KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Charles Dickens

KASVETLİ EV

Çeviren: Aslı Biçen

YKY

Charles Dickens

KASVETLİ EV

II

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Charles Dickens

KASVETLİ EV
II

Çeviren
Aslı Biçen

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 1491
Kâzım Taşkent
Klasik Yapıtlar Dizisi - 41/2

Kasvetli Ev – II / Charles Dickens
Özgün adı: **Bleak House**
Çeviren: **Aslı Biçen**

Kitap editörü: **Fatma Canpolat**
Düzelti: **Filiz Özkan**

Tasarım: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Gülçin Erol Kemahlıoğlu**

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

Çeviriye temel alınan baskı: W.W. Norton & Company, 1977
İngilizce ilk baskı: 1853
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2001
3. baskı: İstanbul, Eylül 2016
ISBN 978-975-08-0316-7
Takım ISBN 978-975-08-0095-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
İnternet satış adresi: **http://alisveris.yapikredi.com.tr**

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

XXVIII. Demirci Ustası • 483
XXIX. Genç Adam • 495
XXX. Esther'in Hikâyesi • 487
XXXI. Hemşire ve Hasta • 505
XXXII. Vade • 538
XXXIII. Mütecavizler • 553
XXXIV. Yürek Burgusu • 569
XXXV. Esther'in Hikâyesi • 587
XXXVI. Chesney Wold • 603
XXXVII. Jarndyce Jarndyce'e Karşı • 619
XXXVIII. Mücadele • 639
XXXIX. Avukat ve Müvekkili • 650
XL. Milli Meseleler ve Ev Meseleleri • 667
XLI. Bay Tulkinghorn'un Odasında • 681
XLII. Bay Tulkinghorn'un Yazıhanesinde • 691
XLIII. Esther'in Hikâyesi • 699
XLIV. Mektup ve Cevabı • 715
XLV. Emanet • 723
XLVI. Durdurun Onu! • 737
XLVII. Jo'nun Vasiyeti • 747
XLVIII. Kuşatma • 762
XLIX. Dostluk Vazifesi • 780
L. Esther'in Hikâyesi • 795
LI. Aydınlanma • 806
LII. İnat • 818
LIII. İz • 830
LIV. Mayını Patlatmak • 843
LV. Kaçış • 866
LVI. Takip • 883
LVII. Esther'in Hikâyesi • 892

LVIII. Karlı Bir Gün ve Gecesi • 912
LIX. Esther'in Hikâyesi • 927
LX. Perspektif • 941
LXI. Bir Keşif • 955
LXII. Bir Başka Keşif • 966
LXIII. Demir Çelik • 976
LXIV. Esther'in Hikâyesi • 985
LXV. Dünyanın Başlangıcı • 996
LXVI. Lincolnshire'da • 1004
LXVII. Esther'in Hikâyesinin Sonu • 1009

XXVIII. Bölüm

DEMİRCİ USTASI

Sir Leicester Dedlock şimdilik aile gutuna galebe çalmış; bir kez daha hem mecazi hem de düz anlamda ayakları üzerinde. Lincolnshire'daki yerlerinde sular yine alçak arazileri basmış, nem de muhafazalı olmasına rağmen Chesney Wold'a sızmış, Sir Leicester'ın kemiklerine de. Geniş şöminelerde yalazlanan ve ağaçların nasıl kurban edildiğini görüp kaşlarını çatan koruluğa alacakaranlıkta göz kırpan çırpı ve kömür ateşleri –Dedlock odunu ve tufan öncesi ormanları– düşmanı uzak tutmaya yetmiyor. Bütün evi dolaşan sıcak su boruları, aralarına bez sıkıştırılmış pencerelerle kapılar, paravanlarla perdeler ateşlerin eksikliğini tamamlamakta ve Sir Leicester'ın ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalıyor. Bunun üzerine sosyetik haber alma örgütü bir sabah yerin kulağına Leydi Dedlock'un bu yakınlarda şehre gelip bir iki hafta kalmasının beklendiğini söylüyor.

Büyük adamların bile fakir akrabalarının olması acıklı bir hakikat. Aslında büyük adamların genelde kaldırabileceklerinden daha fazla fakir akrabaları oluyor; tıpkı kanunsuzca dökülmüş bayağı kan gibi, kıpkırmızı asil kan da haykırıyor ve kendini duyuruyor. Sir Leicester'ın çok çok uzak kuzenleri, eninde sonunda ortaya çıkmaları açısından cinayete benziyorlar. Aralarında öyle fakirleri var ki, Dedlock'ların altın zincirine eklenen halkalar olmak yerine ilk başta sıradan demirden dökülüp adi hizmetlerde bulunsalar onlar adına daha iyi olurmuş diye düşüneceği geliyor insanın.

Ancak Dedlock asaletinin bir parçası oldukları için (kibar ama kârsız birkaç iş haricinde) herhangi bir şey yapamazlar. Bu yüzden de zengin kuzenlerini ziyaret edip, veren olursa borç alırlar, alamadıklarında paspal bir hayat sürerler, kadınlar koca, erkekler karı bulamazlar, ödünç arabalara binip, asla kendileri veremedikleri ziyafetlere giderler ve şatafatlı hayatın içinde kör topal idare ederler. Aile serveti pek çok kişiye bölünmüştür ve kimse onları ne yapacağını bilemez.

Sir Leicester'ın tuttuğu tarafı tutan ve onun gibi düşünen herkes az çok kuzeni gibidir. Lord Boodle'dan, Foodle Düküne, Noodle'a kadar Sir Leicester gösterişli bir örümcek gibi akrabalık ağlarını uzatır. Ama Herkeslerin kuzeni olarak mağrur bir hal takınsa da, Hiçkimselerin kuzeni olarak kendi şerefli tavrı doğrultusunda ilgili ve cömert biridir; şu anda da rutubete rağmen Chesney Wold'da bir şehit sadakatiyle böylesi bir sürü kuzeni ağırlıyor.

Bunların en ön saflarında Volumnia Dedlock yer alıyor; mühim çifte akrabalık bağlarına sahip (altmışında) genç bir hanım; annesi tarafından da başka bir mühim ailenin fakir akrabası oluyor. Bayan Volumnia hayatının baharında, renkli kâğıtlardan süsler yapmak, gitar eşliğinde İspanyolca şarkılar söylemek, kır evlerinde cevabı kelime oyunlarına dayanan bilmeceler sormak gibi yetenekleri olduğu için yirmiyle kırk yaşları arasındaki hayatını gayet makul bir biçimde geçirmişti. Daha sonra çağdışı kalıp, insanoğlunu İspanyolca şarkılarıyla sıktığına karar verilince Bath'e çekildi; şimdi orada Sir Leicester'ın hediyesi olan bir yıllıkla kıt kanaat geçiniyor ve ara sıra kuzenlerinin kır evlerine ziyarete gidiyor. Bath'de ince bacaklı, devetüyü pantolonlu itici beyefendilerden oluşan geniş bir muhiti var ve o kasvetli şehirde pek revaçta. Ama ruj sürme konusundaki nahoş aşırılığı ve kuş yumurtası büyüklüğündeki sahte incilerden yapılmış bir kolyeyi sürekli takmaktaki ısrarı yüzünden başka yerlerde pek meraklısı yok.

Biraz sıhhatli işleyen herhangi bir ülkede Volumnia mutlaka muhtaçlar listesine alınıp, aylık bağlanırdı. Onu listeye almak için gayret gösterilmişti; hele William Buffy göreve geldiğinde adının yıllık iki yüz pound alanların yanına yazılacağı bekleni-

yordu. Ama William Buffy, beklentilerin aksine, her nasılsa bu işi yapmanın zamanı olmadığını keşfetmişti; Sir Leicester Dedlock da ülkenin mahva sürüklendiğinin birinci net kanıtı olarak ona bunu göstermişti.

Bir de Saygıdeğer Bob Stables var; bir veteriner ustalığıyla ılık yem yapar, çoğu avcıdan da daha iyi nişancıdır. Ülkesine maaşı dolgun, derdi ve sorumluluğu olmayan bir işte hizmet etmek için bir süredir büyük bir istek duyuyor. Düzenli bir siyasi toplulukta böyle itibarlı akrabaları olan hevesli genç bir beyefendinin böylesi bir isteği hızla değerlendirilirdi; ama William Buffy göreve geldiğinde, her nasılsa bu küçük işin de halledilmesinin zamanı olmadığını fark etmişti; Sir Leicester Dedlock ülkenin mahva sürüklendiğinin ikinci kanıtı olarak ona bunu göstermişti.

Kuzenlerin geri kalanları muhtelif ve kabiliyetlerde hanımlar ve beyefendiler; büyük çoğunluğu makul ve sağduyulu, bu kuzenlik bağını görmezden gelebilseler hayatta başarı kazanabilirler; ama hal şu ki bu akrabalık hepsini kötü yönde etkiliyor, manasız lüzumsuz yollara sapıyorlar ve nasıl kimse onları ne yapacağını bilemiyorsa kendileri de kendilerini ne yapacaklarını bilemiyorlar.

Her yerde olduğu gibi bu toplulukta da Leydi Dedlock'un hâkimiyeti mutlak. Kendi küçük dünyasında (çünkü sosyete dünyası bir kutuptan diğerine uzanmıyor) güzel, zarif, hünerli ve güçlü; tavırları ne kadar hoyrat ve kayıtsız olsa da Sir Leicester'ın evinin kıymetini ve zarafetini artırmış. Kuzenler, hatta Sir Leicester onunla evlendiğinde kriz geçiren yaşlı kuzenler bile ona gerekli saygıyı gösteriyorlar; Saygıdeğer Bob Stables, her gün kahvaltıyla öğle yemeği arasında, seçtiği birine, onun bütün ahırdaki en tımarlı kadın olduğunu yineliyor; en sevdiği orijinal belirlemesi bu.

Hayalet Yolundaki (içeriden duyulmayan) ayak sesinin, soğukta bırakılmış merhum bir kuzenin de ayak sesi olabileceği bu kasvetli gecede Chesney Wold'un uzun oturma odasındaki misafirler bunlar. Yatma vakti yakın. Yatak odasındaki ateşler, duvarlara ve tavanlara suratsız mobilya hayaletleri düşürerek harıl harıl yanıyorlar. Yatak odalarına giderken alınacak mumlar kapının yanındaki uzak bir masanın üzerinde bekleşiyorlar ve kuzenler divanların üzerinde

esniyor. Piyanodaki kuzenler, maden suyu tepsisinin başındaki kuzenler, oyun masasından kalkan kuzenler, ateşin etrafına toplanmış kuzenler. Kendine ait şöminenin (iki şömine var) bir tarafında Sir Leicester oturuyor. Geniş şöminenin öteki tarafında leydimiz masasında. Volumnia daha imtiyazlı kuzenlerden biri olduğundan ikisinin arasında gösterişli bir koltukta oturuyor. Sir Leicester, muazzam bir hoşnutsuzlukla rujuna ve inci kolyesine bakıyor.

"Arada bir merdivenlerde," diyor Volumnia mayhoş bir sesle, uzun bir gece ve iç karatıcı konuşmalardan sonra düşünceleri çoktan yatağa girmiş bile, "hayatımda gördüğüm en güzel kızlardan biriyle karşılaşıyorum."

"Leydimin *protegée*'si" diyor Sir Leicester.

"Ben de öyle düşünmüştüm. O kızı ancak müstesna bir gözün fark edeceğini tahmin ettim. Müthiş bir şey. Bebek gibi bir güzelliği var," diyor Bayan Volumnia, "ama kendince mükemmel; öyle pembe beyazını hiç görmemiştim!"

Sir Leicester, ruja o muazzam hoşnutsuzlukla bakarken bu sözlere katılır gibi görünüyor.

"Aslında," diyor leydimiz, mayışık bir sesle, "işin içinde müstesna bir göz varsa o da Bayan Rouncewell'in gözü, benimki değil. Rosa onun keşfi."

"Sizin özel hizmetçiniz, değil mi?"

"Hayır. Her şeyim; gözdem... sekreterim... ulağım... aklınıza ne gelirse."

"Bir çiçek, kuş, resim ya da kaniş gibi –yok kaniş olmadı– herhangi güzel bir şey gibi onu yanınızda bulundurmaktan hoşlanıyorsunuz, değil mi?" diyor Volumnia kendini onun yerine koyarak. "Ne hoş! Emektar Bayan Rouncewell ne kadar iyi görünüyor. Epeyce yaşlanmış olmalı ama yine de çok hareketli ve alımlı!.. Gerçekten de sahip olduğum en iyi arkadaş!"

Sir Leicester, Chesney Wold'un kâhyasının dikkate değer biri olmasını doğru ve münasip buluyor. Dahası Bayan Rouncewell'e karşı büyük saygısı var ve onun övüldüğünü duymak hoşuna gidiyor. Bu yüzden de "Haklısın, Volumnia" diyor ki Volumnia bunu duymaktan müthiş memnun oluyor.

"Kızı yok, değil mi?"

"Bayan Rouncewell'in mi? Hayır, Volumnia. Oğlu var. Aslında iki oğlu var."

Müzmin sıkıntı illeti bu akşam Volumnia tarafından depreştirilen leydimiz bezgin bezgin mumlara bakıyor ve sessizce içini çekiyor.

"Çağımızın nasıl bir karmaşaya düştüğünün de en güzel örneği; sınır taşlarının kaldırılmasının, barajların açılmasının, ayrımların yerle bir edilmesinin en güzel örneği," diyor Sir Leicester ihtişamlı bir üzüntüyle; "Bay Tulkinghorn, Bayan Rouncewell'in oğlunun Parlamento'ya girmeye çağrıldığını haber verdi."

Bayan Volumnia keskin bir çığlık atıyor.

"Yanlış duymadın," diye yineliyor Sir Leicester. "Parlamento'ya."

"Hiç böyle bir şey duymamıştım! Aman tanrım, adam ne iş yapıyor?" diye bağırıyor Volumnia.

"Yanılmıyorsam Demirci Ustası." Sir Leicester bunu ağırbaşlılık ve şüpheyle ağır ağır söylüyor, sanki adamın işine Kurşuncu Çırağı ya da başka bir madenle başka türlü bir ilişkiyi belirten herhangi bir şey denmediğinden emin değilmiş gibi.

Volumnia küçük bir çığlık daha atıyor.

"Bay Tulkinghorn'un bana verdiği bilgi doğruysa bu teklifi reddetmiş, eminim doğrudur, Bay Tulkinghorn her zaman doğru ve kesin bilgi verir; yine de," diyor Sir Leicester, "yine de anormalliği azaltmaz bu; insanın aklına tuhaf düşünceler getiriyor – irkiltici düşünceler."

Bayan Volumnia mumlardan tarafa bakarak ayağa kalkınca Sir Leicester nezaketle odada büyük bir tur atarak bir mum getiriyor ve leydimizin önündeki lambadan mumu yakıyor.

"Rica ederim," diyor bu işi yaparken, "bir iki dakika daha burada kalın leydim çünkü sözünü ettiğim bu adam bu akşam yemekten biraz önce geldi ve gayet münasip bir notla"; Sir Leicester hakikate duyduğu alışkanlık haline gelmiş saygıyla bu nokta üzerinde duruyor; "itiraf etmeliyim ki çok münasip ve güzel yazılmış bir notla – bu genç kız konusunda sizinle ve benimle kısa bir görüşme yapmak istediğini belirtti. Bu gece gitmek yolunda bir istek belirttiği için de onu bu gece yatmadan önce göreceğimizi söyledim."

Bayan Volumnia üçüncü bir küçük çığlıkla ev sahiplerine –O Tanrım! –Neydi adı?– Demirci Ustasından– bir an önce kurtulmalarını dileyerek hemen kaçıyor!

Diğer kuzenler de tek bir tane kalmamacasına dağılıyorlar. Sir Leicester çanı çalıyor. "Kâhya dairesindeki Bay Rouncewell'e selamlarımı ilet, onu şimdi kabul edebileceğimi söyle."

Bütün söylenenleri açıktan açığa hafif bir merakla dinlemiş olan leydimiz, Bay Rouncewell içeri girerken ona bakıyor. Ellisini biraz aşmış belki, annesi gibi düzgün yapılı; berrak bir sesi, siyah saçlarının biraz gerilerine çekildiği geniş bir alnı ve kurnaz ama açık bir yüzü var. Siyahlar giymiş, cüsseli ama güçlü ve atik, sorumluluk sahibi bir beyefendi. Gayet doğal ve rahat bir havası var; huzuruna çıktığı bu mühim insanlardan da hiç çekiniyormuş gibi durmuyor.

"Sir Leicester ve Leydi Dedlock, sizi rahatsız ettiğim için peşinen özür dilediğime göre yapabileceğim en iyi şey lafı mümkün olduğunca kısa kesmek. Teşekkür ederim, Sir Leicester."

Dedlock'ların reisi kendisiyle leydimizin arasındaki bir divanı başıyla işaret ediyor. Bay Rouncewell sessizce oraya oturuyor.

"İşlerin yoğun olduğu, pek çok teşebbüsün yapıldığı şu günlerde, benim gibi insanların öyle çok yerde öyle çok işçisi var ki sürekli bir yerden bir yere gitmek zorunda kalıyoruz."

Sir Leicester demirci ustasının bu mekânda telaşa gerek olmadığını hissedeceğinden emin; sarmaşıklarla yosunların olgunlaşacak zaman bulduğu, boğum boğum karaağaçların ve gölgeli meşelerin yüz yıldır dökülen yapraklar ve eğreltiler arasında gömülü durduğu sessiz bahçeye kök salmış o tarihi evde, terastaki güneş saatinin asırlardır dilsizce, her Dedlock'un –yaşadığı müddetçe– ev ve arazi gibi malı olan bir Zamanı gösterdiği bu yerde telaşa gerek yok. Sir Leicester kendisinin ve Chesney Wold'un ataletini demirci ustalarının bitmek bilmez koşuşturmasının karşısına koyarak koltuğunda oturuyor.

"Leydi Dedlock lütuf göstermiş," diyor Bay Rouncewell, ondan tarafa saygılı bir bakış ve bir selamla, "Rosa adında güzel bir genç kızı yanına almış. Benim oğlum Rosa'ya âşık olmuş; ona evlenme teklif etmek için ve kabul ederse –ki edeceğini zannediyorum–

nişanlanmak için benim iznimi istedi. Bugüne kadar Rosa'yı hiç görmemiştim ama oğlumun zevkine güvenim vardı – aşk konusunda bile. Kızı tam oğlumun anlattığı gibi buldum, tabii, değerlendirebildiğim kadarıyla; annem de ondan büyük övgüyle söz etti."

"Her açıdan bu övgüyü hak ediyor" diyor leydimiz.

"Bunu söylemeniz beni mutlu etti, Leydi Dedlock; onun hakkındaki müspet fikirlerinizin benim için ne kadar değerli olduğunu söylememe gerek yok."

"Buna hiç gerek yok" diyor Sir Leicester, tarifsiz bir ihtişamla çünkü demirci ustasının biraz fazla rahat konuştuğunu düşünüyor.

"Hiç gerek yok, Sir Leicester. Şimdi, benim oğlum çok genç bir erkek, Rosa da çok genç bir kadın. Ben nasıl kendime bir yol çizdiysem oğlumun da çizmesi lazım; şu anda evlenmesi söz konusu değil. Ama bu güzel kızın onunla nişanlanmayı kabul etmesi halinde diyelim ki nişanlanmalarına izin verdim, bir samimiyet göstergesi olarak hemen söylüyorum ki –Sir Leicester ve Leydi Dedlock eminim beni anlayacak ve bağışlayacaksınız– kızın Chesney Wold'da kalmaması gibi bir şart öne süreceğim. Bu yüzden de oğlumla derinlemesine konuşmadan önce, kızın buradan uzaklaşması sizleri rahatsız edecekse ya da buna izin vermeyecekseniz, müsait bir zamanda oğluma bu meseleyi kapatmasını ve olduğu yerde bırakmasını söyleyeceğimi bildirmek isterim."

Chesney Wold'da kalmayacak! Bir şartı var! Sir Leicester'ın Wat Tyler'a ve meşalelerle sokaklara dökülmek haricinde hiçbir şey yapmayan demir bölgelerindeki insanlara dair bütün kuruntuları yağmur olup tepesine boşalıyor; kafasının sadece seyrelmiş beyaz saçları değil, favorileri de tiksintiyle diken diken oluyor.

"Bundan şunu mu çıkarmalıyım," diyor Sir Leicester, "Leydim şunu mu çıkarmalı," hem şövalye ruhuyla hem de onun sağduyusuna duyduğu büyük güvenle; "Bay Rouncewell, ben ve leydim, Chesney Wold'un bu genç kadına uygun olmadığını ya da burada ona bir zarar gelmesinin muhtemel olduğunu mu çıkarmalıyız?"

"Elbette ki hayır, Sir Leicester."

"Bunu duyduğuma sevindim." Sir Leicester gerçekten de çok azametli.

"Rica ederim, Bay Rouncewell," diyor leydimiz, Sir Leicester'ı sanki bir sinekmiş gibi elinin bir hareketiyle savuşturarak, "ne demek istediğinizi bana açıklayın."

"Memnuniyetle, Leydi Dedlock. Bunu gerçekten de çok isterim."

Çokça çalışılmış, alışkanlık haline gelmiş ifadesizliğine rağmen ziyaretçinin bir azim ve kararlılık timsali olan güçlü Sakson yüzünden gizleyemediği fazlasıyla hızlı ve faal zekâsını perdeleyen durgun yüzüyle dinliyor leydimiz, ara sıra başını hafifçe eğerek.

"Ben sizin kâhyanızın oğluyum, Leydi Dedlock; çocukluğum bu evde geçti. Annem yarım asırdır burada yaşıyor, burada öleceğine de hiç kuşkum yok. O kendi konumunda, İngiltere'nin gurur duyabileceği tam bir sevgi, bağlılık ve sadakat numunesi; ama onun bu özelliklerinin getirdiği haklı gururu ya da mükâfatı tek tarafa mal etmek doğru değil; çünkü böylesi numuneler iki tarafın da yüksek kıymet arz etmesiyle mümkün olur; bir tarafın kıymeti diğerinden aşağı değildir."

Sir Leicester meselenin bu şekilde ortaya konmasına biraz bozuluyor ama şerefi ve hakikat sevgisi onun demirci ustasının söylediklerini rahatça ama sessizce kabul etmesini sağlıyor.

"Bu kadar açık bir şeyi dile getirdiğim için kusura bakmayın, ama annemin buradaki konumundan utandığım gibi bir sonuca aceleyle varılmasını istemedim" gözlerini belli belirsiz Sir Leicester'a çevirerek, "ya da Chesney Wold'a ve aileye hak ettiği saygıyı göstermediğim gibi bir sonuca. Annemin bunca yıldan sonra emekliye ayrılıp yanıma gelmesini isteyebilirdim – istedim de Leydi Dedlock. Ama bu güçlü bağı koparmanın onun kalbini kıracağını fark ettiğimden beri bu fikirden vazgeçtim."

Sir Leicester, Bayan Rouncewell'in doğal yuvasından koparılıp hayatının geri kalanını bir demirci ustasıyla geçirmesi fikri karşısında yeniden pür azamet kesiliyor.

"Ben çıraklık, işçilik yaptım," diye sözüne devam ediyor ziyaretçi mütevazı, açık bir tavırla, "seneler boyunca işçi maaşıyla yaşadım ve belli bir noktanın ötesinde kendi kendimi eğitmek zorunda kaldım. Karım bir kalfanın kızıdır, sıradan bir eğitim almıştır. Sözünü ettiğim oğlumun haricinde üç kızımız var; ne

mutlu ki onlara kendi sahip olduğumuz imkânlardan daha fazlasını sağlayıp hepsine çok iyi bir eğitim verebildik; hem de çok iyi. Onları her türlü mevkiye layık olabilecek bir biçimde yetiştirmek en büyük kaygımız ve zevkimiz olmuştur."

Lafın burasında babacan ses tonuna hafif bir böbürlenme karışıyor, sanki içten içe "Chesney Wold'a bile" demiş gibi. Bu yüzden de Sir Leicester'ın azameti bir kat daha artıyor.

"Bütün bunlar yaşadığımız yerde ve ait olduğumuz sınıfta öyle yaygın ki, Leydi Dedlock, herkesin uygunsuz evlilik dediği şey bizim orada pek rastlanmadık bir hadise değil. Bazen bir oğul babasına, diyelim ki fabrikada çalışan genç bir kadına âşık olduğunu söylüyor. Kendisi de bir zamanlar fabrika işçisi olan baba muhtemelen ilk başta hayal kırıklığına uğrayacaktır. Oğlu için daha farklı planları olabilir. Ama genç kadının sağlam bir karakteri olduğuna kanaat getirdikten sonra oğluna 'Bu konuda ciddi olduğuna emin olmam gerek. Bu ikiniz için de ciddi bir mesele. Bu yüzden de bu kızı iki yıllığına okula göndereceğim...' ya da 'Bu kızı şu kadar süreliğine kız kardeşlerinin okuluna yerleştireceğim, bu esnada onu fazla ziyaret etmeyeceğine dair bana şeref sözü ver. Bu sürenin bitiminde ona sağlanan imkânlardan faydalanıp seninle eşit konuma geldiğinde yine aynı fikirde olursa sizi mutlu etmek için üzerime düşeni yaparım' diyebilir. Size anlattığım türden pek çok vaka gördüm, leydim, bunlar bana şimdi takip etmem gereken yolu da gösteriyorlar."

Sir Leicester'ın azameti infilak ediyor. Sakin ama dehşetengiz.

"Bay Rouncewell," diyor Sir Leicester, sağ eli mavi ceketinin göğsünde – salondaki tabloda verdiği pozda: "Chesney Wold'la bir..." diyor tıkanmamak için kendini zorlayarak "fabrikayı bir mi tutuyorsunuz?"

"Bu iki yerin çok farklı olduğunu söylememe gerek yok, Sir Leicester; ama mevcut durumda aralarında bir paralellik bulunabilir."

Sir Leicester rüya görmediğine inanabilmek için azametli bakışını uzun oturma odasının bir tarafından öteki tarafına yöneltiyor.

"Leydimin –leydimin yanına aldığı bu genç kadının köy okulunda okuduğundan haberiniz var mı, efendim?"

"Sir Leicester, bundan haberim var. Çok iyi bir okul, bu aile de okula büyük yardım yapıyor."

"Madem öyle, Bay Rouncewell," diyor Sir Leicester, "sözünü ettiğiniz vakanın bu durumla alakasını anlayamıyorum."

"Köy okulunun oğlumun karısının bilmesini istediğim her şeyi öğretmediğini söylesem," diyor demirci ustası biraz kızararak "meseleyi sizin için daha anlaşılır bir hale getirmiş olur muyum acaba, Sir Leicester?"

Chesney Wold'un el değmemiş köy okulundan bütün toplum çatısına; bütün toplum çatısından, kendi ilmihalini umursamayan, onlara verilmiş mevkiden (Sir Leicester'ın hızlı mantığına göre kesinlikle ve ebediyen kendilerini içinde buldukları ilk mevkidir bu) çıkan insanlar (demirci ustaları, kurşuncu çırakları, bilmemneler) sayesinde büyük çatlaklar alan o çatıya; oradan da başka insanları eğitip mevkilerini aştırtmaya, böylece de hudut işaretlerini yıkmaya, barajları açmaya, falan filan; Dedlock zihninin hızlı ilerleyişi bu şekilde.

"Leydim, rica ederim. Bir dakika izin verin." Leydi Dedlock konuşma niyetini belli eder gibi olmuş. "Bay Rouncewell, vazife, mevki, eğitim –kısacası her konudaki– fikirlerimiz öyle taban tabana zıt ki bu tartışmayı uzatmak hem sizin hem de benim hislerimizi rencide edecek. Bu genç kadın leydimin ilgisi ve lütfuyla onurlandırılmıştır. Kendini bu ilgi ve lütuftan mahrum etmek istiyorsa ya da kendini herhangi birinin kendine has fikirlerinden – kendine has dememe izin verin– gerçi bu fikirlerin benim gözümde bir inandırıcılığı olmadığını belirtmek durumundayım –kendine has fikirlerinden etkilenerek kendini bu ilgi ve lütuftan mahrum etmek istiyorsa, bunu yapmakta özgürdür. Bizimle açık konuştuğunuz için teşekkür ederiz. Genç kadının buradaki konumu üzerinde iyi ya da kötü bir etkisi olmayacaktır. Bunun ötesinde bir söz veremeyiz; artık bu konuyu kapatırsanız çok memnun oluruz."

Ziyaretçi leydimize bir şans tanımak için bir an bekliyor ama o bir şey söylemeyince ayağa kalkıyor ve cevaben:

"Sir Leicester ve Leydi Dedlock, alakanız için teşekkür etmeme müsaade buyurun; size son olarak oğluma mevcut niyetinden

vazgeçmesini ciddiyetle tavsiye edeceğimi belirtmek isterim. İyi geceler!"

"Bay Rouncewell," diyor Sir Leicester, beyefendi mizacının ışıltısıyla, "geç oldu, yollar karanlık. Umarım zamanınız çok kıymetli değildir de leydimle benim bu gecelik olsun size Chesney Wold'un misafirperverliğini sunmamıza izin verirsiniz."

"Ben de öyle" diye ekliyor leydimiz.

"Çok teşekkür ederim ama ülkenin öteki ucunda bir sabah randevusuna tam zamanında yetişebilmek için bütün gece yol almam gerekiyor."

Bu sözlerin ardından Bay Rouncewell ayrılıyor; o odadan çıkarken Sir Leicester çanı çalıyor, leydimiz de ayağa kalkıyor.

Leydimiz yatak odasına gittiğinde ateşin yanında düşünceli düşünceli oturuyor; Hayalet Yolu'nu dikkate almadan, içeriki odada yazı yazan Rosa'ya bakıyor. En nihayet onu çağırıyor.

"Buraya gel, çocuğum. Bana doğruyu söyle. Âşık mısın?"

"Aaa! Leydim!"

Leydimiz yere bakan kızarmış yüzü görünce gülümseyerek soruyor:

"Kim bu? Bayan Rouncewell'in torunu mu?"

"Evet, leydim. Ama ona âşık mıyım bilmiyorum – daha."

"Dahası da ne, seni küçük sersem! O sana âşık mı, daha?"

"Sanırım benden biraz hoşlanıyor, leydim." Rosa ağlamaya başlıyor.

"Bak çocuğum. Genç ve dürüstsün, bana bağlı olduğuna da inanıyorum."

"Gerçekten de bağlıyım, leydim. Size ne kadar bağlı olduğumu göstermek için dünyada yapmayacağım şey yok."

"Daha yanımdan ayrılmak istemezsin, değil mi Rosa, bir âşık için bile?"

"Hayır leydim! Hayır!" Rosa bu düşünceden ürkmüş vaziyette ilk olarak gözlerini kaldırıyor.

"Bana açıl, çocuğum. Benden korkma. Senin mutlu olmanı istiyorum, bunun için elimden geleni yapacağım – tabii bu dünyada birini mutlu etmeyi becerebilirsem."

Rosa gözyaşlarıyla ayağının dibine diz çöküp elini öpüyor. Leydimiz gözleri ateşe dikilmiş, elini tutan bu eli, iki elinin arasında evirip çevirdikten sonra zamanla elinden bırakıyor. Onu böyle dalgın gören Rosa usulca çekiliyor ama leydimizin gözleri hâlâ ateşte.

Neyi arıyor? Artık olmayan, hiç olmamış bir eli mi, hayatını mucizevi bir biçimde değiştirecek bir dokunuşu mu? Yoksa Hayalet Yolu'nu dinleyip, bu ayak sesinin en çok kiminkine benzediğini mi düşünüyor? Bir erkeğin mi? Bir kadının mı? Sürekli ona doğru yaklaşan küçücük bir çocuğun ayak tıpırtıları mı? Üzerinde bir hüzün var; yoksa bir leydi neden kapısını kapatıp yapayalnız şömine başında otursun ki?

Volumnia ertesi gün gidiyor, diğer bütün kuzenler de öğle yemeğinden önce dağılıyor. Sir Leicester'ın kahvaltıda Bayan Rouncewell'in oğlundan yola çıkarak hudut işaretlerinin yıkılması, barajların açılması, toplumun çatısının çatlamasından söz etmesi kuzen alayının tek üyesini bile şaşırtmıyor. Teessüre kapılmayan, bunu William Buffy'nin zayıflığına yormayan, hile ve desiseyle bir kır evinden –bir maaştan– ya da o tip bir şeylerden mahrum bırakılmadığını düşünmeyen yok. Volumnia'ya gelince, Sir Leicester eşliğinde büyük merdivenden inerken, sanki Kuzey İngiltere'de rujunu ve inci kolyesini elinden alacak büyük bir ayaklanma çıkmış gibi mevzuya dem vurmadan edemiyor. Böylelikle, hizmetçilerin ve uşakların koşuşturma sesleri arasında –çünkü kendilerine bakacak takatları olmasa bile uşaklara ve hizmetçilere bakmaları akrabalık bağlarının gereklerinden biri– kuzenler semanın dört rüzgârına dağılıyor; esip duran ayaz bir rüzgâr boşalan evin yakınındaki ağaçlardan bir sağanak indiriyor, sanki bütün kuzenler yapraklara dönüşmüş gibi.

XXIX. Bölüm

GENÇ ADAM

Chesney Wold kapalı, halılar dürülüp kasvetli odaların köşelerine konmuş, parlak damasko döşemeler kahverengi kılıflar içinde çile dolduruyor, oymalarla yaldızlar eza çekiyor ve Dedlock ataları yine gün ışığından çekiliyorlar. Evin etrafında yapraklar sapır sapır dökülüyor – ama asla aceleyle değil, ağırbaşlı ve yavaş bir ölüm hafifliğiyle döne döne süzülüyorlar. Bahçıvan yığılan yaprakları istediği kadar süpürsün, el arabalarına tıkıştırıp başka yerlere döksün, yine de yerde bilek boyu birikiyorlar. Islıklı rüzgâr Chesney Wold'un etrafında uluyor; sert yağmur tıpırdıyor, pencereler tıkırdıyor, bacalar inliyor. Yollarda sisler saklanıyor, manzarayı kapatıp, bir cenaze alayı gibi yükseklere ilerliyorlar. Bütün evde soğuk, ıssız bir koku var, küçük bir kilisenin kokusu gibi ama daha kuru; sanki uzun gecelerde merhum Dedlock'lar burada yürüyüp mezarlarının kokusunu arkalarında bırakıyorlar.

Ama Chesney Wold'la nadiren aynı ruh halinde olan, o şenlendiğinde pek şenlenmeyen, bir Dedlock'un ölümü haricinde o mateme girdiğinde mateme girmeyen şehirdeki ev ışıl ışıl uyanmış. Ancak büyük bir debdebeye yaraşacak şekilde sıcak ve aydınlık, sera çiçekleri sayesinde zerrece kışın izini taşımayan hoş kokulara bürünmüş; öyle sessiz ve sakin ki odaların sükûnetini sadece saatlerin tıkırtısı ve harlı ateşlerin çıtırtısı bozuyor; Sir Leicester'ın üşümüş kemiklerini adeta gökkuşağı renginde yünlere sarıyor. Sir Leicester vakur bir keyifle kütüphanedeki büyük ateşin önünde

oturmaktan, lütfedip de kitaplarının arkalarını okumaktan ya da güzel sanatlardan yana beğeni dolu bir bakış fırlatıp onları onurlandırmaktan memnun. Çünkü hem eski hem de modern tabloları var. Sanatın ara sıra uzmanlaşmaya tenezzül ettiği Maskeli Balo Ekolünde, bir mezattaki parçalar gibi kataloglanmaya gelebilecek tablolar bunlardan bazıları. Mesela "Üç yüksek arkalıklı sandalye, bir masa ve örtüsü, (içinde şarap olan) uzun boyunlu şişe, bir yayvan şişe, bir İspanyol kadın kostümü, model Bayan Jogg'un yüzünün dörtte üçünün portresi ve içinde Don Kişot bulunan bir zırh." Veya "Bir taş teras (çatlak), uzakta bir gondol, tepeden tırnağa bir Venedik senatörü giysisi, model Bayan Jogg'un profili eşliğinde nakışlı beyaz saten kostüm, sapı mücevher işlemeli altın bir pala, (nadide) Mağribi elbisesi ve Othello."

Bay Tulkinghorn sık sık gelip gidiyor; mal mülk işleri var, yenilenecek kira anlaşmaları falan. Leydimizi de sık sık görüyor; ikisi de her zamanki gibi ifadesiz, kayıtsız ve birbirlerine karşı umursamazlar. Yine de belki leydimiz bu Bay Tulkinghorn'dan korkuyor, o da bunu biliyor. Belki avukat onu zerrece vicdan azabı, pişmanlık ya da acıma duymadan sebatla takip ediyor. Belki leydimizin güzelliği ve etrafındaki bütün o debdebeyle ihtişam, giriştiği bu işte avukata daha çok zevk veriyor, onu daha katılaştırıyor. İster soğuk ve acımasız olsun, ister vazife edindiği işten şaşmasın, ister iktidar sevgisine gömülmüş olsun, ister hayatı boyunca sırlar arasında sürüp durduğu bu arazide kendinden gizli hiçbir şey kalmamasına azimli olsun, ister sönük bir huzmesi olmaktan öte geçemediği ihtişamdan içten içe nefret etsin, ister azametli müşterilerinin nezaketindeki hafife almaları ve aşağılamaları biriktiredursun – ne olursa olsun, o bir tutam fularıyla, dizlerinde kurdelelerle bağlanmış mat siyah pantolonuyla, bu köhnemiş avukatın bir çift gözündense, itimatsız bir hasetle bakan beş bin sosyetik gözü tercih edebilir leydimiz.

Sir Leicester leydimizin odasında oturuyor –Bay Tulkinghorn'un Jarndyce Jarndyce'e Karşı davasındaki yeminli ifadeyi okuduğu oda– halinden fazlasıyla memnun. Leydimiz –o günkü gibi– elinde küçük paravanıyla ateşin önünde oturuyor. Sir Leicester halinden

fazlasıyla memnun çünkü gazetede doğrudan barajlara ve toplumun çatısına gönderme yapan hoş bir yazı bulmuş. Yazı son hadiseye öyle iyi uyuyor ki Sir Leicester sırf ona yüksek sesle okumak için kütüphaneden kalkıp leydimizin odasına gelmiş. "Bu makaleyi yazan adamın," diyor önsöz niteliğinde, sanki bir dağın tepesinden adama bakıyormuş gibi başını sallayarak, "çok dengeli bir kafa yapısı var."

Adamın kafa yapısı leydimizi sıkmayacak kadar dengeli değil; bezgin bir dinleme gayretinden sonra, daha doğrusu bezgin bir kendini dinliyormuş gibi gösterme gayretinden sonra dikkati dağılıyor ve sanki karşısındaki ateş Chesney Wold'daki ateşmiş de önünden hiç ayrılmamış gibi dalgın dalgın ona bakıyor. Bunun farkına varmayan Sir Leicester, gözünde gözlüğü okumaya devam ediyor, ara sıra gözlüğünü çıkararak takdirlerini beyan ediyor, "Çok doğru," "Çok isabetli," "Bu sözü ben de sık sık söylemişimdir"; her yorumdan sonra mutlaka yerini kaybediyor ve sütunda bir aşağı bir yukarı giderek tekrar buluyor.

Sir Leicester sonsuz bir vakar ve azametle okumaktayken kapı açılıyor ve pudralı Mercury tuhaf bir tebliğde bulunuyor:

"Guppy adında genç bir adam sizi görmek istiyor, leydim."

Sir Leicester duruyor, bakıyor, ölümcül bir sesle yineliyor:

"Guppy adında genç bir adam mı?"

Başını çevirince, Guppy adındaki genç adamı görüyor; pek rahatsız bir hali var, tavrı ve görünümüyle pek etkileyici bir tanıtma mektubu arz etmiyor.

"Rica ederim," diyor Sir Leicester, Mercury'ye, "böyle damdan düşer gibi Guppy adındaki bir genç adamı neden buraya getirdiğini söyler misin?"

"Kusura bakmayın, Sir Leicester ama leydim bu bey ne zaman gelirse gelsin kabul edeceğini söylemişti. Sizin burada olduğunuzu bilmiyordum, Sir Leicester."

Bu özürün ardından Mercury Guppy adındaki genç adama, açıktan açığa "Ne diye buraya gelip beni de azarlattın?" diyen öfkeli ve küçümseyici bir bakış fırlatıyor.

"Doğru. Ona öyle bir talimat vermiştim" diyor leydimiz. "Genç adam biraz beklesin."

"Hiç gerek yok, leydim. Madem sizin talimatınız üzerine gelmiş, ben size engel olmayayım." Sir Leicester şövalye ruhuyla odadan ayrılırken kendisine selam veren adamı görmezden geliyor ve azametle onun münasebetsiz görünümlü bir ayakkabıcı olduğu kanaatine varıyor.

Uşak odadan çıktığında Leydi Dedlock ziyaretçisine azametle bakıyor; onu tepeden tırnağa süzüyor. Onu kapının yanında bırakıyor ve ne istediğini soruyor.

"Leydi hazretlerinin kendisiyle küçük bir konuşma yapmama müsaade buyurmasını rica ediyorum" diyor Bay Guppy utana sıkıla.

"Bana bütün o mektupları yazan sizsiniz, değil mi?"

"Pek çok mektup yazdım, leydi hazretleri. Siz bana bir cevap verme lütfunda bulunana kadar pek çok mektup yazdım."

"Onların üzerine bir de bu konuda konuşmak size gereksiz gelmiyor mu?"

Bay Guppy ağzıyla sessizce "Hayır!" diyerek başını iki yana sallıyor.

"Tuhaf bir cüretiniz var. Bunca şeyden sonra söyleyecekleriniz beni ilgilendirmezse –zaten bunun mümkün olabileceğini sanmıyor ve ümit etmiyorum– işi fazla uzatmadan sözünüzü kesmeme izin verirsiniz sanırım. Rica ederim, söyleyeceğinizi söyleyin."

Leydimiz, ateşe dönüp el paravanını kayıtsızca kaldırarak, Guppy adındaki genç adama neredeyse sırtı dönük oturuyor.

"Madem öyle, leydi hazretlerinin izniyle," diyor genç adam, "meseleye gireyim. Şey! Ben, leydi hazretlerine ilk mektubumda belirttiğim gibi avukatlık mesleğindenim. Bu iş bana kendimi yazıyla ele vermemeyi öğretti, bu yüzden de leydi hazretlerine bağlı olduğum firmayı belirtmedim ki bu firmada hem mevkim –hem de ücretim– gayet iyi sayılır. Şimdi leydi hazretleriyle baş başa olduğumuza göre bu firmanın adının Kenge ve Carboy olduğunu söyleyebilirim; Chancery'deki Jarndyce Jarndyce'e Karşı davası vasıtasıyla bu ada aşina olabilirsiniz."

Leydimizin hali tavrı, içinde bir ilgi uyandığını belli eder gibi oluyor. Paravanı sallamayı bırakıp sanki dinliyormuş gibi hareketsiz duruyor.

"Şimdi peşinen leydi hazretlerine söylemeliyim ki," diyor Bay Guppy biraz cesaretlenerek, "sizinle konuşmayı bu kadar istememin sebebi Jarndyce Jarndyce'e Karşı'dan kaynaklanan bir mesele değil; tavrımın size ısrarcı hatta edepsiz görünmüş olabileceğinin farkındayım." Aksi yönde bir telkin bekleyip öyle bir şey göremedikten sonra Bay Guppy konuşmasını sürdürüyor. "Mesele Jarndyce Jarndyce'e Karşı olsaydı hemen leydi hazretlerinin avukatı olan Bay Tulkinghorn'a giderdim. Bay Tulkinghorn'u tanıma zevkini haizim –en azından selamımız vardır– ve böyle bir iş olsaydı ona giderdim."

Leydimiz hafifçe dönüp, "Otursanız daha iyi olacak" diyor.

"Teşekkür ederim, leydi hazretleri." Bay Guppy söyleneni yapıyor. "Şimdi, leydi hazretleri"; Bay Guppy üzerine küçük notlar yazdığı ve her bakışında kafasını iyice karıştırıyormuş gibi görünen bir kâğıt parçasına bakıyor; "Ben... Iıı, evet!.. kendimi tümüyle sizin ellerinize bırakıyorum. Leydi hazretleri bu ziyaretim yüzünden Kenge ve Carboy'a ya da Bay Tulkinghorn'a şikâyette bulunursa çok zor bir durumda kalırım. Bunu açıkça kabul ediyorum. Sonuç olarak, leydi hazretlerinin şerefine güveniyorum."

Leydimiz paravanı tutan elinin geçiştirici bir hareketiyle, onu kendisinden gelecek bir şikâyete layık olmadığına ikna ediyor.

"Teşekkür ederim leydi; hazretleri," diyor Bay Guppy, "bu benim için yeterli. Şimdi... ben... Hay Allah!.. Aslında değinmek istediğim birkaç noktayı buraya yazmıştım ama öyle kısa yazmışım ki ne anlama geldiklerini çıkaramıyorum. Leydi hazretleri bir dakikalığına pencerenin yanına gitmemin kusuruna bakmazlarsa..."

Pencerenin yanına giderken muhabbetkuşlarının kafesine çarpan Bay Guppy şaşkınlıkla onlara "Özür dilerim" diyor. Bu da notlarının anlaşılırlığını artırmıyor. Bir kâğıt parçasını yüzüne bir yaklaştırıp bir uzaklaştırarak ve kıpkırmızı kesilerek mırıldanıyor, "C.S. Neydi bu? 'E.S.' Bunu biliyorum! Tabii ya!" Aydınlanmış bir vaziyette geri dönüyor.

"Leydi hazretlerinin Bayan Esther Summerson'ın adını duyup duymadığını ya da kendisini görüp görmediğini bilmiyorum" diyor Bay Guppy leydimizle kendi sandalyesi arasında durarak.

Leydimiz gözlerini ona dikiyor. “Bir süre önce bu isimde genç bir hanımla tanıştım. Geçen sonbahar.”

“Acaba onu birine benzettiniz mi?” diye soruyor Bay Guppy kollarını kavuşturup, başını yana eğiyor ve ağzının kenarını notlarıyla kaşıyor.

Leydimiz gözlerini artık ondan hiç ayırmıyor.

“Hayır.”

“Leydi hazretlerinin ailesinden birilerine benzemiyor mu?”

“Hayır.”

“Sanırım leydi hazretleri,” diyor Bay Guppy, “Bayan Summerson’ın yüzünü pek hatırlayamıyor.”

“Genç hanımı gayet iyi hatırlıyorum. Bunun benimle ne alakası var?”

“Leydi hazretleri, sizi temin ederim, Bayan Summerson’ın hayali yüreğime kazınmış vaziyette –bunu sır kabul edin– bir arkadaşımla birlikte Lincolnshire’a yaptığımız kısa bir ziyaret esnasında sizin Chesney Wold malikânenizi görme şerefine erdiğimde Bayan Summerson’la bizzat kendi portreniz arasındaki benzerlik beni çarptı; öyle ki o anda beni neyin bu kadar çarptığını anlayamadım bile. Şimdi leydi hazretlerini yakından görme şerefine erince (o günden beri, leydi hazretleri parkta arabasıyla gezerken sık sık ona bakma cüretinde bulundum, ama sizi hiç bu kadar yakından görmemiştim) bu benzerliğin düşündüğümden de daha şaşırtıcı olduğunu anlıyorum.”

Guppy adındaki genç adam! Hanımların sıkı denetim altında yaşadıkları ve iki adım mesafede fazla ince eleyip sık dokumayan adamlarının beklediği zamanlarda olsa, bu güzel gözler sana şu anda baktığı şekilde baktı mı, o zavallı hayatının elinden uçup gitmesi bir anlık iş olurdu.

Leydimiz el paravanını bir yelpaze gibi kullanarak, onun benzerlik bulma merakıyla kendisinin ne alakası olduğunu soruyor.

“Leydi hazretleri,” diye cevap veriyor Bay Guppy tekrar elindeki kâğıda bakarak. “Ona geliyorum. Hay şu notlar! Ha! ‘Bayan Chadband’, Evet.” Bay Guppy sandalyesini biraz daha öne çekerek tekrar oturuyor. Leydimiz koltuğuna yaslanıyor ama belki o her

zamanki zarif rahatlığı yok; gözlerini bir an olsun Bay Guppy'den ayırmıyor. "Iıı... bir dakika!" Bay Guppy tekrar kâğıda bakıyor. "E.S.'yi iki kere mi yazmışım? Tamam! Şimdi oldu."

Kâğıt parçasını kıvırıp konuşmasını yürütmesine yardımcı olacak bir alet gibi kullanarak devam ediyor Bay Guppy.

"Leydi hazretleri, Bayan Esther Summerson'ın doğumu ve büyütülmesi biraz gizemli. Bu konu hakkında malumat sahibi olmamın nedeni –bunu sır olarak söylüyorum– Kenge ve Carboy'daki mesleki konumum. Daha önce de söylediğim gibi, Bayan Summerson'ın hayali yüreğime kazılıdır. Eğer bu gizemi onun için açıklığa kavuşturabilirsem ya da iyi bir aileyle akrabalığı olduğunu kanıtlayabilirsem ya da leydi hazretlerinin ailesinin uzak bir dalına mensup olduğunu keşfedip onu Jarndyce Jarndyce'e Karşı davasına dahil edebilirsem, belki de benim tekliflerime biraz daha sıcak bakmasını sağlayabilirim. Aslında tekliflerime hiç sıcak baktığı söylenemez."

Leydimizin yüzünde kızgın bir gülümseme beliriyor.

"Şimdi, bu çok enteresan bir durum, lady hazretleri," diyor Bay Guppy, "gerçi bizim gibi meslek erbabını ilgilendiren durumlardan biri (ben de kendimi meslek erbabından sayabilirim çünkü daha kabul edilmememe rağmen annemin kısıtlı gelirinden artırdığı parayla gerekli olan resmi pulu alarak Kenge ve Carboy'un benim için hazırladığı anlaşmaya yapıştırabildim). Neyse, Bay Jarndyce Bayan Summerson'ı himayesine almadan önce onu yetiştiren hanımın yanında çalışan bir hizmetkârla tanıştım. Onu yetiştiren hanımın adının Bayan Barbary olduğunu öğrendim, leydi hazretleri."

Leydimizin yüzündeki ölgün renk, havada asılı duran elinde sanki unutmuş gibi tuttuğu, yeşil ipek kaplamalı paravandan mı yansıyor yoksa korkunç bir solgunluğun pençesine mi düşmüş?

"Leydi hazretleri," diyor Bay Guppy, "Bayan Barbary'nin adını hiç duymuşlar mıydı acaba?"

"Bilmem. Sanırım. Evet."

"Bayan Barbary'nin sizin ailenizle bir bağı var mıydı acaba?"

Leydimizin dudakları kımıldıyor ama hiçbir şey söylemiyorlar. Başını iki yana sallıyor.

"Bir bağı yok mu?" diyor Bay Guppy. "Ya! Belki de leydi hazretleri bilmiyorlar. Hı! Ama olabilir mi? Evet." Bütün bu soruları leydimiz başıyla onaylıyor. "Çok güzel! Şimdi, bu Bayan Barbary son derece ketum bir hanımmış –bir kadın için fazla ketum, ne de olsa kadınlar (en azından sıradan olanları) muhabbete fazlaca düşkündür– ve şahidim onun tek bir akrabası bile olduğuna dair bir fikir edinememiş. Bir keresinde, sadece bir keresinde şahidime tek bir konuda açılır gibi olmuş; o zaman da küçük kızın gerçek adının Esther Summerson değil Esther Hawdon olduğunu söylemiş."

"Tanrım!"

Bay Guppy bakıyor. Leydi Dedlock, yüzünde aynı koyu gölgeyle, paravanı tutuşuna kadar aynı vaziyette gözleriyle onu delip geçerek önünde oturuyor; dudakları biraz ayrık, alnı biraz gerilmiş ama bir an için ölü. Bay Guppy onun bilincinin geri geldiğini, yüzünden suyun kırışması gibi bir titremenin geçtiğini, dudaklarının titrediğini, onları büyük gayretle zapt ettiğini, onun odadaki varlığını ve ne söylediğini hatırlamak için kendini zorladığını görüyor. Bütün bunlar öyle hızlı oluyor ki bağırışı ve ölü hali, uzun zamandır mezarda kaldıktan sonra üzeri açılan cesetlerin hava ve ışıkla karşılaşınca yıldırım çarpmış gibi bir solukta yok olması misali kayboluveriyor.

"Leydi hazretleri, Hawdon ismini biliyor mu?"

"Duymuştum."

"Leydi hazretlerinin ailesinin bir koluna mensup olabilir mi?"

"Hayır."

"Şimdi, leydi hazretleri," diyor Bay Guppy, "şimdiye değin toparlayabildiğim kadarıyla davanın son noktasına geliyorum. Gelişmeler devam ediyor, ben de davayı her seferinde biraz daha toparlıyorum. Leydi hazretlerinin –şayet bir şekilde öğrenmemişse– bilmesi gereken bir şey var; bir süre önce Chancery Sokağı yakınlarında, Krook adında birinin evinde, büyük sefalet içindeki bir hukuk yazıcısının ölüsü bulundu. Adı bilinmeyen bu hukuk yazıcısı hakkında bir soruşturma yürütüldü. Ama, leydi hazretleri, bu yazıcının adının Hawdon olduğunu kısa bir süre önce keşfetmiş bulunuyorum."

"Bundan bana ne?"

"Haklısınız, leydi hazretleri, esas mesele de bu! Şimdi, leydi hazretleri, bu adamın ölümünden sonra tuhaf bir şey meydana geldi. Bir leydi ortaya çıktı; kılık değiştirmiş bir leydi hadisenin geçtiği yere ve adamın mezarına bakmaya gitti. Bütün bunları ona göstermesi için bir sokak çocuğuna para verdi. Leydi hazretleri, bu ifadenin doğrulanması için çocuğu bulmamı isterseniz, size onu hemen bulabilirim."

Sefil çocuk leydimizi alakadar etmiyor ve bulunmasını istemiyor.

"Sizi temin ederim bu çok şaşırtıcı bir olay leydi hazretleri" diyor Bay Guppy. "Eldivenini çıkarttığında parmaklarında parlayan yüzükleri anlatışını duysaydınız size çok romantik gelirdi."

Paravanı tutan elde parlayan elmaslar var. Leydimiz paravanla oynayarak elmasları daha da fazla ışıldatıyor; yüzünde yine, başka bir çağda Guppy adındaki adam için çok tehlikeli olabilecek o bakış var.

"Bu adamın ardında kimliğini belirleyecek tek bir şey bile bırakmadığı zannediliyordu. Ama bırakmış. Bir tomar mektup bırakmış."

Paravan aynı şekilde sallanmaya devam ediyor. Bu esnada leydimizin gözleri onu bir an olsun serbest bırakmıyor.

"Mektupları birisi bulmuş ve saklamış. Yarın gece, leydi hazretleri, bu mektuplar benim elime geçecek."

"Tekrar soruyorum, bunun benimle ne alakası var?"

"Leydi hazretleri, sadede geliyorum." Bay Guppy ayağa kalkıyor. "Bir araya getirilmiş bu hadiseler zincirinde... bir jüri için olumlu bir etken olabilecek, bu genç hanımın leydi hazretlerine büyük benzerliği göz önünde bulundurulduğunda... Bayan Barbary tarafından yetiştirilmesi... Bayan Barbary'nin Bayan Summerson'ın gerçek adının Hawdon olduğunu söylemesi... leydi hazretlerinin bu iki ismi de gayet iyi bilmesi... Hawdon'un o şekilde ölmesi... leydi hazretlerinde bu vakayla ilgilenme konusunda ailevi bir ilgi uyandırıyorsa, o mektupları buraya getiririm. Ne mektubu olduklarını bilmiyorum ama eski mektuplarmış; şimdiye kadar hiç görmedim. Onları alır almaz buraya getireceğim ve onlara ilk olarak leydi hazretleriyle birlikte bakacağım. Leydi hazretlerine planımı anlattım.

Bir şikâyetin yapılması halinde çok zor durumda kalacağımı ve bütün bunların sır olduğunu söyledim."

Guppy adındaki genç adamın tek gayesi bu muydu yoksa başka bir amacı var mıydı? Buraya gelmesine neden olan şüphenin ve esas gayesinin gerçek boyutlarını mı gizliyordu yoksa sözleri; eğer öyle değilse ne saklıyorlardı? İşin bu safhasında o da leydimizden aşağı kalmıyor. Leydimiz ona baksa bile o masaya bakıyor ve şahit kürsüsü yüz ifadesini takınarak hiçbir şey söylemiyor.

"İsterseniz mektupları getirebilirsiniz" diyor leydimiz.

"Leydi hazretleri pek teşvik buyurmuyorlar" diyor Bay Guppy biraz incinmiş vaziyette.

"Sizin için... uygunsa mektupları getirebilirsiniz" diye yineliyor aynı ses tonuyla.

"Olmuş bilin. Leydi hazretlerine iyi günler dilerim."

Leydimizin yanındaki bir masada, eski sandıklar gibi metal bantlı ve kilitli, süslemeli bir mücevher kutusu var. Gözlerini Bay Guppy'den ayırmadan kutuyu alıp kilidini açıyor.

"Sizi temin ederim, leydi hazretleri, bu tür beklentilerim yok," diyor Bay Guppy; "böyle bir şeyi kabul etmem mümkün değil. Leydi hazretlerine iyi günler dilerim. Teşekkürler."

Genç adam selamını verip aşağıya iniyor; kibirli Mercury genç adamı geçirmek için holdeki şöminenin yanındaki Olimpos'undan inmeyi gerekli görmüyor.

Sir Leicester kütüphanede sıcacık ateşin yanında, gazetesini okuyup uyuklarken onu yerinden sıçratacak, hatta Chesney Wold'daki ağaçlara boğum boğum dallarını açtıracak, portrelere kaşlarını çattıracak, zırhları yerlerinden oynatacak bir güç yok mu evde?

Hayır. Kelimeler, hıçkırıklar, bağırışlar havaya karışıp gidiyor; ama şehirdeki evin her yerinde hava öyle kıstırılmış ki Sir Leicester'ın kulaklarına hafif bir titreşimin gidebilmesi için leydimizin odasında yeri göğü birbirine katması lazım; yine de kendini kaybetmiş birinin dizleri üzerindeki haykırışına şahitlik ediyor ev.

"Yavrum, evladım! Acımasız ablamın söylediği gibi doğar doğmaz ölmemiş demek; beni ve adımı reddettikten sonra onun tarafından büyütülmüş demek! Yavrum, ah yavrum!"

XXX. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Richard gideli bir müddet olmuştu ki bizimle bir iki gün kalmak üzere bir misafir geldi. Yaşlı bir hanımdı bu. Bayan Bayham Badger'ı ziyaret etmek için Galler'den gelmiş olan ve hamime "oğlu Allan'ın isteği üzerine" ondan haber aldığını ve "hepimize selam yolladığını" bildiren bir mektup gönderince Kasvetli Ev'e davet edilen Bayan Woodcourt'tu. Yanımızda hemen hemen üç hafta kadar kaldı. Bana karşı çok iyi ve son derece samimiydi; öyle ki arada bir kendimi biraz rahatsız hissetmeme neden oluyordu. Benimle dertleştiği için rahatsızlık duymaya hakkım olmadığını biliyordum ve bunun çok mantıksız olduğunu hissediyordum; yine de ne yaparsam yapayım bunun önüne geçemiyordum.

Ufak tefek, yaşlı, sert bir hanımdı, benimle konuşurken ellerini iç içe koyup bana dikkatli dikkatli öyle bir bakışı vardı ki beni tedirgin eden belki buydu. Belki de aşırı dik ve aşırı titiz oluşuydu; gerçi sebebin bu olduğunu sanmıyorum çünkü bunda tuhaf bir hoşluk buluyordum. Yaşlı bir hanım için fazlasıyla ışıltılı ve güzel olan yüzünün umumi ifadesi de değildi sebep. Ne olduğunu bilmiyorum. Daha doğrusu şimdi bilsem bile o zaman bilmediğimi düşünüyordum. Daha doğrusu... neyse.

Geceleyin odama yatmaya çıkarken beni odasına davet eder, ateşin önünde bir koltuğa oturur ve iyice canım sıkılana kadar Morgan ap Kerrig'den söz ederdi! Bazen Kramlinvalinver ve Mevlinvilinvod'dan (bu isimleri doğru yazdığımdan emin değ-

lim) şiirler okur ve ifade ettikleri duygulardan galeyana gelirdi. Gerçi ben bu şiirlerin, Morgan ap Kerrig'e methiyeler düzmeleri haricinde hiçbir şeylerini anlayamazdım (ne de olsa Galceydi).

"İşte, Bayan Summerson," derdi bana asaletli bir zafer edasıyla, "oğluma miras kalan servet bu. Oğlum nereye gitse Ap Kerrig soyundan geldiğini söyleyebilir. Parası olmayabilir ama paradan daha kıymetli bir şeyi var – soyu, hayatım."

Hindistan ya da Çin'de Morgan ap Kerrig'i fazla kaale aldıklarından pek emin değildim; ama tabii bu kuşkumu asla dile getirmezdim. İnsanın böyle bir soydan gelmesinin çok müthiş bir şey olduğunu söylerdim.

"Gerçekten de müthiş bir şey, hayatım" diye cevap verirdi Bayan Woodcourt. "Bazı kötü yanları da var; mesela oğlumun eş seçimini sınırlandırıyor; ama Kraliyet ailesinin eş seçimi de aynı şekilde sınırlıdır."

Sonra aramızdaki mesafeye rağmen beni beğendiğini göstermek ister gibi kolumu sıvazlayıp elbisemi düzeltirdi.

"Zavallı Bay Woodcourt, canım," derdi, hep biraz duygulanarak, çünkü heybetli soyağacının yanı sıra çok şefkatli bir kalbi de vardı, "çok mühim bir İskoç ailesinden geliyordu, Mac Coort Mac Coort'larından. İskoçya kraliyet kuvvetlerinde ülkesine ve kralına hizmet etti, savaş meydanında öldü. Oğlum bu iki köklü ailenin son temsilcilerinden biri. Tanrının yardımıyla bu iki aileyi de yeniden canlandırıp başka bir köklü aileyle birleştirecek."

Konuyu değiştirme çabalarım boşunaydı, bazen bir değişiklik olsun diye –ya da belki– ama o kadar ayrıntıya inmeme lüzum yok. Ama Bayan Woodcourt konunun değişmesine asla izin vermezdi.

"Canım," dedi bir gece, "öyle sağduyulusun, bu devrin insanlarıyla kıyaslandığında öyle üstün bir dünya görüşün var ki seninle bu aile meselelerini konuşmak beni çok rahatlatıyor. Oğlumu pek iyi tanımıyorsun, canım; ama herhalde onu hatırlıyorsundur, değil mi?"

"Evet, hanımefendi. Hatırlıyorum."

"Evet, canım. Senin çok iyi karakter tahlili yaptığını biliyorum, bu yüzden de onun hakkında ne düşündüğünü öğrenmek isterdim."

"Ah, Bayan Woodcourt!" dedim, "Bu çok zor."

"Neden zor olsun ki, canım?" dedi. "Bana hiç öyle gelmiyor."

"Böyle..."

"Az tanıdığın biri hakkında bir fikir söylemek zor. Haklısın."

Bunu kastetmemiştim; çünkü Bay Woodcourt evimize epeyce gidip gelmiş, hamimle de epeyce samimi olmuştu. Bunu söyledim ve onun mesleğinde çok başarılı olduğunu –düşündüğümüzü– söyledim, ayrıca Bayan Flite'a gösterdiği yakınlık ve alaka takdire şayandı.

"Ona hakkını verdin!" dedi Bayan Woodcourt elimi sıkarak. "Onu çok iyi tarif ettin. Allan çok hoş bir insandır, mesleğinde de hatasızdır. Gerçi annesiyim ama yine de bunu söylüyorum. Fakat onun da hatalarının olduğunu itiraf etmeliyim, canım."

"Hepimizin var" dedim.

"Ama onun hataları düzeltebileceği, düzeltmesi gereken hatalar" dedi zeki yaşlı hanım, başını sertçe sallayarak, "Sana öyle kanım ısındı ki, oğlumla hiç alakası olmayan üçüncü bir şahıs olarak sana içimi dökmekte bir sakınca görmüyorum, oğlum kararsızlığın ta kendisidir."

Kazandığı şöhrete bakılırsa mesleğinde sebatlı ve gayretli olduğunu düşünmemek mümkün değil, dedim.

"Bu konuda da haklısın, canım," dedi yaşlı hanım; "ama ben mesleğinden söz etmiyorum."

"Ya!" dedim.

"Hayır" dedi. "sosyal yönünü kastediyorum. On sekizinden beri genç hanımlara karşı gelgeç bir alaka gösteriyor. Şimdiye kadar hiçbiriyle ciddi bir münasebete girmedi; bunu kimseye zarar vermek için yapmıyor, nezaketini ve iyi huyluluğunu göstermekten öte bir anlam taşımıyor bu alakası. Yine de bu yaptığı doğru değil, değil mi?"

"Hayır," dedim çünkü benden bu cevabı bekliyor gibi görünüyordu.

"Bazı yanlış anlamalara yol açabilir, canım."

Öyle olabileceğini söyledim.

"Bu yüzden de ona pek çok kereler, hem kendisine hem de başkalarına haksızlık etmemek için daha dikkatli olması gerekti-

ğini söyledim. O da bana hep 'Dikkatli olurum anne; ama sen beni herkesten daha iyi tanırsın, niyetimin kötü olmadığını –aslında hiçbir niyetim olmadığını– iyi bilirsin' dedi. Bunlar çok doğru ama onu haklı çıkarmaz. Ama şimdi öyle uzaklarda ve ne zaman döneceği öyle belirsiz ki orada pek çok kişiyle tanışıp, pek çok fırsatlar ele geçireceğini düşünerek bütün bunları unutabiliriz. Ya sen canım," dedi yaşlı hanım başını sallayıp gülümseyerek, "senin ne planların var, hayatım?"

"Benim mi, Bayan Woodcourt?"

"Talihinin peşine düşen ve bir eş aramaya giden oğlumdan konuşup bencillik yapmayayım – sen ne zaman kendi talihini ve eşini aramaya başlayacaksın, Bayan Summerson? Şu haline bak! Kıpkırmızı kesildin!"

Kızardığımı zannetmiyorum –zaten kızarmışsam bile önemi yok– ona şu anki halimden çok memnun olduğumu ve bir değişiklik istemediğimi söyledim.

"Senin hakkında ve başına konacak talih kuşu hakkında ne düşündüğümü söyleyeyim mi, canım?" dedi Bayan Woodcourt.

"İyi bir kâhin olduğunuza inanıyorsanız söyleyin" dedim.

"Madem öyle, çok zengin ve nüfuzlu, senden belki yirmi beş yaş kadar daha yaşlı birisiyle evleneceksin. Harika bir eş olacaksın, çok sevilecek ve çok mutlu olacaksın."

"Ne güzel" dedim. "Ama neden beni böyle bir gelecek beklesin ki?"

"Canım," dedi, "bu çok münasip – öyle çalışkansın, öyle derli toplusun, öyle iyi bir yerdesin ki bence böylesi münasip ve muhtemel. Böylesi bir evlilik yaptığında hiç kimse seni benden daha içten kutlayamaz, canım."

Bunun beni rahatsız etmesi tuhaftı ama galiba etti. Kesinlikle etti. Gecenin büyük bölümünü rahatsız geçirmeme neden oldu. Aptallığımdan öyle utanıyordum ki Ada'ya bile itiraf edemedim; bu beni daha da rahatsız etti. Zeki yaşlı hanımın dert ortağı olmamak için neler verirdim, elimden gelseydi. Bu konuşma onun hakkında çelişkili fikirlere kapılmama neden oldu. Onun kâh hikâyeci olduğunu düşünüyordum, kâh hakikatin ta kendisi. Kâh çok kurnaz

olduğundan şüphe ediyordum, kâh dürüst Galli kalbinin tamamıyla masum ve sade olduğuna kanaat getiriyordum. Hem zaten ne fark ederdi ki, benim için ne önemi vardı? Neden, elimde anahtar sepetimle odama yatmaya giderken, durup onun ateşinin başına oturup, herkesin suyuna gittiğim gibi onun da suyuna gidemiyordum, neden bana söylediği zararsız şeyler canımı sıkıyordu? Beni ona çeken bir şey vardı çünkü beni sevmesi için can atıyordum ve beni sevdiğine çok seviniyordum, madem öyle neden büyük bir sıkıntı ve üzüntüyle söylediği her kelimenin tek tek üzerinde duruyor, hepsini tekrar tekrar ölçüp biçiyordum? Onun evimizde olmasının ve her gece bana içini dökmesinin, her nasılsa başka bir yerde olmasındansa orada olmasının daha iyi ve güvenli olduğunu düşünmeme rağmen, beni neden endişelendiriyordu? Bunlar nedenini bulamadığım çelişkilerdi. En azından nedenini bulsam bile –ama bu konuya zamanı geldiğinde değineceğime göre şimdi üzerinde durmam gereksiz.

Bu yüzden de Bayan Woodcourt gittiğinde onu kaybettiğime üzüldüm ama bir yandan da rahatladım. Sonra Caddy Jellyby geldi; Caddy bize evden öyle havadisler getirdi ki bizi bol bol meşgul etti.

Caddy öncelikle (her şeyden önce) benim gelmiş geçmiş en iyi akıl hocası olduğumu ilan etti. Birtanem, bunun yeni bir şey olmadığını söyledi; tabii ben de saçmaladıklarını belirttim. Sonra Caddy bir ay içinde evleneceğini söyledi; Ada'yla ben nedimesi olmayı kabul edersek dünyanın en mutlu kızı olacaktı. Bu, gerçekten de yeni bir havadisti; Caddy'nin bize bizim Caddy'ye söyleyecek o kadar çok şeyimiz vardı ki konuşa konuşa bitiremeyecekmişiz gibi geldi bana.

Caddy'nin bahtsız babası alacaklılarının merhameti ve hoşgörüsüyle iflası atlatmıştı anlaşılan –"Gazeteye çıktı" dedi Caddy sanki babası bir tepeye çıkmış gibi–; işlerini kendisi de anlayamadan mucizevi bir biçimde halletmişti; sahip olduğu her şeyi vermiş (mobilyalarının durumundan çıkardığım kadarıyla pek fazla etmemişlerdir herhalde) ve bütün herkesi bundan fazlasını yapamayacağına ikna etmişti, zavallıcık. Bu şekilde işini şerefiyle tasfiye etmiş, yeni bir başlangıç yapmaya hak kazanmıştı. Daha önce ne

iş yaptığını bilmiyordum; Caddy onun "Gümrük Komisyoncusu" olduğunu söyledi, bu işten tek anladığım, her zamankinden daha fazla paraya ihtiyaç duyduğunda aramak için Rıhtıma gittiği ve nadiren, zar zor bulduğuydu.

Babası kırkılmış koyuna dönerek içini rahata kavuşturur kavuşturmaz Hatton Garden'da mobilyalı bir eve taşınmışlardı (sonradan oraya gittiğimde çocukların koltukların içindeki dolgu malzemesini çıkarıp ağızlarına tıkarak boğulacak gibi olduklarını görmüştüm) ve Caddy yaşlı Turveydrop'la onu tanıştırmıştı; zavallı Bay Jellyby çok mütevazı ve mülayim olduğundan Bay Turveydrop'un Adab-ı muaşeretine öyle büyük hürmet göstermişti ki çok iyi arkadaş olmuşlardı. Oğlunun evleneceği fikrine bu şekilde aşinalık kazanan yaşlı Bay Turveydrop babalık hislerine yavaş yavaş aşama kaydettirerek bu mutlu hadisenin yakınlarda vuku bulmasını düşünmeye muvaffak olmuştu ve genç çifte istedikleri zaman Newman Caddesi'ndeki Akademinin idaresini ellerine alabileceklerini bildirerek, rızasını ihsan etmişti.

"Ya baban, Caddy, o ne dedi?"

"Ah zavallı babacığım," dedi Caddy, "sadece ağladı ve bizim, annemle onun anlaştığından daha iyi anlaşacağımızı ümit ettiğini söyledi. Bunu Prens'in yanında söylemedi, sadece bana söyledi. Dedi ki 'Benim zavallı kızım, kocan için nasıl bir yuva kuracağını sana kimse öğretmedi; ama bunu yapmayı bütün kalbinle arzu etmiyorsan onunla evlenmek yerine onu öldürmen daha hayırlı –tabii onu gerçekten seviyorsan.' "

"Onu nasıl ikna ettin, Caddy?"

"Zavallı Babamı öyle mutsuz görmek ve o korkunç şeyleri söylediğini duymak öyle üzücüydü ki kendimi tutamayıp ağladım. Ama ona bir yuva kurmayı bütün kalbimle arzu ettiğimi ve yuvamızın onun da akşamları uğrayıp biraz olsun huzur bulabileceği bir yer olacağını ve orada onun için evde olduğumdan daha iyi bir evlat olmayı ümit ettiğimi söyledim. Sonra Peepy'nin gelip yanımda kalmasını istediğimden bahsettim; bunun üzerine Babam tekrar ağlamaya başladı ve çocukların hepsinin Kızılderili olduğunu söyledi."

"Kızılderili mi dedi, Caddy?"

"Evet," dedi Caddy, "Vahşi Kızılderililer. Sonra Babam," (lafın burasında zavallı kız hıçkırmaya başladı, hiç de dünyanın en mutlu kızına benzemiyordu) "başlarına gelebilecek en iyi şeyin Kızılderili baltasıyla topyekûn doğranmak olduğunu söyledi."

Ada Bay Jellyby'nin bu yıkıcı hisleri gerçek anlamda söylemediğini bilmenin rahatlatıcı olduğu fikrindeydi.

"Tabii, Babam ailesinin kendi kanında boğulmasını istemez," dedi Caddy; "ama onlar Annemin çocukları oldukları için, kendisi de Annemin kocası olduğu için çok talihsiz olduklarını kastediyordu; bunu söylemek biraz acayip kaçsa da ona kesinlikle katılıyorum."

Caddy'ye Bayan Jellyby'nin düğün gününün belirlendiğini bilip bilmediğini sordum.

"Annemi bilirsin, Esther" dedi. "Bilip bilmediğini anlamak imkânsız. Ona sık sık hatırlatılıyor; hatırlatıldığı zaman da bana sanki, ne bileyim, uzaklardaki bir çan kulesiymişim gibi dalgın dalgın bakıyor," dedi Caddy "sonra başını sallıyor ve 'Caddy, Caddy, insana hiç rahat vermiyorsun!' deyip Borrioboola mektuplarına dönüyor."

"Ya gardrobun ne âlemde, Caddy?" dedim. Çünkü aramızda teklif yoktu.

"Ah Esther'ciğim," dedi gözlerini kurulayarak, "elimden gelenin en iyisini yapmak ve ona böyle paspal vaziyette geldiğim için Prens'in ileride bana sitem etmeyeceğine güvenmek zorundayım. Borrioboola için bir kıyafet gerekseydi Annem nasıl bir şey yapılacağını gayet iyi bilir, çok da heyecanlanırdı. Ama bu konuda ne bilgisi var ne de ilgisi."

Caddy annesine karşı doğal bir sevgi duymuyor değildi ama bu sözleri gözyaşları içinde, inkâr edilemez bir gerçek olarak söylemişti ki korkarım öyleydi. Zavallı kızcağızın haline o kadar üzülüyorduk, onca caydırıcı şeye rağmen hayatiyetini kaybetmemiş iyicil mizacını öyle takdir ediyorduk ki, ikimiz de (Ada'yla ben) aynı anda onu çok mutlu eden küçük bir plan önerdik. O bizde üç hafta kalacaktı, ben onlarda bir hafta kalacaktım; üçümüz de kafamızı işletecek, kesip biçip, tamir ederek, nakış işleyerek, giy-

silerini derleyip toparlayabilmek için elimizden gelenin en iyisini yapacaktık. Hamim de bu işe Caddy kadar memnun olunca, gerekli ayarlamaları yapmak için onu ertesi gün eve götürdük; sonra da bavullarıyla ve Bay Jellyby'nin sanırım Rıhtımda bulduğu ama neticede ona verdiği bir on poundla alabildiğimiz şeylerle birlikte onu muzafferane geri getirdik. Hamimi biraz cesaretlendirsek kim bilir ona neler verirdi ama düğün elbisesi ve şapkası haricinde bir şey istememeyi uygun bulduk. Bu plana rıza gösterdi; işe oturduğumuzda Caddy hayatında hiç olmadığı kadar mutluydu.

Zavallı kızcağız dikişten pek anlamıyordu, eskiden mürek-kep lekeleriyle dolu olan elleri şimdi iğne delikleriyle dolmuştu. Arada bir, elinde olmadan kızarıyordu; hem canı yandığı için hem de daha iyisini yapamadığına üzüldüğü için; ama çok geçmeden bu sakarlığını atlattı ve hızlı bir gelişme kaydetti. Günbegün, o, birtanem, küçük hizmetçim Charley ve şehirden gelen bir şapkacıyla, sıkı ama mümkün olduğunca zevkli bir çalışma yürüttük.

Caddy bundan da öte, kendi deyimiyle "ev idaresini öğrenmek" için can atıyordu. Daha neler! Benim gibi engin tecrübesi olan birinden ev idaresini öğrenmesi o kadar komik bir fikirdi ki bana bu teklifi yaptığında önce güldüm, sonra kızardım, sonra da komik bir şaşkınlığa düştüm. Yine de "Caddy, benden öğrenebileceğin her şeyi öğrenmekte serbestsin, canım" dedim ve ona bütün defterlerimi, yöntemlerimi ve abuk sabuk icatlarımı gösterdim. Ne kadar büyük bir dikkat gösterdiğini görseydiniz ona mucizevi buluşlar gösterdiğimi sanırdınız; anahtarlarımı her şıngırdatışımda ayağa kalkıp peşime öyle bir düşüşü vardı ki benden daha büyük sahtekâr, Caddy Jellyby'den de daha kör mürit olmadığını düşünürdünüz.

Çalışmayla, ev idaresiyle, Charley'e ders vermekle, akşamları hamimle tavla oynamakla, Ada'yla düet yapmakla üç hafta su gibi akıp gitti. Sonra Caddy'yle birlikte evde neler yapabileceğimizi görmek için geri döndük; Ada'yla Charley de hamimle ilgilenmek için evde kaldılar.

Caddy'yle birlikte eve gittiğimi söylerken Hatton Garden'daki mobilyalı evi kastediyorum. Bir iki kere hazırlıkların sürmekte olduğu Newman Caddesi'ne de gittik; hazırlıkların büyük çoğunluğu

yaşlı Bay Turveydrop'u rahat ettirmek, küçük bir kısmı da yeni evlenen çifti ucuz yollu binanın en üst katına yerleştirmek içindi ama bizim esas derdimiz Caddy'lerin evini düğün kahvaltısı için uygun bir hale getirmek ve Bayan Jellyby'ye hadisenin önemini önceden idrak ettirmekti.

Bunlardan ikincisi daha zordu çünkü Bayan Jellyby ile sıhhatsiz bir oğlan öndeki oturma odasını işgal etmiş vaziyetteydiler (arkadaki oda dolap gibi bir şeydi) ve oda sağına soluna saman saçılmış düzensiz bir ahır gibi kullanılmış kâğıtlarla ve Borrioboola belgeleriyle doluydu. Bayan Jellyby bütün gün koyu kahvesini içip mektup yazdırarak, randevu verip Borrioboola görüşmeleri yaparak orada oturuyordu. Bana gittikçe kötüleşiyormuş gibi görünen sıhhatsiz oğlan yemeklerini dışarıda yiyordu. Bay Jellyby eve geldiğinde genelde inleyerek aşağıya, mutfağa iniyordu. Orada hizmetkâr ona bir şey verirse yiyordu; sonra ayak altında dolaştığını hissederek dışarıya çıkıyor, yağmurda çamurda Hatton Garden civarlarında yürüyordu. Zavallı çocuklar alışık oldukları üzere evin her tarafında sürüklenip yuvarlanıyorlardı.

Bu zavallı küçük kurbanların bir hafta içinde derlenip toparlanması mümkün olmadığından Caddy'ye onları düğün sabahı, hepsinin uyudukları tavan arasında olabildiğince mutlu etmeyi önerdim; en büyük gayretimizi ise annesi, annesinin odası ve temiz bir kahvaltı üzerinde yoğunlaştırmalıydık. Aslında Bayan Jellyby'nin epeyce bakımdan geçmesi gerekiyordu, giysisinin sırtındaki açıklık onu tanıdığımdan beri bir hayli genişlemişti, saçları da çöpçü atlarının yelelerine benziyordu.

Caddy'nin gardrobunu ona göstermenin konuyu açmanın en iyi yolu olacağını düşünerek, akşamleyin sıhhatsiz çocuk gittikten sonra Bayan Jellyby'yi Caddy'nin yatağının üzerine serilmiş giysileri görmeye davet ettim.

"Sevgili Bayan Summerson," dedi, her zamanki yumuşaklığıyla masadan kalkarak, "bunlar gerçekten de gülünç hazırlıklar, yine de yardımcı olmanız sizin ne kadar iyi olduğunuzu kanıtlıyor. Caddy'nin evlenmesi fikri bana öyle saçma geliyor ki! Ah Caddy, küçük sersem!"

Yine de bizimle birlikte yukarı çıkıp, her zamanki uzaklardaymış gibi tavrıyla giysilere baktı. Giysiler aklına tek bir fikir getirdi; çünkü o dalgın gülümsemesiyle başını sallayarak "Bayan Summerson'cığım, bunun yarısı kadar masrafla bu akılsız çocuk Afrika'ya gidebilecek hale getirilebilirdi!" dedi.

Tekrar aşağıya indiğimizde Bayan Jellyby bu zahmetli işin gerçekten de önümüzdeki çarşamba mı vuku bulacağını sordu. Benim evet diye cevap vermem üzerine, "Benim odam gerekli olacak mı, Bayan Summerson? Çünkü kâğıtlarımı kaldırmam imkânsız" dedi.

Odanın haliyle gerekli olacağını ve kâğıtları bir yerlere kaldırmamızın şart olduğunu söyleme cüretinde bulundum. "Siz daha iyi bilirsiniz, Bayan Summerson'cığım" dedi Bayan Jellyby, "Ama Caddy beni bir çocuk tutmaya zorlayarak öyle canımı sıktı, hayır işlerine öyle gömüldüm ki ne yapacağımı bilemiyorum. Çarşamba akşamı bir de Şube Toplantımız var, bu durum çok münasebetsiz oldu."

"Merak etmeyin, bir daha olmayacak" dedim gülümseyerek. "Caddy muhtemelen sadece bir kere evlenecek."

"Haklısınız," diye cevap verdi Bayan Jellyby, "haklısınız, canım. Sanırım elimizden gelenin en iyisini yapmamız gerekiyor!"

İkinci mesele Bayan Jellyby'nin ne giyeceğiydi. Caddy'yle ben bu konuyu tartışırken onun yazı masasından başını kaldırıp sükûnetle bize baktığını görmek tuhaftı; arada bir bizim önemsiz lakırdılarımıza zor tahammül eden üstün bir ruh gibi sitemkârane bir gülümsemeyle başını sallıyordu.

Giysilerinin içinde bulunduğu durum ve olağanüstü karmaşa işimizi kolaylaştırmadı ama uzun çabaların ardından böylesi bir günde sıradan bir annenin giyebileceği türden bir şey ayarlamayı başardık. Bayan Jellyby'nin, bu giysiyi üzerinde prova eden terziye kendini bırakışındaki dalgınlık ve benim düşüncelerimi Afrika üzerinde yoğunlaştırmamamdan duyduğu üzüntüyü söylerkenki tatlılığı diğer davranışlarıyla uyum içindeydi.

Ev biraz dardı ama Bayan Jellyby'nin ev ahalisi bir başına Saint Paul ya da Saint Peter Katedrallerinde otursaydı, binanın genişliğinin onlara tek faydası kirletebilecek daha geniş bir alan bulmak

olurdu herhalde. Caddy'nin evlilik hazırlıkları yapıldığı sırada, sanırım ailenin kırılabilecek bütün eşyaları kırılmıştı; herhangi bir biçimde bozulabilecek her şey bozulmuştu; bir çocukcağızın dizinden bir kapı kulpuna kadar her şey üzerinde toplayabileceği kadar kiri toplamıştı.

Nadiren konuşan ve evde olduğunda hemen hemen her zaman başını duvara dayayarak oturan Bay Jellyby, Caddy'yle benim bu harap ve bitap ortamda bir düzen kurmaya çalıştığımızı görünce büyük ilgi gösterdi ve ceketini çıkarıp bize yardıma geldi. Ama açılan dolaplardan öyle inanılmaz şeyler dökülüyordu ki –kek parçaları, küflü kavanozlar, Bayan Jellyby'nin şapkaları, mektuplar, çay, çatallar, çocukların eski botlarıyla ayakkabıları, odunlar, bisküviler, çaydanlık kapakları, kâğıtlara sarılmış nemli şekerler, tabureler, silgiler, ekmek, Bayan Jellyby'nin boneleri, kapaklarına yağ bulaşmış kitaplar, kırık şamdanlara tepetaklak konmuş küçücük mumlar, fındık kabukları, karides kafaları ve kuyrukları, masa örtüleri, eldivenler, kahve değirmenleri, şemsiyeler– korkuya kapılıp pes etti. Ama her akşam gelip ceketini çıkarır, başını duvara dayayarak otururdu; sanki nasıl yapılacağını bilse bize yardım edecekmiş gibi.

"Zavallı Babam!" dedi Caddy bana, büyük günden bir gece önce ortalığı iyi kötü derleyip toplamışken. "Onu bırakıp gitmek zalimlik gibi geliyor, Esther. Ama kalsam ne yapabilirdim ki! Seni ilk tanıdığımdan beri her yeri tekrar tekrar topladım ama faydası yok. Annemle Afrika bir araya gelince bütün evi yine altüst ediyorlar. Sarhoş olmayan tek bir hizmetkârımız bile olmadı şimdiye kadar. Annem her şeyi mahvediyor."

Bay Jellyby onun söylediklerini duyamazdı ama gerçekten de çok üzgün görünüyordu ve sanırım ağlıyordu.

"Ona bakınca yüreğim sızlıyor!" dedi Caddy hıçkırarak. "Bu gece ilerde Prens'le mutlu olmayı ne kadar çok istediğimi düşünüyorum da, Esther, Babamın bir zamanlar Annemle mutlu olmayı ne kadar istediği aklıma geliyor. Ne hüsran dolu hayat!"

"Caddy'ciğim!" dedi Bay Jellyby başını yavaşça duvardan kaldırarak. Onun konuştuğunu ilk olarak duyuyordum sanırım.

"Evet, Baba!" diye bağırdı Caddy, yanına gidip şefkatle ona sarılarak.

"Caddy'ciğim" dedi Bay Jellyby. "Sakın..."

"Prensle evlenmeyeyim mi, Baba?" dedi Caddy kekeleyerek.

"Evet, canım" dedi Bay Jellyby. "Onunla evlen. Ama sakın..."

Thavies Inn'e yaptığımız ilk ziyarette, Richard'ın yemekten sonra Bay Jellyby'nin ağzını sık sık açtığını ama hiçbir şey söylemediğini anlattığını daha önce aktarmıştım. Bunu alışkanlık edinmişti. Bu sefer de ağzını pek çok kereler açıp, başını hüzünle salladı.

"Yapmamı istemediğin şey ne? Ne yapmamı istemiyorsun, Baba?" diye sordu Caddy tatlı bir sesle, kollarını boynuna dolayarak.

"Sakın bir Misyon edinme, kızım."

Bay Jellyby inleyerek başını tekrar duvara dayadı; Borrioboola meselesi konusundaki hislerini ifade etmeye en yaklaştığı an buydu. Herhalde bir zamanlar çok daha neşeli ve konuşkandı ama ben onu tanımadan çok önce tamamıyla tükenmişti.

O gece Bayan Jellyby sakin sakin kâğıtlarına bakmayı ve kahvesini içmeyi asla bırakmayacakmış gibi geldi bana. Odayı ele geçirdiğimizde saat on iki olmuştu ve temizlik açısından öyle caydırıcı bir görünümü vardı ki yorgunluktan bitkin düşen Caddy tozların ortasına oturup ağlamaya başladı. Ama çok geçmeden kendini toparladı ve yatmadan önce adeta mucizeler gerçekleştirdik.

Sabahleyin, üç beş çiçeğin, biraz suyla sabunun ve azıcık derleyip toparlamanın yardımıyla oda gayet hoş görünüyordu. Sade kahvaltı çok neşeli geçti, Caddy de büyüleyiciydi. Ama birtanem geldiğinde hayatımda hiç onunki kadar güzel bir yüz görmediğimi düşündüm – hâlâ da öyle düşünüyorum.

Yukarıda çocuklar için küçük bir ziyafet hazırladık, Peepy'yi masanın başına oturttuk, onlara Caddy'yi gelinliğiyle gösterdik, ellerini çırpıp bağırıştılar, Caddy onlardan ayrıldığını düşünerek ağladı ve biz onu alması için Prens'i getirene kadar onlara sarılıp durdu –ama ne yazık ki Peepy Prens'i ısırdı. Aşağıda tarifsiz bir Adab-ı muaşeret gösterisi içinde olan Bay Turveydrop lütfedip Caddy'yi kutsadı ve oğlunun mutluluğunu kendisine borçlu ol-

duğunu, bu uğurda kendini feda ettiğini hamime anlatmak için elinden geleni yaptı. "Beyefendiciğim," dedi Bay Turveydrop, "bu gençler benimle birlikte oturacaklar; evim onları da barındırabilecek kadar büyük, çatımın koruyuculuğundan mahrum kalmayacaklar. Keşke –siz ne demek istediğimi anlarsınız çünkü meşhur üstadım Prens Regent'ı hatırlarsınız– keşke oğlum Adaba daha fazla önem veren bir ailenin kızıyla evlenseydi; ama Kader işte!"

Bay ve Bayan Pardiggle da davetliydiler – Bay Pardiggle bol yelekli, kirpi saçlı, inatçı tipli bir adamdı; yüksek bas sesiyle kendi küçük katkısından, Bayan Pardiggle'ın küçük katkısından, beş oğullarının küçük katkılarından söz ediyordu. Saçları her zamanki gibi geri taranmış olan ve şakaklarındaki çıkıntılar her zamankinden daha fazla parlayan Bay Quale de oradaydı; hayal kırıklığına uğramış bir âşıktan ziyade Bayan Wisk adında genç –en azından bekâr– bir hanımın nişanlısı olarak orada bulunuyordu. Hamim, Bayan Wisk'in misyonunun, bütün dünyaya erkeklerin misyonunun kadınların misyonu olduğunu göstermek olduğunu söyledi; hem kadınların hem de erkeklerin yegâne misyonuysa hayır toplantılarında birtakım saptamalarını ilan etmekti. Misafir sayısı azdı ama Bayan Jellyby'nin evinde bekleneceği üzre hepsi kendilerini sadece hayır işlerine adamıştı. Bu anlattıklarımın haricinde bonesi çarpık, elbisesinin fiyat etiketi hâlâ üzerinde duran, son derece pis bir hanım daha vardı; Caddy bu kadının ihmal ettiği evinin leş gibi bir karmaşa içinde olduğunu, kilisesininse mis gibi, tertemiz olduğunu söyledi. Herkesin kardeşi olmayı misyon edindiğini söyleyen ama geniş ailesinin bütün üyelerine soğuk davranan çok kavgacı bir beyefendi de grubu tamamlıyordu.

Böylesi bir olayla bu kadar alakasız bir grubu hiçbir yaratıcılık dehası bir araya getiremezdi. Evcimenlik misyonu gibi manasız bir misyon tahammül edebilecekleri son şeydi; kahvaltıya oturmadan önce Bayan Wisk büyük bir küçümsemeyle, kadının misyonunun sadece Ev hayatının dar sahasıyla sınırlı olduğunun düşünülmesinin ona zulmeden Erkeğin çirkin bir iftirasından ibaret olduğunu bildirdi. Bir başka acayiplik de hiçbir misyon sahibinin –herkesin misyonu karşısında kendinden geçmeyi misyon edinmiş olan Bay

Quale haricinde– başkalarının misyonlarıyla zerrece ilgilenmemesiydi. Bayan Pardiggle, fakirlerin gırtlaklarına çöküp, onlara deli gömleği giydirir gibi iyilik etmenin yegâne şaşmaz yol olduğunu düşünüyordu; Bayan Wisk ise dünyanın izleyebileceği en iyi yolun Kadını ona zulmeden Erkeğin kölesi olmaktan kurtarmak olduğu kanısındaydı. Bu esnada Bayan Jellyby Borrioboola-Gha'dan başka şeyler gören o sınırlı bakış açısına gülümseyerek oturuyordu.

Ama şimdi Caddy'nin nasıl evlendiğini anlatmak yerine eve dönerken yaptığımız konuşmalar geliyor aklıma. Hep birlikte kiliseye gittik ve Bay Jellyby onu kolunda mihraba getirdi. Yaşlı Bay Turveydrop'un tören esnasında, biz nedimelerin arkasında, sol kolunun altında tuttuğu şapkası (içi bir top namlusu gibi papazlara çevrilmişti) ve kırışan alnını peruğuna doğru iterek yukarı kalkan gözleriyle omuzları dik, kaskatı duruşunu, sonra da bizi selamlayışını ne kadar anlatsam az. Endamı pek hatırı sayılır olmayan, tavırları da gayet aksi görünen Bayan Wisk töreni bir Kadının hatalarının bir listesini dinler gibi nefret dolu bir yüzle dinledi. Sakin gülüşü ve ışıltılı gözleriyle Bayan Jellyby mevzuyla en alakasız görünen kişiydi.

İcap ettiği gibi kahvaltıya geri döndük; Bayan Jellyby'yle Bay Jellyby masanın iki başına oturdular. Caddy çocukları tekrar kucaklamak ve artık soyadının Turveydrop olduğunu söylemek için yukarıya çıkmıştı. Ama bu bilgi Peepy için hoş bir sürpriz olacağı yerde, kendini sırtüstü yere atıp debelenmesine neden olunca onun da kahvaltı masasına kabul edilmesi ricasına izin vermekten başka çarem kalmadı. Aşağıya inip kucağıma oturdu; Bayan Jellyby çocuğun önlüğüne bakarak "Seni yaramaz Peepy, seni küçük şirret domuz!" dedikten sonra hiç istifini bozmadı. Yanında getirdiği Nuh'u (kiliseye gitmeden önce ona hediye ettiğim gemiden almıştı) tepetaklak şarap kadehlerine batırıp emmesi haricinde çok usluydu.

Hamim, yumuşak huyluluğu, hızlı idraki ve dostane yüzüyle o sevimsiz grubu bile hoş bir hale getirdi. Hiçbirisi kendi konusu haricinde bir şeyden söz etme, hatta o konuyu bile içinde başka şeyler de olan bir dünyanın parçası olarak görme becerisine sahip

değildi ama hamim bütün lakırdıları Caddy'yi cesaretlendirecek, hadiseyi şereflendirecek bir şekle sokmayı başardı ve hepimizi kahvaltıdan yüzümüzün akıyla çıkarttı. O olmasaydı ne yapardık, düşünmeye bile korkuyorum; gelinle güveyi hakir gören bütün o insanlarla ve Adabı marifetiyle kendini hepsinden üstün gören Yaşlı Bay Turveydrop'la halimiz nice olurdu?

En nihayet zavallı Caddy'nin gitme zamanı geldi, bütün eşyaları onu ve kocasını Gravesend'e götürecek iki atlı arabaya yüklendi. Caddy'nin bu feci evden bir türlü ayrılamaması ve büyük bir şefkatle annesinin boynuna sarılıp kalması bize tesir etti.

"Artık senin dikte ettirdiklerini yazamayacağım için üzgünüm, Anne," dedi Caddy hıçkırarak. "Umarım beni bağışlamışsındır."

"Ah Caddy, Caddy!" dedi Bayan Jellyby, "Sana defalarca bir çocuk tuttuğumu, artık bu meselenin kapandığını söyledim."

"Bana azıcık da olsa kızgın olmadığından eminsin, değil mi Anne? Bana, gitmeden önce, emin olduğunu söyle."

"Küçük aptalcık," dedi Bayan Jellyby, "kızgın görünüyor muyum, kızmaya niyetim var mı, kızacak zamanım var mı? Nasıl olsun?"

"Ben gittikten sonra Babama iyi bak Anne!"

Bayan Jellyby kendini tutamayarak bu kaprise güldü. "Ne romantik çocuksun" dedi, hafifçe Caddy'nin sırtını sıvazlayarak. "Hadi, git artık. Aramızda dargınlık filan yok. Güle güle, Caddy, mutluluklar!"

Sonra Caddy babasına sarıldı ve sanki acı çeken zavallı bir çocuğu avutur gibi yanağını yanağına dayadı. Bütün bunlar holde vuku buluyordu. Babası onu bıraktı, mendilini çıkarttı ve basamaklara oturup başını duvara dayadı. Umarım duvarlarda bir avuntu bulmuştur. Bana öyle gibi gelmişti.

Sonra Prens ona kolunu uzattı ve büyük bir heyecan ve saygıyla, o anda ezici bir Adap içerisinde olan babasına döndü.

"Sana tekrar tekrar teşekkür ediyorum, baba!" dedi Prens, elini öperek. "Evliliğimiz adına gösterdiğin lütuf ve alaka için sana minnettarım, seni temin ederim, Caddy de minnettar."

"Çok" dedi Caddy hıçkırarak. "Ço-ok!"

"Sevgili oğlum," dedi Bay Turveydrop, "ve sevgili kızım, ben vazifemi yaptım. O aziz Kadının ruhunun yukarıdan bizleri seyretmesi ve senin sevgin benim için yeterli telafidir. Bana karşı olan vazifelerinizi aksatamayacaksınız, değil mi evlatlarım?"

"Asla, sevgili babacığım!" diye bağırdı Prens.

"Asla, asla, sevgili Bay Turveydrop!" dedi Caddy.

"Zaten," dedi Bay Turveydrop, "münasibi de budur. Evlatlarım, evim sizindir, kalbim sizindir, neyim varsa sizindir. Sizi asla bırakmayacağım; bizi ancak Ölüm ayırabilir. Sevgili oğlum, sanırım bir hafta çalışmamayı düşünüyorsun, değil mi?"

"Bir hafta, sevgili babacığım. Haftaya bugün evdeyiz."

"Sevgili yavrum," dedi Bay Turveydrop, "izin ver, bu durumda bile, sana mutlak bir dakiklik salık vereyim. Bazı bağlantıları kaybetmemek lazım; okullar ihmal edildi mi kötüye giderler."

"Haftaya bugün öğle yemeğinde evdeyiz, baba."

"Güzel!" dedi Bay Turveydrop. "Yatak odanızda ateş, benim dairemde de yemek bulacaksınız, sevgili Caroline'cığım. Evet, evet, Prens!" büyük bir havayla oğlunun itiraz etmesine mahal vermiyor. "Sen ve Caroline'cığımız binanın üst tarafında kendinizi garip hissedebilirsiniz, bu yüzden de o gün benim dairemde yemek yiyeceksiniz. Tanrı sizi korusun!"

Arabaya binip uzaklaştılar; Bayan Jellyby'ye mi yoksa Bay Turveydrop'a mı daha çok hayret ettim bilemiyorum. Bu konuda konuştuğumuzda Ada'yla hamimin de benimle aynı durumda olduklarını gördüm. Ama yola koyulmadan önce Bay Jellyby'den çok ince ve beklenmedik bir iltifat aldım. Holde yanıma gelip iki elimi birden tuttu, samimiyetle sıktı ve ağzını iki kere açtı. Ne demek istediğini öyle iyi anlamıştım ki, biraz heyecanlanarak, "Rica ederim, efendim. Sözünü etmeye değmez!" dedim.

"Umarım bu evliliğin sonu iyi gelir, hami" dedim, üçümüz birlikte eve dönerken.

"Umarım öyle olur, küçük kadıncık. Sabır. Göreceğiz."

"Bugün rüzgâr Doğudan mı esiyor?" diye sorma cesaretini gösterdim.

İçtenlikle gülerek "Hayır" dedi.

"Sanırım sabahleyin Doğudan esiyordu" dedim.

Tekrar "Hayır" dedi; bu sefer güzelim de büyük bir güvenle "Hayır" dedi ve sarı saçlarının arasındaki çiçeklerle Bahara benzeyen o güzel başını salladı. "Doğu rüzgârlarını da pek bilir, benim çirkin sevgilim" dedim, hayranlıkla onu öperek – elimde değildi.

Sadece bana duydukları sevgiden böyle dediklerini biliyorum, hem çok uzun zaman önceydi. Hatıraların derinliklerinden çekip çıkartmama rağmen yazmadan edemeyeceğim, çünkü bana çok büyük zevk veriyor. Birilerinin olduğu bir yerde asla Doğu rüzgârı olamayacağını söylediler bana; Dame Durden nereye gitse oraya güneş ve yaz gelir dediler.

XXXI. Bölüm

HEMŞİRE VE HASTA

Eve döneli fazla zaman geçmemişti ki bir akşam yukarı odama, Charley'nin yazma alıştırmalarının nasıl gittiğine bir göz atmaya çıktım. Mürekkepli kalem üzerinde doğal bir hâkimiyeti olmadığından, eline aldığı her kalem acayip bir biçimde canlanıyormuş, olmadık yerlere gidiyormuş, durup mürekkep akıtıyormuş, binek eşeği misali sağa sola yalpa vuruyormuş gibi görünen Charley için yazı yazmak usandırıcı bir işti. Charley'nin genç elinin nasıl ihtiyar harfler yazdığını görmek tuhaftı; öyle buruşuk, öyle kırışık, öyle büzüşmüştü ki tombul ve yuvarlacık elinden çıkan harfler. Yine de Charley başka konularda eşine rastlanmadık bir uzmanlığa ve gördüğüm en hamarat küçük parmaklara sahipti.

"İlerleme var, Charley" dedim, 'O' harfinin kareye, üçgene, armuta benzediği, her tarafa kaykıldığı alıştırmalara bakarak, "Şunu bir yuvarlayabilirsek, mükemmele ulaşacağız, Charley."

Sonra bir 'O' ben yazdım, bir tane de Charley yazdı; kalem Charley'nin yaptığı harfi doğru düzgün kavuşturmayıp, birleşim yerini düğümledi.

"Dert etme, Charley. Zamanla düzelir."

Alıştırması bittiği için Charley kalemini masaya bıraktı; ağrıyan elini açıp kapadı; yarı gurur yarı kuşkuyla sayfaya ciddi ciddi baktı; sonra kalkıp dizlerini bükerek bana selam verdi.

"Teşekkür ederim, hanımefendi. Jenny adında fakir birini tanıyor muydunuz acaba, hanımefendi?"

"Kocası tuğlacıysa tanıyorum Charley."

"Biraz önce ben dışarıdayken gelip benimle konuştu ve onu tanıdığınızı söyledi, hanımefendi. Benim genç leydinin hizmetçisi olup olmadığımı sordu –genç leydi derken sizi kastediyordu– ben de evet, dedim hanımefendi."

"Buralardan ayrıldığını zannediyordum, Charley."

"Gitmişti ama eski oturdukları yere tekrar geri döndü – Liz de gelmiş. Liz adında birini tanıyor muydunuz, hanımefendi?"

"Adını bilmiyorum ama sanırım onu tanıyorum, Charley."

"O da öyle söyledi!" dedi Charley. "İkisi de geri dönmüşler, hanımefendi. Oradan oraya aylak aylak gezip durmuşlar."

"İş bulamamışlar, öyle mi, Charley?"

"Evet, hanımefendi." Charley alıştırmalarındaki harfleri bana bakan gözleri kadar yuvarlayabilseydi harika olurlardı. "Bu fakir kadın sizi görmek ümidiyle iki üç gündür evin yakınlarına geliyormuş ama siz yoktunuz. Sonra beni görmüş. Dışarı çıkarken beni görmüş, hanımefendi" dedi Charley, büyük memnuniyet ve gurur ifade eden kısa bir gülüşle, "ve sizin hizmetçiniz olduğumu düşünmüş!"

"Ciddi misin, Charley?"

"Evet, hanımefendi!" dedi Charley, "Hem de çok ciddiyim." Charley saf bir neşeyle tekrar güldükten sonra gözlerini yine iyice yuvarladı ve benim hizmetçime yakışacak şekilde ciddileşti. Onun ağırbaşlılığa hakkını vererek gencecik yüzü ve vücuduyla karşımda duruşunu; ciddi tavırlarının altından yer yer kendini çok hoş bir biçimde gösteren çocuksu coşkusunu görmekten hiç bıkmıyordum.

"Onu nerede gördün, Charley?" dedim.

Küçük hizmetçimin yüzü allak bullak oldu, "Doktorun muayenehanesinin orda, hanımefendi" dedi. Çünkü Charley hâlâ matem elbisesi giyiyordu.

Tuğlacının karısı hasta mıymış diye sordum ama Charley Hayır, dedi. Başkası hastaymış. Saint Albans'a kadar yayan gelmiş, buradan da nereye gideceğini bilmiyormuş. Fakir bir çocuk, dedi Charley. Annesi, babası, kimsesi yokmuş. "Babamdan sonra Emma'yla ben de ölseydik, Tom da onun gibi olurdu, hanımefendi" dedi Charley, yuvarlak gözlerinde yaşlarla.

"Onun için ilaç mı alıyormuş, Charley?"

"Çocuğun da bir keresinde onun için bu iyiliği yaptığını söyledi, hanımefendi" dedi Charley.

Küçük hizmetçimin yüzü öyle hevesliydi, bana bakarken sakin elleri birbirlerine öyle sıkı sarılmışlardı ki düşüncelerini okumakta zorlanmadım. "Madem öyle, Charley," dedim, "Jenny'nin evine gidip neler olduğunu görsek iyi olacak."

Charley'nin bonemi ve tülümü getirişindeki çabukluk ve beni giydirdikten sonra kendi kalın şalına sarınıp aceleyle küçük yaşlı bir hanım görünümüne bürünüşü ne kadar istekli olduğunu yeterince belli ediyordu. Böylece Charley'le ben kimseye bir şey söylemeden birlikte dışarı çıktık.

Soğuk, fırtınalı bir geceydi, ağaçlar rüzgârda sarsılıyordu. Birkaç gündür kısa aralıklarla, bütün gün de durmamacasına yağmur yağmıştı. Ama o sırada yağmur kesilmişti. Hava kısmen açılmıştı ama çok kasvetliydi – hatta tam tepemizde görünen üç beş yıldız bile. Kuzeyde ve birkaç saat önce güneşin battığı kuzeybatıda hem güzel hem de fena, solgun, ölgün bir ışık vardı; içine doğru, kabarırken durgunlaşan bir deniz gibi, uzun ve durgun bulut dalgaları uzanıyordu. Londra taraflarında bütün karanlık boşluğun üzerinde kızıl bir aydınlık vardı; bu iki ışık arasındaki zıtlık ve kırmızıya çalan ışığın, şehrin görünmeyen binalarında ve sokaklarında dolaşan binlerce sakininin yüzlerine yansıyan dünyadışı bir yangından yayıldığı hissi oldukça ürkütücüydü.

Kısa bir süre sonra başıma gelecekleri o gece tahmin etmem mümkün değildi. Ama bahçe kapısında durup gökyüzüne baktıktan sonra yola koyulduğumuzda, bir an içimde sanki o ana kadar olduğumdan farklıymışım gibi anlaşılmaz bir his belirdiğini sonradan hep hatırladım. Tam o anda ve tam orada bu hisse kapıldığımdan eminim. O zamandan beri bu hissi hep orasıyla, o anla ve bunların barındırdıkları çağrışımlarla; şehrin uzaktan gelen sesleriyle, bir köpeğin havlamasıyla ve çamurlu tepeden inen tekerlek sesleriyle bağlantılı düşündüm.

Cumartesi gecesiydi; bizim gittiğimiz yerde oturanların çoğu bir yerlere içki içmeye gitmişti. Orayı önceki seferden daha sakin bul-

dum ama sefaletinden bir şey kaybetmemişti. Ocaklar yanıyordu ve solgun mavi bir ışık saçan boğucu duman üzerimize iniyordu.

Penceresinde cılız bir mum yanan kulübeye geldik. Kapıyı çalıp içeri girdik. Ölen bebeğin annesi, yatağın yanında, cansız ateşin bir kenarında oturuyordu; karşısında sırtını ocağa dayamış sefil bir çocuk yere çömelmişti. Kolunun altında dertop olmuş kürk bir şapka tutuyordu; kendini ısıtmaya çalışırken kapıyla pencereyi zangırtacak kadar titriyordu. Ev önceki seferden daha basıktı ve çok baskın sağlıksız bir kokusu vardı.

Kapıdan içeri girip kadınla ilk konuştuğumda tülümü kaldırmamıştım. Çocuk birden ayağa kalktı, gözle görülür bir şaşkınlık ve korkuyla bana baktı.

Hareketi öyle hızlıydı, nedeninin ben olduğum öyle belliydi ki daha fazla yakınlaşmayıp olduğum yerde durdum.

"Artık mezarlığa felan gitmem" diye mırıldandı çocuk; "Gitmem, o kadar!"

Tülümü kaldırıp kadınla konuştum. Alçak sesle bana, "Siz ona bakmayın, hanımefendi. Birazdan kendine gelir" dedi, sonra ona dönüp "Jo, Jo, neyin var?" diye sordu.

"Onun neden geldiğini biliyorum" diye bağırdı çocuk.

"Kimin?"

"Ordaki leydinin. Beni mezarlığa götürmek için geldi. Mezarlığa gitmem. Adını sevmiyom. Ya beni gömerse." Yeniden titremeye başladı, duvara dayandığı için bütün kulübeyi titretiyordu.

"Bütün gün böyle ileri geri konuşup durdu, hanımefendi" dedi Jenny usulca. "O ne biçim bakış öyle! Bu benim sözünü ettiğim leydi, Jo."

"Öyle mi?" dedi çocuk alev alev gözlerinin üzerine kolunu kaldırıp beni şüpheyle inceleyerek. "Ötekine benzettim. Aynı bone, aynı elbise değil, ama ötekine benzettim."

Hastalık ve dertlerden vaktinden önce nasibini almış küçük Charley'ciğim bonesiyle şalını çıkartmıştı; bir sandalye alıp sessizce çocuğa götürdü ve yılların hemşiresi gibi onu oturttu. Bir hemşireden tek farkı o gencecik yüzüyle çocuğun güvenini kazanmasıydı.

"Söylesene!" dedi çocuk. "Bu leydi öteki leydi değil mi?"

Charley alışkın hareketlerle çocuğun üzerindeki paçavralara çeki düzen vererek onu olabildiğince ısıtmaya çalışırken başını iki yana salladı.

"Ya!" dedi çocuk. "Değildir öyleyse."

"Bir yardımım dokunur mu diye bakmaya geldim" dedim. "Neyin var?"

"Donuyom," dedi çocuk, yabanıl bakışıyla beni süzerek, "sonra yanıyom, sonra donuyom, sonra yanıyom, ama öyle çok ki. Sanki uykum var, etraf dönüp duruyo –ağzım kuruyo– kemiklerim sızım sızım sızlıyo."

"Buraya ne zaman geldi?" diye sordum kadına.

"Bu sabah, hanfendi, onu kasabanın girişinde buldum. Londra'dan tanıyordum. Di mi Jo?"

"Yapayalnız-Tom'dan" dedi çocuk.

Gözlerini ve dikkatini sadece kısa süreliğine odaklayabiliyordu. Çok geçmeden yine kafasını düşürmeye, güçlükle sağa sola çevirmeye ve yarı uykudaymış gibi konuşmaya başladı.

"Londra'dan ne zaman geldi?" diye sordum.

"Londra'dan dün geldim" dedi çocuğun kendisi, ateş basmış, yüzü kızarmıştı. "Bi yerlere gidiyom."

"Nereye gidiyor?" diye sordum.

"Bi yerlere" diye yineledi çocuk daha yüksek sesle. "Öteki leydi bana altını verdiğinden beri, oraya git dediler, buraya git dediler, her yerden kovdular. Bayan Snagsby sürekli beni takip ediyo, beni kovalıyo –ben ona n'aptım?– hepsi beni takip ediyo, kovalıyo. Sabahtan akşama, hepsi. Ben de bir yerlere gidiyom. Bir yerlere. Yapayalnız-Tom'da bana Stolbuns'tan geldiğini söylemişti o leydi, ben de Stolbuns Yoluna saptım. Hepsi bir."

Bütün konuşmalarını Charley'ye bakarak bitiriyordu.

"Ne yapmak lazım?" dedim, kadını bir kenara çekerek. "Bir amacı olsa, nereye gittiğini bilse bile bu halde hiçbir yere gidemez."

"Ha ölüye sormuşsunuz, ha bana" dedi, şefkatle ona bakarak. "Belki ölüler konuşabilse daha iyi cevap verir. Ona acıdığım için bütün gün burada tuttum, ekmekle ilaç verdim, Liz onu alacak birilerini bulmaya gitti (güzelim yatakta yatıyor – onun çocuğu

ama benim diyorum); ama onu burada uzun süre tutamam çünkü kocam eve gelip onu burada bulursa tekme tokat dışarı atar, epeyce de canını yakar. Hah! İşte, Liz döndü!"

O konuşurken öteki kadın aceleyle içeri girdi ve çocuk gitmesinin beklendiğini hissederek ayağa kalktı. Küçük çocuk ne zaman uyandı, Charley yanına gidip onu yataktan ne zaman, nasıl aldı da başladı, bilmiyorum. Sanki Tom ve Emma'yla birlikte Bayan Blinder'ın tavan arasında oturuyormuş gibi anaç bir tavırla yapıyordu bunları.

Kadının arkadaşı sağa sola gitmiş, oradan oraya yollanmış, eli boş dönmüştü. İlk başta çocuğu kabul etmek için vaktin erken olduğunu, sonra da çok geç olduğunu söylemişlerdi. Bir memur onu başka bir memura, o memur da onu tekrar ilk memura havale edip durmuştu; bana öyle geldi ki ikisi de vazifelerini yerine getirmek yerine herkesi başlarından savmak için işe alınmış olmalılardı. Bunların ardından, koşa koşa geldiği için nefes nefese "Jenny, senin efendi yolda, benimki de ondan fazla geride değil, Tanrı çocuğa yardım etsin, çünkü bizim yapacak bir şeyimiz kalmadı" dedi korkuyla. Eline üç beş kuruş sıkıştırdılar, çocuk bilinçsiz, yarı minnettar, yarı dalgın ayaklarını sürüyerek evden çıktı.

"Çocuğu bana ver, canım!" dedi annesi Charley'ye, "Çok teşekkür ederim! Jenny, sana iyi geceler! Genç leydi, efendim gırtlağıma çökmezse, ara sıra gider fırının yanına bakarım, herhalde çocuk orada olur, sabah da bakarım!" Telaşla dışarı çıktı; sonra yanından geçerken, kendi evinin kapısında sarhoş kocası geliyor mu diye endişeyle yola bakıp, bebeğini pışpışlar ve ona ninni söylerken gördük onu.

Kadınların başını derde sokarım diye kalıp onlarla konuşmaya korkmuştum. Ama Charley'ye çocuğu ölüme terk edemeyeceğimizi söyledim. Ne yapılması gerektiğini benden çok daha iyi bilen ve çabukluğu da aklıselimine denk olan Charley hızlandı, tuğla fırınına az kala Jo'yu yakaladık.

Sanırım yolculuğuna koltuğunun altında küçük bir bohçayla başlamış, sonra onu ya kaybetmiş ya da çaldırmıştı. Çünkü iyice hızlanan yağmurda başı açık gitmesine rağmen şapkasını bir bohça

gibi koltuğunun altında taşıyordu. Ona seslenince durdu ve ben yanına yaklaştığımda yine korktu; çakmak çakmak gözlerini bana dikti, hatta titreme nöbetini bile kesti.

Ondan bizimle gelmesini rica ettim, geceleyin ona sığınacak bir yer bulacağımızı söyledim.

"Sığıncak yer istemiyom," dedi; "ılık tuğlaların arasında yatabilirim."

"Ama orada yatarsan öleceğini bilmiyor musun?" dedi Charley.

"Her yerde ölüyolar" dedi çocuk. "Evlerde ölüyolar –o yerini bilir; ona gösterdim– Yapayalnız-Tom'da yığınla ölüyolar. Benim anladığım, yaşadıklarından çok ölüyolar." Sonra boğuk bir sesle Charley'ye fısıldadı. "Madem öteki leydi değil, yabancı olan da değil. Üç kişiler mi yani?"

Charley biraz korkuyla bana baktı. Oğlan bana öyle dik dik bakınca ben de korkar gibi olmuştum.

Ama onu çağırdığımda dönüp peşimize takıldı; üzerinde belli bir etkim olduğunu fark edince doğrudan eve gittim. Pek uzak değildi; sadece tepenin üzerindeydi. Yanlız bir kişiye tesadüf ettik. Yardım olmadan eve gidebileceğimizden emin değildim; çocuğun adımları çok kararsız ve sarsaktı. Yine de hiç sızlanmıyordu ve garip gelecek ama, kendini umursamıyor gibiydi.

Onu bir dakikalığına holdeki sedirin bir köşesine, etrafındaki rahata ve aydınlığa hayret denemeyecek bir kayıtsızlıkla bakar vaziyette bırakıp hamimle konuşmak için oturma odasına gittim. Orada Bay Skimpole'u gördüm, sık sık yaptığı gibi haber vermeden, posta arabasıyla gelmişti; bu ziyaretlerinde yanında giyecek de getirmez, gerekli şeyleri başkalarından ödünç alırdı.

Çocuğa bakmak için hemen benimle birlikte odadan çıktılar. Hizmetkârlar da hole toplanmışlardı; çocuk, Charley'nin yanında, bir hendekte bulunmuş yaralı bir hayvan gibi titriyordu.

"Çok acı bir durum" dedi hamim, ona bir iki soru sorup, eliyle gözlerini tetkik ettikten sonra. "Ne diyorsun, Harold?"

"İçeri almasan daha iyi olur" dedi Bay Skimpole.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu hamim, sertleşir gibi olarak.

"Sevgili Jarndyce," dedi Skimpole, "beni bilirsin; ben çocuğum.

Hak ediyorsam beni azarla. Ama böyle şeylere temelden karşıyım. Doktorken de öyleydim. Güvenli olmadığını biliyorsun. Feci ateşi var."

Bay Skimpole tekrar oturma odasına çekilmiş ve bu sözleri biz ayaktayken, piyano taburesine oturmuş vaziyette söylemişti.

"Çocukça bulacaksınız" dedi Bay Skimpole bize neşeyle bakarak. "Olabilir ama ben bir çocuğum ve asla başka bir şeymişim gibi davranmaya kalkmadım. Onu kapının önüne koyarsanız geldiği yere bırakmış olursunuz. Şimdikinden daha kötü olmaz. Hatta isterseniz daha iyisini yapabilirsiniz. Ona altı peni, beş şilin ya da beş pound on şilin verin –aritmetikçi sizsiniz– ve ondan kurtulun!"

"Ne yapacak peki?" diye sordu hamim.

"Valla," dedi Bay Skimpole omuzlarını silkip, sevimli sevimli gülerek, "ne yapar bilmem. Ama eminim bir şeyler yapacaktır."

"Şimdi, şu düşünce sana çok korkunç gelmiyor mu," dedi hamim, ona iki kadının sonuç vermeyen gayretlerini aceleyle anlatmıştım, "şu düşünce sana korkunç gelmiyor mu," aşağı yukarı yürüyüp saçlarını darmadağın ederek, "bu sefil mahluk bir mahkûm olsaydı, hastanesinin kapıları ona ardına kadar açık olacaktı ve krallıktaki her hasta çocuk gibi bakımı yapılacaktı."

"Sevgili Jarndyce," dedi Bay Skimpole, "dünya işlerinde gayet basit düşünen benim gibi bir mahluktan gelecek şu sorunun kusuruna bakma ama madem öyle çocuk neden mahkûm değil?"

Hamim durup yüzünde hayret ve kızgınlık karışımı tuhaf bir bakışla ona baktı.

"Zannımca, genç dostumuz pek ince fikirli değil" dedi Bay Skimpole, utançsız bir içtenlikle. "Bana öyle geliyor ki kendini hapse attırmak için enerjisini olmadık şeylere yönlendirse hem daha akıllıca, hem de bir bakıma daha saygıdeğer davranmış olurdu. Hem işin içine macera ruhu ve bir nevi şiirsellik de karışırdı."

"Herhalde," dedi hamim, o huzursuz yürüyüşünü sürdürerek, "dünyada senin gibi bir çocuk daha yoktur."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?" dedi Bay Skimpole, "Bence de! Ama itiraf etmeliyim ki genç dostumuzun kendisine açık olan böylesi bir şiirselliği neden elinin tersiyle ittiğini anlamıyo-

rum. Kuşkusuz doğuştan gelme bir iştahı vardır – sağlığı daha iyi olduğunda muhtemelen çok iştahlıdır. Güzel. Dostumuzun doğal öğle yemeği saatinde, genç dostumuz topluma şöyle der, 'Açım; rica etsem kaşığınızı çıkarıp beni besler misiniz?' Bütün kaşık sisteminin düzenlenmesini kendi üzerine almış olan ve dostumuz için de bir kaşık bulunduran toplum o kaşığı çıkartmaz; bu yüzden de genç dostumuz 'Kaşığı zorla alırsam kusuruma bakmayın' der. Bana bu yanlış yönlendirilmiş enerji vakası gibi geliyor, içinde bir miktar mantık, bir miktar da romantizm var; genç dostumuz –herkesin yapabileceği gibi– zavallı bir sokak çocuğu olmak yerine, böylesi bir vakayı temsil eden biri olsaydı benim daha fazla ilgimi çekerdi."

"Bu arada, çocuk gittikçe kötüleşiyor" deme cesaretini gösterdim.

"Bu arada," dedi Bay Skimpole neşeyle, "Bayan Summerson'ın pratik sağduyusuyla saptadığı gibi, çocuk gittikçe kötüleşiyor. Bu yüzden de daha fazla kötüleşmeden onu kapının önüne koymanızı tavsiye ederim."

Bunu söylerken yüzünde beliren o şirin ifadeyi asla unutamayacağım.

"Tabii, küçük kadıncık," dedi hamim bana dönerek, "gidip ağırlığımı koyarak onun gerekli yere kabul edilmesini sağlayabilirim ama onun durumundaki biri için böyle bir şeyin gerekli olması çok kötü bir durum. Ama vakit geç oldu, hava bozuk, çocuk da iyice bitkin düşmüş. Ahırın üstündeki odada bir yatak var; sabaha kadar onu orada tutarız sonra sarıp sarmalar gerekli yere götürürüz. Böyle yapalım."

"Ah!" dedi Bay Skimpole elleri piyanonun tuşlarında. "Genç dostumuzun yanına mı dönüyorsunuz?"

"Evet" dedi hamim.

"Şu huyunu nasıl kıskanıyorum, Jarndyce!" dedi Bay Skimpole oyuncul bir takdirle. "Böyle şeyler umrunda değil, sizin de Bayan Summerson. Her an her yere gitmeye, her şeyi yapmaya hazırsınız. İrade böyle bir şey işte! Bende hiç İrade yok –'Yapmam' da yok– sadece 'Yapamam' var."

"Herhalde çocuk için bir tavsiyen yoktur, değil mi?" dedi ha-

mim, omzunun üzerinden hafif bir kızgınlıkla ona bakarak; fazla kızmıyordu çünkü Bay Skimpole'u asla güvenilir bir mahluk olarak görmüyordu.

"Sevgili Jarndyce, cebinde ateş düşürücü bir ilaç gördüm, yapabileceği en iyi iş o ilacı almaktır. Uyuduğu yere biraz sirke serpmelerini ve odayı serince, çocuğuysa sıcakça tutmalarını söyleyebilirsin. Ama bir tavsiyede bulunmam münasebetsizlik olur. Bayan Summerson ayrıntılardan öyle iyi anlıyor, onların uygulanmasında öyle becerikli ki bütün bunları zaten bilir."

Hole geri dönüp Jo'ya ne yapmak istediğimizi açıkladık, Charley bizden sonra bir kere daha açıkladı; çocuk söylediklerimizi daha önce de dikkatimi çeken o bezgin alakasızlıkla, bu yapılanlar sanki başkası için yapılıyormuş gibi bıkkınlıkla karşıladı. Hizmetkârlar onun bu zavallı haline acıdıkları ve yardım etmeye can attıkları için ahırın üzerindeki odayı hazırladık; evde çalışan adamlardan biri onu iyice sarıp sarmalayıp ıslak avludan kucağında geçirdi. Ona karşı ne kadar iyi davrandıklarını ve ağız birliği etmiş gibi ona "Evlat" diyerek nasıl moralini düzelttiklerini görmek çok hoştu. Harekâtı Charley yönetiyordu; ona vermekte bir sakınca olmadığını düşündüğümüz küçük canlandırıcı ve rahatlatıcı şeylerle evden odaya, odadan eve gidip gidip geliyordu. Geceleyin yalnız başına bırakılmadan önce hamim bizzat gidip gördü ve çocuk yararına şafak vaktinde ulakla gönderilecek bir mektup yazmak için Homurtuhaneye döndüğünde daha rahat göründüğünü ve uyumaya meyilli olduğunu söyledi. Geceleyin hezeyana kapılırsa diye kapısını dışarıdan kilitlemişlerdi; ama ses etti mi duymak için gerekli ayarlamaları da yapmışlardı.

Ada soğuk algınlığı geçirdiği için odamızda olduğundan Bay Skimpole bütün bu zaman zarfında tek başına bırakılmış, piyanoda hüzünlü şarkılar çalıp bazen de (uzaktan duyduğumuz kadarıyla) hisli hisli şarkı söyleyerek kendini oyalamıştı. Oturma odasına gidip ona katıldığımızda bize, aklına gelen "genç dostumuza uygun" bir baladı okuyacağını söyledi ve bir Köylü çocuğu anlatan şarkısını,

"Dar-ı dünyada bir başına, mahkûm dolaşıp durmaya,
Ne bir yuva, ne bir akraba."

ağlamaklı bir tonla söyledi. Bu şarkı onu hep ağlatırmış.

Gecenin geri kalanında son derece neşeliydi: "çünkü iş bitiricilik konusunda böyle büyük yeteneklerle çevrili olduğunu düşündükçe," bunlar kendi kelimeleriydi, "mutlulukla cıvıldıyordu." Sıcak su, şarap ve limon dilimleriyle dolu kadehini kaldırarak "Genç dostumuzun sağlığına!" içti ve onun da Whittington gibi fakirlikten Londra Belediye Başkanlığına yükseleceği konusunda konuşup durdu. Bu durumda, kuşkusuz, Jarndyce Enstitüleri ve Summerson İmarethaneleri kuracak, St. Albans'a küçük hac seferleri düzenleyecekti. Genç dostumuzun kendine göre mükemmel bir çocuk olduğundan emindi ama Harold Skimpole'a göre pek öyle değildi; Harold Skimpole, Harold Skimpole'un kim olduğunu kendisiyle dost olduğunda büyük bir şaşkınlıkla fark etmişti; kendini bütün kusurlarıyla kabul etmiş ve elindekileri en iyi şekilde kullanmanın sağlıklı bir felsefe olacağını düşünmüştü; bizim de aynı yolu takip edeceğimizi umuyordu.

Charley'nin son raporu çocuğun sakinleştiği yolundaydı. Penceremden yanında bıraktıkları lambanın usul usul yandığını görebiliyordum; onun geceyi korunaklı bir yerde geçireceğini düşününce mutlulukla yatağa yattım.

Şafaktan biraz önce her zamankinden daha fazla hareket ve konuşma oldu, ben de uyandım. Giyinirken penceremden dışarı baktım ve önceki gece çocuğa büyük yakınlık göstermiş olan adamlardan birine bir mesele mi var diye sordum. Lamba hâlâ ahırın üzerindeki pencerede usul usul yanıyordu.

"Çocuk, hanımefendi" dedi.

"Kötüleşti mi?" diye sordum.

"Gitmiş, hanımefendi."

"Öldü mü!"

"Yok, yok. Kalkıp gitmiş."

Gecenin hangi saatinde, nasıl ve neden gittiğini tahmin etmeye çalışmak boşunaydı. Kapı bırakıldığı gibi kilitli olduğuna, lamba

da pencerenin yanında durduğuna göre geriye sadece aşağıdaki boş araba yerine açılan kapaktan gitmiş olması ihtimali kalıyordu. Ama öyle bile olsa kapağı arkasından kapamıştı; zaten kapak da hiç kaldırılmamış gibi görünüyordu. Hiçbir şey alınmışa benzemiyordu. Hiçbir şeyin alınmadığı kesinleştikten sonra, geceleyin hezeyana kapıldığını ve hayali bir şey tarafından cezbedilerek ya da hayali bir korkudan kaçarak o beterin beteri vaziyette sokaklara düştüğüne hepimiz acıyla kanaat getirdik – daha doğrusu Bay Skimpole haricinde hepimiz çünkü o her zamanki gamsız tavrıyla, genç dostumuzun yüksek ateşi sebebiyle pek güvenli bir misafir olmadığına karar verip, büyük bir doğal nezaketle evden ayrıldığını yineleyip duruyordu.

Sorulabilecek herkese sorulmuş, her yer aranmıştı. Tuğla fırınlarına bakılmış, kulübelere gidilmiş, bilhassa da o iki kadına sorulmuştu ama onun hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı ve yüzlerindeki şaşkınlığın sahici olduğuna da şüphe yoktu. Hava uzun zamandır yağışlıydı, o gece de çok yağmur yağmıştı, bu yüzden de ayak izlerini takip etmek olanaksızdı. Çocuk belki kendini kaybetmiş ya da ölmüş, bir yerlerde yatıyordur diye hendekler, çukurlar, duvar dipleri, samanlıklar adamlarımız tarafından didik didik arandı ama onun yakınlarda olduğunu gösterecek tek bir işarete bile rastlanmadı. Ahırın üzerindeki odaya bırakıldıktan sonra yok olmuştu.

Arama beş gün sürdü. O zaman bile bitmemiş olabilir ama benim dikkatim belleğimden hiç çıkmayacak başka bir akıntıya yönelmişti.

Akşamleyin Charley yine benim odamda yazısının başında, ben de karşısında işimi işlerken masanın titrediğini hissettim. Başımı kaldırınca küçük hizmetçimin tepeden tırnağa titrediğini gördüm.

"Charley," dedim "üşüyor musun?"

"Galiba üşüyorum, hanımefendi" dedi. "Neyim var bilmem. Kendimi zaptedemiyorum. Dün de bu saatlerde böyleydim, hanımefendi. Rahatsız olmayın, hastayım herhalde."

Dışarıdan Ada'nın sesini duydum ve kendi odamla sevimli oturma odamızın arasındaki kapıya koşup hemen kilitledim. Tam

zamanında çünkü daha elimi anahtardan çekmemiştim ki kapıyı tıklattı.

Ada onu içeri almamı rica etti ama ben "Şimdi olmaz birtanem. Git burdan. Önemli bir şey yok; birazdan gelirim" dedim. Ah! güzelimle yeniden görüşmemiz çok, çok uzun zaman alacaktı.

Charley hastalandı. On iki saat içinde durumu iyice kötüleşti. Onu odama götürüp yatağıma yatırdım ve sessizce başına oturup hemşirelik yapmaya başladım. Hamime bu durumu, neden kendimi içeri kapatmayı gerekli bulduğumu ve hepsinden öte birtanemi neden göremeyeceğimi anlattım. İlk başta sık sık kapıya geliyor, bana sesleniyor, hatta gözyaşları ve hıçkırıklarla bana sitemler ediyordu; ama ona beni endişelendirdiğini ve mutsuz ettiğini anlatan uzun bir mektup yazdım; beni sevdiğine ve kafamın rahat etmesini istediğine göre bahçeden daha yakına gelmemesini rica ettim. Ondan sonra, kapıya geldiğinden daha sık pencerenin altına gelmeye başladı; birbirimizden pek az ayrı kaldığımız zamanlarda sevmeyi öğrendiğim o güzelim, tatlı sesini şimdi dışarı bile bakmadan perdenin arkasından dinleyip, cevaplar verirken nasıl da daha fazla seviyordum. Sonradan o çetin günlerde nasıl daha çok sevecektim!

Oturma odamıza benim için bir yatak koydular; kapıyı ardına kadar açarak iki odayı tek odaya çevirdim. Ada evin bu bölümünü boşaltmıştı ben de odaları sürekli havalandırıyordum. Evin hem içinde hem de dışında, günün ya da gecenin her saatinde en ufak bir korku ya da isteksizlik göstermeden, hatta neredeyse keyifle çağrıma uymayan tek bir hizmetkâr bile yoktu; ama Ada'yı asla görmeyeceğine ve gelip giderken tedbiri elden bırakmayacağına güvendiğim kıymetli bir kadını seçmenin daha iyi olacağını düşündüm. Onun vasıtasıyla, Ada'yla karşılaşma tehlikesi olmadığında, hamimle dışarı hava almaya çıkabiliyordum; her konuda olduğu gibi refakat konusunda da hiç eksiğim yoktu.

Zavallı Charley kötüleştikçe kötüleşti ve ölüm tehlikesine girerek, uzun günler ve geceler boyu yattı. Öyle sabırlı, öyle tahammüllü, öyle metanetliydi ki başını kollarıma alıp yanına oturduğumda –bazen sadece bu şekilde rahat edebiliyordu– bu küçük kardeşimin bana verdiği dersi asla unutmamak için Tanrıya dua ediyordum.

Charley iyileşse bile o güzel yüzünün değişip bozulacağını düşünmek beni çok üzüyordu –gamzeleriyle öyle tatlı bir çocuktu ki– ama bu düşünce, esas felaketin büyüklüğü karşısında kayboluyordu genelde. En kötü zamanlarında, aklı yine babasının hasta yatağı başında yaptığı işlere ve ufaklıklara gidiyordu, hiçbir yerde huzur bulamadığında bile kollarımda huzur bulacak kadar ve sayıklamalarını biraz daha rahat mırıldanacak kadar hatırlıyordu beni hâlâ. Öylesi zamanlarda kalan iki bebeğe, sadık yüreğiyle muhtaç günlerinde onlara annelik etmeyi öğrenmiş diğer bebeğin öldüğünü nasıl söyleyeceğimi düşünürdüm!

Charley'nin beni daha iyi tanıdığı ve benimle konuştuğu da vakiydi; Tom'la Emma'ya sevgilerini yolladığını, Tom'un büyüdüğünde iyi bir adam olacağından emin olduğunu söylüyordu. Bazen de babasını rahatlatabilmek için, ona becerebildiği kadarıyla okuduğu şeyleri anlatıyordu; dul annesinin tek evladı olan ve gömülmeye götürülen genç bir adamdan; ölüm döşeğinde lütufkâr bir elin mucizesiyle ayağa kaldırılan hükümdarın kızından dem vuruyordu. Babası öldüğünde Charley o ilk acının etkisiyle yere çömelip onun da dirilip evlatlarına geri verilmesi için dua etmişti; kendisi de iyileşemeyip ölürse Tom'un aklına da aynı duayı kendisi için etmek gelebilirdi.[1] O zaman Tom'a, eski zamanlarda bu insanların diriltilmesinin nedeninin bizim Cennete olan inancımızı artırmak olduğunu anlatabilir miydim?

Ama Charley hastalığının hiçbir safhasında bahsettiğim o tatlı niteliklerini kaybetmedi. Hakir görülen babasının onu emanet ettiği Tanrıya ve koruyucu Meleğine olan güvenimin son kerteye geldiği gece bu tatlı niteliklerinin ne kadar çok olduğunu fark ettim.

Charley ölmedi. Tehlikeli noktada uzun süre oyalandıktan sonra çırpınarak, ağır ağır o noktayı aştı ve iyileşmeye başladı. İlk başlarda hiç olmayan Charley'nin dış görünüş olarak Charley kalabileceği umudu çok geçmeden kıvılcımlanmaya başladı; hatta iyice gelişti ve onun eski çocuksu yüzüne kavuşmasını izledim.

1 Matta 9:25-26.

Bahçede duran Ada'ya bunu söyleyebildiğim sabah müthiş bir sabahtı; Charley'le ben oturma odasında birlikte çay içebildiğimiz akşam da müthiş bir akşamdı. Ama aynı akşam titrediğimi fark ettim.

Neyse ki Charley yatağına dönüp, huzurla uyumaya başlayana kadar hastalığının bana bulaştığını düşünmemiştim. Çay saatinde hissettiklerimi kolayca saklayabilmiştim ama iş o safhayı çoktan geçmişti ve büyük bir hızla Charley'nin açtığı yoldan gittiğimi biliyordum.

Yine de sabah erken kalkabilecek, bir tanemin bahçeden gönderdiği selamlara cevap verebilecek ve onunla her zamanki uzunlukta konuşacak kadar iyiydim. Ama geceleyin iki odanın arasında nerede olduğumu bilsem de kendimi bilmeden gidip geldiğimi hayal meyal hatırlıyordum; arada bir sanki genişliyormuşum, içim doluyormuş gibi bir hisse kapılarak şaşırıyordum.

Akşam iyice kötüleşince Charley'i hazırlamaya karar verdim; bu amaçla ona "Kendini daha güçlü hissediyorsun, değil mi, Charley?" dedim.

"Oldukça!" dedi Charley.

"Bir sır saklayacak kadar güçlü müsün, Charley?"

"Hem de nasıl, hanımefendi!" diye bağırdı Charley. Ama memnuniyetinin doruk noktasında yüzü donakaldı çünkü yüzümdeki sırrı görmüştü; koltuğumun yanına gelip göğsüme kapandı ve minnettar yüreğinin derinliklerinden "Ah, hanımefendi, benim suçum! Benim suçum!" gibilerinden bir sürü şeyler söyledi.

"Bak Charley," dedim, bir süre konuşmasına izin verdikten sonra, "eğer hastalanırsam, insan olarak, en çok sana güveniyorum. Hastalığında yaptığın gibi serinkanlı ve sakin davranmazsan bu güveni boşa çıkarırsın, Charley."

"Lütfen biraz daha ağlamama izin verin, hanımefendi" dedi Charley. "Tanrım, tanrım! Biraz daha ağlamama izin verin, Tanrım!" –bütün bu sözleri, kolları boynumda, nasıl şefkatle ve sevgiyle söylediğini her hatırlayışımda gözlerim yaşarır– "Sonra kendimi toparlayacağım."

Charley'nin biraz daha ağlamasına sesimi çıkartmadım, bu ikimize de iyi geldi.

"Artık bana güvenebilirsiniz, hanımefendi" dedi Charley sükûnetle. "Her söylediğinizi dinleyeceğim."

"Şu anda söyleyeceğim fazla bir şey yok, Charley. Bu gece doktoruna, kendimi iyi hissetmediğimi ve senin bana bakacağını söyleyeceğim."

Zavallı çocuk bunun için bana bütün kalbiyle teşekkür etti.

"Sabahleyin, Bayan Ada'nın bahçeden seslendiğini duyunca, her zamanki gibi perdenin arkasına gidemezsem sen git, Charley ve uyuduğumu söyle – çok yorulduğumu ve uyuduğumu söyle. Odayı aynen böyle muhafaza et ve kimseyi içeri alma."

Charley söz verdi, ben de yattım çünkü ağırlaşmıştım. O gece doktoru gördüm ve benim için bir iyilik yapmasını, henüz evde kimseye hastalandığımı söylememesini rica ettim. O gecenin güne erimesini, günün de geceye erimesini hayal meyal hatırlıyorum; ama ilk sabah pencereye gidip güzelimle konuşmaya güçlükle muvaffak olabilmiştim.

Ertesi sabah onun o güzelim sesini duydum –ne tatlıydı!– ve zorlanarak (konuşmak acı veriyordu) Charley'den ona uyuduğumu söylemesini rica ettim. Alçak sesle cevap verdiğini duydum, "Dünya bile yıkılsa uyandırma, Charley!"

"Birtanem nasıl görünüyor, Charley?" diye sordum.

"Hayal kırıklığına uğramış gibi" dedi Charley perdenin arkasından bakarak.

"Ama bu sabah çok güzel olduğunu biliyorum."

"Gerçekten de öyle, hanımefendi" dedi Charley bakmayı sürdürerek. "Hâlâ pencereye bakıyor."

O berrak mavi gözleri, Tanrı onları korusun, böyle yukarı baktıklarında hep daha tatlı görünürler!

Charley'yi yanıma çağırıp ona son talimatımı verdim.

"Bak Charley, benim hastalandığımı öğrenince içeri girmeye çalışacaktır. Beni gerçekten seviyorsan onu son ana kadar dışarıda tut, Charley! Bir dakikalığına, yattığım yerde bana bakmak için bile içeri girerse ölürüm, Charley."

"Asla! Asla bırakmam!" diye söz verdi bana.

"Sana inanıyorum, Charley'ciğim. Gel biraz yanıma otur, elimi tut. Çünkü seni göremiyorum, Charley; kör oldum."

XXXII. Bölüm

VADE

Lincoln's Inn'de –davacıların genelde günışığını pek göremedikleri, adaletin karmaşık ve belalı ölüm gölgesi vadisinde[1]– gece bürolardaki kalın mumlar söndürülmüş, avukatlar gıcırtılı tahta basamaklardan inip dağılmışlar. Dokuzda çalan çan yok yere çıkarttığı o hüzünlü gümbürtüyü bırakmış; kapılar kapanmış; kuvvetli bir uyuma kabiliyeti olan ciddi gece bekçisi, kulübesinde muhafızlık yapıyor. Merdivenlere açılan pencerelerin önlerinde Hakkaniyetin gözleri gibi ölgün lambalar, her gözü için dipsiz bir cebi olan ve her cebinin üzerinde bir gözü olan Argos'un gözlerine perde inmiş hali gibi cılız cılız yıldızlara göz kırpıyorlar. Kirli üst katlarda, yer yer, ufak, sönük mum ışıkları, akıllı bir teknik ressamla, mal devri belgelerini hazırlayan bir avukatın, hâlâ gayri menkul karmaşasını, bir dönüm araziye bir koyun gelecek nispette koyun derisine aktarmakta olduklarını gösteriyor. Mesai saatinin çoktan geçmesine rağmen, kendi türlerinin bu velinimetleri arı gibi çalışıyorlar; sonunda her günlerinin hesabını yüz akıyla verebilmek için.

Komşu mahallede, Eskici Dükkânının Başyargıcının oturduğu yerde genel eğilim bira içip akşam yemeği yemek yönünde. Arkadaşlarıyla birlikte birkaç saattir saklambaç oynamakta olan Bayan Perkins ile Bayan Piper'ın oğulları Chancery civarındaki ara sokaklarda kâh pusuya yatarak, kâh birbirlerini kovalayarak girmedik delik

1 Eyüb 7:1.

bırakmamışlar, gelip geçenleri bile ürkütmüşlerdi.– Bayan Piper'la Bayan Perkins çocukları yatırdıkları için birbirlerini tebrik ediyorlar; ayrılmadan önce birbirlerine son bir iki lakırdı ederek kapı eşiğinde oyalanıyorlar. Bay Krook'la kiracısı, Bay Krook'un "içki müptelası" oluşu ve genç adamın onun mirasına konacağı, her zamanki gibi, konuşmalarının belkemiğini oluşturuyor. Ama Sol's Arms'taki Müzikli Toplantı hakkında da söyleyecek şeyleri var; piyanonun sesi aralık pencerelerden mahalleye yayılıyor; Küçük Swills, Yorick'in ta kendisi gibi, müzik âşıklarına naralar attırdıktan sonra bir düetin bas bölümünü söylemeye başlıyor ve duygusal bir tınıyla dostlarıyla patronlarından ricacı oluyor, Dinle, dinle, dinle, şelalenin sesini dinle! Bayan Perkins'le Bayan Piper, Müzikli Toplantılarda yardımcı rolü üstlenen ve vitrindeki ilanda kendine ait bir yeri olan, meslekte nam salmış genç hanım hakkındaki fikirlerini mukayese ediyorlar; Bayan Perkins söz konusu aşiftenin adının başındaki "Miss" ibaresinin M. Melvilleson'ın bekâr izlenimi uyandırsa da aslında kadının bir buçuk yıldır evli olduğunu, üstelik bebeğinin her gece doğal gıdasını alabilsin diye eğlenti esnasında gizlice Sol's Arms'a getirildiğini söylüyor. "Ben olsam, bu işi yapmaktansa" diyor Bayan Perkins, "kibrit satardım daha iyi." Bayan Piper, vazife icabı aynı fikirde; kendine ait bir yerinin olmasını, herkesin alkışına yeğliyor ve saygınlığı (tabii dolaylı yoldan Bayan Perkins'inki de) için Tanrıya şükrediyor. Bu esnada Sol's Arms'ın ayak işlerine bakan çocuk ona bol köpüklü birasını getiriyor, Bayan Piper büyük bira maşrapasını alıp içeri çekilmeden önce, küçük Perkins'i yatağa göndermeden yine aynı müesseseye gönderip aldırdığı bira maşrapasıyla kapıda dikilen Bayan Perkins'e iyi geceler diliyor. Mahallede kapanan kepenklerin sesleri duyuluyor ve burunlara duman kokusu geliyor; üst pencerelerden, artık istirahate çekilme zamanının geldiğini gösteren, üç beş yıldızın parladığı görülüyor. Polisler kilitleri yoklamak için kapıları itelemeye, paketlerden şüphelenmeye, yürüyüşlerini herkesin bir şeyler çaldığı ya da soyulduğu varsayımına uydurmaya başlıyorlar.

Basık bir gece ama nemli ayaz da ortalıkta kol geziyor; birazcık yukarıda da tembel bir sis var. Mezbahaların, meşum uğraşların,

lağımın, kirli suların, mezarlıkların boşa gitmeyeceği, Ölüm Meleğinin fazla mesaiye kalacağı, güzel, puslu bir gece. Belki havada bir şeyler var –bol bol– ya da belki kendisinde bir acayiplik var, ama her ne ise Bay Weevle, yani Jobling çok huzursuz. Kendi odasıyla açık sokak kapısı arasında saatte yirmi kere gidip geliyor. Hava karardığından beri. Başyargıç bu akşam erkenden dükkânını kapattığından beri Bay Weevle bir aşağı bir yukarı (kafasında favorilerini fazlaca büyük gösteren, ucuz, kadife dar bir takkeyle) bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, her zamankinden daha sık.

Bay Snagsby'nin de huzursuz olması şaşılacak bir şey değil çünkü üzerindeki sırrın ezici etkisiyle, daima diken üzerinde. Kendisinin de içinde yer aldığı ama paylaşmadığı sırrın itici kuvvetiyle, Bay Snagsby onun kaynağına musallat oluyor – mahalledeki eskici dükkânına. Dükkânın onun için karşı konmaz bir cazibesi var. Şimdi bile, mahalleden geçip Chancery Sokağı tarafına gitme niyetiyle Sol's Arms'ın oradan gelip, kendi kapısıyla meyhane arasında aniden karar verdiği on dakikalık yemek sonrası yürüyüşünü bitirmeden dükkâna doğru yaklaşıyor.

"Bay Weevle?" diyor kırtasiyeci, konuşmak için durarak. "Siz misiniz?"

"Evet!" diyor Weevle. "Benim, Bay Snagsby."

"Benim gibi yatmadan önce hava almaya mı çıktınız?" diye soruyor kırtasiyeci.

"Pek hava alınacak gibi değil, zaten hava da pek ferahlatıcı değil" diyor Weevle sağa sola göz atarak.

"Haklısınız, efendim. Farkında mısınız," diyor Bay Snagsby, biraz durup havayı koklayarak, "farkında mısınız, Bay Weevle, burası –ayıptır söylemesi– yağlı yağlı kokuyor."

"Ya, ben de bu gece buralarda garip bir koku alıyorum" diye ona hak veriyor Bay Weevle. "Sol's Arms'ta pişirilen kuzu etinden geliyor herhalde."

"Kuzu mu sizce? Ya! – Kuzu ha?" Bay Snagsby tekrar kokluyor. "Bana da öyle gibi geldi. Sol'dakiler aşçılarına biraz göz kulak olsalar iyi olacak. Kadın yemeği yakmış. Zannetmem ki," Bay Snagsby havayı tekrar kokladıktan sonra yere tükürüp ağzını kuruluyor,

“zannetmem ki –ayıptır söylemesi– ızgaraya konulduklarında fazlaca taze olsunlar.”

“Doğru. Hava insanda kirlilik hissi uyandırıyor.”

“Kirlilik hissi uyandırıyor,” diyor Bay Sangsby, “ayrıca insanın ruh halini de kötü etkiliyor.”

“Şu işe bak! Benim de tüylerimi diken diken ediyor” diyor Bay Weevle.

“Ama, malum, siz tek başınıza ıssız bir odada oturuyorsunuz, hem odanın geçmişi de uğursuz” diyor Bay Snagsby, ötekinin omzu üzerinden karanlık koridora baktıktan sonra bir iki adım geri çekilip başını eve kaldırarak. “Ben sizin gibi o odada tek başıma oturamazdım, bayım. Akşamları öyle endişeli öyle huzursuz olurdum ki orada oturmak yerine gelir burada kapıda dikilirdim. Ama tabii, benim sizin odanızda gördüğüm şeyi siz görmediniz. Bu, işi değiştirir.”

“Bana her şeyi anlattılar” diyor Tony cevaben.

“Nahoş bir durum, değil mi?” diye konuşmayı sürdürüyor Bay Snagsby, elinin arkasına o uysal ikna öksürüğünü koyvererek. “Bay Krook kirada bir indirim yapmalı. Umarım bunu düşünür.”

“Umarım” diyor Tony. “Ama ihtimal vermiyorum.”

“Kira size fazla mı geliyor, bayım?” diyor kırtasiyeci. “Buralarda kiralar yüksek. Tam olarak ne kadar olduğunu bilmiyorum ama adliyenin yakın olması kiraları yükseltiyor. Tabii,” diye ekliyor Bay Snagsby özür kabilinden bir öksürükle, “ekmeğini yediğim yerin aleyhine bir şey söylemek istemem.”

Bay Weevle tekrar sağa sola baktıktan sonra gözlerini kırtasiyeciye çeviriyor. Onunla göz göze gelen Bay Snagsby başını kaldırıp yıldız var mı diye bakıyor ve bu konuşmayı nasıl bitireceğini bilemediğini ifade eder şekilde öksürüyor.

“Ne garip tesadüf,” diyor ellerini ovuşturarak, “o da benim...”

“Kim?” sorusuyla lafını kesiyor Bay Weevle.

“Merhum” diyor Bay Snagsby başıyla sağ kaşını merdivenden yana kaldırıp, ahbabının düğmesine dokunarak.

“Ha, tabii ya!” diyor öteki, sanki bu mevzudan fazlaca hoşlanmıyormuş gibi. “O konuyu kapattık zannediyordum.”

"Şey diyecektim, bayım, o da burada oturuyordu ve yazıcılarımdan biriydi, siz de burada oturuyorsunuz ve yazıcılarımdan birisiniz, ne garip tesadüf. Bunda aykırı bir durum yok, hatta müspet bir şey" diyor Bay Snagsby, Bay Weevle'a karşı bir münasebetsizlik yapmış olmaktan korkarak, "çünkü ben Biracıların evlerinde oturup da saygın bir hayat süren ne yazıcılar gördüm. Hem de çok saygın, bayım" diye ekliyor Bay Snagsby vaziyeti kurtardığına pek de emin olamayarak.

"Sizin de söylediğiniz gibi, garip bir tesadüf" diye cevap veriyor Weevle, bir kere daha sağa sola bakarak.

"Mukadderat, değil mi?" diyor kırtasiyeci.

"Öyle."

"Öyle ya" diyor kırtasiyeci, onaylayıcı bir öksürükle. "Mukadderat. Mukadderat. Neyse, Bay Weevle, maalesef size iyi geceler dilemek zorundayım"; Bay Snagsby konuşmak için durduğundan beri kaçmak için çeşitli bahaneler arasa da sanki gittiğine üzülüyormuş gibi konuşuyor; "Bizim hatun beni aramasın. İyi geceler, efendim!"

Bay Snagsby hatuncuğunu kendisini arama zahmetinden kurtarmak istiyorsa içini rahat tutabilir. Hatuncuğu Sol's Arms'ın köşesinde, bunca zaman gözünü üzerinden bir an olsun ayırmamış, şimdi de başına sardığı mendille arkasından kayar gibi gidiyor; geçerken de Bay Weevle'la kapısını meraklı bir bakışla onurlandırıyor.

"Beni nasıl olsa tanıyacaksın, hanımefendi," diyor Bay Weevle kendi kendine; "her kimsen, öyle bohça gibi bağladığın kafanla, pek de matah bir görüntün yok. Bu adam gelmeyecek mi!"

O konuşurken bu adam yaklaşıyor. Bay Weevle yavaşça parmağını kaldırıp onu koridora çekiyor ve sokak kapısını kapatıyor. Sonra yukarıya çıkıyorlar; Bay Weevle ağır ağır, Bay Guppy (ta kendisi) hızla. Odanın kapısını kapadıktan sonra alçak sesle konuşuyorlar.

"Buraya gelmek yerine Eriha'ya gittin sanmıştım" diyor Tony.

"Neden? On sularında gelirim demiştim."

"On suları demiştin" diye yineliyor Tony. "Evet, on sularında demiştin. Ama benim hesabıma göre onun on katı oldu – yüz saat oldu. Hayatımda böyle gece geçirmedim!"

"Mesele nedir?"

"İşte bu!" diyor Tony. "Mesele filan yok. Ama bu köhne ahırda vesveselerle boğuştum durdum, sonra da üzerime dolu gibi korku yağdı. Şu muma bak!" diyor Tony, masasının üzerindeki, fitilinin ucu tarazlanmış, iyice akmış isli isli yanan mumu göstererek.

"Onu düzeltmek kolay" diyor Bay Guppy mum makasını eline alarak.

"Öyle mi?" diyor arkadaşı. "Düşündüğün kadar kolay değil. Yaktığımdan beri öyle tütüp duruyor."

"Senin neyin var Tony?" diye soruyor Bay Guppy, o oturup dirseğini masaya dayarken, elinde mum makasıyla ona bakıyor.

"William Guppy," diye cevap veriyor öteki, "içim daralıyor. Bu dayanılmaz kasvetli, insanı intihara sevk eden oda yüzünden – ve aşağıdaki Gulyabani yüzünden sanırım." Bay Weevle bedbin bir tavırla mum makası tepsisini dirseğiyle itiyor, başını eline dayıyor, ayaklarını masanın altındaki çıtaya koyup ateşe bakıyor. Onu izleyen Bay Guppy başını hafifçe sallayarak, rahat bir tavırla masanın öteki tarafında oturuyor.

"Seninle konuşan Snagsby değil miydi, Tony?"

"Evet ve – evet, Snagsby'ydi" diyor Bay Weevle cümlesini değiştirerek.

"İş için mi gelmiş?"

"Hayır. İş filan değil. Yürüyüşe çıkmış, iki çift laf etmek için durdu."

"Snagsby olduğunu tahmin ettim," diyor Bay Guppy, "beni görmese daha iyi olur diye düşündüğümden, o gidene kadar bekledim."

"Yine aynı şey, William G.!" diye bağırıyor Tony, bir an gözlerini kaldırarak. "Gizemli ve ketum! Cinayet işleyecek olsak bu kadar esrarlı davranamazdık!"

Bay Guppy gülermiş gibi yapıyor; mevzuyu değiştirme niyetiyle, belki gerçek, belki yapmacık bir hayranlıkla odanın duvarlarındaki İngiliz Güzelliğinin Yıldızlar Geçidi'ne bakıyor; incelemesini Leydi Dedlock'un şöminenin üzerinde asılı portresiyle bitiriyor, hanımefendi bu portrede bir terasta, üzerinde saksı olan bir sütu-

nun yanında, şalı saksının üzerinde, şalının üzerinde kocaman bir kürk, kolu kürkün üzerinde, kolunda da bir bilezikle resmedilmiş.

"Tıpkı Leydi Dedlock" diyor Bay Guppy. "Ben Leydi Dedlock'um diyor."

"Keşke konuşabilseydi" diye homurdanıyor Tony, duruşunu değiştirmeden. "Burada sosyetik bir muhabbet yapardım bari."

Artık arkadaşının hoşsohbet bir ruh haline girebileceğinden ümidini kesen Bay Guppy eski bir numaraya başvurup onunla birlikte aksileşiyor.

"Tony," diyor, "moral bozukluğunu her zaman hoşgörürüm çünkü insana bir musallat oldu mu insanı ne hale getirdiğini benden iyi kimse bilemez; benim gibi yüreğine karşılıksız bir hayal kazınmış birinden daha fazla hak eden yoktur bu duyguyu. Ama bu işle alakası olmayan üçüncü bir şahıs söz konusu olduğunda buna bir sınır koymak gerekir; şunu bilmeni isterim Tony, şu anki tavrın misafirperverlikle hatta centilmenlikle hiç bağdaşmıyor."

"Bunlar çok ağır sözler, William Guppy" diyor Bay Weevle.

"Olabilir," diyor Bay Guppy gerileyerek, "ama o ağırlığı hissetmesem o sözleri de kullanmam."

Bay Weevle hatalı olduğunu kabul ediyor ve Bay William Guppy'den artık bunları düşünmemesini rica ediyor. Ancak üstünlüğü bir kere ele geçiren Bay William Guppy, kırgınlıkla biraz daha sitem etmeden onu elinden kaçırmak istemiyor.

"Öyle deme, Tony," diyor beyefendi, "yüreğine karşılıksız bir hayal kazınmış olan ve en hassas duygularla titreyen o tellerden yana hiç şansı olmayan bir adamın hislerini yaralamamak için daha dikkatli olman gerekir. Sende göze hoş gelecek, zevke hitap edecek her şey var Tony. Tek bir çiçeğin etrafında dolanıp durmak sana göre değil – senin için ne mutlu, keşke ben de öyle olabilsem. Çiçek bahçesi sana olduğu gibi açık, hafif kanatların seni çiçekten çiçeğe taşıyor. Yine de Tony, sebepsiz yere senin hislerini incitmeyi asla istemem!"

Tony anlayışla "William Guppy, kapat bu konuyu!" diyerek, bu mevzuda daha fazla konuşulmamasını rica ediyor. Bay Guppy "Bana kalsa bu konuyu asla açmazdım, Tony" cevabıyla bu isteğe razı oluyor.

"Şimdi," diyor Tony, ateşi karıştırarak, "şu mektup tomarına gelelim. Krook'un onları bana vermek için bu gece saat on ikide gitmemi istemesi garip değil mi?"

"Hem de çok. Neden böyle bir şey yaptı?"

"Her şeyi neden yapıyorsa o yüzden. Kendisi de bilmiyor. Bugünün doğum günü olduğunu ve mektupları bana on ikide vereceğini söyledi. O zamana kadar körkütük sarhoş olur. Bütün gün içip durdu."

"Randevuyu unutmuş olmasın?"

"Ne unutması? Bu konuda ona güvenebilirsin. Asla bir şey unutmuyor. Onu bu gece sekiz civarında gördüm –dükkânı kapamasına yardım ettim– o sırada mektuplar tüylü şapkasının içindeydi. Şapkayı çıkarıp onları bana gösterdi. Dükkân kapandığında mektupları şapkasından çıkarttı, şapkayı sandalyenin arkasına astı, onları ateşin önünde evirip çevirmeye başladı. Bir süre sonra aşağıdan rüzgâr gibi, bildiği tek şarkıyı mırıldandığını duydum – şu Bibo'yla Charon hakkındaki şarkı, Bibo öldüğünde sarhoşmuş da farkına varmamış falan filan. Ondan beri deliğinde uyuyan yaşlı bir fare gibi hiç sesi çıkmıyor."

"On ikide mi ineceksin aşağı?"

"On ikide. Geldiğinde söylediğim gibi, bana yüz saat varmış gibi geliyor."

"Tony," diyor Bay Guppy, bacak bacak üzerine atıp biraz düşündükten sonra, "daha okumayı öğrenemedi, değil mi?"

"Ne okuması! Asla okuyamaz o. Bütün harfleri tek tek yazabiliyor, gördüğünde de tek tek tanıyor; benim sayemde o kadar ilerleme kaydetti; ama bir araya getiremiyor. Artık bu işi öğrenemeyecek kadar yaşlı – hem de sürekli sarhoş."

"Tony," diyor Bay Guppy bir bacağını indirip ötekini onun üzerine atarak; "sence Hawdon ismini nasıl yazdı?"

"Okuduğu filan yok. Göz hafızasının ne kadar kuvvetli olduğunu, bakarak kopya etmeye ne kadar yatkın olduğunu biliyorsun. Sadece taklit etti – belli ki mektubun adresinden; sonra da bana bu kelimenin ne olduğunu sordu."

"Tony" diyor Bay Guppy, tekrar bacak değiştirerek; "mektubun

aslındaki yazının bir kadına mı yoksa bir erkeğe mi ait olduğunu söyleyebilir misin?"

"Kadın yazısıydı. Bire elli bahse girerim bir leydiye aitti – epeyce eğimliydi, 'n' harfinin ucu da uzun ve yuvarlaktı."

Bay Guppy bu diyalog esnasında başparmağının tırnağını kemiriyor ve bacak değiştirdikçe elini de değiştiriyor. Yine tırnağını yerken gözü paltosunun yenine takılıyor. Dikkatini çekiyor. Hayretle koluna bakıyor.

"Tanrı aşkına, bu evde bu gece neler oluyor Tony? Baca filan mı yanıyor?"

"Ne bacası!"

"Baksana nasıl kurum yağıyor" diyor Bay Guppy, "Koluma bak! Bak masada da var! Lanet şey, üfleyince geçmiyor – yanık yağ gibi yapışıyor!"

Birbirlerine bakıyorlar, Tony kapıyı açıp dışarıya kulak kabartıyor, birkaç basamak yukarı çıkıyor, sonra birkaç basamak aşağı iniyor. Geri dönüp her şeyin yolunda olduğunu, hiç ses duyulmadığını söylüyor ve biraz önce Bay Snagsby'ye söylediği gibi, Guppy'ye de Sol's Arms'ta kuzu pişirdiklerini söylüyor.

"Peki," diye konuşmaya devam ediyor Bay Guppy, iki taraftan masaya abanmış, kafa kafaya vermiş, ateşin önünde muhabbetlerini sürdürürlerken hâlâ gözle görülür bir tiksintiyle yenine bakıyor, "mektup tomarını kiracısının valizinden aldığını sana o zaman mı söyledi?"

"Evet, efendim, o zamandı" diye cevap veriyor Tony, hafifçe favorilerini düzelterek. "Bunun üzerine, sevgili dostum, Sayın William Guppy'ye bu geceki randevumu bildiren ve ondan önce gelmemesini tavsiye eden bir not yazdım; malum Gulyabani pek işkilli."

Bay Weevle'ın sık sık başvurduğu havalı ve esprili sosyetik eda bu gece üzerinde öyle sırıtıyor ki hem onu hem de favorilerini aynı anda bırakıyor; omzunun üzerinden baktıktan sonra tekrar dehşete kapılır gibi oluyor.

"Mektupları okumak, kıyaslamak ve içlerinde ne olduğunu ona anlatacak hale gelmek için odana getireceksin. Anlaşma bu,

değil mi Tony?" diye soruyor Bay Guppy yine endişeyle tırnağını kemirmeye başlayarak.

"Alçak sesle konuş. Evet. Anlaşmamız böyleydi."

"Sana bir şey söyleyeyim mi Tony..."

"Alçak sesle konuş" diyor Tony bir kez daha. Bay Guppy başını anlayışla salladıktan sonra kafasını ona iyice yaklaştırıp konuşmasını fısıltıyla sürdürüyor.

"İlk yapmamız gereken gerçeğine benzeyen ikinci bir paket hazırlamak; böylece mektuplar benim elimdeyken asıllarını görmek isterse ona sahteleri gösterirsin."

"Ya daha görür görmez sahte olduğunu anlarsa – adamda öyle bir göz var ki farkına varması varmamasından beş yüz kat daha muhtemel" diyor Tony.

"O zaman onunla yüzleşiriz. Mektuplar ona ait değil, hiçbir zaman da olmadı. Sen bunu fark ettin ve güvende olmaları için bana –avukat bir dostuna– teslim ettin. Bizi mecbur bırakırsa çıkarır veririz, değil mi?"

"E-evet," diyor Bay Weevle gönülsüzce.

"Ama Tony," diyor arkadaşı sitemle, "şu haline bak! William Guppy'den şüpheleniyor musun yoksa? Ondan sana bir zarar geleceğini mi düşünüyorsun?"

"Bildiğimden fazlasını düşünmüyorum, William" diyor öteki ciddiyetle.

"Peki, ne biliyorsun?" diye soruyor Bay Guppy sesini biraz yükselterek; ama arkadaşının "Alçak sesle konuş" diyerek onu bir kez daha uyarmasıyla sorusunu hiç ses çıkartmadan sadece dudaklarını oynatarak tekrar ediyor "Ne biliyorsun?"

"Üç şey biliyorum. Bir, burada gizli gizli fısıldaştığımızı biliyorum; iki kumpasçı gibi."

"Olabilir!" diyor Bay Guppy, "İki budala olmaktan iyidir çünkü başka bir şey yapsaydık budalalık etmiş olurduk, çünkü yapmak istediğimiz şeyi yapmanın tek yolu bu. İkincisi ne?"

"İki, bu işin nasıl kâr getireceği bana yeterince açıklanmadı."

Bay Guppy gözlerini şömine rafındaki Leydi Dedlock portresine çeviriyor ve cevap veriyor, "Tony, o konuyu arkadaşının şerefine

bırakman rica edilmişti senden. Bu işin arkadaşına –şu anda acılı acılı titretilmesine gerek olmayan– insan zihnindeki o teller açısından bir hizmette bulunacak olmasının yanı sıra onun bir aptal olmadığını da unutma. Bu da ne?"

"St. Paul Kilisesi'nin çanı on biri vuruyor. Dinlersen şehirdeki bütün çanların çaldığını duyarsın."

İkisi de muhtelif yüksekliklerdeki, uzak yakın kulelerden, muhtelif tınılarda yayılan madeni sesleri dinleyerek suskun suskun oturuyorlar. En nihayet çan sesleri kesildiğinde ortalık eskisinden de daha esrarlı ve sessiz bir hal alıyor. Fısıldamanın nahoş bir sonucu, ses hayaletlerinin musallat olduğu bir sessizlik ortamı yaratması – tuhaf çıtırtılar, tıkırtılar, var olmayan giysilerin hışırtıları, deniz kumunda ya da kış karında iz bırakmayacak korkunç ayakların adımları. İki arkadaş öyle hassaslar ki hava bu hayaletlerle dolu gibi geliyor onlara; ikisi de fikir birliği etmişler gibi omuzlarının üzerinden kapı kapalı mı diye arkaya bakıyorlar.

"Eee Tony?" diyor Bay Guppy ateşe biraz daha yaklaşıp tırnağını kemirerek. "Üçüncü olarak ne diyecektin?"

"Ölmüş bir adamın öldüğü odada, hele kendin de orada oturuyorsan, birtakım dalavereler yapmak hiç hoş değil."

"Ama biz ona karşı bir dalavere çevirmiyoruz ki, Tony."

"Olabilir, yine de hoşuma gitmiyor. Kendin burada otur da bak bakalım nasıl oluyormuş."

"Ölülere gelince, Tony," diye konuşmayı sürdürüyor Bay Guppy bu teklifi geçiştirerek, "çoğu odada birileri ölmüştür."

"Biliyorum; ama çoğu odada onları rahat bırakırsın – onlar da seni rahat bırakır" diye cevap veriyor Tony.

İkisi tekrar birbirlerine bakıyorlar. Bay Guppy belki de müteveffaya bir hizmette bulundukları, bunu ümit ettiği yolunda yalapşap bir şeyler söylüyor. İç karartıcı bir sessizlik oluyor, sonra Bay Weevle aniden ateşi karıştırarak, sanki Bay Guppy'nin yüreğini dürtüklemiş gibi onu bir karış sıçratıyor.

"Her yer şu iğrenç kurumla dolu" diyor. "Camı açıp biraz hava alalım. İçerisi çok bunaltıcı."

Pencereyi kaldırıyor, ikisi de pencerenin pervazına oturup göv-

delerini dışarı veriyorlar. Komşu evler o kadar yakın ki boyunlarını iyice geriye bükmeden gökyüzünü görmelerine imkân yok; ama kirli pencerelerdeki ışıklar, uzaklardan gelen tekerlek sesleri ve etrafta insanların varlığı onları rahatlatıyor. Bay Guppy sessizce parmaklarını pencere pervazına vururken fısıltısını hafif komedi tonunda sürdürüyor.

"Bu arada, Tony, bizim Smallweed'i unutma"; genç Smallweed'i kastediyor. "Onu bu işe karıştırmadım. Büyükbabası çok açıkgöz. Ailede var."

"Unutmam" diyor Tony. "Hepsi aklımda."

"Krook'a gelince" diye sürdürüyor konuşmayı Bay Guppy. "Böyle muhabbeti artırdığınızdan beri, sana böbürlenip durduğu gibi, gerçekten de elinde başka önemli belge var mı?"

Tony başını sallıyor. "Bilmiyorum. Emin değilim. Bu işi onun şüphesini uyandırmadan başarabilirsek, kuşkusuz daha çok bilgi edinebilirim. Kendisi bile bilmediğine göre, ben kendi gözlerimle görmeden ne olduklarını nasıl bilebilirim? Sürekli o belgelerdeki bazı kelimeleri masaya ve duvara yazıp bana bu nedir, şu nedir diye soruyor; ama bütün hepsi gerçekten de hiçbir işe yaramayan kullanılmış kâğıtlar olabilir. Birtakım belgelere sahip olduğunu düşünmek onda bir saplantı halini almış. Bana söylediklerinden çıkarabildiğim kadarıyla yirmi beş yıldır filan onları okumayı öğrenmeye çalışıyor olmalı."

"Peki, bu fikre ilk nasıl kapılmış? Esas mesele bu" diyor Bay Guppy, küçük bir adli muhakemenin ardından tek gözünü kapatarak. "Aldığı şeylerin arasında orada bulunmaması gereken kâğıtlar bulmuş olabilir; o şekilde saklanmış olmalarından yola çıkarak, bunların kıymetli şeyler olduğu o kurnaz aklına girmiş olabilir."

"Ya da sözde bir pazarlık sırasında onu kandırmışlardır. Belki elindekilere bakmaktan, içmekten, Başyargıcın Mahkemesine gitmekten, sürekli belge lafı işitmekten beyni bulanmıştır" diyor Bay Weevle.

Pencere pervazında oturmuş, bu olasılıkları zihninde tartarak başını sallayan Bay Guppy, düşünceli düşünceli parmaklarını

pervaza vurmaya, pervazı yoklayıp sıvazlamaya devam ederken birden elini geri çekiyor.

"Bu da ne böyle!" diyor, "Parmaklarıma bak!"

Dokunma, görme ve koklama duyularını gıcıklayan koyu, sarı bir sıvı parmaklarına bulaşmış. Kötü kokulu, mide bulandırıcı yağ ikisini de doğal bir tiksintiyle titretiyor.

"Burada ne yapıyorsun? Pencereden ne döküyorsun böyle?"

"Ne dökmesi? Yemin ederim bir şey dökmüyorum. Buraya geldiğimden beri hiçbir şey dökmedim!" diye bağırıyor kiracı.

Ama şuraya bak – şuraya bak! Mumu yaklaştırdığında, sıvının pencere pervazının köşesinden aşağıya damladığını, tuğlaların arasından ağır ağır aktığını, yerde mide bulandırıcı bir birikinti oluşturduğunu görüyorlar.

"Burası korkunç bir ev" diyor Bay Guppy, pencereyi kapatarak. "Bana biraz su ver, yoksa elimi kesip atacağım."

Elini ovuştura ovalaya, koklaya koklaya öyle uzun uzadıya yıkıyor ki, sessizce ateşin karşısında durup bir bardak brandy ile kendini biraz toparladığında Saint Paul'un çanı on ikiyi vuruyor ve karanlıkta çeşitli yüksekliklerdeki kulelerinde diğer çanlar da muhtelif tonlarda çalmaya başlıyorlar. Yeniden sessizlik çöktüğünde kiracı:

"Zaman geldi. Gideyim mi?" diyor.

Bay Guppy başını sallıyor ve şans getirsin diye sırtına şöyle bir dokunuyor ama yıkamış olduğu sağ eliyle değil.

Bay Weevle aşağıya iniyor ve Bay Guppy ateşin önünde kendini uzun süre beklemeye hazırlamaya çalışıyor. Ama daha bir iki dakika geçmeden merdivenler gıcırdıyor ve Tony hızla içeri giriyor.

"Aldın mı?"

"Hayır. İhtiyar aşağıda yok."

Bu kısa süre zarfında öyle dehşete kapılmış ki korku ötekine de bulaşıyor ve Bay Guppy hızla yanına gelip yüksek sesle soruyor "Ne oldu?"

"Ona sesimi duyuramadım, usulca kapıyı açıp içeri baktım. Yanık kokusu oradan geliyor –kurum orada, yağ orada– ihtiyar yok!" Tony lafını inleyerek bitiriyor.

Bay Guppy mumu alıyor. Ölüp ölüp dirilerek aşağı iniyorlar ve birbirlerine tutunarak dükkânın arkasındaki kapıyı açıyorlar. Kedi iyice kapının yanına sokulmuş, tıslıyor – ama onlara değil; ateşin önünde yerde duran bir şeye. Şöminede pek az ateş kalmış ama odanın içinde boğucu bir duman, tavanda ve duvarlarda kara yağlı bir tabaka var. Sandalyeler, masa ve masadan pek eksik olmayan şişe her zamanki yerlerinde. Sandalyelerden birinin arkasında ihtiyarın tüylü şapkası ve ceketi asılı.

"Bak!" diye fısıldıyor kiracı, titreyen parmağıyla arkadaşının dikkatini bu nesnelere çekerek. "Sana söylemiştim. Onu son gördüğümde şapkasını çıkarıp içinden küçük mektup tomarını aldı, sonra şapkayı sandalyenin arkasına astı – ceketi zaten oradaydı çünkü kepenkleri kapamadan önce onu çıkartmıştı, yerde duran şu kara yığının olduğu yerde, mektupları evirip çevirirken bıraktım onu."

Acaba bir yerlere kendini mi asmış? Yukarılara bakıyorlar. Hayır.

"Bak!" diye fısıldıyor Tony. "Şu sandalyenin ayağının dibinde kalemleri bağladıkları o ince kırmızı ipten var. Mektupların etrafında o bağlıydı. Bana bakıp sırıtarak o ipi yavaş yavaş açmış, sonra mektupları evirip çevirmeye başlamıştı. İpin yere düştüğünü görmüştüm."

"Kedinin nesi var?" diyor Bay Guppy. "Şuna bak!"

"Delirmiş herhalde. Bu berbat yerde delirmesine şaşmamak lazım."

Bütün bu nesnelere bakarak ağır ağır ilerliyorlar. Kedi hâlâ ateşin karşısında, yerde, iki sandalye arasında duran o şeye bakarak tıslıyor. Bu ne böyle? Işığı tutsana.

Yer tahtaları yanmış biraz; küçük bir kâğıt tomarının külleri var ama olması gerektiği kadar hafif değil, bir şeyin içine işlemiş ve şurda – üzeri beyaz küllerle kaplı kömür haline gelmiş, kırık bir kütük, yoksa kömür mü? Yo Olamaz, bu O! Ondan geriye kalan tek şey; ışığı yere düşürüp birbirimizi yuvarlayarak kaçıyoruz ondan. İmdat, imdat, imdat! Tanrı aşkına bu eve gelin!

Çok gelen olacak ama kimsenin yapabileceği bir şey yok. Bu Mahkemenin Başyargıcı, son hareketinde de unvanına sadık kala-

rak, bütün Mahkemelerdeki bütün Başyargıçlar gibi, kötü muamele ve haksızlığa sahne olan bütün yerlerdeki değişik unvan sahibi bütün otoriteler gibi ölmüş. Ölüme istediğiniz ismi verin Haşmetmeapları, onu istediğinize yakıştırın ya da engellenebileceğini söyleyin, ebediyen aynı ölümdür o –doğuştan gelir, kötücül bedenin çürümüş tabiatından fışkırır– bu seferkinin adı ise Kendiliğinden Yanma, ölünebilecek onca ölümden bir başkası değil.

XXXIII. Bölüm

MÜTECAVİZLER

Şimdi, Sol's Arms'taki son Tahkikata da iştirak eden, üstleri başları pek derli toplu olmayan o iki beyefendi (zeki ve faal kilise bekçisi tarafından yaka paça tutulup getirilmeleri münasebetiyle) şaşırtıcı bir hızla mıntıkaya yeniden intikal ederek mahallede bir ön araştırma yaptıktan sonra Sol'un salonuna girip, küçük açgözlü kalemleriyle pelür kâğıtlarına yazmaya koyuluyorlar. Şimdi, Chancery Sokağı havalisinin, bir gün önce, gece yarısı sularında, aşağıda kaydedilen dehşet verici olayı keşfetmeleri sonucunda nasıl büyük bir panik ve heyecan yaşadıklarını not ediyorlar. Şimdi, bir süre önce Krook adındaki içkiye düşkün, tuhaf huylu zata ait eskici ve deniz levazımı dükkânının bulunduğu binanın birinci katında meydana gelmiş olan, esrardan kaynaklanan muammalı bir ölümün halkın zihninde yarattığı üzüntülü hissiyatın ve söz konusu binanın batı tarafında, hemen bitişiğindeki, Bay James George Bogsby adında saygıdeğer işletmecisi tarafından gayet iyi idare edilen bir taverna olan Sol's Arms'taki Tahkikatta Krook'un büyük tesadüf eseri ifade verdiğinin hatırlanacağını kaydediyorlar. Şimdi (olabildiğince fazla kelimeyle) bir önceki gecenin bir bölümünde, bu haberin konusunu oluşturan trajik hadisenin vuku bulduğu mahallenin sakinleri tarafından çok garip bir kokunun hissedildiğini, hatta bu kokunun bir ara fazlasıyla güçlü bir hal alması üzerine, Bay J. G. Bogsby'nin yanında çalışan komedyen şarkıcı Bay Swills'in, muhabirimize, Bay Bogsby tarafından İkinci George Nizamname-

sine uygun bir biçimde tertip edilen ve Müzikli Toplantılar adı verilen bir dizi konserde şarkı söylemek üzere, yine kendisi gibi işe alınan, müziğe istidatlı Bayan M. Melvilleson adındaki hanıma, sesinin ortamın kötü vaziyetinden çok fena etkilendiğini söylediğini; o anda latifeyle karışık "boş bir posta kutusu gibiyim, içimde tek nota bile kalmadı" ifadesini kullandığını naklediyorlar. Bay Swills'in bu ifadesinin, aynı mahallede ikamet eden, Bayan Piper ve Bayan Perkins adlarındaki iki aklı başında, evli hanım tarafından da doğrulandığını; iki hanımın da bu nahoş kokuyu duyduklarını ve talihsiz müteveffa Krook'un ikametgâhı cenahından geldiğini müşahade ettiklerini bildiriyorlar. Acıklı felaket karşısında dostane bir ortaklık kurmuş olan iki beyefendi bütün bunları, hatta çok daha fazlasını hemen oracıkta yazıveriyorlar; mahallenin (göz açıp kapayana kadar yataklarından fırlamış olan) oğlan çocuk nüfusu, onlar bu işi yaparlarken kafalarının tepelerini görebilmek için Sol's Arms salonunun kepenkleri önüne yığılıyor.

Bütün mahalle, çocuklar kadar yetişkinler de bütün gece uyumamış; kafa kafaya verip uğursuz evden konuşmak ve ona bakmak haricinde hiçbir şey yapamıyorlar. Bayan Flite, sanki evde yangın çıkmış gibi odasından kahramanca kurtarılmış ve Sol's Arms'ta ona bir yatak ayarlanmış. Sol bütün gece ne ışığını söndürmüş ne de kapısını kapamış; çünkü her türlü galeyan Sol'a iyi geliyor ve mahallelinin teskin edici bir şeylere ihtiyaç duymasına neden oluyor. Tahkikattan beri meyhane, mideye iyi gelen karanfilli punç ya da ılık brandyli su türünden içkilerden bu kadar çok satmamış. Bulaşıkçı, olanları duyar duymaz gömleğinin kollarını omzuna kadar sıvamış ve "Buraya hücum edecekler!" demiş. İlk velvelede küçük Piper itfaiyeye koşmuş ve Phoenix sigorta şirketinin aracı üzerinde, miğferlerle meşaleler arasında bütün gücüyle o masalsı mahluka tutunarak, muzafferane bir edayla dörtnala mahalleye dönmüş. Bütün her şey inceden inceye tetkik edildikten sonra orada bırakılan itfaiyeci, onun gibi nöbete bırakılan iki polisten biriyle birlikte evin önünü arşınlıyor. Mahallede altı peni sahibi kim varsa bu üçlüye sıvı misafirperverlik ikram etme konusunda doymaz bir arzu duyuyor.

Bay Weevle'la arkadaşı Bay Guppy, Sol'un barındalar ve Sol'un barında ne varsa emirlerine amade, yeter ki orada otursunlar. "Şimdi" diyor Bay Bogsby "parayı dert edecek zaman değil," gerçi tezgâhın arkasında dört gözle onu bekliyor; "siparişinizi verin, beyler, adını andığınız her şey ikramımızdır."

Bu daveti alan iki beyefendi (bilhassa Bay Weevle) o kadar çok şeyin adını anıyor ki zamanla bu adları pek kolay telaffuz edemeyecek bir hale geliyorlar; yine de her yeni gelene, bir şekliyle geceyi, ne dediklerini, ne düşündüklerini, ne gördüklerini anlatıyorlar. Bu esnada, polislerin ya biri ya diğeri ara sıra gelip kapıyı kolunun erdiğince açarak, dışarının loşluğundan içeri bakıyor. Şüphelendiğinden filan değil, içeridekilerin ne yaptığını gayet iyi bildiğinden.

Böylece gece ağır seyrini sürdürüyor; olmadık saatlerde mahalleliyi hâlâ yataklarının dışında, hâlâ birbirlerine ikramlarda bulunurken, hâlâ elindeki üç beş kuruşunu beklenmedik bir biçimde harcarken buluyor. Böylece gece ağır adımlarla geri çekiliyor ve sokak lambacısı, despot bir kralın celladı gibi karanlığı azaltmaya talip olmuş küçük alevlerin boyunlarını vurarak lambaları dolaşıyor. Böylece gün geliyor, eninde sonunda.

Gün, zayıf Londra gözüyle bile mahallenin bütün gece ayakta olduğunu anlayabilir. Uykulu uykulu masaların üzerlerine serilmiş yüzlerin ve yatakları yerine sert zemine uzanmış topukların ötesinde mahallenin tuğla ve sıva sathı da yorgun ve bitkin görünüyor. Uyanıp da olanları duymaya başlayan yakın çevre ahalisi, sorular sormak için yarım yamalak giyinip olay yerine akın ediyorlar; iki polisle itfaiyeci (dış görünüş itibarıyla mahalleli kadar etkilenmiş görünmüyorlar) kapıyı beklerken epeyce zorlanıyorlar.

"Olacak iş değil, beyler!" diyor Bay Snagsby yanlarına gelerek. "Duyduklarım doğru mu?"

"Doğru" diyor polislerden biri. "Aynen öyle olmuş. Şimdi şu tarafa gidin!"

"Olacak iş değil, beyler" diyor Bay Snagsby, biraz haşince geri itelenmiş, "Dün gece on on bir arası, bu kapıda, burada kirada oturan delikanlıyla konuşmuştum."

"Öyle mi?" diyor polis. "Delikanlıyı yan tarafta bulabilirsin. Çekilin, çekilin."

"Umarım bir şeyi yoktur?" diyor Bay Snagsby.

"Nesi olacak ki? Ona kim ne yapacak ki?"

O kafa karışıklığıyla ne bu soruya ne de başka bir soruya cevap veremeyecek durumda olan Bay Snagsby Sol's Arms'a gidiyor ve Bay Weevle'ı çayını içip tostunu yerken buluyor; heyecandan ve sigara içmekten bitkin düşmüş gibi bir ifadesi var.

"Bay Guppy de burada!" diyor Bay Snagsby. "Aman tanrım! Mukadderata bakın! Bizim hat..."

Bay Snagsby tam "bizim hatun" kelimelerini telaffuz ederken konuşma kabiliyeti onu terk ediyor. Çünkü o kırgın hanımın sabahın o saatinde Sol's Arms'a girip, gözlerini suçlayıcı bir ruh gibi üzerine dikerek bira fıçısının önünde durması dilini bağlıyor.

"Hayatım," diyor Bay Snagsby dili çözüldüğünde, "bir şey içer misin? Birazcık –ayıptır söylemesi– portakallı punç alır mısın?"

"Hayır" diyor Bayan Snagsby.

"Hayatım, bu beyleri tanıyor musun?"

"Evet!" diyor Bayan Snagsby; gözlerini Bay Snagsby'den ayırmadan, tutuk bir tavırla onlara selam veriyor.

Ona çok düşkün olan Bay Snagsby bu muameleye tahammül edemiyor. Bayan Snagsby'yi elinden tutup öte taraftaki fıçının yanına çekiyor.

"Hatuncuğum, neden bana öyle bakıyorsun? Rica ederim, bana böyle yapma."

"Bakışlarıma hâkim olamıyorum," diyor Bayan Snagsby, "elimde olsaydı bile hâkim olmazdım."

Bay Snagsby uysal öksürüğüyle "Gerçekten de öyle mi, hayatım?" diyor ve düşüncelere dalıyor. Sonra üzüntülü öksürüğüyle "Bu korkunç bir muamma, hayatım!" diyor, hâlâ Bayan Snagsby'nin bakışlarının rahat kaçıran tesiri altında.

"Bu," diyor Bayan Snagsby, başını sallayarak, "gerçekten de korkunç bir muamma."

"Hatuncuğum," diyor Bay Snagsby acınacak halde, "Allah aşkına, benimle bu acı sesle konuşma, bana öyle şüpheyle bakma!

Bunu yapmaman için yalvarıyorum. Tanrım, gidip birilerini kendiliğinden yakacağımı düşünmüyorsun, değil mi?"

"Bilmem" diyor Bayan Snagsby.

Hal-i pür-melalini hızla gözden geçiren Bay Snagsby de "bilmiyor". Şu anda bu olayla herhangi bir alakası olabileceğini kesinlikle reddetmeye hazır değil. Böyle muammalı işlerle –ne olduğunu bilemediği– bir alakası olduğundan, kendi bilgisi haricinde bu işe de karışmış olabileceğini düşünüyor. Mendiliyle hafif hafif alnını silerek, derin bir nefes veriyor.

"Hayatım," diyor mutsuz kırtasiyeci, "genellikle her konuda çok ihtiyatlı davranmana rağmen kahvaltıdan önce bir meyhaneye neden geldiğini söylemende bir sakınca var mı acaba?"

"Sen neden geldin?" diye soruyor Bayan Snagsby.

"Hayatım, yanan müteveffanın başına gelen ölümcül kazanın nasıl olduğunu öğrenmek için." Bay Snagsby iniltisini bastırmak için bir an duruyor. "Sonra Fransız gözlememizi yerken öğrendiklerimi sana anlatacaktım, canım."

"Eminim anlatırdın. Bana her şeyi anlatırsın, Bay Snagsby."

"Her şeyi –hat–?"

"Benimle eve gelirsen," diyor Bayan Snagsby onun artan endişesini katı ve zalim bir gülüşle izleyerek, "memnun olurum; sanırım orada her yerde olduğundan daha güvende olursun, Bay Snagsby."

"Aşkım, ona ne şüphe. Gitmeye hazırım."

Bay Snagsby hüzünle bara bakıyor, Bay Weevle ve Bay Guppy'ye iyi sabahlar diliyor ve onları sağ salim görmekten duyduğu memnuniyeti dile getirdikten sonra Bayan Snagsby'yle birlikte Sol's Arms'tan çıkıyor. Bütün mahallelinin ağzındaki felakette kendisinin anlaşılmaz bir sorumluluğu olduğu yolundaki şüphesi, Bayan Snagsby'nin o sabit bakışındaki ısrarı yüzünden, akşama kadar gözünde kesin bir hal alıyor. Öyle büyük bir zihinsel eziyet çekiyor ki adalete teslim olmayı, masumsa aklanmayı, suçluysa en ağır şekilde cezalandırılmayı düşünüyor.

Bay Weevle'la Bay Guppy kahvaltılarını ettikten sonra meydanda biraz yürümek ve bu yürüyüş sayesinde beyinlerindeki karanlık

örümcek ağlarını olabildiğince temizlemek için Lincoln's Inn'e gidiyorlar.

"Şimdi en uygun zaman, Tony," diyor Bay Guppy, kukumav kuşları gibi meydanın dört kenarını dolandıktan sonra, "hiç gecikmeden fikir birliği etmemiz gereken bir konuda bir iki kelime etmek için en uygun zaman."

"Bana bak William G.!" diyor öteki, arkadaşına kan çanağı gibi gözlerle bakarak. "Bu konu yine kumpasla ilgiliyse hiç söyleme. Bu kadarı bana yeter, daha fazlasını istemiyorum. Bu gidişle bir daha sefere de sen yanacaksın ya da pat diye patlayacaksın."

Bu varsayım Bay Guppy'ye öyle nahoş geliyor ki ahlak dersi verir gibi "Tony, dün gece yaşadıklarımızın, yaşadığın müddetçe şahsi düşünmeme konusunda sana ders olacağını zannederdim" derken sesi çatlıyor. Bunun üzerine Bay Weevle, "William, ben de bu olayın yaşadığın müddetçe bir daha kumpas kurmama konusunda sana ders olacağını zannederdim" diyor. Bunun üzerine Bay Guppy, "Kim kumpas kuruyor?" diyor. Buna Bay Jobling "Tabii ki sen!" diye cevap veriyor. Bunun üzerine Bay Guppy "Hiç de değil!" diye karşı çıkıyor. Bunun üzerine Bay Jobling sertçe "Evet, öyle!" diyor. Bunun üzerine Bay Guppy sertçe "Kim demiş?" diyor. Bunun üzerine Bay Jobling sertçe, "Ben dedim!" diyor. Bunun üzerine Bay Guppy sertçe, "Ya, öyle mi?" diyor. Bunun üzerine Bay Jobling sertçe, "Evet, öyle!" diyor. İkisi de iyice hararetlendiklerinden, yatışmak için bir müddet sessizce yürüyorlar.

"Tony," diyor Bay Guppy, neden sonra, "arkadaşını suçlamak yerine onu dinlesen akıllılık ederdin. Ama çok fevri bir mizacın var, hem de hiç düşünceli değilsin. Oysa Tony, sen de göze güzel gelecek her şey..."

"Ah! Başlatma gözünden!" diye bağırıyor Bay Weevle lafını keserek. "Ne söyleyeceksen söyle!"

Arkadaşını aksi ve maneviyattan uzak gören Bay Guppy, ruhunun ince hislerini kırgın bir ses tonuyla ifade etmekle yetiniyor:

"Tony, zaman kaybetmeden fikir birliğine varmalıyız dediğimde, masum bile olsa her türlü kumpastan uzaktım. Bilirsin, birbirine bağlı bütün davalarda, şahitlerin kanıtlayacakları gerçekler

önceden meslek erbabı tarafından belirlenir. Bu talihsiz yaşlı Mo – beyefendinin ölüm tahkikatında kanıtlayacağımız gerçekleri bilmemiz iyi bir şey mi, yoksa değil mi?" (Bay Guppy, Mongol diyecekken, beyefendinin bu durumda daha uygun olacağını düşünüyor.)

"Ne gerçeği?"

"Bu tahkikatta ortaya çıkacak gerçekler. Bunlar da..." Bay Guppy parmaklarıyla sayıyor –"alışkanlıkları hakkında bildiklerimiz; onu en son ne zaman gördüğün; o zaman ne halde olduğu; onu o halde buluşumuz ve nasıl bulduğumuz."

"Evet" diyor Bay Weevle. "Bunlar gerçeklerle ilgili."

"Kendisi okuyamadığı için, daha önce de yaptığın gibi ona bir yazıyı açıklaman için, her zamanki tuhaflığıyla sana on ikide randevu vermesi sonucunda bulduk onu. Ben akşam seninle birlikte olduğum için aşağıya çağrıldım –falan filan. Tahkikat sadece müteveffanın ölümüyle ilgili koşulları araştıracağı için bu gerçeklerin ötesine gitmek gerekli değil, herhalde benimle hemfikirsindir."

"Hayır!" diyor Bay Weevle. "Değilim."

"Herhalde buna da kumpas demeyeceksin?" diyor kırgın Guppy.

"Hayır," diyor arkadaşı, "bu kumpastan da beter."

"Tony, dostun olarak soruyorum" diyor Bay Guppy, tekrar koluna girip onu ağır ağır yürüterek, "orada oturmaya devam etmenin sana ne gibi çıkarlar sağlayacağını düşündün mü?"

"Ne demek istiyorsun?" diyor Tony durarak.

"Orada oturmaya devam etmenin sana ne çok çıkar sağlayacağını düşündün mü?" diye yineliyor Bay Guppy onu tekrar yürüterek.

"Nerede? Orada mı?" diyor arkadaşı eskici dükkânını göstererek.

Bay Guppy başını sallıyor.

"Ne dersen de, orada bir tek gece bile geçiremem" diyor Bay Weevle dövecekmiş gibi bakarak.

"Bunda kararlı mısın Tony?"

"Kararlı ha! Sence kararlı gibi görünmüyor muyum? Bana kararlıymışım gibi geliyor" diyor Bay Weevle derinden titreyerek.

"Öyleyse hiçbir engelle karşılaşmadan, dünyada hiçbir akrabası yokmuş gibi görünen yalnız yaşlı bir adama ait malların sahibi olma ihtimali ve orada ne depoladığını bulma garantisi, dün gece yaşadıklarının yanında hiç kalıyor, Tony, öyle mi?" diyor Bay Guppy endişenin verdiği iştahla tırnağını kemirerek.

"Kesinlikle öyle. Birinin gidip orada oturmasından nasıl böyle serinkanlılıkla söz edebiliyorsun?" diye bağırıyor Bay Weevle öfkeyle. "Çok meraklıysan git kendin otur."

"Ben mi Tony!" diyor Bay Guppy, onu teskin etmeye çalışarak. "Ben orada hiç oturmadım ki, şimdiden sonra bir oda bulmam da mümkün değil; ama senin orada bir odan var."

"Al senin olsun," diyor arkadaşı, "rahat rahat yerleş."

"Yanlış anlamadıysam, " diyor Bay Guppy, "bu noktada her şeyden vazgeçiyorsun, öyle mi Tony?"

"Ağzından çıkan en doğru laf bu" diyor Tony, gayet ikna edici bir kararlılıkla, "Vazgeçiyorum!"

Onlar böyle konuşurlarken meydana bir araba giriyor, üzerinde çok yüksek bir şapka kendini cümle âleme gösteriyor. Arabanın içinde, kendini kalabalıklara o kadar göstermese de araba hemen yanlarında durduğu için iki arkadaşa yeterince gösteren saygıdeğer Bay Smallweed ve Bayan Smallweed'le torunları Judy var. Küçük gruba bir telaş ve heyecan hâkim; (genç Bay Smallweed'in tepesindeki) yüksek şapka aşağı inerken yaşlı Bay Smallweed başını pencereden çıkartıp Bay Guppy'ye bağırıyor "Nasılsınız efendim! Nasılsınız!"

"Bizim Civciv'le ailesinin sabahın bu saatinde burada ne işi var merak ediyorum!" diyor Bay Guppy, başını sallayarak.

"Aman efendim," diye bağırıyor Büyükbaba Smallweed, "bana bir iyilik yapar mısınız? Bart'la kız kardeşi anneannelerini götürürken siz de arkadaşınızla birlikte beni meyhaneye taşıyabilir misiniz? Yaşlı bir adama bir iyilik yapar mısınız, efendim?"

Bay Guppy "meyhane mi?" diye tekrarlayarak arkadaşına bakıyor. Saygıdeğer yükü Sol's Arms'a taşımaya hazırlanıyorlar.

"İşte paran!" diyor Büyükbaba arabacıya, vahşi bir sırıtışla güçsüz yumruğunu sallayarak. "Hele bir peni daha iste bak nasıl

burnundan getiririm. Delikanlılar, rica ederim rahat olun. Müsaade ederseniz boyunlarınızdan tutayım. Sıkmamaya gayret ederim. Tanrım! Aman aman! Ay kemiklerim!"

Sol neyse ki fazla uzak değil çünkü daha mesafenin yarısına gelinmeden Bay Weevle inme inmiş gibi bir görünüm arz ediyor. Ama dalgıçların nefes alamadıklarında çıkardıkları hırıltılı seslerden daha şiddetli bir belirti göstermeden, hamallıktan hissesine düşeni yerine getiriyor ve iyi yürekli yaşlı beyefendi kendi isteğiyle Sol's Arms'ın salonuna indiriliyor.

"Aman tanrım!" diyor Bay Smallweed, bir koltuktan soluk soluğa etrafına bakarak. "Ay aman of! Kemiklerim, sırtım! Ne ağrı ne sızı! Otur aşağı, seni oynak, sarsak, gezenti, karıştırıcı papağan bozuntusu seni! otur!"

Bayan Smallweed'e yönelik bu küçük parantez, talihsiz yaşlı hanımın ne zaman ayağa kalksa ortalıkta dolaşıp, sanki bir cadı dansı yapar gibi seçtiği cansız nesnelere manasız şeyler mırıldanma temayülünden kaynaklanıyordu. Zavallı yaşlı kadının bu gösterilerinde, herhangi bir budalaca amaç kadar sinirli bir şefkatin de payı var; ama şu anda Bay Smallweed'in oturtulduğu koltuğun bir eşi olan Windsor koltuğuna karşı öyle büyük bir muhabbet gösteriyor ki torunları onu koltuğa oturttuğunda fazla karşı koymuyor; bu esnada efendisi gayet gür bir sesle, şaşırtıcı bir hızla tekrarladığı sevgi sözcüklerini yolluyor ona: "Domuz kafalı karga".

"Beyefendi," diyor Büyükbaba Smallweed, Bay Guppy'ye hitaben, "burada bir felaket olmuş. Birinizden biriniz böyle bir şey duydunuz mu?"

"Duymak mı! Felaketi biz keşfettik."

"Siz keşfettiniz ha! Siz keşfettiniz! Bart, onlar keşfetmiş!"

İki kâşif, marifetlerini yineleyen Smallweed'le bakışıyorlar.

"Sevgili dostlarım," diyor Büyükbaba Smallweed genizden gelen bir sesle, ellerini onlara uzatarak, "Bayan Smallweed'in ağabeyinin küllerini bulmak gibi acı bir vazifeyi ifa ettiğiniz için size binlerce teşekkür borçluyum."

"Hı?" diyor Bay Guppy.

"Bayan Smallweed'in ağabeyi, sevgili dostum –yegâne akrabası. Aramız pek iyi değildi, tabii şimdi buna üzülüyoruz ama onunla insanın arasının iyi olması zaten mümkün değildi. Bizi pek sevmezdi. Tuhaf biriydi – çok tuhaf. Bir vasiyet bırakmadıysa (ki pek muhtemel değil) elimde yeminli mektuplar var. Mülke göz kulak olmaya geldim; mühürlenmesi, korunması lazım. Mülke göz kulak olmaya geldim" diye yineliyor Büyükbaba Smallweed, on parmağıyla birlikte havayı kendine doğru kepçeleyerek.

"Sanırım," diyor meyus Bay Guppy, "ihtiyarın dayın olduğunu söyleyebilirdin, Small."

"Onun hakkında öyle ketumdunuz ki, benim de aynı şekilde davranmamın hoşunuza gideceğini düşündüm" diyor o ihtiyar kurt, gözünde gizli bir parıltı. "Hem onunla gurur duymazdım."

"Dahası onun dayımız olup olmadığı sizi ilgilendirmezdi" diyor Judy. Gözünde aynı parıltıyla.

"Hayatı boyunca beni bir kez olsun görmedi" diyor Small; "Onu size dayım olarak takdim etmek için bir sebep göremiyorum!"

"Bizimle asla temas kurmazdı – üzücü bir şey," diye araya giriyor yaşlı beyefendi; "ama ben mülke göz kulak olmaya geldim – belgeleri inceleyeceğim, mülke göz kulak olacağım. Tapuyu üzerimize alacağız. Bununla avukatım ilgileniyor. Hemen şurada oturan, Lincoln's Inn Fields'tan Bay Tulkinghorn avukatlığımı üstlenme nezaketini gösterdi; emin olun elinden hiçbir şey kaçmaz. Krook Bayan Smallweed'in tek kardeşiydi; Krook'tan başka akrabası yoktu, Krook'un da Bayan Smallweed'den başka akrabası yoktu. Yetmiş altı yaşındaki ağabeyinden söz ediyorum, seni cadaloz yaban arısı."

Bayan Smallweed anında başını sallayarak konuşmaya başlıyor, "Yetmiş altı pound, yedi para! Yetmiş altı bin para çantası! Yetmiş altı milyon paket para!"

"Birisi bana bir maşrapa versin!" diye bağırıyor çileden çıkan kocası, çaresizce etrafına bakıp uzanabileceği yerlerde atacak bir şey bulamayarak. "Rica etsem, biri bana bir tükürük hokkası verir mi? Ona atmak için sert ve can acıtıcı herhangi bir şey veren yok mu bana? Seni acuze, seni kedi, seni köpek, seni cadaloz çığırt-

kan!" Bu noktada, kendi konuşmasının harikalığından iyice istim üzerine gelen Bay Smallweed, fırlatacak hiçbir şey bulamayınca, olanca gücüyle iterek Judy'yi büyükannesine fırlatıyor, sonra da bir yığın halinde koltuğuna düşüyor.

"Biri beni silkelesin, rica ederim" diyor, hafif bir mücadele kımıltısı sergileyen yığından yükselen ses. "Mülke göz kulak olmaya geldim. Silkeleyin beni; yandaki evde görevli polisi çağırın da mülkle ilgili gerekli açıklamayı yapalım. Avukatım mülkü korumak için birazdan burada olacak. Ona dokunanı sürgün ettiririm, küreğe vurdurturum!" Vazifeperver torunları, nefes nefese, onu her zamanki silkeleme ve dürteleme işleminden geçirirken, o hâlâ bir yankı gibi yineliyor, "mü–mülk! Mülk! – mülk!"

Bay Weevle'la Bay Guppy birbirlerine bakıyorlar; birisi her şeyden vazgeçmiş bir halde, öteki hâlâ cılız birkaç beklentisi varmış gibi hezimete uğramış bir yüz ifadesiyle. Ama Smallweed'lerin haklarını almasını engelleyebilecek bir şey yok. Bay Tulkinghorn'un kâtibi yazıhanedeki resmi sırasından kalkıp geliyor ve polise Bay Tulkinghorn'un bu akrabalık bağının doğruluğu konusunda teminat verdiğini, belgelerle malların mülkiyetinin zaman içinde resmen devralınacağını bildiriyor. Bay Smallweed'in hissi bir ziyaret yapmak üzere yandaki eve taşınarak hâkimiyetini ilan etmesine hemen izin veriliyor; üst kata çıkarıldığında, Bayan Flite'ın boşaltılmış odasında, kuşhanesine eklenmiş çirkin bir alıcı kuş gibi görünüyor.

Bu beklenmedik vârisin gelişi çok geçmeden bütün mahalleye yayılıyor, harareti canlı tutarak Sol'a da faydası dokunuyor. Bayan Piper'la Bayan Perkins, gerçekten de bir vasiyet yoksa bunun delikanlıya haksızlık olduğunu düşünüyorlar ve ona mülkten esaslı bir hediye verilmesi gerektiği sonucuna varıyorlar. Küçük Piper'la Küçük Perkins, Chancery sokağındaki yayaların korkulu rüyası olan o kıpır kıpır çocuk çetesinin üyeleri olarak, gün boyunca pompanın arkasında ve kemer altlarında yanıp yanıp kül oluyorlar; onlardan arta kalanların üzerinde vahşi çığlıklar ve baykuş sesleri duyuluyor. Küçük Swills'le Bayan M. Melvilleson böylesi olağandışı hadiselerin meslekten olanlarla olmayanlar arasındaki sınırı kaldır-

dığını hissederek patronlarıyla nazik bir sohbete koyuluyorlar. Bay Bogsby "kumpanyanın bütün gücüyle oluşturulacak koro eşliğinde popüler KRAL ÖLÜM! şarkısını" haftanın Müzik olayı olarak programa alıyor ve "saygıdeğer pek çok şahsiyet tarafından sıkça dile getirilen bir istek sonucunda daha yenilerde büyük heyecan yaratan üzücü bir hadiseye hürmeten J. G. B.'nin büyük masrafı göze alarak bu işe giriştiği" programda duyuruluyor. Müteveffa ile ilgili bir konuyu mahalleli bilhassa merak ediyor; bu da içine koyacak pek az şey olmasına rağmen gerçek büyüklükte bir tabutun kullanılıp kullanılmayacağı. Günün ilerleyen saatlerinde Sol'un barında cenaze levazımatçısının, bir seksenlik bir tabut yapma yolunda talimat aldığını söylemesiyle kamu vicdanı rahatlıyor ve Bay Smallweed'in bu davranışına büyük şeref atfediliyor.

Mahallenin dışında, epeyce uzağında da dikkate değer bir heyecan var; çünkü bilim ve felsefe adamları inceleme yapmaya geliyorlar, arabalar aynı gayeyle gelmiş doktorları köşede indiriyor, tutuşmaya müsait gazlar ve fosforlaşmış hidrojen konusunda mahallelinin aklına bile gelmeyecek ilim irfan konuşmaları yapılıyor. Bu otoritelerin bazıları (tabii en akıllıları) iddia edildiği şekilde yanmanın müteveffanın üzerine vazife olmadığını söylüyorlar küçümsemeyle; diğer otoriteler onlara bu tür ölümlere dair ipuçları üzerinde yapılmış araştırmaların Felsefi Raporlar'ın altıncı cildinde ve İngiliz Tıp Hukuku hakkında herkesin bildiği bir kitapta yayımlandığını; aynı şekilde bir iki akademik eser vermiş, zamanında da mantığıyla ün yapmış Bianchini adında Veronalı bir papaz tarafından bütün ayrıntılarıyla kaydedilmiş bir vaka olan Kontes Cornelia Baudi vakasını; bir de bu konuyu araştıracak iki tehlikeli Fransız'ın, Bay Foderé ve Bay Mere'in şahadetleri; ayrıca bir zamanlar böyle bir hadisenin vuku bulduğu bir evde oturma, hatta oturup hadiseyi yazma nezaketsizliği gösteren Monsieur Le Cat adındaki meşhur Fransız cerrahının şahadetini hatırlatınca bile merhum Bay Krook'un dünyadan ayrılırken böyle bir arka yolu kullanmaktaki ısrarını, doğruluğu ispat edilemez bir durum, kendilerine karşı yapılmış bir saldırı olarak görüyorlar. Mahalleli bu söylenenleri ne kadar az anlarlarsa o kadar hoşlarına gidiyor; Sol's Arms piyasasında

yarattıkları keyif de o kadar büyük oluyor. Sonra resimli bir gazetenin ressamı geliyor; Cornish sahilinde bir gemi enkazından, Hyde Park'ta bir röportaja, Manchester'da bir gösteriye kadar her türlü durum için çizilmiş hazır ön planlar var elinde – ve bizzat Bayan Perkins'in odasında (sırf bu yüzden asla unutulmayacak), hemen oracıkta kâğıdın üzerine Bay Krook'un evini gerçek hayattaki gibi çiziveriyor; hatta gerçek hayattakinden de iyi çizip evi adeta bir Tapınağa dönüştürüyor. Aynı şekilde, meşum odanın kapısından içeri bir göz atmasına izin verilince, odayı bir kilometre uzunluğunda, elli metre yüksekliğinde bir yer haline getiriyor; mahalleli buna pek bayılıyor. Bu esnada daha önce sözü edilen iki beyefendi her eve dalıp çıkıyor, felsefi tartışmalara karışıyor –her yere gidip herkesi dinliyor– ve tekrar Sol'un salonuna dönüp, açgözlü küçük kalemleriyle pelür kâğıtlarına yazmayı sürdürüyorlar.

En nihayet Müfettiş ve tahkikatı boy gösteriyor, tıpkı önceki gibi, tek farkı Müfettişin vakanın sıradan olmayışına sevinmesi ve Jüri üyelerine resmî olmayan görüşünü ileterek "bu yandaki ev şanssız bir ev, beyler, kara yazgılı bir ev; ama bazen böyle şeyler olur ve bu muammaları biz çözemeyiz!" diyor. Bunun ardından bir seksenlik tabut görücüye çıkıyor ve pek beğeniliyor.

Bütün bu muameleler esnasında, Bay Guppy ifade verdiği zaman haricinde öyle küçük bir rol oynuyor ki, sıradan birisi gibi evden uzaklaştırılıyor ve gizemli evi sadece dışarıdan görmesine izin veriliyor; orada da Bay Smallweed'in kapıya asma kilit vurduğunu görme ve kendisinin dışarıda kaldığını acıyla fark etme çilesini çekiyor. Ama muameleler sona ermeden önce, yani felaketten bir sonraki gece Bay Guppy'nin Leydi Dedlock'a söylemesi icap eden bir şey var.

Bu nedenle, yüreği sızlaya sızlaya, Sol's Arms'ta birbiriyle kaynaşan dehşet ve uykusuzluğun yarattığı sinsi bir suçluluk duygusuyla, Guppy adındaki genç adam akşam yedi sularında şehirdeki malikâneye gidiyor ve leydi hazretleriyle görüşme talebinde bulunuyor. Mercury leydinin dışarı çıktığını söylüyor; kapıdaki arabayı görmüyor mu? Evet, kapıdaki arabayı görüyor ama leydimizi de görmek istiyor.

Mercury, birazdan meslektaşına da itiraf edeceği gibi, genç adamın "ağzına burnuna girişme" eğiliminde ama aldığı talimatlar olumlu. Bu yüzden de asık suratla genç adamın kütüphaneye çıkması gerektiğine karar veriyor. Geldiğini bildirmeden önce onu pek de aydınlık olmayan geniş odada bırakıyor. Bay Guppy etrafındaki gölgelere bakarken her yerde yanmış ve beyazlamış bir kömür ya da odun yığını görür gibi oluyor. Sonra bir hışırtı duyuyor. Yoksa?.. Hayır bir hayalet değil; gayet şık giyinmiş etten kemikten bir hatun.

"Leydi hazretleri, özürlerimi kabul edin" diye kekeliyor Bay Guppy büyük bir moralsizlikle. "Münasebetsiz bir zaman..."

"İstediğiniz zaman gelebileceğinizi söylemiştim." Leydimiz bir sandalyeye oturup, geçen sefer olduğu gibi gözlerini ona dikiyor.

"Teşekkür ederim, leydi hazretleri. Leydi hazretleri çok nazik."

"Oturabilirsiniz." Sesinde pek nezaket yok.

"Bilmem, oturup da sizi geciktirmeme gerek var mı çünkü ben... ben leydi hazretleriyle görüşme şerefine erdiğimde bahsettiğim mektupları ele geçiremedim."

"Buraya sadece bunu söylemeye mi geldiniz?"

"Sadece bunu söylemeye geldim, leydi hazretleri." Bay Guppy bunalmış, hayal kırıklığına uğramış ve huzursuz olmasının yanı sıra, leydinin ihtişamı ve güzelliği karşısında iyice eziliyor. Leydimiz görünümünün yarattığı etkiyi gayet iyi biliyor; herhangi biri üzerindeki tesirinin tek bir zerresini bile kaçırmayacak kadar iyi tetkik etmiş bunu. Öyle gözlerini ayırmadan, soğuk soğuk bakarken Bay Guppy onun düşüncelerinin gerçekte ne olduğunu bir nebze olsun anlamak yolunda bir kılavuzu olmadığını fark etmekle kalmıyor adeta her dakika ondan biraz daha uzaklaştığını hissediyor.

Belli ki o konuşmayacak. Öyleyse kendisinin konuşması lazım.

"Kısacası, leydi hazretleri," diyor Bay Guppy, nedamet getirmiş bir hırsız gibi, "mektupları alacağım kişi aniden öldü ve..." Duruyor. Leydi Dedlock sükûnetle cümleyi bitiriyor.

"Mektuplar da bu kişiyle birlikte ortadan kayboldu, öyle mi?"

Bay Guppy diyebilse hayır diyecek ama gizleyecek hali yok.

"Ben o kanaatteyim, leydi hazretleri."

Onun yüzünde minicik de olsa bir rahatlama kıvılcımı görebilecek mi? Hayır, o cesur dış görünüme tümüyle aldanmamış olmasına ve ardını, ötesini, berisini görmeye çalışmasına rağmen böyle bir şey göremiyor.

Bu başarısızlığı yüzünden bir iki cılız özür mırıldanıyor.

"Söylemeniz gereken sadece bu mu?" diye soruyor Leydi Dedlock sözlerini bitirene kadar bekledikten sonra.

Bay Guppy hepsinin bu kadar olduğunu söylüyor.

"Bana başka bir şey söylemek istemediğinizden emin olsanız iyi olur çünkü bu son fırsatınız."

Bay Guppy emin. Şu anda hiçbir şekilde böyle bir isteği yok.

"Bu kadarı yeterli. Özürlerinizi dinlememe gerek yok. Size iyi akşamlar!" Guppy adındaki genç adama yolu göstermesi için Mercury'nin zilini çalıyor.

Ama tesadüf bu ya, o anda, o evde Tulkinghorn adında yaşlı bir adam bulunuyor. O yaşlı adam sessiz adımlarıyla kütüphaneye gelip, elini o anda kapı tokmağına uzatıyor –içeri giriyor– ve odadan çıkan genç adamla yüz yüze geliyor.

Yaşlı adamla leydi arasında tek bir bakış; bir an için hep kapalı duran o perde açılıyor. Tetikte duran keskin şüphe dışarı bakıyor. Bir an sonra perde tekrar kapalı.

"Kusura bakmayın, Leydi Dedlock. Binlerce kez özür dilerim. Bu saatte sizi burada bulmak çok alışılmadık bir şey. Odanın boş olduğunu zannetmiştim. Kusura bakmayın!"

"Durun!" Kayıtsızca onu geri çağırıyor. "Burada kalın, rica ederim. Ben yemeğe çıkıyorum. Bu genç adama söyleyecek bir şeyim kalmadı!"

Aklı karışık genç adam dışarı çıkarken ona selam veriyor ve Fields'tan Bay Tulkinghorn'un iyi olduğunu ümit ettiğini söylüyor.

"Ya, ya?" diyor avukat çatık kaşlarının altından ona bakarak; ama bir kere daha bakmasına gerek yok. "Kenge ve Carboy'dansınız, değil mi?"

"Kenge ve Carboy, Bay Tulkinghorn. Adım Guppy, efendim."

"Doğru. Teşekkür ederim, Bay Guppy, çok iyiyim!"

“Memnun oldum, efendim. Sizin iyiliğiniz mesleğin iyiliği demektir.”

“Teşekkür ederim, Bay Guppy!”

Bay Guppy dışarıya süzülüyor. Bay Tulkinghorn o eski moda mat siyahıyla Leydi Dedlock’un ihtişamının tam zıddı bir vaziyette onu arabasına kadar indiriyor. Çenesini ovalayarak geri dönüyor ve gece boyunca da ovalamaya devam ediyor.

XXXIV. Bölüm

YÜREK BURGUSU

"Bu da ne ola ki?" diyor Bay George, "Kurusıkı mı, yoksa gülle mi? Teneke tıngırtısı mı, ateş mi?"

Süvarinin düşüncelerinin kaynağı, açık bir mektup ve kafasını epeyce karıştırıyormuş gibi bir hali var. Mektubu ileri uzatıyor, yüzüne yaklaştırıyor, sağ eline alıyor, sol eline alıyor, kafasını bir yana eğip okuyor, kafasını öbür yana eğip okuyor, kaşlarını çatıyor, kaldırıyor; yine de tatmin olamıyor. Heybetli avcuyla mektubu masada düzeltiyor, düşünceli düşünceli salonda yürüyüp önüne geldikçe duruyor ve yeni bir gözle bakıyor. Bu bile işe yaramıyor. "Kurusıkı mı, yoksa gülle mi?" diye düşünüyor Bay George hâlâ.

Phil Squod, elinde bir fırça ve boya kutusuyla biraz ötede hedefleri boyuyor; ardında bıraktığı yavuklusuna döneceğini, hızlı marş temposuyla, trampet ve asker düdüğü havasında ıslıkla çalıyor.[1]

"Phil!" Süvari ona seslenirken eliyle de gelmesini işaret ediyor.

Phil her zamanki gibi yanaşıyor; sanki başka yere gidiyormuş gibi duvar boyunda ilerledikten sonra, bir süngü hücumu gibi komutanının üzerine sökün ediyor. Kirli yüzünde üç beş beyaz leke epeyce tezat oluşturuyor, fırçasının sapıyla da kaşını kaşıyor.

"Dikkat, Phil! Dinle şunu."

"Yavaş oku, komutan, yavaş oku."

---

1 Askeri bandoların çok sık çaldıkları bir marş. "Yüce Tanrım gönder beni geri / Yine göreyim sevgilimi"

"'Beyefendi. Bay Matthew Bagnet'in kefilliğinde, sizin de onayınızla iki ay önce imzalanan doksan yedi pound, dört şilin, dokuz penilik senedin süresinin yarın dolduğunu ve ödeme için gerekli hazırlığı yapmanızı rica ettiğimi (bu konuda hiçbir yasal zorunluluğum olmadığı halde) hatırlatırım. JOSHUA SMALLWEED.' – Bundan ne çıkartıyorsun, Phil?"

"Pis iş, müdür."

"Neden?"

"Bence," diye karşılık veriyor Phil, fırçasının sapıyla alnındaki yatay bir kırışığı düşünceli düşünceli katettikten sonra, "para istendiğinde sonunda mutlaka bir pislik çıkar."

"Şu işe bak, Phil" diyor süvari, masaya oturarak. "Faizdir, bilmemnedir derken bu anaparanın neredeyse yarısı kadar para ödedim şimdiye kadar."

Phil, yamuk yüzünde ne idüğü belirsiz bir buruşmayla bir iki adım geri atarak, bu gerçeğin mektuptaki meseleye bir faydası olmadığını ima ediyor.

"Dahası da var, Phil" diyor süvari, onun acele sonuçlara varmasını elinin bir hareketiyle engelleyerek. "Bu senet baştan beri Yenilenebilir bir senetti. Defalarca da yenilendi. Bu işe ne diyeceksin?"

"Bana öyle geliyor ki bir defa daha yenilenmeyecek."

"Öyle mi? Hıh! Bana da öyle geliyor."

"Joshua Smallweed buraya sandalyede getirdikleri adam mı?"

"Evet, o."

"Müdür," diyor Phil, aşırı bir ciddiyetle, "huy itibariyle tam bir sülük bu adam, işlerinde tam bir dalavereci, kıvırtmaları yılandan beter, kıskaçları istiridye gibi."

Hislerini böyle kuvvetle dile getirdikten sonra, Bay Squod, kendinden başka bir söz beklenmediğinden emin olmak için biraz daha oyalanıyor, sonra her zamanki hareketleriyle uğraştığı hedefe geri dönüyor ve yine daha önceki müzikal vasıtayı kullanarak o ideal genç hanıma mutlaka döneceğini şevkle vurgulamayı sürdürüyor.

"Bu işi halletmenin" diyor Phil kurnaz kurnaz ona bakarak, "bir yolu var, komutan."

"Parayı ödemekten söz ediyorsun herhalde? Keşke."

Phil başını sallıyor. “Hayır, müdür, hayır; o kadar kötü değil. Bir yolu var,” diyor Phil, fırçasını sanatkârane çevirerek – “şu anda yaptığım şey.”

“Üzerine fırça çekmek. İflas.”

Phil başını sallıyor.

“Aman ne güzel! O zaman Bagnetlere ne olur biliyor musun? Benim borcumu kapatmak uğruna onlar mahvolur. Sende de ahlak tam,” diyor süvari o heybetli bakışıyla onu öfkeli öfkeli süzerek, “valla öyle, Phil!”

Phil, fırçasının pek çok kinayeli hareketiyle ve kenardan taşan boyaları parmağıyla düzelterek, Bagnet sorumluluğunu unuttuğunu ve o kıymetli ailenin bir üyesinin bile saçının teline zarar veremeyeceğini samimiyetle söyleyerek bu son söylenenlere karşı koyacakken dışarıdaki uzun koridordan ayak sesleri geliyor ve neşeli bir ses Bay George’un evde olup olmadığını soruyor. Phil, ustasına bir bakış attıktan sonra topallaya topallaya o tarafa giderken “Patron burada, Bayan Bagnet! İçeride!” diyor ve bizim hanım, Bay Bagnet’in eşliğinde içeri giriyor.

Bizim hanım yılın hiçbir mevsiminde yürüyüşe üzerinde gri bez pelerini olmaksızın çıkmaz; kaba kumaştan, yıpranmış ama çok temiz bir pelerin bu, dünyanın bir ucundan Bayan Bagnet ve bir şemsiye eşliğinde Avrupa’ya dönmesi marifetiyle de Bay Bagnet’e pek ilginç gelen giysinin ta kendisi. Bizim hanımın sokak teçhizatının ayrılmaz bir diğer parçası da az önce sözü geçen sadık şemsiye. Renginin hayatta eşi benzeri yok, sapı ondüleli tahta bir kanca, ucuna da madeni bir parça iliştirilmiş, sokak kapılarının üzerindeki küçük yuvarlak pencerelere ya da oval gözlük camlarına benziyor; bu aksesuar uzun zamandır İngiliz ordusuyla özdeşleşmiş bir eşyada bulunması istenebilecek görevine inatla sadık kalma hassasından yoksun. Bizim hanımın şemsiyesinin beli biraz şişkin gibi, sanki korseye ihtiyacı var – muhtemelen, seneler boyu evde fincan dolabı, seyahatlerde halı kılıfı olarak kullanılmasından kaynaklanan bir görünüm bu. Görkemli kapüşonuyla kendini iyice kanıtlamış pelerinine sonuna kadar güvendiği için şemsiyeyi asla açmıyor; genellikle alışveriş yaparken etleri veya yeşillikleri göster-

meye ya da dostane bir dürtüklemeyle satıcıların dikkatini çekmeye yarayan bir baston gibi kullanıyor aleti. Kapakları iki tarafa açılan hasır bir kuyuya benzeyen pazar sepeti olmadan kapıdan adımını bile atmaz. Bu güvenilir can yoldaşlarının eşliğinde, kaba hasır bir boneden bakan dürüst, güneş yanığı yüzüyle, al yanakları ve canlı ifadesiyle George'un Atış Salonuna gidiyor Bayan Bagnet.

"Ee, George," diyor, "bu güneşli sabahta nasılsın bakalım?"

Onun elini dostça sıktıktan sonra, yürüyüşün ardından derin bir nefes alıyor ve dinlenmek için oturuyor. Bavul vagonlarının tepelerinde ve benzeri yerlerde olgunlaştırdığı her yerde kolayca dinlenebilme meziyetiyle sert bir sedire tünüyor, bonesinin iplerini çözüyor, bonesini geri itip, kollarını kavuşturuyor ve son derece rahat görünüyor.

Bu esnada Bay Bagnet eski dostuyla ve Phil'le tokalaşıyor; Bayan Bagnet ona da iyicil bir gülümsemeyle selam veriyor.

"Peygamber'le birlikte çıktık geldik," diyor Bayan Bagnet canlı bir sesle; kocasından söz ederken bu kısaltmayı kullanıyor, ilk tanıştıklarında yapısının sağlamlığına ve kuvvetine iltifat olarak birliğindekilerin ona taktığı Peygamberağacı lakabından geliyor bu kısaltma; "şu kefillik işini her zamanki gibi halletmek için. Ona imzalanacak yeni senedi ver, George, o da adam gibi imzalasın."

"Ben de bu sabah size gelecektim" diyor süvari, istemeye istemeye.

"Evet, biz de bu sabah geleceğini tahmin ettik ama erken davrandık ve oğulların bir tanesi Woolwich'e kardeşlerini emanet edip biz sana geldik – gördüğün gibi! Çünkü şimdilerde Peygamber eve öyle bağlandı, öyle az idman yapıyor ki yürüyüş ona iyi geliyor. Ama senin neyin var, George?" diye soruyor Bayan Bagnet, neşeli konuşmasını yarıda keserek. "Kendinde değil gibisin."

"Pek kendimde değilim," diyor süvari; "biraz tadım kaçtı, Bayan Bagnet."

Onun o parlak zeki gözleri gerçeği hemen anlıyor. "George!" diyor parmağını ona doğru uzatarak. "Sakın Peygamber'in kefaletiyle ilgili bir mesele çıktığını söyleme. Çocukları düşün, George."

Süvari ona endişeli gözlerle bakıyor.

"George" diyor Bayan Bagnet söylediklerini vurgulamak için iki kolunu birden kullanıp ellerini ara sıra dizlerine koyarak. "Peygamber'in kefilliğinin devreye girmesini gerektirecek bir şey yaptıysan, onu yaya bıraktıysan, bizi icraya düşme tehlikesine soktuysan –bunu yüzünde açıkça görebiliyorum, George– çok ayıp etmiş ve bizi de acımasızca aldatmış olursun. Acımasızca diyorum, George."

Her zaman bir tulumba ya da sokak lambası gibi hareketsiz olan Bay Bagnet kocaman elini adeta başını sağanak yağmurdan korumak ister gibi kel kafasının üzerine koyuyor ve büyük bir huzursuzlukla Bayan Bagnet'e bakıyor.

"George!" diyor bizim hanım, "Sana şaşıyorum! George, senden utanıyorum! George, bunu yaptığına inanamıyorum! Senin boş gezenin boş kalfası olduğunu, hiçbir yerde kök salamadığını biliyordum; ama Bagnet'le çocukların bir yerlere tutunabilmek için saldıkları azıcık kökü de söküp koparacağını tahmin etmezdim. Onun ne kadar sıkı çalıştığını, nasıl sebatlı olduğunu biliyorsun. Quebec'i, Malta'yı, Woolwich'i biliyorsun – bize böyle muamele edecek kadar fütursuz olabileceğini hiç düşünmezdim. Ah George!" Bayan Bagnet, çok sahici bir tavırla, gözlerini silmek için pelerinin ucunu çekeliyor. "Bunu nasıl yapabildin?"

Bayan Bagnet susunca, Bay Bagnet sanki yağmur dinmiş gibi elini başından çekiyor ve kederle, Bay George'a bakıyor; Bay George bembeyaz kesilmiş, huzursuzlukla gri pelerine ve hasır boneye bakıyor.

"Mat," diyor süvari, alçak bir sesle ona hitap ederken gözlerini hâlâ karısından ayırmayarak; "böyle içlenmenize çok üzüldüm çünkü durumun göründüğü kadar kötü olmadığını ümit ediyorum. Doğrusu bu sabah bu mektubu aldım"; yüksek sesle okuyor; "ama hâlâ bir şeyler yapılabileceğini umuyorum. Söylediğin doğru, boş gezenin boş kalfasıyım; kimin yoluna çıktıysam da ona bir iyilik getirmedim. Ama eski, serseri bir silah arkadaşının karını ve aileni benden daha fazla sevebilmesi mümkün değil, Mat, bana mümkün olduğunca hoşgörülü bakacağına inanıyorum. Sizden bir şey sakladım zannetmeyin. Mektup elime geçeli on beş dakika olmadı."

"Hanım!" diye mırıldanıyor Bay Bagnet, kısa bir sessizlikten sonra, "Ona fikrimi söyler misin?"

"Ah! Neden," diye cevap veriyor Bayan Bagnet yarı ağlar yarı güler vaziyette, "Kuzey Amerika'da Joe Pouch'un duluyla evlenmedi? Evlenseydi başını böyle derde sokmazdı."

"Bizim hanım," diyor Bay Bagnet, "doğrusunu söylüyor – neden evlenmedin?"

"Herhalde benden daha iyi bir koca bulmuştur şimdiye kadar" diyor süvari. "Neyse, bugün burada bu haldeyim, Joe Pouch'un duluyla da evlenmedim. Şimdi ne yapmalıyım? Bütün sahip olduklarım bunlar. Onlar da benim değil sizin. Tek kelimenizle en küçük parçasına kadar her şeyi satarım. İhtiyacım olan paraya yakın bir şeyler edeceğine inansam şimdiye kadar çoktan satmıştım. Seni ya da seninkileri müşkül durumda bırakacağımı düşünme, Mat. Bunu yapmaktansa kendimi satarım daha iyi. Yeter ki," diyor süvari, göğsüne tenkit mahiyetinde bir yumruk indirerek, "benim gibi elden düşme bir hırdavatı alacak birini bulabileyim."

"Hanım," diye mırıldanıyor Bay Bagnet, "ona bu konudaki fikrimi de söyle."

"George," diyor bizim hanım, "enine boyuna düşünüldüğünde fazlaca bir suçun yok, paran olmadığı halde bu işi kurman haricinde."

"Bu tam bana göre bir şey!" diyor pişman süvari başını sallayarak. "Biliyorum, tam benlik."

"Sus!" diyor Bay Bagnet, "Bizim hanım haklı –benim düşüncelerimi iyi iletiyor– lafım bitene kadar bekle!"

"Asla kefil olmamızı istememeliydin George, enine boyuna düşünüldüğünde biz de kefil olmamalıydık. Ama olan oldu. Biraz uçarı da olsan gücünün yettiğince şerefli ve dürüst bir insansındır. Öte yandan, tepemizde asılı duran böylesi bir ihtimalle endişe duymamızın ne kadar doğal olduğunu sen de kabul edersin. Bu yüzden de unut ve affet, George. Hadi! Hepimiz unutalım ve affedelim!"

Bayan Bagnet o dürüst ellerinden birini ona, diğerini kocasına uzatıyor, Bay George da ikisinin de ellerinden tutuyor ve bırakmadan konuşuyor.

"Bu borcu ortadan kaldırmak için elimden geleni yapacağıma ikinizi de temin ederim. Ama üst üste koyabildiğim üç beş kuruş da onu ödeyebilmek uğruna uçup gidiyor. Burada Phil'le ben çok sade bir hayat sürüyoruz. Ama Salon kendisinden bekleneni veremiyor ve – uzun lafın kısası para etmiyor. Onu almam hata mıydı? Belki öyleydi. Ama bir bakıma bu adımı atmaya itilmiştim, durup oturmamı sağlayacağını düşünmüştüm; rica ederim böyle beklentilere girmemi görmezden gelin, tüm kalbimle size teşekkür ediyorum ve kendimden çok utanıyorum." Bu son sözlerle Bay George tuttuğu iki eli de sıkıyor ve onları bırakarak, ileri çıkartığı göğsü ve dimdik duruşuyla sanki son ifadesini vermiş de şerefiyle kurşuna dizilecekmiş gibi bir iki adım geri çekiliyor.

"George, beni iyi dinle!" diyor Bay Bagnet karısına bakarak. "Söyle hanım!"

Düşüncelerini bu alışılmadık yöntemle dile getiren Bay Bagnet, ayrıca vakit kaybetmeden mektupla ilgilenilmesi gerektiğini; George'la kendisinin vakit kaybetmeden mektupla Bay Smallweed'le yüz yüze görüşmeleri icap ettiğini ve esas amacın bu paraya sahip olmayan Bay Bagnet'i bu işten sağ salim kurtarmak olduğunu söylüyor. Bay George bunlara tamamıyla katılarak şapkasını takıyor ve Bay Bagnet'le birlikte düşman karargâhına yürüyüşe geçmeye hazırlanıyor.

"Bir kadının aceleyle söylenmiş sözlerini kafana takma, George" diyor Bayan Bagnet, omzuna vurarak. "Benim Peygamber'i sana emanet ediyorum, onu kazasız belasız düze çıkaracağından eminim."

Süvari bu nazik sözleri için ona teşekkür ediyor ve Peygamber'i bu işten bir şekilde kurtaracağını söylüyor. Bunun üzerine Bayan Bagnet pelerini, sepeti ve şemsiyesiyle, yine o ışıl ışıl gözleriyle eve, ailenin geri kalanının yanına gidiyor, silah arkadaşları da Bay Smallweed'i ikna etme ümidiyle yola koyuluyorlar.

İngiltere'de Bay Smallweed'le yapılabilecek herhangi bir müzakerede Bay George ve Bay Matthew Bagnet kadar hüsrana uğrayacak iki kişi daha var mıdır, diye sormak pekâlâ mümkün. Aynı zamanda, o askeri görünümlerine, geniş omuzlarına, kallavi

adımlarına rağmen hayatın Smallweedvari meselelerinde iki basit ve acemi çocuktan farksız olup olmadıkları da sorulabilir. Sokaklarda büyük bir ciddiyetle Hoş Dağ civarına doğru ilerlerken Bay Bagnet dostunun düşünceli olduğunu görüp, Bayan Bagnet'in son hücumundan söz etmenin bir arkadaş olarak görevi olduğuna karar veriyor.

"George, bizim hanımı bilirsin –süt kadar tatlı ve yumuşaktır. Ama çocuklarına –ya da bana –dokundun mu barut gibi patlar."

"Bu onun değerine değer katıyor, Mat!"

"George," diyor Bay Bagnet, karşıya bakarak, "bizim hanım –değerine değer katmayan– hiçbir şey yapamaz. Öyle ya da böyle. Ama bunu asla yanında söylemem. Disiplini korumak lazım."

"Ağırlığınca altın eder" diyor süvari.

"Altın mı?" diyor Bay Bagnet. "Sana bir şey söyleyeyim. Bizim hanım... seksen okka çeker. Bizim hanım yerine –o ağırlıkta herhangi bir maden verseler– kabul eder miyim? Hayır. Neden? Çünkü onun cevheri çok daha kıymetli – en kıymetli madenden bile daha kıymetli. Hem de o som madendir!"

"Haklısın, Mat!"

"Teklifime rıza gösterdiğinde –yüzüğümü kabul ettiğinde– bana ve çocuklara 'yazıldı' – zihnen ve kalben; ömür boyunca. O kadar dürüsttür," diyor Bay Bagnet, "o kadar sadıktır ki –bize parmağını uzatan olsa– hemen harekete geçer – silahlarını kuşanır. Bizim hanım –bir kereliğine olsun– vazife icabı silahları ateşlemişse görmezden gel, George. Sadakattendir!"

"Tanrı onu korusun, Mat!" diyor süvari. "Bunu yaptığı için iyice hoşuma gitti!"

"Haklısın!" diyor Bay Bagnet, büyük bir şevkle ama tek bir adalesinin bile gerginliğini bozmadan. "Bizim hanımı –Cebelitarık kayası kadar bile yüksekte görsen– yine de meziyetlerini küçümsemiş sayılırsın. Ama bunu asla yanında söylemem. Disiplini korumak lazım."

Bu methiyeler onları Hoş Dağ'a ve Büyükbaba Smallweed'in evine getiriyor. Kapıyı her dem hazır Judy açıyor, onları fazla bir düşkünlük göstermeden, kötücül bir istihzayla tepeden tırnağa

süzdükten sonra, içeri alıp almama konusunda kâhine danışmak için içeri giriyor. O bal dudaklarında "isterlerse gelebilirler" sözleriyle geri dönmesinden hareketle kâhinin rıza gösterdiği sonucuna varılıyor. Bu ayrıcalıkla içeri giriyorlar ve Bay Smallweed'i ayaklarını kâğıt dolu bir leğene sokar gibi sandalyesinin altındaki çekmeceye sokmuş, Bayan Smallweed'i de şakıması istenmeyen bir kuş gibi yastıkla susturulmuş vaziyette buluyorlar.

"Sevgili dostum" diyor Büyükbaba Smallweed, o iki ince, şefkat dolu kolunu onlara uzatarak. "Nasılsın? Nasılsın? Arkadaşın da kim, sevgili dostum?"

"Şu bizim meselede bana kefil olan Matthew Bagnet" diyor George, ilk başta uysal davranmayı pek de beceremeyerek.

"Aaa! Bay Bagnet mi? Tabii!" Yaşlı adam elini siper ederek ona bakıyor.

"Umarım iyisinizdir, Bay Bagnet. Yapılı adam, Bay George! Asker havası var, efendim!"

Oturacak bir yer gösterilmediğinden Bay George Bay Bagnet ve kendisi için birer iskemle çekiyor. Oturuyorlar; Bay Bagnet'in bu amaç uğruna bacaklarını kıvırmak haricinde eğilip bükülmeye tahammülü yok gibi görünüyor.

"Judy," diyor Bay Smallweed, "pipoyu getir."

"Bana sorarsan," diye araya giriyor Bay George, "genç hanımın bu zahmete girmesine gerek yok çünkü doğrusunu söylemek gerekirse bugün canım pek pipo içmek istemiyor."

"Olur mu öyle şey?" diyor yaşlı adam. "Judy, pipoyu getir."

"Aslını istersen, Bay Smallweed," diyor George, "biraz nahoş bir ruh halindeyim. Bana öyle geliyor ki, bayım, şehirdeki dostun bazı dolaplar çeviriyor."

"Nasıl olur!" diyor Büyükbaba Smallweed. "O asla böyle bir şey yapmaz!"

"Öyle mi? Bunu duyduğuma sevindim çünkü bunu onun yapmış olabileceğini düşünmüştüm. Şundan söz ediyorum. Şu mektuptan."

Büyükbaba Smallweed mektubu görür görmez çirkin çirkin sırıtıyor.

"Bu ne anlama geliyor?" diye soruyor Bay George.

"Judy" diyor yaşlı adam. "Pipoyu getirdin mi? Bana ver. Ne anlama geldiğini mi sormuştun, sevgili dostum?"

"Evet! Hadi ama, yapma Bay Smallweed," diye üsteliyor süvari, bir elinde açık mektup, öteki elinin geniş eklemleri bacağına dayalı kendini olabildiğince yumuşak ve samimi konuşmaya zorluyor, "aramızda çok para geldi gitti, şu anda da yüz yüzeyiz, aramızdaki anlaşmayı ikimiz de biliyoruz. Şu ana kadar düzenli olarak yaptığım şeyi yine yapmaya ve bu işi böyle sürdürmeye hazırım. Senden daha önce hiç böyle bir mektup almadım, bu sabah da bunu neye yoracağımı bilemedim çünkü dostum Matthew Bagnet'in, bildiğiniz gibi bu kadar parası yok..."

"Ben böyle bir şey bilmiyorum," diyor yaşlı adam sükûnetle.

"Canın... yani canı cehenneme; ben öyle diyorum ya, yetmez mi?"

"Evet, öyle diyorsun," diyor Büyükbaba Smallweed. "Ama ben böyle bir şey bilmiyorum."

"Olabilir!" diyor süvari sinirlerini bastırarak. "Ben biliyorum."

Bay Smallweed gayet rahat cevap veriyor, "O başka şey!" sonra ekliyor, "Ama bir manası yok. Öyle olsa da olmasa da Bay Bagnet'in durumunda bir değişiklik söz konusu değil."

Talihsiz George vaziyeti münasip bir mecraya sokmak ve Bay Smallweed'le anlaşmaya varmak için epeyce gayret gösteriyor.

"Ben de bunu kastediyorum. Söylediğin gibi, Bay Smallweed, öyle olsa da olmasa da Matthew Bagnet borç yükü altında. Bu durum hanımını ve tabii beni de çok huzursuz ediyor; çünkü ben her ne kadar bir baltaya sap olamayan serserinin tekiysem de o tam bir aile babasıdır, görmüyor musun? Şimdi, Bay Smallweed," diyor süvari, askeri tarzda iş görme yöntemiyle biraz daha güven kazanarak lafına devam ediyor, "belli bir biçimde senle ben iyi dost olsak da senden dostum Bagnet'i tümüyle serbest bırakmanı isteyemeyeceğimin farkındayım."

"Aman, ne mütevazısın. Dile benden ne dilersen, Bay George." (Bugün Büyükbaba Smallweed'in canavarca bir şakacılığı var.)

"Yani bunu red mi edersin? Ya da belki sen değil de şehirdeki dostun, öyle mi? Ha ha ha!"

"Ha ha ha!" diye yankılıyor Büyükbaba Smallweed. Öyle acımasız bir hali var, gözleri de öyle garip bir yeşil ki Bay Bagnet'in doğal ciddiyeti bu saygıdeğer adamı incelerken iyice artıyor.

"Hadi!" diyor ümitli George, "Birbirimize karşı yumuşak olabilmemize seviniyorum çünkü bu işi tatlılıkla halletmek istiyorum. İşte dostum Bagnet burada, ben de buradayım. İstersen meseleyi hemen şuracıkta her zamanki gibi çözebiliriz, Bay Smallweed. Dostum Bagnet'in ve ailesinin gönlünü de epeyce ferahlatmış olursun, yeter ki ona nasıl anlaşacağımızı söyle."

Bu noktada tiz sesli bir hortlak alayla bağırıyor, "Aman, ne tenezzül! Aman!" – tabii bağıran şakacı Judy değilse çünkü irkilen ziyaretçiler dönüp baktıklarında onu sessiz buluyorlar ama çenesinin duruşunda küçümseme ve istihza var. Bay Bagnet'in ciddiyeti iyice koyulaşıyor.

"Ama sanırım bana," pipoyu sürekli elinde tutan yaşlı Smallweed konuşuyor şimdi; "sanırım bana mektubun ne manaya geldiğini sormuştun."

"Evet, sordum," diyor süvari o geçiştirmeci tavrıyla; "ama her şey tatlılıkla yoluna girecekse bu sorunun cevabını almasam da olur."

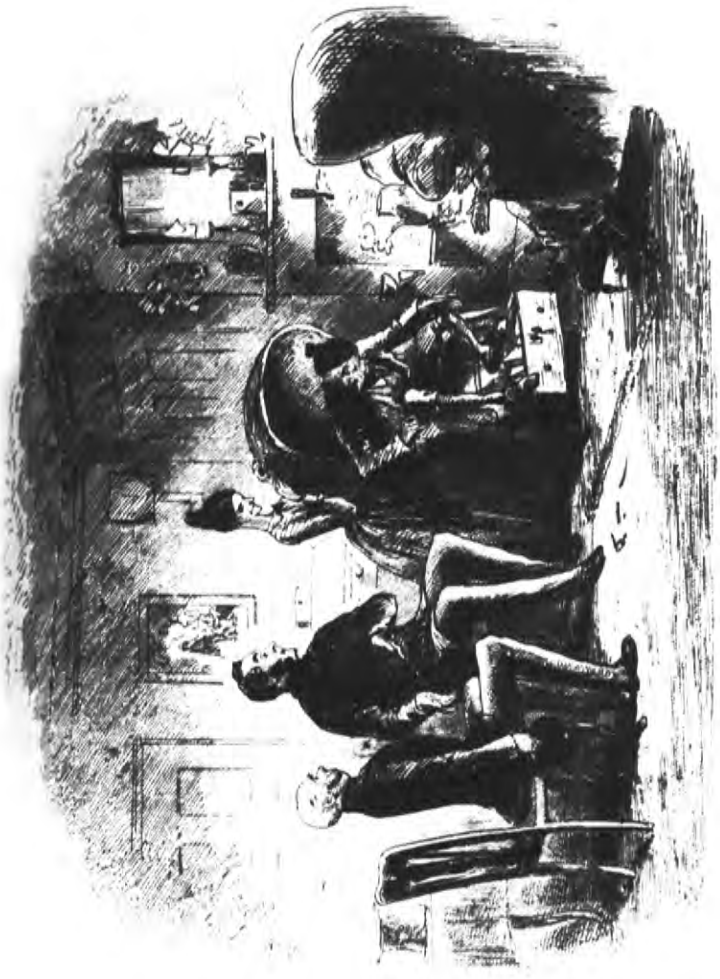
Bay Smallweed süvarinin kafasına nişan almamak için kendini zor tutarak pipoyu yere atıp paramparça ediyor.

"İşte bu manaya geliyor, sevgili dostum. Seni paramparça edeceğim. Seni lime lime doğrayacağım. Tozunu çıkaracağım. Cehennemin dibine kadar yolun var!"

İki arkadaş ayağa kalkıp birbirlerine bakıyorlar. Bay Bagnet'in ciddiyeti en koyu halini almış.

"Cehennemin dibine kadar yolun var!" diye tekrarlıyor yaşlı adam. Artık senin pipo içmelerinden, gevezeliklerinden gına geldi. Ne? Bağımsız süvari ayakları ha! Avukatıma git (nerede olduğunu biliyorsun; daha önce de gitmiştin) sıkıysa şimdi göster bağımsızlığını bakalım, olmaz mı? Hadi sevgili dostum, işte sana fırsat. Sokak kapısını aç Judy; bu eşkıyaları dışarı at! Gitmezlerse yardım çağır. Sokağa at!"

Bunları o kadar yüksek sesle söylüyor ki Bay Bagnet, şaşkınlı-

Bay Smallweed barış piposunu kırıyor

ğını atlatamayan silah arkadaşını omuzlarından tutup sokak kapısından dışarı çıkarıyor; onlar çıkar çıkmaz kapı muzaffer Judy tarafından arkalarından çarpılıyor. Nutku tutulan Bay George bir müddet kapı tokmağına bakarak öylece duruyor. Bay Bagnet tam bir ciddiyet uçurumunda, bir nöbetçi gibi küçük salon penceresinin önünde aşağı yukarı yürüyor ve önünden her geçişte içeri bakıyor; kafasında bir şeyleri tartar gibi bir hali var.

"Gel, Mat!" diyor Bay George kendini toparladığında, "Avukatı deneyelim. Bu aşağılık herif hakkında ne düşünüyorsun?"

Bay Bagnet, salona son bir kez bakmak için durup başıyla içeriyi göstererek "Bizim hanım burada olsaydı... ona ne düşündüğümü söylerdim!" Kendini düşüncelerinden bu şekilde kurtardıktan sonra süvariyle birlikte omuz omuza yürüyüşe geçiyor.

Lincoln's Inn Fields'a geldiklerinde Bay Tulkinghorn'un meşgul olduğunu ve onlarla görüşemeyeceğini öğreniyorlar. Onları görmeye hiç niyeti yok; çünkü bir saat boyunca bekledikten sonra, kâtibin çanı çalınıp içeriye çağrıldığında fırsattan istifade onların geldiğini bildiriyor ve Bay Tulkinghorn'un onlara söyleyecek hiçbir şeyi olmadığı, beklemeseler daha iyi olacağı yönünde pek de cesaret vermeyen bir mesajla geri dönüyor. Ama onlar askeri taktiklerin gerektirdiği sabırla bekliyorlar; en nihayet çan tekrar çalıyor ve içerideki müşteri Bay Tulkinghorn'un odasından çıkıyor.

Müşteri alımlı yaşlı bir hanım; Chesney Wold'un kâhyası Bayan Rouncewell'den başkası değil. O mabetten eski moda, hoş bir selam vererek çıkıyor ve usulca kapıyı kapatıyor. O katlarda bir itibarı var çünkü kâtip, kapıya kadar ona eşlik etmek üzere ayağa kalkıyor. Yaşlı hanım bu ilgisi için ona teşekkür ederken bekleyen silah arkadaşlarını fark ediyor.

"Kusura bakmayın, efendim, acaba bu beyler asker mi?"

Kâtip bu soruyu gözleriyle onlara yöneltiyor, Bay George sırtı dönük vaziyette şöminenin üzerindeki takvimi incelediğinden cevap verme işini Bay Bagnet üstleniyor, "Evet, hanımefendi. Eskiden askerdik."

"Bana da öyle gelmişti. Bundan emindim. Sizi görünce yüreğim ısındı, beyler. Ne zaman bir asker görsem böyle olurum. Tanrı sizi

korusun, beyler! Yaşlı bir kadının kusuruna bakmayın; ama benim oğlum da askerdi. Çok hoş, yakışıklı bir delikanlıydı, biraz atak olsa da çok iyiydi, yine de kimileri onu zavallı annesine kötülerlerdi. Canınızı sıktığım için kusura bakmayın, efendim. Tanrı sizi korusun, beyler!"

"Sizi de hanımefendi!" diyor Bay Bagnet sahici bir iyi niyetle.

Yaşlı hanımın sesindeki samimiyetin ve güzel yaşlı vücundunu saran titremenin çok dokunaklı bir tarafı var. Ama Bay George şöminenin üzerindeki takvimle o kadar meşgul ki (belki de gelecek ayları sayıyor) kadın çıkıp da kapı kapanana kadar başını bile çevirmiyor.

"George" diye fısıldıyor Bay Bagnet boğuk bir sesle, o en nihayet takvimi bıraktığında. "Moralini bozma! 'Neden askerler, neden... melankolik çocuklar gibi olalım?'[2] Neşelen biraz!"

Kâtip yeniden onların beklediğini bildirmek için içeri giriyor ve Bay Tulkinghorn'un ters ters "Madem öyle, gelsinler!" dediği duyuluyor. Tavanı resimli büyük odaya girdiklerinde onu şöminenin önünde ayakta buluyorlar.

"Ne istiyorsunuz? Çavuş, seni geçen gördüğümde buraya gelmeni istemediğimi söylemiştim."

Çavuş –bir iki dakika içinde her zamanki konuşma tarzına, hatta duruşuna hızla geri dönerek– bir mektup aldığını, onunla ilgili olarak Bay Smallweed'le konuşmaya gittiğini ve buraya gönderildiğini söylüyor.

"Sana söyleyecek bir şeyim yok" diyor Bay Tulkinghorn. "Borca girdiysen, borcunu ödeyeceksin ya da sonuçlarına katlanacaksın. Bunu öğrenmek için buraya gelmene gerek yoktu herhalde?"

Çavuş üzülerek bu paraya sahip olmadığını belirtiyor.

"İyi öyleyse! Öteki adam –eğer buysa, bu adam– parayı senin yerine ödemek zorunda."

Çavuş üzülerek öteki adamın da bu paraya sahip olmadığını ekliyor.

"İyi öyleyse! Ya parayı aranızda denkleştirirsiniz ya da mahkemeye verilirsiniz ve ikiniz de çekersiniz. Parayı almıştınız, geri ver-

2 Bir on sekizinci yüzyıl şarkısından bir bölüm.

mek zorundasınız. Başkalarının poundlarını, şilinlerini, penilerini cebe atıp sonra da elinizi kolunuzu sallaya sallaya gidemezsiniz."

Avukat koltuğuna oturup ateşi karıştırıyor. Bay George son bir umutla ondan bir iyilik...

"Sana söyleyecek bir şeyim yok, Çavuş. Ahbaplarını beğenmiyorum, buraya gelmeni de istemiyorum. Bu mesele benim alanıma girmiyor ve büromla alakası yok. Bay Smallweed bu işlerle ilgilenmemi rica etme inceliğini gösterdi ama bunlar benim sahamda değil. Clifford's Inn'deki Melchiesedech'e gidin."

"Hiçbir teşvik görmememe rağmen," diyor Bay George, "size karşı böyle ısrarcı davrandığım için özür dilerim – bu size olduğu kadar bana da nahoş geliyor; ama sizinle özel bir şey konuşmama izin verir miydiniz acaba?"

Bay Tulkinghorn elleri ceplerinde ayağa kalkıyor ve pencerelerden birinin girintisine doğru yürüyor. "Kaybedecek vaktim yok!" O mükemmel kayıtsızlık görüntüsünün orta yerinde, sırtını ışığa verip süvarinin yüzünü ışığa dönmesini sağlayarak, ona keskin bir bakış fırlatıyor.

"Efendim," diyor Bay George, "yanımdaki bu adam bu talihsiz meseleyle ilgili diğer şahsiyet –ama ismen, sadece ismen– benim tek amacım benim yüzümden onun başının derde girmesini engellemek. Eşi ve ailesi olan çok saygıdeğer bir adamdır; eskiden Krallık Topçu Birliğindeydi."

"Bak dostum, bütün Krallık Topçu Birliğinin gözümde bir tutam enfiye kadar değeri yok – subayların, askerlerin, arabaların, vagonların, atların, silahların, cephanenin."

"Olabilir, efendim. Ama Bagnet, karısı ve ailesi benim için, benim yüzümden zarar göremeyecek kadar önemli. Eğer onları bu işten kurtarabilecekse, geçen gün benden istediğiniz şeyi başka hiçbir şey gözetmeksizin size vermeye hazırım."

"Yanında mı?"

"Yanımda, efendim."

"Çavuş," diye konuşmaya başlıyor avukat her türlü şiddetten daha yıldırıcı kuru, heyecansız tavrıyla, "seninle konuşurken kararını ver, çünkü bu son. Konuşmayı bitirdikten sonra bu konuyu

kapatacağım ve bir daha açmayacağım. Bunu iyi belle. İstersen buraya getirdiğini söylediğin şeyi burada bir iki günlüğüne bırakabilirsin; istersen hemen alıp gidebilirsin. Eğer burada bırakmayı tercih edersen, bu işi senin için halledebilirim... yani ödemeyi eski düzenine sokarım, dahası senin bütün kaynakların tükenmeden şu Bagnet denen adama ilişilmeyeceğine dair yazılı bir teminat bile verebilirim –yani senin bütün olanakların tükenmeden kefil kendininkileri harcamaya başlamaz. Aslında bu onu anlaşmadan muaf tutmak gibi bir şey. Kararını verdin mi?"

Süvari elini göğsüne koyuyor ve derin bir nefes çekerek "Yapmak zorundayım, efendim" diyor.

Bunun üzerine Bay Tulkinghorn gözlüğünü takıyor ve oturup teminatı kaleme alıyor; bu esnada sürekli tavana bakmış olan Bagnet'e yazdıklarını ağır ağır okuyup açıklıyor; Bagnet bu yeni kelime sağanağı altında eliyle yine başını örtüyor ve hislerini açıklaması için bizim hanıma feci ihtiyacı varmış gibi görünüyor. Sonra süvari göğüs cebinden katlanmış bir kâğıt çıkarıp, gönülsüzce avukatın dirseğinin yanına bırakıyor. "Bu sadece bir talimat mektubu, efendim. Ondan aldığım son mektup."

Mektubu açıp okuduğunda Bay Tulkinghorn'un yüzünde bir ifade değişikliği arayacağına bir değirmen taşına bak daha iyi, Bay George! Mektubu tekrar katlayıp, Ölüm kadar nüfuz edilmez bir yüzle masasının çekmecesine koyuyor.

Söyleyeceği ya da yapacağı başka şey yok, soğuk ve kaba bir tavırla başını eğip kaldırıyor ve kısaca "Gidebilirsiniz. Bu adamlara yolu göster!" diyor. Dışarı çıktıktan sonra yemek için Bay Bagnet'in evine gidiyorlar.

Haşlanmış domuz etiyle yeşilliğin yerini, haşlanmış biftek ve yeşillik almış; Bayan Bagnet yemeği aynı şekilde servis ediyor ve yumuşaklığıyla tadına tat katıyor; bizim hanım eşine öyle az rastlanır biri ki İyiyi kucakladığında bundan İyisi olamazmış gibi görünüyor; yakınındaki minicik bir karanlıktan bile ışık kapıyor. Bu seferki karanlık Bay George'un alnında; alışılmadık ölçüde düşünceli ve sıkkın. İlk başta Bayan Bagnet Quebec'le Malta'nın ortaklaşa tatlılıklarının onu düzelteceğine güveniyor ama bu iki

hanımın şu andaki Tonton'un her zamanki şen Tontonları olmadığını hissettiklerini görünce bir göz kırpışıyla hafif piyadeyi savuşturuyor ve aile ocağının açık arazisinde onu canının çektiğince serilip serpilmeye bırakıyor.

Ama düşündüğü olmuyor. Bitişik nizamda, hüzünlü ve sıkkın durmayı sürdürüyor. Uzun temizleme ve takunyalarla gezinme işleminin ardından Bay Bagnet'le pipolarının başına oturduklarında da yemektekinden farklı bir hali yok. Piposunu içmeyi unutuyor, dalıyor, ateşe bakıyor, piposu sönüyor, tütünden zevk almadığını göstererek Bay Bagnet'in yüreğini huzursuzluk ve ıstırapla dolduruyor.

Bu yüzden de Bayan Bagnet kovayla su taşımaktan pembeleşmiş vaziyette içeri girip, işine oturduğunda Bay Bagnet inliyor, "Hanım!" ve meseleyi çözmesini sağlamak için ona yüz göz hareketleri yapıyor.

"Hayrola, George!" diyor Bayan Bagnet, iğnesine sükûnetle iplik geçirirken. "Ne kadar canın sıkkın!"

"Öyle mi? Muhabbetim pek çekilmiyor değil mi? Maalesef, öyle."

"Hiç gerçek Tonton gibi değil, anne!" diye bağırıyor küçük Malta.

"Çünkü pek iyi değil galiba, anne!" diye ekliyor Quebec.

"Tonton gibi olmamak da kötü bir işaret, tabii!" diyor süvari, genç hanımları öperek. "Ama doğru," içini çekiyor –"korkarım doğru. Bu küçükler hep haklılar."

"George," diyor Bayan Bagnet, başını işinden kaldırmadan, "eski bir askerin şirret karısının bu sabah söyledikleri –keşke dilini ısırsaydı da söylemeseydi– yüzünden aklına kötü bir şeyler gelecek kadar alıngan olduğunu düşünseydim, sana şimdi neler söylemezdim ki."

"Ah, benim hassas güzelim" diyor süvari. "Onunla alakası bile yok."

"Çünkü gerçekten de söylediğim ve kastettiğim Peygamber'i sana emanet ettiğim, onu bu işten kurtaracağına güvendiğimdi. Sen de onu kurtardın, büyük bir soylulukla!"

"Teşekkür ederim, canım!" diyor George. "Böyle düşünmene sevindim."

Bayan Bagnet'in, işini tutan elini dostça sıktıktan sonra –çünkü yanındaki sandalyede oturuyor– süvarinin dikkati onun yüzünde toplanıyor. O işini işlerken bir müddet ona baktıktan sonra, köşede taburesinde oturan genç Woolwich'e dönüp, düdükçüyü yanına çağırıyor.

"Bak oğlum," diyor George, annesinin saçını usulca düzelterek, "al sana sevgi dolu bir alın! Senin sevginle ışıl ışıl, oğlum. Babanın peşi sıra gitmekten ve sizinle ilgilenmekten biraz güneşe, yağmura yenik düşmüş ama bir ağaçtaki olgun elma gibi taze ve sıhhatli."

Bay Bagnet'in yüzü, o tahta sertliğinin elverdiği ölçüde tasdik ve rıza ifade ediyor.

"Zaman gelecek, oğlum," diye devam ediyor süvari, "annenin bu saçlarına kır düşecek ve bu alın kırışıklarla dolacak – ama o zaman da güzel bir yaşlı kadın olacak. Şimdi gençken dikkat et de o günler geldiğinde 'Onun o sevgili başının tek bir telini bile ben ağartmadım – o hüzünlü yüzüne tek bir kırışık bile ben düşürmedim!' diye düşünme şansın olsun. Çünkü büyüyüp erkek olduğunda düşüneceğin pek çok şeyin arasında bunun da olması çok iyidir, Woolwich!"

Bay George konuşmasını ayağa kalkarak bitiriyor, oğlanı kendi sandalyesine, annesinin yanına oturtuyor ve hafif bir telaşla piposunu biraz dışarıda içeceğini söylüyor.

XXXV. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Haftalarca hasta yattım ve hayatımın her zamanki gidişatı eski bir anıya dönüştü. Ama bunun nedeni zaman değil, hasta odasının çaresizliği ve hareketsizliği içinde değişen alışkanlıklarımdı. Üç beş gün odanın içinde kapalı kaldıktan sonra her şey uzak bir mesafeye çekilmiş gibi görünmeye başladı, orada hayatımın aslında senelerle bölünmüş muhtelif safhalarının arasında sanki hiç ayrım yokmuş ya da pek az varmış gibiydi. Hastalanınca sanki karanlık bir gölün karşı yakasına geçtim ve o büyük mesafenin birbirine karıştırdığı tecrübelerimi sağlıklı kıyıda bıraktım.

Ev idaresi vazifelerim, ilk başta yerine getirilmediklerini düşünerek bana büyük huzursuzluk verse de çok geçmeden Greenleaf'teki ya da kolumun altında çantam, yanımda çocuk gölgemle okuldan vaftiz annemin evine gittiğim zamanlardaki en eski vazifelerim kadar uzaklaştı. Önceleri hayatın ne kadar kısa olduğunu ve zihnin onu ne kadar küçük bir alana sığdırabildiğini bilmezdim.

Çok hastalandığımda, zamanın bu ayrı parçalarının birbiriyle karışmaları zihnimi fazlasıyla rahatsız etti. Aynı anda hem çocuk, hem genç kız, hem de bana büyük mutluluk veren hamarat kadıncık olarak, sadece her konumun gerektirdiği sorumluluklar ve zorluklardan bunalmakla kalmıyor, bir de mütemadiyen onları birbiriyle uzlaştırmak için gayret gösteriyordum. Öyle bir duruma düşmeyen pek az insan ne demek istediğimi ya da bu kaynaktan nasıl acılı bir huzursuzluğun fışkırdığını anlayabilir.

Aynı sebeple hastalığım sırasında –bana uzun bir gece gibi göründü ama sanırım içinde geceler de gündüzler de vardı– sürekli tepeye ulaşmak arzusuyla devasa basamakları tırmanmaya çabaladığımı ve bazen bahçe yollarında gördüğüm engel karşısında geri dönen solucanlar gibi geri döndüğümü ve tekrar çabaladığımı söylemeye adeta korkuyorum. Yatakta olduğumu zaman zaman gayet iyi biliyor, arada bir hayal meyal farkına varıyordum; Charley'le konuşuyor, bana dokunduğunu hissediyor ve onu çok iyi tanıyordum; yine de bazen kendimi sızlanır vaziyette bulurdum "Yine o bitmez tükenmez basamaklar, Charley, –daha, daha– gökyüzüne kadar uzanıyorlar galiba!" ve tekrar çabalamaya koyulurdum.

Hele kötünün de kötüsü bir an geldi ki uçsuz bucaksız siyah bir boşlukta asılı alevler saçan bir gerdanlık, bir yüzük ya da yıldızlı bir halkanın boncuklarından biri gibi hissettim kendimi! Yegâne duam geri kalan boncuklardan ayrılmaktı, o korkunç şeyin bir parçası olmak öyle tarifsiz bir ıstırap ve acı veriyordu ki bana.

Belki de bu hastalık tecrübelerinden ne kadar az söz edersem, o kadar az sıkıntı verir ve o kadar çok sarih olurum. Onları başkalarını mutsuz etmek için ya da şimdi hatırladığımda kendim mutsuzluk hissetmediğim için anlatmıyorum. Belki böyle tuhaf illetleri daha iyi tanırsak onların yoğunluğunu biraz daha hafifletebiliriz diye anlatıyorum.

Onu izleyen istirahat, o uzun leziz uyku, o saadet dolu dinlenme esnasında öyle zayıftım ki kendimi hiç umursamıyordum ve ölmekte olduğumu duymuşsam bile (en azından şimdi öyle düşünüyorum) ardımda bıraktıklarıma acımaktan başka bir şey hissetmiyordum – belki bu safhayı daha çok anlayan çıkar. Işık bana yeniden göz kırparak gözümü kamaştırdığında böyle bir vaziyetteydim ve coşkusu kelimelerle anlatılamayacak sonsuz bir sevinçle tekrar göreceğimi anladım.

Ada'mın gece gündüz kapımda ağladığını duyuyordum; zalim olduğumu, onu sevmediğimi haykırışını işitiyordum; dua ettiğini ve içeri girip bana bakmak, beni rahatlatmak, yatağımın başından bir daha hiç ayrılmamak için yalvardığını duyuyordum; ama konuşabildiğimde ona sadece "Asla, bir tanem, asla!" dedim

ve Charley'e ben yaşasam da ölsem de güzelimi odadan uzak tutmasını tekrar tekrar tembihledim. Charley o ihtiyaç anında sözünde durdu; o küçük elleri ve kocaman yüreğiyle kapıyı sıkı sıkı kapalı tuttu.

Ama görmem kuvvetlendikçe ve o muhteşem ışık her geçen gün üzerimde daha fazla parladıkça, güzelimin bana her sabah ve her akşam yazdığı mektupları okumaya başladım; onları dudaklarıma götürebiliyor, ona zarar vereceğimden korkmadan yanağıma dayayabiliyordum. Küçük hizmetçimin iki oda arasında büyük bir şefkatle ve özenle mekik dokuyarak her şeyi düzene soktuğunu ve yine açık pencereden Ada'yla şen şakrak konuştuğunu görebiliyordum. Evdeki sükûneti ve bana karşı hep çok iyi davranan bütün herkesin ne kadar düşünceli olduğunu anlayabiliyordum. Yüreğimdeki saadetin şiddetinden ağlayabilir, bu zayıf halimle de güçlüyken olduğum kadar mutlu olabilirdim.

Yavaş yavaş gücüm yerine gelmeye başladı. Tuhaf bir sükûnetle yatıp, benim için yapılanları sanki çok üzüldüğüm başka birine yapılıyormuş gibi seyretmek yerine biraz biraz yardım ediyordum artık, biraz daha biraz daha derken kendi kendime yeter hale, hayatla ilgili ve hayata bağlı hale geldim.

Charley'le müthiş bir çay keyfi için yatakta ilk olarak yastıklarla desteklenerek oturduğum o güzel ikindiyi ne kadar da iyi hatırlıyorum! Dünyaya zayıf ve hastalara bakmak için gönderilmiş o küçük mahluk öyle mutluydu, öyle hamarattı, hazırlıkları yaparken başını göğsüme yaslamak ve bana sarılmak için öyle sık duruyordu, sevinç gözyaşlarıyla çok mutlu olduğunu öyle çok söylüyordu ki "Charley, böyle devam edersen tekrar yatmak zorunda kalacağım, canım, çünkü düşündüğümden daha zayıfmışım!" demek zorunda kaldım. Bunun üzerine Charley sus pus oldu ve o ışıltılı yüzünü, gölgeden ilahi güneş ışığına, güneş ışığından gölgeye taşıyarak iki oda arasında, benim huzurlu bakışlarım altında gidip gelmeye başladı. Bütün hazırlıkları bittiğinde ve beyaz örtüsü, çiçekleri, aşağıda her şeyi benim için Ada tarafından sevgiyle, çok güzel düzenlenmiş, üzerine benim iştahımı kabartacak lezzetli şeyler konmuş sevimli çay masası yatağımın yanına konduğunda, benim

için çok da yeni olmayan bir düşünceyi Charley'e söyleyebilecek kadar iyi olduğumu hissettim.

Önce odanın durumundan ötürü Charley'e övgüler yağdırdım; gerçekten de öyle havadar, öyle temiz ve düzenliydi ki burada onca zamandır yattığıma inanmakta güçlük çekiyordum. Bu Charley'nin çok hoşuna gitti ve yüzü iyice aydınlandı.

"Yine de Charley," dedim, etrafıma bakarak, "alışkın olduğum bir şeyi göremiyorum."

Zavallı küçük Charley de etrafına baktı ve sanki hiçbir eksik yokmuş gibi başını salladı.

"Resimlerin hepsi yerli yerinde mi?" diye sordum.

"Hepsi, hanımefendi."

"Ya mobilyalar Charley?"

"Ortalığı biraz açmak için onları geri ittim ama hepsi burada."

"Yine de," dedim, "bildik bir şey yok gibi. Hah, şimdi buldum, Charley! Ayna."

Charley bir şey unutmuş gibi yaparak ayağa kalktı ve yandaki odaya girdi; orada hıçkırdığını duydum.

Bunu ara ara hep düşünmüştüm. Artık emindim. Tanrıya şükür benim için bir şok olmamıştı. Charley'i geri çağırdım; geldiğinde –önce gülmeye zorladı kendini ama yaklaştıkça yüzü hüzünlendi– ona sarıldım ve "Hiç önemi yok, Charley. Umarım eski yüzüm olmadan da idare edebilirim" dedim.

Bir süre sonra bir koltukta oturacak, hatta Charley'ye yaslanarak titrek titrek yandaki odaya yürüyecek kadar ilerleme kaydettim. O odada da ayna eski yerinde değildi; ama bu, göğüs germem gereken şeyi daha da zorlaştırmadı.

Hamim bu süre zarfında benimle görüşmek için çok istekli davranmıştı, artık kendimi bu mutluluktan mahrum etmek için bir sebep göremiyordum. Bir sabah geldi; içeri ilk girdiğinde sadece bana sarılıp "Benim güzel kızım!" diyebildi. Yüreğinin ne tükenmez bir şefkat ve cömertlik membaı olduğunu zaten biliyordum –bunu benden iyi kim bilebilir?– onun yüreğinde böylesi bir yer edinmek için bu önemsiz çileye ve değişime katlanmışsam çok muydu? "Ah, evet!" diye düşündüm. "Beni gördü ve eskisinden daha çok seviyor;

beni gördü ve bana eskisinden daha fazla muhabbet gösteriyor; üzülecek neyim var!"

Koluyla beni destekleyerek, divanda yanıma oturdu. Bir müddet elini yüzüne kapattı ama çektiğinde her zamanki haline büründü. Bundan daha hoş bir tavır olamazdı, olamaz.

"Küçük kadıncık," dedi "ne üzücü günler geçirdik. Ama o badireleri atlatırken ne kadar da güçlüydün!"

"Herkesin iyiliği için, hami" dedim.

"Herkesin iyiliği için mi?" diye yineledi şefkatle. "Tabii, herkesin iyiliği için. Ama Ada'yla ben gerçekten de çok mahzun ve sefil olduk; arkadaşın Caddy gelip gelip döndü; evdeki herkes ne yapacağını bilemeden, kendilerini dışlanmış hissetti; zavallı Rick bile senin için duyduğu endişeden mektup üzerine mektup yazdı – hatta bana bile."

Ada'nın mektuplarında Caddy'nin geldiği yazıyordu ama Richard hakkında bir şey yoktu. Bunu ona da söyledim.

"Doğrudur" dedi. "Ona bundan bahsetmemenin daha iyi olacağını düşündüm."

"Onun size yazmasından," dedim onun vurgusunu yineleyerek, "sanki doğal değilmiş gibi söz ediyorsunuz, hami; sanki mektup yazacak sizden iyi bir dostu var!"

"O öyle düşünmüyor, canım," dedi hamim, "daha iyi dostları olduğunu düşünüyor. Aslına bakarsan, sana yazdığında bir cevap alma ümidi olmadığından, bana bir nevi kınamayla yazmış – soğuk, hırçın, mesafeli, sitemkâr bir dille. N'apalım, küçük kadıncık, sabrın sonu selamettir. Onun suçu yok. Jarndyce Jarndyce'e Karşı onu kendisi olmaktan çıkardı ve beni onun gözünde çarpıttı. Bu davanın bunun gibi, hatta bundan da beter şeyler yaptığını çok gördüm. Bu davaya iki melek karışsaydı eminim onların da mizacı değişirdi."

"Sizinkini değiştirememiş, hami."

"Evet, değiştirdi, canım" dedi gülerek. "Güney rüzgârını, kim bilir kaç kere doğuya çevirdi. Rick bana güvenmiyor ve benden şüphe ediyor – avukatlara gidiyor ve bana güvenmemeyi, benden şüphe etmeyi öğreniyor. Çıkarlarımın onunkilerle çatıştığını, talep-

lerimin onunkilerle kesiştiğini duyuyor, kim bilir daha neler duyuyor. Talihsiz adımın nicedir iliştirildiği Perukargaşası dağlarından kurtulabilsem (elimde değil) ya da kendi hakkımı inkâr ederek o dağları yerle bir edebilsem (bu da elimde değil, şu geldiğimiz noktada kimsenin gücü buna yetmez) hemen şu saat yapardım. Chancery'nin çarkında ruhen ve kalben paramparça olup ölen bütün davacıların Baş-Saymandan alamadıkları haklarının hepsini zavallı Rick'i gerçek mizacına kavuşturmak için harcayabilirdim – Chancery'nin olağanüstü kötülüğünün anısına bir piramit dikmeye yeter bu para, canım."

"Richard'ın sizden şüphe etmesi mümkün mü, hami?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Ah canım, canım," dedi, "böylesi fesatların o ince zehri bu tür hastalıklara neden olur. Kanında mikrop dolaşıyor, gözünde her şey tabii veçhesini kaybediyor. Bu onun hatası değil."

"Ama bu korkunç bir talihsizlik, hami."

"Jarndyce Jarndyce'e Karşı'nın tesiri altına girmek korkunç bir talihsizliktir, küçük kadın. Ondan beterini bilmiyorum. Azar azar o çürük mekanizmaya güvenmeye itildi, o da öyle bir şey ki çürümüşlüğünü etrafındaki her şeye bulaştırıyor. Ama tekrar bütün kalbimle söylüyorum, zavallı Rick'e karşı sabırlı olmalı ve onu suçlamamalıyız. Zamanında onunki gibi nice pırıl pırıl, genç yüreğin aynı şekilde değiştiğini gördüm ben!"

Onun yüce gönüllü, çıkar gözetmeyen alakasının bu kadar etkisiz kalmasından duyduğum şaşkınlık ve üzüntüyü ifade etmekten kendimi alamadım.

"Öyle demeyelim, Dame Durden," diye cevap verdi neşeyle; "Ada daha mutludur, umarım; bu da az şey değil. Birbirine güvenmeyen düşmanlar olmak yerine bu iki gencin benimle dost olacaklarını, davaya birlikte karşı koyacağımızı ve onu yeneceğimizi düşünüyordum. Ama bu büyük bir beklentiydi. Jarndyce Jarndyce'e Karşı Rick'in beşiğinin cibinliğiydi."

"Ama, hami, biraz daha hayat tecrübesi kazandıktan sonra bu davanın ne kadar sahte ve aşağılık bir şey olduğunu anlayacağını ümit edemez miyiz?"

"Ümit edebiliriz, Esther'ciğim," dedi Bay Jarndyce, "ayrıca bir an önce anlamasını da ümit edebiliriz. Ne olursa olsun ona katı davranmamalıyız. Nice yetişkin, olgun, hatta iyi adamlar var ki bu mahkemeye şimdi davacı olarak girseler üç... iki... bir senede hayati bir değişikliğe uğrayıp kıymetlerini kaybederler. Zavallı Rick'e nasıl hayret edebiliriz ki? Onun kadar talihsiz bir delikanlı," sözün burasında sanki sesli düşünüyormuş gibi sesi alçaldı, "Chancery'nin böyle bir şey olduğuna ilk başta inanamaz (kim inanabilir ki?). Hakkını alabilmek, işlerini bir düzene sokabilmek için heyecanla, tutkuyla bakıyor ona. Mahkeme onu sürüncemede bırakıyor, hayal kırıklığına uğratıyor, sınıyor, ona işkence ediyor; büyük ümitlerini ve sabrını lif lif aşındırıyor; ama yine de onun peşinde koşuyor, onu arzuluyor, bütün dünyayı sahtekâr ve boş buluyor. Neyse! Bu kadar yeter, canım!"

Bu esnada bana ilk baştaki gibi sürekli koluyla destek olmuştu; bana gösterdiği şefkat benim için o kadar değerliydi ki başımı omzuna dayamış ve onu sanki babammış gibi sevmiştim. Bu küçük arada, kafamda, güçlendiğimde bir şekilde Richard'ı görmeye ve ona çekidüzen vermeye karar verdim.

"Bundan daha güzel konular da var," dedi hamim, "biricik kızımızın iyileşmesi gibi sevinçli bir zamanda bundan daha hoş şeyler konuşmalıyız. Konuşmaya başlar başlamaz bu konulardan birini açmakla görevlendirildim. Ada seni görmeye ne zaman gelecek, canım?"

Ben de bunu düşünüyordum. Düşüncelerimin birazı aynaların yokluğuna kayıyordu ama fazla değil çünkü birtanemin görünüşümdeki hiçbir değişiklikle değişmeyeceğini biliyordum.

"Hamiciğim," dedim, "onu uzun zaman kendimden uzak tuttum –ama o gerçekten de, gerçekten de benim için ışıktan farksız–"

"Bunu çok iyi biliyorum, Dame Durden, hem de çok."

Öyle iyiydi, dokunuşu öyle candan bir sevgi ve şefkat ifade ediyordu, sesinin tonu yüreğime öyle gani gani rahatlık veriyordu ki sözüme devam etmeye muvaffak olamayarak bir müddet sustum. "Evet, yoruldun" dedi. "Biraz dinlen."

"Ada'yı bu kadar uzun süre kendimden uzak tuttuğuma göre," diye yeniden başladım kısa bir süre sonra, "bir müddet daha kendi bildiğimi okusam iyi olacak sanırım, hami. Onu görmeden önce buradan biraz uzaklaşsam iyi olacak. Ben hareket edebilecek hale gelir gelmez Charley'le birlikte bir kır evine gitsek, ben orada bir hafta geçirip biraz daha güçlensem ve temiz havadan faydalansam, ondan sonra Ada'yı görme mutluluğuna ersem daha iyi olacak sanırım."

Büyük bir hararetle görmek istediğim birtanemle göz göze gelmeden önce bu değişmiş halime biraz daha alışmak istemem zavallılık değildi umarım; ama doğrusu buydu. İstiyordum. Hamimin beni anladığından emindim ama korktuğum bu değildi. Bu bir zavallılıksa bile onun görmezden geleceğini biliyordum.

"Bizim şımarık küçük kadınımız," dedi hamim, "bu katılığında bile kendi başının dikine gidecek, hem de aşağıdaki gözyaşları pahasına. Şuna bir bak! Şövalyelik şahikası Boythorn şimdiye kadar asla kâğıda dökülmemiş vahşi yeminler savuruyor, kendisinin sırf gidip senin kalman için boşalttığı evine yerleşmezsen, Tanrı şahidi olsun, evi yerle bir edecek, tuğla üstünde tuğla bırakmayacakmış!"

Hamim elime bir mektup bıraktı; "Sevgili Jarndyce" gibi sıradan bir başlangıca gerek duymadan hemen mevzuya giriyordu mektubunda, "Bugün saat birde boşalttığım eve Bayan Summerson hemen gelip yerleşmezse yemin ederim" diye başlıyor, sonra had safhada bir ciddiyet ve muhabbetle, hamimin aktardığı olağandışı ilanatta bulunuyordu. Bütün bunları yazarken kana kana güldüğü için onu hiç de hafife almadık; ertesi gün ona bir mektup yazmama ve teklifini kabul etmeme karar verdik. Benim için çok makul bir teklifti; çünkü aklıma gelebilecek bütün yerler içinde Chesney Wold kadar hoşuma gidecek bir başkası yoktu.

"Şimdi, küçük ev hanımı," dedi hamim saatine bakarak, "yukarı çıkmadan önce ne kadar kalacağıma kesin olarak karar vermiştim çünkü senin böyle hemen yorulmaman lazım; zamanımı son dakikasına kadar kullandım. Bir ricam daha var. Senin hasta olduğun söylentisini duyan Bayan Flite, seni sormak için

buraya kadar yürümeyi göze almış – dans ayakkabılarıyla otuz kilometre yol yürümüş. Neyse ki evdeydik de geri yürümek zorunda kalmadı."

Yine şu beni mutlu etme kumpası! Herkes bu işin içindeymiş gibi görünüyor!

"Bak, birtanem," dedi hamim, "Boythorn'un güzelim evini yıkılmaktan kurtarmadan önce o zararsız, küçük mahluka bir öğleden sonranı ayırmak senin için külfet olmayacaksa, Jarndyce gibi mühim bir isme sahip olmama rağmen ona ömrüm boyu uğraşsam veremeyeceğim mutluluğu verirsin."

O zavallı, arazlı mahluk'un sade görünümünde zihnime usul bir ders olacak bir şeyler olduğunu biliyordu kuşkusuz. Benimle konuşurken bunu hissettim. Onu kabul etmeye nasıl istekli olduğumu hamime ne kadar anlatsam azdı. Ona hep acımıştım; ama hiç bu kadar değil. Felaketinde onu teskin etme gücümden küçücük de olsa hep sevinç duymuştum; ama hiç bu kadar değil.

Bayan Flite'ın arabayla gelip benimle öğle yemeği yemesine karar verdik. Hamim gittiğinde yüzümü yatağıma çevirdim ve böylesi lütuflarla çevrili olduğum halde atlatmak zorunda olduğum bu küçük imtihanı kendi kendime büyütmüşsem affedilmek için dua ettim. Geçmişte kalan o doğum günümde çalışkan, mütevazı ve dürüst olabilmek, birilerine bir iyilikte bulunabilmek, becerebilirsem birilerinin sevgisini kazanabilmek için ettiğim dua, o zamandan beri tattığım mutluluğun ve bana dönmüş bütün o şefkatli yüreklerin sitemiyle tekrar aklıma geldi. Şimdi zayıfsam bile bu lütuflardan neler kazanmamıştım ki? O eski çocuksu kelimeleriyle çocukluk duamı tekrarladım ve bana verdiği o eski huzurun hâlâ baki olduğunu gördüm.

Hamim artık her gün geliyordu. Bir hafta içinde odalarımızda yürümeye, Ada'yla perde arkasından uzun konuşmalar yapmaya başladım. Yine de onu hiç görmedim çünkü o beni görmeden o tatlı yüzüne bakabilme şansım olduğu halde bunu yapacak cesaretim yoktu.

Kararlaştırılan günde Bayan Flite geldi. Zavallı küçük mahluk o her zamanki ağırbaşlılığını unutmuş gibi odama daldı ve kal-

binin derinliklerinden "Biricik Fitz-Jarndyce'im!" diye ağlayarak boynuma sarılıp beni belki yirmi defa öptü.

"Tüh!" dedi elini çantasına sokarak, "burada evraktan başka şey yok Fitz-Jarndyce'ciğim; rica etsem bana bir mendil verir misin?"

Charley ona mendili verdi, o iyi huylu mahluk da mendili sonuna kadar kullandı çünkü iki eliyle gözlerine kapatıp on dakika boyunca gözyaşı döktü.

"Sevinçten, Fitz-Jarndyce'ciğim" diye açıklamada bulundu. "Hiç üzüntüm yok. Seni yeniden sağlıklı görmenin sevincinden. Senin yanına kabul edilme şerefine ermenin sevinci. Seni Başyargıçtan çok daha fazla seviyorum, canım. Yine de düzenli olarak Mahkemeye gidiyorum. Bu arada, canım, mendil dedim de..."

Bayan Flite onu arabadan karşılamaya giden Charley'ye baktı. Charley bana baktı ve lafın sonunu duymaya pek istekli değilmiş gibi bir hal takındı.

"Doğru!" dedi Bayan Flite, "Çok doğru. Gerçekten de! Bu lafı açmam münasebetsizlikti; ama Fitz-Jarndyce'ciğim korkarım zaman zaman (aramızda kalsın) kafam dağılıveriyor" dedi Bayan Flite alnına dokunarak. "Hepsi bu."

"Bana ne söyleyecektiniz?" dedim gülümseyerek çünkü lafına devam etmek istediği belliydi. "Madem merakımı uyandırdınız şimdi de gidermeniz lazım."

Bayan Flite bu önemli buhranda akıl almak için Charley'ye baktı, o da "Artık söyleseniz daha iyi olacak, hanımefendi" diyerek Bayan Flite'ı son derece memnun etti.

"Genç dostumuz çok ferasetli" dedi bana esrarlı bir tavırla. "Pek ufak ama pek ferasetli! Neyse, canım, küçük bir hadise, hepsi bu. Yine de benim hoşuma gidiyor. Arabadan buraya kadar bizi eski püskü boneli biri takip etti..."

"Jenny, hanımefendi" dedi Charley.

"Evet o!" diye teyit etti Bayan Flite büyük bir tatlılıkla. "Jenny. Ev-vet! Genç dostumuza ne anlattı bil bakalım; kulübesine tüllü müllü bir leydi gelmiş, canım Fitz-Jarndyce'imin sıhhatini sual etmiş ve sırf tatlı Fitz-Jarndyce'ime ait olduğu için bir mendili yadigâr olarak almış! Çok alımlı bir leydiymiş!"

"Hanımefendi," dedi, şaşkınlıkla baktığım Charley, "Jenny bebeği öldüğünde orada bir mendil bıraktığınızı, onu kaldırıp bebeğin eşyalarıyla birlikte sakladığını söyledi. Sanırım hem size ait olduğu için hem de bebeğin üzerine örtüldüğü için saklamış."

"Pek ufak" diye fısıldadı Bayan Flite, Charley'nin ne kadar zeki olduğunu göstermek için alnının üzerinde çeşitli hareketler yaparak. "Ama pek ferasetli! Hem de çok ince kavrayışlı! Duyduğum bütün Avukatlardan daha zeki!"

"Evet, Charley" dedim. "Hatırlıyorum. Eee?"

"İşte, leydi o mendili almış" dedi Charley. "Jenny bir tomar para karşılığında bile o mendili vermeyeceğini ama leydinin onu aldığını ve yerine para bıraktığını size söylememi istedi. Jenny onu hiç tanımıyormuş, hanımefendi."

"Kim olabilir ki?" dedim.

"Canım," dedi Bayan Flite en esrarlı bakışıyla dudaklarını kulağıma yanaştırarak, "bana sorarsan –bunu ufak dostumuza söyleme sakın– o hanım Başyargıcın karısıydı. Biliyorsun, evli. Anladığım kadarıyla kadın hayatı burnundan getiriyor. Mücevhercinin parasını vermezse yargıç hazretlerinin evraklarını ateşe atıyor!"

O zaman bu hanım hakkında fazlaca düşünmedim çünkü onun Caddy olabileceği gibi bir fikre kapılmıştım. Dahası, araba yolcuğundan üşümüş olan ve aç görünen misafirime yöneltmiştim dikkatimi; yemek içeri getirildiğinde, kâğıt bir paket içinde getirdiği acınası haldeki eski bir eşarbı ve çokça giyilmiş, sıkça yamanmış bir çift eldiveni kuşanmak için biraz yardıma ihtiyacı vardı. Hem balık, kızarmış tavuk, ekmek, sebze, puding ve Madeira şarabından ibaret yemeği servis etmek de bana düşüyordu; onun yemeği ne kadar beğendiğini, ne büyük bir şaşaa ve törenle şereflendirdiğini görmek öyle hoştu ki çok geçmeden başka şey düşünemez olmuştum.

Yemeği bitirdiğimizde ve benim için hazırlanan hiçbir şeyi başkasına bırakmayan birtanemin elleriyle tanzim ettiği tatlımız önümüze geldiğinde Bayan Flite öyle konuşkan ve mutlu bir hal almıştı ki onu kendi hikâyesini anlatmaya sevk edebileceğimi düşündüm çünkü kendinden bahsetmek onu hep mutlu ederdi.

"Başyargıcı uzun zamandır takip ediyor musunuz, Bayan Flite?" diye sormakla başladım işe.

"Senelerdir, canım. Ama Hükmü bekliyorum. Çok yakında."

Ümidinde bile öyle bir endişe vardı ki bu konuyu açmakla iyi ettiğimden emin olamadım. Konunun üzerine gitmemeye karar verdim.

"Babam da Hükmü beklemişti" dedi Bayan Flite. "Ağabeyim. Ablam. Hepsi Hükmü beklediler. Ben de bekliyorum."

"Hepsi..."

"Evet. Tabii, öldüler, canım" dedi.

Anlatmaya devam etmek istediğini görünce, mevzudan kaçmak yerine üzerine giderek ona yardımcı olmanın daha iyi olacağına karar verdim.

"Bu Hükmü artık beklememek daha akıllıca olmaz mı?" dedim.

"Tabii, canım," dedi hiç beklemeden, "hiç olmaz mı!"

"Ya Mahkemeye artık gitmemek?"

"O da öyle" dedi. "Asla gerçekleşmeyen bir şeyi sürekli beklemek çok yıpratıcı, Fitz-Jarndyce'ciğim. İnsanın iliğini kemiğini kurutuyor."

Dalgın dalgın bana kolunu gösterdi, gerçekten de korkunç inceydi.

"Ama, canım," diye sürdürdü konuşmasını esrarlı bir tavırla, "oranın da müthiş bir cazibesi var. Şşş! İçeri girdiğinde ufak dostumuza söyleme. Yoksa korkuya kapılabilir. Hem boşuna da değil. Oranın zalim bir cazibesi var. Kolay kolay ayrılamıyorsun. Sürekli beklemek zorundasın."

Onu buna mecbur olmadığına ikna etmeye çalıştım. Beni sabırla ve gülümseyerek dinledi ama cevabını önceden hazırlamıştı.

"Öyle, öyle! Kafam biraz karışık diye öyle düşünüyorsun. İnsanın kafasının böyle karışık olması çok saçma, değil mi? Zihnini mahvediyor. En azından bana öyle geliyor. Ama, canım, uzun senelerdir oradayım ve farkına vardım. Masanın üzerindeki Mühür ve Asa."

Onların ne gibi bir etkisi olduğunu düşündüğünü sordum usulca.

"Çekiyorlar" dedi Bayan Flite. "İnsanları çekiyorlar. İnsanların içindeki huzuru çekiyorlar. İnsanların sağduyusunu, güzel görünümlerini, güzel özelliklerini çekiyorlar. Geceleyin uykumu bile çekip aldıklarını hissediyorum. Soğuk, parlak şeytanlar!"

Böyle kasvetli sözler söylemesine ve bu korkunç sırları bana vermesine rağmen ondan korkmama gerek olmadığını bana hissettirmek ister gibi defalarca kolumu sıvazlayıp, başını munis munis salladı.

"Bak, şimdi sana kendi durumumu anlatayım. Onları beni çekmeden önce –onları görmeden önce– ne yapardım, biliyor musun? Tef mi çalardım? Hayır, gergef işlerdim. Ablamla birlikte gergef işlerdik. Babamla ağabeyim inşaat işindeydi. Birlikte oturuyorduk. Çok saygın bir hayatımız vardı, canım! Önce babamı çektiler – ağır ağır. Evimiz de onunla birlikte gitti. Bir iki sene zarfında öfkeli, hınçlı, kızgın, hiç kimseye tek bir güzel kelime etmeyen, iyi gözle bakmayan birine dönüştü, iflas etti. Öyle farklıydı ki, Fitz-Jarndyce. Borçlular hapishanesine düştü. Orada öldü. Sonra ağabeyimiz –hızla– sarhoşluğa çekildi. Fakir düştü. Öldü. Sonra ablamı çektiler. Ama sakın neye çektiklerini sorma! Sonra ben hastalandım, sefalete sürüklendim; daha önce de olduğu gibi, bütün bunların Chancery'nin işi olduğunu söylediler. Biraz düzeldiğimde bu Canavarı görmeye gittim. Sonra herkesi nasıl çektiğini anladım ve orada çakılıp kaldım."

Sanki olayın şoku daha tazeymiş gibi alçak ve gergin bir sesle anlattığı kısa hikâyesi bittiğinde yavaş yavaş yine o her zamanki sevimli vakur havasına büründü.

"Bana inanamıyorsun, canım! Olsun! Günün birinde inanırsın. Biraz daldan dala atlıyor olabilirim. Ama anladım. Seneler boyunca pek çok yeni, gafil yüzün Mühür ile Asanın etkisine girdiğini gördüm. Babamınki gibi. Ağabeyiminki gibi. Ablamınki gibi. Kendiminki gibi. Lafazan Kenge ve diğerlerinin yeni yüzlere, 'Bu da Bayan Flite. Siz burada yenisiniz; Bayan Flite'a takdim edilmeniz lazım' dediklerini duydum. Ne güzel. Bu şerefe nail olmaktan gurur duyarım! Hepimiz gülüyoruz. Ama Fitz-Jarndyce ben neler olacağını biliyorum. Çekimin ne zaman başladığını ben onlardan çok

daha iyi biliyorum. İşaretleri çok iyi biliyorum, canım. Gridley'de nasıl baş gösterdiklerini görmüştüm. Nasıl bittiklerini de gördüm. Fitz-Jarndyce, canım," yine sesini alçalttı, "bu işaretlerin dostumuz küçük vâriste de baş gösterdiğini gördüm. Birileri ona mukayyet olsun. Yoksa mahva sürüklenecek."

Yüzü yavaş yavaş bir gülümsemeye yumuşayarak bana birkaç dakika sessiz sessiz baktı. Fazla iç karartıcı olmaktan korkmuş, aynı zamanda zihnindeki bağlantıyı da kaybetmiş gibi, şarabını yudumlarken kibarca "Evet, canım, söylediğim gibi, Hükmü bekliyorum. Bugün yarın. Sonra kuşlarımı azat edip, herkese mal mülk bağışlayacağım."

Richard'dan bahsetmesinden ve bütün kafa karışıklığı arasında o zavallı küçücük vücudunda kendini acıyla belli eden o hüzünlü imadan çok müteessir olmuştum. Ama neyse ki o yine halinden memnun görünüyor, başını sallayıp gülümseyerek neşeyle bana bakıyordu.

"Ama, canım," dedi, neşeyle elini uzatıp elimin üzerine koyarak, "Doktorumdan dolayı beni tebrik etmedin. Hem de bir kere bile!"

Ne demek istediğini bilmediğimi itiraf etmek zorunda kaldım.

"Doktorum Bay Woodcourt, canım, hani bana karşı çok ilgiliydi ya. Gerçi hizmetleri karşılığında pek para alamadı. Hüküm Gününe kadar. Yani Mühürle Asanın üzerimdeki büyüsünü çözecek hükmü kastediyorum."

"Bay Woodcourt şimdi çok uzaklarda," dedim, "tebrik zamanı geçti zannediyordum, Bayan Flite."

"Ama yavrum," dedi, "olan biteni bilmiyor musun yoksa?"

"Hayır" dedim.

"Herkesin bundan konuştuğunu duymadın öyle mi, sevgili Fitz-Jarndyce'ciğim!"

"Hayır" dedim. "Ne zamandır burada kapalı olduğumu unutuyorsunuz."

"Doğru ya! Nasıl unuttum, canım. Benim hatam. Ama belleğim de her şeyle birlikte, o söylediğim şey tarafından benden çekilip alındı. Çok kuvvetli bir etkisi var, değil mi? Neyse, canım, Doğu-Hint denizinde korkunç bir deniz kazası olmuş."

"Bay Woodcourt kazaya mı uğramış!"

"Telaşlanma, canım. O kurtulmuş. Berbat bir durum. Ölümün her türlüsü. Yüzlerce ölü, bir o kadar can çekişen. Yangın, fırtına, karanlık. Boğulanların çoğu kayalara sürüklenmiş. Orada, bütün bu felaket esnasında benim doktorum tam bir kahraman kesilmiş. Her şeye sükûnet ve cesaretle göğüs germiş. Pek çok hayat kurtarmış, açlıktan susuzluktan hiç şikâyet etmemiş, çıplak insanları kendi giymediği giysilere sarmış, öncülük etmiş, onlara ne yapacaklarını göstermiş, onları idare etmiş, hastalara bakmış, ölüleri gömmüş ve sonunda zavallıları sağ salim düze çıkartmış! Canım, o kurtulan zavallı mahluklar ona tapıyorlarmış. Karaya çıktıklarında ayaklarına kapanıp hayırdualarını etmişler. Bütün ülke bu haberle çalkalanıyor. Dur! Nerede benim evrak çantam? İşte burada, oku bak, oku!"

O soylu hikâyeyi baştan sona okudum; ama çok ağır, zar zor çünkü gözlerim o kadar zayıftı ki kelimeleri göremiyordum ve öyle çok ağlıyordum ki gazeteden kestiği kocaman kupürü sık sık kucağıma bırakmak zorunda kalıyordum. Böylesi cömert ve yürekli şeyler yapan bir adamı tanıdığım için çok gururluydum; onun şöhreti yüreğimi kabartmıştı; yaptıklarını çok takdir etmiş ve beğenmiştim; ayaklarına kapanıp kurtarıcılarına hayırdua eden fırtınazedeleri kıskanmıştım. Onun o sahici iyiliği ve cesareti bana öyle büyük coşku vermişti ki bu kadar uzakta olmama rağmen ben bile o anda diz çöküp ona hayırduası edebilirdim. Hiç kimsenin –annesinin, ablasının, karısının– ona benden fazla değer veremeyeceğini hissediyordum. Gerçekten de öyle!

Zavallı küçük misafirim bana kupürü hediye etti; akşam çökmeye başlayıp da döneceği arabayı kaçırmasın diye ayağa kalktığında kafası hâlâ, benim bütün ayrıntılarını tam olarak anlamaya muvaffak olamadığım deniz kazasıyla meşguldü.

"Canım," dedi, eşarbını ve eldivenlerini dikkatle katlarken, "cesur doktoruma bir Nişan vermeleri lazım. Vereceklerine hiç şüphem yok. Sen ne dersin?"

Bunu fazlasıyla hak ediyordu, evet. Ama asla sahip olamayacaktı.

"Neden ki, Fitz-Jarndyce?" diye sordu biraz sert bir sesle.

İngiltere'de barışçıl hizmetlerle öne çıkan insanlara, hizmetleri ne kadar iyi ve büyük olursa olsun, nişan verilmesinin âdet olmadığını söyledim; tek istisna çok büyük miktarda para toplamalarıydı.

"Ama nasıl olur," dedi Bayan Flite, "bunu nasıl söylersin? İngiltere'nin bilgi, hayal gücü, faal insanperverlik ve her türlü gelişme gibi bütün ziynetlerinin asaletini bir kat daha artırdığını biliyorsun! Etrafına bak ve düşün, canım. İşte bu sebepten, nişanların bu ülkede daima var olacağını bilmiyorsan, senin de kafan karışmış demektir!"

Korkarım söylediklerine inanıyordu çünkü zaman zaman gerçekten de delilik edebiliyordu.

Şimdiye kadar sakladığım sırrı artık ifşa etmek zorundayım. Zaman zaman Bay Woodcourt'un beni sevdiğini düşünmüştüm; biraz daha zengin olsaydı belki gitmeden önce bana beni sevdiğini söyleyebilirdi. Ara sıra bunu yapmış olsaydı çok memnun olacağımı düşünmüştüm. Ama böyle bir şeyin hiç vuku bulmaması ne kadar da iyi olmuştu! Ona benimki diye bildiği zavallı yüzün yerinde yeller estiğini ve hiç görmediği birine karşı olan sözünden onu azat ettiğimi yazmak zorunda kalsaydım ne acı olurdu!

Böylesi çok daha iyiydi! Bu türlü bir ıstıraptan kurtulmuş olmanın sevinciyle onun büyük bir ihtişamla gerçekleştirdiği çocukluk duamı yürekten yineleyebilirdim; bozulacak bir şey yoktu; benim kıracağım, onun sürükleyeceği bir zincir yoktu; Tanrının izniyle ben vazife patikasında naçizane ilerlemeye, o da kendi geniş yolunda asaletle yürümeye devam edecektik; bu yolculukta birbirimizden ayrı olsak da, yolun sonunda bencillikten uzak, masumane, onun gözünde biraz teveccüh kazandığım zamankinden çok daha ileride onunla buluşmayı gaye edinebilirdim.

XXXVI. Bölüm

CHESNEY WOLD

Charley'le ben Lincolnshire gezimize tek başımıza çıkmadık. Hamim beni sağ salim Bay Boythorn'un evine yerleştirene kadar gözünün önünden ayırmamaya kararlıydı; yol iki gün sürdüğü için bize eşlik etti. Her esintiyi, her kokuyu, her çiçeği, yaprağı, otu, geçen her bulutu ve doğadaki her şeyi hiç olmadığı kadar güzel ve harika buldum. Bu benim hastalıktan ilk kazancımdı. Koca dünya benim için nefis şeylerle doluyken kaybım ne kadar da azdı.

Hamim hemen geri dönmek niyetinde olduğu için, yolda giderken birtanemin gelip beni göreceği günü ayarladık. Ona bir mektup yazıp hamime emanet ettim; gideceğimiz yere varışımızın üzerinden yarım saat geçmişti ki, yaz başlarındaki muhteşem akşamda bizi bırakıp yola çıktı.

Bir iyilik meleği değneğinin bir hareketiyle evi benim için inşa etmiş olsaydı, bir prenses ve onun en itibarlı vaftiz evladı olsaydım ancak bu kadar gözetilebilirdim. Benim için öyle çok hazırlık yapılmıştı, bütün küçük zevklerim ve keyiflerim öyle hassaslıkla hatırlanmıştı ki daha odaların yarısını bile dolaşmadan kendimi tutamayıp defalarca ağlayabilirdim. Ama daha iyisini yaptım ve hepsini Charley'ye gösterdim. Onun coşkusu benimkini bastırdı; bahçede küçük bir yürüyüş yaptıktan ve Charley bütün hayranlık sözcükleri dağarcığını tükettikten sonra, gerektiği gibi sakin bir mutluluğa büründüm. Çaydan sonra kendi kendime "Esther, canım, artık oturup ev sahibimize bir teşekkür mektubu yazabilecek

kadar kendini topladın" demeye muvaffak olmak çok rahatlatıcıydı. Bana yüzü gibi günlük güneşlik bir hoş geldin mektubu bırakmış, kuşunu da emanet etmişti, bunun ne büyük bir güvenin nişanesi olduğunu biliyordum. Londra'ya bir not yazıp, en sevdiği bitkilerle ağaçların nasıl göründüğünü, dünyanın en harika kuşunun evdeki ihtimamı bana nasıl şakıdığını, küçük hizmetçimin tarifsiz coşkusu eşliğinde omzumda öttükten sonra kafesinin her zamanki köşesine tünediğini, kim bilir belki de rüyalara daldığını anlattım. Notum bitip de postalandıktan sonra kendimi bavulları açıp eşyaları yerleştirmeye kaptırdım; Charley'ye bu gece artık ona ihtiyacım olmadığını söyleyip vakitlice yatırdım.

Çünkü henüz aynaya bakmamış, aynamın bana verilmesini istememiştim. Bunun yenmem gereken bir zaaf olduğunu biliyordum ama şu anda bulunduğum yere geldiğimde her şeye yeni baştan başlayacağımı söylüyordum kendi kendime. Bu yüzden yalnız olmak istiyordum, bu yüzden odamda tek başıma kendi kendime "Esther, mutluysan, dürüst olmak için dua etmeye hakkın varsa, sözünü tutmalısın, canım" dedim. Sözümü tutmaya epey kararlıydım; ama önce bir müddet oturup bana verilmiş nimetleri düşündüm. Sonra dualarımı okuyup biraz daha düşündüm.

Saçlarım pek çok kereler tehlikeye girmesine rağmen kesilmemişti. Uzun ve gürdü. Saçlarımı çözüp, saldım ve tuvalet masasının üzerindeki aynanın karşısına geçtim. Üzerine küçük muslin bir perde örtülmüştü. Onu açtım ve bir müddet saçlarımın peçesi ardından hiçbir şey göremedim. Sonra saçlarımı geri itip aynadaki yansımaya baktım; uysal bakışları beni yüreklendirmişti. Çok değişmiştim – Ah çok, çok. İlk başta yüzüm öyle yabancı geldi ki sözünü ettiğim o yüreklendirme olmasa ellerimi üzerine kapatıp geri kaçacaktım. Çok geçmeden daha tanıdık bir hal aldı, o zaman değişikliğin boyutunu ilk baştakinden daha iyi anladım. Beklediğim gibi değildi; ama belirli bir şey de beklemiyordum, sanırım öyle bir şey beni şaşırtırdı.

Hiçbir zaman dünya güzeli olmamıştım, olduğumu da zannetmemiştim ama bu halimden çok daha farklıydım. Hepsi gitmişti. Pek acı olmayan üç beş damla gözyaşıyla ve gece için saçlarımı şükranla örerek orada durabildiğim için Tanrıya şükrediyordum.

Bir şey canımı sıkıyordu, uyumadan önce bunu uzun uzadıya düşündüm. Bay Woodcourt'un çiçeklerini saklamıştım. Solduklarında kurutup sevdiğim bir kitabın içine koymuştum. Bunu hiç kimse, Ada bile bilmiyordu. Çok farklı birine gönderdiği bir şeyi saklamaya hakkım olduğundan –bunun erdemli bir davranış olduğundan şüpheliydim. O hiç bilmese bile yüreğimin gizli derinliklerinde bile ona karşı cömert olmak istiyordum çünkü onu sevebilirdim –kendimi ona adayabilirdim. En sonunda onları saklamaya karar verdim; sadece, artık dönüşsüzce kaybolup gitmiş bir şeyin, başka bir ışıkta asla görülemeyecek bir şeyin yadigârı olarak görmek şartıyla. Umarım bu hafiflik gibi görünmez. Gerçekten de çok samimiydim.

Charley parmaklarının ucuna basa basa içeri girmeden önce, erkenden kalkıp aynanın başına geçmeye gayret gösterdim.

"Ah, ah hanımefendi!" diye bağırdı Charley irkilerek. "Siz miydiniz?"

"Evet, Charley" dedim sakin sakin saçımı düzenleyerek. "Gerçekten de çok iyi ve çok mutluyum."

Charley'nin zihninden bir yük kalkar gibi oldu, ama benim zihnimden kalkan yük daha da büyüktü. Artık beterin beterini biliyordum ve kendimi buna alıştırmıştım. Güçlükle zaptedebildiğim zaaflarımı gizleyecek değilim; ama hiçbir zaman fazla uzun sürmediler ve o müspet zihniyetim bana hep sadık kaldı.

Ada gelmeden önce gücümü ve moralimi iyice toplamak istediğimden gün boyunca açık havada vakit geçirebilmek için Charley'le küçük planlar yapıyorduk. Kahvaltıdan önce dışarı çıkacak, erken yemek yiyecek, yemekten önce ve sonra yine dışarıda olacak, çaydan sonra bahçede yürüyecek, arada biraz dinlenecek, her tepeye tırmanacak, civardaki her yolu, tarlayı ve araziyi keşfedecektik. Yiyeceklere ve güçlendiricilere gelince, Bay Boythorn'un iyi huylu kâhyası elinde sürekli yiyecek içecek bir şeylerle peşimizde koşturuyordu; bahçede biraz istirahat edecek olsam o neşeli yüzü sık sık beslenmenin önemi üzerine bir nutukla parlayarak elinde bir sepet yanıma koşturuyordu. Sonra sırf benim binmem için bir midilli vardı, bu kısa boyunlu, yelesi gözlerini kapatan tombul hayvan

öyle rahat ve sakin eşkin gidebiliyordu ki tam bir hazineydi. Bir iki gün içinde ona seslendiğimde yanıma gelmeye, elimden yemek yeyip peşim sıra gezmeye başladı. Öyle iyi anlaşıyorduk ki benimle birlikte gölgeli bir yolda, biraz da inatla tembel tembel yürürken boynunu okşayıp "Stubbs, eşkin gitmeni ne kadar sevdiğimi bile bile böyle yürümene şaşıyorum; bana bu iyiliği yapsan diyorum çünkü böyle giderken aptallaşıp uyuyorsun" dediğimde başını komik komik sallayıp hemen koşuya kalkardı; Charley de olduğu yerde durup öyle bir keyifle kahkahayı basardı ki sesi müzik gibi gelirdi. Ona Stubbs ismini kimin verdiğini bilmiyorum ama o kalın postu kadar doğal duruyordu üzerinde. Bir keresinde onu küçük bir arabaya koşmuştuk ve yeşil yollarda muzafferane yedi sekiz kilometre gitmiştik; ama biz onu göklere çıkarırken yol boyunca bir gıdım bile kıpırdamadan kulaklarının etrafında asılı duran iç gıcıklayıcı küçük tatarcıkların refakatini kendine yedirememiş ve bu mevzuda düşünmek için durmuştu. Sanırım buna tahammül edemeyeceği sonucuna vardı çünkü ben dizginleri Charley'ye verip aşağı inene kadar kımıldamayı reddetti; sonra biraz sersemce bir uysallıkla peşimden yürümeye, kafasını koltuğumun altına sokup, kulağını koluma sürtmeye başladı. "Bak Stubbs, seni tanıdığım kadarıyla, arabaya binersem biraz daha gidermişsin gibime geliyor" demem de işe yaramadı çünkü yanından ayrılır ayrılmaz yine olduğu yerde duruyordu. Sonuçta aynı vaziyette önden gitmeye mecbur kaldım; bütün köyü neşeye boğarak bu şekilde eve döndük.

Charley'le benim bu köyü dünyanın en dost canlısı köyü olarak görmemiz boşuna değildi; daha bir hafta dolmadan, gün boyunca sık sık köyden gelip geçmemize rağmen herkes bizi gördüğüne öyle memnun oluyordu ki her kulübede gülen yüzler görüyorduk. Yetişkinlerin çoğunu, çocukların da hemen hemen hepsini önceden tanıyordum ama artık çan kulesi bile tanıdık ve şefkatli bir görünüm almaya başlamıştı. Yeni arkadaşlarım arasında yaşlı bir hanım kireç badanalı, saz damlı küçücük bir evde oturuyordu, öyle ki kapı açıldığında evin bütün ön cephesini kaplıyordu. Bu yaşlı hanımın torunu denizciydi; onun adına torununa bir mektup yazmıştım, mektubun üzerine de büyükannesinin onu önünde

büyüttüğü ocağın ve hâlâ eski yerinde duran taburesinin resmini çizmiştim. Bütün köy halkı bunu dünyanın en büyük başarısı addetti; ama Plymouth'tan cevap geldiğinde ve torununun bu resmi ta Amerika'ya götürüp oradan tekrar yazacağı öğrenildiğinde Postanenin hakkı olan bütün takdir ve sistemin marifeti bana mal edilmişti.

Böylece, sürekli açık havada gezmekten, bir sürü çocukla oyunlar oynamaktan, bir sürü insanla dedikodu yapmaktan, bir sürü kulübeye davet edilmekten, Charley'nin eğitimiyle meşgul olmaktan, her gün Ada'ya uzun mektuplar yazmaktan küçük kaybımı düşünmeye fırsat bulamadım, hemen her zaman neşeliydim. Zaman zaman düşünecek olsam da bir şeylerle meşgul olmak unutmama yetiyordu. Bir keresinde bir çocuk "Anne, bu hanım neden eskisi gibi güzel değil?" diye sorduğunda tahminimden daha çok içime işledi. Ama çocuğun beni bu yüzden daha az sevmediğini anlayınca ve bir nevi merhametli koruma hissiyle yumuşak elini yüzüme sürdüğünü görünce ferahladım. Merhametli yüreklerin her türlü araza karşı doğal bir düşüncelilik ve hassasiyet gösterdiğini, büyük bir avuntuyla bana hissettiren pek çok küçük hadise vuku buldu. Bunlardan biri beni özellikle etkilemişti. Tesadüfen küçük kiliseye girdiğimde bir evlilik töreni henüz bitmiş, genç çift defteri imzalıyordu. Kalemin ilk olarak uzatıldığı güvey imza yerine acemi bir çarpı attı; kalemi ondan sonra eline alan gelin de aynı şeyi yaptı. Gelini daha önceki gelişimden tanıyordum, oranın sadece en güzel kızı değildi, okulda da çok başarılıydı; elimde olmadan ona şaşkınlıkla baktım. Parlak gözlerinden dürüst sevgi ve takdir gözyaşları akıtarak yanıma gelip kulağıma fısıldadı: "O gerçekten de dünyanın en iyi insanı, hanımefendi; ama daha yazmayı bilmiyor. Ona ben öğreteceğim. Ama dünya yıkılsa onu herkesin önünde utandırmam!" Bir işçi kızının yüreğinde böylesi bir asalet olduktan sonra neden korkacaktım ki!

Rüzgâr üzerimde hiç olmadığınca taze ve diriltici esiyordu; yeni yüzümün de eskisi gibi rengi ruhu yerine geldi. Charley'ye bakmak harikaydı, öyle ışıl ışıl, öyle pembe beyazdı ki; ikimiz de günün keyfini çıkarıyor geceleyin de mışıl mışıl uyuyorduk.

Chesney Wold'un koruluğunda çok sevdiğim bir yer vardı, oraya hoş bir manzaraya bakan bir sıra konulmuştu. Bu manzaranın önünü açmak için ağaçlar temizlenmiş, etrafı biraz açılmıştı; aşağıdaki aydınlık, güneşli arazi öyle güzeldi ki orada günde en az bir kere gidip oturuyordum. Malikânenin Hayalet Yolu denen resim gibi bir bölümü bu yükseltiden daha iyi görünüyordu; bu irkiltici isim ve Bay Boythorn'dan duyduğum Dedlock ailesinin eski efsanesi manzaraya karışıyor, doğal cazibesine ek olarak ona esrarlı bir ilginçlik katıyordu. Ayrıca menekşeleriyle ünlü bir çiçek tarhı da vardı; kır çiçeği toplamak Charley'nin günlük zevklerinden biri olduğu için o da orayı benim kadar çok seviyordu.

Evin yakınına neden hiç gitmediğimi ya da neden içine hiç girmediğimi şimdi açıklamaya çalışmak gereksiz olacak. Oraya gittiğimde ailenin evde bulunmadığını, gelmelerinin de beklenmediğini duymuştum. Binaya karşı meraksız ya da ilgisiz değildim; tam aksine odaların düzenini, hikâyedeki gibi gerçekten de ıssız Hayalet Yolundan ayak sesleri duyulup duyulmadığını hep merak edip duruyordum. Leydi Dedlock'un üzerimde yarattığı o anlaşılmaz duygu o evde yokken bile beni evden uzak tutmakta etkiliydi belki. Doğal olarak yüzü ve vücudu evle özdeşleşmişti; ama beni evden uzaklaştıranın bu olduğunu söyleyemezdim, yine de bir şeyler vardı. Her ne sebeple olursa olsun, belki de sebepsiz yere hikâyemin ulaştığı şu güne kadar yanına bir kez olsun gitmemiştim.

Uzun bir yürüyüşten sonra en sevdiğim yerde dinleniyordum, Charley de biraz uzağımda menekşe topluyordu. Taş binanın koyu gölgesinde yatan Hayalet Yoluna bakarak gözümde oraya musallat olan kadını canlandırmaya çalışıyordum ki ağaçların arasından bana doğru gelen bir kadın gördüm. Mesafe öyle uzaktı, sık yapraklar görüntüyü öyle karartıyordu, dalların yere düşen gölgeleri gözü öyle aldatıyordu ki gelenin kim olduğunu ilk başta seçemedim. Yavaş yavaş bir kadın olduğu ortaya çıktı –bir leydi– Leydi Dedlock. Yalnızdı ve oturduğum yere doğru âdeti olduğundan çok daha hızlı adımlarla yaklaşıyordu.

Onu böyle beklenmedik bir biçimde bu kadar yakınımda bulmak beni telaşlandırmıştı (daha ben onu tanıyamadan konuşma

mesafesine gelivermişti), neredeyse kalkıp yürüyüşüme devam edecektim. Ama yapamadım. Taş kesildim. Hareketlerindeki o aceleci ricadan, hızla yaklaşıp ellerini uzatmasından, tavrındaki büyük değişiklikten ve o küstah mesafeli halini bırakmış olmasından ziyade küçük bir çocukken özlemini çektiğim ve hayal ettiğim o yüz ifadesinden; hiçbir yüzde görmediğim o şeyden; onun yüzünde daha önce hiç görmediğim o şeyden etkilenmiştim.

Üzerime bir korku geldi, sanki baygınlık geçirecektim ve Charley'ye seslendim. Leydi Dedlock anında durdu ve neredeyse onu ilk tanıdığım zamanki eski haline büründü.

"Bayan Summerson, korkarım sizi irkilttim" dedi bu sefer ağır ağır yaklaşarak. "Henüz gücünüzü toplayamamışsınızdır herhalde. Çok hastalandığınızı biliyorum. Duyunca çok üzüldüm."

Oturduğum sıradan kımıldayamadığım gibi gözlerimi o solgun yüzünden de ayıramıyordum. Bana elini uzattı; yüzündeki zoraki sükûnetle çelişen elinin o ölümcül soğukluğu beni zapteden hayranlığı bir kat daha artırdı. Deli gibi zihnimi dolanan düşüncelerimin ne olduğunu bilemiyorum.

"İyileştiniz mi?" diye sordu nezaketle.

"Bir dakika öncesine kadar gayet iyiydim, Leydi Dedlock."

"Bu sizin küçük hizmetçiniz mi?"

"Evet."

"Onu önden gönderip benimle birlikte evinize kadar yürür müsünüz?"

"Charley," dedim, "çiçekleri eve götür, ben de hemen arkandan geleceğim."

Charley, en düzgün selamını verip, kızararak bonesini bağladı ve yola koyuldu. O gittiğinde Leydi Dedlock yanıma oturdu.

Ölü bebeğin üzerine örttüğüm mendili elinde gördüğümde kafamın ne hale geldiğini anlatacak kelime bulamıyorum.

Ona baktım ama onu göremiyordum, onu duyamıyordum, nefes alamıyordum. Kalbim öyle çılgın, öyle hızlı atıyordu ki canım beni terk ediyor zannettim. Ama beni göğsüne bastırıp öptüğünde, üzerime kapanıp ağladığında, beni sevip okşayarak kendime getirttiğinde; dizlerinin üzerine çöküp "Yavrum, yavrum, ben senin

kötü ve mutsuz annenim! Beni affetmeye çalış!" dediğinde, onu büyük ıstırap içinde toprağın üzerinde ayaklarıma kapanmış gördüğümde, bütün o duygu seli arasında, herhangi bir benzerlikle şerefini lekeleyemeyecek kadar değiştiğim için Tanrıya şükrettim; kimse ikimize bakıp da aramızda yakın bir bağ olduğunu aklına bile getiremezdi.

Böyle büyük bir elem ve utançla önümde eğilmemesini rica ederek annemi ayağa kaldırdım. Bunu kırık, birbirini tutmayan kelimelerle söyledim çünkü içinde bulunduğum mesele bir yana, onu ayaklarıma kapanmış görmek beni korkutmuştu. Her ne koşul altında olursa olsun çocuğu olarak onu affetmek haddimse bunu seneler önce yaptığımı söyledim – daha doğrusu söylemeye çalıştım. Yüreğimin ona karşı sevgiyle dolu olduğunu söyledim; bu geçmişte olan hiçbir şeyin değiştiremeyeceği doğal bir sevgiydi. Annemin göğsüne ilk olarak başımı yaslayarak, bana hayat verdiği için ondan hesap sormanın üzerime vazife olmadığını söyledim; bütün dünya ona karşı olsa bile vazifem ona hayırduaları etmek ve onu kabullenmekti; ondan bunu yapmama müsaade etmesini rica ettim. Anneme sarıldım, o da bana sarıldı; o yaz gününün sessizliğinde dingin ağaçlar arasında, huzursuz iki dertli zihinden başka bir şey yok gibiydi.

"Bana hayırduaları etmek ve beni kabullenmek için," diye inledi annem, "artık çok geç. Karanlık yolumda tek başıma ilerlemeliyim, o beni götüreceği yere götürecek. Suçlu ayaklarım altındaki yolun bazen bir gün sonrasını, bazen bir saat sonrasını göremiyorum. Dünyada çekmek zorunda olduğum ceza bu. Katlanıyor ve saklıyorum."

Gösterdiği tahammülü düşünmekle bile alışık olduğu gururlu kayıtsızlığı bir tül gibi kuşandı ama üzerinden atması uzun sürmedi.

"Bu sırrı saklayabildiğim kadar saklayacağım, sadece kendim için değil. Bir kocam var, ne kötü ne aşağılık bir mahluğum ben!"

Bu sözcükleri kulağa her türlü haykırıştan daha korkunç gelen ümitsiz bir çığlığı bastırarak söyledi. Yüzünü elleriyle kapatarak, ona dokunmamı istemiyormuş gibi kollarımda büzüldü; en

hararetli ikna ya da sevgi sözcüklerim de onu doğrulmaya sevk edemedi. Hayır, hayır, hayır, dedi, benimle ancak bu şekilde konuşabilirdi; her yerde gururlu ve tepeden bakan bir tavır takınmak zorundaydı; hayatının yegâne tabii anlarında tevazu ve utanç içinde olacaktı.

Mutsuz annem hastalığım esnasında neredeyse aklını kaçıracak gibi olduğunu söyledi. Çocuğunun yaşadığını ancak o sıralarda öğrenebilmişti. Benim o çocuk olduğum daha önce aklına gelemezdi. Hayatında bir kez olsun benimle konuşabilmek için beni buraya kadar takip etmişti. Asla görüşemeyecek, haberleşemeyecektik, bundan böyle muhtemelen tek kelime bile etmeyecektik. Sadece benim okumam için yazdığı bir mektubu elime bıraktı; onu okuduktan ve ortadan kaldırdıktan sonra –bunu kendisi için değil kocası ve benim için istiyordu– annemi ölmüş kabul edecektim. Onu böyle ıstırap çekerken görüp de beni anne sevgisiyle sevdiğine inanmışsam benden bunu yapmamı rica ediyordu; çünkü o zaman neler çektiğini tahayyül ederek onu daha büyük bir merhametle düşünebilirdim. Artık ümidi ve çaresi kalmamıştı. İster sırrını ölene kadar saklasın, ister sırrı açığa çıkıp ona verilen soyadının şerefine halel getirsin sonuna kadar tek başına mücadele edecekti; en ufak bir şefkat yanına yanaşamaz, tek bir insan bile ona yardım edemezdi.

"Peki, bu sır güvende mi?" diye sordum. "Şu anda bu sır güvende mi, anneciğim?"

"Hayır" dedi annem. "Ortaya çıkmasına az kaldı. Son anda bir kaza sayesinde kurtuldu. Başka bir kazaya kurban gidebilir – belki yarın, belki başka bir gün."

"Belli birinden korkuyor musun?"

"Şşş! Benim için böyle titreyip ağlama. Ben bu gözyaşlarına layık değilim" dedi annem ellerimi öperek. "Birinden çok korkuyorum."

"Düşman mı?"

"Dost değil. İkisi de olamayacak kadar hissiz. Sir Leicester Dedlock'un avukatı; bağlılıkla alakası olmayan mekanik bir sadakati var, büyük ailelerin sırlarının sahibi olmanın getirdiği kârı, imtiyazı ve ünü çok kıskanıyor."

"Şüpheleniyor mu?"

"Hem de çok."

"Senden değil ya?" dedim paniğe kapılarak.

"Evet! Hep tetikte, hep yakınımda. Onu belli bir mesafede tutabilirim ama asla yakamdan silkeleyemem."

"Acıması, vicdanı yok mu?"

"İkisi de yok, öfkesi de yok. Mesleği dışında her şeye karşı kayıtsız. Mesleği sır biriktirmek ve hiçbir ortak edinmeden bu sırların ona verdiği gücü elinde bulundurmak."

"Ona sırrını açabilir misin?"

"Böyle bir şeye asla kalkışmam. Bunca senedir çiğneyip durduğum o karanlık yol biteceği yerde bitecek. Sonu her ne olursa olsun sonuna kadar gideceğim. Belki yakın, belki uzak; yol bitene kadar hiçbir şey beni geri döndüremez."

"Anneciğim, bu kadar kararlı mısın?"

"Kararlıyım. Uzun zamandır aptallığı aptallıkla, gururu gururla, küçümsemeyi küçümsemeyle, küstahlığı küstahlıkla, kibri kibirle saf dışı ettim. Bu tehlikeyi de atlatacağım, atlatamazsam öleceğim. Chesney Wold'un ağaçlarının evin etrafına kapanması gibi kapandı üzerime; ama benim yolum aynı. Tek bir yolu var; başkası olamaz."

"Bay Jarndyce..." diye söze başlıyordum ki annem aceleyle sordu:

"O şüpheleniyor mu?"

"Hayır" dedim. "Hayır, kesinlikle! Bundan emin olabilirsin!" Ona hamimin benim hikâyem hakkında bildiklerini anlattım. "Ama öyle iyi ve sağduyulu ki," dedim, "belki de bilse..."

O ana kadar duruşunu hiç değiştirmeyen annem elini dudaklarıma kaldırıp beni susturdu.

"Ona istediğin gibi içini dök" dedi biraz durduktan sonra. "Rızamı veriyorum –benim gibi bir anneden yaralı çocuğuna küçük bir hediye!– ama sakın bana söyleme. Hâlâ birazcık gururum kaldı."

Bunun üzerine ona o anda becerebildiğim şimdi de hatırladığım kadarıyla –çünkü bu esnada heyecanım ve kederim o kadar büyüktü ki kendimi bile zor anlıyordum; ama o sesle, çocukluğumda tanımayı ve sevmeyi hiç öğrenmediğim, ninnileriyle uykuya

dalmadığım, tek bir duasını işitmediğim, bana hiçbir ümit ilham etmemiş annemin çok yabancı ve çok hüzünlü sesiyle söylenen her şey belleğimde kalıcı bir iz bıraktı– bana karşı babaların en iyisi olan Bay Jarndyce'in ona akıl verebileceğini ve destek olabileceğini umduğumu açıkladım, daha doğrusu açıklamaya çalıştım. Ama annem hayır bu imkânsız diye cevap verdi; ona kimse yardım edemezdi. Onu bekleyen çölde tek başına ilerlemeliydi.

"Yavrum, yavrum!" dedi. "Bunlar son! Bu öpücükler son! Boynuma dolanan bu kollar son! Bir daha asla görüşmemeliyiz. Yapmak istediğim şeyi yapabilmek için uzun zamandır nasılsam öyle olmalıyım. Benim ödülüm ve kör talihim bu. İhtişamlı, zengin, pohpohlanan Leydi Dedlock'tan söz edildiğini duyarsan, o maskenin altında vicdan azabı çeken zavallı annenin olduğunu düşün. Esas gerçeğin onun ıstırabı, faydasız pişmanlığı, yüreğinin taşıdığı yegâne sevgi ve sinesinde öldürdüğü hakikat olduğunu düşün! Sonra elinden geliyorsa onu affet ve onu bağışlaması için Tanrıya yakar, ama bu asla olmayacak!"

Birbirimize bir müddet daha sarıldık ama öyle kararlıydı ki ellerimi tutup göğsümün üzerine koydu ve onları orada tutarak yanağıma son bir öpücük kondurduktan sonra bırakıp ağaçların arasında daldı. Tek başınaydım; aşağıda bir kısmı güneşte, bir kısmı gölgede eski ev uyukluyordu, onu ilk gördüğümde üzerinde tam bir huzurun hâkim olduğunu düşünmüştüm ama şimdi annemin acısının katı kalpli ve acımasız seyircisi gibi görünüyordu bana.

O sersemlemenin etkisiyle hasta yatağımdaki kadar zayıf ve çaresiz bir hale gelsem de sırrın ortaya çıkma tehlikesine, hatta en ufak bir şüpheye karşı ihtiyatlı davranma gerekliliği işime yaradı. Ağladığımı Charley'den gizleyebilmek için bütün önlemleri aldım; dikkatli ve sakin olabilmek için üzerimdeki bütün kutsal yükümlülükleri düşünmeye zorladım kendimi. Bunu başarmam, hatta üzüntü patlamalarını bastırmam hiç de kısa sürmedi; ama bir saat kadar sonra daha iyi olduğumu ve geri dönebileceğimi hissettim. Ağır ağır eve gittim ve bahçe kapısında beni bekleyen Charley'e Leydi Dedlock gittikten sonra uzun uzun yürüdüğümü, aşırı yorulduğumu ve yatacağımı söyledim. Odamın mahremi-

yetinde mektubu okudum. Mektuptan annemin beni kesinlikle terk etmediği sonucunu çıkarttım – bu benim için çok şey ifade ediyordu. Ablası ve tek kardeşi, vaftiz annem, ölü diye bir kenara atıldığımda bende hayat belirtileri fark etmiş, hiçbir arzusu ve hevesi olmamasına rağmen sırf vazife duygusuyla beni mutlak bir gizlilikle büyütmüş ve doğumumdan sonra annemin yüzünü bir kez olsun görmemişti. Dünyadaki yerimi alışım öyle acayipti ki, yakın bir vakte kadar annemin gözünde hiç nefes almamıştım –gömülmüştüm– bir hayata sahip olmamıştım – bana asla bir isim verilmemişti. Kilisede beni ilk gördüğünde irkilmiş ve yaşasaydı benim gibi olacak çocuğunu düşünmüş, sonra da hayatına devam etmişti; ama o sıralarda bundan öte bir şey bilmiyordu.

Mektubun bana anlattığı diğer şeyleri burada tekrarlamaya gerek yok. Hikâyemde kendine göre yeri ve zamanı var.

İlk kaygım annemin yazdıklarını yakmak, hatta küllerini bile ortadan kaldırmak oldu. Derken, bu dünyaya neden geldim, neden birileri yetiştirip, hak etmediğim bir yaşama saldı gibi sorularla öyle daraldı ki yüreğim; bu düşüncelerim doğaya aykırı ve kötü şeyler değildir umarım. Gerçekten de hiç nefes almamış olsam pek çok kişi için daha hayırlı olacağını hissediyordum. Kendi annem ve gururlu bir ailenin namı için bir tehlike, muhtemel bir şerefsizlik demek olduğumdan kendimden korkuyordum. Kafam öyle karışıktı, öyle sarsılmıştım ki doğduğum sırada ölmemin doğru olduğu ve yazgım olduğu, yaşamamın yanlış olduğu ve yazgım olmadığı inancına kapılmıştım.

Bunlar o sıralardaki gerçek hislerim. Bitkin vaziyette uyuyakaldım; uyandığımda, başkaları için bir dert yükü halinde yine dünyada olduğumu düşünerek tekrar ağladım. Anneme karşı kullanılabilecek bir şahit olduğumu, Chesney Wold'un sahibini, şimdi kulaklarımda sahile vuran dalgalar gibi uğuldayan o eski kelimelerin: "Annen, senin alnının karasıydı, Esther, sen de onun. Çok yakında bunu daha iyi anlayacak ve ancak bir kadının hissedebileceği şekilde hissedeceksin" kelimelerinin edindiği yeni ve korkunç manayı düşünerek kendimden her zamankinden daha fazla korkuyordum. Onlarla birlikte başka kelimeler de geri gel-

mişti, "Her gün dua et de başkalarının günahlarının hesabı senden sorulmasın." Etrafımdaki bunca düğümü çözemiyordum; bütün suçun ve utancın bende olduğunu, günahların hesabının benden sorulacağını hissediyordum.

Gün, bulutlu, hüzünlü ve kasvetli bir akşama kavuştu, ben hâlâ aynı üzüntü içindeydim. Tek başıma çıktım ve ağaçlara vuran koyu gölgeleri ve zaman zaman bana adeta dokunaklı gelen yarasaların kesik kesik uçuşlarını seyrederek malikânenin bahçesinde biraz yürüdükten sonra ilk olarak evin cazibesine kapıldım. Belki kafam biraz daha yerinde olsa o kadar yakınına gitmezdim. Ama o gün iyice yanından geçen patikayı izledim.

Oyalanmaya ya da etrafıma bakınmaya cesaretim yoktu ama mis gibi kokan, geniş yollu, humuslu toprakları bakımlı teras bahçenin önünden geçtim; onun ne kadar güzel ve etkileyici olduğunu, zamanın ve mevsimlerin aşındırdığı eski taş korkulukları, duvarları, alçak basamaklı geniş merdivenleri; onların ve eski güneş saatinin taş kaldırımının etraflarını nasıl yosunlarla sarmaşıkların bürümüş olduğunu gördüm; fıskiyenin sesini duydum. Sonra yol dizi dizi karanlık pencerelerin yanına saptı, kimi kuleleriyle, kimi sundurmalarıyla, kimi değişik şekilleriyle birbirlerinden ayrılıyordu, taş aslanlar ve abartılı canavarlar gölge inlerinin kapısında nöbet tutuyordu ve pençelerinde tuttukları armaların üzerinden akşam alacakaranlığına kükrüyorlardı. Sonra patika bahçe kapısının altına saptı ve ana girişin bulunduğu avluya girdi (hızlı hızlı ilerliyordum) sadece, yüksek kırmızı bir duvara tutunmuş sarmaşık öbeğinin içinde mırıldanan rüzgâr, rüzgârgülünün alçak mızıltısı, köpeklerin havlamaları ya da bir saatin ağır ağır çalması gibi boğuk seslerin duyulduğu ahırların yanından geçti. Hışırtısını duyduğum ıhlamurun tatlı kokusu eşliğinde patikayı takip ederek güney cephesine döndüm; orada hemen üzerimde Hayalet Yolunun korkulukları ve belki de annemin odasının ışıklı penceresi vardı.

Buradaki yol da yukarıdaki teras gibi taş kaplıydı ve sessiz ayak seslerim kaldırım taşları üzerinde yankılanmaya başladı. Bir şeylere bakmak için durmadan, her şeyi yanlarından geçip giderken görerek hızlı hızlı ilerliyordum, bir iki dakika içinde aydınlık pencere-

nin altından geçecektim ki yankılanan ayak seslerim Hayalet Yolu efsanesinin altında korkunç bir gerçek olduğunu getirdi aklıma; bu muazzam eve felaketi getirecek olan bendim; ayak seslerim ikaz eder gibi daha şimdiden ona musallat olmuştu bile. Korkudan her yanım buz keserek kendimden, her şeyden kaçtım, geldiğim yolu takip ederek, bekçi kulübesinin önündeki kapıdan çıktım ve karanlık, kasvetli bahçeyi arkamda bırakana kadar durmadım.

Yatmak için odama girip yalnız kalana ve orada tekrar sıkıntılı, mutsuz bir hale bürünene kadar ne kadar hatalı ve nankör davrandığımı fark edemedim. Ama ertesi gün gelecek olan birtanemden gelen neşeli mektubu bulmuştum odamda, öyle sevgi dolu tahminlerle doluydu ki etkilenmemek için insanın taştan bir kalbi olması gerekirdi; aynı zamanda hamimden de bir mektup gelmişti, o küçük kadını bir yerlerde görürsem, Dame Durden'a o yokken adeta acınası bir kedere kapıldıklarını, ev idaresinin iyice çığrından çıktığını, kimsenin anahtarları onun kadar iyi idare edemediğini, evin içindeki ve dışındaki herkesin onun o eski ev olmadığını söylediğini ve dönsün diye isyan çıkaracaklarını yazıyordu. Böylesi iki mektup çöllerimin çok ötelerinde ne kadar sevildiğimi ve ne kadar mutlu olmam gerektiğini düşündürttü bana. Bütün geçmiş hayatımı düşündüm ve gecikmeli de olsa kendime geldim.

Çünkü gerçekten de ölmeye yazgılı olsam asla yaşayamayacağımı gayet iyi anladım; böyle mutlu bir hayata sahip olmam da cabası. Pek çok şeyin nasıl hep birlikte benim iyiliğim için çalıştığını; babaların günahlarının hesabını ara sıra çocukları verse de bu sözün sabahleyin korktuğum manaya gelmediğini fark ettim. Doğumumda bir kraliçe kadar masum olduğumu biliyordum; Tanrı karşısında nasıl bir kraliçe asil doğdu diye ödüllendirilmezse ben de böyle doğdum diye cezalandırılmazdım. O gün geçirdiğim şoka rağmen başıma gelen değişikliği böyle tazeyken bile hafifletecek avuntular bulma tecrübesini yaşadım. Kararlarımı yeniledim ve onlarda dirençli olmak için dua ettim; kendim ve mutsuz annem için ağladım ve sabahki üzüntünün kalktığını hissettim. Uykuma etki etmemişti; ertesi günün aydınlığı beni uyandırdığında uçup gitmişti.

Birtanem, öğleden sonra beşte gelecekti. Onun geleceği yolda uzun bir yürüyüş yapmak haricinde aradaki zamanı nasıl geçireceğini bilemedim; bunun üzerine Charley ben ve Stubbs –o son hadiseden beri arabaya hiç koşulmayan Stubbs'a eyer vurulmuştu– o yolda uzun bir sefere çıktık. Geri döndüğümüzde evle bahçeyi tepeden tırnağa gözden geçirdik; her şeyin en güzel vaziyetinde olmasını sağladık ve malikânenin önemli bir unsuru olarak kuşu da kafesinden çıkarıp hazır ettik.

O gelene kadar geçirmemiz gereken iki koca saat vardı hâlâ; çok uzun gelen bu zaman zarfında itiraf etmeliyim ki değişen görünümüm konusunda asabi bir endişeye düştüm. Cancağızımı o kadar çok seviyordum ki görüntümün onun üzerindeki etkisi beni herkesinkinden çok ilgilendiriyordu. Bu belli belirsiz sıkıntının nedeni halimden memnun olmamam değildi –o gün hiç öyle bir şey hissetmediğimden eminim– acaba tam olarak hazır olacak mı, diye düşünüyordum. Beni ilk gördüğünde şaşırıp hayal kırıklığına uğramayacak mıydı? Beklediğinden daha kötü çıkamaz mıydı? Ya Eski Esther'ini arayıp da bulamazsaydı? Bana tekrar alışıp her şeye en baştan başlaması gerekmez miydi?

Güzelimin muhtelif yüz ifadelerini o kadar iyi biliyordum, o tatlılığıyla öyle dürüst bir yüzü vardı ki o ilk bakışını benden saklayamayacağından emindim. O bakış bu manalardan herhangi birini ifade etse (ki kuvvetle muhtemeldi) nasıl karşılık vereceğimi biliyor muydum?

Sanırım biliyordum. Dün geceden sonra cevap verebileceğimi düşünüyordum. Ama beklemek beklemek beklemek, kurmak kurmak kurmak, düşünmek düşünmek düşünmek öyle kötü bir hazırlıktı ki onu karşılamak için tekrar o yolda yürümeye karar verdim.

Charley'e de öyle söyledim, "Charley, tek başıma gidip, onunla karşılaşana kadar yürüyeceğim." Charley hoşuma giden her şeyi hararetle onayladığı için yola çıkıp onu evde yalnız bıraktım.

Ama ikinci kilometre taşına gelmeden uzakta bir toz bulutu görünce (arabanın henüz gelemeyeceğini bildiğim halde) kalbim öyle çarpmaya başladı ki eve geri dönmeye karar verdim. Döndüğümde

de arabanın arkamdan yetişeceğinden (kesinlikle yetişemeyeceğini bilsem de) öyle korktum ki yakalanmayayım diye yolun çoğunu koşarak gittim.

Salimen eve vardığımda ne büyük marifet yaptığımı düşündüm! İyice terlemiştim ve her şeyi elime yüzüme bulaştırmıştım.

En nihayet, daha en azından bir çeyrek saat olduğunu zannederek bahçede titrerken Charley aniden bağırdı, "Geliyor, hanımefendi! Geliyor!"

Elimde olmadan odama koşup kapının arkasına saklandım. Yukarı çıkan birtanemin bana "Esther, canım, hayatım, neredesin? Küçük kadın, Dame Durden!" diye bağırdığını duymama rağmen orada tir tir titreyerek dikilip kaldım.

Koşarak içeri girdi, yine koşarak çıkmak üzereydi ki, beni gördü. Ah benim meleğim! O eski tatlı bakış, pür sevgi, pür muhabbet, pür şefkat. İçinde zerre başka şey yok – bir zerre bile!

Ah ne mutluydum, yerlerde, tatlı güzelim de benimle yerlerde, yaralı yüzümü şirin yanağına yaslamış, gözyaşlarına ve öpücüklere boğuyor, bir bebek gibi beni pışpışlıyor, aklına gelen bütün tatlı sözleri sıralıyor ve beni sadık göğsüne bastırıyor.

XXXVII. Bölüm

JARNDYCE JARNDYCE'E KARŞI

Saklamak zorunda olduğum sır bana ait olsaydı kısa sürede Ada'ya açmadan duramazdım. Ama bana ait değildi ve acil bir durum olmadıkça hamime bile anlatma hakkını kendimde bulmuyordum. Tek başına taşıması zor bir yüktü; yine de vazifem bana gayet açık görünüyordu, birtanemin bana düşkünlüğünün verdiği keyifle de bu vazifeyi yerine getirmekte güçlük çekmiyordum. Çoğunlukla o uykuya daldığında ve her yer sessizleştiğinde annemin anısı beni uyanık tutup, geceye hüzün salsa da başka zamanlar ona teslim olmuyordum; Ada beni eskisi gibi bulmuştu – tabii yeterince sözünü ettiğim ve mümkünse artık bahsetme niyetinde olmadığım o küçük ayrıntı hariç.

O ilk akşam işimizi işlerken Ada bana ailenin malikânede olup olmadığını sorduğunda, ben de mecburen, evet öyle olmalı, çünkü geçen gün Leydi Dedlock'la korulukta konuştum diye cevap verdiğimde sükûnetimi toparlamakta epeyce güçlük çektim. Ada bana onun neler söylediğini sorduğunda, ben de ona çok nazik ve ilgili davrandığını söylediğimde daha da zorlandım; bilhassa da Ada onun güzelliği ve zarafetini teslim etmekle birlikte o kibirli tavrını, o soğuk asaletini yerdiğinde. Ama Charley, Leydi Dedlock'un Londra'dan bitişik eyaletteki başka bir malikâneye giderken Eve iki geceliğine uğradığını söyleyerek farkında olmadan bana yardımcı oldu; onu manzara yerimizde gördüğümüzün ertesi sabahı erkenden ayrılmıştı. Charley, çocukların kulaklarının delik olduğu

sözünün canlı bir numunesiydi çünkü bir günde benim bir ayda duyabileceğimden çok daha fazla şey duyuyordu.

Bay Boythorn'un evinde bir ay kalacaktık. Hatırladığım kadarıyla güzelim geleli daha bir muhteşem hafta olmuştu ki bir akşam bahçıvana çiçekleri sulamaya yardım ettikten sonra, tam mumlar yakılırken Charley çok ciddi bir havayla Ada'nın koltuğunun arkasında belirdi ve beni esrarengiz bir tavırla dışarı çağırdı.

"Kusura bakmayın, hanımefendi" dedi Charley fısıldayarak, gözleri en yuvarlak ve kocaman halini almıştı. "Sizi Dedlock Arms'ta bekliyorlar."

"Ama, Charley," dedim, "beni orada kim bekleyecek ki?"

"Bilmiyorum, hanımefendi," dedi Charley, başını öne uzatıp, ellerini önlüğünün kuşağı üzerinde sıkı sıkı kenetleyerek; gizemli ya da mahrem bir şeyle karşılaştığında hep böyle yapardı, "ama sizi bekleyen bir beyefendi, saygılarını yolladı ve hiç kimseye bir şey söylemeden gelmenizi rica etti."

"Kim saygılarını yolladı, Charley?"

"O, efendim" dedi Charley.

"Peki, sen nasıl oldu da ulak oldun, Charley?"

"Ben ulak değilim, hanımefendi" dedi küçük hizmetçi. "W. Grubble haberi getirdi."

"W. Grubble da kim, Charley?"

"Bay Grubble, hanımefendi" dedi Charley. "Bilmiyor musunuz? Dedlock Arms'ın sahibi W. Grubble" dedi Charley ağır ağır, sanki tabelayı heceler gibi.

"Ya? Hanın sahibi mi, Charley?"

"Evet, hanımefendi. Karısı güzel bir kadın ama ayak bileğini kırmış, kemiği de kaynamamış. Kadının kardeşi bıçkıcıymış, hapse girmiş, bira içe içe kendini öldürecek diyorlar" dedi Charley.

Meselenin ne olduğunu bilmediğimden, son zamanlarda biraz da vesveseli olduğumdan oraya kendi başıma gitmeye karar verdim. Charley'ye hemen bonemi, tülümü ve şalımı getirmesini söyledim; onları üzerime geçirip, Bay Boythorn'un bahçesi kadar iyi bildiğim küçük meyilli yoldan aşağı indim.

Bay Grubble üzerinde bir gömlek çok temiz küçük tavernasının

önünde beni bekliyordu. Geldiğimi görünce şapkasını iki eliyle birden kaldırdı ve onu o şekilde demirden bir kutu gibi taşıyarak (gerçekten de o kadar ağır görünüyordu) talaşlı koridordan beni en iyi salonuna götürdü; derli toplu, yerlerine halı serilmiş bir odaydı, içinde alışılmıştan çok fazla çiçek, Kraliçe Caroline'ın renkli bir portresi, pek çok deniz kabuğu, bir sürü tepsi, cam muhafazalarda iki doldurulmuş, kurutulmuş balık, tavandan sarkan tuhaf bir yumurta ya da tuhaf bir sukabağı (hangisi olduğunu bilemeyeceğim, pek kimsenin bildiğini de sanmıyorum) vardı. Genellikle kapısının önünde durduğu için Bay Grubble'ı sima olarak gayet iyi tanıyordum. Sevimli görünüşlü, tıknazca, orta yaşlı bir adamdı; evinde ateşin başında şapkası ve çizmelerini çıkarıp rahatça oturmayı asla aklına getiremezmiş gibi bir hali vardı ama kilise haricinde asla ceket giymezdi.

Mumu söndürdü ve nasıl göründüğüne bakmak için biraz geri çekildikten sonra iyice gerileyerek odadan çıktı –bunu hiç beklemiyordum çünkü ona beni kimin çağırttığını sormak üzereydim. O sırada bitişikteki salonun kapısı açıldı, kulağıma bazı tanıdık sesler geldi, sonra kesildi. Hızlı adımlar içinde bulunduğum odaya yaklaştı, karşımda kimi göreyim, Richard!

"Canım Esther'ciğim!" dedi, "En iyi dostum!" gerçekten de öyle sıcakkanlı, öyle samimiydi ki o kardeşçe karşılamasının ilk şaşkınlığı ve sevinciyle Ada'nın iyi olduğunu güçlükle söyleyebildim.

"Aklımdan geçeni okuyorsun – her zamanki gibisin!" dedi Richard, beni bir koltuğa götürüp yanıma oturarak.

Tülümü kaldırdım ama tam değil.

"Her zamanki gibisin!" dedi Richard, yine aynı içtenlikle.

Tülümü tamamıyla çıkarttım ve elimi Richard'ın koluna koyup yüzüne bakarak bu nazik karşılaması için ona teşekkür ettim ve onu gördüğüme ne kadar memnun olduğumu söyledim; özellikle de hastayken aldığım ve şimdi ona ilettiğim kararım yüzünden.

"Canım," dedi Richard, "herkesten çok seninle konuşmak istiyorum çünkü beni anlamanı istiyorum."

"Ben de senin başka birini anlamanı istiyorum, Richard" dedim başımı sallayarak.

"Madem hemen John Jarndyce'ten söz ediyorsun" dedi Richard – "Onu kastediyorsun değil mi?"

"Tabii ki."

"Madem öyle buna memnun olduğumu hemen söyleyeyim çünkü ben de bu konuda anlaşılmak ihtiyacındayım. Ama senin tarafından – bunu aklından çıkarma, canım! Bay Jarndyce'e ya da bir başkasına hesap verecek değilim."

Onun bu şekilde konuştuğunu duymak bana acı vermişti, kendisi de fark etti.

"Neyse, canım," dedi Richard, "şimdi bu konuya girmeyelim. Seni koluma takıp, şu kır evinizde, sessizce boy gösterip, sevimli kuzenime bir sürpriz yapmak istiyorum. Umarım John Jarndyce'e olan bağlılığınız bunu engellemez."

"Richard'cığım," dedim, "onun evinde de büyük bir samimiyetle karşılanacağını biliyorsun – orası senin evin, yeter ki sen buna inan; burada da aynı sevinçle karşılanacağından emin olabilirsin!"

"Tam bizim küçük kadın gibi konuştun!" diye bağırdı Richard neşeyle.

Mesleğini sevip sevmediğini sordum.

"Fena değil!" dedi Richard. "İdare eder. Bir müddet herhangi bir meslek kadar işimi görür. Hayatımı bir düzene soktuğumda pek arayacağımı zannetmiyorum; o zaman – neyse şimdi bu meseleleri boş ver."

Öyle genç ve yakışıklıydı ve her açıdan Bayan Flite'la taban taban zıttı ki! Yine de o karanlık, hırslı, beklentili bakışı öyle ürkütücü bir biçimde onu andırıyordu ki!

"Şu anda izindeyim" dedi Richard.

"Öyle mi?"

"Evet. Bir koşu gelip... uzun tatile girmeden önce Chancery işlerine bakayım dedim" dedi Richard, zorlukla kayıtsız bir kahkaha atarak. "Sonunda o eski davayı kımıldatmaya başlıyoruz, inan bana."

Başımı sallamama şaşmamalı!

"Söylediğin gibi, hoş bir konu değil." Richard yüzünde yine

o aynı gölgeyle konuştu. "Bu gecelik çekiver kuyruğunu. –Hop! Uçtu gitti!– Bil bakalım yanımda kim var?"

"Sesini duyduğum, Bay Skimpole muydu?"

"Ta kendisi! Bana herkesten daha çok faydası dokunuyor. Ne harika bir çocuk!"

Richard'a birlikte geldiklerini kimsenin bilip bilmediğini sordum. Hayır, diye cevap verdi, hiç kimse bilmiyor. Sevgili koca bebeği –Bay Skimpole'a bu adı yakıştırmıştı– ziyarete gitmişti ve sevgili koca bebek ona nerede olduğumuzu söylemişti, o da sevgili koca bebeğe gelip bizi görmeye niyetli olduğunu söylemişti ki, sevgili koca bebek de hemen onunla birlikte gelmek istemişti; bunun üzerine onu da yanında getirmişti. "Sadece bol miktarda olan masrafları kadar değil, ağırlığınca altın eder" dedi Richard. "Öyle neşeli ki. Dünyaya dair tek düşüncesi yok. Acemi ve saf yürekli!"

Bay Skimpole'un bütün masraflarını Richard'a ödetmesinde dünyaya dair tek bir düşüncesi olmadığının kanıtını göremiyordum ama bir şey demedim. Zaten o da içeri girip konuşmamızın gidişatını değiştirdi. Beni gördüğüne çok sevinmişti; altı hafta boyunca benim uğruma muhteşem sevinç ve sempati gözyaşları döktüğünü söyledi; iyileştiğimi duyduğunda olduğu kadar mutlu olmamıştı hiç; dünyada iyi ve kötünün karışımını idrak etmeye başlamıştı; başka birisi hasta olduğunda sağlığın değerini daha iyi anladığını fark etmişti; B'nin düz bakıyorum diye sevinmesi için A'nın şaşı bakmasının ya da D'nin ipek bir çorap içindeki kanlı canlı bacağından memnun olabilmesi için C'nin tahta bacak takmasının hayatın cilvesi olduğunu düşünmüştü.

"Sevgili Bayan Summerson, işte dostumuz Richard" dedi Bay Skimpole, "Chancery'nin karanlığından geleceğin parlak hayallerini üretiyor. Bu nefis bir şey, cana can katıyor, şairane! Eski zamanlarda o ıssız koruluklar, Pan ve Su Perilerinin hayali flüt sesleri ve danslarıyla çoban için keyifli bir hal alırmış. Bizim çoban, bizim pastoral Richard da kürsüde oturanların vereceği hükmün güzel melodisi eşliğinde Talihi dans ettirerek o kasvetli hanları aydınlatıyor. Çok hoş! Canı sıkkın, homurdanan biri bana 'Bu hukuk dalaverelerinin ne faydası var? Bunları nasıl savunursun?'

diyebilir. Ben de şöyle karşılık veririm, 'Homurtulu dostum, ben onları savunmuyorum, bana hoş görünüyorlar. Çoban bir genç var, benim dostum, onları benim o basit zihnimde harika şeylere dönüştürüyor. Bu uğurda var olduklarını söylemiyorum ama belki de öyledir –çünkü ben sizin gibi dünya işlerinden anlayan somurtkanlar arasında çocuk sayılırım ve ne size ne kendime hesap verebilecek durumda değilim.'"

Richard'ın bundan daha beter bir arkadaşı zor bulacağını ciddi ciddi düşünmeye başlamıştım. Doğru dürüst bir ilke ve gaye edinmesi gereken böyle bir zamanda bu sarıp sarmalıyıcı lakaytlığa bürünmesi ve her şeyi elinin tersiyle itivermesi, böyle uçarılıkla ilkeden gayeden vazgeçmesi beni huzursuz etti. Hamim gibi görmüş geçirmiş, aile bahtsızlığının sefil bahanelerini ve mücadeleleri düşünmek mecburiyetinde kalmış birinin Bay Skimpole'un zayıflıklarını ilan etmesinden ve gamsız bir içtenlik sergilemesinden muazzam bir rahatlık duymasını anlayabiliyordum; ama Bay Skimpole'un bu hallerinin göründüğü kadar sahici olduğuna ya da aylaklığına en az başka bir rol kadar, hem de daha sorunsuzca hizmet etmediğine inanamıyordum.

İkisi de benimle birlikte eve geldiler; Bay Skimpole bahçe kapısından dönünce ben Richard'la birlikte usulca içeri girip "Ada, hayatım, seni ziyaret etmek isteyen bir beyefendi getirdim" dedim. Kızarmış, şaşırmış yüzünde yazanları okumak zor değildi. Ada onu çok seviyordu, Richard da bunu biliyordu, ben de. Sadece kuzen olarak görüşseler de vaziyet gayet açıktı.

Şüphelerimin beni biraz fesatlaştırdığına inanacak gibi olmuştum ama Richard'ın onu aynı şekilde sevdiğinden emin değildim. Ona hayrandı –zaten bu güzele kim hayran olmazdı– ve sanırım, Ada'nın hamime verdiği söze ne kadar saygı duyduğunu bilmese gençlikte verdikleri sözleri büyük bir gurur ve şevkle yenilerdi. Yine de üzerindeki etkinin bu alana dahi sirayet ettiği yolunda ki inancım bana acı veriyordu; Jarndyce Jarndyce'e Karşı kafasından çıkana kadar her konuda olduğu gibi bu konuda da en hakikatli ve samimi yanını erteliyordu. Yazık! O afet olmasa Richard'ın nasıl olacağını artık bilmeme imkân yok!

En candan haliyle Ada'ya, Bay Jarndyce'in (kendisine göre biraz körü körüne ve aşırı güvenle) kabul ettiği şartlarını gizliden gizliye çiğnemek için gelmediğini söyledi; açıktan açığa onu ve beni görmek ve Bay Jarndyce'le ilişkilerinin aldığı hali açıklamak için gelmişti. Sevgili koca bebek biraz sonra yanımıza geleceğinden, sakınmasız bir konuşmayla kendisini temize çıkartması için sabahleyin ona bir randevu vermemi rica etti. Sabah yedide onunla malikânenin bahçesinde yürüyüş yapacağıma söz verdim, böylece bu mesele halloldu. Bay Skimpole çok geçmeden arz-ı endam etti ve bizi bir saat boyunca neşelendirdi. Israrla Küçük Coavinses'i (Charley'yi kastediyordu) görmek istedi ve ona babacan bir havayla merhum babasına elinden geldiğince iş temin ettiğini anlattı; küçük kardeşlerinden biri elini çabuk tutup aynı mesleğe girerse ona da bolca iş temin edeceği ümidindeydi.

"Çünkü sürekli bu ağlara takılıyorum," dedi Bay Skimpole sulu şarabının üzerinden güleç güleç bize bakarak, "sürekli karaya oturuyorum – tıpkı bir tekne gibi. Sürekli kefaletle serbest kalıyorum. Bu işi benim için yapacak birisi hep var. Hiç param olmadığı için, biliyorsunuz, ben yapamam. Ama Birisi yapıyor. Birisi sayesinde dışarı çıkıyorum; Duygu Yolculuğu'ndaki sığırcık gibi değilim.[1] Çıkıyorum. Bana bu Birisi kim diye sorarsanız, valla söyleyemem. Birisine içelim. Tanrı onu korusun!"

Richard sabahleyin biraz gecikti ama onu fazla beklemem gerekmedi ve hemen bahçeye girdik. Hava berrak ve nemliydi, gökyüzünde tek bulut bile yoktu. Kuşlar muhteşem şakıyorlardı; eğreltiler, otlar, ağaçlar üzerindeki çiy taneleri harikaydı; ağaçlar bir günde yirmi kat zenginleşmiş gibiydi; sanki onlar heybetle sessiz uykularındayken Doğa, o günün şerefine her zamankinden daha fazla mesai yapmıştı.

"Burası çok güzel bir yer" dedi Richard etrafına bakarak. "Davaların patırtısı, ahenksizliği burada yok!"

Ama başka meseleler vardı.

"Sana bir şey diyeyim mi," dedi Richard, "işleri tamamıyla hallettiğimde, sanırım buraya gelip dinleneceğim."

1 Sterne'in *Duygu Yolculuğu* romanında, kafesteki sığırcık "Dışarı çıkamıyorum" diye öter.

"Şimdi dinlensen daha iyi olmaz mı?"

"Şimdi dinlenmek" dedi Richard, "ya da şimdi çok kesin bir şeyler yapmak kolay değil. Kısacası, yapılamaz; en azından ben yapamam."

"Neden ki?" dedim.

"Nedenini biliyorsun, Esther. Bitmemiş bir evde yaşasaydın, çatın takılacak ya da sökülecek olsaydı –yarın, öbür gün, öbür hafta, öbür ay, öbür sene– ev tepeden tırnağa yıkılacak ya da yapılacak olsaydı – dinlenmek ya da durup oturmak zor gelirdi. Bana da öyle geliyor. Şimdi ne ki? Davacılar için şimdi diye bir şey yoktur."

Zavallı küçük, kafası karışık dostumun etraflıca anlattığı cazibeye inanmak üzereydim ki yine bir gece önceki o karanlık bakışı gördüm. Ne korkunç ki bu bakışta, ölen o zavallı adamdan da bir şeyler vardı.

"Richard'cığım," dedim, "konuşmamız için kötü bir başlangıç bu."

"Bana böyle diyeceğini biliyordum, Dame Durden."

"Sadece ben söylemiyorum, Richard. Bu aile lanetine ümitle ya da beklentiyle yaklaşmaman gerektiği konusunda seni ikaz eden ben değildim."

"Yine John Jarndyce!" dedi Richard sabırsızca. "N'apalım! Er ya da geç ondan söz edeceğiz, ne olsa esas konuşmak istediğim konu o; bir an önce söylesem iyi olacak. Esther'ciğim, nasıl bu kadar kör olabiliyorsun? Onun da bu işte çıkarı olduğunu, benim dava hakkında hiçbir şey bilmememin ve dava ile ilgilenmememin işine geldiğini, ama benim için iyi olmayacağını görmüyor musun?"

"Ah Richard," diyerek karşı çıktım, "onu görmüş, onu duymuş, çatısının altında yaşamış, onu tanımış biri olarak, bizi hiç kimsenin duyamayacağı bu ıssız yerde bile bana bu aslı astarı olmayan şüpheleri nasıl söyleyebiliyorsun?"

Doğal cömertliği bu sitemden esef duyduğu için kıpkırmızı kesildi. Alçak bir sesle cevap vermeden önce bir müddet sustu.

"Esther, eminim benim kötü birisi olmadığımı ve benim yaşımdaki biri için şüphe ve güvensizliğin nahoş duygular olduğundan haberdar olduğumu biliyorsun."

"Hem de çok iyi biliyorum" dedim.

"Çok iyisin!" dedi Richard, "senden de bunu söylemeni beklerdim çünkü beni rahatlatıyor. Bu işten kendimi kurtarıp bir gıdım rahatlamaya çok ihtiyacım var çünkü en hafifinden pis bir iş bu, senin de gayet iyi bildiğin gibi."

"Gayet iyi biliyorum" dedim. "Böyle yanlış manalar çıkartmanın senin mizacına uymadığını da biliyorum. Onu neyin bu kadar değiştirdiğini, senin gibi ben de iyi biliyorum."

"Yapma, hemşire," dedi Richard, biraz daha neşelenerek, "ne olursa olsun bana haksızlık etme. Ben öyle bir etki altına girme bahtsızlığına uğramışsam o da uğradı. Beni biraz değiştirdiyse onu da değiştirmiş olabilir. Bütün bu karmaşaya ve belirsizliğe rağmen şerefli bir adam olmadığını söylemiyorum; öyle olduğuna eminim. Ama bu etki herkese sirayet ediyor. Biliyorsun, herkese. Bunu kendisi de elli kere söylemiştir belki. Madem öyle, o neden kurtulsun?"

"Çünkü," dedim, "onun çok kendine has bir kişiliği var, ayrıca kendini kararlılıkla bu halkanın dışında tutmuş, Richard."

"Çünkü, çünkü!" dedi Richard o canlı tavrıyla. "Belki de görünüşteki o kayıtsızlığı sürdürmek daha akıllıca ve aldatıcıdır, canım. Davayla ilgisi olan başka kişileri hakları konusunda gevşek davranmaya sevk etmek içindir; insanlar ölebilir, bazı konular belleklerden silinebilir, birilerinin işine gelen pek çok şey kolayca vuku bulabilir."

Richard'a karşı öyle büyük bir acıma hissediyordum ki artık ona bir bakışla olsun sitem edemiyordum. Hamimin onun hatalarına karşı ne kadar yumuşak davrandığını ve onlardan söz ederken ne kadar sitemsiz konuştuğunu hatırladım.

"Esther," dedi Richard, "buraya John Jarndyce'e karşı el altından suçlamalar yöneltmek için geldiğimi zannetme. Sadece kendimi savunmak için geldim. Demek istediğim, ben bu davayı hiç umursamayan küçük bir çocukken aramız çok iyiydi, çok iyi anlaşıyorduk; ama ben ilgilenmeye, biraz kurcalamaya başlar başlamaz iş değişti. O zaman John Jarndyce Ada'yla benim ayrılmamız gerektiğini ve bu istenmeyen yolu terk etmezsem ona uygun olamayacağımı fark

etti. Bak Esther, benim bu istenmeyen yolu terk etmeye hiç niyetim yok; bize dayatmaya hiç hakkı olmayan o adaletsiz anlaşmada John Jarndyce'in tarafını tutmayacağım. İster beğensin ister beğenmesin, Ada'yla benim haklarımı savunmak zorundayım. Bunu uzun zamandır düşünüyorum ve bu sonuca vardım."

Zavallı Richard! Bu konuyu uzun zamandır düşündüğü gerçekten de belliydi. Yüzü, sesi, tavrı bunu gayet açık gösteriyordu.

"Ben de ona şerefimle, ihtilaf içinde olduğumuzu, ve bu ihtilafı gizlemektense açık açık kabul etmemiz gerektiğini söyledim (ona bir mektup yazdım). İyi niyeti ve himayesi için teşekkür ettim, o kendi yoluna gitsin, ben kendi yoluma. Aslına bakarsan yollarımız aynı değil. İhtilaflı vasiyetlerden birinde ben ondan daha fazla para alıyorum. Onun kabul edileceğini söylemek istemiyorum; ama öyle bir şans da var."

"Yazdığın bu mektubu ilk olarak senden duymuyorum, Richard" dedim. "Mektubunu öğreneli çok oldu, hem hakkında tek bir kızgın ya da kırgın kelime işitmeksizin."

"Öyle mi?" dedi Richard yumuşayarak. "Bütün bu aşağılık işlere rağmen onun şerefli bir adam olduğunu söylediğime sevindim. Ama bunu hep söylüyorum, hiç de şüphe etmedim. Esther'ciğim, bu fikirlerimin sana son derece haşin göründüğünü, Ada'ya anlattığında ona da öyle görüneceğini biliyorum. Ama bu davaya benim kadar vâkıf olsaydın, Kenge'deyken benim yaptığım gibi evrakları inceleseydin, ithamlar, karşı-ithamlar, şüphelerle nasıl dolu olduklarını görseydin benim onlara kıyasla ılımlı olduğumu düşünürdün."

"Belki öyledir" dedim. "Bu yığınla evrağın arasında hakikat ve adalet var mı sence Richard?"

"Davanın bir yerlerinde hakikat ve adalet var, Esther..."

"Daha doğrusu uzun zaman önce varmış" dedim.

"Var –var– olmalı" dedi Richard aceleyle, "ve ortaya çıkarılmalı. Ada'yı bir şantaj ve rüşvet vesilesi olarak kullanarak ortaya çıkarılamaz. Davanın beni değiştirdiğini söylüyorsun; John Jarndyce, onunla alakası olan herkesi değiştirdiğini ve değiştireceğini söylüyor. Madem öyle onu bir neticeye ulaştırmak için elimden geleni yapmakla iyi ediyorum."

"Demek elinden geleni yapacaksın, Richard! Sence bunca senedir başkaları ellerinden geleni yapmadılar mı? Bunca başarısızlık zorlukları kolaylaştırdı mı?"

"Sonsuza kadar süremez," dedi Richard, bana o hüzünlü anıyı hatırlatan bir haşinlik kıvılcımıyla. "Gencim ve kararlıyım; enerji ve azim çoğu zaman harikalar yaratmıştır. Başkaları bu işle yarım yamalak ilgilenmişler. Ben kendimi tümüyle adıyorum. Bunu hayatımın gayesi kabul ediyorum."

"Ama Richard'cığım, böylesi çok daha kötü, çok!"

"Hayır, hayır, hayır, benim için korkma" dedi şefkatle. "Çok tatlı, iyi, akıllı, sakin, mukaddes bir kızsın; ama önyargıların var. Yine John Jarndyce meselesine geleceğim. Sana bir şey diyeyim mi, Esther'ciğim, onun çok münasip bulduğu o ilişki tarzı hiç de tabii değildi."

"Sence doğal olan ayrı gayrılık, düşmanlık yaratmak mı, Richard?"

"Hayır, öyle demiyorum. Demek istediğim, bu işler bizi gayri tabii bir ilişkiye sokuyor, tabii münasebetler de onunla bağdaşmıyor. Bak, bu işin üzerinde durmam için başka bir sebep! Her şey bittiğinde John Jarndyce'i yanlış değerlendirdiğimi fark edebilirim. Davadan kurtulduğumda kafam berraklaşabilir ve senin bugün söylediklerine katılabilirim. Neden olmasın? O zaman bunu itiraf eder ve ondan özür dilerim."

Her şey o hayali zamana ertelenmişti! O zamana kadar her şey karmaşa ve belirsizlik içindeydi!

"Sırdaşların en iyisi," dedi Richard, "kuzen Ada'nın, benim John Jarndyce hakkında durup dururken ukala, dönek ve inatçı davranmadığımı anlamasını isterim; arkamda bu gaye ve sebep var. Kuzen John'a büyük bir hürmet beslediği için kendimi ona senin aracılığınla ifade etmek istiyorum; onaylamasan da seçtiğim bu yolu ona yumuşatarak anlatacağını biliyorum; kısacası" dedi, bu kelimeleri duraklayarak söyleyen Richard, "ben... ben kendimi Ada gibi bana güven duyan bir kıza kavgacı, bencil, şüpheci biri olarak göstermek istemiyorum."

Bu son sözlerinin ağzına daha önce söylediklerinin hepsinden daha çok yakıştığını söyledim.

"Bilmem," dedi Richard, "belki de haklısındır, canım. Bana da öyle gibi geliyor. Ama arada bir tarafsız olabilmem lazım. Sonra tekrar düzelirim, sakın korkma."

Ada'ya bütün söylememi istediği bu mu diye sordum?

"Hepsi bu değil," dedi Richard. "John Jarndyce'in mektubuma her zamanki gibi bana 'Sevgili Rick' diye hitap ederek, beni fikirlerimden vazgeçirmek için muhakeme yürüterek ve bunların onun gözünde hiçbir şeyi değiştirmediğini söyleyerek cevap verdiğini ondan saklamamak boynumun borcu. (Hepsi çok güzel tabii, ama durumu değiştirmiyor.) Aynı zamanda Ada'nın şunu da bilmesini istiyorum: Onu şimdi pek az görsem de kendiminkiler kadar onun çıkarlarını da gözetiyorum – ne de olsa aynı yolun yolcusuyuz; kulağına çalınan söylentilere aldanıp da benim havai ya da saygısız olduğumu zannetmesin; tam aksine, davanın bitmesini iple çekiyorum ve planlarımı hep o doğrultuda yapıyorum. Artık reşit olduğum için ve bu adımı attığım için kendimi John Jarndyce'e hesap verme mecburiyetinde hissetmiyorum; ama Ada hâlâ mahkemenin vesayeti altında olduğu için ondan henüz bana verdiği sözü yenilemesini istemiyorum. O kendi istediği gibi davranma özgürlüğünü kazandığında ben de tekrar eski ben olacağım ve sanırım ikimiz de çok farklı maddi koşullar içinde olacağız. Kendine has o düşünceliliğini de katarak bunları ona söylersen bana çok büyük bir iyilik yapmış olacaksın Esther'ciğim; böylece Jarndyce Jarndyce'e Karşı'nın başını daha büyük bir şevkle ezebileceğim. Tabii Kasvetli Ev'de bu söylediklerimin gizlenmesini talep etmiyorum."

"Richard," dedim, "bana çok güveniyorsun ama korkarım nasihatlarımı dinlemeyeceksin, değil mi?"

"Bu konuda imkânsız, canım. Başka istediğin her konuya varım."

Sanki hayatında başka bir konu varmış gibi! Sanki bütün hayatı ve kişiliği tepeden tırnağa bir renge durmamış gibi!

"Sana bir soru sorabilir miyim, Richard?"

"Herhalde" dedi gülerek. "Sen sormazsan kim soracak?"

"Düzenli bir hayat sürmediğini kendin söyledin."

"Hiçbir şey düzene girmemişken nasıl düzenli bir hayat sürebilirim ki, Esther?"

"Tekrar borca mı girdin?"

"Tabii, girdim" dedi Richard, benim saflığıma şaşarak.

"Öyle mi?"

"Öyle, yavrucuğum. Masraf etmeden kendimi bir amaca tümüyle vakfedemem. Unutuyorsun, belki de bilmiyorsun, iki vasiyette de Ada'yla bana bir şeyler kalıyor. Esas mesele az mı kalacak yoksa çok mu. Ne olursa olsun ben kâfi miktarda alacağım. Sen içini ferah tut, canım" dedi Richard, halime gülerek, "İşlerim yoluna girecek! Kendimi kurtaracağım, canım!"

Yüz yüze olduğu tehlikeyi öyle iyi seziyordum ki Ada, hamim ve kendim adına aklıma gelen en etkili sözcükleri kullanarak onu uyarmaya ve bazı hatalarını ona göstermeye çalıştım. Söylediğim her şeyi sabır ve nezaketle dinledi ama bütün hepsi en ufak bir etki dahi yaratmadan üstünden akıp geçti. Hamimin mektubunu nasıl karşıladığını bildiğimden buna hiç şaşırmadım ama Ada'nın etkisini de denemeye karar verdim.

Birlikte yürüye yürüye yeniden köye geldikten sonra, ben kahvaltı için eve gittiğimde Ada'yı ona anlatacaklarıma hazırladım ve Richard'ın kendini kaybetmesinden ve bütün hayatını saçıp savurmasından neden korkmamız gerektiğini açık açık anlattım. Bu onu tabii çok mutsuz etti; yine de Richard'ın hatalarını düzelteceğine benden çok daha fazla inanıyordu –cancağızımın böyle hissetmesi o sevgi dolu yüreği için çok doğaldı!– sonunda ona şu kısa mektubu yazdı:

"SEVGİLİ KUZENCİĞİM – Esther bu sabah ona söylediklerinin hepsini bana anlattı. Bu mektubu yazma sebebim, onun sana söylediklerinin hepsini kendi adıma bütün kalbimle yinelemek ve kuzen John'un bir doğruluk, samimiyet, iyilik numunesi olduğunu er ya da geç anlayacağından ve ona (istemeyerek de olsa) bu kadar haksızlık ettiğin için fazlasıyla üzüleceğinden ne kadar emin olduğumu sana bildirmektir.

"Şimdi söylemek istediğimi nasıl yazacağımı bilemiyorum ama demek istediğim şeyi anlayacağına güveniyorum. Sevgili kuzenciğim, korkarım kendini –ve dolayısıyla beni– şu anda bu kadar

mutsuz etmenin nedeni kısmen benim. Eğer bu doğruysa ya da bu işi yaparken daha çok beni düşünüyorsan, vazgeçmeni bütün samimiyetimle rica ve talep ediyorum. İçinde doğduğumuz bu gölgeye sırtını dönmen kadar beni mutlu edecek bir şey daha yoktur. Bunu söylediğim için bana kızma. Rica ederim, sevgili Richard, benim için ve kendin için, daha küçücükken ikimizi de yetim bırakan bu sorun kaynağına karşı doğal bir nefretle onu sonsuza kadar silip at. Ondan kimseye fayda gelmeyeceğini, hiç ümit olmadığını öğrenmemize neden olacak çok şey gördük; bize verebileceği yegâne şey üzüntü.

"Sevgili kuzenciğim, istediğini yapmakta serbest olduğunu, ilk aşkından daha fazla seveceğin birini bulmanın çok muhtemel olduğunu hatırlatmama gerek yok. Seçeceğin kişinin, senelerce süründüğün bir yatakta kalmak, endişe çekmek pahasına, senin başka amaçlara kayıtsız kalman pahasına zengin olmayı ümit etmektense, hatta (böyle bir şey mümkünse) zengin olmaktansa gelirin az da olsa orta karar da olsa vazifeni yaptığını ve karar kıldığın yolda ilerlediğini görmekten memnun kalacağına şüphem olmadığını söylememe izin ver. Bu kadar az bilgiye ve tecrübeye sahip olmama rağmen bunları söylememe şaşırabilirsin ama bunu kendi kalbimdekilerin kesinliğiyle biliyorum. En derin sevgilerimle,

ADA."

Bu not Richard'ı çok geçmeden bize getirdi ama fikirlerinde bir değişikliğe yol açmadı. Siz istediğiniz kadar gayret gösterin, dedi, kim haklı kim haksız göreceksiniz –ben size göstereceğim! Neşeli ve canlıydı, sanki Ada'nın şefkati onu tatmin etmişti; içimi çekmekten ve mektubu tekrar tekrar okuduğunda üzerinde o ankinden daha kuvvetli bir etki yaratacağını ümit etmekten başka yapabileceğim bir şey yoktu.

O gün de bizimle kalıp, ertesi sabah arabayla dönecekleri için Bay Skimpole'la konuşmanın fırsatını kolladım. Dışarıda geçen hayatımız bana kolayca böyle bir fırsat yarattı; Richard'ı kışkırtmanın sorumluluğunun ona ait olduğunu söyledim kelimeleri özenle seçerek.

"Sorumluluk mu, Bayan Summerson?" diye yineledi, kelimeyi en hoş gülüşüyle yakalayarak. "Ben dünyada sorumluluk alacak en son kişiyim. Hayatımda bir kez olsun bir şeyden sorumlu olmadım – olamam."

"Korkarım herkes buna mecbur" dedim, çekingenlikle; ne de olsa benden çok daha yaşlı ve akıllıydı.

"Ya, öyle mi?" dedi Bay Skimpole, bu yeni icadı şakacı bir şaşkınlıkla karşılayarak. "Peki, herkes borçlarını ödemeye muktedir olmak zorunda mıdır? Ben değilim. Hiç olmadım. Görüyorsunuz ya, Bayan Summerson," cebinden bir avuç bozukluk çıkarttı, "bir sürü para. Ne kadar olduğunu hiç bilmiyorum. Saymasını bile beceremem. İster dört şilin dokuz peni diyelim... ister dört pound dokuz şilin. Bundan fazla borcum olduğumu söylüyorlar. Herhalde öyledir. Bütün o iyi insanların müsaade edebilecekleri kadar borcum var. Onlar vazgeçmiyorsa ben neden vazgeçeyim? İşte kısaca Harold Skimpole. Bu sorumluluksa, ben sorumluyum."

Parayı tekrar cebine koyuşunda ve sanki başka birinin bir tuhaflığını anlatıyormuş gibi düzgün yüzünde bir gülümsemeyle bana bakışında öyle büyük bir rahatlık vardı ki neredeyse onun bu işle hiç alakası olmadığını düşünecektim.

"Hazır sorumluluktan söz etmişken," dedi, "hayatım boyunca sizin kadar ferahlatıcı bir sorumluluk duygusuna sahip kimseyle tanışma bahtiyarlığına ermedim. Bana sorumluluğun mihenk taşı gibi görünüyorsunuz. Merkezinde olduğunuz küçük düzenli sistemin mükemmelen işlemesi için gayret gösterirken sizi gördüğümde, sevgili Bayan Summerson, kendi kendime işte sorumluluk bu deme ihtiyacı hissediyorum – aslında bunu sık sık söylüyorum da!"

Bu sözlerden sonra ne kastettiğimi açıklamak zordu ama Richard'ın o sıralarda kapıldığı ümitli fikirleri desteklemektense dizginleyeceğini umduğumuzu söyleyecek kadar direnç gösterdim.

"Memnuniyetle," dedi, "tabii becerebilirsem. Ama, sevgili Bayan Summerson, ben rol yapamam, hislerimi gizleyemem ki. Beni elimden tutup uçarı bir Talih alayına katsa ve Westminster Hall'e götürse, giderim. 'Skimpole dansa katıl!' dese, katılırım. Sağduyu bunu yapmaz, biliyorum; ama bende sağduyu yok."

Bunun Richard adına çok üzücü olduğunu söyledim.

"Demek öyle düşünüyorsunuz!" dedi Bay Skimpole. "Demeyin, demeyin. Farz edelim Sağduyuyla dostluk kuruyor, Sağduyu mükemmel bir adam –epeyce buruşmuş– korkunç iş bitirici –iki cebinde de on poundluk bozukluk var– elinde cetvelli hesap defteri – genel itibariyle vergi tahsildarına benziyor. Bizim Richard ümitli, coşkulu, engelleri aşıyor, taze bir gonca gibi şiir dolu, pek saygıdeğer dostuna şöyle diyor 'Önümde altın bir fırsat var; öyle parlak, öyle güzel, öyle keyifli ki; ona ulaşabilmek için engelleri aşa aşa gidiyorum!' Saygıdeğer dost, cetvelli hesap defterini anında kafasına indiriyor; ona düzyazı gibi imasız bir üslupla kendisinin öyle bir şey görmediğini söylüyor; ona bunun faturalardan, sahtekârlıktan, at kılı peruklardan ve siyah cüppelerden başka bir şey olmadığını gösteriyor. Acı verici bir değişim – had safhada sağduyulu, ona şüphe yok, ama nahoş. Ben bunu yapamam. Cetvelli hesap defterim yok. Mizacımda vergi tahsildarlığı yönü yok, hiç saygın değilim, olmak da istemiyorum. Tuhaf belki, ama öyle işte!"

Başka bir şey söylemek boşunaydı; bunun üzerine biraz ilerimizde olan Ada'yla Richard'ın yanına gitmeyi teklif ettim ve Bay Skimpole'dan umudumu kestim. Sabahleyin malikâneye gitmişti, yürürken aile resimlerini bize keyfince anlattı. Ölüp gitmiş Leydi Dedlock'lar arasında öyle meşum çobanlar varmış ki, dedi bize, masum asalar bile ellerinde silaha dönüşüyormuş. Pamuklu mintanlar, yüzlerinde pudralarla sürülerine ciddiyetle nezaret ediyor ve bazı kabile şeflerinin sürdükleri savaş boyalarına benzeyen yakılarıyla sıradan insanları korkutuyorlarmış. Bir Sir Bilmemkim Dedlock varmış, atının iki arka bacağı arasından bir muharebe, patlamış bir mayın, dumanlar, şimşekler, alev almış bir köy tam tekmil görünüyormuş; Bay Skimpole resmin, bir Dedlock'un böyle önemsiz şeyleri nasıl hafife aldığını göstermek için yapıldığını düşünüyordu. Bu adamın temsil ettiği bütün soyun, belli ki hayattayken kendisinin de "doldurulmuş insanlar" adını verdiği sınıfa girdiğini söyledi – cam gözlü, en beğenilen halleriyle dallara ve tüneklerine tünemiş, gayet mükemmel, canlılıktan son derece uzak ve daima cam fanuslar içinde geniş bir koleksiyon.

O isme bir atıfta bulunulduğunda kendimi pek rahat hissedemiyordum artık; Richard bize doğru ağır ağır yaklaşan bir yabancıyı karşılamak için bir hayret nidasıyla adımlarını hızlandırdığında içim rahatladı.

"Şu işe bak!" dedi Bay Skimpole. "Vholes!"

Bu beyin Richard'ın dostu olup olmadığını sorduk.

"Dostu ve hukuk danışmanı" dedi Bay Skimpole. "Sevgili Bayan Summerson, sağduyu, sorumluluk ve saygınlığı hep bir arada istiyorsanız –örnek bir adam istiyorsanız– işte size Vholes."

Richard'ın böyle birinden yardım gördüğünü bilmediğimizi söyledik.

"Kanunen çocukluktan çıktıktan sonra," dedi Bay Skimpole, "lafazan dostumuz Kenge'i bıraktı ve bildiğim kadarıyla Vholes'u tuttu. Aslına bakarsanız bunu gayet iyi biliyorum çünkü onu Vholes'la ben tanıştırdım."

"Onu uzun zamandır tanıyor musunuz?" diye sordu Ada.

"Vholes'u mu? Sevgili Bayan Clare, onunla da mesleğine mensup pek çok kişiyle olduğu türden bir tanışıklığım var. Gayet makul ve medeni bir biçimde bir şeyler yaptı –sanırım buna muameleleri başlatmak deniyor– sonunda da beni aldı. Birisi sağ olsun hemen gelip parayı ödedi –bir şey, dört peni– poundlarla şilinleri unutuyorum ama dört peniyle bittiğini biliyorum çünkü o sırada birilerine dört peni borcum olması bana çok tuhaf gelmişti – sonra ikisini tanıştırdım. Vholes tanışmak istediğini söyledi, ben de istediğini yaptım. Şimdi düşünüyorum da," bu keşfi yaparken en samimi gülüşüyle soru sorar gibi bize bakıyordu, "Vholes sakın bana rüşvet vermiş olmasın? Bana para verdi, komisyon dedi. Beş pound muydu acaba? Biliyor musunuz, bence kesin beş pounddu!"

Richard'ın heyecanla yanımıza gelip, bize Bay Vholes'u aceleyle tanıştırmasıyla bu mevzuda daha fazla kafa yormasına gerek kalmadı – göze buz gibi görünen ince dudaklı, soluk yüzünün sağında solunda kırmızı kabartılar olan, ince uzun elli yaşlarında, omuzları kalkık, öne eğik bir adamdı. Karalar giymişti, ellerinde siyah eldivenler vardı, düğmeleri çenesine kadar ilikliydi, cansız

tavrı ve Richard'a yönelttiği durgun, sabit bakışları haricinde dikkate değer bir şeyi yoktu.

"Umarım sizi rahatsız etmemişimdir, hanımefendiler" dedi Bay Vholes; bunun üzerine güçlükle duyulan konuşmasının da dikkate değer olduğunu fark ettim. "Bay Carstone'la yaptığımız anlaşmaya göre, dava Başyargıcın listesinde çıktığında ona mutlaka haber vermem gerekiyor, dün gece posta zamanı geçtikten sonra kâtiplerimden biri davanın beklenmedik bir biçimde yarınki listede göründüğünü söyleyince bu sabah erkenden bir arabaya atlayıp ona haber vermeye geldim."

"Evet," dedi Richard, kızarmıştı, muzafferane Ada'yla bana bakıyordu, "artık bu işleri eskisi gibi ağırdan almıyoruz. Artık son sürat ilerliyoruz! Bay Vholes bir araba kiralayıp posta kasabasına gidelim, bu akşamki posta arabasını yakalayıp onunla dönelim!"

"Siz bilirsiniz, efendim" dedi Bay Vholes. "Emrinize amadeyim."

"Bir bakalım" dedi Richard saatine bakarak. "Dedlock'a koşup eşyalarımı toparlarsam, sonra da artık ne bulunursa hafif bir araba tutarsam, yola çıkana kadar bir saatim daha kalır. Çaya gelebilirim. Kuzen Ada, ben yokken siz Esther'le Bay Vholes'u ağırlar mısınız?"

O heyecan ve telaşla hemen yola koyuldu ve akşam alacasında çok geçmeden gözden kayboldu. Biz geri kalanlar eve yürüdük.

"Bay Carstone'un yarın orada bulunması şart mı, efendim?" dedim. "Bir faydası olur mu?"

"Hayır, hanımefendi" dedi Bay Vholes. "Benim bildiğim bir faydası yok."

Bunun üzerine Ada da ben de sırf hayal kırıklığına uğramak için gitmesinden duyduğumuz üzüntüyü dile getirdik.

"Bay Carstone kendi işlerini takip etme şartı koydu," dedi Bay Vholes, "bir müvekkil kendi ilkelerini belirlediğinde ve bu ilkeler ahlaka aykırı olmadığında bana da onları yerine getirmek düşer. İş söz konusu olduğunda açık ve net davranmak isterim. Dulum, üç kızım var –Emma, Jane ve Caroline– tek isteğim hayattaki vazifelerimi onlara iyi bir isim bırakacak şekilde ifa etmek. Burası hoş bir yere benziyor, hanımefendi."

Yürürken yanında olduğum için bana yönelttiği bu söze ben de katıldım ve görülmeye değer bellibaşlı yerleri saydım.

"Öyle mi?" dedi Bay Vholes. "Memleketi Vale of Taunton'da oturan yaşlı babama destek olma ayrıcalığına sahibim, orayı da çok beğenirim. Burada bu kadar güzel yerlerin olacağı hiç aklıma gelmezdi."

Muhabbeti sürdürmek adına Bay Vholes'a şehir dışında yaşamak isteyip istemediğini sordum.

"Ah, hanımefendi," dedi, "çok hassas bir noktaya dokundunuz. Sağlığım iyi değil (sindirim sistemim pek zayıf düştü), kendimden başka düşünecek kimsem olmasaydı, şehir dışına kaçardım; özellikle de işim gereği toplum, bilhassa da hanımlar arasına karışmaktan hep mahrum kaldım ki bunu çok isterdim. Ama üç kızımla, Emma, Jane ve Caroline –bir de yaşlı babamla– bencil davranmama imkân yok. Doğru, yüz iki yaşında ölen büyükannemin yükü artık omuzlarımdan kalktı ama geri kalanlar değirmenin sürekli döndürülmesini mecbur kılıyor."

O mırıl mırıl konuşması ve cansız halleri yüzünden ne dediğini anlamak epeyce dikkat gerektiriyordu.

"Sürekli kızlarımdan söz etmemin kusuruna bakmayın" dedi. "Onlar benim en zayıf noktam. Zavallı kızlarıma iyi bir ismin yanı sıra bir nebze olsun bağımsızlık sağlamak istiyorum."

Bay Boythorn'un evine geldiğimizde çay masası bizi hazır bekliyordu. Çok geçmeden Richard telaş içinde, kıpır kıpır geldi ve Bay Vholes'un iskemlesinin üzerine eğilerek kulağına bir şeyler söyledi. Bay Vholes yüksek sesle karşılık verdi –daha doğrusu her zamanki ses tonuyla– "Beni de alacaksınız, değil mi, efendim? Benim için fark etmez, efendim. Siz nasıl isterseniz. Emrinize amadeyim."

Daha sonraki konuşmalardan Bay Skimpole'un sabaha kadar burada kalıp, ertesi gün iki kişilik parası ödenmiş olan arabayla döneceğini anladık. Ada da ben de Richard yüzünden dertli olduğumuz ve onunla bu şekilde ayrılmaktan üzüntü duyduğumuz için gece yolcuları yola koyulur koyulmaz Bay Skimpole'u Dedlock Arms'a bırakıp istirahate çekileceğimizi lisanı münasiple olabildiğince anlatmaya çalıştık.

Richard'ın coşkusu her şeyi önüne katıp götürdüğünden, hepimiz köyün yukarısına, tuttuğu arabanın beklediği tepeye çıktık; orada arabaya koşulmuş sıska, kula bir atın başında fenerle bekleyen bir adam bulduk.[2]

O ikisinin fenerin ışığında yan yana oturuşlarını hiç unutmayacağım; Richard kanlı canlı, hararetli, neşeli, elinde dizginler; Bay Vholes kımıltısız, siyah eldivenli, düğmeleri sıkı sıkı ilikli, avına bakıp onu büyülemek ister gibi Richard'a bakıyor. O ılık, karanlık gecenin, yaz şimşeklerinin, çalıların ve yüksek ağaçların daralttığı tozlu yolun, kulaklarını dikmiş sıska, solgun atın ve Jarndyce Jarndyce'e Karşı'ya doğru son sürat yola çıkılışının görüntüsü hâlâ gözlerimin önünde.

O gece birtanem bana şunu söyledi, bundan böyle Richard ister zenginleşsin ister mahvolsun, ister çevresi dostlarla dolsun ister yapayalnız kalsın kendisi için hiçbir şey değişmeyecekti, sadık bir kalbin sevgisine ne kadar ihtiyaç duyarsa o sadık kalp ona o kadar sevgi verecekti; şimdi bu hataları yaparken bile Richard onu nasıl düşünüyorsa kendisi de onu her zaman aynı şekilde düşünecekti; mümkün olursa hayatını ona adayacak, asla kendini düşünmeyecekti; o memnun olduktan sonra kendi memnuniyeti umrunda bile değildi.

Peki, sözünde durdu mu?

Önümdeki yola bakıyorum, şimdiden mesafe bayağı azaldı, seyahatin sonu görünür gibi oldu; Chancery davasının ölü denizinin ve kıyıya vurduğu bütün o tatsız meyvelerin üzerinde[3] cancağızımı bütün sadakatiyle görüyorum.

2 "Ve gördüm, ve işte, bir kula at ve onun üzerine benmiş olanı adı Ölümdü" (Vahiy 6:8).

3 Sodom'un elmaları efsanesine gönderme yapıyor. Bu elmalar Ölü Deniz'in kıyılarında yetişirmiş görüşünleri iştah kabartsa da tatları çok kötü olurmuş.

XXXVIII. Bölüm

MÜCADELE

Tekrar Kasvetli Ev'e dönme zamanımız geldiğinde tam belirlediğimiz gün yola çıktık ve orada aşırı bir sevinçle karşılandık. Sağlığımı ve gücümü tam manasıyla kazanmıştım; ev idaresi anahtarlarımı odamda hazır edilmiş bulunca, sanki yeni yıl gibi onları neşeyle şıngırdatarak içeri girdim. "Tekrar vazife, vazife, vazife, Esther," dedim; "bunu keyif ve memnuniyetin de ötesinde aşırı bir sevinçle yapmayacaksan hiç gözüme görünme. Sana başka söyleyecek bir şeyim yok canım!"

İlk birkaç sabah koşuşturma ve meşgaleyle öyle doluydu, hesapların düzenlenmesine, Homurtuhane'yle evin diğer yerleri arasında tekrar tekrar gidip gelmeye, çekmecelerle dolapları yeniden yerleştirmeye, genel bir yeni başlangıca öylesine vakfedilmişti ki bir an bile boş kalmadım. Ama bu düzenlemeler bittiğinde ve her şey rayına oturduğunda birkaç saatliğine Londra'ya gittim, Chesney Wold'da yaktığım mektupta yazan bazı şeyler beni bir karar almaya sevk etmişti.

Bu ziyaretin bahanesi Caddy Jellyby'ydi – kızlık adı öyle yer etmişti ki ondan hep öyle söz ediyordum. Önceden ona bir mektup yazıp küçük bir iş gezisinde yanımda olmasını rica etmiştim. Sabahleyin erkenden bindiğim posta arabası Londra'ya vakitlice vardığından önümde koca bir gün vardı.

Evlendiğinden beri beni görmemiş olan Caddy öyle sevinçli öyle sevgi doluydu ki kocasını kıskandıracağım diye korktum.

Ama o da kendince ondan beterdi – kısacası yine eski hikâye, kimse methedilmeye değer bir şey yapmama olanak tanımıyordu.

Yaşlı Bay Turveydrop yataktaydı, Caddy de onun kakaosunu değirmende çekiyordu; kakaoyu yukarı çıkartmak için hüzünlü, küçük çırak bekliyordu – dans mesleğinde çıraklık etmek çok tuhaf bir şeydi. Caddy bana, kayınpederinin son derece kibar ve düşünceli olduğunu, birlikte çok mutlu yaşadıklarını söyledi. (Birlikte yaşamaktan söz ederken, yaşlı beyefendinin bütün iyi şeyleri, güzel daireyi aldığını, kocasıyla ikisinin ne bulurlarsa ona razı olduklarını ve ahırın üzerindeki iki köşe odasına tıkıldıklarını kastediyordu.)

"Annen nasıl, Caddy?" dedim.

"Babam vasıtasıyla, ondan haber alıyorum; ama pek göremiyorum" dedi. "Neyse ki aramız iyi ama Annem benim bir dans hocasıyla evlenmemi mantıksız buluyor ve bu mantıksızlığın ona da sirayet etmesinden biraz korkuyor."

Bayan Jellyby başka vazifeler ve zorunluluklar aramak uğruna ufukları teleskopuyla taramak yerine kendi doğal vazifelerini yerine getirseydi sanırım mantıksızlığa karşı en iyi önlemi almış olurdu; ama bunu kendime sakladığımı söylememe gerek yok herhalde.

"Ya baban, Caddy?"

"Her akşam buraya geliyor," dedi Caddy, "şu köşede oturmayı öyle seviyor ki, onu orada görmek büyük bir zevk."

Köşeye bakınca Bay Jellyby'nin kafasının köşede yarattığı izi rahatça gördüm. Başı için böyle bir istirahatgâh bulması insanı avutuyordu.

"Ya sen, Caddy," dedim, "bahse girerim bütün gün koşuşturuyorsun?"

"Valla öyle, canım," dedi Caddy, "sana büyük bir sır vereceğim, ben de ders vermek için yeterli hale gelmeye çalışıyorum. Prens'in sağlığı o kadar iyi değil, ona yardım etmek istiyorum. Okuldu, sınıftı, özel dersti, çıraktı derken çok yoruluyor zavallı!"

Bu çırak hikâyesi bana hâlâ o kadar tuhaf geliyordu ki kaç çırak olduğunu sordum.

"Dört" dedi Caddy. "Biri içeride, üçü dışarıda. Çok iyi çocuklar, sadece bir araya geldiklerinde işlerine bakmak yerine oyun oynuyorlar – bütün çocuklar gibi. Şimdi mutfakta gördüğün bu küçük oğlan boş mutfakta vals yapıyor, ötekileri de olabildiğince eve dağıtıyoruz."

"Adımları öğrensinler diye mi?" dedim.

"Evet" dedi Caddy. "Böylece saatlerce adımlarını çalışabiliyorlar. Akademide dans ediyorlar; yılın bu zamanlarında her sabah beşte çeşitli Figürler yapıyoruz."

"Hiç de kolay değil, desene" diye bağırdım.

"Sana bir şey diyeyim mi canım," dedi Caddy gülümseyerek, "gündüzlü çıraklar sabahleyin zilimizi çaldığında (yaşlı Bay Turveydrop rahatsız olmasın diye zil bizim odaya bağlı) pencereyi açıp onlara bakıyorum ve kollarının altında küçük ayakkabılarıyla merdivenlerde durduklarını görünce aklıma sabahın köründe işbaşı yapan küçük baca temizleyicileri geliyor."

Bütün bunlar bana bu sanatı farklı bir yönüyle gösterdi, kuşkusuz. Anlattıklarının üzerimde yarattığı etki Caddy'nin hoşuna gitmişti, neşeyle kendi çalışmalarının ayrıntılarını sayıp dökmeye başladı.

"Malum, canım, masraftan kısmak için biraz Piyano, biraz da Küçük Keman çalmam gerekiyor, bu yüzden de mesleğimizin ayrıntıları kadar bu iki aleti de çalışmam lazım. Annem normal birisi olsaydı, müzik hakkında temel bilgileri edinmiş olurdum. Ama benim hiç bilgim yoktu; işin bu kısmı, itiraf etmeliyim ki, ilk başta çok cesaret kırıcıydı. Ama kulağım çok iyi, ağır ve sıkıcı işlere de alışığım –en azından bu konuda Anneme müteşekkirim– insan azmetti mi yapıyor, Esther, biliyorsun bu her yerde böyle." Bu sözleri söyleyerek, neşeyle küçük piyanoya oturdu Caddy ve gayet canlı küçük bir kadril çaldı. Sonra tatlılıkla, kızararak ayağa kalktı ve hâlâ kendi kendine gülmeyi sürdürerek, "Bana gülme, lütfen" dedi.

Ben ağlamaya daha meyilliydim ama ikisini de yapmadım. Onu yüreklendirdim, büyük bir samimiyetle övdüm. Çünkü bir dans hocasının karısı olmasına ve karınca kararınca kendisi de dans hocası olmaya uğraşmasına rağmen en az bir Misyon kadar kıymetli,

doğal, sıhhatli, sevgi dolu bir çalışkanlık ve sebat yoluna girmiş olduğuna inanıyordum.

"Canım," dedi Caddy keyifle, "beni ne kadar sevindirdiğini bilemezsin. Sana ne kadar minnettarım tahmin edemezsin. Benim bu küçücük dünyamda bile ne değişiklikler var, Esther! Onca kaba ve mürekkepli olduğum o ilk geceyi hatırlıyor musun? O zamanlar benim birilerine dans etmeyi öğreteceğimi, başka imkânları ve imkânsızlıkları kim aklına getirirdi?"

Biz gevezelik ederken yanımızdan ayrılmış olan kocası balo salonunda çırakları çalıştırmaya gitmeden önce yine yanımıza geldiğinde Caddy bana hizmete hazır olduğunu söyledi. Ama benim zamanım gelmemişti çünkü onu o sırada oradan almak beni rahatsız edecekti. Üçümüz birlikte çırakların yanına gittik ve dans esnasında ben de çıraklığa soyundum.

Çıraklar dünyanın en tuhaf küçük mahluklarıydı. Boş mutfakta tek başına dans ede ede o hale gelmediğini ümit ettiğim hüzünlü oğlanın yanı sıra iki oğlan, bir de küçük, tüllü elbiseli, pasaklı, uyuşuk bir kız vardı. Bu büyümüş de küçülmüş, (yine tülden) rüküş boneli küçük kız ipli ayakkabılarını yıpranmış kadife bir çantada taşıyordu. Bacaklarıyla ayakları, bilhassa da topukları pek derbeder, kılıksız küçük oğlanlar, dans etmedikleri zamanlarda ceplerindeki iplerle, bilyelerle, kemiklerle oynamaya dalıyorlardı. Ana babalarının neden onlar için bu mesleği seçtiğini sordum Caddy'ye. Caddy bilmediğini söyledi; belki öğretmen olacakları içindi, belki de sahneye çıkacakları için. Hepsi de kıt kanaat geçinen insanlarmış; hüzünlü oğlanın annesi birahane işletiyormuş.

Büyük bir ciddiyetle bir saat dans ettik; hüzünlü çocuk alt uzuvlarıyla harikalar yaratıyordu ama orada göze çarpan keyif kesinlikle belden yukarı çıkmıyor gibiydi. Kocasını izleyen ve belli ki onu kendine örnek alan Caddy'nin edindiği zarafet ve vakar o güzel yüzü ve vücuduyla birleştiğinde fazlasıyla hoş duruyordu. Daha şimdiden bu küçüklerin eğitiminin kocasının üzerindeki yükünü hafifletmişti; kocası bir figürdeki kendi bölümünü göstermek haricinde pek işe karışmıyordu. Sürekli müziği çalıyordu.

Tüllü çocuğun yapmacıklı tavırları ve oğlanlara karşı tenezzülü görülecek şeydi. Bu şekilde tam bir saat dans ettik.

Çalışma bittiğinde Caddy'nin kocası şehirde bir okula gitmek için hazırlandı, Caddy de benimle çıkmak için hazırlanmaya gitti. Bu esnada ben balo salonunda oturup çırakları seyrettim. Dışarıda duran iki oğlan botlarını giymek ve yatılı oğlanın saçını çekmek için merdivene çıktılar; saçını çektiklerini çocuğun bağırışlarından anladım. Ceketlerinin düğmeleri iliklenmiş, dans ayakkabıları ceketlerine iliştirilmiş vaziyette geri döndüler, sonra ceplerinden soğuk etle ekmek çıkarttılar ve duvardaki lir resminin altında yemeğe koyuldular. Bağcıklı ayakkabılarını çantasına koyup, eski püskü pabuçlar giymiş olan küçük tüllü çocuk bir hamlede rüküş bonesini başına geçirdi ve dans etmeyi sevip sevmediğini sormam üzerine "Oğlanlarla değil" diye cevap vererek bonesinin bağını bağladıktan sonra yüzünde küçümsemeyle evine gitti.

"Yaşlı Bay Turveydrop," dedi Caddy, "henüz tuvaletini bitirmediği ve seni görmeye yetişemeyeceği için özür diliyor. Sana bayılıyor, Esther."

İnceliğine minnettar olduğumu söyledim ama ilgisine maruz kalmadığıma pek sevindiğimi söylemeye gerek görmedim.

"Giyinmesi çok uzun sürüyor," dedi Caddy, "çünkü bu konularda onu örnek alan pek çok kişi var ve şöhretini koruması gerekiyor. Babama karşı ne kadar nazik davrandığını bilemezsin. Akşamları Babama Prens Regent'tan bahsediyor; Babamı hiç bu kadar meraklı görmemiştim."

Bay Turveydrop'un Adabı Muaşeretini Bay Jellyby'ye ihsan edişinin görüntüsü zihnimde belirdi. Caddy'ye kayınpederinin babasını sık sık dışarı çıkarıp çıkarmadığını sordum.

"Hayır," dedi Caddy, "pek dışarı çıkarmıyor ama onunla konuşuyor, Babam da onu çok takdir ediyor, dinliyor, anlattıkları hoşuna gidiyor. Tabii babamın Adabı muaşeret konusunda hiçbir iddiası olmadığının farkındayım ama çok iyi anlaşıyorlar. Ne kadar iyi arkadaş olduklarını tahmin edemezsin. Hayatım boyunca babamın enfiye çektiğini görmemiştim ama Bay Turveydrop'un

kutusundan her seferinde bir tutam alıyor ve bütün akşam burnuna tutup duruyor."

Hayatın cilveleri arasında, yaşlı Bay Turveydrop'un yetişip Bay Jellyby'yi Borrioboola-Gha'dan kurtarması bana acayipliklerin en hoşlarından biri gibi göründü.

"Peepy'ye gelince," dedi Caddy biraz duraksayarak, "kendi ailemi kurmaktan sonra en çok korktuğum şey onun yaşlı Bay Turveydrop'a rahatsızlık vermesiydi ama yaşlı beyefendinin o çocuğa karşı iyiliği her şeyin ötesinde. Bana onu görmek istediğini söylüyor, canım! Gazetesini yatağına götürmesine izin veriyor; ona tostundan artanları veriyor; evin içinde onu getir götür işlerinde kullanıyor; bana yolladı mı altı peni veriyor. Kısacası," dedi Caddy neşeyle, "lafı fazla uzatmadan, çok talihli bir kızım, minnettar olmam gereken çok şey var. Nereye gidiyoruz, Esther?"

"Old Street Caddesine," dedim; "Londra'ya ilk geldiğim ve seni ilk gördüğüm gün beni karşılamaya gönderilen avukat kâtibine söyleyecek birkaç sözüm var. Hatırlamaya çalış, hani şu bizi sizin eve getiren beyefendi."

"Madem öyle, seninle gelmesi gereken gerçekten de benmişim" dedi Caddy.

Old Street Caddesine gittik, Bayan Guppy'nin evinde Bayan Guppy'yi sorduk. Salonda bulunan ve daha ona haber verilmeden kapı aralığından baktığı için bir ceviz gibi kafasını kırdırma tehlikesiyle karşı karşıya olan Bayan Guppy hemen yanımıza geldi ve içeri girmemizi rica etti. Kocaman bir şapkası olan yaşlı bir hanımdı, burnu fazlaca kırmızı, bakışları da şehla şehlaydı ama ağzı kulaklarına varıyordu. Küçük, basık oturma odası misafir bekler gibi hazırdı; içeride oğluna gerçeğinden neredeyse daha sadık bir portresi vardı: portre öyle acımasızca yapılmıştı ki, resmettiği kişinin en ufak bir kusurunu bile saklamamıştı.

Sadece portreyi değil orijinalini de orada bulduk. Rengârenk giyinmişti ve, işaretparmağını alnına dayamış masada hukuki belgeleri okuyordu.

"Bayan Summerson," dedi Bay Guppy ayağa kalkarak, "bu Vaha gibi bir şey. Anne rica etsem diğer hanıma bir sandalye verip, yoldan çekilir misin?"

Daimi gülüşü yüzünden palyaçomsu bir görünümü olan Bayan Guppy oğlunun istediklerini yaptı; sonra bir köşeye oturdu ve mendilini pansuman yapar gibi iki eliyle göğsüne bastırdı.

Caddy'yi takdim ettim; Bay Guppy bütün arkadaşlarıma kapısının açık olduğunu söyledi. Sonra sebebi ziyaretime geçtim.

"Size bir not yazma cüretinde bulundum, efendim" dedim.

Bay Guppy notu göğüs cebinden çıkarıp dudaklarına götürdükten sonra bir selamla tekrar cebine koyarak eline geçtiğini belli etti. Bay Guppy'nin annesi öyle keyifliydi ki gülerken başını sallıyor ve Caddy'yi dirseğiyle dürteliyordu.

"Sizinle biraz yalnız konuşabilir miyim?" dedim.

Bay Guppy'nin annesinin o anda büründüğü civelekliği sanırım bir daha hiç kimsede görmedim. Hiçbir kahkaha sesi çıkarmıyordu ama başını çeviriyor, iki yana sallıyor, mendili ağzına götürüyor, dirseğiyle, eliyle, omzuyla Caddy'yi dürtüklüyor ve öyle müthiş eğleniyordu ki Caddy'yi küçük körüklü kapıdan yatak odasına sokmakta epeyce zorlandı.

"Bayan Summerson," dedi Bay Guppy, "oğlunun mutluluğunu düşünen bir annenin bu fevri hareketlerini hoş görün. Annem tahammülfersa görünse de annelik güdülerinin emri doğrultusunda hareket etmektedir."

Bay Guppy'yi tülümü kaldırırken görmeseydim hiç kimsenin bir anda bu kadar kızarabileceğine ya da tavırlarının bu kadar değişebileceğine kesinlikle inanamazdım.

"Sizi Bay Kenge'in bürosunda ziyaret etmektense," dedim, "burada birkaç dakikalığına görmeyi rica ettim çünkü aramızda kalması şartıyla bana söylemiş olduğunuz bazı şeyleri hatırladım ve sizi orada ziyaret edersem sıkıntıya sokabileceğimden korktum, Bay Guppy."

Bu halde bile onu yeterince sıkıntıya soktuğum belliydi. Hiç böyle dil tutukluğu, akıl karışıklığı, şaşkınlık ve endişe görmemiştim.

"Bayan Summerson," diye kekeledi Bay Guppy, "ben... ben... kusura bakmayın ama bizim meslekte... biz... biz –açık olmayı tercih ederiz. Bir konuşmamızdan bahsetmiştiniz, hanımefendi... o zaman ben bir ilanatta bulunma şerefine ermiştim..."

Yutamadığı bir şey gırtlağına takılmış gibi oldu. Elini boğazına götürdü, öksürdü, yüzü şekilden şekle girdi, yeniden yutkunmaya çalıştı, yine öksürdü, çepeçevre odaya baktı, kâğıtlarını karıştırdı.

"Başım döner gibi oldu, hanımefendi," diye açıklamada bulundu, "biraz sersemledim. Ben –ıı– bazen bana böyle olur – ıı!"

Kendini toparlasın diye ona biraz zaman tanıdım. Bu zamanı elini alnına bir koyup bir kaldırarak ve sandalyesiyle arkasındaki köşeye kadar geri geri giderek geçirdi.

"Benim söylemek istediğim, hanımefendi," dedi Bay Guppy, "– hay allah– bronşlarımda bir şey var sanırım –öh!– o zaman teklifimi reddetme inceliğini göstermiştiniz. Bunu kabul edersiniz herhalde, değil mi? Şahit olmamasına rağmen belki bunu teyit etmek şey – kafanızı rahatlatabilir."

"Teklifinizi kayıtsız şartsız reddettiğim şüpheye yer bırakmayacak şekilde doğrudur, Bay Guppy" dedim.

"Teşekkür ederim, hanımefendi," dedi titreyen elleriyle masayı karışlayarak. "Buraya kadar mesele yok ki bu da sizin dürüstlüğünüzü gösteriyor. Iıı –kesin bronşlarda bir şey var!– tüplerden herhalde –ıı– bu söyleyeceğime alınmayın –aslında gerekli de değil, ne de olsa sizin ya da herhangi birinin sağduyusuyla kolayca anlayacağı bir şey– o teklifin benim açımdan nihai olduğunu ve hükmünün kalmadığını söylersem alınmazsınız, değil mi?"

"Ben de öyle düşünmüştüm" dedim.

"Belki –ıı– formaliteye gerek yok ama sırf kafanız rahat etsin diye –bunu teyit edebilirsiniz, olmaz mı, hanımefendi?" dedi Bay Guppy.

"Bunu kesinlikle teyit ediyorum," dedim.

"Teşekkür ederim" dedi Bay Guppy. "Çok şerefli bir davranış. Ne yazık ki hayattaki planlarım, denetimim dışındaki koşullarla birleşince o teklifi herhangi bir şekilde tekrar etmemi imkânım haricinde bırakıyor; ama bu anı her zaman dostluk sarmaşıklarıyla kuşatılmış vaziyette kalacak." Bay Guppy'nin bronşiti yardımına koştu ve masanın üzerinde hareketlerine de son verdi.

"Artık size söylemek istediğim şeyi söyleyebilir miyim?" dedim.

"Bundan şeref duyarım" dedi Bay Guppy. "Sağduyunuzun ve aklıseliminizin sizi... sizi doğruluktan şaşırtmayacağına öyle eminim ki herhangi bir fikrinizi dinlemek benim için zevktir."

"O konuşmayı yaptığımızda, büyük bir incelikle bana şöyle bir imada bulun –"

"Kusura bakmayın, hanımefendi," dedi Bay Guppy, "ama gerçeklerden imalara geçmesek daha iyi olacak. Herhangi bir imada bulunduğumu kabul etmemin olanağı yok."

"O konuşmayı yaptığımızda," diye devam ettim, "beni ilgilendiren bazı keşiflerde bulunarak menfaatlerimi kollayacağınızı ve servetimi artıracağınızı söylemiştiniz. Sanırım bu inanca kapılmanızın nedeni benim her şeyini Bay Jarndyce'in iyiliğine borçlu yetim bir kız olmamdı. Şimdi size gelmemin tek nedeni Bay Guppy, bana hizmet etme fikrinden tümüyle vazgeçmenizi rica etmek. Bunu ara ara düşünmüştüm, son zamanlarda da –hastalandığımdan beri– enine boyuna düşündüm. En nihayet, belki günün birinde bu gayenizi hatırlayıp da bu konuda herhangi bir faaliyete geçersiniz diye size gelmeye ve kesinlikle yanıldığınızı haber vermeye karar verdim. Bana herhangi bir şekilde hizmet edebilecek ya da keyif verebilecek bir keşifte bulunmanıza imkân yok. Kendi geçmişimi biliyorum; bu şekilde refahıma herhangi bir katkıda bulunamayacağınıza sizi temin ederim. Belki bu projeden uzun zaman önce vazgeçmiş olabilirsiniz. Eğer öyleyse gereksiz yere canınızı sıktığım için kusuruma bakmayın. Eğer değilse, size verdiğim teminatı göz önünde bulundurarak bundan vazgeçmenizi istirham ediyorum. Rica ederim benim rahatım için bunu yapın."

"İtiraf etmeliyim ki," dedi Bay Guppy, "kendinizi o çok takdir ettiğim sağduyu ve aklıselimle ifade ediyorsunuz. Bu sağduyudan daha takdire şayan hiçbir şey olamaz; şu anda buraya gelme niyetinizi yanlış anlamışsam özür dileyemeyi bir borç bilirim. Bu vesileyle sizden af dilememe izin veriniz – bu affı, sizin sağduyunuzun ve aklıseliminizin gerekli gördüğü bu arzuyla sınırlandırıyorum."

Bay Guppy'nin tedirgin halleri epeyce düzelmişti. İstediğim bir şeyi yapabilmekten gerçekten de çok mutluydu ve utanmış görünüyordu.

"Sözümü bir kerede bitirmeme izin verme lütfunda bulunursanız lafı fazla uzatmama gerek kalmayacak" dedim, konuşmaya hazırlandığını görerek, "Buraya olabildiğince gizli geldim çünkü siz bana fikirlerinizi aramızda kalması şartıyla aktarmıştınız, ben de buna saygı duyma lüzumunu hissettim – hatırlayacağınız gibi bu saygıyı zaten baştan beri gösteriyorum. Hastalığımdan söz etmiştim. Size bir teklifte bulunabilmem için gerekecek en ufak bir zarafetten yoksun olduğumu teslim etmekten çekinmek için bir neden göremiyorum. Bu yüzden de tercihimi bu ricayı yapmaktan yana kullandım; umarım bana karşı, bunu kabul edecek kadar hassasiyetiniz kalmıştır."

Bay Guppy'ye haksızlık etmeyeyim, utancı gittikçe artıyordu, kıpkırmızı bir yüzle bana cevap verirken de utancı had safhaya gelmişti.

"Şerefim üzerine, hayatım üzerine, ruhum üzerine söz veriyorum ki, Bayan Summerson, yaşadığım müddetçe isteğiniz doğrultusunda hareket edeceğim! Bunun aksi yönünde tek bir adım bile atmayacağım. Sizi memnun edebilmek için yemin bile ederim. Sözü geçen konulara dair bu sözü verirken," diye devam etti Bay Guppy hızlı hızlı, sanki bildiği kelimeleri tekrarlıyormuş gibi, "gerçeği, bütün gerçeği, sadece gerçeği..."

"Bu kadarı yeterli," dedim ayağa kalkarak, "çok teşekkür ederim. Caddy, canım, ben hazırım!"

Bay Guppy'nin annesi de Caddy'yle birlikte geldi (bu sefer sessiz gülüşünün ve dürtüklemelerinin hedefi bendim). İzinlerini rica ettik. Bay Guppy tam uyanamamış ya da uykusunda yürüyen biri gibi bizi kapıya kadar geçirdi; onu orada arkamızdan aval aval bakar vaziyette bıraktık.

Ama daha biraz ilerlemiştik ki şapkasız, uzun saçlarını savura savura arkamızdan yetişti ve bizi durdurup heyecanla:

"Bayan Summerson, şerefim üzerine yemin ederim bana güvenebilirsiniz!" dedi.

"Güveniyorum" dedim.

"Kusura bakmayın, hanımefendi" dedi Bay Guppy, gitmekle gitmemek arasında bocalayarak, "ama bu hanımın da yanında –si-

zin kendi şahidiniz– bana verdiğiniz teminatı yinelerseniz kafanız daha rahat eder belki."

"Caddy," dedim ona dönerek, "belki şaşıracaksın ama bu beyefendiyle aramızda hiçbir söz..."

"Hiçbir evlilik teklifi ya da sözü" diye ekledi Bay Guppy.

"Hiçbir evlilik teklifi ya da sözü vuku bulmamıştır," dedim, "bu beyefendi..."

"Middlesex eyaleti, Penton Place, Pentonville'li William Guppy" diye mırıldandı.

"Middlesex eyaleti, Penton Place, Pentonville'li Bay Guppy'yle aramızda kesinlikle böyle bir şey olmamıştır."

"Teşekkür ederim, hanımefendi" dedi Bay Guppy. "Acaba –ıı– kusura bakmayın ama – hanımın adı soyadı neydi?"

Söyledim.

"Evli, değil mi?" dedi Bay Guppy. "Evli. Teşekkür ederim. Bekârlığında, Londra Thavies Inn'de oturan Caddy Jellyby, şimdi Newman Caddesi, Oxford Caddesi. Çok teşekkürler."

Eve koştu, sonra koşa koşa geri geldi.

"Şu mesele, malum, ne yazık ki hayattaki planlarım, denetimim dışındaki koşullarla birleşince uzun zaman önce hükmünü kaybeden o teklifi herhangi bir şekilde tekrar etmemi imkânım haricinde bırakıyor," dedi Bay Guppy üzüntü ve kederle, "mümkün değil. Şimdi siz söyleyin, mümkün mü! Size bırakıyorum."

Tabii ki mümkün olmadığını söyledim. Şüphe götürür tarafı yoktu. Bana teşekkür ettikten sonra tekrar annesinin evine koştu – tekrar geri geldi.

"Çok şerefli bir davranış, hanımefendi" dedi Bay Guppy. "Dostluk kameriyesine bir mihrap dikilse... ama yemin ederim bana her konuda güvenebilirsiniz, sırf bu hassas düşkünlüğüm hariç!"

Bay Guppy'nin kalbindeki mücadele ve annesinin eviyle bizim aramızda defalarca gidip gelişi o rüzgârlı sokakta (bilhassa da saçlarının kesilme zamanı geldiği için) öyle dikkat çekiciydi ki bizi aceleyle uzaklaşmaya sevk etti. Benim yüreğim ferahlamıştı ama son olarak arkamıza baktığımızda Bay Guppy'nin hâlâ aynı kararsızlıkla çırpınıp durduğunu gördük.

XXXIX. Bölüm

AVUKAT VE MÜVEKKİLİ

ZEMİN KAT ibaresinin hemen ardından gelen BAY VHOLES ismi Chancery Sokağı, Symond's Inn'in kapısındaki levhalardan birinde yazıyor; küçük, rengi kaçmış, yana kaykılmış, gamlı bir han, iki kısımlı bir çöp tenekesiyle onun kalburu gibi. Zamanında Symond eli sıkı bir adammış besbelli, hanını da eski malzemelerle yapmış, bu yüzden han kire pasa, eskimeye ve çürümeye pek yatkın, Symond'un anısını tam ona yaraşır bir paspallıkla yaşatıyor. Symond'un bu her yeri dökülen yadigârında Bay Vholes'un bürosu konuşlanmış vaziyette.

Nizam itibarıyla sıkışık, konum itibariyle de münzevi olan Bay Vholes'un bürosu bir köşeye tıkılmış, kör bir duvara gözlerini kırpıyor. Üç adımlık, engebeli zeminli, karanlık bir koridor müvekkili Bay Vholes'un kapkara kapısına getiriyor, öyle bir açısı var ki en aydınlık yaz gününde bile koyu bir karanlık içinde oluyor bu kapı, hemen yanındaki siyah bodrum kapısı açık kaldığında gafiller genelde kafalarını çarpıyor. Bay Vholes'un odası öyle küçük ki kâtiplerden biri yerinden kalkmadan kapıyı açabiliyor, onunla dirsek dirseğe aynı masada çalışan diğer kâtipse ateşi karıştırma konusunda aynı imkâna sahip. Toz ve küf kokusuna karışan hastalıklı koyun kokusuna benzer koku, geceleri (hatta genelde gündüzleri de) kandillerde yanan içyağından ve çekmecelere tıkılmış parşömenlerle, derilerden kaynaklanıyor. Atmosfer basık ve kapalı.

En son ne zaman badana ya da kireç yapıldığını hatırlayan yok, iki baca da tütüyor, her şeyin üzerinde ince bir kurum tabakası var; hantal çerçeveleri içindeki mat, çatlak camların tek özellikleri sürekli kirli olma ve zorlanmadıkça açılmama kararlılıkları. Sıcak havalarda daha zayıf olanının dişleri arasına bir tomar odun sıkıştırılması olgusunun gerekçesi de bu.

Bay Vholes çok saygın bir adam. Fazla büyük bir işi yok ama çok saygın. Büyük servet kazanmış ya da kazanmakta olan büyük avukatlar çok saygın olmasına izin veriyor. Mesleğinde bir saygınlık nişanesi olan tek bir fırsatı bile kaçırmıyor. Asla keyif almaması saygınlığının bir nişanesi. Mesafeli ve ciddi olması da saygınlığının bir başka nişanesi. Sindirim sisteminin bozuk oluşu da saygınlığının bir başka nişanesi. Üç kızı için, sinekten yağ çıkarıyor. Vale of Taunton'daki babası onun eline bakıyor.

İngiliz adaletinin tek büyük prensibi kendi kendine iş çıkartmak. O kısıtlı manevraları sırasında bundan daha açık, daha kesin, daha istikrarlı muhafaza ettiği tek bir prensip bile yok. Bu açıdan bakıldığında, sıradan insanlara canavarca bir labirent gibi görünen mekanizmanın aslında tutarlı bir tertip olduğu anlaşılıyor. Bu insanlara esas prensibin onların parasıyla sistemin kendisine iş çıkartmak olduğu iyice bir belletilirse homurdanmayı keseceklerdir.

Ama bunu bütün açıklığıyla belleyemeyen –sadece yarım yamalak, karman çorman gören– sıradan insanlar arada bir hem huzurları hem de cepleri açısından dara düşüp fazlaca homurdanıyorlar. O zaman Bay Vholes'un saygınlığı imdada koşuyor. "Bu hükmü feshetmek mi, beyefendiciğim?" diyor Bay Kenge canı yanmış bir müvekkile, "feshetmek mi, beyefendiciğim? Benim onayımla asla. Bu hükmü değiştirdiniz diyelim, efendim, bu aceleci hamlenizin, Bay Vholes'un iftiharla temsil ettiği türden avukatlar üzerinde nasıl bir etki yaratacağını hiç düşündünüz mü? Efendim, bu türden avukatlar dünya yüzünden silinir. Bay Vholes türünde insanları[1] kaybetmeyi göze alamazsınız – yani toplum düzeni göze alamaz. Gayretli, sebatlı, istikrarlı, çalışkan insanlar bunlar. Beyefendici-

1 Romalılara Mektup 12:11 ve Süleyman'ın Meselleri 22:29.

ğim, itiraf etmeliyim ki sizin davanızda epeyce çetrefilleşen mevcut vaziyetin sizde ne gibi hisler uyandırdığını anlıyorum; ama ben Bay Vholes'un temsil ettiği o sınıfın yok olması için asla sesimi yükseltemem." Bay Vholes'un saygınlığı, Parlamento komisyonlarının bile önünde, seçkin bir avukatın şahitliğinin mavi kâğıda geçirilen dakikalarında ezici bir etki yaratmak için ağza alınmıştı. "Soru (beş yüz on yedi bin sekiz yüz altmış dokuz). Yanlış anlamadıysam, bu usuller inkâr edilemez şekilde gecikmeye yol açıyor, değil mi? Cevap. Evet, biraz gecikmeye yol açıyor. Soru. Peki, büyük miktarda masrafa da yol açıyor mu? Cevap. Kuşkusuz bedavaya yapılamazlar. Soru. Peki, tarifsiz bir rahatsızlık da yaratmıyorlar mı? Cevap. Bunu söyleyemem. Bana hiçbir rahatsızlık vermediler, tam aksi. Soru. Ama bunların kaldırılmasının bir avukat sınıfını yok edeceğini düşünüyorsunuz, öyle mi? Cevap. Buna hiç kuşkum yok. Soru. Bu sınıfa dahil birinin adını verebilir misiniz? Cevap. Evet. Tereddütsüz Bay Vholes'un adını verebilirim. Mahvolur. Soru. Bay Vholes meslekte saygın biri midir? Cevap" –on yıldır savunmanın en can alıcı noktasını oluşturur– "Bay Vholes meslekte çok saygın biridir."

Aynı şekilde gayri resmi konuşmalarda da bu işle alakası olmadığı söylenemeyecek özel otoriteler zamanın kötü olduğundan dem vuracaklardır; büyük bir uçuruma yuvarlandığımızdan, bir şeyin daha kaybolduğundan, bu gibi değişimlerin, Vale of Taunton'da bir babası ve evde üç kızı olan Vholes gibiler için ölüm demek olduğundan bahsedeceklerdir. Şu yönde iki adım daha atın, diyecekler, bakın bakalım Vholes'un babasına ne olacak? Yok mu olsun? Ya Vholes'un kızları? Konfeksiyon işçisi ya da dadı mı olsunlar? Sanki Bay Vholes'la akrabaları ufak yamyam kabilesi şefleri de yamyamlığı yasaklamak önerildiğinde, karşı çıkanlar sorunu şöyle ortaya koyuyorlar: Adam yemeyi yasaklarsanız bütün Vholesları açlıktan öldürürsünüz!

Tek kelimeyle, Bay Vholes, üç kızı ve Vale of Taunton'daki babasıyla, bir tuzak ve baş belası haline gelen çürümüş bir binayı ayakta tutmak için payanda edilmiş bir kalas gibi daimi bir vazife görüyorlar. Muhtelif durumlarda, pek çok kişi için esas mesele

asla bunun Yanlıştan Doğruya bir değişim olduğu değil (bu, mevzu harici); esas mesele bu değişimin o saygın Vholes alayının yararına mı zararına mı olacağı.

Başyargıç on dakikaya kadar uzun tatile girecek. Bay Vholes, genç müvekkili ve alelacele doldurulup, avını henüz yutmuş bir yılan gibi yamru yumru olmuş mavi çantalar resmi inlerine geri dönmüşler. O denli saygın birinin olması gerektiği gibi sakin ve tepkisiz Bay Vholes ellerinin derisini yüzer gibi sıkı, siyah eldivenlerini çıkartıyor, kafatasını açar gibi sıkı şapkasını kaldırıyor ve masasına oturuyor. Müvekkil eldivenleriyle şapkasını yere fırlatıyor – nereye gittiklerine bakmadan ve aldırmadan bir yerlere bırakıveriyor; yarı inleyip yarı içini çekerek kendini bir sandalyeye atıyor; ağrıyan başını eline dayıyor ve Çaresiz Gençliğin portresi gibi görünüyor.

"Yine hiçbir şey yapılmadı!" diyor Richard. "Hiç, hiçbir şey yapılmadı!"

"Hiçbir şey yapılmadı demeyin, efendim" diyor sakin Vholes. "Bu haksızlık olur, efendim, haksızlık olur!"

"Niye, ne yapıldı ki?" diyor Richard gamlı gamlı ona dönerek.

"Soruyu böyle sormamak lazım" diyor Vholes. "Ne yapılıyor, demek lazım, ne yapılıyor?"

"Ne yapılıyor peki?" diye soruyor sıkıntılı müvekkil.

Kollarını masaya dayamış oturan Vholes, sükûnetle sağ elinin parmak uçlarıyla sol elinin parmak uçlarını birleştirip tekrar açarak ve sabit, durgun bakışlarla müvekkilini süzerek cevap veriyor:

"Çok şey yapılıyor, efendim. Tekerleğe omuz verdik, Bay Carstone ve tekerlek dönmeye başladı."

"Evet, tekerleğin üzerine de İksiyon[2] bağlanmış. Önümüzdeki şu dört beş lanet ayı nasıl geçireceğim?" diye bağırıyor genç adam, sandalyesinden kalkıp odada dolaşmaya başlayarak.

"Bay C," diyor Vholes, nereye giderse gitsin gözleriyle takip ederek, "çok çabuk öfkeleniyorsunuz, sizin için üzülüyorum. Kusura bakmayın ama bu kadar huzursuz olmamanızı, bu ka-

2 Günahlarından ötürü Hades'te sonsuza değin dönecek olan alevli bir çarka bağlanan kral.

dar acele etmemenizi, kendinizi böyle harap etmemenizi tavsiye edeceğim. Biraz daha sabırlı olmalısınız. Kendinize hâkim olmalısınız."

"Yani sizi mi taklit etmeliyim, Bay Vholes?" diyor Richard, sabırsız bir kahkahayla tekrar oturarak, sonra desensiz halıya ayağıyla hızlı hızlı vurmaya başlıyor.

"Efendim," diyor Vholes, sanki mesleki iştahıyla olduğu kadar gözleriyle de onu ağır ağır yiyormuş gibi sürekli müvekkile bakıyor. "Efendim," diyor Vholes o mırmır konuşması ve kansız sükûnetiyle; "Kendimi ne siz ne başkası için örnek gösterme iddiasında değilim. Üç kızıma iyi bir isim bırakayım bana yeter; kendim için bir şey istemiyorum. Ama madem beni böyle hedef alıyorsunuz, ben de size –şimdi buna duyarsızlık diyeceksiniz, tamam itirazım yok... duyarsızlık deyin– bu duyarsızlığımın birazını ödünç vermek isterdim."

"Bay Vholes," diyor müvekkil açıklama kabilinden, "sizi duyarsızlıkla suçlamak gibi bir niyetim yok."

"Sanırım farkında olmadan bunu yaptınız, efendim" diyor ılımlı Bay Vholes. "Çok doğal. Sizin hakkınızı salim kafayla aramalıyım, bu yüzden de şimdiki gibi durumlarda sizin galeyana gelmiş hislerinize duyarsız görünebilirim. Kızlarım beni daha iyi tanıyabilir; ihtiyar babam beni daha iyi tanıyabilir. Ama onlar beni sizden çok daha uzun zamandır tanıyorlar ve şefkatin güvenen gözleri, iş hayatının şüpheci gözlerine benzemiyor. İş hayatının şüpheci gözleri olmasından şikâyetçi değilim, efendim; tam aksi. Sizin hakkınızı ararken üzerimde her türlü denetimin olmasını isterim; bu çok yerinde bir şey; ben sorgulanmayı severim. Ama sizin çıkarlarınız benim serinkanlı ve yöntemli olmamı gerektiriyor, Bay Carstone; başka türlü davranamam –hayır, efendim, sizi memnun etmek için dahi bunu yapamam."

Bay Vholes, bir fare deliğinin başında sabırla bekleyen büro kedisine bir göz attıktan sonra o efsunlu bakışını tekrar genç müvekkili üzerine sabitliyor ve sanki içinde kötü bir ruh varmış da ne dışarı çıkıyormuş ne konuşuyormuş gibi sıkı sıkı ilikli, zor duyulur sesiyle sözüne devam ediyor:

"Tatil sırasında ne yapacağınızı soruyorsunuz, efendim. Sizin gibi ordu mensubu beyefendilerin akıllarını bu işe verdikleri müddetçe, kendilerini oyalayacak pek çok şey bulabileceklerini ümit ediyorum. Tatil sırasında benim ne yapacağımı sorsaydınız cevabım kolay olurdu. Menfaatlerinizi kollayacağım. Menfaatlerinizi kollamak için her gün burada olacağım. Benim vazifem bu Bay C; adli dönem ya da tatil benim için fark etmez. Bana danışmak istediğinizde beni her zaman burada bulursunuz. Diğer meslektaşlarım şehir dışına çıkıyorlar. Ben çıkmam. Gidiyorlar diye onları suçlamıyorum; sadece gitmediğimi söylüyorum. Bu masa sizin bel bağlayacağınız kayadır,[3] efendim!"

Bay Vholes masaya vuruyor, masadan tabut gibi boş bir ses geliyor. Ama Richard bunu duymuyor. Bu ses onu cesaretlendiriyor. Belki Bay Vholes da bunu biliyor.

"Sizin dünyanın en güvenilir insanı olduğunuzdan," diyor Richard daha samimi ve mülayim bir tavırla, "kesinlikle eminim; sizin gibi biriyle çalışmak, kül yutmaz bir işadamıyla çalışmak demek. Ama kendinizi benim yerime koyun, rayından çıkmış bir hayatı sürüklüyorum, her geçen gün biraz daha zorluğa batıyorum, sürekli ümit ediyor, sürekli hayal kırıklığına uğruyorum, kendimde sürekli kötüye doğru bir değişme olduğunu ve başka hiçbir konuda iyi bir gelişme olmadığını fark ediyorum; böyle bir duruma düşseniz siz de bu davayı benim gibi karanlık görürdünüz."

"Biliyorsunuz," diyor Bay Vholes, "ben asla ümidimi kaybetmem, efendim. Size daha en baştan söyledim, Bay C, asla ümidimi kaybetmem. Özellikle de masrafların çoğunun söz konusu mülkten karşılandığı böylesi bir davada ümidimi kaybedersem, kazandığım isme ihanet etmiş olurum. Esas derdim masraflarmış gibi görünebilir. Yine de iyi yönde hiçbir değişiklik olmadığını söylediğinizde, buna karşı çıkmak zorundayım."

"Öyle mi?" diyor Richard neşelenerek. "Ama bunu nereden anladınız?"

"Bay Carstone, sizi temsil eden..."

3 Matta 7:24-25.

"Daha demin söylediniz – bir kaya."

"Evet, efendim," diyor Bay Vholes, usul usul başını sallayıp, sanki küller küllere, tozlar tozlara karışıyormuş gibi bir sesle kof masaya vurarak, "bir kaya. Bu önemli. Ayrı olarak temsil ediliyorsunuz ve artık başkalarının menfaatleri arasında saklı kalmıyor, kaybolmuyorsunuz. Bu önemli. Dava uyumuyor; onu uyandırıyoruz, onu havalandırıyoruz, onu gezdiriyoruz. Bu önemli. Artık dava adında olduğu gibi sadece Jarndyce'e dair değil.[4] Bu önemli. Artık kimsenin malı değil. Bu da şüphesiz, önemli."

Richard, yüzü aniden kızararak yumruğunu masaya vuruyor.

"Bay Vholes! John Jarndyce'in evine ilk gittiğimde birisi bana onun göründüğü gibi çıkar gözetmeyen bir arkadaş olmadığını söyleseydi –ki zamanla öyle olmadığı anlaşıldı– bu hakareti kınayacak kelime bulmakta zorlanırdım; onu şevkle savunurdum. Dünyayı ne kadar az tanıyormuşum! Oysa şimdi, işte size ilan ediyorum, kendisi benim için davanın aslı, ta kendisi oldu; dava soyut bir şey değil, artık John Jarndyce'in ta kendisi; ne kadar çile çekersem ondan o kadar nefret ediyorum; her yeni gecikme, her yeni hayal kırıklığı John Jarndyce'in elinden yeni bir darbe gibi geliyor."

"Hayır, hayır" diyor Vholes. "Öyle demeyin. Hepimiz sabırlı olmalıyız. Dahası, ben asla kötülemem, efendim, asla kötülemem."

"Bay Vholes" diyor kızgın müvekkil. "Siz de benim kadar iyi biliyorsunuz ki elinden gelse davayı sonsuzluğa sürüklerdi."

"Davada pek faal bir tutum takınmadı" diye tasdik ediyor Bay Vholes, gönülsüz bir tavırla. "Faal değildi. Ama yine de, ama yine de iyi niyetli olabilir. İnsanın yüreğini kim okuyabilir ki, Bay C?"

"Siz" diyor Richard.

"Ben mi, Bay C?"

"Niyetinin ne olduğunu anlayacak kadar. Çıkarlarımız çatışıyor mu yoksa çatışmıyor mu? Bana –bunu– söyleyin" diyor Richard, son üç kelimesine o emniyetli kayaya vurduğu üç darbeyle eşlik ediyor.

"Bay C," diyor Vholes, kılı bile kıpırdamıyor, aç gözlerini bir kez olsun kırpmıyor, "menfaatlerinizin Bay Jarndyce'inkilerle aynı

4 Carstone da davaya dahil olduğundan artık sadece Jarndyce'i ilgilendirmiyor.

doğrultuda olduğunu söylersem profesyonel danışmanınız olarak vazifemi yerine getirmemiş olurum, menfaatlerinizi kollamaktaki sadakatimden sapmış olurum. Öyle bir durum yok, efendim. Ben kimseye gizli niyetler isnat etmem; hem bir babam var hem de kendim babayım, asla kimseye gizli niyetler isnat etmem. Ama aileler içinde ayrılık tohumları atsa bile vazifemden sapmamak zorundayım. Şu anda menfaatleriniz konusunda bana profesyonel olarak danıştığınızı zannediyorum. Değil mi? Öyleyse cevabım, çıkarlarınız Bay Jarndyce'inkilerle aynı doğrultuda olmadığı."

"Elbette değiller!" diye bağırıyor Richard. "Bunu uzun zaman önce anlamıştınız."

"Bay C," diyor Vholes, "üçüncü şahıslar hakkında gerekenden fazla şey söylemek istemiyorum. Azim ve çalışkanlıkla edinebileceğim azıcık mülkle birlikte kızlarım Emma, Jane ve Caroline'a kirlenmemiş, iyi bir isim de bırakmak istiyorum. Aynı zamanda meslek kardeşlerimle dostluk içinde yaşamak da istiyorum. Bay Skimpole bana, bizi bu odada bir araya getirme şerefini –çok yüce şerefini demiyorum çünkü asla yardakçılık yapmam– ihsan ettiğinde menfaatleriniz bu mesleğin başka bir üyesi tarafından temsil edildiği müddetçe size fikir ya da nasihat veremeyeceğimi söylemiştim. Pek muteber Kenge ve Carboy hukuk bürosundan icap ettiği şekilde söz etmiştim. Siz, efendim, menfaatlerinizi kollama işini onlardan alıp bana vermeyi uygun gördünüz. Onları bana temiz ellerle getirdiniz, ben de temiz ellerle kabul ettim. O menfaatler şimdi bu büroda her şeyin üzerindedir. Belki daha önce de söylediğimi duymuşsunuzdur, sindirim bozukluğu çekiyorum, belki biraz dinlenmek iyi gelebilirdi; ama sizi temsil ettiğim müddetçe dinlenmeyeceğim, efendim. Beni görmek istediğinizde burada bulacaksınız. Çağırdığınız her yere geleceğim. Uzun tatil boyunca bütün vaktimi sizin menfaatlerinizi daha yakından incelemekle ve adli dönem başladığında yeri göğü (Başyargıç da dahil olmak üzere) inletmeye hazırlanmakla geçireceğim; en nihayet sizi tebrik ettiğimde, efendim," diyor Bay Vholes kararlı bir adamın ciddiyetiyle, "servete kavuştuğunuz zaman –bu konuda ümidim sonsuz– en nihayet sizi bütün kalbimle tebrik ettiğimde, mirastan

karşılanan vergilendirilmiş ücretler haricinde, avukatla müvekkil arasındaki normal ücretten arta kalan o küçük meblağdan daha fazlasını borçlu olmayacaksınız bana. Mesleğimin gerektirdiği vazifeyi –o uyuşuk, rutin tarzda değil– sebatla ve faal bir biçimde yerine getirdiğim için sizden hiçbir şey talep etmeyeceğim. Vazifem ikballe sona erdiğinde aramızdaki bağ da tamamıyla kopacaktır."

Vholes bu prensip ilanatına ek olarak, Bay Carstone birliğine geri dönmek üzere olduğuna göre, acaba masraflar için yirmi poundu vermek üzere vekiline bir talimat bırakır mı diye soruyor.

"Çünkü son zamanlarda küçük küçük epeyce müzakereler ve nezaretler vuku buldu, efendim," diyor Vholes, Ajandasının sayfalarını çevirerek, "bunlar birikiyor, ben de büyük sermayesi olan bir adam değilim. Bu işe ilk girdiğimizde size açık açık sermayesi olmayan biri olduğumu söyledim –bir avukatla müvekkili arasında her şeyin açık açık konuşulması en önemli prensibimdir– sermayeye önem veren biriyseniz evraklarınızı Kenge'in bürosunda bırakmanızın daha iyi olacağını da söyledim. Hayır, Bay C, burada sermayenin avantajlarını ya da dezavantajlarını bulamazsınız. Bu," Vholes masadan yine kof bir ses çıkartıyor, "sizin kayanızdır; başka bir şey olma iddiasında da değildir."

Yok yere karamsarlığı hafifleyen ve zayıf ümitleri ateşlenen müvekkil kalemle mürekkebi alıp bir tezkere yazıyor; üzerine yazacağı tarih konusunda epeyce düşünüp taşınması vekilinin elinde de fazlaca para olmadığını gösteriyor. Bu esnada Bay Vholes, zihnen ve bedenen sıkı sıkı iliklenmiş vaziyette ilgiyle ona bakıyor. Yine bu esnada Bay Vholes'un büro kedisi fare deliğini gözlüyor.

Sonunda, müvekkili elini sıkarak, Bay Vholes'u onu Chancery Mahkemesinden kurtarmak için Tanrı aşkına elinden geleni yapmaya davet ediyor. Asla ümidini kaybetmeyen Bay Vholes elini müvekkilin omzuna koyup gülümseyerek cevap veriyor, "Her zaman buradayım, efendim. Şahsen ya da mektupla beni her zaman burada bulacaksınız, efendim, tekerleği omuzlamış vaziyette." Böylece ayrılıyorlar; Vholes tek başına kaldığında ufak tefek bazı meseleleri, üç kızının yararına Ajandasından he-

sap defterine geçirmekle uğraşıyor. Hamarat bir tilki ya da ayı da gözünü yavrularından ayırmadan, yediği tavukların ya da serseri gezginlerin hesabını böyle yapıyordur herhalde; babaları Vholes'la birlikte Kensington'da nemli bir bahçenin ortasındaki kerpiç kulübede oturan üç soğuk bakışlı, sıska, sıkı sıkı ilikli genç kız bu benzetmeye alınmasınlar.

Richard Symond's Inn'in koyu gölgesinden Chancery Sokağı'nın güneşine çıkınca –tesadüf bu ya o gün oraya güneş giresi tutmuş– düşünceli düşünceli yürüyerek Lincoln's Inn'e sapıyor ve oradaki ağaçların gölgelerinde ilerliyor. O ağaçların alacalı gölgeleri daha böyle nice aylağın üzerine düşmüştür; nice böyle eğik kafanın, yenmiş tırnakların, dalgın gözlerin, ağır adımların, gayesiz ve hülyalı tavırların, tüketilmekte olan, tüketilmiş iyiliklerin, acılaşmış hayatların üzerine düşmüştür. Bu aylak daha paspallaşmamış ama olmayacak şey değil. Emsalden başka bilgi tanımayan Chancery bu gibi Emsaller açısından çok zengin; hem bir kişi on bin kişiden neden farklı olsun ki?

Yine de bozulmaya uğrayalı o kadar az zaman oldu ki uzun aylar boyunca buradan istemeye istemeye ayrılırken Richard'ın kendisi de durumunun irkiltici olduğunu düşünüyor. Yüreği aşındırıcı endişeyle, ertelemeyle, güvensizlikle ve şüpheyle dolu olduğu halde belki de buraya ilk ziyaretinde kendisinin ne kadar farklı olduğunu, zihnindeki bütün renklerin ne kadar farklı olduğunu hatırlayınca uyanan hüzünlü bir şaşkınlığa hâlâ yer var orada. Ama haksızlık haksızlık getiriyor; gölgelerle savaşıp onlara yenilmek mücadele edilebilecek gerçek nesneler yaratmayı gerektiriyor; zamanaşımına uğradığından hayatta hiç kimsenin anlayamadığı bu uçar kaçar davadan, onu mahvolmaktan kurtaracak elle tutulur bir dosta dönmek ve onu düşman bellemek kasvetli bir rahatlama sağlıyor. Richard, Vholes'a gerçeği söylemişti. İster katı ister yumuşak bir ruh halinde olsun yine de aldığı yaralardan o merciyi sorumlu tutuyor; bu malum gayeye yönelmesi o cenahlarda engellenmişti, şimdiyse o gayeye kaynaklık edebilecek yegâne kurum kendi varlığını onun içine akıtıyor; dahası bir düşmanla, bir zorbayla karşı karşıya olmak kendi gözünde haklı çıkmasını sağlıyor.

Richard bir canavara mı dönüşmüş –yoksa Ölüm Meleğinden bir liste alınabilse Chancery böylesi Emsaller açısından da zengin mi çıkacak?

Böylesi insanlara aşina iki çift göz, tırnaklarını kemirip kara kara düşünerek meydanı geçerken ve güney kapısının gölgesi tarafından yutulurken onu izliyor. Bu gözlerin sahipleri Bay Guppy'yle Bay Weevle; muhabbet ederken ağaçların altındaki alçak taş duvara yaslanmışlar. Richard yerden başka hiçbir şeyi görmeden yanlarından geçip gitti.

"William," diyor Bay Weevle favorilerini düzelterek; "bak şurda da içten içe bir yanma var! Kendiliğinden yanma değil bu, dumanı tüte tüte yanıyor."

"Ah!" diyor Bay Guppy, "Jarndyce'den uzak duramıyor, sanırım gırtlağına kadar da borca batmış. Pek iyi tanımam. Bizim oraya deneme için geldiğinde Yangın Abidesi kadar yüceydi. Kâtip de olsa müvekkil de, ondan kurtulduğuma seviniyorum! Neyse, Tony, söylediğim gibi niyetleri buymuş."

Bay Guppy kollarını tekrar kavuşturarak, meraklı bir sohbete devam ediyormuş gibi duvarın üzerine iyice yerleşiyor.

"Hâlâ devam ediyorlar," diyor Bay Guppy, "hâlâ stokluyorlar, hâlâ kâğıtları inceliyorlar, hâlâ yığın yığın çöpü eliyorlar. Bu gidişle yedi yılda bitiremezler."

"Small da yardım ediyor mu?"

"Small bir hafta izin aldı. Kenge'e büyükbabasının işlerinin yaşlı beyefendi için çok fazla olduğunu, onları üzerine alarak kendini geliştirebileceğini söyledi. Ketumluğu yüzünden aramıza soğukluk girmişti. Ama bu işi ikimizin başlattığını söyledi; ona hak verdim –biz başlattık– ve ahbaplığımızı eski haline getirdim. Ne iş peşinde olduklarını da öyle öğrendim."

"İçeriyi hiç görmedin mi?"

"Tony," diyor Bay Guppy, biraz bozularak, "doğrusunu söylemek gerekirse sen olmadın mı o evden hiç hazzetmiyorum, bu yüzden de içine girmedim; senin eşyalarını toplamak için bu küçük randevuyu ayarlamamın nedeni de bu. Bir saat doldu! Tony"; Bay Guppy gizemli ve şefkatli bir belagatle konuşuyor; "denetimim

altında olmayan bazı koşulların en sevinçli planlarımı ve daha önce dostum olarak sana açtığım o karşılıksız hayali üzücü bir biçimde değiştirdiğini sana yeniden hatırlatmak lüzumunu hissediyorum. O hayal paramparça oldu, o idol devrildi. Dostum olarak senin yardımınla açığa çıkartmak istediğim o konulara dair yegâne dileğim, peşlerini bırakıp onları unutulmaya terk etmek. Kendiliğinden yanma hikâyesine kurban düşen o kaprisli ve ketum ihtiyarın huylarını bildiğin kadarıyla, bir kere daha düşünüldüğünde, sen onu son kez canlı gördükten sonra o mektupları bir yerlere kaldırmış olması ve mektupların o gece yok olmamış olması mümkün olabilir mi sence?"

Bay Weevle bir müddet düşünüyor. Başını sallıyor. Mümkün olmadığını düşünüyor.

"Tony," diyor Bay Guppy, mahalleye doğru yürürlerken, "bir dostun olarak beni anlamaya çalış. Daha fazla açıklamaya girmeden idolün parçalandığını yineleyebilirim. Artık her şeyin unutulmasından başka gayem kalmadı. Kendimi buna adadım. Bu kendime ve o kırık hayale olduğu kadar üzerinde hiçbir denetimim olmayan koşullara da borçluyum. En ufak bir hareketle, bir göz kırpmayla, eski evinin herhangi bir yerinde söz konusu kâğıtlara benzeyen kâğıtlar gördüğünü bana ifade edecek olursan onları bütün sorumluluğu üstlenerek ateşe atardım."

Bay Weevle başını sallıyor. Bu fikirlerini –bu beyefendinin her işi tahkikat yöntemleriyle yürütmek ya da her konuşmayı bir nutuk veya bir hüküm biçiminde yapmak gibi bir tutkusu var– yarı adli yarı romantik bir havada söylemenin verdiği ferahlamayla mahalleye kadar arkadaşına vakarla eşlik ediyor.

Eskici dükkânındaki faaliyet başladı başlayalı mahalle Fortunato'nun[5] cüzdanı gibi dipsiz bir dedikodu membaına kavuşmuş. Her sabah saat sekizde yaşlı Bay Smallweed köşeye kadar getirilip, Bayan Smallweed, Judy ve Bart'ın eşliğinde içeri taşınıyor; düzenli olarak her gün, aşçı dükkânından getirttikleri pek de bolcana olmayan çingene tayınlarıyla idare ederek gece dokuza

5 İçindeki para asla tükenmeyen bir cüzdan bulan on altıncı yüzyıl roman kahramanı.

kadar orada kalıyorlar; her yeri didik didik arayarak, müteveffanın hazineleri arasında eşinip kazınarak. O hazinelerin içinde neler olduğunu öyle gizli tutuyorlar ki mahalleli deliriyor. Bu delilik onlara sanrılar gösteriyor, çaydanlıklardan fışkıran altınlar, büyük kâseler dolusu mücevherler, banknot dolu döşekler, koltuklar hayal ediyorlar. Bay Daniel'le kız kardeşinin, ayrıca Suffolk'lu Bay Elves'in (renkli kapaklı) altı penilik hikâyelerini alıyorlar ve bu otantik hikâyelerin bütün gerçeklerini Bay Krook'a uyarlıyorlar. Kullanılmış kâğıt, kül ve kırık şişelerden oluşan araba yüküyle çöpü almak için çöpçü her çağırıldığında bütün mahalleli toplanıp evden çıkan küfelerin içine bakıyor. Küçük aç gözlü kalemlerle pelür kâğıtlara yazılar yazan iki beyefendi sık sık o civarlarda dolanırken görülüyor, eski ortaklıkları bozulduğundan birbirleriyle karşılaşmamaya çalışıyorlar. Sol sürüp giden bu merak damarını maharetle Müzikli Toplantılara taşıyor. Küçük Swills meslekte "mitralyöz" diye bilinen ağız çabukluğuyla konuya atıflarda bulunduğunda büyük alkış alıyor; yine aynı şarkıcı aldığı ilhamla doğaçlama esprileri birbiri ardına patlatıyor. Bayan M. Melvilleson bile, tekrar rağbet kazanan "We're a' nodding" isimli Kaledonya şarkısında, çapkın çapkın "köpekler et sever" derken başını komşu evden tarafa öyle bir savuruyor ki herkes Bay Smallweed para bulmayı sever demek istediğini anlıyor ve her gece şarkı tekrar isteniyor. Bütün curcunaya rağmen mahalleli hiçbir şey öğrenemiyor; mahallede görünmesiyle büyük heyecan dalgasına yol açan eski kiracıya Bayan Piper'la Bayan Perkins her şeyi öğrenmek için bütün mahallenin nasıl sürekli için için kaynadığını anlatıyorlar.

Bay Weevle'la Bay Guppy mahallenin bütün gözlerini üzerlerinde hissederek, büyük bir popülerlikle merhumun kapalı kapısını çalıyorlar. Ama mahallelinin beklentisinin aksine, içeri alınınca hemen gözden düşüyorlar ve niyetlerinin iyi olmadığına karar veriliyor.

Bütün evde panjurların hemen hemen hepsi kapalı, zemin kat da mum yakılmasını gerektirecek kadar karanlık. Güneş ışığından içeri girip de genç Bay Smallweed tarafından dükkânın arkasına alınınca ilk başta karanlıktan ve gölgelerden başka bir şey göremi-

yorlar ama zamanla yaşlı Bay Smallweed'in bir kâğıt kuyusu ya da mezarının kıyısında sandalyesinde oturduğunu seçiyorlar; faziletli Judy dişi bir zangoç gibi mezarın içinde sağa sola saldırıyor; Bayan Smallweed de görüş açısı dahilinde, gün boyunca ona fırlatılmış olan iltifatların yekûnu kâğıt parçaları, matbuat ve el yazmaları yığını arasında pis pis oturuyor. Small dahil hepsi kire toza batmışlar ve odanın genel görünümünün hiç de hafifletmediği şeytansı bir görünümleri var. Oda eskisinden daha pis ve içinde eskisinden daha fazla ıvır zıvır var; hem de müteveffa sakinin izleriyle hatta duvara tebeşirle yazdığı yazılarla pek ürkütücü.

Ziyaretçilerin içeri girmesiyle Bay Smallweed'le Judy aynı anda kollarını kavuşturup araştırmalarını kesiyorlar.

"Vay!" diye gaklıyor yaşlı beyefendi. "Nasılsınız, beyler, nasılsınız! Eşyalarınızı almaya mı geldiniz, Bay Weevle? Güzel, güzel. Ha! ha! Onları biraz daha burada bıraksaydınız, odayı ambar niyetine kullandığınız için sizi icraya vermemiz gerekecekti. Herhalde kendinizi burada yine evinizde gibi hissediyorsunuzdur. Sizi gördüğüme memnun oldum, memnun oldum!"

Bay Weevle ona teşekkür ederken etrafı şöyle bir kolaçan ediyor. Bay Guppy'nin gözleri de onun gözlerini takip ediyor. Bay Weevle'ın gözleri içlerinde hiçbir yeni malumat olmaksızın geri dönüyor. Bay Guppy'nin de gözleri geri geliyor ve Bay Smallweed'in gözleriyle karşılaşıyor. O hoşsohbet beyefendi, kurgusu bitmemiş bir alet gibi hâlâ mırıldanıyor. "Nasılsınız, efendim –nasılsınız– nasıl..." Kurgusu bitip de sırıtarak sessizliğe gömüldüğünde, Bay Guppy irkilerek karşısındaki karanlıkta ellerini arkasına kavuşturmuş Bay Tulkinghorn'u görüyor.

"Beyefendi lütfedip, avukatlığımı üstlendiler..." diyor Büyükbaba Smallweed. "Ben bu kadar ehemmiyetli bir beyefendiye yakışacak müvekkil değilim ama kendileri lütfettiler!"

Bay Guppy etrafa bir kere daha baksın diye hafifçe arkadaşını dürtüklerken Bay Tulkinghorn'a eğilerek savruk bir selam veriyor, karşılığında hafif bir baş hareketiyle yetiniyor. Bay Tulkinghorn sanki yapacak başka hiçbir işi yokmuş ve bu yenilikten hoşnutmuş gibi görünüyor.

"Burada epeyce eşya var, efendim" diyor Bay Guppy Bay Smallweed'e.

"Çoğunluğu paçavrayla çöp, sevgili dostum! paçavrayla çöp! Ben, Bart ve torunum Judy satılmaya değecek şeylerin envanterini çıkartmaya çalışıyoruz. Ama henüz pek bir şey bulamadık –pek– bir şey... hah!"

Bay Smallweed'in kurgusu yine bitiyor; bu esnada Bay Weevle'ın gözleri Bay Guppy'nin gözleri eşliğinde odayı tekrar dolanıp geri geliyor.

"Neyse" diyor Bay Weevle. "Yukarı çıkmamıza izin verirseniz sizi daha fazla oyalamayız."

"İstediğiniz yere gidebilirsiniz, beyefendiciğim, istediğiniz yere! Kendinizi evinizde bilin. Rica ederim rahatınızı bozmayın!"

Yukarı çıkarlarken Bay Guppy kaşlarını soru sorar gibi kaldırarak Tony'ye bakıyor. Tony başını sallıyor. Eski odayı çok donuk ve sefil buluyorlar, o unutulmaz gecede şöminede yanan ateşin külleri hâlâ rengi kaçmış ızgaranın üzerinde duruyor. Eşyalara dokunmak içlerinden gelmiyor hiç, bir şeyin tozunu iyice üflemeden ellerine almıyorlar. Ziyaretlerini uzatmak gibi bir arzuları da yok; mümkün olan en hızlı şekilde üç beş taşınabilir eşyayı toparlıyorlar ve sadece fısıltıyla konuşuyorlar.

"Şuraya bak," diyor Tony geri çekilerek. "O korkunç kedi içeri giriyor!"

Bay Guppy bir sandalyenin arkasına geçiyor. "Small bana anlattı. O gece kendini oradan oraya atmış, bir Ejder gibi önüne çıkanı tırmalamış, dama çıkmış, on beş gün çatılarda dolaştıktan sonra bir deri bir kemik bacadan aşağı düşmüş. Hiç böyle vahşi bir şey gördün mü? Sanki her şeyi biliyormuş gibi görünüyor, değil mi? Sanki Krook'un ta kendisiymiş gibi. Pist, pist! Çık dışarı, seni şeytan."

Kapıdaki Leydi Jane, bir kaplan gibi bütün yüzünü kaplayan tıslaması ve kabarmış kuyruğuyla itaat emaresi göstermiyor ama Bay Tulkinghorn onu görmeyip üzerine gelince, onun köhne bacaklarına tükürüp, gazapla lanetler savurarak kabarttığı sırtını üst kata çıkarıyor. Herhalde yine damlarda dolaşıp bacadan geri dönmek için.

"Bay Guppy," diyor Bay Tulkinghorn, "sizinle bir şey konuşabilir miyim?"

Bay Guppy İngiliz Güzelliğinin Yıldızlar Geçidi'ni duvardan indirip eski, adi kutularına koymakla meşgul. "Efendim," diyor kızararak, "mesleğin bütün mensuplarına karşı hürmet göstermek isterim, bilhassa da sizin gibi büyük nam salmış, sizin gibi seçkin bir mensubuna. Yine de Bay Tulkinghorn, benimle konuşacaksanız arkadaşımın yanında konuşmanızı tercih ederim."

"Öyle mi?" diyor Bay Tulkinghorn.

"Evet, efendim. Bunun şahsi bir sebebi yok ama sebepleri benim için yeterli."

"Kuşkusuz, kuşkusuz." Bay Tulkinghorn yanına yürüdüğü şöminenin taşları kadar soğuk. "Meselenin sizin şart koşma zahmetine girmenizi gerektirecek bir önemi yok, Bay Guppy." Durup gülüyor, gülüşü de pantolonu kadar mat ve köhne. "Sizi tebrik etmek lazım, Bay Guppy; çok talihli bir gençsiniz."

"Öyle sayılır, Bay Tulkinghorn; benim de bir şikâyetim yok."

"Şikâyet mi? Yüksek mevkide arkadaşlar, büyük malikânelere elini kolunu sallaya sallaya girmeler, zarif hanımlar tarafından kabul edilmeler! Londra'da öyle insanlar var ki sizin yerinizde olmak için kulaklarını verebilir."

Bay Guppy, bu sözü edilen insanlardan birinin yerinde olabilmek için kızardıkça kızaran kendi kulaklarını verebilecekmiş gibi cevap veriyor, "Efendim, ben kendi mesleğimi icra edip, Kenge ve Carboy'da doğru olanı yaptığım müddetçe, dostlarımla ahbaplarım ne Kenge'le Carboy'u ne de Fields'tan Bay Tulkinghorn da dahil olmak üzere mesleğin başka bir mensubunu ilgilendirir. Daha başka bir açıklama getirme zorunluluğum yok; size saygım baki, rica ederim alınmayın – yineliyorum, rica ederim alınmayın."

"Tabii, tabii!"

"Size hakaret etmek gibi bir niyetim yok."

"Anlıyorum" diyor Bay Tulkinghorn sükûnetle başını sallayarak. "Çok güzel; bu portrelerden anladığım kadarıyla sosyeteye büyük ilgi duyuyorsunuz, öyle mi efendim?"

Bu hitaba maruz kalan şaşkın Tony, hafif ithamı kabul ediyor.

"Bu erdeme sahip olmayan İngiliz yok gibidir" diyor Bay Tulkinghorn. Şöminenin önünde isli bacaya arkasını dönmüş vaziyette dururken, gözüne gözlüğünü takarak arkasını dönüyor. "Bu kim? 'Leydi Dedlock.' Ha! Benzerlik hiç de fena sayılmaz ama karakter gücü eksik. Size iyi günler, beyler; iyi günler!"

O dışarı çıktığında Bay Guppy kan ter içinde kendisini Leydi Dedlock dahil bütün Yıldızlar Geçidini aceleyle duvardan indirmeye veriyor.

"Tony," diyor telaşla, şaşkın arkadaşına, "şu işi bir an önce bitirip, buradan çıkalım. O zarif aristokrasinin şu anda elimde tuttuğum mensubuyla aramda ifşa etmediğim bir mülakat ve münasebet olduğunu senden gizlemem artık manasız, Tony. Zamanı geldiğinde sana açacaktım. Artık mümkün değil. Ettiğim yemin, o parçalanmış idol ve denetimim haricindeki koşullar gibi o da unutuşa gömülmek zorunda. Sosyeteye karşı duyduğun açık alaka ve şayet elimden gelmişse, sana sağlayabildiğim küçük rahatlıklar adına hiç soru sormadan bunu da diğerlerinin yanına gömmeni rica ediyorum!"

Bu ricayı Bay Guppy adli deliliğe ramak kalmış bir vaziyette dile getirirken arkadaşının saçlarının, hatta bakımlı favorilerinin her telinden afallama akıyor.

XL. Bölüm

MİLLİ MESELELER VE EV MESELELERİ

İngiltere son birkaç haftadır korkunç vaziyette. Lord Coodle istifa ediyor, Sir Thomas Doodle vazifeyi üstlenmiyor ve Büyük Britanya'da Coddle'la Doodle'dan başka (lafını etmeye değecek) kimse olmadığından Hükümet de kurulamıyor. Bu iki büyük adam arasında kaçınılmaz gibi görünen düşmanca karşılaşmanın gerçekleşmemiş oluşu büyük lütuf; çünkü ikisinin de silahları ateş alıp birbirlerini öldürselerdi herhalde İngiltere idare edilebilmek için şu anda zıbınları içinde bulunan küçük Coodle'la küçük Doodle'ın büyümesini beklemek zorunda kalacaktı. Bu akıllara durgunluk veren milli felaket, Lord Coodle'ın, tartışmanın hararetiyle Sir Thomas Doodle'ın bütün o aşağılık kariyerini nefretle kınadığını söylemiş olmasına rağmen aslında parti farklılıklarının bu kariyere duyduğu samimi hayranlığı dile getirmekten onu menedemeyeceğini kastettiğini tam zamanında fark etmesiyle; öte yandan Sir Thomas Doodle'ın da içten içe Lord Coodle'ı gelecek nesiller için bir fazilet ve şeref numunesi olarak gördüğünün zamanında ortaya çıkmasıyla engellendi. Yine de İngiltere son birkaç haftadır (Sir Leicester Dedlock'un da müşahede ettiği üzre) fırtınaya karşı koyacak bir kaptanı olmamanın sefaleti içinde;[1] işin en inanılmaz

1 "Fırtınaya Karşı Koyan Kaptan" Başbakan William Pitt için George Canning'in 1802'de yazdığı bir şiirin başlığıydı. Kendisi de Parlamentoya giren Canning'in kariyeri Sir Thomas Doodle 'la büyük benzerlik gösteriyor.

tarafıysa İngiltere'nin bu hadiseleri umursamayan bir görüntü içinde, tufan öncesinde eski dünyadakilerin yaptığı gibi yemeye, içmeye, evlenmeye, çocuk doğurmaya devam etmesiydi.[2] Ama Coodle tehlikenin farkındaydı, Doodle da tehlikenin farkındaydı, bütün takipçileri ve yardakçıları da tehlikenin farkındaydı. En nihayet Sir Thomas Doodle sadece tenezzül edip vazifeyi kabul etmekle kalmadı, bütün yeğenlerini, kuzenlerini ve kayınbiraderlerini de çeşitli yerlere yerleştirerek bu işi adamakıllı yaptı. Böylece bu yaşlı gemiden daha ümit kesilmeyeceğini gösterdi.

Doodle halka inmek zorunda olduğunu fark etmişti – bilhassa da altın ve bira görünümünde.[3] Bu şekilde dönüşüme uğradığında aynı anda pek çok yerde bulunabiliyor ve aynı anda pek çok yerde halka inebiliyor. Britanya altın şeklindeki Doodle'ı ceplerine, bira şeklindeki Doodle'ı midelerine indirmekle ve yüzünü kızartıp bunları yapmadığına yemin etmekle öyle meşgul ki Doodle'cılarla Coodle'cıların bu dinsel idmanlarda Britanya'ya yardım etmek üzere dört bir yana dağılmasıyla Londra sezonu aniden sona eriyor.

Chesney Wold'un kâhyası Bayan Rouncewell hiçbir talimat gelmemesine rağmen, ailenin yakın zamanda epeyce geniş bir kuzen heyeti ve büyük Hadiseye bir şekilde katkıda bulunabilecek başkalarıyla birlikte geleceğini tahmin ediyor. Oturaklı yaşlı hanım Zamanı kulağından yakalayıp iyice ihtiyarlamadan her şeyin hazırlanmasına nezaret etsin diye merdivenlerde, koridorlarda, odalarda dolaştırıyor; yerler pırıl pırıl ovuluyor, halılar seriliyor, perdeler silkeleniyor, yataklar kabartılıyor, imbikhane ve mutfak temizleniyor – her şey Dedlock vakarına yakışacak şekilde hazırlanıyor.

Tam da bu yaz akşamı, güneş batarken, hazırlıklar tamamlanıyor. Oturmaya hazır hale gelen ama içinde duvarlardaki resimlerden başka kimseyi barındırmayan eski ev hüzünlü ve kasvetli görünüyor. Zamanında malikâneyi devralmış Dedlocklardan biri bu resimlerin önlerinde durup kimler gelmiş kimler geçmiş diye düşünmüştür herhalde; o da bu koridoru benim şimdi gördüğüm gibi ıssız ve sessiz görmüştür; benim düşündüğüm gibi, ölüp git-

2 Tekvin 6:7.

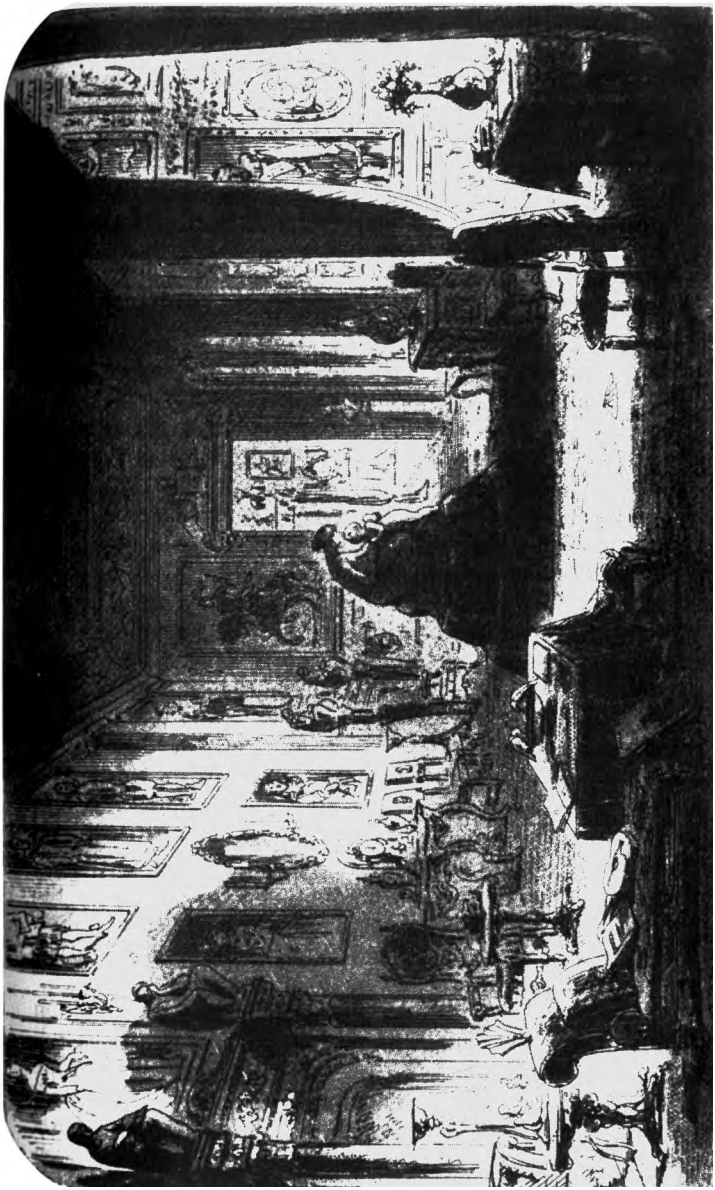
3 Altın ve içkiyle kendine oy satın alıyordu.

tiğinde bu bölgede yaratacağı boşluğu düşünmüştür; onsuz da hayatın sürebileceğini düşünmek bana geldiği gibi ona da zor gelmiştir; şu inleyen kapıyı kapatarak dünyasından çekip gitmem gibi dünyamdan geçip gitmiştir, onu özleyen bir boşluk bırakmamış, ölmüştür.

Bazı pencerelerden esirgenen o zengin, gür, topraktaki yaz bereketi gibi mebzul ışık, bu günbatımı saatinde sanki donuk gri taştan değil de muhteşem altından yapılmış gibi görünen evi süsleyen, kızıla bulanmış bazı pencerelerden içeri dökülüyor. O zaman, donmuş Dedlock'ların buzları eriyor. Yaprakların gölgelerinin oynaştığı yüzlerini tuhaf hareketler sarıyor. Köşedeki ahmak Hâkim gözünü kırpmaya ayartılıyor. Asalı, şaşkın bakışlı bir Baronetin çenesinde bir gamze beliriyor. Taş kalpli bir çoban kızının göğsüne yüz yıl önce olsa işine yarayabilecek bir ışık ve sıcaklık vuruyor. Volumnia'ya çok benzeyen –o bakirenin gölgesini iki asır önceden yeryüzüne düşürmüş– yüksek topuklu ayakkabı giymiş bir atası kendini bir ışık halesi içinde bularak azize oluyor. İkinci Charles'ın sarayında nedime olan iri yuvarlak gözlü (onlara uygun türlü cazibeli) bir başkası ışıltılı bir suda banyo yapıyormuş gibi görünüyor.

Ama güneşin ateşi soğuyor. Daha şimdiden zemin alacakaranlık; gölge, Dedlock'ları zaman ve ölüm gibi devirerek ağır ağır duvara tırmanıyor. Şimdi büyük şöminenin üzerindeki leydimizin resmine yaşlı bir ağaçtan tuhaf bir gölge düşüyor, resme bir solgunluk bir çırpınma katıyor ve sanki güçlü bir kol, bir tül ya da pelerin uzatmış da üzerine örtüvermek için fırsatını kolluyormuş gibi görünüyor. Gölge duvarda koyulaşarak yükseliyor –şimdi tavanda kızıl bir ışıltı– şimdi sönüyor.

Terastan çok yakın görünen bütün o manzara heybetle çekilip uzak bir hayale dönüşüyor – çok yakın görünen ve aynı şekilde değişecek ne ilk ne de son güzel şey. Hafif bir sis yükseliyor, çiy düşüyor ve bahçedeki bütün o tatlı kokular ağırlaşan havada asılı kalıyor. Korular, kocaman tek bir ağaçmış gibi devasa öbeklere dönüşüyor. Ay yükselip onları ayırarak yatay dallarının üzerinde yer yer ışıldamaya başlıyor ve bulvarı kırık kırık, yüksek katedral kemerleri arasındaki bir ışık yoluna çeviriyor.

Chesney Wold'da günbatımı

Şimdi ay iyice tepede; her zamankinden daha fazla insana ihtiyaç duyan büyük ev cansız bir beden gibi. Şimdi ölmüşler bir yana, ıssız odalarında uyumuş canlı insanları bile düşünmek çok kötü. Şimdi gölge zamanı, her köşe bir mağara, her basamak bir çukur, vitraylar soluk, cansız renkleriyle yerlere yansıyorlar, kalın merdiven kirişlerini kendi şekillerinden başka her şeye benzetmek mümkün, zırhların üzerinde kaçamak hareketlerden ayırt edilemeyecek tuhaf ışıklar var, kafesli miğferlerinse içlerinde kafalar varmış gibi görünüyor. Ama Chesney Wold'daki bütün gölgeler arasında uzun oturma odasındaki leydimizin resmine düşen gölge ilk belireni ve en son bozulanı. Bu saatte ve bu ışıkta uzanmış tehditkâr ellere benziyor ve her esintiyle o güzel yüze gözdağı veriyor.

"Pek iyi değil, hanımefendi" diyor bir uşak Bayan Rouncewell'in kabul odasında.

"Leydim iyi değil mi? Nesi var?"

"Buraya son geldiğinden beri pek keyfi yok – aileyle birlikte oldukları zamanı kastetmiyorum, hani göçmen kuş gibi şöyle bir uğrayıp geçmişti ya. Leydim eskisine göre pek az dışarı çıktı, hep odasına kapandı."

"Chesney Wold," diyor kâhya, gururlu bir gönül rahatlığıyla, "onu kendine getirir, Thomas. Dünyada havası bundan güzel, toprağı bundan sıhhatli yer yoktur!"

Thomas'ın bu konuda kendine göre başka fikirleri olabilir; bunları muhtemelen kel kafasını ense kökünden şakaklarına doğru sıvazlayarak belli ediyor ama daha fazla açıklamaktan kaçınıyor ve soğuk et yiyip bira içmek için hizmetkâr odasına çekiliyor.

Bu uşak soylu köpekbalığının önündeki yol gösterici balık. Ertesi akşam Sir Leicester'la leydimiz en kalabalık maiyetleriyle teşrif ediyorlar, pusulanın her kutbundan kuzenler ve diğerleri akın ediyor. Bunu takip eden birkaç hafta boyunca isimsiz, gizemli adamlar gelip gelip gidiyorlar; bunlar ülkenin Doodle'ın kendini yaldızlı ve maltlı bir yağmur şeklinde boca ettiği kısımlarında uçuşuyorlar ama çok huzursuz mizaçlı insanlar ve hiçbir yerde bir iş yapmıyorlar.

Böyle milli meselelerde Sir Leicester kuzenlerini çok faydalı buluyor. Yemekte av etini Saygıdeğer Bob Stables'tan daha güzel yiyecek bir kişi daha yok. Sağda solda oy kulübelerine ve konuşma platformlarına koşuşturup, İngiltere'nin tarafında olduklarını gösterecek diğer kuzenlerden daha iyi beyefendiler bulmak zor olur. Volumnia biraz kararsız ama soyu sopu düzgün; hâlâ onun o canlı konuşmasını, artık zamanın döngülerinde neredeyse yeni sanılabilecek kadar eskimiş Fransız laf oyunlarını, latif Dedlock'u yemeğe götürme şerefini ya da onunla dans edebilme imtiyazını kıymetli bulanlar var. Böyle milli meselelerde dans etmek vatana hizmet sayılabiliyor; Volumnia da nankör ve maaş bağlamayan bir ülke için sağda solda sürekli hoplayıp zıplarken görülüyor.

Leydimiz kalabalık misafirleri ağırlamak için kendini pek fazla yormuyor; hâlâ keyifsiz olduğu için ancak günün geç saatlerinde arz-ı endam ediyor. Ama bütün sıkıcı akşam yemeklerinde, boğucu öğlen yemeklerinde, şahmeran balolarda ve diğer kasvetli nümayişlerde görünmesi herkesi rahatlatıyor. Sir Leicester'a gelince, çatısının altında ağırlanma talihine ermiş herhangi birinin, herhangi bir biçimde, herhangi bir şeyinin eksik olabileceğine kesinlikle ihtimal vermiyor ve o yüce tatminle, insanların arasında muhteşem bir buzdolabı gibi dolaşıyor.

Her gün kuzenler seçim kulübelerine ve platformlara doğru tozlu yolda tırısa kalkıp, kenarlardaki torfta eşkin gidiyorlar (ilçelere giderken deri eldivenler ve av kırbaçları, kasabalara giderken bez eldivenler ve kamçılar alıyorlar) ve her gün Sir Leicester'a yemekten sonra rapor veriyorlar. Her gün hayatta hiçbir meşgalesi olmayan huzursuz adamlar çok meşgullermiş gibi bir görüntü sergiliyorlar. Her gün Volumnia Sir Leicester'la memleketin hali hakkında kuzen kuzene konuşuyor, bunların sonucunda Sir Leicester Volumnia'nın onun zannettiğinden daha fazla düşünen bir kadın olduğu sonucunu çıkarıyor.

"Gidişat ne âlemde?" diyor Bayan Volumnia ellerini çırparak. "Emniyette miyiz?"

O büyük hadise neredeyse bitmek üzere, Doodle bir iki gün içinde halktan çıkacak. Sir Leicester yemekten sonra uzun oturma

odasına henüz girmiş; kuzen bulutlarıyla kuşatılmış parlak bir yıldızı andırıyor.

"Volumnia," diyor Sir Leicester, elindeki listeye bakarak, "vaziyet hiç fena sayılmaz!"

"Sadece bu kadar mı!"

Yaz olmasına rağmen Sir Leicester akşamları kendi şöminesini hep yaktırıyor. Ateşin yanındaki her zamanki koltuğuna oturuyor ve sanki ben sıradan bir insan değilim fena sayılmaz dedim mi bu sıradan bir ifade olarak anlaşılmamalıdır dercesine, ciddi bir vurguyla ve hafif bir hoşnutsuzlukla tekrarlıyor; "Volumnia, vaziyet hiç fena sayılmaz."

"En azından hiç muhalefet yok" diyor Volumnia güvenle.

"Hayır, Volumnia. Bu aklını kaybetmiş ülke pek çok konuda sağduyudan yoksun ama..."

"Neyse ki o kadar da çıldırmamış. Bunu duyduğuma sevindim!"

Volumnia'nın cümleyi bitirmesi tekrar göze girmesini sağlıyor. Sir Leicester başının zarif bir hareketiyle adeta kendi kendine "Arada bir patavatsızlık etse de bu kadın genelde aklı başında biri" diyor.

Aslında bu muhalefet mevzuunda latif Dedlock'un gözlemi gereksiz: Sir Leicester bu gibi durumlarda, kendi adaylığını hemen tevdi edilmesi gereken toptan bir sipariş gibi ortaya koyuyor. Kendisine ait diğer iki küçük koltuğa o kadar önemli olmayan perakende satış muamelesi yapıyor; sadece adamlarını gönderiyor ve tacirlere "Rica ederim bu malzemeyi iki parlamento mensubuna çevirip, işiniz bittiğinde bana yollayıverin" imasında bulunuyor.

"Ne yazık ki Volumnia, pek çok bölgede insanlar hasmane bir tutum takındılar, Hükümete karşı muhalefetleri çok kararlı ve amansız bir hal aldı."

"Al-çak-lar!" diyor Volumnia.

"Hatta," diyor Sir Leicester, çepeçevre kanepelerde ve divanlarda oturan kuzenlere göz gezdirerek, "hatta Hükümetin bir hizbe karşı galebe çaldığı yerlerin bir kısmında – aslına bakılırsa pek çoğunda."

(Bu arada, Coodle'cıların Doodle'cıları, Doodle'cıların da onları her zaman hizip olarak gördüğünü belirtelim.)

"Onlarda bile Partinin ancak aşırı bir masraf yaparak zafer kazandığını size esefle bildirmek durumunda kalmam, İngiliz insanı adına beni hayrete düşürdü. Yüzlerce," diyor Sir Leicester artan bir vakar ve kabaran bir öfkeyle kuzenlere bakarak, "yüz binlerce pound!"

Volumnia'nın bir hatası varsa o da biraz fazla masum oluşu; dantel bir yakalıkla çok iyi gidebilecek bu masumiyet, rujla inci kolyeye pek yakışmıyor. Ancak masumiyetine kurban düşüp soruyor.

"Ne için?"

"Volumnia" diyor Sir Leicester sert bir sesle. "Volumnia!"

"Yok yok, ne için demeyecektim" diye bağırıyor Volumnia en sevdiği küçük çığlığını atarak. "Ne aptalım! Ne yazık, diyecektim!"

"Bunu söylemene sevindim" diyor Sir Leicester.

Volumnia telaşla, bu hayret verici insanların ihanetten yargılanmaları ve Partiye destek vermeye zorlanmaları gerektiği yolundaki fikrini beyan ediyor.

"Ne yazık, dediğine sevindim, Volumnia" diye yineliyor Sir Leicester bu teskin edici hisleri dikkate almayarak. "Seçmenler adına büyük ayıp. Ama mademki sen dikkatsizlikle, sormak istemediğin böylesine mantıksız bir soruyu sormuş bulundun, sana cevap vereyim. Zaruri harcamalar için. Bu konuyu burada ya da başka bir yerde daha fazla kurcalamayacak kadar sağduyulu olduğuna güveniyorum, Volumnia."

Sir Leicester, Volumnia'ya karşı sert bir tutum takınmayı görev biliyor çünkü sağda solda duyulan fısıltılara bakılırsa seçimi protesto etmek için verilecek iki yüz kadar dilekçede bu zaruri harcamalar nahoş bir biçimde rüşvet kelimesiyle birlikte anılacaktı; ayrıca bazı yüzsüz soytarılar Kilisede Parlamento Yüksek Meclisi için okunan her zamanki duanın iptal edilmesini önermiş ve bunun yerine Avam Kamarasındaki altı yüz elli sekiz beyefendinin cemaat için dua etmesini teklif etmişlerdi.

"Herhalde," diyor Volumnia işittiği son azardan sonra kendini toparlamak için bir müddet sustuktan sonra, "herhalde Bay Tulkinghorn ölesiye çalışmıştır."

"Bilmem," diyor Sir Leicester gözlerini açarak, "neden Bay Tulkinghorn ölesiye çalışsın ki. Bay Tulkinghorn'un ne gibi işleri olduğunu bilmiyorum. Ama aday değil."

Volumnia onun fazlaca işi olabileceğini düşünmüştü. Sir Leicester bu işleri ona kimin ne için vereceğini merak ediyordu. Yine kıpkırmızı kesilen Volumnia herhangi biri olabilir diyor – akıl danışmak ve bazı ayarlamalarda bulunmak için. Sir Leicester Bay Tulkinghorn'un müvekkillerinden birinin yardıma ihtiyacı olduğundan haberdar değil.

Bir pencerenin önünde kollarını yastıklı pervaza dayamış Leydi Dedlock bahçeye düşen akşam gölgelerine bakıyor ve avukatın adı geçtiğinden beri kulak kesilmiş görünüyor.

Had safhada takatsiz, bıyıklı, mayışık bir kuzen koltuğundan söze karışıyor – dün adamın biri Tulkinghorn'un şu demir havzasına hukuki bir mesele için danışmanlık yapmaya gittiğini söyledi; seçim bugün sona erdiğine göre Tulkinghorn Coddle denen adamın yerle bir olduğu haberiyle her an gelebilir.

Bunun üzerine kahve servisi yapan Mercury Bay Tulkinghorn'un geldiğini ve yemek yediğini söylüyor. Leydimiz başını bir an içeri çeviriyor sonra tekrar dışarı bakıyor.

Volumnia en bayıldığı kişinin gelmesine çok seviniyor. Ah ne değişik adam, ne vurdumduymaz mahluk, onca şeyi bilip de hiç söylememesi ne muazzam! Volumnia onun Mason olduğuna emin. Bir masonluk grubunun başını çektiğine, kısa önlükler giydiğine, mumların ve malaların arasında tam bir İdole dönüştüğüne emin. Latif Dedlock o gençlik kokan tavrıyla bu heyecanlı fikirlerini ifşa ederken bir yandan da bir kese işliyor.

"Geldiğimden beri bir kere bile buraya uğramadı" diye ekliyor, "O hayırsız mahluk için endişelenmeye başlamıştım. Hatta öldüğünü bile düşünmeye başlamıştım."

Belki akşam karanlığından belki de kendi içindeki daha koyu karanlıktan leydimizin yüzünde "Keşke!" dermiş gibilerinden bir gölge beliriyor.

"Bay Tulkinghorn'a," diyor Sir Leicester "kapımız her zaman açıktır, her gittiği yerde de efendiliğiyle tanınır. Çok kıymetli bir insan, hak ettiği saygıyı da görüyor."

Takatsiz kuzen onun müthiş zengin olduğunu söylüyor.

"Ülke çapında nam saldığına hiç şüphem yok" diyor Sir Leicester, "Tabii gayet iyi ücret alıyor ve en yüksek sosyeteyle neredeyse eşit bir ilişki kuruyor."

Herkes yerinde sıçrıyor. Çünkü yakından bir tüfek patlaması geliyor.

"Aman tanrım, bu da ne?" diye bağırıyor Volumnia, o küçük büzüşmüş çığlığıyla.

"Fare" diyor leydimiz. "Fareyi vurdular."

Bay Tulkinghorn peşinde lambaları ve mumları taşıyan Mercury'lerle içeri giriyor.

"Hayır, hayır," diyor Sir Leicester, "istemez. Leydim alacakaranlığa bir itirazınız var mı?"

Tam aksine, leydimiz karanlığı tercih ediyor.

"Volumnia?"

Ah! Volumnia'nın karanlıkta oturup konuşmak kadar sevdiği bir şey yok.

"Madem öyle mumları geri götür," diyor Sir Leicester. "Kusura bakma Tulkinghorn. Nasılsın?"

Bay Tulkinghorn her zamanki ağırdan alan rahatlığıyla yaklaşıyor, yolunun üzerindeki leydimize saygılarını bildiriyor, Sir Leicester'ın elini sıkıyor ve Baronet'in küçük gazete masasının başına, aktaracak bir şeyi olduğunda oturduğu sandalyeye oturuyor. Sir Leicester, pek de iyi olmayan leydimizin açık pencerenin önünde soğuk alabileceğinden endişeleniyor. Leydimiz teşekkür ediyor ama hava almak için orada oturmayı tercih ediyor. Sir Leicester ayağa kalkıyor, leydimizin şalını düzeltiyor ve koltuğuna geri dönüyor. Bu esnada Bay Tulkinghorn bir tutam enfiye çekiyor.

"Eee," diyor Sir Leicester, "seçim nasıl gitti?"

"Başından beri koftu. Hiç şans yoktu. İki taraf da kendi adamlarını soktular. Anlaşılmaz bir biçimde yenildiniz. Üçe bir."

Bay Tulkinghorn'un politikasının ve maharetinin bir parçası hiçbir siyasi fikre sahip olmamak; hatta hiçbir fikre. Bu yüzden de "yenildik" demiyor da "yenildiniz" diyor.

Sir Leicester heybetle hiddetleniyor. Volumnia hiç böyle şey duymamış. Takatsiz kuzen bunun kuşkusuz avamın oyları olduğunu söylüyor.

Ortalığın sessizleşmesini bekledikten sonra, "Bildiğiniz gibi orası," diyor Bay Tulkinghorn hızla artan karanlıkta, "Bayan Rouncewell'in oğlunu aday göstermek istedikleri yer."

"O teklifi kendisine yakışan bir uyum ve idrakle geri çevirdiğini o zaman bana büyük isabetle söylemiştiniz" diyor Sir Leicester. "Bay Rouncewell'in yarım saatliğine bu odaya misafir olduğunda dile getirdiği hisleri tasdik ettiğimi söylemem mümkün değil ama bu kararının gayet münasip olduğunu teslim etmeliyim."

"Ha!" diyor Bay Tulkinghorn. "Ama bu kararı onu seçimde çok faal olmaktan alıkoymadı."

Sir Leicester'ın konuşmadan önce nefesini salıverdiği ayan beyan duyuluyor. "Sizi doğru mu anladım? Bay Rouncewell'in bu seçimde çok faal olduğunu mu söylediniz?"

"Fazlasıyla."

"Bize..."

"Evet, size karşı. Çok iyi bir hatip. Sade ve etkileyici. Büyük darbe indirdi; çok nüfuzlu. Herkesi silip süpürdü."

Kimse Sir Leicester'ı göremese de herkes ne kadar azametli bir hali olduğunu tahmin edebiliyor.

"Bütün kampanya boyunca," diyor Bay Tulkinghorn, "oğlundan büyük yardım gördü."

"Oğlu mu, efendim?" diye yineliyor Sir Leicester korkunç bir nezaketle.

"Oğlu."

"Leydimin hizmetindeki genç kadınla evlenmek isteyen oğlu mu?"

"Ta kendisi. Zaten bir tane oğlu var."

"Şerefim üzerine," diyor Sir Leicester, pofurdadığının duyulduğu ve dik dik baktığının hissedildiği korkunç bir sessizlikten sonra; "şerefim üzerine, hayatım üzerine, ismim ve prensiplerim üzerine yemin ederim ki toplumun baraj kapakları patladı, sular her şeyi bir arada tutan iltisak yapısının sınır çizgilerini yok etti!"

Kuzenlerin esef belirten sesleri. Volumnia güçlü birinin işi ele alıp, esaslı bir şeyler yapmasının tam zamanı olduğunu düşünüyor. Takatsiz kuzen ülkenin engelli koşu temposunda ilerlediğini düşünüyor.

"Rica ederim," diyor Sir Leicester nefesi tıkanarak, "bu durum hakkında başka bir yorumda bulunmayalım. Yorumlar gereksiz. Leydim, bu genç kadın hakkında size bir öneride bulunmama..."

Pencerenin yanından "Ondan ayrılmaya hiç niyetim yok" diyor leydimiz alçak ama kararlı bir sesle.

"Ben bunu kastetmemiştim" diyor Sir Leicester. "Böyle söylemenize sevindim. Onu himayenize layık gördüğünüze göre böyle tehlikeli ellere düşmesini engellemek için ağırlığınızı koymanızı önerecektim. Böylesi bir münasebetin vazifelerine ve prensiplerine ne büyük kötülüğü dokunacağını ona gösterebilirsiniz; onu daha iyi bir kader için muhafaza edebilirsiniz. Zamanı geldiğinde, Chesney Wold'dan," Sir Leicester biraz durup düşünüyor, "onu atalarının mihraplarından aşağılara sürüklemeyecek bir koca bulabileceğini söyleyebilirsiniz."

Bu sözlerini karısına hitap ederken takındığı o değişmez nazik ve saygılı tavırla söylüyor. Karısı cevaben sadece başını sallıyor. Ay yükseliyor; oturduğu yere vuran soğuk, solgun ışıkta başı görülüyor.

"Söylediklerinizi çok önemli," diyor Bay Tulkinghorn, "ama bu insanlar kendilerince çok gururlular."

"Gururlu mu?" Sir Leicester kulaklarına inanamıyor.

"Kız böylesi bir durumda Chesney Wold'da kalsa bile, onun onları terk etmesindense, onların kızı –sevgilisi de dahil– kendi istekleriyle terk etmeyi tercih etmelerine hiç şaşmam."

"Ya!" diyor Sir Leicester titrek bir sesle. "Ya! Siz daha iyi bilirsiniz Bay Tulkinghorn. Onların arasındaydınız."

"Gerçekten de, Sir Leicester," diyor avukat, "vaziyeti aktarıyorum. Ama Leydi Dedlock'un izniyle size bir hikâye de anlatabilirim."

Leydinin başı müsaade ediyor, Volumnia kendinden geçiyor. Bir hikâye! En nihayet bir şey anlatacak! Volumnia hikâyede bir hayalet olduğunu ümit ediyor!

"Hayır. Kanlı canlı insanlarla ilgili." Bay Tulkinghorn bir an duruyor ve her zamanki tekdüzeliğinin üzerinde kendini belli eden hafif bir vurguyla tekrar ediyor, "Kanlı canlı insanlarla ilgili, Bayan Dedlock. Sir Leicester, bu ayrıntılardan daha bu yakınlarda haberim oldu. Kısa ve öz. Demek istediklerimi örneklemek açısından anlatıyorum. Şimdilik isim vermek istemiyorum. Umarım Leydi Dedlock kötü terbiye aldığımı düşünmezler."

Ateşin ölgün aydınlığında ay ışığına doğru baktığı görülüyor. Ay ışığında Leydi Dedlock'un mutlak bir dinginlik içinde olduğu görülüyor.

"Bay Rouncewell'in bir hemşerisinin, bana söylendiğine göre kesinlikle benzer mevkideki bir adamın mühim bir leydinin dikkatini çekme talihine ermiş bir kızı varmış. Gerçekten de mühim bir leydiden söz ediyorum; sadece o beye kıyasla mühim değil, aynı zamanda sizin çapınızda bir beyefendiyle evlenmiş bir hanım, Sir Leicester."

Sir Leicester tenezzül ediyormuş gibi "Evet, Bay Tulkinghorn," diyor; bu durumda bu hanımın demirci ustasının gözünde gerçekten de dikkate değer bir ahlaki ölçü teşkil ettiğini kastediyor.

"Bu leydi zengin ve güzelmiş, kızı seviyor, ona iyi davranıyor ve hep yakınında tutuyormuş. Bu leydi bütün o ihtişamı altında senelerdir bir sır saklıyormuş. Aslında genç yaşında genç bir serseriyle nişanlanmış –adam orduda yüzbaşıymış– onun yanına yanaşan kimse iflah olmamış. Adamla evlenmemiş ama onun çocuğunu doğurmuş."

Ateşin aydınlığında ay ışığına baktığı görülüyor. Ay ışığında Leydi Dedlock'un profili mutlak bir dinginlik içinde.

"Yüzbaşı orduda ölünce kendisinin emniyette olduğunu zannetmiş ama şimdi anlatıp da canınızı sıkmak istemediğim bir dizi rastlantı sonucu olay ortaya çıkmış. Bana anlattıkları kadarıyla yakayı ilk ele verişi, boş bulunduğu bir anda zaaf göstermesiyle olmuş; en temkinlimiz için bile (gerçekten çok temkinliymiş) her zaman temkinli olmanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor bu. Evde büyük kargaşa koptuğunu tahmin edersiniz; kocasının kederini varın siz düşünün Sir Leicester. Ama şu anda esas mesele

bu değil. Bay Rouncewell'in hemşerisi bu hadiseyi duyunca kızının kendi gözlerinin önünde ayaklar altında sürünmesine nasıl razı olmazsa, himaye edilip şereflendirilmesine de aynı şekilde izin vermemiş. Öyle gururluymuş ki adeta sitem ve utançla kızı çekip almış. Leydinin lütufkârlığıyla kendisine ve kızına bahşettiği şerefi umursamamış bile; hem de hiç. Sanki leydi dünyanın en bayağı insanıymış gibi kızının onun yanındaki konumundan gocunmuş. Hikâye bu. Umarım Leydi Dedlock bu acı verici hikâyenin kusuruna bakmazlar."

Hikâye hakkında, Volumnia'nınkiyle az çok çelişen fikirler öne sürülüyor. O latif genç mahluk böyle bir leydi olabileceğine inanmıyor ve bütün hikâyeyi külliyen reddediyor. Çoğunluk takatsiz kuzenin hislerine katılıyorlar ki bu hisler birkaç kelimeyle şöyle "Bizi ilgilendirmez – Rouncewell'in hemşerisi düşünsün." Sir Leicester içten içe Wat Tyler'ı düşünüyor ve kendi kafasına göre bir dizi olay tahayyül ediyor.

Pek fazla muhabbet yok çünkü başka yerlerde zaruri masraflar yapılmaya başlandığından beri Chesney Wold'da geç saatlere kadar oturuluyor ve bu gece ailenin baş başa kaldığı ilk gece. Saat onu geçtiğinde Sir Leicester Bay Tulkinghorn'dan mumların getirilmesi için zili çalmasını rica ediyor. O ince ay ışığı sızıntısı artık bir göle dönüşmüş, Leydi Dedlock ilk olarak hareket ediyor, ayağa kalkıp bir bardak su içmek için masaya geliyor. Mum ışığında yarasa gibi göz kırpıştıran kuzenler ona suyu vermek için masanın etrafına üşüşüyorlar; (tedariki mümkünse sudan daha iyisini her zaman tercih eden) Volumnia kendisini memnun eden içkisinden minicik bir yudum daha alıyor; Leydi Dedlock vakar ve zarafetle, hayranlık dolu gözlerin bakışları eşliğinde, uzun odadaki Su Perisi heykelinin yanından, ona hiç de tezat oluşturmadan ağır ağır geçip uzaklaşıyor.

XLI. Bölüm

BAY TULKINGHORN'UN ODASINDA

Bay Tulkinghorn, yukarı çıkış yolculuğunu ağırdan almasına rağmen kule odasına soluk soluğa giriyor. Yüzünde zor bir meseleyi kafasından atmış ve ser verir sır vermez görünümüne rağmen tatmin olmuş gibi bir ifade var. Kendini böyle amansızca ve şiddetle bastıran birisinin zafer sarhoşluğu içinde olduğunu söylemek de aşktan ya da herhangi bir histen veya romantik bir zaaftan mustarip olduğunu söylemek gibi haksızlık olur. Sessiz ve derinden tatmin olmuş vaziyette. Damarlı bileklerinden birini öteki eliyle arkasında gevşekçe tutup sessizce aşağı yukarı yürürken belki de gücünün arttığını hissediyor.

Odada, üzerine epeyce kâğıt yığılmış olan geniş bir yazı masası var. Yeşil lamba yanıyor, okuma gözlükleri masanın üzerinde duruyor, sandalye masaya yaklaştırılmış, yatmadan önce bir iki saat işleriyle uğraşmaya niyetlenmiş gibi bir hali var. Ama görünüşe göre şu anda iş yapacak halde değil. İlgisini bekleyen evraklara –geceleyin bozulmuş gözleri yazıları okumasını zorlaştırdığından başını iyice yaklaştırarak– bir göz attıktan sonra uzun pencereyi açıp dışarıya kurşun kaplı damın üzerine çıkıyor. Orada da aynı şekilde aşağı yukarı yürüyor; aşağıda anlattığı hikâyeden sonra kendini yatıştırıyor, tabii onun gibi tepkisiz bir adamın yatışmaya ihtiyacı olabilirse.

Bir zamanlar Bay Tulkinghorn gibi her şeyi bilen adamlar yıldız ışığında kule tepelerinde dolaşıp orada istikballerini okumak için

yıldızlara bakarlarmış. Ayın ihtişamı parlaklıklarını azaltsa da bu gece bol bol yıldız görmek mümkün. Mekanik bir biçimde kurşun plakaların üzerinde dönüp dururken kendi yıldızını arıyorsa aşağıda büyük bir köhnelikle temsil edilen soluk bir yıldız bulacaktır herhalde. Kaderini arıyorsa, o, elinin hemen altında daha farklı harflerle yazılmış olabilir.

Gözleri muhtemelen yerden olduğu kadar kendi düşüncelerinden de uzak, kurşunları arşınlarken pencerenin önünde kendisine dikilmiş iki gözü fark edince aniden duruyor. Bu odanın tavanı biraz alçak; pencerenin karşısındaki kapının üst kısmı camlı. İçeride çuha gerilmiş bir kapı daha var ama gece sıcak olduğu için içeri girdiğinde o kapıyı kapamamış. Ona çevrilmiş bu gözler dışarıdaki koridordan içeri bakıyorlar. Onları çok iyi tanıyor. Senelerdir kan yüzüne böyle aniden hücum edip onu kıpkırmızı yapmamış, şimdi Leydi Dedlock'u gördüğünde olduğu gibi.

Odaya iniyor, Leydi Dedlock da iki kapıyı birden arkasından kapatarak içeri giriyor. Gözlerinde vahşi bir kargaşa var – korku mu yoksa öfke mi? Bunun dışında duruşu, her şeyi, iki saat önce aşağıda göründüğü gibi.

Korku mu öfke mi? Emin olamıyor. İkisi de böyle solgun ikisi de böyle derin olabilir.

"Leydi Dedlock?"

İlk başta bir şey söylemiyor, hatta masanın yanındaki sandalyeye ağır ağır kendini bıraktığında bile konuşmuyor. İki resim gibi birbirlerine bakıyorlar.

"Neden hikâyemi o kadar insana anlattınız?"

"Leydi Dedlock, bildiğimi size bildirmem şarttı."

"Ne zamandır biliyorsunuz?"

"Uzun zamandır şüpheleniyordum – tam manasıyla öğreneli çok olmadı."

"Aylar mı?"

"Günler."

Evlendi evleneli onu görmeye alıştığı şekilde, bir eli bir iskemlenin arkasında, öteki eli eski moda yeleğinin göğsüne iliştirilmiş vaziyette karşısında duruyor. Aynı resmi nezaket, meydan okuma

anlamına da gelebilecek aynı dikkatli hürmet, hiçbir şeyin yok edemediği aynı adam, aynı mesafede, aynı karanlık, soğuk nesne.

"Zavallı kız hakkında söyledikleriniz doğru mu?"

Soruyu tam anlamamış gibi başını öne eğerek ileri uzatıyor.

"Anlattıklarınız. Doğru mu? Dostları da hikâyemi biliyorlar mı? Herkesin diline düştü mü? Duvarlara yazılıp, sokaklarda çığırılmaya başladı mı?"

Ya! Demek hem öfke, hem korku, hem utanç. Üçü bir arada. Bu kadının isyan etmiş hislerini bastırma gücü ne büyük! Bay Tulkinghorn onun bakışları altında gri, kalın kaşlarını belli belirsiz birbirine yaklaştırarak bunu aklından geçiriyor.

"Hayır, Leydi Dedlock. O, Sir Leicester'ın farkında olmadan meseleyi bir adım ileri taşıması sonucu ortaya çıkan farazi bir durum. Ama bizim bildiklerimizi onlar da bilselerdi bu durum gerçek olurdu."

"Yani henüz bilmiyorlar öyle mi?"

"Hayır."

"Onlar öğrenmeden zavallı kızın zarar görmesini engelleyemez miyim?"

"Aslına bakarsanız, Leydi Dedlock," diye cevap veriyor Bay Tulkinghorn, "bu konuda dişe dokunur bir yanıt veremeyeceğim."

Yüreğindeki mücadeleyi merakla izlerken "Bu kadının gücü çok şaşırtıcı!" diye düşünüyor.

"Efendim," diyor, anlaşılabilir bir konuşma yapabilmek için bütün enerjisini dudaklarını zaptetmeye harcayarak, "meseleyi açayım. Sizin farazi hikâyenize diyeceğim yok. Bay Rouncewell'i burada gördüğümde zaten bunu sezmiştim ve sizin gibi kuvvetle hissetmiştim. Beni olduğum gibi görme gücüne sahip olsaydı, zavallı kızı masumane de olsa benim yüce ve seçkin himayemde bulunmakla lekelenmiş addederdi. Ama ona karşı bir alakam var; daha doğrusu –artık buraya ait olmadığıma göre– vardı; ayaklarınızın altındaki bir kadına bu kadar olsun saygı gösterirseniz unutmayın ki merhametinize ilgisiz kalmayacaktır."

Büyük bir dikkatle dinleyen Bay Tulkinghorn kendisi için bir şey istemiyormuş gibi omzunu silkiyor ve kaşlarını biraz daha yakınlaştırıyor.

"Beni itirafta bulunmaya hazırladınız, bunun için teşekkür ederim. Benden istediğiniz başka bir şey var mı? Feragat edebileceğim herhangi bir hakkım ya da keşfinizin doğruluğunu teyit ederek kocamı azat ederken onu herhangi bir güçlük veya ithamdan muhaf tutmamın bir yolu var mı? Sizin dikte ettireceğiniz herhangi bir şeyi hemen şimdi, burada yazabilirim. Buna hazırım."

Gerçekten de yapar! diye düşünüyor avukat, kalemi hiç duraklamadan alan eline bakarak.

"Size sorun çıkartmayacağım, Leydi Dedlock. Rica ederim kendinizi kurtarmaya çalışın."

"Bildiğiniz gibi bunu uzun zamandır bekliyordum. Ne kendimi kurtarmak ne de kurtarılmak istiyorum. Bana bu yaptığınızdan daha kötüsünü yapamazdınız. Şimdi geri kalanını da yapın."

"Leydi Dedlock, yapılacak bir şey yok. Konuşmanızı bitirdiğinizde birkaç şey söylemek istiyorum."

Artık birbirlerini kollamalarına gerek kalmamış olsa da kollamayı sürdürüyorlar, yıldızlar da açık pencereden onları gözlüyor. Uzaklarda ormanlık arazi huzur içinde yatıyor ve koca ev o daracık yuva kadar sessiz. O daracık yuva! Tulkinghorn'un varlığının sayısız sırlarına son büyük sırrı da eklemeye yazgılı mezarcıyla küreği bu huzurlu gecede nerede? Adam daha dünyaya gelmemiş mi, kürek yapılmamış mı? Bu soruları düşünmek tuhaf, bir yaz gecesi aşağıyı gözleyen yıldızlar altında düşünmemek belki daha da tuhaf.

"Pişmanlıktan, nedametten ya da herhangi bir hissimden," diyor Leydi Dedlock, "tek kelime bile etmiyorum. Ben dilsiz olmasam bile siz sağır olurdunuz. Onu bir kenara bırakalım. Sizin kulaklarınıza göre değil o."

Bay Tulkinghorn itiraz mahiyetinde yapmacık bir hareket yapıyor ama Leydi Dedlock mağrur eliyle onu hemen safdışı bırakıyor.

"Sizinle çok farklı şeyler konuşmaya geldim. Mücevherlerimin hepsi yerlerindeler. Orada da kalacaklar. Giysilerim de öyle. Sahip olduğum bütün kıymetli eşyalar da öyle. Yanımda biraz hazır para var, ama fazla değil. Tanınmamak için kendi giysimi giymeyeceğim. Gidiyorum, beni kayıp bilsinler. Bunu herkese söyleyin. Sizden başka bir isteğim yok."

"Kusura bakmayın, Leydi Dedlock," diyor Bay Tulkinghorn, pek etkilenmemiş gibi. "Sizi doğru anladığımdan emin değilim. Gidiyor musunuz?"

"İzimi kaybettireceğim. Chesney Wold'dan bu gece ayrılıyorum. Şimdi yola çıkıyorum."

Bay Tulkinghorn başını sallıyor. Leydi Dedlock ayağa kalkıyor; ama o bir elini sandalyenin arkasından ötekini de yeleğinin içinden çekmeden başını sallıyor.

"Ne? Gitmeyeyim mi?"

"Hayır, Leydi Dedlock" diye cevap veriyor gayet sakin.

"Ortadan kaybolmamın herkesi ne kadar rahatlacağının farkında değil misiniz? Buranın üzerindeki lekeyi ve ayıbı, nerede, kimde olduğunu unutuyor musunuz?"

"Hayır, Leydi Dedlock, tabii ki hayır."

Mukabelede bulunmaya tenezzül etmeden kapıya doğru gidip açmak üzere elini uzattığında Bay Tulkinghorn'un ne elini ne ayağını kıpırdatmadan, sesini de yükseltmeden konuştuğunu duyuyor:

"Leydi Dedlock, rica ederim durup beni dinleyin yoksa siz daha merdivenlere çıkmadan alarm zilini çalıp bütün evi ayağa kaldırırım. O zaman da söyleyeceklerimi bütün misafirlerle hizmetkârların, bütün kadınlarla erkeklerin önünde söylemem gerekir."

Onu fethediyor. Leydi Dedlock duraksıyor, titriyor, elini kararsızlıkla başına götürüyor. Başka biri için bunlar önemsiz belirtiler ama Bay Tulkinghorn'unki gibi tecrübeli bir göz böylesi birinde tereddüdü gördü mü değerini gayet iyi biliyor.

Vakit kaybetmeden ekliyor, "Rica ederim beni dinleyin, Leydi Dedlock" ve eliyle kalktığı sandalyeye oturmasını işaret ediyor. Leydi Dedlock duraksıyor ama o tekrar işaret edince oturuyor.

"Aramızdaki ilişki pek talihsiz bir mecraya oturdu Leydi Dedlock ama bu benim eserim olmadığı için özür de dilemeyeceğim. Sir Leicester karşısındaki konumumu gayet iyi biliyorsunuz, uzun zamandır gözünüze bu keşfi yapması en tabii kişi olarak görünmüş olmam gerektiğini düşünmeden edemiyorum."

"Efendim," diyor Leydi Dedlock yere diktiği gözlerini kaldırmadan, "gitsem daha iyi olurdu. Beni engellemeseniz çok daha iyi olurdu. Söyleyecek başka şeyim yok."

"Ben birkaç kelime daha eklersem kusuruma bakmayın Leydi Dedlock."

"Madem öyle sizi pencerenin önünde dinleyeyim. Burada nefes alamıyorum."

O pencereye doğru ilerlerken Bay Tulkinghorn'un haset bakışları, kendini dışarı atıp geniş silmeye de çarparak hayatını aşağıdaki terasta sona erdireceği kuşkusunu yansıtıyor bir an için. Ama pencerenin önünde hiçbir yerden kuvvet almadan duruşunu, yıldızlara hüzünle bakışını –yukarıdakilere değil... batmaya yakınlaşmış alçaktaki yıldızlara– görünce rahatlıyor. O yürürken olduğu yerde hafifçe dönerek arkasına geçiyor.

"Leydi Dedlock, takip edeceğim yol konusunda henüz beni tatmin edecek bir karara varamadım. Bundan sonra ne yapacağımı ya da nasıl hareket edeceğimi bilemiyorum. Bu esnada şimdiye kadar yaptığınız gibi sırrınızı saklamanızı önermek durumundayım, benim de bu sırrı aynı şekilde saklayacağıma şüphe etmeyin."

Susuyor ama bir cevap alamıyor.

"Kusura bakmayın, Leydi Dedlock. Bu önemli bir konu. Acaba söylediklerimi dinleme şerefini bana bahşediyor musunuz?"

"Ediyorum."

"Teşekkür ederim. Sizin karakterinizin ne kadar güçlü olduğunu bilen biri olarak bunu anlamalıydım. Bu soruyu sormamalıydım ama yürürken yolumu adım adım yoklama alışkanlığım vardır. Bu üzücü vakada düşünülmesi gereken yegâne kişi Sir Leicester."

"Madem öyle," diye soruyor, hüzünlü bakışını uzak yıldızlardan ayırmadan, "neden beni bu evde alıkoyuyorsunuz?"

"Çünkü onu düşünmek zorundayız. Leydi Dedlock size Sir Leicester'ın çok gururlu bir adam olduğunu söylememe gerek yok; size olan güveni de aşikâr; ayın gökyüzünden düşmesi sizin onun karısı olarak yüce konumunuzdan düşmeniz kadar şaşırtmaz onu."

Hızlı hızlı ve zorlukla nefes alıyor ama en şaşaalı tanıdıklarının arasındaymış gibi kılını bile kıpırdatmadan duruyor.

"Şu kadarını söyleyeyim Leydi Dedlock, bundan biraz daha hafif bir durum söz konusu olsaydı, sizin Sir Leicester'ın gözündeki itibarınızı ve onun size duyduğu güveni sarsmaktansa, bu malikânenin en yaşlı ağacını kendi ellerimle, tek başıma sökmeyi daha kolay bulabilirdim. Bu durumda bile tereddüt ediyorum. Bana inanmayacağından değil (onun için bile bu imkânsız) bu darbeye hiçbir şekilde hazırlıklı olamayacağından."

"Benim kaçmamla bile mi?" diyor. "Tekrar düşünün."

"Sizin kaçmanız, Leydi Dedlock, bütün gerçeğin, bire bin katılarak her yere yayılmasına neden olur. Aile itibarını kurtarmanın imkânı kalmaz. Böyle bir şey asla düşünülmemeli."

Cevabındaki sakin kararlılık hiçbir itiraza imkân tanımıyor.

"Düşünülmesi gereken en önemli şeyin Sir Leicester olduğunu söylerken, onu ailenin itibarıyla bir tutuyorum. Sir Leicester'la baronetlik, Sir Leicester'la Chesney Wold, Sir Leicester'la ataları ve mirası"; Bay Tulkinghorn bu noktada sesini sertleştiriyor; "size söylememe gerek yok ama, birbirinden ayrı düşünülemez."

"Devam edin!"

"Bu yüzden," diyor Bay Tulkinghorn ağır aksak durumu ortaya koymayı sürdürerek, "düşünmem gereken çok şey var. Bu hikâye mümkünse kimsenin kulağına gitmemeli. Sir Leicester aklını kaybederse ya da ölüm döşeğine düşerse bunu sağlamak mümkün mü? Yarın sabah onu böyle bir şoka uğratsam üzerindeki ani değişikliğin hesabı nasıl verilir? Sebebi nasıl açıklanır? Ayrılmanıza neyin neden olduğu söylenir? O duvarlara yazmalar, sokaklarda çığırmalar işte o zaman hemen başlayıverir; şunu unutmayın ki Leydi Dedlock bu sadece sizi değil, kocanızı da etkileyecektir, kocanızı."

Konuştukça daha anlaşılır bir hal alıyor ama bir nebze anlayış, bir nebze heyecan yok tavırlarında.

"Durumun başka bir cephesi daha var" diye devam ediyor. "Sir Leicester sizi neredeyse delice seviyor. Bizim bildiklerimizi bilse bile bu sevgisini yenmeyi başaramayabilir. Ben olabileceğin en kötüsünü söylüyorum ama pekâlâ muhtemel. Bu durumda hiçbir şey bilmemesi daha iyi olur. Aklı selim açısından, onun açısından,

benim açımdan daha iyi. Bütün bunları hesaba katmalıyım, hepsi bir araya geldiğinde de bir karar vermeyi zorlaştırıyor."

Leydi Dedlock tek kelime etmeden aynı yıldızlara bakmaya devam ediyor. Yıldızlar solmaya başlamış, soğukları sanki onu donduruyormuş gibi görünüyor.

"Tecrübelerim bana şunu öğretti" diyor Bay Tulkinghorn, ellerini ceplerine sokmuş bir makine gibi meseleyi mesleki açıdan tartarak. "Tanıdığım pek çok kişinin evlilikten uzak durmasının çok daha iyi olacağını öğretti. Sorunlarının dörtte üçünün temelinde bu var. Sir Leicester evlendiğinde böyle düşünmüştüm, o zamandan beri de fikrim değişmedi. Bu konuya girmeyelim. Şimdi koşullara göre davranacağım. Bu esnada sizin bu konuda kimseyle konuşmamanızı rica ediyorum, ben de aynısını yapacağım."

"Günbegün, sizin keyfinize göre, acılarına katlanarak şimdiki hayatımı sürdüreceğim, öyle mi?" diye soruyor hâlâ uzaklara bakarak.

"Evet, korkarım öyle, Leydi Dedlock."

"Böyle elimi kolumu bağlamanız gerekli mi?"

"Size yaptığım bu önerinin gerekli olduğuna eminim."

"Uzun zamandır sefil yalanımı sergilediğim bu gösterişli platformda duracağım, sizin bir işaretinizle de o platform altımdan çekilecek, öyle mi?" diyor ağır ağır.

"Habersiz değil, Leydi Dedlock. Sizi önceden uyarmadan bir adım bile atmayacağım."

Bütün sorularını sanki ezberden okuyormuş ya da rüyasında sayıklıyormuş gibi soruyor.

"Eskisi gibi görüşecek miyiz?"

"Sizin için bir sakıncası yoksa."

"Senelerdir yaptığım gibi suçlu olduğumu saklayacağım, öyle mi?"

"Senelerdir yaptığınız gibi. Ben bu şekilde söylemezdim, Leydi Dedlock ama sırrınızın eskisinden daha ağır, daha kötü ya da daha iyi olamayacağını hatırlatmak isterim. Bundan eminim ama birbirimize asla tam manasıyla güvenmediğimizi düşünüyorum."

Soru sormadan önce aynı donuk tavrıyla bir müddet dalgın dalgın duruyor:

"Bu gece söyleyeceğiniz başka bir şey var mı?"

Bay Tulkinghorn mekanik bir biçimde ona dönerken usulca ellerini ovuşturuyor, "Bu planıma rıza gösterdiğinizden emin olmak isterdim, Leydi Dedlock."

"Emin olabilirsiniz."

"Güzel. Son olarak, iş tedbiri mahiyetinde, Sir Leicester'la yapacağınız bir sohbet esnasında bu hadiseyi zikretmeniz icap ederse, konuşmamız boyunca dikkate aldığım yegâne konunun Sir Leicester'ın hisleri, şerefi ve aile şöhreti olduğunu özellikle vurgulamak isterim. Eğer durum elverseydi Leydi Dedlock'u da nazarı dikkate almaktan çok mutlu olurdum ama ne yazık ki böyle bir imkân yok!"

"Sadakatinize şahitlik edebilirim, efendim."

Bunu söylemeden önce de söyledikten sonra da üzerinde bir dalgınlık var ama nihayetinde hareket ediyor ve kısmen doğuştan gelen, kısmen sonradan edindiği duruşunu hiç değiştirmeden kapıya dönüyor. Bay Tulkinghorn, dün de olsa on sene önce de olsa yapacağı gibi iki kapıyı birden açıyor ve o dışarı çıkarken eski moda selamını veriyor. Karanlığa çıkan güzel yüzün bakışı hiç de sıradan değil, bu nezakete teşekkür etmek için yaptığı hareket de, belli belirsiz olsa da sıradan değil. Ama avukat tek başına kaldığında kadının hiç de küçümsenemeyecek bir gerilimi sırtlandığını düşünüyor.

Kadının yukarı kaldırdığı başının arkasına ellerini kavuşturmuş, saçlarını vahşice savurmuş, vücudu acı çekermiş gibi bükülmüş vaziyette odasında bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü görse o gerilimi çok daha iyi anlar. Kadının yorulmadan, dinlenmeden, Hayalet Yolundaki sadık ayak sesinin eşliğinde saatlerce böyle hızlı hızlı gidip geldiğini görse daha da iyi anlar. Ama pencereyi artık serinleyen havanın üzerine kapatıyor, perdeyi çekiyor, yatağa yatıp uykuya dalıyor. Yıldızlar söndüğünde ve viran gün kule odasının camından içeri baktığında onu eskinin de eskisi bir halde buluyor, sanki hem mezarcı hem de kürek işbaşına çağırılmış da yakında kazmaya başlayacaklarmış gibi.

Aynı viran gün Sir Leicester'ı ihtişamlı tenezzül dolu bir rüyada nedamet getiren ülkeyi affederken görüyor; kuzenler maaşı

dolgun çeşitli memuriyetlere giriyorlar; mazbut Volumnia, takma dişleri bolca tuşlu bir piyanoya benzeyen, uzun zamandır Bath'in takdirini, diğer bütün cemiyetlerin de dehşetini kazanmış yaşlı, çirkin bir Generale beş bin poundluk bir çeyizle varıyor. Aynı zamanda çatı odalarına, avlulardaki ve ahır üstlerindeki dairelere, daha mütevazı hayal güçlerinin, Will ya da Sally'yle kutsal evlilik bağı altında vuslatı gördüğü bekçi kulübelerine de göz atıyor. Kendisiyle birlikte her şeyi de yukarı çekerek parlak güneş yükseliyor – Will'lerle Sally'leri, toprağın üzerinde oyalanan nemi, boyunlarını eğmiş yapraklarla çiçekleri, kuşlar, dört ayaklılar ve yerde sürünenleri,[1] dökülmüş yaprakları süpürüp altından yakut rengi kadifeyi çıkartan bahçıvanları, dosdoğru hafif havaya yükselen mutfak ateşini. En nihayet Bay Tulkinghorn'un uyuyan başının üzerinde bayrak yükseliyor, neşeyle Sir Leicester ve Leydi Dedlock'un mutlu evlerinde olduğunu ve Lincolnshire'ın kapısının misafirlere açık olduğunu ilan ediyor.

1 Romalılara Mektup 1:23.

XLII. Bölüm

BAY TULKINGHORN'UN YAZIHANESİNDE

Dedlock malikânesinin yeşil dalgalarından ve ulu meşelerinden Londra'nın bayat sıcağına ve tozuna intikal ediyor Bay Tulkinghorn. Bu iki yer arasında nasıl gelip gittiği anlaşılmaz sırlarından bir başkası. Sanki yazıhanesinin kapı komşusuymuş gibi beliriveriyor Chesney Wold'da, sanki Lincoln's Inn Fields'tan hiç çıkmamış gibi dönüveriyor yazıhanesine. Yola çıkmadan önce ne elbisesini değiştiriyor ne de döndükten sonra seyahatinden bahsediyor. Şimdi akşam alacasında meydanına akıvermesi gibi, bu sabah kule odasından da buhar olup uçtu.

Bütün koyunların parşömene, bütün keçilerin peruğa, meranın da boş lakırdıya dönüştüğü bu enfes yerde tünemiş kuşlar arasında donuk renkli bir Londra kuşu gibi avare avare evine dönüyor; füme olmuş, rengi solmuş, âdem arasında ikâmet ediyor ama onlara karışmıyor, gençlik nedir bilmeden yaşlanmış, o daracık yuvasını insan tabiatının kıyılarıyla oyuklarında yapmaya öyle alışmış ki daha geniş, daha güzel yerleri olduğunu unutmuş. Sıcak kaldırımlarla sıcak binaların fırınında her zamankinden de daha fazla pişip kurumuş; susamış zihninde yarım yüzyıllık, yıllanmış porto şarabı var.

Sokak lambacısı Fields'ın Bay Tulkinghorn'un yazıhanesi tarafında merdivenine çıkıp inerken asil sırların yüce rahibi kendi cansız avlusuna avdet ediyor. Kapıya çıkan merdivenlerden loş

hole geçerken en üst basamakta ona selam veren, pişman, ufak tefek bir adamla karşılaşıyor.

"Snagsby, sen misin?"

"Evet, efendim. Tam vazgeçip eve dönüyordum, efendim."

"Ya? Ne var? Benden ne istiyorsun?"

"Şey, efendim," diyor Snagsby, en iyi müşterisine saygısından şapkasını başının yanında tutarak, "size söylemek istediğim iki çift sözüm vardı efendim."

"Burada söyleyebilir misin?"

"Tabii, efendim."

"Söyle o zaman." Avukat dönüyor, kollarını demir tırabzana dayıyor ve avlunun ışıklarını yakan sokak lambacısına bakıyor.

"Mesele," diyor Bay Snagsby, esrarlı alçak bir sesle: "mesele –ayıptır söylemesi– şu yabancıyla ilgili, efendim."

Bay Tulkinghorn ona şaşkınlıkla bakıyor. "Ne yabancısı?"

"Şu yabancı kadın, efendim. Yanılmıyorsam Fransız. O dili bilmiyorum ama tavırlarından ve görünümünden Fransız olduğu sonucuna vardım; en azından yabancı olduğu kesin. O gece sokak süpürgecisini Bay Bucket'la birlikte size getirme şerefine erdiğimizde yukarıda olan kadın."

"Ha! Evet, evet. Matmazel Hortense."

"Adı bu mu, efendim?" Bay Sangsby şapkasının arkasına mülayimce öksürüyor. "Yabancıların isimlerini pek bilmem ama eminim ismi budur." Bay Sangsby'nin bu cevabı verirken ismi tekrarlamayı beyhude tasarladığı anlaşılıyor ama bir an düşündükten sonra özür dilercesine öksürüyor.

"Onun hakkında diyecek neyin olabilir ki, Sangsby?" diyor Bay Tulkinghorn.

"Efendim," diyor kırtasiyeci şapkasıyla ağzını örterek, "durumum hiç iyi değil. Evde çok mutluyum –en azından, bekleneceği ölçüde mutluyum– ama bizim hatun kendini biraz kıskançlığa kaptırdı. Ayıptır söylemesi, kendini iyiden iyiye kıskançlığa kaptırdı. Öyle kibar bir görünümü olan yabancı bir hanım dükkâna gelince, hatta dadanınca –durum böyle olmasa bu ağır kelimeyi kullanacak son kişi ben olurdum ama gerçekten de dadanınca,

efendim... mahallede... bilirsiniz... malum değil mi? Gerisini size bırakıyorum, efendim."

Bay Snagsby bunları gayet safiyane söyledikten sonra, boşlukların doldurulmasını talep eden bir öksürük koyveriyor.

"Ne demek istiyorsun?" diye soruyor Bay Tulkinghorn.

"Aynen öyle, efendim," diyor Bay Snagsby; "bunu sizin de hissedeceğinizden ve bizim hatunun malumunuz olan heyecanıyla bir araya gelen benim gayet makul hislerimin kusuruna bakmayacağınızdan emindim. Bu yabancı kadın –demin adını eminim gayet aslına uygun telaffuz ettiğiniz bu kadın– fazlasıyla zeki olduğundan o gece Snagsby adını ezberlemiş, sormuş soruşturmuş, adresi öğrenmiş, yemek vakti çıkageldi. Yanımızda çalışan Guster biraz ürkektir, nöbet geçirir, yabancının –gayet vahşi– bakışlarından korkunca kendine hâkim olmak yerine bırakıvermiş ve mutfak merdivenlerinden aşağı yuvarlanmış, öyle nöbetler ki bunlar bazen bizim evden başka yerde rastlanılamayacağını düşünüyorum. Sonuçta neyse ki bizim hatuna bolca iş çıktı, dükkâna bakacak benden başka kimse de yoktu. Bay Tulkinghorn'un onunla görüşmesi Patronu tarafından engellendiğinden (sanırım yabancıların kâtibe bakış açıları böyle) işe alınana kadar dükkânıma gelmeyi sürdüreceğini söyledi. O zamandan beri, başta da söylediğim gibi, bizim oraya dadandı... Mahalleye dadandı, efendim" Bay Snagsby bu kelimeyi acıklı bir vurguyla yineliyor. "Bu hareketinin ne gibi sonuçlar yaratacağını tahmin etmek imkânsız. Bizim hatun bir yana, komşuların bile zihinlerinde gayet üzücü bir hataya sebebiyet verirse hiç şaşmam. Oysa, Tanrı bilir," diyor Bay Snagsby başını sallayarak, "yabancı kadın deyince aklıma bir tomar süpürge, bir bebek, yenilerde de tef ve küpeler geliyor. Sizi temin ederim hepsi bu, efendim."

Bay Tulkinghorn bu şikâyeti sessizce dinliyor ve kırtasiyeci sözünü bitirince soruyor, "Hepsi bu kadar mı, Snagsby?"

"Evet, efendim, hepsi bu kadar," diyor Bay Snagsby, açık ve net olarak "bu kadarı da bana yetiyor" diyen bir öksürükle cümlesini bitiriyor.

"Matmazel Hortense'in ne istediğini ya da ne peşinde olduğunu bilmiyorum, tabii eğer aklını kaçırmamışsa" diyor avukat.

"Delirmiş bile olsa, efendim," diyor Bay Snagsby, "ailenin kalbine yabancı bir hançer sokulması karşısında bir teselli olmaz."

"Hayır" diyor öteki. "Tamam, tamam! Bu işe bir son verilecek. Böyle bir rahatsızlığa maruz kaldığın için üzgünüm. Tekrar gelirse buraya yolla."

Bay Snagsby defalarca selam vererek ve özür diler gibi kısa kısa öksürerek, yüreği hafiflemiş vaziyette ayrılıyor. Bay Tulkinghorn yukarı çıkarken, "Bu kadınlar bütün dünyada mesele çıkartmak için yaratılmış. Hanımı yetmedi, bir de hizmetçisi çıktı! Ama en azından bu cadının işini çabuk halledeceğim!" diyor kendi kendine.

Bunu söyleyerek kapısını açıyor, karanlık odasında el yordamıyla ilerliyor, mumlarını yakıyor ve etrafına bakıyor. Yukarıdaki alegorinin pek fazla görülmesine imkân tanımayan bir karanlık var; ama sürekli bulutların üzerinde parmağını işaret eder gibi uzatan o ısrarcı Romalı belli ki her zamanki işine devam etmekte. Ona pek fazla alaka bahşetmeyen Bay Tulkinghorn cebinden küçük bir anahtar çıkarıyor, içinde başka bir anahtar olan bir çekmecenin kilidini açıyor, onunla içinde başka bir anahtar olan bir kutunun kilidini açıyor, böylece mahzenin anahtarına ulaşıp yıllanmış şarap mıntıkasına inmeye hazırlanıyor ki kapı çalınıyor.

"Kim o?.. Hı, hı, sen mi geldin, hanım? Tam zamanında geldin. Biraz önce bana senden söz ettiler. Ne istiyorsun?"

Mumu, kâtip holündeki şöminenin rafına koyuyor ve bu hoş geldin sözlerini Bayan Hortense'e sarf ederken kuru yanağına anahtarla vuruyor. Dudakları sıkı sıkı kapalı, ona yan yan bakan o kedimsi şahsiyet cevap vermeden önce usulca kapıyı kapatıyor.

"Size ulaşmak için epeyce uğraştım, efendim."

"Demek öyle!"

"Buraya sık sık geldim. Evde olmadığınızı, meşgul olduğunuzu, bilmemne yaptığınızı, beni göremeyeceğinizi söylediler."

"Doğru söylemişler."

"Doğru değil. Yalan."

Bazen Matmazel Hortense'in fevri tavırları onu adeta kanlı canlı bir yaya dönüştürüyor ve üzerine atıldığı kişi gayri ihtiyari irkilerek

geri kaçıyor. Matmazel Hortense'in şu anda gözleri neredeyse kapanacak kadar kısık ama (hâlâ yan yan bakarak) sadece hakaretamiz gülümsemesine ve başını sallamasına rağmen Bay Tulkinghorn'u aynı tepkiyi vermeye sevk ediyor.

"Bak, hanım," diyor avukat anahtarı hızlı hızlı şömine rafına vurarak. "Söyleyecek bir şeyin varsa söyle, söyle."

"Efendim, bana hiç iyi davranmadınız. Bana karşı kötü ve haksız muamelede bulundunuz."

"Kötü ve haksız, öyle mi?" diyor avukat anahtarla burnunu kaşıyarak.

"Evet. Söylememe gerek mi var? Zaten biliyorsunuz. Size bilgi vermem için beni tuzağa düşürüp yakaladınız; o gece leydimin giymiş olabileceği giysimi göstermemi istediniz, buraya gelip o çocuğu görmem için ricalar ettiniz... Söyleyin! Yalan mı?" Matmazel Hortense yine sıçrıyor.

"Seni şirret seni!" Bay Tulkinghorn itimatsızca ona bakarken düşünüyormuş gibi görünüyor; sonra cevap veriyor, "Sana para verdim ya, cadı."

"Bana para verdin!" diye yineliyor vahşi bir nefretle. "İki altın! Onları bozdurmadım, onları reddediyorum, onları lanetliyorum, onları atıyorum!" Konuşurken paraları göğsünden çıkarıp öyle şiddetle yere atıyor ki yuvarlanıp gitmeden önce yerde sıçrayıp ışıkta parlıyorlar.

"Al!" diyor Matmazel Hortense iri gözlerini tekrar karartarak. "Bana para verdin, öyle mi? Tanrım, hem ne vermek!"

O alaycı bir kahkaha savururken Bay Tulkinghorn anahtarla başını kaşıyor.

"Parayı böyle yerlere fırlattığına göre zengin olmalısın, eksik etek" diyor dalgın dalgın.

"Zenginim," diyor öteki, "nefret yönünden zenginim. Leydimden bütün kalbimle nefret ediyorum. Bunu biliyorsun."

"Biliyor muyum? Nereden bilecek mişim?"

"Çünkü sana o bilgiyi vermemi rica etmeden önce bunu gayet iyi biliyordun. Çünkü deliye döndüğümü gayet iyi biliyorrrdun!" Matmazel r harfini ne kadar vurgulasa yetmiyormuş gibi görü-

nüyor, bu enerjik telaffuzunu ellerini ve dişlerini kenetleyerek destekliyor.

"Ya! Demek biliyordum, öyle mi?" diyor Bay Tulkinghorn anahtarın çıkıntılarını inceleyerek.

"Evet, kuşkusuz. Ben kör değilim. Bunu bildiğin için beni çantada keklik saydın. Haklıydın! Ondan iğreniyorum." Matmazel kollarını kavuşturuyor ve bu son sözünü ona omzunun üzerinden fırlatıyor.

"Bundan başka söyleyecek bir şeyin var mı, Matmazel?"

"Daha kendime iş bulamadım. Beni iyi bir yere yerleştir. Bana iyi bir iş bul! Bunu yapamazsan ya da yapmamayı tercih edersen, onu takip etmem, rezil etmem, şerefini iki paralık etmem için beni tut! Çok işine yararım, hem de seve seve. Sen de bunu yapmak istiyorsun. Bilmiyor muyum zannettin?"

"Çok fazla şey biliyor gibisin" diyor Bay Tulkinghorn sertçe.

"Bilmeyeyim mi? O giysiyi giyip o çocuğun karşısına çıkmamı sadece bir bahis yüzünden istediğine inanacak kadar aptal mıyım, çocuk muyum? Ah Tanrım, öyle ya!" Bu cevabı verirken, "bahis" kelimesine kadar alaycı bir nezaket ve uysallık takınıyor Matmazel; sonra kara gözleri aynı anda hem sıkı sıkı kapanıp hem de ardına kadar açılarak en kıyıcı, en saldırgan öfkeye savruluyor.

"Dur bakalım," diyor Bay Tulkinghorn, anahtarı çenesine vurup, kılını bile kıpırdatmadan ona bakarak, "vaziyeti gözden geçirelim."

"Tamam, olur!" diyor Matmazel başını kızgınlıkla hızlı hızlı sallayarak.

"Buraya az önce belirttiğin, son derece mütevazı bir talepte bulunmaya geldin, bu talebin yerine getirilmezse tekrar geleceksin."

"Tekrar" diyor Matmazel, başını daha da hızlı sallayarak. "Tekrar. Tekrar. Tekrar. Hatta sonsuza kadar!"

"Sadece buraya gelmekle kalmayacaksın, belki Bay Snagsby'ye de gideceksin. O ziyaretin de bir sonuç vermeyince, belki tekrar gideceksin, öyle mi?"

"Tekrar" diye yineliyor Matmazel, kataleptik bir kararlılıkla. "Tekrar. Tekrar. Tekrar. Hatta sonsuza kadar!"

"Çok güzel. Şimdi Matmazel Hortense, sana mumu alıp o paraları toplamanı tavsiye ederim. Sanırım şu köşede kâtip masasının arkasında bulabilirsin."

Sadece omzunun üzerinden bir kahkaha atarak olduğu yerde duruyor.

"Almayacak mısın?"

"Hayır, almayacağım!"

"Sen fakirleşirsin, ben zenginleşirim! Bak hanım, bu benim şarap mahzenimin anahtarı. Büyük bir anahtar ama hapishanelerin anahtarları daha büyüktür. Bu şehirde ıslahaneler var (orada kadınları ayak değirmenine koşuyorlar) kapıları da çok sağlam ve ağır, anahtarları da öyle. Senin mizacında ve böylesi faal bir hanım korkarım o anahtarların ne kadarlığına olursa olsun onu bir yere kapatmasından pek hoşlanmayacaktır. Ne düşünüyorsun?"

"Senin," diye cevap veriyor Matmazel, zoraki, net bir sesle "aşağılık bir yaratık olduğunu düşünüyorum."

"Olabilir" diyor Bay Tulkinghorn yavaşça burnunu silerek. "Ama benim hakkımda ne düşündüğünü sormamıştım; hapishane hakkında ne düşündüğünü sormuştum."

"Hiçbir şey. Benimle ne alakası var?"

"Şöyle bir alakası var," diyor avukat mendilini itinayla koluna sokup, manşetini düzelterek, "burada kanunlar o kadar acımasızdır ki herhangi bir İngiliz vatandaşının, kendi isteği haricinde, bir hanımın bile ziyaretiyle rahatsız edilmesini engellemek için müdahalede bulunur. O vatandaş çok fazla rahatsız olduğundan şikâyet ederse, kanun mesele çıkaran kadını yakalar ve sıkı disiplin altındaki bir hapishaneye kapatır. Kapıyı da kilitler, hanım." Mahzen anahtarıyla kapıyı kilitler gibi bir hareket yapıyor.

"Öyle mi?" diyor Matmazel aynı hoş sesle. "Tuhaf! Ama hâlâ benimle ne alakası olduğunu anlayamadım."

"Buraya," diyor Bay Tulkinghorn, "ya da Bay Snagsby'ye bir kere daha gelecek olursan ne alakası olduğunu öğrenirsin."

"Bu durumda beni hapse mi gönderirsin?"

"Belki."

Matmazel gibi gayet şakacı birinin ağzının köpürmesi çelişkili olurdu ama ağız nahiyesindeki kaplansı bir açılma bunu yapmasına ramak kaldığını gösteriyor.

"Kısacası," diyor Bay Tulkinghorn, "kabalığımın kusuruna bakma ama bir daha çağırılmadan buraya –ya da oraya– gelecek olursan seni polise veririm. Çok şövalye ruhludurlar ama mesele yaratan insanları sokaklarda bir kazığa bağlayıp alçakça dolaştırırlar, cadıcığım."

"Seni sınayacağım" diye fısıldıyor Matmazel elini uzatarak. "Bunu yapmaya cesaretin var mı göreceğim!"

"Seni güzelce bir hapishaneye yerleştirirsem," diye devam ediyor avukat onu kaale almadan, "tekrar özgürlüğe kavuşmak için epeyce beklersin."

"Seni sınayacağım" diye yineliyor Matmazel aynı fısıltıyla.

"Şimdi gitsen iyi olur," diyor avukat onu yine kaale almadan, "buraya gelmeden önce de iki kere düşün."

"Sen kendin iki yüz kere düşün!" diye cevap veriyor.

"Biliyorsun, leydin seni asiliğin ve haşinliğin yüzünden işten çıkarttı" diyor Bay Tulkinghorn peşi sıra sahanlığa çıkarak. "Şimdi yeni bir sayfa aç ve dediklerimi ikaz kabul et. Çünkü dediklerimde ciddiyim ve söylediğimi de yaparım."

Cevap vermeden, arkasına bakmadan aşağıya iniyor. O gittiğinde Bay Tulkinghorn da aşağıya iniyor ve örümcek ağı kaplanmış şişesiyle geri dönüp kendini onun keyfini ağır ağır çıkartmaya veriyor; arada bir başını geri attığında inatçı Romalının tavandan işaret ettiğini görüyor.

XLIII. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Bana bundan böyle onu ölü kabul etmemi söyleyen capcanlı annemi ne kadar düşündüğümün şimdi pek önemi yok. Onun yakınına gitmeye ya da onunla yazılı irtibat kurmaya cesaret edemiyordum çünkü bütün hayatına damgasını vuran tehlike, onu artırma korkuma eşitti. Benim hayatta canlı bir mahluk olarak varoluşumun onun yolundaki beklenmedik bir tehlike olduğunu bildiğimden bu sırrı ilk öğrendiğimde kapıldığım dehşeti her zaman zaptedebilmem mümkün olmuyordu. Adını bir kez olsun telaffuz etmeye cesaretim yoktu. Hatta duymaya bile cesaretim yokmuş gibi geliyordu. Benim yanımda konuşma o doğrultuya girerse, ki bazen tabiatıyla giriyordu, işitmemeye çalışıyordum – aklımda sayı sayıyor, bildiğim bir şeyi tekrarlıyor ya da odadan çıkıyordum. Böyle şeyleri genelde onun hakkında konuşulma tehlikesi olmadığında yaptığımı şimdi fark ediyorum; ama onu ele verecek bir şeyi duymaktan, onu benim yüzümden ele verecek bir şeyi duymaktan ödüm kopuyordu.

Annemin ses tonunu ne kadar sık yâd ettiğimin, özlemini çektiğim bu sesi yeniden duyar mıyım diye nasıl merak ettiğimin ve bu sesin benim için yeni bir şey olmasının ne kadar tuhaf ve keder verici bir şey olduğunu düşündüğümün artık pek önemi yok. Annemin adının bir yerlerde geçmesini nasıl dört gözle beklediğimin; şehirdeki evinin kapısının önünden, sevgiyle ama bakmaya korkarak nasıl tekrar tekrar geçtiğimin; bir keresinde tiyatroda

her seviyeden insan arasında ben onu o da beni gördüğünde, aramızdaki mesafenin büyüklüğünden bir bağlantıyı ya da bir sırrı paylaşmamızın nasıl bir hayal gibi geldiğinin pek önemi yok. Hepsi geçti. Öyle şanslıyım ki kendi hikâyemde başkalarının bana karşı iyiliğini ve cömertliğini anlatmadığım pek ender. O ender durumları da atlayıp devam ediyorum.

Yeniden eve yerleştiğimizde, Ada'yla ben hamimle, ana temanın Richard olduğu konuşmalar yaptık. Cancağızım, onun sevgili kuzenlerine bu kadar büyük haksızlık yapmasına çok üzülüyordu; ama Richard'a o kadar sadıktı ki bu yüzden bile onu suçlamaya tahammülü yoktu. Hamim de bunun farkındaydı ve Richard'ın adını asla sitemle anmıyordu. "Rick hata ediyor, canım" derdi ona. "Ne yapalım! Hepimiz hata yaparız. Senin ve zamanın onu düzelteceğine güvenmek zorundayız."

O zamanlar tahmin ettiğimiz bir şeyi yaptığını sonradan öğrendik; Richard'ın gözünü açmak için epeyce ter dökmeden işi zamana bırakmamıştı. Ona yazmış, onu görmeye gitmiş, onunla konuşmuş, nezaketiyle icat ettiği her türlü ikna sanatına başvurmuştu. Gözü başka şey görmeyen zavallı Richard bütün bunlara karşı sağır ve kör kalmıştı. Bir hatası varsa bile özürünü Chancery davası bittiğinde dileyecekti. Karanlıkta yol alıyorsa, her şeyi birbirine karıştıran ve gizleyen o bulutları temizlemek için elinden geleni yapmak en iyisiydi. Şüphe ve yanlış anlama davanın suçu muydu? Madem öyle, davayı bir sonuca erdirip, sonunda aklı selime kavuşmasına izin verilmeliydi. Değişmez cevabı buydu. Jarndyce Jarndyce'e Karşı bütün mizacını öyle ele geçirmişti ki önüne koyulan her türlü makul fikre karşı –çarpık bir mantıkla– kendi yaptığını haklı gösteren bir fikir üretebiliyordu. "Bu yüzden de," demişti hamim bir keresinde bana, "zavallıcığa bir şeyler kanıtlamaya çalışmaktansa onu kendi haline bırakmak daha iyi."

Bir fırsatını bulup Bay Skimpole'un Richard için iyi bir akıl hocası olduğundan duyduğum şüpheyi ona söyledim.

"Akıl hocası mı!" dedi hamim gülerek. "Hayatım, Bay Skimpole'a kim akıl danışır ki?"

"Belki teşvikçi desem daha iyi olurdu" dedim.

"Teşvikçi mi!" dedi hamim yine aynı şekilde. "Bay Skimpole'un teşvikini kim ciddiye alır?"

"Richard da almaz mı?" diye sordum.

"Hayır" dedi. "Öyle dünyadan habersiz, hesapsız, uçarı bir mahluk onu rahatlatıp eğlendirir ancak. Ama akıl vermek, teşvik etmek, herhangi birine veya bir şeye karşı ciddi bir yer işgal etmek Skimpole gibi bir çocuktan beklenecek şey değil."

"Kuzen John," dedi Ada, yanımıza henüz gelmiş, omzumun üzerinden bakıyordu, "acaba onu böyle çocuklaştıran nedir?"

"Ne mi?" dedi hamim, ne diyeceğini bilemeden başını ovuşturarak.

"Evet, kuzen John."

"Bilmem," diye cevap verdi, başını ovaladıkça ovalayarak, "adam safi duygusal – sonra etkiye açık – sonra hassas – hayal gücü kuvvetli. Bu özellikleri her nasılsa zapturapt altına alamamış. Herhalde gençliğinde onu bu özellikleri için takdir edenler, bunlara biraz fazla önem atfetmişler ve onları bir düzene sokacak eğitimi biraz hafife almışlar; sonunda da böyle biri olmuş. Eee?" dedi hamim lafını kesip ümitle bize bakarak. "Siz ne düşünüyorsunuz?"

Ada bana bakarak, Richard'a masraf yaratmasının üzücü olduğunu söyledi.

"Öyle, öyle" dedi hamim aceleyle. "Böyle olmaması lazım. Bunu ayarlamalıyız. Bunu engellemeliyim. Öyle şey olmaz."

Beş poundluk bir hediye karşılığında Richard'ı Bay Vholes'la tanıştırmasının çok esef verici olduğunu söyledim.

"Öyle mi yapmış?" dedi hamim yüzünde bir sıkıntı gölgesiyle. "Ama adamı biliyorsunuz. Adamı biliyorsunuz! Para için yapmamıştır. Paranın değerini hiç bilmez. Rick'i tanıştırmıştır; Bay Vholes'la iyi arkadaş olduğu için ondan da beş pound ödünç almıştır. Kasıtlı bir şey değildir. Bahse girerim, sana kendisi anlatmıştır."

"Evet!" dedim.

"Tabii ya!" diye bağırdı sevinçle. "Adamı biliyorsunuz! Bir zarar vermek istese ya da bunun zararlı bir şey olduğunu fark etse anlatmazdı. Yaptığı gibi safça da anlatıyor. Ama onu daha iyi anlayabilmek için kendi evinde görmelisiniz. Harold Skimpole'a bir

ziyaret yapıp onu bu konularda uyarmalıyız. Tanrı sizi inandırsın, bebek o, bebek!"

Bu plan çerçevesinde bir sabah erkenden Londra'ya gittik ve Bay Skimpole'un kapısını çaldık.

Somers Town'da Polygon denen bir yerde oturuyordu, o zamanlar oralarda pelerinlerle dolaşan ve sigara içen pek çok fakir İspanyol mülteci yaşıyordu. Bir dostu son anda ortaya çıkıp kirasını ödediği için zannedildiğinden daha iyi bir kiracı mıydı yoksa iş konularındaki beceriksizliği kapının önüne konmasını zorlaştırıyor muydu bilmiyorum ama senelerdir aynı evde oturuyordu. Ev, beklediğimiz gibi, bakımsızdı. Parmaklıklarının bir iki tanesi düşmüştü; çeşmenin yalağı kırılmıştı; kapı tokmağı gevşemişti; telinin pasına bakılırsa kapı zili kopalı çok olmuştu; evin içinde oturulduğunun yegâne işareti basamaklardaki kirli ayak izleriydi.

Fazlaca olgunlaşmış bir böğürtlen gibi elbisesinin söküklerinden ve ayakkabısının yırtıklarından dışarı taşan, iri yarı pasaklı bir kız kapıyı biraz aralayıp, aradaki boşluğu da vücuduyla doldurarak bize kapıyı açtı. Bay Jarndyce'i tanıdığı için (Ada'yla ben kızın hamimi maaş çeki gibi gördüğü kanaatine kapılmıştık) hemen kenara çekildi ve içeri girmemize izin verdi. Kapının kilidi kullanılmaz halde olduğundan, kapıyı yine pek iyi vaziyette olmayan zincirle kapatmaya çabaladıktan sonra bize dönüp yukarı buyurmaz mıyız diye sordu.

Kirli ayak izleri haricinde hiçbir mobilyaya rastlamadan üst kata çıktık. Bay Jarndyce fazla törene lüzum görmeden odalardan birine girdi, biz de peşinden gittik. Oda epeyce dağınıktı, pek temiz de değildi; ama tuhaf, paspal bir lüksü vardı, büyük bir puf, bir divan, bir sürü yastık, bir piyano, kitaplar, çizim malzemeleri, notalar, gazeteler, birkaç eskiz ve resim. Kirli pencerelerden birinin kırık camının üzerine kâğıt yapıştırılmıştı; ama masanın üzerinde bir tabak sera mamulü tüysüz şeftali, bir tabak üzüm, bir tabak kek ve bir şişe hafif şarap vardı. Bay Skimpole üzerinde ropdöşambrla divana uzanmış, porselen bir fincandan güzel kokulu bir kahve içiyor –öğlen saatleriydi– ve balkondaki şebboylara bakıyordu.

Bizim gelişimizden hiç rahatsız olmadı. Her zamanki gamsız tavrıyla ayağa kalkıp bizi karşıladı.

"İşte, gördüğünüz gibi!" dedi, biz (bütün sandalyelerin kırık olması sebebiyle biraz da güçlükle) oturduktan sonra. "İşte, gördüğünüz gibi! Bu benim sade kahvaltım. Bazıları kahvaltıda dana ya da kuzu butu yemek ister; ben istemem. Bana şeftalimi, kahvemi, şarabımı verin yeter. Onları kendi başlarına çok sevdiğimden değil, bana güneşi hatırlattıkları için istiyorum. Dana ya da kuzu butunda güneşe dair bir şey yok. Hayvani bir tatmin sadece!"

"Burası dostumuzun muayene odası (daha doğrusu işini yapsa öyle olurdu), inziva yeri, stüdyosu" dedi hamim bize.

"Evet," dedi Bay Skimpole şen yüzünü bize çevirerek, "kuşun kafesi burası. Kuş burada yaşıyor ve şakıyor. Arasıra tüylerini yolup kanadını kesiyorlar ama o şakımayı sürdürüyor!"

O neşeli tavrıyla "Şakıyor! İddialı bir sesi yok belki ama yine de şakıyor!" diye yineleyerek bize üzüm ikram etti.

"Bunlar çok güzelmiş" dedi hamim. "Hediye mi?"

"Hayır" dedi. "Hayır! Bunları iyi yürekli bir bahçıvan satıyor. Dün akşam meyveleri getirdiğinde bana parayı bekleyeyim mi diye sordu. 'Valla dostum,' dedim, 'zamanın senin için önemliyse beklemesen daha iyi olur.' Herhalde önemliymiş ki gitti."

Hamim sanki "Bu bebek karşısında maddiyat düşünmek mümkün mü?" dercesine gülümseyerek Ada'yla bana baktı.

"Bugün," dedi Bay Skimpole keyifle sürahideki şarabı alarak, "burada hep hatırlanacak. Azize Clare ve Azize Summerson günü diyeceğiz bugüne. Kızlarımı görmelisiniz. Güzel kızım olan mavi gözlü bir kızım var, bir Duygusal kızım var, bir de Komik kızım var. Hepsini görmelisiniz. Çok sevinecekler."

Tam onları çağıracaktı ki hamim bir dakika beklemesini rica etti, önce ona bir şey söyleyecekti. "Sevgili Jarndyce," diye cevap verdi neşeyle divanına dönerek, "kaç dakika istersen senin olsun. Burada zamanın önemi yok. Saatin kaç olduğunu asla bilmeyiz ve umursamayız. Bu şekilde hayatta muvaffak olamazsın mı diyeceksin? Haklısın. Ama biz hayatta muvaffak olmuyoruz. Buna kalkışmıyoruz bile."

Hamim "Onu duyuyor musunuz?" der gibi tekrar bize baktı.

"Bak, Harold," diye söze başladı, "seninle Rick hakkında konuşmak istiyorum."

"En sevgili dostum!" dedi Bay Skimpole samimiyetle. "Seninle arası pek iyi olmadığına göre sanırım benim de en iyi dostum olmaması gerekiyor. Ama elimde değil; taptaze bir şiirsellikle dolu ve onu seviyorum. Hoşuna gitmiyorsa yapabileceğim bir şey yok. Onu seviyorum."

Bu ilanatta bulunurken takındığı cazip dürüstlük hamimi tavlamıştı; hatta o an için Ada'yı bile.

"Onu istediğin kadar sevmekte serbestsin," dedi Bay Jarndyce, "ama cebinden uzak durmalıyız, Harold."

"Ya!" dedi Bay Skimpole. "Demek cebinden! Şimdi benim anlamadığım mevzulara geldin." Biraz daha şarap alıp bir dilim keki içine batırarak başını salladı ve Ada'yla bana bunu anlamasına olanak yokmuş gibi bir ifadeyle baktı.

"Onunla bir yerlere gidersen," dedi hamim açıkça, "ikinizin parasını da vermesine izin vermemelisin."

"Sevgili Jarndyce," dedi Bay Skimpole o içten yüzü bu fikrin komikliğinden aydınlanmış vaziyette, "ne yapabilirim ki? Beni bir yere götürdüğünde gitmem gerek. Ama ücreti nasıl ödeyeceğim? Hiç param olmuyor. Param olsaydı bile ne işe yaradığını bilmezdim. Diyelim ki adama, kaç para diye soruyorum. Adam da bana yedi şilin altı peni diyor. Ben yedi şilin altı peni ne demektir bilmiyorum. Bu adamla bu mevzuyu sürdürmem olanaksız. Kimseye gidip yedi şilin altı peninin –bilmediğim– Mağribicede ne anlama geldiğini sormuyorum. Neden gidip yedi şilin altı peninin –bilmediğim– Para olarak ne anlama geldiğini sorayım?"

"Madem öyle," dedi hamim, bu sıradan cevaptan hiç rahatsız olmadan, "Rick'le bir seyahate çıkacak olursan, gelip parayı benden alırsın (bu konuda ona tek kelime bile etme sakın), hesap işini de ona bırakırsın."

"Sevgili Jarndyce," dedi Bay Skimpole, "seni mutlu edecek her şeyi yaparım ama bu bana boş bir iş, bir batıl inanç gibi geliyor. Hem, inanın bana Bayan Clare ve sevgili Bayan Summerson, ben Bay Carstone'un muazzam zengin olduğunu zannediyordum. Bir sürü paraya sahip olabilmek için sadece bir şeyi yenilemesi, bir anlaşmayı, senedi ya da çeki imzalaması ya da bir dosyaya bir şeyler koymasının yeterli olduğunu düşünüyordum."

"Kesinlikle öyle değil, efendim" dedi Ada. "Parası yok."

"Öyle mi?" dedi Bay Skimpole o kocaman gülümsemesiyle, "beni şaşırtıyorsunuz."

"O çürümüş mekanizmaya güvenmekle daha fazla zenginleşemeyeceğine göre," dedi hamim elini Bay Skimpole'un koluna koyarak, "onu böyle bir güvene teşvik etmemeye dikkat et, Harold."

"Sevgili dostum," dedi Bay Skimpole, "sevgili Bayan Summerson ve sevgili Bayan Clare, böyle bir şeyi nasıl yapabilirim? Bu iş meselesine girer, ben de işten anlamam. Esas o beni teşvik ediyor. Büyük başarılar kazanıyor, onların sonucu olan en parlak istikbal planlarını önüme seriyor ve benden takdir etmemi bekliyor. Takdir ediyorum – parlak planlar olarak. Ama daha fazlasını anlamıyorum, ona da söylüyorum."

Bunları bize sunarken takındığı o savunmasız içtenlik, kendi masumiyetine kendisinin de şaştığı o gamsız tavır, kendi kendini koruma altına alıp, o acayip insandan söz edişindeki fevkaladelik, her şeyi anlatışındaki o nefis rahatlıkla birleşerek hamimin onun hakkında düşündüklerini doğruluyordu. Onu her görüşümde, bir şeyi gizliden gizliye planlayacağına, saklayacağına ya da etkileyeceğine pek ihtimal vermiyordum; ama onun olmadığı zamanlarda bu pekâlâ muhtemel görünüyordu ve benim için önemli olan birinin yakınında olması hiç hoşuma gitmiyordu.

İmtihanının bittiğini (kendi deyimiyle) duyunca Bay Skimpole şen bir yüzle kızlarını getirmeye gitti (oğulları muhtelif zamanlarda evden kaçmışlardı) ve çocuksu kişiliğini ispat eden tavrıyla hamimi gayet memnun etti. Çok geçmeden yanında üç genç hanım ve Bayan Skimpole'la geri döndü. Zamanında çok güzel bir kadın olan Bayan Skimpole artık çeşitli hastalıklardan mustarip, kalkık burunlu bir yatalaktı.

"Bu," dedi Bay Skimpole, "Güzel kızım, Arethusa – babası gibi piyano çalar, şarkı söyler. Bu Duygusal kızım, Laura – biraz piyano çalar ama şarkı söylemez. Bu Komik kızım, Kitty – biraz şarkı söyler ama piyano çalamaz. Hepimiz biraz resim, biraz beste yaparız, hiçbirimiz parayla zamandan anlamayız."

Bayan Skimpole, adeta aile marifetleri arasından bu maddeyi silmek istermiş gibi içini çekti. Hamimin duyacağı şekilde iç çekiyormuş, ayrıca iç çekmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyormuş gibi geldi bana.

"Ailelerin kendilerine has özelliklerini bulmak çok hoş ve ilginç" dedi Bay Skimpole canlı gözlerini üzerimizde gezdirerek, "Bu ailede hepimiz çocuğuz, en küçükleri de benim."

Ona çok düşkün görünen kızları bu tuhaf gerçekten hoşlanmışlardı; özellikle de Komik kızı.

"Canlarım," dedi Bay Skimpole, "yalan mı? Bu böyle, böyle olmak zorunda çünkü şarkıdaki köpekler gibi 'mizacımız gereği bu'. Mesela Bayan Summerson'ın çok hoş bir idare yeteneği ve çok şaşırtıcı ayrıntılar konusunda bilgisi var. Bu evde hiçbirimizin pirzoladan anlamadığını söylesem herhalde Bayan Summerson'ın kulağına çok tuhaf gelir. Ama anlamayız; hem de hiç. Yemek de pişiremeyiz. İğne ipliği nasıl kullanacağımızı bilmeyiz. Bizde olmayan o pratik bilgilere sahip insanlara hayranlık duyarız ama onlarla kavga etmeyiz. Madem öyle, onlar neden bizimle kavga ediyor? Bırakın herkes kendi bildiği gibi yaşasın deriz onlara. Siz kendi pratik bilgilerinizle yaşayın, biz de sizden nasiplenelim!"

Güldü ama her zamanki gibi şaka yapmıyor, söylediği şeye gerçekten de inanıyordu.

"Bizim sempatimiz var, güllerim," dedi Bay Skimpole, "her şeye karşı sempatimiz var. Değil mi?"

"Evet, baba!" diye bağırdı üç kızı.

"Aslında hayatın bu keşmekeşinde bize düşen de bu," dedi Bay Skimpole, "etrafımızı izlemeye ve ilgilenmeye muktediriz, izliyor ve ilgileniyoruz. Daha ne yapalım? İşte bu Güzel kızım üç yıldır evli. Herhalde bir başka çocukla evlenip, iki çocuk daha yapması ekonomi politik açısından yanlıştır ama gayet hoştu. Bu hadiseler esnasında kendimizce şenlikler yaptık, sosyal meselelerde fikir teatisinde bulunduk. Günün birinde genç kocasını eve getirdi, ikisi ve yavru kuşları yukarıdaki yuvalarında kalıyor. Herhalde günün birinde Duygusal'la Komik de kendi kocalarını getirecekler ve yukarıya yuvalarını kuracaklar. Geçinip gideceğiz, nasıl bilmiyorum ama nasılsa olur."

İki çocuk annesi olamayacak kadar genç görünüyordu; elimde olmadan hem ona hem de çocuklara acıdım. Üç kızın bekleneceği şekilde yetiştiği ve sadece onları babalarının boş zamanlarında oynadığı oyuncaklar yapmaya yetecek eğitim aldığı belliydi. Saç şekillerini babalarının resim zevkine göre tanzim ettiklerini tahmin ettim; Güzel kızın saçları klasikti; Duygusal kızınkiler açık bırakılmıştı; Komik kızın saçları pek çapkındı, kâkülleri pek şetaretliydi, gözlerinin kıyılarına minik bukleler serpiştirilmişti. Ama giyim tarzları gayet intizamsız ve ihmalkârdı.

Ada'yla ben bu genç hanımlarla konuştuk ve onların babalarına şaşırtıcı ölçüde benzediğini fark ettik. Bu esnada Bay Jarndyce (başını feci şekilde ovuşturup rüzgârın değiştiğinden dem vurarak) bir köşede Bayan Skimpole'la konuşuyordu; para şıngırtılarını duymamak elde değildi.

Bay Skimpole bizimle birlikte eve dönmek istemiş ve giyinmek için dışarı çıkmıştı.

"Güllerim," dedi geldiğinde, "annenize iyi bakın. Bugün pek iyi değil. Bir iki günlüğüne Bay Jarndyce'lere gidip bülbüllerin ötüşünü dinleyecek ve huzurumu tazeleyeceğim. Biliyorsunuz canımı sıktılar, ben evde kaldığım müddetçe tekrar sıkacaklar."

"Ne kötü adam!" dedi Komik kız.

"Tam da babamın şebboyları yanında yatıp gökyüzüne baktığı sırada" diye sızlandı Laura.

"Tam da havada saman kokusu varken!" dedi Arethusa.

"Adamın şiirden hiç anlamadığını gösteriyordu" dedi Bay Skimpole onları tasdik ederek; ama neşesi yerindeydi. "Çok kaba bir hareketti. İnsanlığın bazı inceliklerinden yoksundu! Kızlarım çok alındılar," diye açıkladı bize, "bu dürüst adam..."

"Dürüst olamaz, baba. İmkânsız!" diye karşı çıktı üçü birden.

"Kaba bir adam – bir nevi dertop olmuş insan kirpisi," dedi Bay Skimpole, "bu adam bu civarlarda fırıncılık yapıyor, ondan iki koltuk ödünç aldık. İki koltuğa ihtiyacımız vardı ve koltuğumuz yoktu, biz de koltuk sahibi birini arayıp ondan ödünç aldık. Bu suratsız adam koltukları bize ödünç verdi, biz de onları eskittik. Koltuklar eskidikten sonra geri istedi. Geri verdik. Memnun ol-

masını beklersin. Ama hayır. Koltukların eskimesine kızdı. Muhakeme yürütüp ona hatasını gösterdim. Dedim ki 'Ömrü billah, bir koltuğun rafa konup seyredilecek bir şey olduğunda ısrar edecek kadar inatçı mısın dostum? Bunun bakılacak, uzaktan seyredilecek, sadece göze hitap eden bir nesne olduğunu mu düşünüyorsun? Koltukların üzerine oturulmak için ödünç alındığını bilmiyor musun?' Muhakeme yürütmüyor, ikna olmuyor, asabi bir dil kullanıyordu. Şu anki sabrımla ona yeniden hitap ettim. Dedim ki 'Bak birader, iş konusundaki becerimiz farklı farklı da olsa hepimiz tek bir yüce ananın, Tabiatın çocuklarıyız. Bu güzel yaz günü beni burada,' (divanda oturuyordum) 'önümde çiçekler, masada meyveler, tepemde bulutsuz gökyüzü, havada mis gibi bir koku, oturmuş Tabiatı temaşa ederken görüyorsun. İnsanlığın kardeşliği adına rica ederim, benimle böyle yüce bir şey arasına o garip kızgın fırıncı karakterini sokma!' Ama," dedi Bay Skimpole güleç kaşlarını oyuncul bir hayretle kaldırarak; "o garip karakteri araya soktu, sokuyor ve sokacak. Bu yüzden de onun yolundan çekilip, dostum Jarndyce'le gideceğim için çok mutluyum."

Bayan Skimpole'la kızlarının geride kalıp fırıncıyla muhatap olacağı dikkatinden kaçmış gibiydi; ama bu öyle eski bir hikâyeydi ki vakayi adiyeden olmuştu. Ailesiyle vedalaşırken de hayatın her sahasında gösterdiği o uçarı ve zarif şefkati sergiledi ve kafası gayet rahat bir biçimde bizimle birlikte eve geldi. Aşağıya inerken, kapısı açık odaları görme fırsatı bulduk ve kendi odasının evin geri kalanına göre saray gibi olduğunu fark ettik.

O gün sona ermeden, ilk anda beni çok irkilten, sonra da hep hatırlayacağım bir şeyin başıma geleceğini bilemezdim. Eve giderken misafirimizin keyfi öyle yerindeydi ki onu dinleyip hayret etmekten başka elimden bir şey gelmiyordu; Ada da kendini aynı cazibeye kaptırdığından bu hislerimde yalnız değildim. Hamime gelince, Somers Town'dan ayrıldığımızda doğuda sabitlenecekmiş sinyalleri veren rüzgâr daha üç kilometre gitmeden aksi yöne tirse etmişti.

Diğer konularda çocukluğu şüphe götürse de Bay Skimpole değişiklik ve güneşli hava söz konusu olduğunda gerçekten çocuklar

gibi seviniyordu. Yoldaki gevezeliklerinden hiç yorulmadan oturma odasına hepimizden önce girdi; ben daha işe koyulmamıştım ki onun piyanoda barkarol nakaratları, İtalyan ve Alman içki şarkıları çaldığını duydum.

Yemekten biraz önce hepimiz toplanmıştık, o hâlâ piyanoda aylak aylak küçük parçalar çalıyor, aralarında da bir iki yıl önce başlayıp da bıktığı antik Verulam duvarı eskizlerine yarın devam etmeyi düşündüğünü anlatıyordu; o sırada içeriye bir kartvizit getirildi ve hamim şaşkın bir sesle üzerindeki ismi okudu:

"Sir Leicester Dedlock!"

Oda, içinde benimle birlikte dönerken ve ben daha kımıldayacak gücü kendimde bulamamışken ziyaretçi içeri girdi. O gücü kendimde bulabilsem hemen kaçacaktım. O sersemlikle pencerenin yanında duran Ada'nın yanına gidecek, pencereyi görecek hatta nerede olduğunu bilecek kadar bile kafamı toparlayamadım. Adımı duydum ve daha bir sandalyeye oturamadan hamimin beni takdim ettiğini fark ettim.

"Lütfen oturun, Sir Leicester."

"Bay Jarndyce," dedi Sir Leicester selam vererek otururken, "sizi ziyaret etme şerefine..."

"O şeref bana ait, Sir Leicester."

"Teşekkür ederim – Lincolnshire'dan dönerken size uğrayıp, sizin de tanıdığınız, sizi evinde ağırlayan, bu yüzden de adını anmayacağım bir şahsiyetle aramızdaki anlaşmazlığın, her ne kadar ciddi de olsa sizin ve yanınızdaki hanımların, Chesney Wold'da kibar ve seçkin bir zevke hitap edebilecek naçizane üç beş şeyi görmenizi engellemesinden esef duyduğumu bildirmek istedim."

"Çok incesiniz, Sir Leicester, bu hanımlar ve kendi adıma size çok teşekkür ederim."

"Sözünü ettiğim sebepler yüzünden adını anmaktan imtina ettiğim bu beyefendinin, bana karakterimi yanlış anlama şerefini bahşederek, Lincolnshire'daki evimde, oraya gelen bütün hanımefendilerle beyefendilere gösterilmesi icap eden nezaketle hürmetin size karşı gösterilmeyeceğine inanmanıza sebep olması mümkündür."

Hamim sözlü bir cevap vermeden bu sözü incelikle savuşturdu.

"Büyük üzüntüyle öğrenmiş bulunuyorum ki, Bay Jarndyce," diye ağır ağır konuşmasını sürdürdü Sir Leicester, "Sizi temin ederim, büyük bir üzüntüyle Chesney Wold'daki kâhyamızdan öğrenmiş bulunuyorum ki, sizinle birlikte orada bulunan ve Güzel Sanatlar konusunda rafine bir zevke sahip olduğu anlaşılan bir beyefendi, aynı sebeple, aile resimlerine vermeyi arzu edebileceği zamanı, dikkati ve itinayı vermekten imtina etmiştir ki eminim bir kısmı buna değerdi." Sözün burasında bir kart çıkarıp büyük bir ciddiyetle ve biraz zorlanarak gözlüklerini takarak okudu, "Bay Hirrold – Herald – Harold – Skampling – Skumpling – kusura bakmayın – Skimpole."

"Bu bey, Bay Harold Skimpole'dur" dedi hamim, şaşkınlığı yüzünden okunuyordu.

"Ya!" diye bağırdı Sir Leicester, "Bay Skimpole'u gördüğüm ve üzüntümü şahsen tevdi edebildiğim için çok mutluyum. Umarım bir dahaki gelişinizde bu çekingenliğinizi bırakırsınız, efendim."

"Çok incesiniz, Sir Leicester Dedlock. Bu teşvik karşısında, güzel evinize bir ziyarette daha bulunmanın keyfinden istifade etmek isterim. Chesney Wold gibi yerlerin sahipleri," dedi Bay Skimpole her zamanki mutlu ve rahat havasıyla, "toplumun velinimetleridir. Sağ olsunlar biz fakirlerin hayranlığı ve beğenisine sunmak üzere pek çok harika şey bulundururlar; bu şeylerin verdiği keyfin semeresini almamak velinimetlerimize karşı nankörlük etmek olur."

Sir Leicester bu hissiyatı fazlasıyla beğenmişe benziyordu, "Sanatçı mısınız, efendim?"

"Hayır" dedi Bay Skimpole. "Tam bir aylağım. Sadece amatörüm."

Sir Leicester bunu daha da fazla beğenmişti. Bay Skimpole'un bir dahaki gelişinde Lincolnshire'da bulunacak kadar şanslı olmayı umuyordu. Bay Skimpole bunu iltifat kabul ettiğini ve onur duyduğunu söyledi.

"Bay Skimpole," diye konuşmasını sürdürdü Sir Leicester hamime hitap ederek; "belki kendisi de fark etmiştir, ailemizin sadık emektarı olan kâhyamıza..."

("Bayan Summerson'la Bayan Clare'i ziyarete gittiğimde, eve yürümüştüm ya o zaman" diye umursamazca açıklamada bulundu Bay Skimpole.)

"Daha önceki gelişinde birlikte kaldığı kişinin Bay Jarndyce olduğunu söylemiş." Sir Leicester bu ismin sahibine selam verdi. "Bu sayede beni çok üzen bu durumun farkına vardım. Bu hangi beyefendinin başına gelse üzülürdüm ama bilhassa da Leydi Dedlock'un eskiden tanıdığı, hatta akrabalık bağı olan ve (leydimin kendi ağzından duyduğum kadarıyla) büyük saygı duyduğu bir beyfendinin başına gelmesi, sizi temin ederim –Bana– büyük üzüntü verdi."

"Rica ederim bu bahsi kapatın, Sir Leicester" dedi hamim. "Bu düşünceli hareketiniz beni, hatta eminim hepimizi mütehassis etti. Aslında benim hatam, özür dilemesi gereken benim."

Bir kez olsun başımı kaldırmamıştım. Ziyaretçiyi görmemiştim hatta konuşulanları bile duymuyor gibiydim. O sırada bir kulağımdan girip bir kulağımdan çıkan bu konuşmayı böyle hatırlamak beni şaşırtıyor. Konuştuklarını duyuyordum ama kafam öyle karışıktı, bu beyefendiden içgüdüsel olarak kaçışım varlığını benim için öyle can sıkıcı bir hale getiriyordu ki beynimin zonklamasından ve kalbimin çarpıntısından hiçbir şey anlamıyormuşum gibi geliyordu.

"Bu konuyu Leydi Dedlock'a da açtım," dedi Sir Leicester ayağa kalkarak, "Leydim o civardaki bir gezintileri sırasında rastlantı eseri Bay Jarndyce ve himayesi altındaki hanımlarla karşılaşıp hasbıhal etme zevkine erdiğini söyledi. İzin verin, Bay Skimpole'a verdiğim teminatı, size ve bu hanımlara da tekrar edeyim, Bay Jarndyce. Bay Boythorn'un da evimi varlığıyla şereflendirdiğini duymanın bana memnuniyet vereceğini söylememe koşullar mani oluyor ama o koşullar sadece o beyefendi için geçerlidir ve başkasını ilgilendirmez."

"Onun hakkından ne düşündüğümü biliyorsunuz" dedi Bay Skimpole, umursamazca bize dönerek. "Her rengi kırmızı gibi görmeye kararlı, mülayim bir boğa!"

Sir Leicester Dedlock, sanki böyle biri hakkında tek kelime daha duymaya tahammülü yokmuş gibi öksürdü ve büyük nü-

mayiş ve nezaketle yanımızdan ayrıldı. Olabildiğince hızlı, kendi odama çıktım ve kendime hâkim olana kadar orada kaldım. Altüst olmuştum ama tekrar aşağı indiğimde, benimle sadece büyük Lincolnshire baroneti karşısında utangaç ve sessiz davrandığım için dalga geçtiklerini görünce halime şükrettim.

Artık bildiklerimi hamime anlatmamın zamanı geldiğine karar vermiştim. Annemle karşılaşma, onun evine götürülme ihtimali –hatta Bay Skimpole'un, benimle ne kadar uzaktan alakalı olsa da, kocasından ilgi ve ihtimam görmesi– bana öyle acı veriyordu ki hamimin yardımı olmadan durumu idare edemeyeceğimi hissediyordum.

Sevimli odamıza çekilip Ada'yla sevimli odamızda her zamanki sohbetimizi yaptıktan sonra, kendi kapımdan dışarı çıktım ve kitapları arasında hamimi bulmaya gittim. O saatlerde mutlaka okuduğunu biliyordum; odaya yaklaşınca okuma lambasının ışığının koridora vurduğunu gördüm.

"Girebilir miyim, hami?"

"Tabii, küçük kadın. Mesele nedir?"

"Mesele yok. Bu sakin saatleri fırsat bilip size kendim hakkında bir iki şey söylemeye karar verdim."

Benim için bir iskemle çekti, kitabını kapadı, yanına koydu ve müşfik, anlayışlı yüzünü bana çevirdi. Yüzünde daha önce –derdini benim kolayca anlayamayacağımı söylediği o gece– gördüğüm o tuhaf ifade vardı.

"Seni ilgilendiren her şey, sevgili Esther'ciğim," dedi, "hepimizi ilgilendirir. Belki benim seni dinlemeye hazır olduğum kadar hazır değilsindir anlatmaya."

"Biliyorum, hami. Ama nasihatinize ve desteğinize öyle ihtiyacım var ki. Ah! bu gece nasıl ihtiyacım olduğunu bilemezsiniz."

Benim böyle ciddi konuşmama hazırlıklı değilmiş gibi görünüyordu hatta biraz paniğe bile kapılmıştı.

"Bugün ziyaretçi geldiğinden beri sizinle konuşmaya nasıl can attığımı da bilemezsiniz."

"Ziyaretçi mi, canım! Sir Leicester Dedlock mu?"

"Evet."

Kollarını kavuşturup, ne söyleyeceğimi bekleyerek büyük bir endişeyle bana baktı. Onu nasıl hazırlayacağımı bilemiyordum.

"İyi de, Esther," dedi, gülümseyerek, "ziyaretçimizle sen dünyada yan yana düşünebileceğim en son insanlarsınız!"

"Evet, hami, biliyorum. Yakın zamana kadar ben de öyle düşünürdüm."

Gülümseme yüzünden kayboldu ve eskisi gibi ciddileşti. Kapı kapalı mı diye bakmak için ayağa kalktı (ama o işi ben halletmiştim), sonra yerine döndü.

"Hami," dedim, "fırtınaya yakalandığımızda Leydi Dedlock'un size ablasından söz ettiğini hatırlıyor musunuz?"

"Tabii. Tabii hatırlıyorum."

"Hani ablasıyla yollarının ayrıldığını söylemişti."

"Evet."

"Neden yolları ayrılmış, Hami?"

Bana bakarken yüzü epeyce değişti. "Yavrum, bunlar ne biçim sorular! Bilmiyorum. Sanırım sadece kendileri biliyordur. O iki güzel, gururlu kadının sırlarını kim bilebilir? Leydi Dedlock'u gördün. Ablasını görseydin, en az onun kadar mesafeli ve mağrur olduğunu anlardın."

"Ah hami, onu çok gördüm, hem de çok!"

"Gördün mü?"

Dudağını ısırarak bir müddet bekledi. "Madem öyle, Esther, uzun zaman önce benimle Boythorn hakkında konuştuğunda, sana onun sadece bir kere evlenmeye niyetlendiğini söylediğimde ve bu hanımın ölmediğini ama onun için öldüğünü ve bunun bütün hayatını etkilediğini anlattığımda her şeyi biliyor muydun, bu hanımın kim olduğunu da biliyor muydun?"

"Hayır, hami," dedim üzerime vuran ışıktan korkarak. "Şimdi de bilmiyorum."

"Leydi Dedlock'un ablasıydı."

"Neden," diye sordum güçlükle, "rica ederim söyle hami, neden ayrıldılar?"

"Kadın istedi, nedenini de o katı kalbinde saklı tuttu. Boythorn sonradan bir tahminde bulundu (ama sadece tahminden ibaretti), o

mağrur ruhunun kardeşiyle yaptığı kavga esnasında iflah olmaz bir yara aldığını tahmin etti; ama kadın Boythorn'a bir mektup yazdı ve mektubu aldığı andan itibaren onu ölmüş bilmesini istediğini –gerçekte de öldüğünü– onun da kendisi gibi mağrur ve onuruna düşkün biri olduğunu göz önünde bulundurarak bu kararı vermek zorunda kaldığını söylüyordu. Onun ve kendisinin bu özelliklerini düşünerek böyle bir fedakârlıkta bulunduğunu, bununla yaşayıp bununla öleceğini yazıyordu. Korkarım ikisini de yaptı çünkü o andan itibaren Boythorn bir daha onu ne gördü ne de ondan haber aldı. Başkası da."

"Ah, hami, ben ne yapmışım!" diye bağırdım kederime yenilerek; "Farkında olmadan ne büyük acılara neden olmuşum!"

"Sen mi, Esther?"

"Evet, hami. Farkında olmasam da ben neden oldum. O inzivaya çekilmiş abla benim gördüğüm ilk yüzdü."

"Hayır, hayır!" diye bağırdı yerinde sıçrayarak.

"Evet, hami, evet! Onun kardeşi de benim annem!"

Ona annemin mektubunu anlatacaktım ama o sırada dinlemek istemedi. Benimle öyle şefkatli ve mantıklı konuştu, kendimi daha iyi hissettiğim zamanlarda yarım yamalak düşündüğüm ve ümit ettiğim şeyleri öyle açık önüme serdi ki senelerdir ona karşı derin bir minnettarlık duymama rağmen onu hiç o geceki kadar sevmemiş, içten içe o kadar şükran duymamıştım. Beni odama götürüp, kapıda yanağıma bir öpücük kondurduktan sonra yatağa yattığımda tek düşücem, nasıl daha çok çalışabileceğim, nasıl daha iyi olabileceğim, karınca kararınca kendimi nasıl unutabileceğim, ona nasıl kendimi vakfedebileceğim, başkalarına nasıl faydalı olabileceğim ve ona ne kadar değer verdiğimi nasıl göstereceğimdi.

XLIV. Bölüm

MEKTUP VE CEVABI

Hamim beni ertesi sabah odasına çağırdığında ona bir gün önce anlatamadıklarımı anlattım. Bu sırrı saklamaktan ve dünkü gibi bir karşılaşmayı engellemekten başka yapacak bir şey olmadığını söyledi. Hislerimi anlıyor ve tamamiyle paylaşıyordu. Hatta Bay Skimpole'un bile önüne çıkan bu fırsatı kullanmasını engelleme görevini üzerine aldı. İsmi lazım değil, o kişiye artık akıl vermek de yardım etmek de elinden gelmezdi. Bunu çok isterdi ama böyle bir şey imkânsızdı. Sözünü ettiği avukata karşı annemin duyduğu şüphenin aslı astarı varsa sırrın ortaya çıkacağından korkuyordu. Adamın hem simasını hem şöhretini biliyordu ve tehlikeli biri olduğu kesindi. Ne olursa olsun en az kendisi kadar masum olduğumu ve onun kadar eli kolu bağlı olduğumu bana kaygılı bir sevgi ve şefkatle tekrar tekrar hatırlatıyordu.

"Ayrıca," dedi, "senden pek şüphelenildiğini de zannetmiyorum, canım. Bu bağlantı bilinmese dahi kuşkulanacak pek çok şey var."

"Avukat için öyle" dedim. "Ama böyle endişelenince aklıma iki kişi daha geldi." Sonra ona, ben neden bahsettiğini tam anlamadığım zamanlarda belli belirsiz tahminleri olduğundan korktuğum ama son konuşmamızdan sonra sessiz kalacağına güvendiğim Bay Guppy'den söz ettim.

"Madem öyle," dedi hamim, "onu şimdilik göz ardı edebiliriz. Öteki kim?"

Fransız hizmetçiyi ve bana yaptığı ateşli teklifi hatırlattım.

"Ha!" dedi düşünceli düşünceli, "Bak o kâtipten daha tehlikeli. Ama eninde sonunda sadece yeni bir iş arıyordu, canım. Ada'yla seni kısa süre önce görmüştü, aklına ilk senin gelmen normal. Sadece hizmetçin olmayı teklif etti. Başka bir şey yapmadı."

"Tavırları çok tuhaftı" dedim.

"Evet, ayakkabılarını çıkarıp ölüm döşeğinde sonuçlanabilecek bir yürüyüşten soğuk bir haz alışı da tuhaftı" dedi hamim. "Böyle ihtimalleri düşünmek gereksiz yere kendi huzurunu kaçırmak, kendine işkence etmek olur. Böyle düşünüldüğünde çok feci manalar içeren tek bir zararsız durum bile yokmuş gibi görünür. Ümidini kaybetme, küçük kadın. En iyisi kendin olman; bütün bunları öğrenmeden önce nasılsan öyle ol. Herkes için yapabileceğin en iyi şey bu. Ben de bu sırrı seninle paylaşırken..."

"Ve ağırlığını epeyce hafifletirken, hami."

"... Uzaktan takip edebildiğim kadarıyla aile içinde olup bitenlere dikkat edeceğim. Gün olur da burada bile adını anmamamız gereken o kişiye elimi uzatıp azıcık da olsa bir hizmette bulunmam için bir fırsat doğarsa sevgili kızı uğruna bunu yapmaktan çekinmeyeceğim."

Ona bütün kalbimle teşekkür ettim. Ona teşekkür etmekten başka ne yapabilirdim ki! Tam kapıya yönelmiştim ki biraz beklememi söyledi. Hızla arkama döndüğümde yüzünde yine aynı ifadeyi gördüm; bir anda, nasıl oldu bilmiyorum, bunun ne anlama geldiğini yeni ve uzak bir ihtimal olarak kavradım.

"Sevgili Esther'ciğim," dedi hamim, "uzun zamandır sana söylemek istediğim bir şey var."

"Öyle mi?"

"Bu konuyu açmakta zorlanıyordum, hâlâ da zorlanıyorum. İnceden inceye düşünülerek söylenmesini ve aynı şekilde değerlendirilmesini isterim. Bunu sana yazarak vermeme bir itirazın var mı?"

"Sevgili hami, bana bir şey yazmanıza nasıl karşı çıkabilirim ki?"

"Madem öyle canım," dedi o neşeli gülüşüyle; "şu anda, her zaman olduğum kadar açık ve kolay anlaşılır, dürüst ve eski kafalı mıyım?"

Büyük bir samimiyetle cevap verdim, "Oldukça." Doğrusu da buydu çünkü o bir anlık tereddüdü gitmiş ve nazik, hassas, samimi, hakikatli hali geri dönmüştü.

"Bir şeyleri gizlemiş, söylediğimden başka bir şey kastetmiş ve herhangi bir çekincem varmış gibi görünüyor muyum?" dedi berrak gözlerini gözlerime dikerek.

Tabii ki hayır diye cevap verdim.

"Bana tümüyle güvenip sana açacağım şeylere tamamiyle inanabilir misin, Esther?"

"Tamamiyle," dedim bütün içtenliğimle.

"Canım," dedi hamim, "bana elini uzat."

Elimi tutup koluyla hafifçe belime sarılarak ve o aynı içten ferahlık ve sadakatle –o evi bir anda benim yuvam yapan o eski kollayıcı tavrıyla– yüzüme bakarak "O arabadaki kış gününden beri bende pek çok değişiklik yarattın, küçük kadın. O zamandan bu zamana bana dünyanın iyiliğini yaptın."

"Ah, hami, ya o zamandan beri sizin yaptıklarınız!"

"Ama," dedi, "onların şimdi hatırlanmaması gerekiyor."

"Ama unutulması imkânsız."

"Evet, Esther," dedi tatlı bir ciddiyetle, "şimdi unutulması gerekiyor; bir süreliğine. Sadece, hiçbir şeyin beni değiştiremeyeceğini hatırla. Bundan emin olabilir misin, canım?"

"Evet, eminim" dedim.

"Bu da az şey değil" diye cevap verdi. "Her şeye bedel. Ama bununla yetinmemeliyim. Benim ne olursa olsun hep böyle bildiğin gibi kalacağıma sen iyice kanaat getirmeden bu sözünü ettiğim şeyi sana yazamam. En ufak bir şüphen bile varsa yazmayacağım. İyice düşündükten sonra kesinlikle emin olabilirsen haftaya bu gece 'mektup' için Charley'i yolla. Ama pek emin değilsen sakın yollama. Her konuda olduğu gibi bu konuda da dürüstlüğüne güveniyorum. O konuda emin olamazsan sakın yollama!"

"Hami," dedim, "ben zaten eminim. Siz nasıl bana karşı değişmezseniz benim de bu inancım değişmez. Mektup için Charley'i yollayacağım."

Elimi sıktı ve başka bir şey söylemedi. Hafta boyunca ne o ne de ben bu konuşmamızdan hiç bahsetmedik. Kararlaştırılan gece geldiğinde yalnız kalır kalmaz Charley'e "Git Bay Jarndyce'in kapısını tıklat, Charley ve seni 'mektup' için yolladığımı söyle" dedim. Charley merdivenler çıktı, merdivenler indi, koridorlar geçti –o eski evin zikzaklı yolları o gece dikkat kesilmiş kulaklarıma pek uzun geldi– koridorlardan geçerek, merdivenlerden inip çıkarak geri döndü ve mektubu getirdi. "Masanın üzerine bırak, Charley" dedim. Charley mektubu masanın üzerine bırakıp yatmaya gitti, bense onu elime almadan uzaktan seyrederek ve pek çok şeyler düşünerek öylece oturdum.

Gölgelenmiş çocukluğumla başladım, o ürkek günlerden teyzemin soğuk ve kararlı bir yüzle ölüm döşeğinde yattığı zor zamanlara geçtim; dünyada görecek, konuşacak kimsem olmasaydı kendimi Bayan Rachael'in yanındaki kadar yalnız hissetmezdim. Etrafımı dostların sardığı, sevildiğim o eskisinden çok farklı, talihli günlerime geçtim sonra. Birtanemi ilk gördüğüm, hayatımın neşesi ve güzelliği olan o kardeşçe sevgisine kabul edildiğim zamanlara geldim. O soğuk, berrak gecede beklentili yüzlerimizin pencerelerinden fışkıran ve asla sönmeyen hoş geldin ışığını hatırladım. Mutlulukla geçen hayatımı bir kere daha yaşadım, hastalığımı ve iyileşmemi gözden geçirdim, ben o kadar değiştiğimde, etrafımdakiler hiç değişmemişti; bütün bu mutluluk bir ışık gibi o merkezdeki kişiden etrafa saçılıyordu, karşımda masanın üzerindeki mektubuyla temsil edilen birinden.

Mektubu açıp okudum. Bana karşı olan sevgisi, kendini hiçe sayarak beni ikaz edişi, her kelimesiyle bana gösterdiği alaka öyle dokunaklıydı ki gözlerim sık sık okuyamayacak hale geliyordu. Yine de elimden bırakmadan önce üç kere okudum. Mektubun içeriğini önceden tahmin etmiştim, tahminim de çıkmıştı. Bana Kasvetli Ev'in hanımı olur muyum diye soruyordu.

Çok fazla sevgi ifade etmesine rağmen bir aşk mektubu değildi; hamim benimle her zaman nasıl konuşuyorsa öyle yazılmıştı. Yüzünü görüyor, sesini duyuyor, o şefkatli, kollayıcı tavrını her satırda hissediyordum. Bana sanki tam aksi konumlardaymışız gibi

yazmıştı; sanki bütün o iyilikleri ben yapmıştım da uyandırdıkları hisleri o tatmıştı. Benim genç oluşum, onunsa hayatının sonbaharında oluşu; ben daha çocukken onun kemale erişi; bana ak düşmüş saçlarla yazdığı ve bütün bunları ben olgun bir karar vermeden önce önüme serecek kadar iyi bildiği üzerinde duruyordu. Benim böylesi bir evlilikle hiçbir şey kazanmayacağımı, reddetmekle de hiçbir şey kaybetmeyeceğimi söylüyordu çünkü ilişkimizdeki hiçbir yenilik bana karşı duyduğu şefkati daha çoğaltamazdı ve ne karar verirsem vereyim doğru olacağından emindi. Ama son konuşmamızdan sonra bu adımı yeni baştan düşünmüş ve atmaya karar vermişti; çocukluğumun o acımasız kehanetini boşa çıkarmak için bütün dünyanın birleşeceğini tek bir zavallı örnekle göstermeye bile yarasa onun için kafiydi. Ona verebileceğim mutluluğu tahmin dahi edemezdim ama bu konuda bir şey söylemeyecekti çünkü ona hiçbir borcum olmadığını, onun bana borçlu, hem de çok borçlu olduğunu asla unutmamalıydım. Geleceğimizi sık sık düşünmüştü; artık reşit olan Ada'nın bizden ayrılacağını tahmin ederek ve bunun çok yakın zamanda olacağından korkarak, şimdiki hayat tarzımızın değişeceğini hissetmiş ve bu teklifi yapmak aklına yatmıştı. Teklifin ardında yatanlar bunlardı. Bundan böyle beni koruyup kollaması için ona en büyük hakkı verebileceğimi ve Ölüm haricinde bütün küçük değişimler ve ihtimalleri hiçe sayarak, mutlulukla ve dürüstlükle geri kalan hayatının sevgili ortağı olabileceğimi hissediyorsam bile beni dönüşsüzce bağlamak istemiyordu çünkü bu mektup benim için henüz çok yeniydi ve öyle olmasa bile düşünecek bol bol zamana ihtiyacım vardı. Her halükârda eski ilişkimizi, eski tavrını ve ona hitap ederken kullandığım eski ismi korumak istiyordu. Neşeli Dame Durden'a, küçük kâhyaya gelince, onun da hep aynı kalacağını biliyordu.

Mektubumda yazanlar bunlardı; baştan sona adalet ve asaletle yazılmıştı, sanki bir arkadaşı bana evlilik teklifinde bulunmuş da salim kafayla vaziyeti olduğu gibi anlatıyormuş gibi sorumluluk sahibi hami rolündeydi.

Ama ben daha güzel göründüğüm zamanlarda da böylesi bir planın aklında olduğunu fakat bundan çekindiğini belirten bir şey

yazmamıştı. Eski yüzümü kaybettiğimde ve hiçbir cazibem kalmadığında beni eskisi kadar çok sevdiğini. Doğumumla ilgili sırrın onu şoka uğratmadığını. Cömertliğinin benim bozulmuş yüzüm ve utanç mirasıma ağır bastığını. Böylesi bir sadakate ne kadar ihtiyaç duyarsam, ona da o kadar güvenebileceğimi yazmamıştı.

Ama ben hepsini biliyordum, hem de çok iyi biliyordum. O güne dek yaşadığım şefkat dolu öykünün ulaşabileceği tek sonun bu olacağını düşündüm; yapmam gereken tek şey vardı. Hayatımı onun mutluluğuna adamak yeterli bir teşekkür olmayacaktı, daha bir gece önce ona teşekkür etmenin yeni bir yolunu bulmayı dilememiş miydim?

Yine de çok ağladım; sadece mektubu okuduktan sonra yüreğim kabardığından ya da beni bekleyen geleceğin –önceden tahmin etsem de– yabancılığından değil, sanki adını tam koyamadığım, kafamda şekillendiremediğim bir şeyi sonsuza kadar kaybetmişim gibi ağladım. Çok mutlu, çok minnettar, çok ümitliydim ama çok ağladım.

Bir süre sonra gidip eski aynama baktım. Gözlerim şişmişti, "O Esther, Esther bu sen misin!" dedim. Aynadaki yüz bu sitem yüzünden korkarım yine ağlayacak gibi oldu ama parmağımı kaldırınca sustu.

"Bana öylesi bir değişikliği gösterdiğinde karşıma çıkarttığın serinkanlı görüntüye biraz daha benzedi bu!" dedim, saçlarımı çözmeye başlayarak. "Kasvetli Ev'in hanımı olduğunda bir kuş kadar neşeli olmalısın. Aslında her zaman neşeli olmalısın; madem öyle hemen şimdi başlayalım."

Biraz daha rahatlayarak saçımı çözmeye devam ettim. Hâlâ biraz hıçkırıyordum ama daha önce ağlamış olduğum için, o anda ağladığımdan değil.

"Bak, Esther, canım, artık hayatın boyunca mutlu olacaksın. En iyi dostlarınla, eski evinde, pek çok iyi şey yapma gücünle, dünyanın en iyi erkeğinin layık olmadığın sevgisiyle mutlu olacaksın."

Bir an hamim bir başkasıyla evlense ne hissedeceğimi ve ne yapacağımı düşündüm! Gerçekten de büyük değişiklik olurdu. Bu hayatıma öyle yeni ve farklı bir bakış açısı getirdi ki anahtarlarımı

şıngırdattım ve tekrar sepetlerine koymadan önce üzerlerine bir öpücük kondurdum.

Sonra aynanın önünde saçlarımı tararken, hastalığımın derin izlerinin ve doğumumla ilgili koşulların, çalışmak, çalışmak, çalışmak – dürüst ve iddiasız bir biçimde faydalı, uysal, dayanıklı olmak için yeni bir sebep teşkil ettiğini ne kadar sık içimden geçirdiğimi düşündüm. Böyle marazi marazi oturup ağlamanın da tam zamanıydı! Mesele günün birinde Kasvetli Ev'in hanımı olmanın bana tuhaf görünmesiyse (ağlamak için böyle bir bahanem varsa ki yoktu) neden tuhaf görünsündü ki? Ben düşünmediysem bile başkaları bunu düşünmüştü. "Safım benim," dedim aynaya bakarak, "Daha yüzündeki bu izler oluşmadan önce Bayan Woodcourt'un evlenmenle ilgili ne dediğini..."

Belki de bu isim hatırlatmıştı bana. O kuru çiçekleri. Artık onları saklamamak daha iyi olacaktı. Artık tümüyle geride kalmış bir şeyin anısına saklanıyorlardı ama onları artık muhafaza etmemek daha iyi olacaktı.

Bir kitabın içindeydiler, o kitap da Ada'yla benim odamı ayıran oturma odasındaydı. Bir mum alıp usulca onu rafından almaya gittim. O sırada açık kapıdan güzelimi gördüm ve öpmek için içeri girdim.

Biliyorum zayıflığımdan, ağlamam için de hiç sebep yoktu hem ama tatlı yüzüne bir damla gözyaşı düşürdüm, bir tane daha, bir tane daha. Daha da ileri giderek kuru çiçekleri kitabın içinden alıp onun dudaklarına götürdüm. Richard'a duyduğu sevgiyi düşündüm; tabii çiçeklerin bununla alakası yoktu. Sonra onları alıp odama gittim ve mumun alevinde yaktım, bir anda toza dönüştüler.

Ertesi sabah kahvaltı odasına girdiğimde hamimi her zamanki gibi buldum; oldukça açık, samimi ve rahat. Onun tavrında hiçbir çekince olmadığından benim tavrımda da olmadı (en azından bana öyle geliyor). O sabah başkaları yokken, odaya girip çıkmalarım esnasında onunla sık sık yalnız kaldım ve benimle mektup hakkında konuşmasının hiç de ihtimal harici olmadığını düşündüm ama tek kelime bile etmedi.

Ertesi sabah, daha ertesi sabah, en azından bir hafta boyunca bu böyle devam etti; Bay Skimpole ziyaretini uzatmıştı. Her gün hamimin benimle mektup hakkında konuşmasını bekliyordum ama hiç konuşmadı.

Sonra biraz rahatsız olup ona bir cevap yazmam gerektiğini düşündüm. Geceleyin odamda bir sürü mektuba başladım ama bir türlü iyi bir cevaba benzer bir şey yazamadım, bu yüzden de hep bir gün daha geçsin diye bekledim. Böyle böyle yedi gün daha bekledim ama o tek kelime bile etmedi.

En nihayet Bay Skimpole gittiğinde üçümüz bir öğleden sonra arabayla gezintiye çıkmaya karar verdik; Ada'dan önce giyinip aşağı inmiştim ki hamimle karşılaştım, sırtı bana dönüktü oturma odasının penceresi önünde durmuş dışarı bakıyordu.

Ben içeri girince döndü ve gülümseyerek, "Sen misin küçük kadın?" dedi ve tekrar dışarı döndü.

Artık onunla konuşmaya karar vermiştim. Aslında o niyetle aşağı inmiştim. "Hami," dedim biraz duraksayıp tirtir titreyerek, "Charley'in almaya geldiği mektubun cevabını ne zaman isterdiniz?"

"Hazır olduğunda, canım" dedi.

"Sanırım hazır" dedim.

"Charley mi getirecek?" diye sordu.

"Hayır. Ben kendim getirdim, hami" dedim.

Kollarımı boynuna dayayıp onu öptüm; beni öpen Kasvetli Ev'in hanımı mı dedi; evet dedim; o anda hiçbir değişiklik olmadı, üçümüz birlikte dışarı çıktık ve birtaneme bir süreliğine hiçbir şey söylemedim.

XLV. Bölüm

EMANET

Bir sabah anahtar sepetimi şıngırdatma turlarım bitmiş, güzelimle bahçede dolaşıyorduk ki tesadüfen evden tarafa baktım ve Bay Vholes'a benzeyen uzun ince bir gölgenin içeri girdiğini gördüm. Ada daha o sabah bana, Richard'ın Chancery davasına fazlaca asılmakla bu konudaki hevesinin kırılacağını ümit ettiğini söylüyordu; bu yüzden de cancağızımın moralini bozmamak için ona Bay Vholes'un gölgesi hakkında hiçbir şey söylemedim.

Biraz sonra Charley çalıların etrafından dolanıp, patikalarda sekerek, sanki benim hizmetçim değilmiş de Flora'nın yardımcılarından biriymiş gibi pembe beyaz, sevimli yüzüyle geldi ve "Hanımefendi, acaba gelip Bay Jarndyce'le görüşür müydünüz!" dedi.

Charley'in hoşluklarından biri, ne zaman bir mesaj getirecek olsa, mesajın iletileceği kişiyi ne uzaklıkta olursa olsun, görür görmez, hemen mevzuya girmesiydi. Bu yüzden de Charley'i daha duyamadan, her zamanki söyleyiş tarzıyla Bay Jarndyce'le "gelip görüşmemi" rica edişini gördüm. Onu en nihayet duyabildiğimde bu mesajı o kadar çok tekrarlamıştı ki nefes nefese kalmıştı.

Ada'ya hemen döneceğimi söyledim ve içeri girerken Charley'e Bay Jarndyce'in yanında bir bey olup olmadığını sordum. Utançla itiraf ediyorum ki grameri benim eğitim konusundaki becerime gölge düşüren Charley, "Evet, hanımefendi. Hani Bay Richard'la gelmiştiydi ya, işte o" diye cevap verdi.

Hamimle Bay Vholes kadar birbirine zıt iki insan olamaz herhalde. Onları bir masanın başında karşılıklı birbirlerine bakarlerken buldum; biri öyle açık, diğeri öyle kapalıydı; biri öyle geniş ve dik, diğeri öyle dar ve kamburdu; biri söyleyeceklerini gür, tok bir sesle söylüyor, diğeri balık gibi ağzını oynatarak, soğukkanlılıkla öyle saklıyordu ki; birbiriyle bu kadar alakasız iki insanı daha önce hiçbir arada görmediğimi düşündüm.

"Bay Vholes'u tanıyorsun, canım" dedi hamim. Bunu pek aşırı bir nezaketle söylemediğini belirtmek zorundayım.

Bay Vholes her zamanki gibi eldivenli ve ilikli ayağa kalktı; sonra tıpkı arabada Richard'ın arkasına oturduğu gibi tekrar oturdu. Önünde Richard olmadığından dosdoğru karşısına bakıyordu.

"Bay Vholes," dedi hamim, sanki kötü kehanet getiren bir kuşmuş gibi ona bakarak, "pek talihsiz Rick'ciğimiz hakkında çirkin bir rapor getirmiş." Talihsiz kelimesini sanki onun Bay Vholes'la olan bağlantısını tanımlarmış gibi özellikle vurgulamıştı.

İkisinin arasına oturdum; Bay Vholes, sarı yüzündeki kırmızı kabartılardan biriyle gizlice oynaması haricinde hareketsizdi.

"Ne mutlu ki Rick'le sen çok iyi arkadaş olduğunuzdan," dedi hamim, "senin bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek istedim, canım. Rica etsem ona da açıklar mısınız, Bay Vholes?"

Bay Vholes'un konuşmasında açıklamadan başka her şey vardı:

"Bay C'nin profesyonel danışmanı olarak, Bayan Summerson, Bay C'nin maddi koşullarının şu anda sıkıntılı bir vaziyette olduğu konusunda bilgi sahibi bulunduğumu söylüyordum. Meblağ olarak fazla olmasa da, Bay C'nin ödemeyi taahüt ettiği borçların ve bunları ödeyebilme olanaklarının hususi ve acil bir hal arz etmesinden kaynaklanıyor. Bay C için pek çok küçük meseleyi savuşturdum ama onun da bir sınırı var ve bu sınıra geldik. Bu nahoş durumları idare edebilmek için kendi cebimden birtakım harcamalarda bulundum ama bunları bir an önce geriye alabilmek istiyorum çünkü sermaye sahibi biri olma iddiasında değilim, Vale of Tauton'da benim desteğime ihtiyaç duyan bir babam olmasının yanı sıra evdeki üç sevgili kızım için de bir nebze olsun serbestiyet yaratmak çabasındayım. Benim korkum, bu gidişat sonucunda Bay

C'nin mesleğinden ayrılmak için izin istemek durumunda kalması ki bunun da tanıdıkları tarafından bilinmesi gerekir."

Konuşurken sürekli bana bakan Bay Vholes, bu noktada pek de bozduğu söylenemeyecek sessizliğine gömüldü ve tekrar gözlerini önüne dikti.

"Bir düşünsene, zavallıcık şimdi eline geçen paradan da mahrum kalacak" dedi hamim bana. "Ama ben ne yapabilirim ki? Onu biliyorsun, Esther. Artık benden kesinlikle yardım kabul etmez. Böyle bir teklifte ya da imada bulunmak onu bir aşırılıkta bulunmaya sevk edebilir."

Bunun üzerine Bay Vholes yine bana döndü.

"Bay Jarndyce'in sözünü ettiği durum kuşkusuz doğrudur ve esas zorluk da buradan çıkmaktadır, hanımefendi. Ben bir şeyler yapılabileceğini zannetmiyorum. Bir şeyler yapılsın da demiyorum. Alakası yok. Buraya güven mührü altında gelip bunu anlatmamın tek nedeni her şeyin açıktan açığa yürütülmesi ve sonradan her şeyin açıktan açığa yürütülmediğinin söylenmemesi. Benim dileğim her şeyin açık olması. Arkamda iyi bir isim bırakmak istiyorum. Bay C'yle sadece kendi alacağım hakkında müzakerede bulunmuş olsaydım burada olmazdım. Sizin de çok iyi bildiğiniz gibi buna şiddetle karşı çıkardı. Bu profesyonel bir ziyaret değil. Kimseden ücreti istenmeyecek. Bu toplumun bir üyesi, bir aile babası... ve bir evlat olmak haricinde benim bundan bir çıkarım yok" dedi Bay Vholes, evlat olduğunu neredeyse unutacaktı.

Bize Bay Vholes eksiksiz, fazlasız gerçeği söylüyormuş gibi geldi; Richard'ın durumunu bilmenin verdiği sorumluluğu paylaşmak istediğini sezdik. Richard o sırada Deal'deydi; oraya gidip onu görmeyi ve mümkünse çok kötü bir şey olmasını engellemeyi teklif etmekten başka elimden gelen bir şey yoktu. Bunu Bay Vholes'a danışmadan, o bir hayalet gibi ateşin başına gidip cenaze eldivenlerini ısıtmaya koyulduğunda hamimi bir kenara çekerek önerdim.

Hamimin ilk itirazı seyahatin bana vereceği yorgunluktu ama başka bir itirazı olmadığını görünce, kendim de bu seyahatten ancak mutlu olabileceğim için rızasını aldım. Sonra geriye sadece Bay Vholes'a bildirmek kaldı.

"Pekâlâ, efendim," dedi Bay Jarndyce, "Bayan Summerson Bay Carstone'la görüşecek, umalım ki içinde bulunduğu durumun geri dönüşü olsun. Müsaade buyurun size bir öğle yemeği ikram edeyim, efendim."

"Teşekkür ederim, Bay Jarndyce," dedi Bay Vholes, uzun, siyah kolunu kaldırarak saatin vuruşlarını saydı, "almayayım. Teşekkür ederim, tek lokma bile yiyemem. Sindirim sistemim çok bozuk, yemekle aram pek iyi değil. Günün bu saatinde yemek yiyecek olursam ne gibi neticeler yaratır bilemiyorum. Her şey açıkça konuşulduğuna göre izninizle ben kalkayım."

"Keşke siz de, biz de," dedi hamim acı bir sesle, "şu malum Davadan böyle iznini isteyip uzaklaşabilseydik, Bay Vholes."

Sadece başını yana eğip ağır ağır sallayan Bay Vholes'un tepeden tırnağa pek yoğun olan kara boyaları ateşin önünde buharlaşmış, ortalığa nahoş bir koku yayılmıştı.

"Bizim gibi yegâne arzusu saygın avukatlar addedilmek olan kişiler tekerleğe omuz vermekten başka bir şey yapamazlar. Biz bunu yapıyoruz. En azından ben kendim yapıyorum ve meslek kardeşlerimin her biri için de iyi düşünceler beslemek istiyorum. Bay C'yle konuşurken benden bahsetmemek gibi zorunluluğun farkında mısınız, hanımefendi?"

Bunu yapmamak için özen göstereceğimi söyledim.

"İyi olur, hanımefendi. İyi günler, Bay Jarndyce, iyi günler efendim." Bay Vholes içinde el yokmuş gibi görünen ölü eldivenini önce benim, sonra hamimin parmaklarına dokundurdu ve uzun ince gölgesini de alıp gitti. Londra'yla aramızdaki güneşli yollarda giderken, arabanın üzerinden yere vuran gölgesinin topraktaki tohumları bile donduracağını düşündüm.

Tabii nereye, neden gittiğimi Ada'ya da söylemek icap etti; haliyle o da endişelenip huzursuzlandı. Ama Richard'a öyle sadıktı ki ne bir acıma ne de bir bahane sözü etmedi; daha da büyük bir sevgiyle –benim canım vefalı yavrum!– ona upuzun bir mektup yazıp bana emanet etti.

Seyahatte bana Charley refakat edecekti, gerçi buna lüzum görmüyordum, onu seve seve evde bırakabilirdim. O öğleden sonra

hepimiz Londra'ya gittik ve posta arabasına iki bilet aldık. Her zamanki uyku saatimizde, Charley'le ben Kent'e giden mektuplarla birlikte denize doğru ilerliyorduk.

At arabası zamanında yolculuk bütün gece sürüyordu; ama arabada tek başımızaydık ve geceyi de pek sıkıcı bulmadık. Benim konumumdaki biri için nasıl geçebilirse benim için de öyle geçti. Seyahatim kâh ümitli görünüyordu, kâh ümitsiz. Kâh bir faydamın dokunacağını düşünüyordum, kâh böyle bir fikre nasıl kapıldığıma şaşıyordum. Kâh yola çıkmak dünyanın en mantıklı işi gibi görünüyordu, kâh en mantıksız. Richard'ı ne durumda bulacağım, ona ne söyleyeceğim, onun bana ne söyleyeceği bu iki farklı hissiyattan arta kalan zamanlarda zihnimi meşgul ediyordu; o gece tekerlekler tekrar tekrar aynı şarkıyı çalıyormuş gibi geldi bana, hamimin mektubunun ağırlığı bu melodiye damgasını vuruyordu.

En nihayet Deal'in dar sokaklarına geldik; soğuk, sisli sabah vakti çok kasvetliydiler. Tahta ve tuğladan değişik değişik, küçük evleriyle; bocurgatları, büyük gemileri ve barakalarıyla; halatlı, palangalı uzun, çıplak direkleriyle; taşlık alanlarda yer yer bitmiş çalıları otlarıyla uzun, düz kumsal gördüğüm en iç karartıcı yerdi. Deniz yoğun, beyaz bir sisin altında inip kalkıyordu; bir iki erkenci halatçı dışında hareket eden bir şey yoktu, onlar da vücutlarına doladıkları iplerle, bu şekilde var olmaktan bıkmış, üzerlerine koza örüyor gibi görünüyorlardı.

Ama harika bir otelin sıcak odasına kendimizi attığımızda ve rahatça yıkanıp giyindikten sonra erkenden kahvaltıya oturduğumuzda (çünkü yatmak için çok geçti) Deal daha sevimli görünmeye başladı. Küçük odamız gemi kamarası gibiydi ve Charley'in çok hoşuna gitti. Sonra sis bir perde gibi kalkmaya başladı ve orada olduklarını bilmediğimiz gemiler ortaya çıktı. Garson o sırada açıkta kim bilir kaç geminin bağlı olduğunu söylemişti. Bunların bazıları çok büyüktü; bir tanesi Hindistan'a gidip gelen büyük ticaret gemilerindendi, daha yeni gelmişti; güneş karanlık denizde gümüş gölcükler oluşturarak bulutların arasından parladığında, bu gemilerin aydınlanmaları, gölgelenmeleri, sahilden onlara onlardan sahile giden kayıkların hercü-

merci arasında değişmeleri, kendi içlerindeki ve etraflarındaki hareket ve canlılık çok güzeldi.

En çok ilgimizi çeken büyük Hindistan gemisiydi çünkü daha o gece limana yanaşmıştı. Etrafı kayıklarla çevriliydi; gemidekilerin karaya gelmekten kim bilir ne kadar mutlu olduklarını konuşuyorduk. Charley seyahati, Hindistan'ın sıcağını, yılanlarla kaplanları da merak ediyordu; bu tip bilgileri gramerden çok daha çabuk kaptığından bildiklerimi ona anlattım. Böyle seyahatlerde insanların bazen nasıl gemi kazalarına uğradıklarını ve kayalara çarptıklarını, sonra tek bir adamın yiğitliği ve insanlığıyla nasıl kurtulduklarını da anlattım. Charley bunun nasıl olabildiğini sorduğunda, ona böyle bir vakayı yaşayan birini nasıl yakından tanıdığımızı söyledim.

Richard'a bir not gönderip orada olduğumu bildirsem mi diye düşünmüştüm ama onu hazırlıksız yakalamanın daha iyi olacağına karar verdim. Kışlada yaşadığı için bunun olup olmayacağından emin değildim ama bir deneyelim diyerek yola çıktık. Kışlanın kapısından içeri bakınca sabahın o saatinde her şeyin çok sakin olduğunu gördük; nöbetçi kulübesinde duran çavuşa Richard'ın nerede kaldığını sordum. Yanıma bir adam kattı; adam beni bir barakanın önüne götürdü ve birkaç basamak çıkıp kapıyı tıklattıktan sonra bizi yalnız bıraktı.

"Yine ne var!" diye bağırdı içeriden Richard. Ben de Charley'i küçük koridorda bırakıp aralık kapıya giderek "İçeri girebilir miyim, Richard? Benim, Dame Durden" dedim.

Yere yayılmış karman çorman giysiler, teneke kutular, kitaplar, postallar, fırçalar ve bavullar arasında bir masada bir şeyler yazıyordu. Tam giyinmemişti –üzerinde üniforma değil, sivil giysiler olduğunu fark ettim– saçlarını da taramamıştı ve en az odası kadar dağınık görünüyordu. Bütün bunları Richard beni canu yürekten karşıladıktan ve yanına oturttuktan sonra gördüm çünkü sesimi duyar duymaz yerinden fırlayıp boynuma sarılmıştı. Sevgili Richard! Bana karşı hep aynıydı. En sonuna kadar –ah zavallı, zavallıcık!– beni o eski neşeli, çocuksu tavrından bir esintiyle karşılardı hep.

"Aman tanrım, küçük kadın," dedi "buraya nasıl geldin? Seni göreceğim kimin aklına gelirdi? Bir şey yok ya? Ada iyi mi?"

"Gayet iyi. Her zamankinden daha güzel, Richard!"

"Ah!" dedi, arkasına yaslanarak. "Zavallı kuzenciğim! Sana yazıyordum, Esther."

Arkasına yaslanıp, küçük küçük yazılarla dolu kâğıdı buruştururken o yakışıklı gençliğinin baharında bile öyle yorgun, bitkin bir hali vardı ki!

"O kadar uğraşıp yazdığın şeyleri okuyamayacak mıyım yani?" dedim.

"Ah, canım" dedi, ümitsiz bir hareketle. "Mektupta yazılanları bütün odada okuyabilirsin. Her yere sinmiş durumda."

Yumuşak bir sesle böyle bedbin olmamasını rica ettim. Tesadüfen onun dara düştüğünü öğrendiğimi ve yapılabilecek en iyi şeye karar vermek için konuşmaya geldiğimi söyledim.

"Senden de bunu beklerdim, Esther ama faydası yok, bu yüzden de senden bunu beklemezdim!" dedi hüzünlü bir gülümsemeyle. "Bugün hizmetten ayrılıyorum –bir saat içinde yola çıkacaktım– iflasımı yumuşatmak için. Neyse! Olan oldu. Bu meslek de öbürleri gibi çıktı. Bir de kiliseye girseydim bütün meslekleri bitirmiş olacaktım."

"Richard," dedim ısrarla, "durum o kadar ümitsiz mi?"

"Esther," dedi, "cidden de öyle. Kepaze olmama o kadar az kaldı ki üstlerim benden kurtulmaya can atıyorlar. Haklılar da. Borçlarla alacaklılar ve bütün olumsuzluklar bir yana bu meslek için bile uygun değilim. Bütün dikkatim, zihnim, kalbim, ruhum tek bir şeye odaklandı. Bu iş bir sonuca bağlanmazsa," dedi yazdığı mektubu parçalayıp, konfeti gibi havaya savurarak, "nasıl yola çıkabilirim ki? Herhalde beni yurtdışına göndereceklerdir, nasıl gidebilirim? Bu olaylarda edindiğim onca tecrübeden sonra, her dakika başında durmadan Vholes'a bile güvenemem!"

Sanırım yüzümden ne diyeceğimi anlamıştı ama koluna koyduğum elimi tuttu ve konuşmamı engellemek için onu dudaklarıma götürdü.

"Hayır, Dame Durden! İki konuyu yasaklıyorum – yasaklamak zorundayım. Birisi John Jarndyce. İkincisinin ne olduğunu biliyorsun. İstersen delilik de, sana elimden bir şey gelmediğini

söylüyorum, artık akıllanmam mümkün değil. Ama öyle bir şey yok; bu takip etmem gereken tek konu. İlk başta yolumdan döndürülmüş olmam çok üzücü. Bu konuya harcadığım onca zaman, endişe ve acıdan sonra vazgeçmek akıllıca olurdu! Hem de çok. Bazıları için de çok hoş olurdu ama bunu asla yapmayacağım."

Öyle bir ruh halindeydi ki ona karşı çıkarak kararlılığını iyice artırmak istemedim (tabii böyle bir ihtimal varsa). Ada'nın mektubunu çıkarıp eline verdim.

"Şimdi mi okumalıyım?" diye sordu.

Evet cevabını alınca, mektubu masanın üzerine koydu ve başını eline dayayarak okumaya başladı. Çok geçmemişti ki yüzünü benden saklamak için iki elini birden yüzüne siper etti. Biraz sonra sanki ışık azmış gibi kalkıp pencerenin yanına gitti. Okumayı orada, bana sırtı dönük bitirdi; bitirip mektubu katladıktan sonra bir müddet orada bekledi. Sandalyesine geri döndüğünde gözünde yaşlar gördüm.

"Tabii, burada ne yazdığını biliyorsun değil mi Esther?" Sesi yumuşamıştı, benimle konuşurken mektubu öptü.

"Evet, Richard."

"Kısa bir süre sonra eline geçecek olan mirası bana vermeyi teklif ediyor," dedi ayağını yere vurarak, "tam da benim harcadığım para kadar; onu almamı ve işlerimi yoluna sokmamı, hizmeti bırakmamamı rica ediyor."

"Yüreğinin en büyük dileği senin iyiliğin," dedim. "Richardcığım, unutma ki Ada'nınki çok asil bir yürek."

"Biliyorum. Keşke – keşke ölseydim!"

Tekrar pencereye gitti. Kolunu pervaza, başını da koluna dayadı. Onu öyle görmek bana çok dokunmuştu ama biraz daha yumuşayacağını ümit ederek sustum. Tecrübem ne kadar da kıttı; onun bu histen yeni bir haksızlığa sürükleneceğini hiç beklemiyordum.

"Aramızda hiçbir şekilde ağza alınmaması gereken John Jarndyce'in araya girip de benden ayırdığı yürek o işte" dedi öfkeyle. "Kızcağız da aynı John Jarndyce'in çatısı altında, muhtemelen beni satın almanın başka bir yolu olarak aynı John Jarndyce'in onayı ve teşvikiyle bana bu cömert teklifte bulunuyor."

"Richard!" diye bağırdım hızla ayağa kalkarak, "Böyle utanç verici sözler söylediğini duymamış olayım!" Hayatımda ilk olarak ona çok fena kızmıştım; ama sadece bir dakika sürdü. Bitkin, genç yüzünün özür diler gibi bana baktığını görünce elimi omzuna koyup, "Mümkünse, benimle bu şekilde konuşma, Richard'cığım. Biraz dikkat et!" dedim.

Kendini fazlasıyla suçluyordu; gayet cömert bir tavırla çok hatalı olduğunu söyledi ve binlerce kere benden özür diledi. Buna güldüm ama bir yandan da titriyordum çünkü o kadar öfkelendikten sonra kendimi tam toparlayamamıştım.

"Bu teklifi kabul etmek," dedi, yanıma oturup konuşmayı sürdürerek "bir kere daha rica ediyorum, rica ediyorum beni affet – sevgili kuzenimin teklifini kabul etmem imkânsız. Dahası, burayla ilişiğimin kesildiğini gösteren bir sürü mektup ve belge gösterebilirim sana. Kırmızı ceketlilerle işim kalmadı, inan bana. Ama bütün bu dertlerin ve üzüntülerin arasında, kendi menfaatlerimin peşinde koşarken Ada'nınkileri de kolladığımı bilmek beni biraz rahatlatıyor. Vholes omzunu tekerleğe dayadı, benim için tekerleği biraz kımıldatabilirse, mutlaka Ada'nın da yararına olacak, Tanrıya şükür!"

İçinde kabaran ümitler yüzünü aydınlatmaya başlamıştı ama yüzü benim için önceki halinden daha hüzünlüydü.

"Hayır, hayır!" diye bağırdı Richard neşelenerek. "Ada'nın küçük servetinin hepsi benim olsa, uygun olmadığım, ilgilenmediğim, bıktığım bir meslekte beni tutmak için bir kuruşu bile harcanmamalı. Daha büyük bir gelir getirecek bir işe vakfedilmeli ve onun için daha kârlı olacak şekilde kullanılmalı. Benim için canını sıkma! Artık kafamda tek bir şey olacak, Vholes'la birlikte onun üzerinde çalışacağız. Parasız kalmam. Vazifeden ayrıldığım için, senetlerinden başka hiçbir şeyi umursamayan küçük tefecilerle bağ kurabilirim – Vholes öyle diyor. Her halükârda denge benden tarafa olacak, bu da onun tuzu biberi. Hadi, hadi! Ada'ya benden bir mektup götürmelisin, Esther, ikiniz de benim için ümitli olmalısınız ve işimin bittiğine henüz inanmamalısınız, canım."

Richard'a ne söylediğimi tekrar etmeyeceğim. Çok sıkıcı olduğunu biliyorum, hiç kimse fazla akıllıca şeyler söylediğimi de sanmasın. Sadece kalbimden geçenleri söyledim. Sabırla ve içtenlikle hepsini dinledi ama yasakladığı o iki konuda onu ikna etmeye çalışmak o an için imkânsızdı. Hamimin, onu ikna etmenin kendi haline bırakmaktan daha sakıncalı olduğu yolundaki sözünü bu konuşma sırasında kendim de yakinen gördüm.

Bu yüzden de sonunda, Richard'a gerçekten de söylediği gibi askerlikle ilişiğinin kesildiğine ve bunun kendi zannı olmadığına beni ikna edip edemeyeceğini sordum. Hiç tereddüt etmeden bana istifasının kesinleştiğini açıkça gösteren yazışmaları gösterdi. Bana anlattıklarından, Bay Vholes'ta bu kâğıtların kopyalarının olduğunu ve bütün bu işler olup biterken onunla sürekli irtibat halinde olduğunu çıkarttım. Bunu öğrenmekten, Ada'nın mektubunu taşımaktan ve dönüş yolunda Richard'a eşlik etmekten başka bir faydası dokunmamıştı gelmemin. İstemeye istemeye bunu kabullendikten sonra, otele dönüp onu orada bekleyeceğimi söyledim; bunun üzerine omzuna bir pelerin alıp beni giriş kapısına kadar geçirdi ve Charley'le ikimiz tekrar kumsala indik.

Orada bir tekneden inen deniz subaylarının etrafını sarmış, görülmedik ölçüde heyecanlı bir grup insan vardı. Charley'e bunun büyük Hindistan gemisinin kayıklarından biri olduğunu söyledim ve durup bakmaya başladık.

Beyefendiler birbirleriyle ve etraflarındaki insanlarla memnun memnun konuşarak, yeniden İngiltere'de olmaktan mutlu olduklarını belli eden nazarlarla etraflarına bakarak bize doğru yaklaştılar. "Charley, Charley!" dedim, "Çabuk gel!" Öyle hızlı yürümeye başladım ki küçük hizmetçim şaşkına döndü.

Ancak kamara-odamızın kapısını kapatıp da biraz soluklanınca neden o kadar acele ettiğimi düşünmeye başladım. Güneşte yanmış yüzlerden birinin Bay Allan Woodcourt'a ait olduğunu fark etmiş ve beni tanımasından korkmuştum. Yüzümün bu değişmiş halini görmesini istememiştim. Boş bulunmuştum ve cesaretimi kaybetmiştim.

Ama bunun yanlış olduğunu biliyordum ve kendi kendime "İçinde bulunduğun durumun senin için her zamankinden daha

kötü olmasına bir sebep yok – olamaz da. Geçen ay neysen şimdi de osun; ne daha iyi ne daha kötüsün. Nerde senin metanetin; toparlan, Esther, toparlan!" Zangır zangır titriyordum –koşmaktan– ilk başta kendi kendimi yatıştırmayı başaramadım; ama zamanla düzeldim ve buna da memnun oldum.

Grup otele geldi. Merdivenlerde konuştuklarını duydum. Aynı beyefendiler olduklarından emindim çünkü seslerini tanıdım – yani Bay Woodcourt'un sesini. O farkına varmadan oradan çekip gitmek beni çok rahatlatacaktı ama bunu yapmamaya kararlıydım. "Hayır, canım, hayır. Hayır, hayır, hayır!"

Bonemi açtım ve tülümü yarıya kadar kaldırdım –sanırım esasında yarıya kadar indirmek istiyordum ama önemi yok– ve kartlarımdan birinin üzerine Bay Richard Carstone'la birlikte orada olduğumuzu belirten bir not yazıp Bay Woodcourt'a gönderdim. Hemen geldi. İngiltere'ye dönüşünde onu ilk karşılayan olmaktan ne kadar sevinç duyduğumu söyledim ona. Benim için çok üzüldüğünü gördüm.

"Bizden ayrıldığınızdan beri gemi kazalarına, felaketlere uğramışsınız, Bay Woodcourt," dedim, "ama bu kadar yararlı ve cesur olmanıza neden olan bu hadiseye talihsizlik demek zor. Yaptıklarınızı büyük bir ilgiyle okuduk. Geçirdiğim ağır hastalıktan sonra, nekahat dönemimde eski hastanız zavallı Bayan Flite'tan öğrendim olanları."

"Aa! Bayan Flite!" dedi. "Hâlâ aynı şekilde mi yaşıyor?"

"Aynı."

Artık öyle rahatlamıştım ki tülümü çıkartıp bir kenara bıraktım.

"Size karşı büyük minnettarlık duyuyor. Gerçekten de çok sevgi dolu bir mahluk."

"Size... size gerçekten de öyle mi geldi?" dedi. "Buna... buna sevindim." Benim için o kadar üzülüyordu ki zorlukla konuşuyordu.

"Sizi temin ederim," dedim, "sözünü ettiğim günlerde bana gösterdiği yakınlık ve iyileşmemden duyduğu mutluluktan ziyadesiyle etkilendim."

"Çok kötü hasta olduğunuzu duymak beni kederlendirmişti."

"Çok hastaydım."

"Şimdi iyisiniz, değil mi?"

"Sıhhatimi de neşemi de tekrar kazandım" dedim. "Hamimin ne kadar iyi olduğunu ve ne kadar mutlu bir hayat sürdüğümüzü biliyorsunuz; dünyada şükredecek çok fazla şeyim var, hiçbir eksiğim de yok."

Bana, benim kendime acıdığımdan çok daha fazla acıdığını hissettim. Onu teselli etmem gerektiğini görünce üzerime yeni bir tahammül, yeni bir sükûnet geldi. Onunla yolculuğu, gelecekle ilgili planları ve Hindistan'a dönme ihtimali konusunda konuştum. Bu ihtimalin çok zayıf olduğunu söyledi. Orada da talihi buradakinden daha yaver gitmemişti. Fakir bir gemi cerrahı olarak gitmiş ve bir terakki kaydetmeden geri dönmüştü. Beni ilk gördüğünde geçirdiği şoku biraz hafifletmenin memnuniyeti içinde onunla konuşurken Richard içeri girdi. Aşağıda yanımda kimin olduğunu duymuştu, içten bir keyifle kucaklaştılar.

Hal hatır sormaları bittikten ve Richard'ın kariyeri konuşulmaya başlandıktan sonra Bay Woodcourt'un onun pek de iyi bir yolda olmadığını sezdiğini gördüm. Sanki Richard'ın yüzünde ona acı veren bir şey varmış gibi sık sık bu yüze bakıyordu; benim gerçeği bilip bilmediğimi anlamak için de birkaç kere bana baktı. Yine de Richard ümitli hallerinden birindeydi, morali de iyiydi; oldum olası sevdiği Bay Woodcourt'u görmekten de fazlasıyla mutluydu.

Richard Londra'ya hep birlikte gitmemizi teklif etti ama bir müddet daha gemide kalması icap eden Bay Woodcourt bize katılamayacaktı. Yine de erken saatte bizimle öğle yemeği yedi; artık iyice eski haline tavrına kavuştuğunda, üzüntüsünü azaltmayı başarabildiğim için kendimi daha rahat hissettim. Yine de Richard konusunda kafası rahat değildi. Arabanın kalkmasına kısa süre kala Richard bavullarına göz kulak olmak için aşağı indiğinde benimle onun hakkında konuştu.

Bütün hikâyesini olduğu gibi anlatmaya hakkım olduğundan emin değildim ama birkaç kelimeyle Bay Jarndyce'le aralarına giren soğukluktan ve talihsiz Chancery davasına nasıl battığından söz ettim. Bay Woodcourt ilgiyle dinledi ve üzüntüsünü ifade etti.

"Onu dikkatle incelediğinizi gördüm" dedim. "Sizce çok değişmiş mi?"

"Değişmiş" dedi başını sallayarak.

Yüzümün ilk olarak kızardığını hissettim ama sadece anlık bir histi. Başımı yana çevirince geçti.

"Daha genç veya yaşlı," dedi Bay Woodcourt, "solgun, sıhhatli, zayıf, şişman oluşuyla ilgili bir şey değil, ama yüzünde öyle kendine has bir ifade var ki. Genç bir insanda böyle çarpıcı bir ifadeyi daha önce hiç görmemiştim. Sadece kaygı ya da usanç değil; ama sanki ikisi birden, sanki tamamına ermemiş bir ümitsizlik."

"Hasta olduğunu düşünmüyorsunuz, değil mi?" dedim.

Hayır. Bedenen gayet sıhhatli görünüyordu.

"Zihnen huzur içinde olmadığını bilmek için pek çok gerekçemiz var" dedim. "Bay Woodcourt, Londra'ya mı gidiyorsunuz?"

"Yarın ya da öbür gün."

"Richard'ın hiçbir şeye bir dosttan daha fazla ihtiyacı yok. Sizi hep sevmiştir. Rica ederim, oraya gittiğinizde onunla görüşün. Rica ederim, elinizden gelirse ahbaplığınızla ona arada bir yardım edin. Bunun ne büyük faydası dokunur bilemezsiniz. Ada, Bay Jarndyce – hatta ben size ne kadar minnettar kalırız bilemezsiniz, Bay Woodcourt!"

"Bayan Summerson," dedi, iyice duygulanmıştı, "Tanrı önünde yemin ederim, onun için gerçek bir dost olacağım! Onu bir emanet olarak kabul edeceğim ve bu kutsal bir emanet olacak!"

"Tanrı sizi korusun" dedim gözlerim yaşararak ama kendim için olmadığı müddetçe bunun bir sakıncası olmadığına karar verdim. "Ada onu seviyor – hepimiz seviyoruz ama Ada onu bizim sevemeyeceğimiz şekilde seviyor. Söylediklerinizi ona da anlatacağım. Onun adına teşekkür ederim!"

Biz böyle hızlı hızlı konuşurken Richard geldi ve beni arabaya bindirmek için kolunu uzattı.

"Woodcourt," dedi tam da mevzuya parmak bastığının farkında olmadan, "lütfen Londra'da görüşelim!"

"Görüşmek mi?" dedi öteki. "Şimdi orada senden başka arkadaşım kalmadı pek. Seni nerede bulurum?"

"Önce bir yer kiralamam gerek" dedi Richard, düşünerek. "Symond's Inn'de Vholes diyelim."

"Tamam! Hiç zaman kaybetmeden."

İçtenlikle el sıkıştılar. Ben arabaya binmiştim, Richard hâlâ dışarıdaydı; Bay Woodcourt elini dostça Richard'ın omzuna koydu ve bana baktı. Ne demek istediğini anladım ve teşekkür etmek için elimi salladım.

Araba harekete geçtiğinde o son bakışlarında benim için çok üzgün olduğunu gördüm. Bunu gördüğüme sevinmiştim. Ölüler dünyayı ziyarete geliyorlarsa, herhalde benim eski halim için hissettiğim şeyleri hissediyorlardır. Sevgi dolu bir acımayla, şefkatle hatırlandığıma, unutulmadığıma memnundum.

XLVI. Bölüm

DURDURUN ONU!

Yapayalnız-Tom'a karanlık hâkim. Dün akşam güneş battığından beri yoğunlaşa yoğunlaşa, bütün boşlukları dolduracak kadar kabarmış. Zindan lambaları yanmış bir süre, tıpkı Yapayalnız-Tom'un mide bulandırıcı havasında yanan Hayat lambası gibi ağır ağır, pek çok korkunç şeye göz kırparak. Ama şimdi görünmüyorlar. Ay, yaşama uygun olmayan, volkanik ateşlerle kavrulmuş bu çölü sanki kendisinin çelimsiz bir kopyasıymış gibi donuk, ölgün bir bakışla süzdükten sonra geçip gitmiş. Cehennemî ahırındaki o en kara karabasan Yapayalnız-Tom'da otlarken Tom derin uykuda.

Parlamentonun hem içinde hem dışında Tom hakkında epeyce yüce nutuklar atılmış, nasıl düzeltileceğine dair gazaplı ihtilaflara düşülmüş. Tom'un doğru yola nasıl sokulacağı, polislerle mi, papazlarla mı, çanlarla mı, kas kuvvetiyle mi, doğru zevk prensipleriyle mi, yüce kiliseyle mi, aşağılık kiliseyle mi, kilisesiz mi; polemik samanlarının balya iplerini zihninin kör makasıyla mı kesecek yoksa yıkıma mı gönderilecek epeyce tartışılmış. Bu toz duman arasında açıkça anlaşılan yegâne konu Tom'un birilerinin faaliyetleriyle değil, ancak nazariyeleriyle kurtarılabileceği, kurtarılması gerektiği, kurtarılacağı. Bu ümitli müddet zarfında Tom o eski kararlı ruhuyla tepetaklak mahva yuvarlanıyor.

Ama intikamını da alıyor. Rüzgârlar bile ona ulaklık ediyor ve bu karanlık saatlerde hizmetini görüyorlar. Tom'un hastalıklı kanının tek bir damlası yok ki bir yerlerde bir salgına yol açmasın.

Yapayalnız-Tom

Hemen bu gece, bir Normandiyalı evinin seçkin suyuna bulaşacak (kimyagerler analiz ettiklerinde gerçek asaleti bulacak) ve Dük hazretleri bu kepaze ittifaka Hayır diyemeyecek. Tom'un balçığının tek bir atomu, içinde yaşadığı vebalı gazın tek bir santimetre küpü, etrafındaki en ufak bir rezillik, kepazelik, cehalet, bayağılık, vahşet yok ki gururlunun da gururlusundan yücenin de yücesine kadar toplumun her katmanından cezasını kesmesin. Filvaki, bulaştırarak, yağmalayarak, bozarak intikamını alıyor Tom.

Tom'un gece mi yoksa gündüz mü daha çirkin olduğu tartışmalı; ama ne kadar fazla yeri görülürse o kadar hayrete düşülmesi daha muhtemel olduğundan ve hiçbir hayal gücü gerçeğinden daha beter bir görüntü yaratamadığından gündüz daha çirkin olduğu söylenebilir. Gün şimdi ağarmaya başlıyor; aslına bakılırsa güneşin İngiliz toprakları üzerinden arada bir eksik olması, Tom gibi berbat bir acuzenin üzerinde yükselmesinden daha faydalı olabilir milli gurur açısından.

Usandırıcı bir yastıkta saatleri geçirmektense etrafta dolaşmayı tercih eden, uykusu kaçmış, yanık tenli bir beyefendi bu sakin saatte ağır ağır ilerliyor. Merakına yenilip sık sık duruyor ve sefil ara sokaklara göz atıyor. Sadece meraktan da değil, çünkü parlak, siyah gözlerinde gerçek bir alaka var; oraya buraya bakarken böylesi bir sefaletin ne manaya geldiğini anladığı ve daha önce de tetkik etmiş olduğu anlaşılıyor.

Yapayalnız-Tom'un ana caddesi olan leş kokulu çamur kanalının kıyılarında her yerleri kapalı yamru yumru evlerden başka bir şey görünmüyor. Kendisinden başka bir tek uyanık mahluk yok sanki, ama ileride bir kişi var, bir evin basamaklarında oturan yalnız bir kadın görüyor. O tarafa yürüyor. Yaklaşınca kadının uzun yoldan geldiğini, ayaklarının ağrıdığını ve elbisesinde yolculuğunun izlerinin olduğunu görüyor. Dirseği dizine, başı da eline dayalı, birini bekler gibi basamaklarda oturuyor. Yanında yol boyunca taşıdığı bez çanta ya da bohça var. Muhtemelen uyukluyor çünkü adamın yaklaşan ayak seslerinin farkına varmıyor.

Kırık dökük kaldırım o kadar dar ki Allan Woodcourt kadının oturduğu yere geldiğinde, yanından geçebilmek için yola inmesi gerekiyor. Kadının yüzüne baktığında göz göze geliyorlar ve duruyor.

"Bir şey mi oldu?"

"Hayır, efendim."

"Kapıyı açtıramadın mı? İçeri mi girmek istiyorsun?"

"Başka bir yerdekilerin –bir pansiyondakilerin– uyanmasını bekliyorum" dedi kadın sabırlı bir sesle. "Burada bekliyorum çünkü birazdan güneş vuracak ve beni ısıtacak."

"Yorgun görünüyorsun. Seni sokakta oturmuş gördüğüme üzüldüm."

"Teşekkür ederim, efendim. Önemi yok."

Fakirlerle konuşurken himaye etmekten ya da yukarıdan almaktan kaçınması, karşısında çocuk varmış gibi davranmaması (pek çok kişi fakirlerle konuşurken okuma kitaplarındaki gibi hecelemeyi büyük marifet kabul eder) kolayca kadının gözüne girmesine neden oluyor.

"Dur, alnına bir bakayım" diyor eğilerek. "Ben doktorum. Korkma. Asla canını acıtmam."

Mahir ve tecrübeli eliyle ona dokunarak onu çok daha kolay teskin edebileceğini biliyor. Kadın "Önemli bir şey değil" diye cılız bir itirazda bulunuyor; ama daha doktor ellerini yaralı bölgeye uzatmadan hemen ışığa kaldırıyor.

"Hımm! Kötü bir yara, deri fena yırtılmış. Çok acıyordur herhalde."

"Birazcık sızlıyor, efendim" diyor kadın yanağından akan bir damla yaşla.

"İzin ver de acını biraz alayım. Mendilim canını yakmaz."

"Ona hiç şüphem yok!"

Yarayı temizleyip kuruluyor; dikkatle inceleyip, avcuyla usulca üzerine bastırdıktan sonra cebinden küçük bir kutu çıkarıyor, pansuman yapıyor ve sarıyor. Sokakta tedavi yaptığı için gülerek işiyle uğraşırken, "Kocan tuğlacı, öyle mi?" diye soruyor.

"Nerden biliyorsunuz, efendim?" diye soruyor kadın şaşkınlıkla.

"Çantandaki ve elbisendeki toprağın renginden tahmin ettim. Tuğlacıların değişik yerlerde parça başı iş yaptıklarını biliyorum. Ne yazık ki karılarına karşı acımasız olduklarını da biliyorum."

Kadın sanki yarasının böyle bir sebepten kaynaklandığını reddecekmiş gibi hızla gözlerini kaldırıyor. Ama alnındaki eli hissedince ve o dikkatli, sakin yüzü görünce gözlerini sessizce yere indiriyor.

"Şimdi nerede?" diye soruyor cerrah.

"Dün gece başı derde girdi, efendim; ama pansiyonda beni bulacak."

"O kocaman ağır elini burada kullandığı gibi kötüye kullanırsa başı daha büyük derde girer. Ama kaba da olsa onu affediyorsun, ben de başına geleni hak ettiğinden başka hiçbir şey söylemeyeceğim. Küçük çocuğun var mı?"

Kadın başını sallıyor. "Bir tane var, benim diyorum ama Liz'in çocuğu."

"Seninki öldü. Anlıyorum! Zavallıcık!"

Artık işini bitirmiş, kutusunu topluyor. "Herhalde bir yerlerde bir evin vardır. Uzakta mı?" diye soruyor; kadın ayağa kalkıp selam verirken yaptığı işin hiç ehemmiyeti yokmuş gibi rahat davranıyor.

"Buradan otuz otuz beş kilometre uzakta, efendim. Saint Albans'ta. Saint Albans'ı biliyor musunuz, efendim? Sanki biliyormuş gibi irkildiniz."

"Evet, biraz bilirim. Ben de bunun karşılığında sana bir soru soracağım. Bir yerde kalacak paran var mı?"

"Evet, efendim," diyor, "gerçekten de var." Çıkartıp gösteriyor. Doktor, onun teşekkür teşebbüslerini engelleyerek, ona yardımcı olmaktan memnuniyet duyduğunu söylüyor, iyi günler diliyor ve yürüyor. Yapayalnız-Tom hâlâ uykuda, hiçbir şey kıpırdamıyor.

Evet, kıpırdayan bir şey var! Doktor, basamakta oturan kadını ilk gördüğü yere doğru geri dönerken, büyük bir temkinle ilerleyen yırtık pırtık giysili birini görüyor, bir elini ileri uzatarak, en sefil mahlukun bile uzak duracağı duvarlara sürüne sürüne ilerliyor. Gözlerinde aç bir parıltı olan, boş yüzlü bir oğlan bu. Görünmeden geçmek için o kadar gayret sarf ediyor ki, tam tekmil giyinmiş bir yabancının bile dönüp arkasından bakma isteğine kapılmıyor. Yolun öteki tarafına geçerken yırtık pırtık yeniyle yüzünü saklıyor ve o endişeli kolu önünde, büzülüp sinerek ilerlemeye devam ediyor.

Biçimsiz giysileri üzerinden dökülüyor. Ne için, hangi kumaştan yapıldıklarını söylemek imkânsız. Renk ve doku olarak bataklık bitkilerinden dökülüp, uzun zaman önce çürümüş bir yığın yaprağa benziyorlar.

Allan Woodcourt durup arkasından bakıyor ve çocuğu daha önce görmüş gibi bir hisse kapılarak bütün bunları kaydediyor. Nerede ve nasıl gördüğünü hatırlayamıyor ama kafasında böyle bir görüntünün tanıdık bir tarafı var. Bir hastanede ya da sığınma evinde gördüğünü tahmin ediyor; yine de neden belleğine böyle özel bir kuvvetle geldiğini çıkartamıyor.

Sabah güneşinde, bunu düşünerek ağır ağır Yapayalnız-Tom'dan çıkarken arkasından birinin koştuğunu duyuyor; arkasına dönünce oğlanın büyük bir hızla ona doğru geldiğini görüyor, peşinde de kadın var.

"Durdurun onu, durdurun onu!" diye bağırıyor kadın, nefesi kesilerek. "Durdurun onu, efendim!"

Sokağın ortasına fırlayıp çocuğun yolunu kesiyor ama ondan daha çevik olan çocuk –bir kavis çiziyor– eğiliyor –ellerinin altından geçiyor– birkaç metre ilerisinde yeniden doğrulup koşmaya başlıyor. Kadın hâlâ haykırarak onu takip ediyor, "Durdurun onu, lütfen durdurun onu!" Allan, onun olsa olsa kadının parasını çalmış olacağını düşünerek takibi sürdürüyor ve öyle hızlı koşuyor ki çocuğu defalarca yakalıyor; ama her seferinde çocuk o sıyrılma hareketini tekrar ederek kaçıp gidiyor. Yetiştiği zamanlarda çocuğa vurup yere düşürse onu savunmasız bırakabilir ama takipçi bunu yapamıyor ve gülünç takip devam ediyor. En nihayet sıkışan kaçak, dar bir pasajdan çıkışı olmayan bir avluya giriyor. Orada çürüyen bir tahta perdenin önünde kıstırılıyor ve yere yuvarlanıp soluk soluğa, kadın gelene kadar ayakta durarak ona soluk soluğa bakan takipçisine bakıyor.

"Demek sensin Jo!" diye bağırıyor kadın. "Seni buldum sonunda!"

"Jo," diye yineliyor Allan, ona ilgiyle bakarak, "Jo! Dur bakayım. Tabii ya! Bir süre önce Müfettişe ifade verdiğini hatırlıyorum bu çocuğun."

"Evet, seni da'a önce gastede gördüydüm" diye sızlanıyor Jo. "N'olmuş? Ben gibi bi bahtsızı kendi haline bırakamaz mısınız? Bu bahtsızlığım size yetmiyo mu? Da'a ne kadar bahtsız olayım istiyonuz? Kovalandım, kovalandım, bi biriniz, bi ötekiniz, iliyim kemiyim kurudu. Gaste benim suçum diyildi. Ben bişi yapmadım. Bana karşı çok iyiydi, çok iyi; kavşağıma gelenlerden benimle konuşan bi onu bildim. Onun gasteye düşmesini istemezdim hiç. Keşke ben düşeydim. Neden gidip suda bi delik açmıyom ki, neden bilmem."

Bunları öyle acınası bir havayla söylüyor, kirli gözyaşları öyle hakiki görünüyor, köşede tahtaların önünde ihmal ve pislikten oluşmuş bir yosun ya da herhangi sıhhatsiz bir ur gibi öyle bir yatıyor ki Allan Woodcourt yumuşuyor. "Sefil mahluk, ne yaptı?" diye kadına soruyor.

Kadın yerde yatan takatsiz çocuğa öfkeden çok hayretle başını sallayarak, "Ah Jo, sen yok musun! En nihayet buldum seni!" diye cevap veriyor sadece.

"Ne yaptı?" diyor Allan. "Seni soydu mu?"

"Hayır, efendim, hayır. Ne soyması? Bana hep iyiliği dokundu, zaten ona şaşıyorum."

Allan, ikisinden birinin bu bilmeceyi çözmesini bekleyerek, bir kadına bir Jo'ya bakıyor.

"Ama bir ara bizim oraya gelmişti" diyor kadın, –"Sen yok musun Jo!– Saint Albans'a gelmişti, efendim; hastaydı ve genç bir hanım, Tanrı onu korusun benim için iyi bir arkadaş oldu hep, buna acıdı, ben bakamıyordum, aldı evine götürdü..."

Allan ani bir dehşetle çocuktan uzaklaşıyor.

"Evet, efendim, evet. Onu evine götürdü, rahatlattı; ama o nankör canavar ne yaptı, geceleyin kaçıp gitti, bir daha da kimse görmedi, ta ki şimdi ben onu görene kadar. Güzeller güzeli o genç hanım, bunun hastalığını kaptı, güzelliğini kaybetti; o melekler gibi huyu, güzel endamı, tatlı sesi olmasa aynı kişi olduğu anlaşılmaz. Bunu biliyor musun? Seni nankör şey, bütün bunların senin yüzünden, onun sana yaptığı iyilik yüzünden olduğunu biliyor musun?" diye soruyor kadın, hatırladıkça ona kızıp, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayarak.

Duyduklarından afallayan çocuk kirli alnını kirli avcuyla ovalıyor, gözlerini yere dikiyor ve öyle bir titremeye başlıyor ki yaslandığı yamru yumru tahtalar zangırdıyor.

Allan yumuşak ama etkili bir hareketle kadını susturuyor.

"Richard bana," diye kekeliyor, "–yani bunu duymuştum– bana bir dakika izin ver, sonra konuşacağım."

Arkasını dönüp bir müddet üstü kapalı pasaja bakıyor. Tekrar onlara döndüğünde kendini toparlamış vaziyette; ama oğlandan uzak durma isteğiyle öyle bariz bir mücadelesi var ki kadının dikkatini çekiyor.

"Kadının ne dediğini duyuyorsun. Kalk ama, kalk!"

Jo titreyerek ve dişleri birbirine vurarak yavaş yavaş ayağa kalkıyor ve kendi kabilesinden olanların zora düştüklerinde yaptıkları gibi, omzunu tahtalara dayayıp, gizli gizli sağ elini sol eline, sol ayağını da sağ ayağına sürterek onlara yanını dönüyor.

"Kadının ne dediğini duyuyorsun, ben de doğru olduğunu biliyorum. O zamandan beri hiç buraya geldin mi?"

"Bu sabahtan önce Yapayalnız-Tom'u gördüysem şuracıkta düşüp öleyim" diye cevap veriyor Jo boğuk bir sesle.

"Şimdi neden geldin?"

Jo kapalı avluya bakıyor, neden sonra sorgucusunun dizlerinden yukarı gözlerini kaldırmadan cevap veriyor:

"Elimden iş gelmiyor, yapcak işim de yok. Çok parasızım, çok hastayım, kimse yokken buraya gelirsem, akşama kadar bi yerde yatıp saklanırım, sonra Bay Snagsby'den üç beş kuruş istemeye giderim dedim. Bana hep bi şeyler verir, hep ama Bayan Snagsby beni hep kovalıyo – herkes gibi."

"Nereden geldin?"

Jo yine avluya bakıyor, sonra yine sorgucusunun dizlerine bakıyor ve kaderine razı olup başını tahtalara dayıyor.

"Sana nereden geldiğini sordum, duydun mu?"

"Ordan burdan" diyor Jo.

"Şimdi söyle bakayım," diye devam ediyor Allan, tiksintisini bastırmak için büyük gayret göstererek iyice yanına yaklaşıyor ve itimat telkin eden bir ifadeyle üzerine eğiliyor, "o evden nasıl

ayrıldın, halbuki o genç hanım sana acıma ve seni evine götürme talihsizliğine uğramıştı."

Jo aniden durgunluğunu atıyor ve kadına hitaben heyecanla, genç hanımın başına gelenleri bilmediğini, hiç duymadığını, ona zarar vermek için oraya gitmediğini, ona zarar vereceğine kendisine vermeyi tercih edeceğini, onun yanına gideceği yerde bu bahtsız başının kopmasını yeğleyeceğini, çünkü onun kendisine çok iyi, çok iyi davrandığını söylüyor. Bütün bunları gerçekten içinden gelerek söylediği belli oluyor sefil hareketlerinden, bir yandan da çok acınası hıçkırıklar koyveriyor.

Allan Woodcourt bunun uydurma olmadığını görüyor. Kendini zorlayarak ona dokunuyor. "Hadi, Jo. Anlat bana."

"Hayır. Anlatamam," diyor Jo, yine profilini dönme vaziyeti alarak. "Anlatabilsem anlatırdım."

"Ama ben de," diyor öteki, "bilmek zorundayım. Hadi, Jo."

Böyle birkaç ricadan sonra, Jo başını tekrar kaldırıyor, tekrar avluya bakıp alçak sesle, "Peki, bi şey söyleyecem. Beni ordan aldılar."

"Aldılar mı? Gece vakti mi?"

"Hı!" Duyulmaktan çok korkan Jo etrafına bakıyor, hatta kaçtığı kişi yukarıda ya da arka tarafta olabilir diye başını kaldırıp arkasındaki tahtaların üzerine, aralarındaki boşluklara bile bakıyor.

"Seni kim götürdü?"

"Adını söyleyemem" diyor Jo. "Söylememeliyim, efendim."

"Ama genç hanımın adına bunu rica ediyorum. Bana güvenebilirsin. Başka kimse duymayacak."

"Bilmem," diyor Jo başını korkuyla sallayarak, "duyar mutlaka."

"Neden, burada değil ki."

"Emin misin?" diyor Jo. "O aynı anda her yerde olabilir."

Allan ona ne yapacağını bilemeden bakıyor ama bu şaşırtıcı cevabın altında bir hakikat, bir inanç olduğunun farkında. Sabırla açık bir cevap bekliyor; her şeyden ziyade onun sabrından sıkılan Jo en nihayet ümitsizce kulağına bir isim fısıldıyor.

"Ya!" diyor Allan. "Ne yaptın ki?"

"Hiçbişi, efendim. Yerimden ayrılmamak ve gasteye çıkmak dışında bişi yapmadım. Ama şimdi gidiyom. Mezarlığa gidiyom – aklımdaki yer orası."

"Hayır, hayır, bunu engellemeye çalışacağız. Peki, sana ne yaptı?"

"Beni hastaneye kodu," diye cevap veriyor Jo fısıldayarak, "çıkınca biraz para verdi –dört tane yarımlık– dedi ki 'Çek git burdan! Seni burda kimse istemiyo' dedi. 'Çek git. Dolaş' dedi. 'Git burdan' dedi. 'Seni Londra'nın elli kilometre yakınında görürsem pişman olursun' dedi. Beni görürse gerçekten de mahvolurum, toprağın altına girmezsem de beni mutlaka görür" diye tamamlıyor konuşmasını Jo, bütün tedbir ve tetkiklerini asabi asabi tekrarlayarak.

Allan biraz düşünüyor; sonra kadına bakarak ama bir yandan da Jo'ya cesaret vererek: "Senin zannettiğin kadar nankör değil. Yetersiz de olsa gitmek için bir sebebi varmış" diyor.

"Teşekkür, efendim, teşekkür!" diye bağırıyor Jo. "Bak! Bana ne kadar haksızlık etmişin. Ama genç hanıma beyfendinin dediğini sölersen bana yeter. Çünkü sen de bana çok iyi davrandın, biliyom."

"Bak, Jo," diyor Allan gözünü ondan ayırmadan, "benimle gelirsen, sana yatıp gizlenebileceğin daha iyi bir yer bulurum. Kimse bizi fark etmesin diye sen yolun bir tarafından ben öteki tarafından gidelim, bana söz verirsen kaçmayacağını gayet iyi biliyorum."

"Kaçmam, onu görmezsem kaçmam, efendim."

"Çok güzel. Sözüne inanıyorum. Şehrin yarısı uyandı, bir saate kadar öbür yarısı da uyanır. Gel bakalım. Sana tekrar iyi günler, iyi kadın."

"Size de iyi günler, efendim, tekrar tekrar teşekkürler."

Konuşma esnasında, bez çantasının üzerinde oturup dikkatle dinlemişti, şimdi ayağa kalkıp çantayı eline alıyor. Jo tekrar ediyor, "Genç hanıma ona asla zarar vermek istemediyimi, bi de beyfendinin söylediklerini söle!" Sonra titreye sarsıla, yüzünü ovalaya, gözlerini kırpıştıra, yarı gülüp yarı ağlayarak onunla vedalaşıyor ve yolun öteki kenarındaki evlere iyice yaklaşarak Allan Woodcourt'un peşine düşüyor. Bu sırayı bozmadan ikisi Yapayalnız-Tom'dan güneşin alabildiğine vurduğu yerlere ve temiz havaya çıkıyorlar.

XLVII. Bölüm

JO'NUN VASİYETİ

Allan Woodcourt'la Jo sokaklarda ilerlerken, sabah ışığında yüksek çan kuleleri ve mesafeler o kadar yakın ve net görünüyor ki şehrin kendisi de istirahat edip yenilenmiş sanki. Allan yol arkadaşını nereye, nasıl yerleştireceğini düşünüyor. "Ne tuhaf şey," diye geçiriyor aklından, "medeni bir dünyanın göbeğinde insan şeklindeki bu mahluku bir yere yerleştirmek, sahipsiz bir köpeği bir yere yerleştirmekten daha zor." Ama tuhaflığına rağmen bu bir gerçek ve güçlük baki kalıyor.

İlk başta Jo'nun takip ettiğinden emin olmak için sık sık arkasına bakıyor. Ama her bakışında onu karşı sıradaki evlere iyice yapışmış, tuğladan tuğlaya kapıdan kapıya geçen ihtiyatlı eli önde, duvarlara sürüne sürüne ilerlerken ve genelde kendisine temkinle bakarken görüyor. Çok geçmeden çocuğun aklından geçen en son şeyin onu atlatmak olduğuna karar veren Allan yoluna devam ediyor; ne yapacağını dikkatini fazla dağıtmadan düşünüyor.

Bir sokak köşesindeki kahvaltı tezgâhı ona yapması gereken ilk şeyi gösteriyor. Durup etrafına bakıyor ve Jo'yu yanına çağırıyor. Jo karşıya geçiyor ve duraklaya duraklaya, ayağını sürüye sürüye, sağ elini yumruk yapıp sol avcunun içine süre süre, pisliği doğal bir havanda öğüterek yaklaşıyor. Sonra Jo için nefis bir ziyafet önüne seriliyor, kahveyi höpürdetip yağlı ekmeği kemirmeye başlıyor; yemeğini yerken ürkmüş bir hayvan gibi etrafını gözlüyor.

Ama öyle hasta ve perişan bir halde ki iştahı bile onu terk etmiş. "Açlıktan ölücem sanıyodum, efendim," diyor Jo çok geçmeden yemeğini bir kenara bırakarak; "bilmem ki – onu bile bilmiyom. İçimden ne bişi yemek ne de içmek geliyo." Jo titreyerek ve hayretle kahvaltıya bakarak öylece duruyor.

Allan Woocourt nabzını sayıyor, sonra elini göğsüne koyuyor. "Nefes al, Jo!" "Sanki göğsüme," diyor Jo, "yük arabası binmiş." Belki "nefes alırken de araba gibi bir ses çıkıyor" diyecek ama sadece "Ben gidiciyim, efendim" diye mırıldanıyor.

Allan eczane aranıyor. Yakınlarda eczane yok ama bir taverna da aynı işi görüyor, hatta belki daha bile iyi oluyor. Azıcık şarap alıyor ve büyük bir dikkatle çocuğa içiriyor. Daha şarap dudaklarından geçer geçmez çocuk canlanıyor. "Bu dozu tekrar edebiliriz, Jo" diyor Allan, onu ilgili bir yüzle izledikten sonra. "Şimdi beş dakika dinlenelim, sonra yine yola koyuluruz."

Çocuğu sırtı parmaklıklara dayalı, kahvaltıcının sedirine oturtup, erken güneş ışığında, onu gözlüyormuş izlenimi vermeden ara sıra bir göz atarak bir aşağı bir yukarı yürüyor Allan Woodcourt. Çocuğun ısındığını ve canlandığını fark etmek için çok keskin bir göze ihtiyaç yok. Öylesine solmuş bir yüz ne kadar renklenebilirse, o kadar renklenmiş yüzü; ümitsizce bıraktığı ekmek dilimini yavaş yavaş yemeye başlıyor. Bu düzelme belirtilerini gören Allan onu konuşturarak oyalıyor ve tüllü leydi macerasını bütün sonuçlarıyla, epeyce de hayret ederek ağzından alıyor. Jo hikâyeyi ağır ağır anlatırken, ekmeğini de ağır ağır çiğniyor. Hikâyesini ve ekmeğini bitirdikten sonra tekrar yola çıkıyorlar.

Çocuğa geçici bir yer bulma meselesini, eski hastası, şevkli küçük Bayan Flite'a danışma niyetiyle, Jo'yla kendisinin ilk kez karşılaştıkları mahalleye yöneliyor Allan. Ama eskici dükkânı eskisi gibi değil; Bayan Flite artık orada oturmuyor; dükkân kapanmış; toza bulanmış, sert suratlı, yaşını anlamak başlı başına mesele olan bir hanım –bizim ilginç Judy'mizden başkası değil– sorularına asabi ve kısa cevaplar veriyor. Yine de söyledikleri ziyaretçinin, Bayan Flite ve kuşlarının Bell Yard'da Bayan Blinder'ın yanına taşındıklarını öğrenmesine yettiğinden, yakınlardaki bu havaliye yöneli-

yor; muhteşem dostu Başyargıcın topladığı Adalet Divanına tam zamanında yetişmek için erken kalkan Bayan Flite merdivenlerden aşağı koşup, onu sevinç gözyaşları ve açık kollarıyla karşılıyor.

"Canım doktorcuğum!" diye bağırıyor Bayan Flite. "Benim takdire şayan, mütemayiz, asil gemicim!" Biraz tuhaf ifadeler kullanıyor ama hepsi de aklıselimin ta kendisi gibi –hatta çoğunlukla olduğundan daha fazla– samimi ve yürekten. Allan büyük bir sabırla, ifade edecek hiçbir coşkusu kalmayana kadar onu dinliyor; sonra kapıda titreyen Jo'yu gösterip oraya nasıl geldiğini anlatıyor.

"Onu şimdilik bu yakınlarda bir yere yerleştirebilir miyim? Sizin büyük bir bilgi ve sağduyu birikiminiz var, bana akıl verebilirsiniz."

Bu iltifattan fazlasıyla memnun olan Bayan Flite düşünüp taşınıyor ama aklına parlak bir fikir gelmesi epeyce uzun sürüyor. Bayan Blinder'ın hiç boş odası yok, kendisi de zavallı Gridley'in odasında kalıyor. "Gridley!" diye bağırıyor Bayan Flite, bu ismi yirmi kere tekrarladıktan sonra ellerini çırparak. "Gridley! Tabii ya! Sevgili doktorcuğum! General George bize yardım eder."

General George hakkında bir malumat edinmeye çalışmanın faydası yok. Bayan Flite yukarı koşup eski bonesini, küçücük şalını giyiyor ve evrak çantasıyla silahlanarak aşağı iniyor. Ama grantuvalet aşağı inip de o dalgın tavrıyla, sık sık ziyaret ettiği General George'un sevgili Fitz-Jarndyce'ini tanıdığını ve onunla ilgili her konuda büyük hassasiyet gösterdiğini anlatınca Allan doğru yolda oldukları hissine kapılıyor. Jo'yu cesaretlendirmek için yürüyüşlerinin çok yakında sona ereceğini söylüyor ve General'e doğru yola koyuluyorlar. Neyse ki uzak değil.

George'un Atış Salonunun dış görünümünden, girişindeki uzun koridordan ve içerideki çıplak manzaradan olumlu izlenimler ediniyor Allan Woodcourt. Sabah idmanını bırakıp ağzında piposuyla onlara doğru gelen, kılıç ve halter çalışmaktan iyice gelişmiş kol kasları ince gömleğinin altından belli olan Bay George'un hali tavrı da ona ümit vaat ediyor.

"Emrinizdeyim, efendim" diyor Bay George askeri bir selam çakarak. O geniş alnı ta kıvırcık saçlarına kadar gülüyor, daha sonra

uzun uzadıya ve büyük azametle saraylara layık bir takdim töreni düzenleyen Bayan Flite'a dönüyor. Töreni yeni bir "Emrinizdeyim, efendim!" ve selamla sona erdiriyor.

"Kusura bakmayın, efendim. Denizci misiniz acaba?" diyor Bay George.

"Öyle bir izlenim vermekten gurur duyuyorum," diyor Allan, "ama sadece bir gemi doktoruyum."

"Demek öyle! Ben sizi bahriyeli zannetmiştim."

Allan, Bay George'a verdiği rahatsızlığın affolunmasını ümit ediyor ve nezaketle söndürmeye kalkıştığı piposunu bırakmamasını rica ediyor. "Çok naziksiniz, efendim" diyor süvari. "Bayan Flite'ı rahatsız etmediğini tecrübe ederek öğrendim, madem sizi de rahatsız etmiyor..." cümlesini pipoyu tekrar dişlerinin arasına sıkıştırarak bitiriyor. Allan ona Jo hakkında bildiği her şeyi anlatıyor; süvari hepsini ciddi bir yüzle dinliyor.

"Demek çocuk bu, öyle mi?" diye soruyor girişte duran Jo'ya bakarak. Jo kireç badananın üzerinde, kendi gözüne manasız gelen kocaman harflere bakarak bekliyor.

"Evet bu" diyor Allan. "Bay George onunla ilgili böyle bir müşkülat içindeyim. Hemen bir izin çıkartabilecek olsaydım bile onu bir hastaneye yerleştirmek istemezdim çünkü oraya götürülebilse bile fazlaca uzun dayanacağını zannetmiyorum. Aynı mesele çalışma evi için de geçerli; atlatılıp, kandırılmaya, oradan oraya gönderilmeye sabrım olsa bile o sistemi pek beğenmiyorum."

"Kimse beğenmiyor, efendim" diyor Bay George.

"Ona buralardan uzak durması emrini veren şu adamdan korktuğu için bu yerlerin ikisinde de duracağını sanmıyorum; o cehaletle bu adamın her yerde olduğuna ve her şeyi bildiğine inanıyor."

"Kusura bakmayın, efendim" diyor Bay George. "Ama bu adamın adını söylemediniz. Acaba sır mı?"

"Çocuk için öyle. Ama adı Bucket."

"Dedektif Bucket mı efendim?"

"Evet, o."

"O adamı tanıyorum, efendim," diyor süvari, bir duman bulutu üfürüp, göğsünü şişirdikten sonra; "adamın biraz netameli olduğu

konusunda çocuk fazlasıyla haklı." Bay George bunun ardından manalı manalı piposunu içiyor ve sessizce Bayan Flite'a bakıyor.

"Çok ilginç bir hikâye anlatan Jo'nun tekrar ortaya çıktığını Bay Jarndyce ve Bayan Summerson'a haber vermek ve dilerlerse gelip onunla konuşmalarına imkân sağlamak istiyorum. Bu yüzden de şu anda onu düzgün insanların işlettiği küçük bir pansiyona, onu kabul edebilecek bir yere yerleştirmek niyetindeyim. Gördüğünüz gibi," diyor Allan süvarinin girişe yönelmiş bakışlarını takip ederek, "düzgün insanlarla Jo'nun pek tanışıklığı yok. Mesele de bu. Ödemeyi peşinen yapmam karşılığında buralarda onu kabul edebilecek birini tanıyor musunuz?"

Bu soruyu sorarken, süvarinin kolunun dibinde durmuş, tuhaf bir biçimde bükülmüş gövdesi ve yüzüyle süvarinin yüzüne bakan kirli suratlı, ufak tefek birini görüyor. Süvari piposundan birkaç nefes çektikten sonra fikrini danışır gibi ufak adama bakıyor ve adam süvariye göz kırpıyor.

"Bakın, efendim," diyor Bay George, "Bayan Summerson'ı memnun etmek için seve seve kafama bir kurşun yemeye her an hazırım; o hanıma küçük de olsa bir hizmette bulunmak benim için büyük ayrıcalıktır. Ben de Phil de burada zaten derbeder bir hayat sürdürüyoruz. Buranın nasıl bir yer olduğunu görüyorsunuz. Sizin için de uygunsa çocuk için sessiz bir köşe emrinizdedir. Yemek masrafı haricinde para da istemez. İşlerimiz öyle pek ahım şahım bir vaziyette değil. Her an topu dikebiliriz. Ama bu haliyle, gittiği yere kadar burası hizmetinizdedir."

Bay George piposunun geniş bir hareketiyle bütün binayı ziyaretçisinin hizmetine sunuyor.

"Doktor olduğunuza göre," diye ekliyor, "bu talihsiz çocuğun bulaşıcı bir hastalık taşımadığına kesin gözüyle bakıyorum."

Allan buna garanti verebilir.

"Çünkü, efendim," diyor Bay George, başını üzüntüyle sallayarak, "hastalık canımıza yetti."

Ses tonu yeni tanıdığında da aynı hüzünlü yankıyı buluyor. "Yine de size söylemek zorunda olduğum bir şey var," diyor Allan teminatını tekrarladıktan sonra, "çocuk çok zayıf düşmüş; kesin-

likle öyledir diyemem ama belki de iyileşemeyecek kadar kötü durumda olabilir."

"Şu anda durumu kritik mi, efendim?" diye soruyor süvari.

"Evet, korkarım öyle."

"Madem öyle, efendim," diyor süvari kararlı bir tavırla, "ben kendim de normalde serseri bir hayat sürdüğümden bilirim – sokaktan ne kadar çabuk içeri alırsak o kadar iyi olur. Phil! Onu içeri getir!"

Bay Squad bu emri yerine getirmek için omzunu duvara dayayarak harekete geçiyor; süvari de piposunu bitirdiği için bir kenara koyuyor. Jo içeri getiriliyor, Bayan Pardiggle'ın Tokahupu Kızılderililerinden değil; Borrioboola-Gha'yla bir alakası olmadığından Bayan Jellyby'nin kuzucuklarından değil; uzakta olduğu, tanınmadığı için yumuşamamış; yabancı diyarların yetiştirdiği orijinal bir vahşi değil; sıradan yerli malı. Kirli, çirkin, bütün duyuları taciz ediyor, bedenen sıradan sokakların sıradan bir mahluku, ruhen bir inançsız. Pisliği yerli pislik, kanını emenler yerli parazitler, vücudunda yerli yaralar, giysileri yerli paçavralar; İngiliz ikliminin ve toprağının mamulü yerli cehalet tabiatındaki ölümsüzlüğü yok olup giden hayvanlarınkinden de daha değersiz kılıyor. Öne çık, Jo, bütün uyumsuzluğunla öne çık! Tepeden tırnağa alakaya değer tek bir şeyin yok.

Ayaklarını sürüyerek Bay George'un salonuna giriyor ve yere bakarak bir bohça gibi öylece duruyor. Hem içinde bulunduğu vaziyet, hem de neden olduğu şeyler yüzünden ondan uzak durma eğiliminde olduklarını biliyor sanki. Kendisi de onlardan uzak duruyor. Onlarla aynı sınıftan değil, kainatın aynı yerinde yer almıyor. Sınıfsız, yersiz; ne hayvan ne insan.

"Bak, Jo!" diyor Allan. "Bu Bay George."

Jo biraz yerlere baktıktan sonra gözlerini bir an kaldırıp tekrar indiriyor.

"Onu dostun kabul et çünkü sana burada kalacak yer verecek."

Jo eliyle, selam verme manasına gelen bir hareket yapıyor. Biraz düşündükten, ağırlığını verdiği ayağını değiştirdikten, azıcık kımıldandıktan sonra "çok minnettar" olduğunu söylüyor.

"Burada emniyette sayılırsın. Şu anda tek yapman gereken söz dinlemek ve güç kuvvet kazanmak. Bir de ne yaparsan yap bize doğruyu söyle, Jo."

"Söylemezsem düşüp öleyim" diyor Jo, en sevdiği yeminini ederek. "Sizin bildiğiniz şey dışında başımı belaya sokcak bişi yapmadım, efendim. Başımı hiç belaya sokmadım, efendim – hiçbi şi bilmemek ve açlık haricinde."

"Sana inanıyorum. Şimdi Bay George'u dinle. Sanırım seninle konuşmak istiyor."

"Niyetim sadece," diyor Bay George şaşırtıcı ölçüde dik ve cüsseli, "ona yatacağı ve iyi bir uyku çekeceği yeri göstermekti. İşte şurası." Süvari konuşurken onları galerinin öteki tarafına götürüp küçük kabinlerden birinin kapısını açıyor. "İşte burası! Döşek işte şu, davranışlarına dikkat ettiğin müddetçe burada Bay, kusura bakmayın efendim," Allan'ın ona verdiği karta bakıyor, "Bay Woodcourt'un istediği kadar kalabilirsin. Ateş edildiğini duyarsan korkma; hedeflere nişan alırlar sana değil. Bir tavsiyem daha olacak, efendim," diyor süvari ziyaretçisine dönerek, "Phil, buraya gel!"

Phil her zamanki taktikleriyle yanlarına geliyor.

"Bu adamı bebekken sokakta bulmuşlar, efendim. Bu zavallı mahluka karşı bir alaka beslemesi doğaldır. Öyle değil mi, Phil?"

"Kesinlikle öyle, patron" diye cevaplıyor Phil.

"Düşünüyordum da, efendim," diyor Bay George, masa yerine bir davulun üzerinde savaş konseyine fikirlerini beyan ediyormuş gibi askeri bir edayla, "bu adam onu bir hamama götürse, üzerine de üç beş bir şey alsa..."

"Bay George, ne kadar düşüncelisiniz," diyor Allan cüzdanını çıkararak, "ben de sizden bu iyiliği rica edecektim."

Phil Squod'la Jo hemen bu ıslah vazifesine gönderiliyorlar. Başarısından büyük coşku duyan Bayan Flite, mahkemeye doğru keyifle yola koyuluyor; gitmezse dostu Başyargıcın onu merak edeceğinden ya da onca zamandır beklediği hükmü onun yokluğunda vereceğinden korkuyor; "bunca seneden sonra böyle bir şey çok büyük talihsizlik olur, sevgili doktorcuğum ve generalciğim."

Allan fırsattan istifade dışarı çıkıp birkaç kuvvetlendirici ilaç alıyor; eczane yakın olduğundan kısa sürede geri dönüyor ve süvarinin salonu arşınladığını görünce o da ona katılıyor.

"Anladığım kadarıyla," diyor Bay George, "Bayan Summerson'u iyi tanıyorsunuz."

Evet, öyle.

"Bir akrabalık bağınız var mı, efendim?"

Hayır, yok.

"Bu merakımın kusuruna bakmayın" diyor Bay George. "Ama bu zavallı mahlukla, Bayan Summerson ona talihsiz bir alaka gösterdiği için normalden biraz fazla ilgileniyormuşsunuz gibi geldi. Benim için durum öyle."

"Benim için de, Bay George."

Süvari Allan'ın güneşte yanmış yanağına, parlak, siyah gözlerine şöyle bir bakış fırlatıyor, boyunu, kalıbını hızla bir ölçüyor ve takdir ettiğini belli ediyor.

"Siz dışarı çıktıktan sonra, çocuğun demesi, Bucket'ın Lincoln's Inn Fields'ta onu götürdüğü yazıhaneyi gayet iyi bildiğime karar verdim. Çocuk ismi bilmese de ben bu konuda size yardımcı olabilirim. Orası Tulkinghorn'un yeri. Kesinlikle öyle."

Allan ismi tekrar ederek, soru soran gözlerle ona bakıyor.

"Tulkinghorn. Adamın adı bu. Adamı tanıyorum; bir keresinde onu kızdırmış bir müteveffayı bulmak için Bucket'la çalıştığını da biliyorum. Ne yazık ki bu adamı tanıyorum, efendim."

Allan doğal olarak bu adamın nasıl biri olduğunu soruyor.

"Nasıl yani! Dış görünümü mü?"

"Sanırım o kadarını biliyorum. Mizacını kastetmiştim. Genel olarak nasıl biridir?"

"Madem öyle, söyleyeyim," diyor süvari, birden durup ellerini geniş göğsünde öfkeyle kavuşturuyor, yüzü kıpkırmızı; "insanı kahredecek kadar kötü bir adam. İnsana yavaş yavaş işkence eden bir adam. Eski paslı bir karabina kadar yoktur insanlığı. Bana bütün herkesten daha fazla huzursuzluk, daha fazla rahatsızlık veren ve kendimden iyice tiksinmemi sağlayan bir adam. İşte, Tulkinghorn böyle biri!"

"Böyle hassas bir noktaya parmak bastığım için üzgünüm" diyor Allan.

"Hassas mı?" Süvari bacaklarını daha da açıyor, koca sağ elinin avcuna tükürüyor ve elini hayali bıyığının üzerine koyuyor. "Sizin suçunuz yok, efendim; ama varın siz karar verin. Üzerimde bir gücü var. Demin sözünü ettiğim, beni buradan yaka paça atabilecek olan kişi o. Beni sürekli bir tahterevallinin üzerinde tutuyor. Ne yukarı çıkartıyor ne aşağı indiriyor. Ona yapacak bir ödemem olduğunda, biraz zamanını rica ettiğimde ya da onu görmemi gerektiren bir şey olduğunda bile yanına kabul etmiyor, dinlemiyor –Clifford's Inn'deki Melchisedech'e gönderiyor, Clifford Inn'deki Melchisedech beni tekrar ona gönderiyor– onun yapıldığı taştan yapılmışım gibi beni oyalayıp duruyor. Hayatımın yarısını onun kapısında beklemekle geçiriyorum. Umrunda mı? Hayır. Onu kıyasladığım eski paslı karabina ne kadar umursarsa o kadar umursuyor. Beni taciz ediyor, içimi kanırtıyor ta ki –ne saçmalık– kendimi kaybedene kadar. Bay Woodcourt"; süvari yürüyüşüne devam ediyor; "yaşlıdır deyip geçiyorum; ama atımı mahmuzlayıp, güzel bir çayırda ona doğru dörtnala gitmediğime seviniyorum. Çünkü beni sevk ettiği o ruh hallerinden birinde böyle bir fırsat yakalarsam onu ezer geçerim, efendim!"

Bay George öyle heyecanlanmış ki alnını kolunun yeniyle silmek zorunda kalıyor. Celalini Milli Marşı ıslıkla çalarak yatıştırmaya çalışırken bile istemsizce başını sallamaya ve derin nefesler almaya devam ediyor; bir yandan da gömleğinin önü kendini boğuluyormuş gibi hissetmesini engellemeye yetecek kadar açık değilmiş gibi ikide bir aceleci bir el hareketiyle yakasını düzeltiyor. Kısacası Allan Woodcourt'un, Bay Tulkinghorn'un sözü edilen çayırda ezilip geçileceğine hiç şüphesi kalmıyor.

Jo'yla kılavuzu geri dönüyorlar ve Jo, Phil tarafından özenle yatağına yatırılıyor; Allan çocuğun ilacını kendi elleriyle verdikten sonra Phil'e çeşitli talimatlar bırakıyor. Artık sabah epeyce ilerlemiş. Allan giyinip kahvaltı etmek için evine dönüyor; sonra hiç dinlenmeden keşfini bildirmek üzere Bay Jarndyce'e gidiyor.

Bay Jarndyce, bu konuyu çok gizli tutmak için bazı sebepler olduğunu söyleyerek ve meseleyle cidden ilgilenerek, onunla bir-

likte salona geliyor. Jo sabah söylediklerini bellibaşlı bir değişiklik yapmadan Bay Jarndyce'e de tekrar ediyor. Ama bu sefer göğsündeki araba iyice ağırlaşmış gibi, sesi de kof kof geliyor.

"Bırakın burada sessizce yatayım, artık beni kovmayın," diyor Jo güçlükle; "benim eskiden süpürdüğüm yerin ordan geçen olursa, Bay Snagsby'ye eskiden tanıdığı Jo'nun artık çok uzağa gitceğini sölerse minnettar kalırım. Benim gibi bir bahtsızın ne kadar minnettar kalması mümkünse ondan da fazla minnettar kalırım."

Bir iki gün zarfında hukuk kırtasiyecisinden o kadar çok bahsediyor ki Allan, Bay Jarndyce'e danıştıktan sonra Cook's Court'a gitmeye karar veriyor; bilhassa da artık araba yolda kalmaya yüz tuttuğu için.

Bu yüzden de Cook's Court'a yollanıyor. Bay Snagsby gri önlüğü ve kolluklarıyla tezgâhının arkasında, parşömen üzerine büyütülmüş tapu senetlerini inceliyor; uçsuz bucaksız bir parşömen ve hukuk yazısı çölü, sağda solda korkunç tekdüzeliği bozup yolcuyu ümitsizlikten kurtaran birkaç büyük harf vahası var. Bay Snagsby bu mürekkep kuyularından birini kenara bırakıp, yabancıyı işe hazırlık öksürüğüyle karşılıyor.

"Beni hatırlamadınız mı, Bay Snagsby?"

Eski korkuları hiç geçmemiş olduğu için kırtasiyecinin kalbi güm güm çarpmaya başlıyor. Cevap vermek için kendini zorluyor, "Hayır efendim, hatırladığımı söyleyemeyeceğim. Ayıptır söylemesi sizi daha önce hiç görmemişim gibi geliyor, efendim."

"İki kere görüşmüştük" diyor Allan Woodcourt. "Bir keresinde zavallı bir hastanın başında, bir keresinde de..."

"Şimdi olan oldu!" diye düşünüyor ürkek kırtasiyeci, başından aşağı kaynar sular boşalarak. "Olan oldu, artık her şey açığa çıkacak!" Ama ziyaretçisini küçük yazıhaneye alıp kapısını kapatacak kadar kafasını toplamayı başarıyor.

"Evli misiniz, efendim?"

"Hayır, değilim."

"Bekâr olmanıza rağmen," diyor Bay Snagsby hüzünlü bir fısıltıyla, "mümkün olduğunca alçak sesle konuşmaya gayret eder

misiniz? Çünkü bizim hatun bir yerlerde bizi dinlemiyorsa size bütün dükkânı, üzerine de beş yüz pound vermeye hazırım!"

Bay Snagsby büyük bir yeis içinde taburesine oturup sırtını masasına dayıyor, sızlanıyor:

"Hayatımda hiç sırrım olmadı, efendim. Şimdiye kadar bizim hatunu bir kez olsun aldatmışlığım yoktur, belleğimde böyle bir yük bulunmaz. Ama, buna rağmen, sırra gizeme dolanmış vaziyetteyim, artık hayatım yük gibi gelmeye başladı."

Ziyaretçisi bundan duyduğu üzüntüyü belirtiyor ve Jo'yu hatırlayıp hatırlamadığını soruyor. Bay Snagsby bastırılmış bir iniltiyle, hatırlamaz mıyım diyor!

"Bizim hatunun –benim haricimde– böylesi kafayı taktığı bir kişi daha yoktur" diyor Bay Snagsby.

Allan nedenini soruyor.

"Neden mi?" diyor Bay Snagsby, ümitsizce kel kafasının arkasındaki saç tutamını çekiştirerek. "Nerden bileyim? Ama siz bekârsınız, efendim, evli birine bir daha böyle bir soru sormayın sakın!"

Bu faydalı nasihatten sonra Bay Snagsby kaderine razı olduğunu gösteren hüzünlü bir öksürük koyveriyor ve ziyaretçisinin söylediklerini dinlemeye koyuluyor.

"Yine aynı şey!" diyor Bay Snagsby, hislerinin hararet ve sesinin alçaklığı arasında yüzünün rengi atıyor. "Bu sefer de başka bir doğrultu! Birisi bana, büyük bir ciddiyetle, Jo'dan hiç kimseye hatta bizim hatuna bile söz etmememi tembihliyor. Sonra bir başkası, yani siz, gelip aynı ciddiyetle Jo'dan bilhassa da bu öteki kişiye söz etmememi istiyor. Sanki özel bir akıl hastanesindeyim! Hatta, ayıptır söylemesi, Londra Tımarhanesindeyim!" diyor Bay Snagsby.

Ama vaziyet umduğu kadar kötü çıkmıyor; üzerinde oturduğu mayın patlamıyor, içine yuvarlandığı çukur derinleşmiyor. Yufka yürekli olduğu ve Jo'nun durumu hakkında anlatılanlardan etkilendiği için akşama doğru sessizce ortadan kaybolmayı başarabilirse bir "uğramaya" seve seve razı oluyor. Akşam olduğunda sessiz sedasız uğruyor ama belki Bayan Snagsby de onun kadar sessiz bir tertipçi çıkar, belli mi olur?

Jo eski dostunu gördüğüne çok memnun oluyor; tek başlarına kaldıklarında Bay Snagsby'nin onun gibi biri için onca yolu gelmesinin olağanüstü bir nezaket olduğunu söylüyor. Gördüğü manzara karşısında çok müteessir olan Bay Snagsby hemen masanın üzerine yarım pound bırakıyor; her türlü yara için kullandığı o büyülü merhem.

"Nasılsın bakalım, evlatçığım?" diye soruyor kırtasiyeci, sempatiyle öksürerek.

"Şanslıyım, Bay Snagsby, çok," diyor Jo, "hiç eksiğim yok. Öyle raatım ki o kadar olur. Bay Snagsby! Yaptıım için çok üzgünüm ama istemeden oldu, efendim."

Kırtasiyeci usulca yarım pound daha bırakıyor ve neye üzüldüğünü soruyor.

"Bay Snagsby," diyor Jo, "öbür hanıma benzeyen ama öbür hanım olmayan o hanıma hastalık bulaştırdım, ama hiçbiri bana bi şey demedi, öyle iyiler ki, ben de öyle talihsizim ki. Dün o hanım gelip beni gördü, dedi ki 'Ah, Jo!' dedi. 'Seni kaybettik sanmıştık, Jo!' dedi. Gülümseyerek, sessiz sessiz oturdu, yaptıım yüzünden bana ne tek kelime etti, ne kötü baktı, hiç, ben de duvara döndüm, Bay Snagsby. Bay Jarnders'ın bana arkasını dönmek zorunda kaldıını gördüm. Bay Woodcot da beni rahatlatmak için bi şiler vermeye geldi, gece gündüz hep geliyo, üzerime eğilip beni cesaretlendirici şeyler sölerken gözünden yaşların aktığını görüyorum, Bay Snagsby."

İyice duygulanan kırtasiyeci, masanın üzerine yarım pound daha bırakıyor. Bu şaşmaz devanın tekrarından başka hiçbir şey onu rahatlatmıyor.

"Ben düşündüm de, Bay Snagsby," diyor Jo, "siz çok büyük yazabilirsiniz, di mi, çok büyük"

"Evet, Jo" diyor kırtasiyeci.

"Ama aşırı büyük" diyor Jo hevesle.

"Evet, evlatçığım."

Jo keyifle gülüyor. "Madem ö'le, Bay Snagsby, ben düşündüm de, artık temelli gidince, başka bir yere gönderilemeyecek yere gidince, acaba, büyük, kocaman, herkesin her yerden görceği gibi

yazar mısınız, yaptıım için çok ama çok üzgün olduumu, istemeden olduunu yazar mısınız; bi şi bilmesem de Bay Woodcot'un bi kere bu yüzden ağladığını biliyom, hep üzüldüğünü de, umarım beni affeder. Eğer yazı bunu çok büyük sölerse affeder belki."

"Yazarım, Jo. Çok büyük yazarım."

Jo tekrar gülüyor. "Teşekkür, Bay Snagsby. Çok iyisiniz, efendim. Şindi çok rahatladım."

Ufak tefek, mülayim kırtasiyeci yarım kalan, bitmeyen bir öksürükle dördüncü yarım poundunu da bırakıyor –bu kadar çok yarım pound gerektiren bir vakayla daha önce hiç karşılaşmamış– ve gitmek için ayağa kalkıyor. Jo'yla ikisi, dünya üzerinde bir daha asla karşılaşamayacaklar. Asla.

Çünkü artık iyice ağır ilerleyen yük arabası yolculuğunun sonuna yaklaşıyor ve taşlık bir yerde güçlükle yoluna devam ediyor. Gün boyu, yolları bozuk dik yokuşlara çıkıyor, yıpranmış, dağılmış. Güneşin doğup da onu hâlâ yorucu yolculuğuna devam eder vaziyette bulacağı günler sayılı.

Phil Squod, isli barutlu yüzüyle, hem hemşirelik hem de köşedeki küçük masasında silahtarlık yapıyor; sık sık Jo'ya bakıp, yeşil şapkasını eğerek ve onu cesaretlendirmek için tek kaşını kaldırarak "Dayan, oğlum! Dayan!" diyor. Bay Jarndyce de sık sık geliyor, Allan Woodcourt ise neredeyse hep orada; ikisi de Kaderin bu sokak çocuğunu nasıl çok farklı hayatların ağına doladığını düşünüyor. Süvari de sürekli ziyaretine geliyor; atletik vücuduyla kapıyı dolduruyor ve dinçliğinin, gücünün bereketi Jo'nun üzerine de geçici bir canlanma saçıyor, onun neşeli sözlerine biraz daha kuvvetli cevaplar veriyor.

Jo bugün bir uyku ya da baygınlık içinde, yeni gelen Allan Woodcourt, o tükenmiş vücuduna bakarak yanında duruyor. Bir müddet sonra yavaşça yatağın kenarına oturuyor –tıpkı hukuk yazıcısının odasında oturduğu gibi– ve çocuğun göğsüne, kalbine dokunuyor. Araba artık durmak üzere ama hâlâ sürüklenmeye gayret ediyor.

Süvari sessiz ve hareketsiz kapıda duruyor. Phil çekiciyle çıkarttığı küçük tıkırtıyı kesiyor. Bay Woodcourt o ciddi mesleki alaka

ve dikkatle yüzüne bakıyor ve süvariye manidar bir nazar fırlatarak Phil'e masasını dışarı taşımasını işaret ediyor. Küçük çekiç bir daha kullanıldığında üzeri epeyce toz tutmuş olacak.

"Jo! Neyin var? Korkma."

"Sandım ki," diyor Jo, yerinde sıçramış etrafına bakıyor, "yine Yapayalnız-Tom'dayım sandım. Sizden başka kimse yok mu, Bay Woodcot?"

"Yok."

"Yapayalnız-Tom'a geri gitmedim. Di mi efendim?"

"Hayır." Jo "Çok teşekkür ederim" diye mırıldanarak gözlerini kapıyor.

Allan onu bir müddet dikkatle izledikten sonra ağzını iyice kulağına yaklaştırıyor ve alçak, kolay anlaşılır bir sesle:

"Jo! Hiç dua biliyor musun?" diye soruyor.

"Hiç bi şi bilmiyom, efendim."

"Kısacık bir dua bile bilmiyor musun?"

"Hayır, efendim. Bilmiyom. Bay Snagsby'nin evinde Bay Chadbands'ın dua ettiğini duydum ama bana değil de kendine konuşur gibiydi. Çok dua ediyodu ama ben bi şi anlamıyodum. Yapayalnız-Tom'a bi sürü dua eden adamlar geldi ama hepsi başkalarının yanlış dua ettiğini söylediler, hepsi kendi kendine konuşur gibiydi, birbirlerini suçluyolardı, bizle konuşmuyolardı. Biz hiç bi şi anlamazdık. Ben bütün bunlardan hiç bi şi anlamadım."

Bunları söylemesi çok uzun sürüyor; ancak tecrübeli ve dikkatli biri onu duyabilir ve ne dediğini anlayabilir. Kısa bir uyku ya da baygınlıktan sonra, yataktan kalkmak için büyük gayret gösteriyor aniden.

"Dur, Jo! Yine ne var?"

"Artık mezarlığa gitmem lazım, efendim" diyor vahşi bir bakışla.

"Yat da anlat. Hangi mezarlık Jo?"

"Bana çok iyi davranan o adamı gömdükleri mezarlığa, çok iyiydi, çok iyi. O mezarlığa gidip, beni de onun yanına yatırmalarını istiycem. Oraya gidip gömülmek istiyom. Bana derdi ki 'Bugün ben de senin kadar fakirim, Jo' derdi. Şimdi ona onun kadar hasta olduğumu ve yanına yatmaya geldiğimi söylemek istiyom."

"Onun da zamanı var, Jo. Onun da zamanı var."

"Ah! Belki ben tek başıma gidersem bana izin vermezler. Beni oraya götürüp, onun yanına yatırcağnıza söz verir misiniz efendim?"

"Veririm."

"Teşekkür, efendim. Teşekkür. Beni içeri almadan önce anahtarı bulmaları gerek, çünkü kapı hep kilitli. Orada bi basamak var, süpürgemle temizlerdim. ... Ortalık çok karardı, efendim. Işık geliyor mu?"

"Geliyor, Jo."

Araba artık parça parça, bozuk yol da sonuna çok yakın.

"Jo, zavallım benim!"

"Sizi karanlıkta duyuyom efendim ama çıkmaya uğraşıyom – bana elinizi verin."

"Jo, söylediklerimi tekrarlar mısın?"

"Söylediğiniz her şeyi söylerim çünkü iyi olduğunu biliyom, efendim."

"CENNETTEKİ."

"Cennetteki! – evet, çok güzel efendim."

"BABAMIZ."

"Babamız – ışık geliyor mu efendim?"

"Şimdi gelecek. ADIN MUKADDES OLA!"

"Adın –mukaddes–"

Gece karanlığına ışık düştü. Öldü!

Öldü, Majesteleri. Öldü, lordlar ve beyefendiler. Öldü, her tarikattan Hakiki Papazlarla Sahte Papazlar. Öldü, yüreğinde Mukaddes bir sevgiyle doğmuş bütün erkekler ve kadınlar. Ve günbegün etrafımızda böyle böyle ölmekteler.

XLVIII. Bölüm

KUŞATMA

Lincolnshire'daki ev çok sayıdaki gözünü bir kez daha kapattı ve şehirdeki ev uyandı. Lincolnshire'da çerçevelerinin içindeki eski Dedlock'lar uyukluyorlar, uzun oturma odasında hafif bir esinti sanki onların düzenli nefesleriymiş gibi mırıldanıyor. Şehirde şimdinin Dedlock'ları ateş gözlü arabalarıyla geceyi gürültüyle katediyor ve Dedlock Uşakları tevazularını simgelemek için başlarına sürdükleri küllerle (ya da saç pudrasıyla) holün küçük pencerelerinde durgun sabahları tembel tembel geçiriyorlar. Sosyete dünyası –hemen hemen beş kilometre çapında muazzam bir küre– son sürat dönüyor ve güneş sistemi de kendisi için belirlenmiş yerinde saygıyla vazifesini görüyor.

Kalabalığın en fazla, ışıkların en parlak olduğu, bütün duyulara en büyük zarafet ve letafetle hitap edilen yerde Leydi Dedlock var. Tırmandığı ve kabul edildiği o ışıltılı yücelerden hiç eksik olmuyor. O gurur pelerini altında her şeyi saklayabileceğine dair eski inancı yerle bir olsa da, şu anda etrafındakilerin gözündeki konumunun ertesi güne kalıp kalmayacağından emin olamasa da haset gözlerin bakışları altında teslim olmak ya da çaresiz kalmak mizacına aykırı. Son zamanlarda daha güzelleştiğini, daha mağrurlaştığını söylüyorlar. Takatsiz kuzen onun –pek çok kadına toz yutturacak kadar– güzel olduğunu ama –biraz tedirgin edici bir yanı– Shakespeare'in hani şu münasebetsiz kadınını –geceleri yataktan kalkıp ortalıkta dolanan– hatırlattığını söylüyor.

Bay Tulkinghorn hiçbir şey söylemiyor; hiçbir şey belli etmiyor. Eskiden olduğu gibi şimdi de odaların kapılarında, o sarkık beyaz fuları eski moda kravatlar gibi gevşekçe bağlanmış, Asilzadelerin büyüklük taslamalarını sineye çekiyor ve hiç renk vermiyor. Hâlâ leydimizin üzerinde bir etkisi olabilecek son kişi gibi görünüyor. Leydimiz de ondan korkabilecek son kadın gibi.

Chesney Wold'daki kule odasında son konuşmalarından beri leydimizin yüreğinde bir ağırlık var. Şimdi bunu atmaya kararlı ve hazır.

Yüce dünyada sabah; küçük güneşe sorarsan öğleden sonra. Pencereden bakmaktan bıkan Mercury'ler holde pinekliyorlar; heybetli, koca kafalarını fazlaca irileşmiş ayçiçekleri gibi yere sarkıtıyorlar. O cafcaflı görüntülerinin altında yine ayçiçekleri gibi tohuma kaçmış bir halleri var. Kütüphanedeki Sir Leicester, Parlamento komisyonunun raporu üzerinde, ülkenin hayrına uykuya dalmış. Leydimiz Guppy adındaki genç adamı dinlediği odada oturuyor. Rosa yanında ve onun mektuplarını yazıp, ona bir şeyler okuyor. Sonra Rosa nakış işlemeye ya da öyle sevimli bir başka iş yapmaya koyuluyor; o başı işine eğik dururken leydimiz sessizce onu seyrediyor. Bugün kim bilir kaçıncı.

"Rosa."

Güzel köylü yüzü güleç güleç ona bakıyor. Sonra leydimizin ne kadar ciddi olduğunu görünce duralayıp şaşırıyor.

"Kapıya bak bakayım. Kapalı mı?"

Evet. Kapıya gidip geri dönüyor, yüzünde daha büyük bir hayret.

"Sana bir sır vereceğim, yavrum çünkü muhakemene güvenmesem de bana olan bağlılığına güveniyorum. Yapacaklarımı senden hiç saklamayacağım. Ama söyleyeceklerim aramızda sır olarak kalmalı. Aramızda geçenleri kimseye anlatma."

Küçük, çekingen güzel bütün içtenliğiyle bu sırrı saklayacağına söz veriyor.

"Rosa," diyor Leydi Dedlock, sandalyesini biraz daha yaklaştırmasını işaret ederek; "sana herkese davrandığımdan daha farklı davrandığımın farkında mısın?"

"Evet, leydim. Çok daha yumuşak davranıyorsunuz. Ama ben sizin gerçek halinizi bildiğimi düşünüyorum."

"Demek gerçek halimi bildiğini düşünüyorsun. Benim zavallı yavrum!"

Bunu bir nevi küçümsemeyle söylüyor –ama Rosa'ya yönelik değil– ve hülyalı hülyalı ona bakarak düşüncelere dalıyor.

"Rosa, beni ferahlattığın, rahatlattığın aklına gelir mi? Senin genç ve tabii olmanın, beni sevmenin, bana şükran duymanın seni yakınımda bulundurmayı benim için bir keyif haline getirdiğini düşünür müsün hiç?"

"Bilmiyorum, leydim; bunu ümit dahi edemem. Ama bütün yüreğimle böyle olmasını dilerim."

"Kesinlikle böyle, küçüğüm."

Güzel yüzün sevinç patlaması, karşısındaki alımlı yüzdeki karanlık ifadeyle ketleniyor. Ürkekçe bir açıklama bekliyor.

"Bugün sana, Git! Beni bırak! diyecek olsam bana büyük bir acı ve sıkıntı verirdi ve kendimi çok yalnız hissederdim."

"Leydim! Size karşı bir kusur mu işledim?"

"Hiç kusurun yok. Yanıma gel."

Rosa, leydimizin ayakları dibindeki tabureye ilişiyor. Leydimiz o meşhur Demirci Ustası gecesinin anaç dokunuşuyla elini onun koyu renk saçları üzerine koyup usulca orada tutuyor.

"Senin mutlu olmanı istediğimi ve bu dünyada bir kişiyi olsun mutlu etmeyi başarabileceksem seni mutlu edeceğimi söylemiştim, Rosa. Bunun imkânı yok. Seninle hiç mi hiç alakası olmayan, sadece benden kaynaklanan bazı sebepler yüzünden senin burada kalmaman daha iyi olacak. Burada kalmamalısın. Bunu temin etmek için gerekli teşebbüste bulundum. Sevgilinin babasına bir mektup yazdım, bugün buraya gelecek. Bütün bunları senin iyiliğin için yaptım."

Ağlayan kız onun elini öpücüklere boğarak, birbirimizden ayrılırsak ben ne yaparım, ne yaparım, ne yaparım diye hıçkırıyor! Hanımı onu yanağından öpüyor ve başka bir cevap vermiyor.

"Artık daha iyi şartlarda mutlu ol, yavrum! Sevil ve mutlu ol!"

"Ah, leydim, ben zaman zaman – böyle serbest konuşmamın kusuruna bakmayın– sizin mutlu olmadığınızı düşünmüşümdür."

"Ben!"

"Beni gönderdiğinizde daha mı mutlu olacaksınız? Lütfen, lütfen bir daha düşünün. İzin verin biraz daha kalayım!"

"Bu yaptığım şeyi kendim için değil, senin için yaptığımı söyledim, yavrum. Artık iş işten geçti. Sana karşı hislerim, Rosa, şu anki hislerimdir – biraz sonraki davranışlarımı dikkate alma. Bunu unutma ve söylediklerimi gizli tut. Benim için bu kadarını yap, bundan böyle hiçbir bağımız kalmamıştır!"

Kendini saf yürekli can yoldaşının yanından koparıp odadan çıkıyor. Akşamüzeri tekrar sahanlıkta belirdiğinde en kibirli ve soğuk tavrı var üzerinde. Sanki bütün şefkat, sevgi ve alaka dünyanın ilk safhalarında tükenmiş de diğer canavarlarla birlikte dünya üzerinden silinmiş gibi kayıtsız.

Mercury Bay Rouncewell'i takdim ediyor, ortaya çıkmasının nedeni de bu. Bay Rouncewell kütüphanede değil, ama o kütüphaneye gidiyor. Sir Leicester orada ve ilk olarak onunla konuşmak istiyor.

"Sir Leicester, sizinle... ama meşgulsünüz sanırım."

Yok canım! Hiç de değil. Sadece Bay Tulkinghorn.

Hep el altında. Her köşebaşından fışkırıyor. Ne rahat ne emniyet bırakıyor insanda.

"Kusura bakmayın, Leydi Dedlock. İsterseniz ben çıkayım."

Açıkça "İstediğiniz takdirde kalmaya muktedir olduğunuzu gayet iyi biliyorsunuz" diyen bir bakışla, gitmesinin gerekli olmadığını söylüyor ve bir iskemleye yöneliyor. Bay Tulkinghorn, hantal bir selamla sandalyeyi onun için biraz öne çekiyor ve karşıdaki pencerenin yanına çekiliyor. Leydi Dedlock'la artık sessizleşen sokağın solan ışığı arasına girince gölgesi üzerine düşüyor ve önünü karartıyor. Tıpkı hayatını kararttığı gibi.

En iyi haliyle bile donuk bir sokak; iki uzun ev sırası birbirlerine öyle gaddar bakıyorlar ki, en büyük malikânelerin yarım düzine kadarı sanki taştan yapılmamış da zamanla bu bakışlardan taşlaşmış gibi duruyor. Öyle kasvetli bir ihtişamı var ki sokağın, canlılığa gönül indirmemeye öyle kararlı ki kapılarla pencereler siyah boya ve tozdan müteşekkil iç karartıcı bir görünüm arz ediyor,

arkadaki yankılı ahırlarınsa, sanki asilzade heykellerindeki savaş atları için yapılmışçasına sıkıcı ve hantal bir hali var. Karmaşık demir tezyinatı büklüm büklüm merdiven kenarlarını sarıyor bu korkunç sokakta; bu taşlaşmış sarmaşıkların üzerinde yeniyetme gaz lambalarına öfkeyle bakan yaşını başını almış meşale söndürücüleri var. Cesur çocukların, arkadaşlarının şapkalarını içlerinden geçirmeye çalıştığı (şu andaki tek kullanım alanı) üç beş ince demir halka, paslı yaprakların arasında artık kullanılmayan gazyağının anısına muhafaza ediliyor. Hatta dibinde istiridye gibi bir kulbu olan küçük komik bir cam şişede tutunmayı başarmış gazyağının kendisi de her gece, Lordlar Kamarasındaki yüce ve sıkıcı efendisi gibi, yeni ışıklara mahmur mahmur göz kırpıyor.

Bu yüzden de Bay Tulkinghorn'un yanında durduğu pencereden Leydi Dedlock'un görmek isteyebileceği fazla bir şey yok. Yine de –yine de– içten içe o şahsiyetin oradan çekilip gitmesini ister gibi o tarafa bakıyor.

Sir Leicester leydisinin affına sığınıyor. Ne diyecekti acaba?

"Bay Rouncewell'in burada olduğunu söyleyecektim (benim davetim üzerine geldi), şu kız meselesini halletsek iyi olacak. Bu işten artık bana gına geldi."

"Nasıl yardımcı olabilirim?" diye soruyor Sir Leicester şüpheyle.

"Onunla burada görüşüp bu işi bitirelim. Onu yukarı göndermelerini söyler misiniz?"

"Bay Tulkinghorn rica etsem, şu zili çalsanız. Teşekkür ederim. Demirci beyefendiden," diyor Mercury'ye, mesleğe ne dendiğini tam hatırlayamayarak, "buraya gelmesini rica et."

Mercury demirci beyefendiyi getirmeye gidiyor, buluyor ve getiriyor. Sir Leicester bu demirşinas şahsiyeti kibarca karşılıyor.

"Umarım iyisinizdir, Bay Rouncewell. Oturun. (Avukatım Bay Tulkinghorn.) Leydim sizinle konuşmak istiyordu Bay Rouncewell" diyor onu elinin bir hareketiyle, ustalıkla o tarafa havale ederek.

"Leydi Dedlock'un" diyor demirci beyefendi, "bana söyleme şerefini bahşedeceği her şeye gereken dikkati göstermekten memnuniyet duyarım."

Ona döndüğünde, Leydi Dedlock'un önceki sefer üzerinde bıraktığı izlenimden daha nahoş bir durumla karşılaşıyor. Mesafeli buz gibi bir hava leydimizin etrafında soğuk bir atmosfer yaratmış, halinde tavrında önceki gibi açıklığı teşvik eden hiçbir şey yok.

"Sizin için bir sakıncası yoksa, efendim," diyor Leydi Dedlock sıkıntıyla, "oğlunuzun arzusu konusunda aranızda bir şey geçip geçmediğini sorabilir miyim?"

Bu soruyu sorarken o bıkkın gözlerini Bay Rouncewell'e çevirmek onun için adeta eziyet gibi.

"Yanlış hatırlamıyorsam, Leydi Dedlock, sizi daha önce görme mutluluğuna erdiğimde oğluma bu... arzusunu yenmesini ciddiyetle tavsiye edeceğimi söylemiştim." Demirci Ustası onun kullandığı arzu kelimesini özellikle vurguluyor.

"Bunu yaptınız mı?"

"Tabii yaptım!"

Sir Leicester tasdik edercesine başını sallıyor. Gayet münasip. Demirci beyefendi bu şekilde davranacağını beyan ettiğine göre, oğluna böyle bir tavsiyede bulunmak mecburiyetindeydi zaten. Bu açıdan adi madenlerle kıymetli madenler arasında bir anlaşmazlık yok. Son derece münasip.

"Peki, dediğinizi yaptı mı?"

"Aslına bakarsanız, Leydi Dedlock, size kesin bir cevap veremeyeceğim. Korkarım hayır. Muhtemelen henüz bunu başaramadı. Bizim gibi yaşayanlar arada bir bazı temayüllerimizi... arzularımızla bir tutarız ki bu da onlardan kolayca kurtulmamızı zorlaştırır. Sanırım bazı konularda fazlaca ciddi davranmak bize has bir şey."

Sir Leicester, bu ifadenin gizliden gizliye Wat Tyler'a yaraşır bir anlam içerdiğinden şüphelenip biraz heyheyleniyor. Bay Rouncewell gayet sakin ve kibar ama bu sınırlar dahilinde ses tonunu karşılaştığı muameleye göre ayarlıyor.

"Çünkü," diyor leydimiz, "bu konuyu ne zamandır düşünüyorum – beni artık iyice usandırdı."

"Gerçekten de çok üzgünüm."

"Bu konuda ben de Sir Leicester'ın söyledikleriyle mutabıkım;" Sir Leicester'ın koltukları kabarıyor; "bu arzunun sona erdiği ko-

nusunda bize bir teminat veremeyecekseniz kızın yanımdan ayrılmasının daha iyi olacağına karar verdim."

"Size böyle bir teminat vermem mümkün değil, Leydi Dedlock. Hem de hiç değil."

"Madem öyle, gitsin daha iyi."

"Kusura bakmayın leydim," diye araya giriyor Sir Leicester, "ama belki de bunu yapmakla, bu genç kadına hak etmediği bir zarar veriyor olabilirsiniz. Bu genç kadın," diyor Sir Leicester, meseleyi bir tabağa yemek servisi yapar gibi elinin ihtişamlı bir hareketiyle ortaya koyarak, "ne kadar talihliymiş ki, muhterem bir leydinin alakasına ve lütfuna mazhar oldu; ayrıca o muhterem leydinin koruması altında, böylesi bir mevkinin ona kazandırdığı muhtelif ayrıcalıklara sahip ki onun durumundaki bir genç kadın için bunlar kuşkusuz büyük ayrıcalıklardır – kesinlikle çok büyük olduklarına inanıyorum, efendim. Esas mesele, bu genç kadın bütün bu ayrıcalıklardan ve başına konan talih kuşundan, sırf"; Sir Leicester başını demirci ustasından yana özür diler gibi ama vakarla eğerek cümlesini bağlıyor; "Bay Rouncewell'in oğlunun dikkatini çekti diye mahrum edilmeli mi? Yani bu cezayı hak etti mi? Ona karşı haksızlık olmaz mı? Önceki kararımız bu muydu?"

"Kusura bakmayın" diye lafa geriyor Bay Rouncewell'in oğlunun babası. "Sir Leicester, izin verirseniz sanırım bu konuyu biraz kısaltabilirim. Rica ederim bu konuyu dikkate almayın. Bu kadar önemsiz bir şeyi hatırlasaydınız –ki hatırlamanız beklenemez– bu meseleyle ilgili ilk görüşümün onun burada kalmasının kesinlikle aksi yönünde olduğunu unutmazdınız."

Dedlock himayesini dikkate almamak mı? Oo! Sir Leicester bu şanlı aileden kendisine intikal eden bir çift kulağına inanmak mecburiyetinde olmasa demirci beyefendinin söylediklerini yanlış duydukları hissine kapılabilir.

O henüz şaşkınlıkla nefes almaktan başka bir şey yapamadan, leydimiz en soğuk tavrıyla, "İki tarafın da bu konulara girmesi gerekli değil. Kız çok iyi bir kız; onun aleyhine söyleyecek bir şeyim yok, ama ona sağlanan ayrıcalıklara ve başına konan talih

kuşuna karşı o kadar lakayt ki, âşık olduğu için –daha doğrusu öyle zannediyor, zavallı küçük aptal– bunları takdir etmekten âciz."

Sir Leicester bu durumda işin renginin değiştiğini söylüyor. Leydimizin fikrini destekleyecek gayet iyi sebeplere sahip olduğuna kuşkusu yok. Leydimize tamamiyle katılıyor. Genç kadının gitmesi daha iyi olacak.

"Bu meseleyle usançla meşgul olduğumuz geçen konuşmamızda Sir Leicester'ın da açıkça söylediği gibi," diye konuşmayı sürdürüyor Leydi Dedlock isteksiz isteksiz, "hiçbir şart öne sürmeyeceğiz. Şu anki vaziyet çerçevesinde kızın burada işi yok, kayıtsız şartsız gitmesi daha iyi olur. Bunu ona da söyledim. Köyüne geri gönderilmesini mi istersiniz yoksa yanınızda götürmek mi istersiniz, ya da başka bir düşünceniz var mı?"

"Leydi Dedlock, açık konuşmam gerekirse..."

"Rica ederim."

"... Sizi bu yükten en çabuk kurtaracak yolu takip etmeyi ve onu şu anki mevkiinden almayı tercih ederim."

"Benim de açık konuşmam gerekirse," diyor aynı, çalışılmış kayıtsızlıkla, "ben de öyle. Onu yanınızda mı götüreceksiniz?"

Demirci beyefendi demir gibi bir selam veriyor.

"Sir Leicester, zili çalar mısınız?" Bay Tulkinghorn pencerenin önünden ayrılıp zilin kordonunu çekiyor. "Sizi unutmuştum. Teşekkür ederim." Her zamanki selamını verip sessizce geri dönüyor. Mercury hızla mukabelede bulunarak kapıda beliriyor, kimi getireceği konusunda talimatları alıyor, ortadan kayboluyor, istenen kişiyi getiriyor ve gidiyor.

Rosa'nın ağlamış olduğu belli, hâlâ da çok üzüntülü. Onun içeri girmesiyle demirci ustası sandalyesinden kalkıyor, elini tutup koluna koyuyor ve gitmeye hazır vaziyette onunla birlikte kapının yanında duruyor.

"Mesuliyetini bu beyefendi üstleniyor," diyor leydimiz o bıkkın tavrıyla, "seni mükemmelen koruyacak. Senin çok iyi bir kız olduğunu söyledim, ağlamanı gerektirecek bir şey yok."

"Öyle görünüyor ki," diyor Bay Tulkinghorn elleri arkasında biraz öne çıkarak, "gittiği için ağlıyor sanki."

"Tabii, pek iyi yetiştirilmemiş," diyor Bay Rouncewell çabukçu bir tavırla, sanki avukata saldırmaktan memnunmuş gibi; "pek de tecrübesiz, daha ufacık, aklı ermiyor. Burada kalsaydı, efendim, kuşkusuz çok terakki kaydederdi."

"Kuşkusuz" diyor Bay Tulkinghorn düşünceli düşünceli.

Rosa hıçkırarak leydimizden ayrıldığı için çok üzgün olduğunu, Chesney Wold'da çok mutlu olduğunu, leydimizin yanında çok mutlu olduğunu söylüyor ve leydimize tekrar tekrar teşekkür ediyor. "Çık bakalım, seni küçük sersem!" diyor demirci ustası, alçak bir sesle onu ketleyerek, ama kızgın değil; "Wat uğruna, topla kendini biraz!" leydimiz elinin kayıtsız bir hareketiyle uğurluyor hizmetçisini, "Tamam, tamam yavrum! İyi bir kızsın. Git şimdi!" Sir Leicester en görkemli tavrıyla bu mevzuyla irtibatını kesmiş, mavi ceketinin sığınağına çekilmiş. Bay Tulkinghorn, lambaları yanmaya başlayan karanlık sokağın önünde sınırları belirsiz bir şekil olarak leydimizin gözünde her zamankinden daha heybetli ve kara.

"Sir Leicester ve Leydi Dedlock," diyor Bay Rouncewell, bir iki dakika bekledikten sonra, "kendi adıma olmasa da bu usandırıcı konu yüzünden size bir kere daha zahmet verdiğim için özür dileyerek izninizi rica ediyorum. Sizi temin ederim, böyle küçük bir meselenin Leydi Dedlock'u nasıl usandırdığını gayet iyi anlayabiliyorum. Bu meseleye yaklaşımımda beni şüpheye düşüren tek bir şey varsa o da sizin canınızı hiç sıkmadan, sessiz sakin kendi nüfuzumu kullanarak, genç dostumu buradan almamamdır. Ama bana öyle geldi ki –bu işin önemini büyütmüşüm sanırım– meseleyi size açıklamak daha hürmetkâr, sizin dileklerinizi ve fikirlerinizi öğrenmek de daha açık bir tutum olacakmış gibi geldi. Umarım bunu ekabirlerin dünyasıyla ilişkimin kıtlığına verirsiniz."

Sir Leicester bu sözlerle sığınağından dışarı çağrıldığını hissediyor. "Bay Rouncewell," diyor, "rica ederim sözünü etmeyin. İki tarafın da bahanelere ihtiyacı yoktur, umarım."

"Bunu duyduğuma sevindim, Sir Leicester; son olarak, daha önce annemin bu aileye olan uzun süreli bağlılığından ve bunun iki taraf için de ne büyük bir kıymet arz ettiğinden tekrar söz etmek

ve ayrılırken büyük bir şefkat ve sadakat sergileyen kolumdaki bu küçük hadisenin içinde bu hislerin uyanmasında annemin herhalde bir payı olduğunu işaret etmek istiyorum – tabii eminim, Leydi Dedlock da yürekten alakası ve güler yüzlü tevazuuyla ondan çok daha fazla etkili olmuştur."

Bunları alayla söylüyorsa, dedikleri sandığından çok daha doğru olabilir. Ama o açık konuşma tarzında hiçbir değişiklik yok, gerçi söyledikten sonra loş odanın leydimizin oturduğu tarafına dönüyor. Sir Leicester bu veda sözlerine mukabele etmek için ayağa kalkıyor, Bay Tulkinghorn tekrar zili çalıyor, Mercury tekrar geliyor ve Bay Rouncewell'le Rosa evden ayrılıyorlar.

Lambalar içeri getirildiğinde Bay Tulkinghorn'u hâlâ elleri arkasında camın önünde durur vaziyette buluyorlar, leydimiz de hâlâ ona dönük oturuyor, avukat onu gündüzden mahrum ettiği gibi geceyi görmekten de mahrum ediyor. Çok solgun. Ayağa kalktığında Bay Tulkinghorn solgunluğunu fark ederek "Olacak tabii! Bu kadının gücü çok şaşırtıcı. Rolünü oynamayı hiç bırakmadı" diye düşünüyor. Ama o da kendi rolünü oynayabilir –tek değişmez özelliği– ve bu kadına kapıyı açarken, Sir Leicester'ınkından elli kere daha keskin elli çift göz olsa tek açığını göremez.

Leydi Dedlock bugün odasında tek başına yemek yiyor. Sir Leicester Doodle Partisinin kurtulması ve Coodle Hizbinin saf dışı bırakılması için koşup gitmiş. Leydi Dedlock, yüzü hâlâ kireç gibi beyaz yemeğe otururken güçlükle onun çıkıp çıkmadığını soruyor. Evet. Peki, Bay Tulkinghorn hâlâ gitmedi mi? Hayır. Biraz sonra tekrar soruyor, hâlâ gitmedi mi? Hayır. Ne yapıyor? Mercury, onun kütüphanede mektup yazdığı kanaatinde. Leydimiz onu görmek isterler mi? O olmasın da kim olursa olsun.

Ama o leydimizi görmek istiyor. Bir iki dakika sonra saygılarını gönderdiği ve leydimizin yemekten sonra bir iki kelime etmek için onu kabul etmesini rica ettiği bildiriliyor. Leydimiz onu hemen kabul edecek. Onun izniyle bile olsa, yemeğini yerken rahatsız ettiği için özür dileyerek içeri giriyor. Tek başlarına kaldıklarında leydimiz böyle gülünçlükleri bertaraf etmek için eliyle bir hareket yapıyor.

"Ne istiyorsunuz, efendim?"

"Leydi Dedlock" diyor avukat, biraz uzağındaki bir sandalyeye oturup köhne bacaklarını aşağı yukarı, aşağı yukarı yavaş yavaş ovalayarak; "bu hareket tarzınız beni biraz şaşırttı."

"Öyle mi?"

"Evet, kesinlikle öyle. Buna hazırlıklı değildim. Bunu aramızdaki anlaşmadan ve bana verdiğiniz sözden bir sapma olarak kabul ediyorum. Yaptığınız bizi yeni bir konuma getiriyor, Leydi Dedlock. Bunu onaylamadığımı söylemek lüzumunu hissediyorum."

Bacaklarını ovalamayı bırakıp, elleri dizlerinin üzerinde ona bakıyor. Anlaşılmaz ve değişmez olmasına rağmen tavırlarında tarifi zor yeni bir serbestlik var ki bu kadının dikkatinden kaçmıyor.

"Sizi anladığımı sanmıyorum."

"Sanırım anlıyorsunuz. Anladığınızı düşünüyorum. Hadi Leydi Dedlock, artık kaçamak konuşmalara gerek yok. Bu kızı sevdiğinizi biliyorsunuz."

"Başka?"

"Onu öne sürdüğünüz sebepler yüzünden değil de –buna bir iş meselesi olarak değinmemin kusuruna bakmayın– sizi tehdit edebilecek bir teşhir ya da rezaletten onu kurtarmak için gönderdiğinizi biliyorsunuz – ben de biliyorum."

"Başka?"

"Başkası şu, Leydi Dedlock" diyor avukat bacak bacak üzerine atarak. "Ben buna karşıyım. Bunu tehlikeli bir gelişme addediyorum. Gereksiz olduğunu, evde şüphe, söylenti, dedikodu yaratmasının hesap edildiğini düşünüyorum. Dahası, anlaşmamızı da ihlal ediyor. Tamı tamına eski konumunuzu muhafaza edecektiniz. Oysa bu akşam eskisinden çok farklı olduğunuz benim için nasıl aşikârsa eminim sizin için de öyledir. Doğrusu gözle görülür ölçüde değişiksiniz!"

"Eğer, efendim," diye başlıyor konuşmaya, "sırrımın..." Ama Bay Tulkinghorn müdahale ediyor.

"Bakın Leydi Dedlock, bu bir iş meselesi, iş meselelerinde prensipleri ne kadar açık ortaya koysanız azdır. Bu artık sizin sırrınız değil. Kusura bakmayın. Hata da bu. Bu artık Sir Leicester ve ai-

lesi uğruna muhafaza etmem gereken benim sırrım. Sizin sırrınız olsaydı, Leydi Dedlock burada bu konuşmayı yapıyor olmazdık."

"Çok doğru. Bu sırrın ışığında masum bir kızı beni tehdit eden utançtan kurtarmak için (bilhassa sizin Chesney Wold'da toplanmış olan misafirlere hikâyemi anlattığınız sırada ona atıfta bulunduğunuzu hatırlayarak) aldığım karar doğrultusunda hareket ettim. Dünyada hiçbir şey ve hiç kimse bu kararımı bozamaz, beni bu işi yapmaktan vazgeçiremezdi." Bu sözleri büyük bir katiyet ve açıklıkla söylerken tıpkı Bay Tulkinghorn gibi hislerini hiç açığa vurmuyor. Avukata gelince, sanki karşısındaki iş için kullanılan, duyguları olmayan herhangi bir aletmiş gibi, sistemli olarak kendi iş meselesini tartışıyor.

"Öyle mi? O zaman Leydi Dedlock," diyor, "size güvenilmesi mümkün değil. Meseleyi gayet açıklıkla ve gerçekte olduğu gibi ortaya koydunuz; bu durumda size güvenilmesi mümkün değil."

"O gece Chesney Wold'da konuştuğumuzda bu konudaki endişelerimi dile getirdiğimi hatırlarsınız belki."

"Evet" diyor Bay Tulkinghorn, soğukkanlılıkla ayağa kalkıp şöminenin önüne geçerek. "Evet. Bu kızdan söz ettiğinizi hatırlıyorum Leydi Dedlock; ama o anlaşmaya varmadan önceydi, anlaşmamız gereği, benim sırrınızı öğrenmemden kaynaklanan hiçbir eylemde bulunmamanız gerekiyordu. Buna şüphe yok. Kızı kurtarmaya gelince onun ne gibi bir önemi ya da kıymeti olabilir ki? Kurtarmak! Leydi Dedlock, biz burada bir ailenin namından söz ediyoruz. Dosdoğru bir yol takip etmek gerektiği zannedilebilirdi –her şeyi ezip geçerek, sağa sola sapmadan, yolun üzerindekileri umursamadan, hiçbir şeyi kurtarmadan, her şeyi ayaklar altına alarak."

Leydi Dedlock onu dinlerken masaya bakıyordu. Şimdi gözlerini kaldırıp ona bakıyor. Yüzünde katı bir ifade var, altdudağının bir kısmını dişlerinin arasına kıstırmış. "Bu kadın beni anlıyor" diye düşünüyor Bay Tulkinghorn ve onun gözlerini indirdiğini görüyor. "Kendisini kurtaramazken neden başkalarını kurtarsın ki?"

Bir müddet sessiz kalıyorlar. Leydi Dedlock ağzına bir lokma bile koymamış, sadece iki üç kere bardağına su doldurup elleri

titremeden içmiş. Masadan kalkıyor, bir şezlonga uzanıp, yüzünü perdeliyor. Tavırlarında zayıflık gösteren ya da merhamet telkin eden hiçbir şey yok. Düşünceli, sıkıntılı, dikkatli. "Bu kadın," diye düşünüyor Bay Tulkinghorn, yine onun görüntüsünü kapatan karanlık bir nesne gibi şöminenin önünde durarak, "incelenecek şey."

Bir müddet konuşmadan onu uzun uzadıya inceliyor. Leydi Dedlock da uzun uzadıya bir şey düşünüyor. İlk konuşan o değil; Bay Tulkinghorn'un gece yarısına kadar orada dikilip dursa bile kadının konuşmaya niyeti olmadığını anladığı için sessizliğini bozmak zorunda kalıyor.

"Leydi Dedlock, iş konuşmasının en nahoş bölümüne geldik. Anlaşmamız bozuldu. Sizin gibi sağduyulu ve güçlü karakterli bir hanım anlaşmayı feshetmeme ve kendi yolumu izlememe hazırlıklı olmalı."

"Hazırlıklı sayılırım."

Bay Tulkinghorn başını eğiyor. "Sizi daha fazla rahatsız etmeyeceğim, Leydi Dedlock."

Odadan çıkarken Leydi Dedlock "Bana yapacağınızı söylediğiniz ikaz bu muydu? Sizi yanlış anlamak istemem" diyerek onu durduruyor.

"Pek sayılmaz, Leydi Dedlock çünkü bu ikazı yapmam için sizin anlaşmaya uymanız gerekiyordu. Ama aslında öyle denebilir. Sadece bir avukat açısından farklı."

"Bana başka bir ikazda bulunmak niyetinde değil misiniz?"

"Haklısınız. Bulunmayacağım."

"Sir Leicester'ın gözünü bu akşam açmak niyetinde misiniz?"

"Yerinde bir soru!" diyor Bay Tulkinghorn, hafifçe gülümseyip, perdelenmiş yüze doğru temkinle başını sallayarak. "Hayır, bu gece değil."

"Yarın mı?"

"Her şey düşünüldüğünde bu soruya cevap vermemem daha iyi olacak, Leydi Dedlock. Tam zamanını bilmediğimi söyleseydim bana inanmazdınız, bir işe de yaramazdı. Yarın olabilir. Başka bir şey söylememeyi tercih ederim. Siz hazırlıklısınız, ben de koşulların boşa çıkaracağı herhangi bir beklentiye girmiyorum. Size iyi akşamlar dilerim."

O sessizce kapıya doğru ilerlerken Leydi Dedlock elini solgun yüzünden çekip ona doğru dönüyor ve tam kapıyı açmak üzereyken onu tekrar durduruyor.

"Burada kalmak niyetinde misiniz? Kütüphanede bir şeyler yazdığınızı söylediler. Yine oraya mı dönüyorsunuz?"

"Sadece şapkamı almak için. Eve gidiyorum."

Belli belirsiz, ilginç bir hareketle başından ziyade gözleriyle selam veriyor ve avukat çıkıyor. Dışarıda saatine bakıyor ama bir dakika kadar geri olduğundan şüpheli. Sahanlıkta gösterişli bir saat var, gösterişli saatlerin aksine şaşmazlığıyla da nam salmış. "Sen ne diyorsun?" diye soruyor Bay Tulkinghorn saate. "Ne diyorsun?"

Şimdi "Eve gitme!" dese. Dakikalarını saydığı onca gece içinde bu gece, önünde durmuş genci yaşlısı onca adam arasından bu yaşlı adama "Eve gitme!" dese ne kıymete binecek? O yüksek ve berrak sesli gonguyla yedi kırk beşi çaldıktan sonra tıkırdamayı sürdürüyor. "Düşündüğümden de betermişsin" diyor Bay Tulkinghorn kendi saatine mırıldanarak. "İki dakika geri kalmışsın. Bu gidişle ben ölene kadar dayanamayacaksın." Kötülüğe iyilikle cevap veren ne müthiş bir saat olurdu "Eve gitme!" diye tıkırdasa.

Sokağa çıkıyor, elleri arkasında, heybetli evlerin gölgeleri altında ilerliyor, pek çok kişinin sırları, müşkülatları, ipotekleri, her türlü hassas işi eski, siyah, saten yeleğinin içinde saklı. Tuğlalarla sıvaların bile sırdaşı. Yüksek bacalar ona aile sırlarını telliyorlar. Yine de bir tekinde bile ses yok ki "Eve gitme!" diyebilsinler.

Daha sıradan sokakların hayhuyundan; bir sürü vasıtanın, ayağın, sesin, gürültü patırtısından; üzerine vuran dükkân ışıklarıyla, arkadan esen batı rüzgârıyla, arkasından iteleyen kalabalıkla ilerliyor; acımasızca yoluna gitmeye zorlanıyor, hiçbir şey "Eve gitme!" diye mırıldanarak karşısına çıkmıyor. En nihayet loş odasına gelip mumları yaktığında, önce etrafına sonra tavana baktığında, yukarıdan ona işaret eden Romalıyı görüyor ama bu gece Romalının elinde ya da ona eşlik eden figürlerin telaşesinde onu geç de olsa "Buraya gelme!" diye uyaracak yeni bir mana yok.

Ay ışığı bol bir gece; ama dolunay evresi geçtiğinden Londra ormanının üzerinde mehtap daha yeni yükseliyor. Yıldızlar Chesney

Wold'un kulelerinin üzerinde parladığı gibi parlıyor. Son zamanlarda âdet edindiği hitapla bu kadın yıldızlara bakıyor. Ruhunda fırtınalar esiyor; yüreğinde bir bulantı, huzursuz. O koca odalar pek dar, pek basık. Bu kapanmışlığa dayanamıyor, yakınlardaki bir bahçede biraz yürüyecek.

Bütün hareketleri fazlaca mağrur ve kaprisli olduğundan hiçbir yaptığı çevresindekileri fazlaca şaşırtmayan bu kadın üzerine aceleyle bir şeyler alarak ay ışığına çıkıyor. Mercury anahtarla birlikte ona eşlik ediyor. Bahçe kapısını açtıktan sonra, leydisinin isteği üzerine anahtarı ona teslim ediyor ve aldığı talimata uyarak geri dönüyor. Başının ağrısını geçirmek için orada bir müddet yürüyecek. Belki bir saat, belki daha fazla. Bir eşlikçiye ihtiyacı yok. Kapı gürültüyle kapanıyor ve uşak onu bazı ağaçların karanlık gölgelerine girerken bırakıyor.

Güzel bir gece, kocaman parlak bir mehtap ve yığınla yıldız. Bay Tulkinghorn mahzenine giderken, o yankılı kapıları açıp kapadıktan sonra küçük, hapishane gibi bir avluyu geçmek zorunda. Öylesine başını kaldırıp, ne güzel gece, ne kocaman parlak mehtap, nasıl da yığınla yıldız var diye düşünüyor. Aynı zamanda sakin bir gece.

Çok sakin bir gece. Ay iyice parladığında en hareketli, en kalabalık yerleri bile tesiri altına alan bir ıssızlık ve sükûnet yayıyor sanki. Sadece tozlu dağ yollarında ve zirvelerde, uçsuz bucaksız toprakların sessizleşe sessizleşe ta ufuktaki (çiçeklerine solgun gri çalınmış) bir dizi ağaca kadar tam bir sükûn içinde yattığını gören yükseklerde değil sükûnet; sadece bahçelerde ve korularda değil, taze yeşil çayırların, o güzel adaların, mırıltılı büğetlerin, hışırtılı sazların aralarında suları yalazlanan nehirde değil; sessizlik nehre sadece yığınla evin etrafında toplaştığı, köprülerin üzerine yansıdığı, rıhtımlarla gemilerin onu karartıp korkunçlaştırdığı, bu çirkinliklerden kıvrıla kıvrıla uzaklaşıp kasvetli işaret kulelerinin karaya vurmuş iskeletler gibi göründüğü bataklıklara vardığı, mısır tarlası, rüzgâr değirmeni, çan kulesi bol, yüksek toprakların daha sarp arazisine yayıldığı, sürekli kıyıya vuran denizle buluştuğu yerde eşlik etmiyor; sadece enginlerde değil, gözcünün sırf kendisine

sunulmuş gibi görünen o ışıklı yoldan açılmış kanatlarıyla geçecek gemiyi görmek için beklediği sahilde değil sükûnet; her yabancının kâbusu olan Londra'da bile biraz huzur var. Şehrin çan kuleleri ve tek bir koca kubbesi iyice semavi bir hal alıyor; isli çatıları o soluk parıltıda çirkinliklerini kaybediyor; sokaklardan yükselen sesler azalıp yumuşuyor ve kaldırımlardaki ayak sesleri daha bir dinginlikle geçip gidiyor. Çobanların hiç deliği olmayan Chancery kavalları çaldığı, koyunlarına kancayı takıp iyice kırkana kadar bırakmadığı, Bay Tulkinghorn'un ikamet buyurduğu çayırlarda, bu mehtaplı gecede her ses uzaktan gelen çın çın bir uğultuya dönüşüyor, sanki şehir koca bir fanusmuş da titreşiyormuş gibi.

Bu da ne? Bu silahı kim ateşledi? Nerede?

Bir iki yaya irkilerek duruyor, etraflarına bakınıyorlar. Birkaç kapı ve pencere açılıyor, insanlar bakmak için dışarı çıkıyorlar. Gürültülü bir patlamaydı, uzun uzun da yankılandı. Evlerden birini sarstı, en azından oradan geçen bir adam öyle diyor. Mahalledeki bütün köpekleri ayaklandırdı, hepsi havlıyorlar. Ürken kediler sağa sola kaçışıyor. Köpeklerin havlayıp, ulumaları daha bitmeden –bir tanesi şeytan gibi uluyor– kilise saatleri de korkmuş gibi onu vurmaya başlıyor. Sokaklardaki uğultu da kabarıp bir çığlığa dönüşür gibi oluyor. Ama çok geçmeden sona eriyor. Son saat de onu vurmaya başlamadan önce kısacık bir ara... Derken son çan da susuyor, güzel gece, kocaman parlak ay ve yığınla yıldız tekrar sükûnete kavuşuyor.

Bay Tulkinghorn'un rahatı kaçmış mı? Camları karanlık ve sessiz, kapısı kapalı. Onu kabuğundan çıkarmak için gerçekten de olağanüstü bir şey yapmak lazım. Ne sesi duyuluyor ne kendisi görünüyor. O yaşlı, köhne adamı sarsılmaz ataletinden çıkarmak için nasıl bir gülle lazım?

Senelerdir, ısrarcı Romalı tavandan anlamsız anlamsız işaret ediyor. Bu gece de yeni bir anlam kazanması pek muhtemel değil. Oldum olası işaret edip duruyor – her Romalı, hatta Britanyalı gibi sabit bir fikirle. Şimdi de kuşkusuz orada, bütün gece boş yere o manasız hareketi yapıp duracak. Ay ışığı, karanlık, şafak, güneş, gün. Hâlâ orada heyecanla işaret ediyor, ama kimse onu umursamıyor.

Romalı'nın yeni manası

Ama güneş doğduktan kısa bir süre sonra odayı temizlemeye birileri geliyor. Ya Romalı daha önce ifade etmediği bir mana edinmiş ya da ilk giren aklını kaçırıyor çünkü önce onun uzattığı eline bakıp sonra da aşağı baktıktan sonra bir çığlık atıp kaçıyor. İçeri ilk giren gibi sonrakiler de bakıp, çığlık attıktan sonra kaçıyorlar ve sokak karışıyor.

Bu ne anlama geliyor? Karanlık odaya hiç ışık girmiyor; odaya alışık olmayan insanlar içeri giriyorlar, küçük adımlarla ama güçlükle bir ağırlığı yatak odasına taşıyıp bırakıyorlar. Bütün gün fısıldaşmalar, gidip gelmeler, her köşeyi didik didik aramalar, ayak izlerini dikkatle takip etmeler, her mobilyanın yerini dikkatle not etmeler devam ediyor. Bütün gözler Romalı bakıyor, bütün sesler "Dili olsaydı da ne gördüğünü söyleseydi!" diyor.

Bir masayı işaret ediyor, üzerinde (hemen hemen ağzına kadar şarap dolu) bir şişe, bir kadeh, yakıldıktan kısa süre sonra aniden söndürülmüş iki mum var. Boş bir koltuğu ve önündeki el büyüklüğünde lekeyi işaret ediyor. Bu nesneler tam gösterme menzilinde. Canlı bir hayal gücü bu nesnelerde, kompozisyonun geri kalanını, sadece tombul bacaklı eşlikçi çocukları değil bulutları, çiçekleri hatta sütunları –kısacası Alegori'nin bedenini, ruhunu ve zihnini – çılgına döndürecek kadar korkunç bir şey olduğunu zannedebilir. Loş odaya giren herkes bir bu nesnelere, bir başını kaldırıp Romalıya bakıyor; ona bir esrar bir saygınlık yüklüyorlar, sanki felç olmuş, konuşamayan bir şahit gibi.

Artık seneler senesi yerdeki, saklanması çok kolay, çıkarılması çok zor leke hakkında korkunç hikâyeler anlatılacak; tavandan aşağıyı işaret eden Romalı da tozun, nemin ve örümceklerin ona izin verdiği nispette Bay Tulkinghorn'un orada oturduğu zamankinden çok daha manalı bir biçimde bu ölümcül hareketini yapmayı sürdürecek. Çünkü Bay Tulkinghorn'un zamanı artık ebediyyen sona erdi; Romalı ona hayatına kasteden o katil eli gösterdiği gibi, gece boyunca yüzükoyun, kalbinde bir kurşunla yerde yatarken de çaresizce onu işaret etti.

XLIX. Bölüm

DOSTLUK VAZİFESİ

Sabık topçu, şimdi basoncu Bay Joseph Bagnet'in, namı diğer Peygamberağacı'nın hanesinde her yıl yapılan bir kutlama var. Ziyafet ve eğlence zamanı. Ailede bir doğum günü kutlaması.

Bay Bagnet'in doğum günü değil. Bay Bagnet bu hadiseyi müzik aleti işinin hayhuyu içinde, kahvaltıdan önce çocuklarını fazladan bir şapırtıyla öperek, öğle yemeğinden sonra fazladan bir pipo daha içerek ve akşama doğru zavallı anacığının neler düşündüğüne kafa yorarak –annesinin yirmi yıl önce vefat etmiş olması sebebiyle yoruma fazlasıyla açık bir konu– geçirir. Kimi erkekler babalarını nadiren anarlar; belleklerinin banka defterinde bütün evlatlık sevgilerini annelerinin hesabına aktarmış gibidirler. Bay Bagnet de bu erkeklerden. Belki de bizim hanımın maharetlerine duyduğu aşırı hayranlık kadın milletine büyük harfli bir Erdem atfetmesine neden oluyor.

Üç çocuktan birinin de doğum günü değil. O günlerin de aile hayatında ayrı bir yeri vardır ama mutluluk dilekleri ve puding sınırını pek aşmazlar. Genç Woolwich'in son doğum gününde, ne kadar büyüdüğünü ve ilerleme kaydettiğini görünce, zamanın getirdiği değişiklikler üzerine derin düşüncelere dalmış ve onu ilmihal imtihanından geçirmeye karar vermişti; birinci ve ikinci soruları aynen sorduktan sonra, (Adın ne? ve Sana bu adı kim verdi?) üçüncü soruyu belleğinde tam olarak cevaplandırmayı başaramamış ve onun yerine Bu adı seviyor musun? sorusunu

büyük bir ehemmiyetle, başlı başına eğitici ve öğretici bir şeymiş gibi, ortodoks bir hava vererek sormuştu. Ama bu sadece o doğum gününe özgü bir değişiklikti ve daimi bir ciddiyetle alakası yoktu.

Bizim hanımın doğum günü; Bay Bagnet'in takvimindeki en büyük bayram, en mühim gün. Bu hayırlı hadise, senelerdir Bay Bagnet'in belirlediği bazı kalıplar dahilinde yâd ediliyor. Öğle yemeğinde bir çift tavuk yemenin krallara has bir lüksün doruk noktası olduğuna derinden inanan Bay Bagnet, bugünün sabahında mutlaka erkenden gidip bir çift tavuk alır, her zaman satıcının oyununa gelip Avrupa'da ne kadar kümes varsa en kart üyelerini evine getirir. Temiz mavi beyaz bir keten mendille bağlanmış (mendil hazırlıkların vazgeçilmez parçasıdır) bu kartlık şahikalarıyla geri döndüğünde lafın gelişi soruyormuş gibi Bayan Bagnet'i öğle yemeği için ne istediğini söylemeye davet eder. Tesadüf bu ya Bayan Bagnet'in bir kez olsun Tavuk demediği görülmemiştir, Bay Bagnet büyük hayret ve sevinç gösterileri arasında hemen paketini sakladığı yerden çıkarır. Dahası bizim hanımın gün boyunca hiçbir şey yapmamasını, en güzel giysisini giyip oturmasını ve kendisiyle gençlerin ona hizmet etmesini teklif eder. Yemek pişirme konusunda pek parlak olmadığından bu işin bizim hanımın gözünde bir keyiften ziyade külfet olduğu söylenebilir ama bu külfeti tam da ondan beklenecek bir neşeyle karşılar.

Bu doğum gününde de Bay Bagnet gerekli ön hazırlıkları tamamlamış. Atasözlerinde bir nebze olsun doğruluk varsa, yakalanması için yemlemek gerekmemiş bir çift kümes hayvanı almış çevirme yapmak için; hiç beklenmedik bir biçimde bunları aniden ortaya çıkararak aileyi şaşırtıp sevindirmiş; tavuğun kızartılmasına bizzat kendi nezaret ediyor; Bayan Bagnet, o sıhhatli esmer parmakları yanlış giden işleri düzeltme arzusuyla kaşınarak, tören elbisesiyle şeref konuğu vaziyetinde oturuyor.

Quebec'le Malta masa örtüsünü sererlerken, Woolwich kendisine yakıştığı üzre babasının emri altında tavukları sürekli döndürüyor. Bu küçük yamaklar hata yaptıkça Bayan Bagnet ya gözünü kırpıyor, ya başını sallıyor, ya da yüzünü buruşturuyor.

"Bir buçukta" diyor Bay Bagnet. "Dakikası dakikasına. Hazır olurlar."

Bayan Bagnet ıstırapla, bir tanesinin ateşin üzerinde hareketsiz durduğunu ve yanmaya başladığını görüyor.

"Kraliçelere layık," diyor Bay Bagnet, "bir yemek yiyeceksin hanım."

Bayan Bagnet neşeyle dişlerini gösteriyor ama oğlu onun ruhunun sıkıldığını seziyor ve ona duyduğu sevginin emirlerine uyarak gözleriyle meselenin ne olduğunu soruyor – bu yüzden de gözleri faltaşı gibi açılmış, tavukları hepten unutmuş ve ayılacağına dair hiçbir ümit vermez bir hal alıyor. Neyse ki büyük kardeşi, Bayan Bagnet'in göğsündeki çarpıntının nedenini fark edip ihtar mahiyetinde dürtükleyerek onu kendine getiriyor. Durmuş olan tavuklar tekrar dönmeye başlayınca Bayan Bagnet duyduğu büyük rahatlamayla gözlerini kapatıyor.

"George bir uğrayacak" diyor Bay Bagnet. "Dört buçukta. Dakikası dakikasına. Kaç sene oldu, kızım. George bize uğramaya ilk başlayalı?"

"Ah, Peygamber, genç bir kadını yaşlandıracak kadar çok zaman geçti gibime geliyor. Ne eksik ne fazla" diyor Bayan Bagnet gülüp başını sallayarak.

"Boş ver" diyor Bay Bagnet. "İlk günkü kadar gençsin. Tabii daha da gençleşmediysen. Ki gençleştin. Herkesin bildiği gibi."

Quebec'le Malta ellerini çırpıp bağırarak Tonton'un mutlaka annelerine bir şey getireceğini söylüyorlar ve ne getireceği konusunda tahminler yürütüyorlar.

"Biliyor musun, Peygamber," diyor Bayan Bagnet, masa örtüsüne bir göz attıktan sonra sağ gözünü kırparak Malta'ya "tuz!" uyarısında bulunuyor ve başının bir hareketiyle Quebec'e karabiberi kaldırtıyor; "George yine avareleşti gibime geliyor."

"George," diyor Bay Bagnet, "asla yarı yolda bırakmaz. Eski silah arkadaşını bırakmaz. Müşkül durumda. Korkma."

"Hayır, Peygamber, hayır. Ben de yapar demiyorum. Yapacağını zannetmem. Ama şu para meselesini halletse gidermiş gibime geliyor."

Bay Bagnet neden diye soruyor.

"Bilmem," diyor karısı düşündükten sonra, "sabırsızlığı, huzursuzluğu hiç de az sayılmaz. Her zamanki gibi hür değil demiyorum. Tabii hür olacak, yoksa George olmaz; ama pek dertli, morali de bozuk gibi."

"Bir avukat," diyor Bay Bagnet. "Onu parmağında oynatıyor. Adam şeytanın bile moralini bozar."

"Bak onda haklısın," diyor karısı; "ama yine de bir şeyler var Peygamber."

Bu noktada, Bay Bagnet'in, tavukların kuru bir alayla hiç su bırakmamaları, yapılan sosun da tatsız tuzsuz ve renksiz ruhsuz oluşu sonucu tehlikeye giren yemeğe kendini tümüyle vermek zorunda kalmasıyla konuşma tavsıyor. Yine benzer bir münasebetsizlikle patatesler soyulurken ufalanıp çatallardan düşüyor, depreme maruz kalmış gibi göbeklerinden çatlayıp her yana dağılıyorlar. Tavukların bacakları da arzulanandan daha uzun ve son derece tüylü. Bu zorlukları yeteneğini sonuna kadar kullanarak alt eden Bay Bagnet en nihayet yemeği servis ediyor ve masaya oturuyorlar; Bayan Bagnet onun sağ tarafındaki misafir sandalyesinde oturuyor.

Bizim hanımın doğum gününün senede bir kere olması çok isabetli çünkü böyle bir kümes hayvanı hovardalığı daha yapılsa insana zarar verebilir. Kümes hayvanlarının tabiatları icabı sahip oldukları her tür ince tendon ve bağın bu türlerde gitar teli kalınlığında gelişmiş olması kendilerine has bir hususiyet. Uzuvları, tıpkı toprağa kök salan asırlık ağaçlar gibi, göğüslerine ve gövdelerine kök salmış. Butları öyle sert ki, uzun ve meşakkatli hayatlarının büyük bölümünü yürüyüş idmanlarına ya da müsabakalarına adadıkları hissini uyandırıyor. Ama bu ufak tefek pürüzlerin farkında olmayan Bay Bagnet, Bayan Bagnet'in önüne hayli havaleli bir leziz yiyecek yığını koymakta kararlı; değil böyle özel bir günde, senenin tek bir günü bile, her ne pahasına olursa olsun ona hayal kırıklığı yaşatmaktan uzak duran bizim hanım da sindirim sistemini büyük tehlikeye atıyor. Devekuşu soyundan gelmeyen genç Woolwich'in butları iyice sıyırması endişeli annesinin anlamakta güçlük çektiği bir konu.

Ziyafet bittikten sonra bizim hanımın bir imtihandan daha geçmesi gerekiyor, hiç renk vermeden oturup odanın toplanmasını, ocağın silinmesini, tabakların arka avluda yıkanıp parlatılmasını izlemek zorunda. İki genç hanımın annelerini taklit ederek eteklerini bellerine sıkıştırıp, minik takunyalarıyla bir içeri bir dışarı taşınırken sergiledikleri büyük keyif ve enerji gelecek için büyük ümit verse de şimdi endişe vesilesi oluyor. Aynı sebepler dillerin karışmasına,[1] tabak çanağın şıngırdamasına, teneke bardakların tıngırdamasına, süpürgelerin az, suyun fazla kullanılmasına yol açıyor; bu esnada genç hanımların elbiseleri öyle çok su çekiyor ki Bayan Bagnet'in kendi konumundaki birine yakışır bir sükûnetle bakamayacağı kadar dokunaklı bir manzara arz ediyorlar. En nihayet muhtelif temizlik işleri başarıyla sonuçlanıyor; Quebec'le Malta temiz giysilerle, kupkuru ve gülümseyerek geliyorlar; pipolar, tütün ve içecek bir şeyler masaya konuyor; böylece bizim hanım bu muhteşem tatil gününde ilk kez iç huzuruna kavuşuyor.

Bay Bagnet her zamanki yerine oturduğunda saatin kolları dört buçuğu göstermeye yakınlıyor; tam yerlerine geldiklerinde Bay Bagnet ayağa kalkıyor,

"George! Tam asker zamanı."

Gelen George; bizim kızı, çocukları ve Bay Bagnet'i yürekten tebrik ediyor (bu mühim günde onu öpüyor). "Hepinize daha nice mutlu yıllara!" diyor Bay George.

"Ama George!" diye bağırıyor Bayan Bagnet merakla ona bakarak. "Sana ne oldu?"

"Ne mi oldu?"

"Betin benzin atmış, George – hem şoka uğramış gibi bir halin var. Öyle değil mi, Peygamber?"

"George," diyor Bay Bagnet, "bizim hanıma söyle. Neyin var."

"Solgun göründüğümün farkında değildim," diyor süvari, ellerini yüzüne sürerek, "şoka uğramış gibi göründüğümün de farkında değildim, kusura bakmayın. Ama bizim orada kalan çocuk dün öğleden sonra öldü, ben de biraz sarsıldım."

1 Tekvin 11:7-9.

"Zavallıcık!" diyor Bayan Bagnet, annelik merhametiyle. "Öldü mü? Vah vah!"

"Size söylemek niyetinde değildim, doğum gününde söylenecek şey değil ama daha oturmadan ağzımdan aldınız. Bir dakika oturup kalkacaktım," diyor süvari biraz daha neşeli konuşmaya çalışarak, "ama çok hızlısın Bayan Bagnet."

"Haklısın. Bizim hanım" diyor Bay Bagnet. "Barut gibi hızlıdır."

"Dahası günün mevzuu da o olduğuna göre, biz de ona sadık kalacağız" diye bağırıyor Bay George. "Bakalım, yanımda küçük bir broş getirdim. Fazla kıymeti yok ama yadigâr işte. Tek kıymeti bu, Bayan Bagnet."

Bay George ailenin küçüklerinin zıplamaları ve el çırpmaları Bay Bagnet'in de bir nevi hürmetkâr takdiri eşliğinde hediyesini çıkartıyor. "Hanım," diyor Bay Bagnet, "ona hediye konusundaki fikrimi söyle."

"Bu harika bir şey George!" diye bağırıyor Bayan Bagnet. "Gördüğüm en güzel şey."

"Güzel!" diyor Bay Bagnet. "Benim fikrim de bu."

"Öyle güzel ki George," diye bağırıyor Bayan Bagnet broşu ileri uzatıp sağa sola çevirerek, "benim için biraz fazla gibi."

"Olmadı!" diyor Bay Bagnet. "Benim fikrim bu değil."

"Ama ne olursa olsun binlerce kere teşekkür ederim," diyor Bayan Bagnet gözleri memnuniyetle parlayarak ve elini ona uzatıyor; "sana karşı arada bir aksi bir asker karısı gibi davransam da çok iyi arkadaş olduğumuzu biliyorum, George, hem de çok. Şimdi iyi şans getirmesi için sen kendin takmalısın, George."

Çocuklar hadiseyi görmek için toplaşıyorlar, Bay Bagnet genç Woolwich'in başının üzerinden bakıyor, bir yandan son derece olgun ve ruhsuz, bir yandan da çok hoş ve çocuksu öyle bir alakası var ki Bayan Bagnet havai bir kahkaha atıp "Ah Peygamber, ne adamsın!" demekten kendini alamıyor. Ama süvari broşu bir türlü iğneleyemiyor. Elleri titriyor, sinirleri bozuk, broş düşüyor. "İnanılır şey mi?" diyor broşu havada yakalayıp etrafına bakarak. "Öyle sarsaklaştım ki böyle kolay bir işi bile elime yüzüme bulaştırıyorum!"

Bayan Bagnet bu gibi durumlarda en iyi çarenin bir pipo içmek olduğunu söylüyor; göz açıp kapayana kadar broşu iğneledikten sonra süvarinin her zamanki yerine oturtulmasını ve pipoların faaliyete geçirilmesini sağlıyor. "Bu da seni kendine getirmezse, George," diyor, "arada bir hediyene bir göz at, ikisi bir araya geldiğinde kesinlikle işe yarar."

"Keşke kendin yapsaydın," diyor George; "öylesi daha iyi olurdu, Bayan Bagnet. Nasılsa öyle ya da böyle anlatacağım, herhalde bu kadar üzüntü fazla geldi. Zavallı çocukcağız. Onun öldüğünü görüp de hiçbir şey yapamamak çok fenaydı."

"Ne diyorsun George? Bir şeyler yaptın ya. Onu çatının altına aldın."

"Sadece o kadarcık, ama yetmez ki. Demek istiyorum ki, sağ elini sol elinden ayırmaktan fazlasını öğrenemeden ölüp gitti. Bu durumdan kurtulması için zaten çok geçti."

"Ah, zavallıcık!" diyor Bayan Bagnet.

"Sonra," diyor süvari, henüz piposunu yakmıyor, ağır eliyle saçlarını sıvazlıyor, "insan Gridley'i hatırlıyor. Onunki de başka bir açıdan kötü bir vaziyetti. Sonra ikisi birden, ikisiyle de alakası olan o taş yürekli, yaşlı sahtekârla karışıyor insanın kafasında. O paslı karabinayı düşünüyorum, namlusunu çevirmiş köşesinde duruyor, katı, kayıtsız, her şeye karşı tepkisiz – insanın kanını donduruyor."

"Beni dinlersen," diyor Bayan Bagnet, "piponu yakıp bunları kafandan atmanı tavsiye ederim. Hem daha sıhhatli, hem daha huzur verici, hem de ruh sağlığın için daha faydalı."

"Haklısın," diyor süvari, "dediğini yapacağım."

Yapıyor da; yine de üzerinde küçük Bagnetleri etkisi altına alan hatta Bay Bagnet'e Bayan Bagnet'in sağlığına kadeh kaldırmasını erteleten öfkeli bir ciddiyet var; oysa bu gibi durumlarda eşine rastlanmadık terslikte bir konuşma yapmak ona düşer. Ama genç hanımlar Bay Bagnet'in "karışım" dediği şeyi hazırladıklarından ve Bay George'un piposu da yanmaya başladığından Bay Bagnet kadeh kaldırma vazifesini yerine getirmesi gerektiğine karar veriyor. Karşısındaki topluluğa şu şekilde hitap ediyor:

"George. Woolwich. Quebec. Malta. Bugün onun doğum günü. Bütün gün yürüseniz onun gibisini bulamazsınız. Şerefine!"

İçkiler coşkuyla içildikten sonra Bayan Bagnet buna yakışacak kısalıkta derli toplu bir konuşmayla karşılık veriyor. Bu numunelik kompozisyon üç kelimeyle sınırlı "Ben de size!"; bizim hanım konuşmasından sonra herkese başıyla selam veriyor ve karışımdan esaslı bir yudum alıyor. Ama bugün bu hareketi hiç beklenmedik bir ünlem takip ediyor, "Burada bir adam var!"

Küçük topluluk büyük bir hayretle salonun kapısından içeri bir adamın baktığını görüyor. Keskin gözlü bir adam –zeki, kurnaz bir adam– aynı anda herkesin bakışını ayrı ayrı ve hep birlikte kaydediyor, ne kadar dikkate değer biri olduğunu gösteren bir tavırla.

"George," diyor adam, başını sallayarak, "nasılsın bakalım?"

"Ama, bu Bucket!" diye bağırıyor Bay George.

"Evet," diyor adam, içeri girip kapıyı kapatarak. "Tam buradan geçiyordum ki durup vitrindeki çalgılara bakayım dedim –bir arkadaşım elden düşme, güzel tınılı bir viyolonsel istiyor da– içeride bu neşeli partiyi gördüm, köşede de seni seçer gibi oldum; yanılmış olamayacağımı düşündüm. Ee bu sıralarda dünyayla aran nasıl George? İyi mi? Ya siz hanımefendi? Siz beyefendi? Tanrım!" diyor Bay Bucket kollarını açarak, "Burada çocuklar da var! Yeter ki bana çocuk gösterin, istediğinizi yapabilirsiniz. Bize bir öpücük verin güzellerim. Annenizle babanızın kim olduğunu sormaya gerek yok. Hayatımda böyle benzerlik görmedim!"

Davetsiz misafir gibi karşılanmayan Bay Bucket, Bay George'un yanına oturup Quebec'le Malta'yı dizlerine oturtuyor. "Sizi tatlı şeyler," diyor Bay Bucket, "bir öpücük daha verin; bir tek bu konuda gözüm doymaz. Maşallah, ne kadar sıhhatlisiniz! Kaç yaşındalar acaba hanımefendi? Bana biri sekiz biri on gibi geldi."

"Yakın bir tahmin, efendim" diyor Bayan Bagnet.

"Genelde doğru tahmin ederim," diyor Bay Bucket, "çocukları o kadar seviyorum ki. Bir arkadaşımın tam on dokuz çocuğu var hanımefendi, hepsi aynı anneden, kadın hâlâ sabah kadar taze ve canlı. Sizin kadar olmasa da size yakındır! Bunlara ne diyorsun bakalım, canım?" diyor Bay Bucket, Malta'nın yanaklarını

sıkıştırarak. “Bunlar şeftali. Çok yaşa sen e mi! Ne dersin, baban Bay Bucket’a iyi tınılı elden düşme bir viyolonsel bulabilecek mi? Benim adım Bucket. Komik değil mi?”

Bu iltifatkârlığıyla ailenin kalbini tümüyle kazanıyor. Bayan Bagnet Bay Bucket’a bir pipo ve bir bardak içecek verip, misafirperver bir edayla başında bekleyecek kadar günün anlam ve ehemmiyetini unutuyor. Böyle hoş birini ne zaman olsa ağırlamaktan mutluluk duyar ama George’un bir arkadaşı olduğu için onu bilhassa bu akşam görmekten çok daha mutlu çünkü George’un morali pek düzgün değil.

“Canı mı sıkkın?” diye soruyor Bay Bucket. “Hiç böyle şey işitmedim! Neyin var George? Bana canım sıkkın deme sakın. Canın neden sıkılacakmış ki? Kafanı kurcalayan bir şey olmadığını sen de biliyorsun.”

“Önemli bir şey yok” diyor süvari.

“Ben de ihtimal vermem” diyor Bay Bucket. “Kafanı ne kurcalayabilir ki! Bu tatlı şeylerin kafasını bir şey kurcalayabilir mi? Ne münasebet; ama yakında bazı delikanlıların aklına girip onların kafasını epeyce kurcalayacaklar. Kâhin sayılmam ama bunu kesinlikle söyleyebilirim, hanımefendi.”

Bu sözlere bayılan Bayan Bagnet Bay Bucket’ın da bir ailesi olduğunu ümit ediyor.

“Ah hanımefendi!” diyor Bay Bucket. “İnanır mısınız? Yok. Karım ve kiracım ailemi teşkil ediyor. Bayan Bucket da çocukları benim kadar çok sever ama olmuyor. Ne yapalım? Dünya nimetleri eşit paylaştırılmamış, ama insanın isyan etmemesi lazım. Arka avlunuz ne güzel, hanımefendi! Oradan dışarıya çıkış var mı?”

Avludan çıkış yok.

“Öyle mi?” diyor Bay Bucket. “Ben vardır zannetmiştim. Bu kadar hoş bir avlu daha görmemiştim. Bakmama izin verir miydiniz? Teşekkür ederim. Hayır, çıkış olmadığını görüyorum. Ama gerçekten de çok orantılı!”

Keskin gözüyle avluyu kolaçan ettikten sonra Bay Bucket dostu George’un yanındaki sandalyesine geri dönüyor ve şefkatle omzunu sıvazlıyor.

"Şimdi moralin nasıl George!"

"Şimdi iyi" diyor süvari.

"Sana da bu yakışır!" diyor Bay Bucket. "Neden sıkıntılı olacakmışsın? Senin gibi iyi yapılı ve huylu birinin canını sıkmaya hiç hakkı yok. Bu göğüs içinde sıkıntı barındıracak cinsten değil, değil mi hanımefendi? Hem kafanı kurcalayan bir şey de olamaz George, ne olabilir ki!"

Belagat gücünün çapını ve çeşitliliğini göz önünde bulundurarak bu sözü diline doluyor, kendine has dinlemede bir yüzle, yaktığı pipoya bu sözleri iki üç kere yineliyor. Ama hoşsohbetliğinin güneşi çok geçmeden o kısa süreli tutulmayı atlatıyor ve tekrar parlamaya başlıyor.

"Bu da ağabeyiniz mi güzellerim?" diyor Bay Bucket, genç Woolwich konusunda Quebec'le Malta'ya danışarak. "İyi bir ağabey... üvey ağabey demek istemiştim. Çünkü sizin oğlunuz olamayacak kadar büyük, hanımefendi."

"Kesinlikle bir başkasının olmadığına şahitlik edebilirim" diyor Bayan Bagnet gülerek.

"Beni şaşırtıyorsunuz! Yine de size benziyor, inkâr edilecek yanı yok. Tanrım, size şaşırtıcı bir benzerliği var. Ama alnını babasından almış!" Bay Bagnet dışarı vurmadığı bir memnuniyetle piposunu içerken Bay Bucket tek gözünü kapatarak iki yüzü kıyaslıyor.

Bayan Bagnet fırsattan istifade onun George'un vaftiz evladı olduğunu söylüyor.

"George'un vaftiz evladı öyle mi?" diyor Bay Bucket aşırı bir samimiyetle. "George'un vaftiz evladıyla tekrar el sıkışmam lazım. Vaftiz babayla vaftiz evlat birbirlerine yakışıyorlar. Onu hangi işe vermek niyetindesiniz hanımefendi? Herhangi bir müzik aletine yatkınlığı var mı?"

Bay Bagnet aniden araya giriyor, "Asker düdüğü çalıyor. Çok iyi."

"İnanır mısınız, efendim," diyor Bay Bucket bu tesadüften şaşkına dönmüş halde, "çocukken ben de asker düdüğü çalardım. Herhalde delikanlı bilimsel bir biçimde çalıyordur, ben kulaktan çalardım. Şu işe bak! İngiliz Neferleri – her İngiliz'i heyecanlandırır! Bize İngiliz Neferleri'ni çalabilir miydin, sevgili dostum?"

Küçük grup için genç Woolwich'e yapılan bu çağrıdan daha hoş bir şey olamaz; kendisi de hemen koşup asker düdüğünü getiriyor ve duygulandırıcı şarkıyı çalıyor; o çalarken, iyice neşelenen Bay Bucket ayağıyla tempo tutuyor ve her seferinde "İngiliz Nefeeeerleri!" nakaratını tiz bir sesle söylemekten geri durmuyor. Kısacası öyle büyük bir müzik zevki sergiliyor ki Bay Bagnet piposunu ağzından çıkarıp onun bir şarkıcı olduğu yolundaki inancını ifade ediyor. Bay Bucket bu müzikal ithamı mütevazılıkla kabul ediyor; bir zamanlar kendi yüreğinden geçenleri ifade etmek için azıcık şarkı söylediğini ama dostlarını eğlendirmek gibi iddialı bir fikri olmadığını söylüyor; şarkı söylemesi isteniyor. Bu hoş akşamda kendini naza çekmeyip razı oluyor ve onlara "Believe me if all those endearing young charms"ı söylüyor. Bu baladın, genç kızlığında Bayan Bucket'ın kalbini kazanmaktaki ve onu mihraba gitmeye (kendisi ringe çıkmaya ifadesini kullanıyor) ikna etmekteki en güçlü müttefiği olduğunu anlatıyor Bayan Bagnet'e.

Etrafa neşe saçan bu yabancı akşama öyle yeni ve hoş bir hava getiriyor ki o içeri girdiğinde pek büyük bir memnuniyet göstermeyen Bay George kendine rağmen ondan gurur duymaya başlıyor. Öyle dost canlısı, öyle hoşsohbet, öyle uyumlu ki onun buradaki insanlarla tanışmasına vesile olmak hoş bir şey. Bay Bagnet bir pipo daha içtikten sonra onun ahbaplığını öyle takdir ediyor ki bizim hanımın bir dahaki doğum gününde yine teşrif buyurmasını rica ediyor. Bay Bucket'ın kutlamanın nedenini öğrendiğinde yaptıkları ailede uyandırdığı güveni daha da pekiştirip sağlamlaştırıyor. Coşkuya varan bir sıcaklıkla Bayan Bagnet'in şerefine kadeh kaldırıyor, on iki ay sonra bugünü büyük şükranla bu işe ayırıyor, üzerinde kuşak olan büyük siyah bir not defterine tarihi kaydediyor ve o zamana kadar Bayan Bucket'la Bayan Bagnet'in kardeş gibi kaynaşmalarını ümit ettiğini söylüyor. Kendisinin de hep söylediği gibi, özel bağlar olmadan toplum hayatının ne anlamı var? Kendisi de karınca kararınca toplum için çalışan birisi ama mutluluğu o sahada bulmuyor. Hayır, mutluluk ev hayatının nimetlerinde aranmalı.

Bu koşullar altında, böylesi gelecek vaat eden bir ahbaplığı borçlu olduğu dostunu hatırlaması gayet tabii. O da hatırlıyor zaten. Hep yakınında duruyor. Hangi mevzuda konuşulursa konuşulsun gözünü üzerinden eksik etmiyor. Eve onunla birlikte dönmek için bekliyor. Botlarıyla bile ilgileniyor; Bay George bacak bacak üzerine atmış şöminenin yanındaki köşede piposunu içerken ayakkabılarını dikkatle inceliyor.

En nihayet Bay George gitmek için ayağa kalkıyor. Aynı anda Bay Bucket da dostluğun o gizli sezgisiyle ayağa kalkıyor. Son ana kadar çocuklara sevgi gösterilerinde bulunmayı sürdürüyor ve orada bulunmayan bir dostunun kendisine verdiği vazifeyi hiç unutmuyor.

"Şu elden düşme viyolonsel meselesi – bana tavsiye edebileceğiniz bir alet var mı?"

"Bir sürü" diyor Bay Bagnet.

"Çok teşekkür ederim" diyor Bay Bucket, elini sıkarak. "Tam kara gün dostusunuz. Aman tınısı iyi olsun! Arkadaşım uzman sayılır. Mozart'ı Handel'i, bütün o ustaları, ağır işçi gibi çalışır durur. Fiyatı fazlaca düşürmenize de gerek yok" diyor düşünceli, alçak bir sesle, "Arkadaşım adına çok yüksek bir fiyat vermek istemem ama sizin de her zamanki yüzdenizi ve harcadığınız zamanın karşılığını almanızı isterim. Hakçası da bu olur. Herkes hayatını sürdürmek zorunda."

Bay Bagnet kıymetli bir mücevher buldukları mealinde başını bizim hanıma sallıyor.

"Diyelim ki yarın şöyle bir uğradım, yarın sabah on buçukta filan. O zaman bana birkaç iyi viyolonselin fiyatını söyler miydiniz?" diyor Bay Bucket.

Ondan kolay ne var. Bay ve Bayan Bagnet istenen bu malumatı hazır etmeye söz veriyorlar, hatta tecrübe edilmesi için üç beş tane viyolonsel toplamanın yerinde olacağını birbirlerine çıtlatıyorlar.

"Teşekkür ederim," diyor Bay Bucket, "teşekkür ederim. İyi geceler hanımefendi. İyi geceler beyefendi. İyi geceler canlarım. Hayatımda geçirdiğim en hoş akşamlardan biri için hepinize teşekkür ederim."

Esas onlar muhabbetiyle kendilerine verdiği keyif için teşekkür ediyorlar; böylece iki taraf da iyi dileklerle ayrılıyor. "George, oğlum," diyor Bay Bucket dükkânın kapısında kolunu tutarak, "gel bakalım!" Onlar küçük sokakta uzaklaşırken Bagnet'ler durup bir an arkalarından bakıyor, Bayan Bagnet muhterem Peygambere, Bay Bucket'ın George'a adeta yapıştığını, ondan çok hoşlanıyor gibi göründüğünü, söylüyor.

Civardaki sokaklar dar ve yamru yumru olduğundan kol kola, yan yana yürümek pek münasip değil. Bu yüzden de Bay George çok geçmeden ayrı ayrı yürümeyi teklif ediyor. Ama dostane temasından vazgeçmeye razı olamayan Bay Bucket "Yarım dakika daha sabret, George. Önce seninle bir şey konuşmak istiyorum" diyor. Bir anda onu bir meyhaneye sokuyor, sonra bir odaya iterek sırtını da kapıya dayıyor.

"Bak George" diyor Bay Bucket. "Görev başka, dostluk başka. Elimden geldiğince bu ikisini birbirine karıştırmamaya çalışırım. Bu gecenin hoş geçmesi için gayret gösterdim, başarıp başaramadığımı sana bırakıyorum. Kendini tutuklanmış say, George."

"Tutuklanmak mı? Ne için?" diye soruyor süvari, başından aşağı kaynar sular boşalarak.

"Bak George," diyor Bay Bucket, tombul işaretparmağıyla onu olaya sağduyuyla yaklaşmaya zorluyor, "görev başka şeydir, muhabbet başka şey. Söyleyeceğin her şeyin aleyhine delil olarak kullanılabileceğini sana bildirmek görevim. Bu yüzden de George, söylediklerine dikkat et. Bir cinayet işlendiğini duydun mu?"

"Cinayet mi!"

"Bak George," diyor Bay Bucket işaretparmağını etkileyici bir tarzda havada tutarak, "sana söylediğimi aklından çıkartma. Sana bir şey sormuyorum. Bu akşam canın sıkkındı. Acaba bir cinayet işlendiğini duydun mu diye soruyorum."

"Hayır. Nerede işlenmiş?"

"Bak George," diyor Bay Bucket, "sakın bir itirafta bulunayım deme. Sana seni neden aradığımı söyleyeceğim. Lincoln's Inn Fields'ta bir cinayet işlendi – Tulkinghorn adında bir beyefendi öldürüldü. Dün gece vuruldu. Seni bunun için tutukluyorum."

Süvari arkasında duran bir sandalyeye oturuyor, alnında boncuk boncuk terler birikiyor ve yüzüne ölümcül bir solgunluk yayılıyor.

"Bucket! Bay Tulkinghorn'un gerçekten ölmüş olması ve senin benden şüphelenmen mümkün mü?"

"George," diyor Bay Bucket, işaretparmağını sallayarak, "elbette mümkün çünkü durum böyle. Dün gece saat onda. Dün gece saat onda nerede olduğunu biliyorsun, kuşkusuz bunu kanıtlayabilirsin."

"Dün gece! Dün gece!" diye yineliyor süvari düşünceli düşünceli. Sonra birden aklına geliyor. "Aman Tanrım, dün gece oradaydım!"

"Bana da öyle gelmişti, George" diyor Bay Bucket ihtiyatla. "Bana da öyle gelmişti. Aynı zamanda oraya çok sık gidiyormuşsun. Etrafta dolaşıp duruyormuşsun ve birkaç kere onunla ağız dalaşına girdiğini duyanlar olmuş, ayrıca muhtemelen –kesinlikle demiyorum, muhtemelen– sana tehditkâr, cani, tehlikeli herif dediği duyulmuş."

Süvari konuşabilse bütün bunları kabul edecekmiş gibi nefesini veriyor.

"Bak George," diye konuşmasına devam ediyor Bay Bucket, sanki marangozlukla meşgul biri havasında şapkasını masaya bırakarak, "tek isteğim, bütün akşam gayret ettiğim gibi işleri kolaylaştırmak. Baronet Sir Leicester Dedlock'un yüz ginelik ödül koyduğunu sana açıkça söylüyorum. İkimiz hep iyi anlaştık; ama yapmam gereken bir görevim var; eğer o yüz gineyi birisi kazanacaksa bu kişi neden ben olmayayım da başkası olsun. Her halükârda, seni mutlaka tutuklamam gerektiğini ve ille de tutuklayacağımı iyice anlamışsındır umarım. Yardım çağırayım mı yoksa bu işi bitmiş mi sayayım?"

Bay George kendini toplamış, bir asker gibi ayağa kalkıyor. "Tamam," diyor; "hazırım."

"George," diye devam ediyor Bay Bucket, "bir dakika dur!" Sanki süvari düzeltilmesi gereken bir pencereymiş gibi o marangoz tavrıyla cebinden kelepçe çıkarıyor. "Bu ciddi bir suç, George, vazifem bunu gerektiriyor."

Süvari öfkeden kıpkırmızı kesiliyor ve bir an tereddüt ediyor; ama birbirine kenetlediği ellerini ileri uzatıyor ve "Al! Tak kelepçeyi!" diyor.

Bay Bucket anında takıveriyor. "Nasıl? Rahat mısın? Değilsen söyle çünkü vazifemin izin verdiği ölçüde işleri kolaylaştırmak istiyorum, cebimde bir tane daha var." Bir siparişi gerektiği gibi, müşterisini memnun edecek şekilde yerine getirmek isteyen gayet saygın bir işadamı gibi söylüyor bunları. "İdare eder mi? Tamam! Görüyorsun George;" köşeden bir pelerin alıyor ve süvarinin üzerine giydiriyor; "Gelirken senin neler hissedebileceğini düşündüğümden bunu da yanımda getirdim. Ya! Kim akıllıymış?"

"Ben," diyor süvari; "ama bana bir iyilik daha yap, şapkamı da yüzüme indir."

"Gerçekten mi! Çok zavallı olmayacak mı? Öyle görünüyor."

"Elimde bunlarla sokaktan geçenlerin yüzüne bakamam" diyor Bay George aceleyle. "Tanrı aşkına şapkamı öne indir."

Böyle kuvvetli bir rica karşısında Bay Bucket razı oluyor, kendi şapkasını da takıyor ve ödülünü sokaklarda yürütmeye başlıyor; süvari her zamanki gibi uygun adım ilerliyor ama başı o kadar dik değil; Bay Bucket kavşaklarda ve dönemeçlerde ona dirseğiyle yön veriyor.

L. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Deal'den geldiğimde Caddy Jellyby'den (onu hep eski soyadıyla anıyorduk) bir süredir pek iyi olmayan sağlığının daha da bozulduğunu, onu görmeye gidersem anlatamayacağı kadar mutlu olacağını yazan bir not aldım. Yattığı yerden yazılmış birkaç satırlık bir nottu, yanına kocasının notu iliştirilmişti; o da aynı ricayı büyük endişeyle tekrar ediyordu. Zavallı minicik bir bebeğin –yüzü şapkasının danteli kadar, küçük, ince uzun parmaklı ellerini hep çenesinin altında yumruk yapan, yaşlı suratlı miniminnacık bir şeyin– annesiydi artık Caddy, ben de vaftiz annesi. Nasıl bu kadar küçük ve zayıf olduğuna şaşan o parlak boncuk gözleri açık, bütün gün eli çenesinde yatardı. Kımıldatıldı mı ağlardı; ama sair zamanlarda öyle sabırlıydı ki hayatında en büyük arzusu öyle sessizce yatıp düşünmekti sanki. Yüzünde ve gözlerinin altında, Caddy'nin mürekkepli günlerini hatırlatan tuhaf, koyu renk damarlar ve lekeler vardı; genel itibariyle ona alışık olmayanlar için pek acıklı bir tablo teşkil ediyordu.

Ama Caddy'nin kendisinin alışık olması ona yetiyordu. Hastalığı esnasında kendini oyalamak için yaptığı planlar, küçük Esther'in eğitimi, küçük Esther'in evliliği, hatta kendisi yaşlandığında küçük Esther'in küçük Esther'lerinin anneannesi olarak yapacakları, hayatının en büyük gurur kaynağına kendini nasıl vakfettiğini öyle güzel ifade ediyordu ki yeterli zamanım olsa bir kısmını aktarmak isterdim.

Mektuba dönersek. Caddy'nin uzun zaman önce başını kucağıma koyup uyuduğu o geceden beri zihninde güçlenen bir batıl inancı vardı. Ne zaman yanında olsam ona iyi geldiğime inanıyordu. Şefkatli kızcağızın bu zannını söylemeye bile utanıyorum ama gerçekten de hasta olduğunda bu zannının gerçekmiş gibi etkili olabileceği de vakiydi. Bu nedenle hamimin de rızasını alarak, hızla Caddy'ye yollandım; Prensle ikisi öyle büyük tezahüratta bulundular ki hiç öylesini görmedim.

Ertesi gün tekrar gittim, daha ertesi gün tekrar. Çok kolay bir yolculuktu çünkü sadece sabah biraz erken kalkmam, hesaplarımı tutmam ve gitmeden önce evde her zamanki turlarımı atmam gerekiyordu. Ama bu üç ziyaretin ardından bir gece eve döndüğümde hamim bana:

"Küçük kadın, küçük kadın, bu iş böyle yürümez. Sürekli yuvarlanmak taşı bile aşındırır, sürekli yolculuk etmek de Dame Durden'ı yorar. Bir müddet Londra'ya gidip eski dairemizi kiralıyalım" dedi.

"Benim için oralara gitmeyin, sevgili hami," dedim, "çünkü ben hiç yorgunluk hissetmiyorum"; bu kesinlikle doğruydu. Bana böyle ihtiyaç duyulmasından çok memnundum.

"Öyleyse benim için gidelim," dedi hamim; "ya da Ada için, ya da ikimiz için. Sanırım yarın birinin doğum günü."

"Bana da öyle geliyor" dedim ertesi gün yirmi birini dolduracak güzelimi öperek.

"Tabii," dedi hamim yarı şaka yarı ciddi, "bu büyük bir hadise, güzel kuzenimin özgürlüğünü kazanmak için bazı işlerle uğraşması gerekecek ki bu da Londra'yı hepimiz için daha münasip bir yer haline getiriyor. Yani Londra'ya gidiyoruz. Bunu hallettiğimize göre bir şey daha kalıyor – Caddy'yi nasıl bıraktın?"

"Hiç iyi değil, hami. Korkarım sağlığını ve kuvvetini kazanması epeyce sürecek."

"Ne kadar mesela?" diye sordu hamim düşünceli düşünceli.

"Korkarım birkaç hafta."

"Ya!" Kendisinin de öyle tahmin ettiğini gösterir şekilde, elleri ceplerinde odada dolanmaya başladı. "Doktoru nasıl? İyi bir doktor mu, canım?"

Aksi yönde bir şey duymadığımı itiraf etmeye mecbur kaldım; ama daha o akşam Prens'le ben başka birine danışılmasının iyi olacağına karar vermiştik.

"Biliyorsun," dedi hamim hemen, "Woodcourt var."

Ben onu kastetmemiştim ve biraz gafil avlandım. Çünkü bir an Bay Woodcourt'a dair bütün aklımdan geçmiş olanlar tekrar geri dönüp kafamı karıştırdılar.

"Ona bir itirazın yok ya, küçük kadın?"

"İtiraz mı, hami? Yok canım."

"Peki, hastanın bir itirazı olur mu?"

İtiraz bir yana, hastanın ona karşı büyük bir güven beslemeye ve ondan hoşlanmaya hazırlıklı olduğuna şüphem yoktu. Ayrıca pek yabancısı olmadığını çünkü Bayan Flite'a baktığı zamanlardan onu tanıdığını da söyledim.

"Çok iyi" dedi hamim. "Bugün buradaydı, canım, yarın onunla bu konuyu konuşurum."

Bu kısa konuşma esnasında, bizzat Caddy'nin elleri bana o veda hediyesini getirdiğinde, birtanemin nasıl neşeyle belime sarıldığını gayet iyi hatırladığı gibi bir hisse kapıldım – hem de hiç sesini çıkartmamasına ve yüzüme bakmamasına rağmen. Bunun üzerine hem ona hem de Caddy'ye Kasvetli Ev'in hanımı olacağımı söylemem gerektiğini düşündüm; bu ifşaatı biraz daha geciktirirsem Kasvetli Ev'in efendisinin sevgisine o kadar da layık olamayacağımı düşündüm. Bu yüzden de yukarı çıktıktan ve doğum gününde güzelime iyi dileklerde bulunan, ona yüreğini açan ilk ben olayım diye saatin on ikiyi çalmasını bekledikten sonra tıpkı kendi önüme serdiğim gibi onun da önüne kuzeni John'un iyiliğini ve şerefini ve beni bekleyen güzel hayatı serdim. Birtanem ilişkimiz boyunca benim adıma hiç bu kadar mutlu olmamıştı herhalde. Ben de bunu bilmekten öyle sevinç duymuştum, bu son gereksiz çekingenliği de üzerimden atarak doğruyu yaptığım için öyle rahatlamıştım ki eskisinden on kat daha mutlu olmuştum. Birkaç dakika önce bunun bir çekingenlik olduğu aklıma bile gelmezdi ama ondan kurtulunca nasıl bir şey olduğunu daha iyi anlamıştım.

Ertesi gün Londra'ya gittik. Eski dairemiz boştu, yarım saat içinde sanki hiç gitmemiş gibi oraya yerleşmiştik. Bir tanemin doğum gününü kutlamak için Bay Woodcourt da bizimle yemek yedi; böylesi bir durumda Richard'ın yokluğunun doğal olarak yarattığı boşluğa rağmen olabildiğince hoş bir yemekti. O günden sonra birkaç hafta –yanılmıyorsam sekiz dokuz hafta kadar– zamanımın çoğunu Caddy'yle geçirdim; bu yüzden de ilk karşılaştığımız günden itibaren Ada'yı hastalığım hariç en az gördüğüm bir döneme girmiş olduk. Caddy'lere o da ara sıra geliyordu ama oradaki işlevimiz Caddy'yi eğlendirip hoş tutmaktı ve her zamanki samimi muhabbetimizi sürdüremiyorduk. Geceleri eve gittiğimde birlikte oluyorduk ama Caddy çektiği ağrılar yüzünden gece sık sık uyandığından genelde ona bakmak için kalıyordum.

Kocası ve miniminnacık bebeğine duyduğu sevgiyle ve yuvasını ayakta tutmak için gösterdiği gayretle ne kadar da iyi bir mahluktu Caddy! Kendini hiç umursamıyordu, hiç şikâyet etmiyordu, onlar için iyileşmeye can atıyordu, zahmet vermekten ödü kopuyordu, kocasının yardımcısız kalması, yaşlı Bay Turveydrop'un lüksleri yüzünden dertlenip duruyordu; o zamana kadar onun bu iyi huyluluğunu fark etmemiştim. Hayatın dansla geçtiği, kemanla çırakların sabah erkenden balo salonunda işe başladığı, küçük tertipsiz çocuğun bütün öğleden sonra kendi başına mutfakta vals yaptığı bu yerde onun günbegün soluk bir yüz ve çaresiz bir vücutla yatması tuhaf görünüyordu.

Caddy'nin ricasıyla dairesinin bütün idaresini ben üstüme aldım, ortalığa çekidüzen verdim, onu yatağıyla birlikte daha güneşli, daha havadar, eskiden bulunduğu yerden daha iç açıcı bir köşeye naklettim; her gün ortalık düzenlenip temizlendikten sonra minimini adaşımı kucağıma alır, oturup Caddy'yle çene çalar, işimi işler ya da ona bir şeyler okurdum. İşte bu sakin saatlerden birinde Caddy'ye Kasvetli Ev hikâyesini anlattım.

Ada'dan başka ziyaretçilerimiz de oluyordu. İlk başta Prens vardı, kısacık ders aralarında usulcacık gelir, Caddy ve küçücük çocuk için duyduğu sevgi dolu endişeyle sessiz sessiz otururdu. Caddy durumu ne olursa olsun Prens'e mutlaka çok iyi olduğunu

söylerdi – ben de, Tanrı affetsin, onu doğrulamaktan hiç geri durmazdım. Bu Prens'in moralini öyle düzeltirdi ki bazen cebinden küçük kemanını çıkarır bebeği şaşırtmak için bir iki ölçü çalardı – ama bunu başardığını söyleyemeyeceğim çünkü minik adaşımın ruhu bile duymazdı.

Sonra Bayan Jellyby vardı. Ara sıra o her zamanki dalgın tavrıyla gelir, sanki dikkati memleketinin sahillerinde oynayan küçük bir Borrioboola'lı üzerine yoğunlaşmış gibi torunun kilometrelerce ötesine bakarak sükûnetle otururdu. Her zamanki gibi parlak gözlü, sakin ve tertipsizdi, "Eee Caddy, bugün nasılsın yavrum?" derdi. Sonra dostça gülümseyerek oturur, cevaba hiç aldırmazdı; ya da son zamanlarda aldığı ve cevapladığı mektupları veya Borrioboola-Gha'nın kahve üretme kapasitesini ölçmeye koyulurdu. Bunu bizim sınırlı hareket alanımızı küçümsediğini saklamaya gerek duymadan yapardı.

Sonra sabahtan akşama ve akşamdan sabaha sayısız önlemlere vesile olan yaşlı Bay Turveydrop vardı. Bebek ağlayacak olsa, onun rahatını kaçırmasın diye neredeyse ağzı tıkanırdı. Geceleyin ateş karıştırılacak olsa uykusu bölünmesin diye usul usul yapılırdı. Caddy'nin evde bulunan küçücük bir konfora ihtiyacı olsa önce ona da lazım olabilir mi diye sorulurdu. Bütün bu hürmete karşılık olarak günde bir kere odaya gelip odayı takdis ederdi – o yüksek omuzlu mevcudiyetinin ışığını etrafa saçarken öyle bir tenezzül, öyle bir böbürlenme, öyle bir yukarıdan alma sergiliyordu ki (işin esasını bilmesem) Caddy'nin hayatının velinimeti o zannederdim.

"Caroline'cığım" derdi, eğilmeye en yakın hareketini yaparak. "Rica ederim, bugün daha iyi olduğunu söyle."

"Çok daha iyiyim, teşekkür ederim, Bay Turveydrop" derdi Caddy.

"Mütehassis oldum! Çok sevindim! Ya Sevgili Bayan Summerson'cığımız. Bitkin düşmediler ya?" Bu noktada gözkapaklarını kırıştırıp, bana bakarak parmaklarını öperdi; neyse ki değiştiğimden beri bana o eski alakası kalmamıştı.

"Yok canım" derdim.

"Harika! Sevgili Caroline'ımıza dikkat etmeliyiz, Bayan Summerson. Onu iyileştirmek için hiçbir şeyden kaçınmamalıyız. Onu beslemeliyiz. Sevgili Caroline"; sonsuz bir cömertlik ve korumayla gelinine dönerdi; "bir isteğin oldu mu söylememezlik etme, canım. Söyle, hemen yerine getirilsin, kızım. Bu evde ne varsa, benim odamda ne varsa senin emrindedir, canım. Hatta," diye eklerdi bazen bir Adap patlamasıyla, "benim basit ihtiyaçlarım seninkilere engel oluyorsa onların bile düşünülmesine izin verme, Caroline'cığım. Senin ihtiyaçların benimkilerin önünde gelir."

Zamanla Adabının gerektirdikleri en doğal hakkıymış gibi (annesinin oğluna mirası) öyle bir düzen kurmuştu ki Caddy'nin de, kocasının da bu sevgi dolu fedakârlıklar karşısında defalarca gözyaşlarına boğulduğuna şahit oldum.

"Yo, canlarım" diye karşı çıkardı; o bunu söylerken o kalın ensesinde Caddy'nin incecik kolunu görünce benim de içim bir hoş olurdu ama aynı sebeple değil; "Yo, yo! Sizi asla bırakmamaya söz verdim. Bana karşı vazifenizi bilin, sevginizi gösterin, başka karşılık istemem. Tanrı seni korusun! Ben Parka gidiyorum."

Orada biraz hava alıp, otelde yiyeceği öğle yemeği için iştahını açacaktı. Umarım yaşlı Bay Turveydrop'a haksızlık etmiyorumdur; ama büyük sadakatle aktardığım bu hususiyetleri diğerleri arasında en iyileriydi, tek istisna Peepy'den hoşlanması ve çocuğu büyük tantanayla yürüyüşe çıkartmasıydı – o zaman da kendisi yemeğe gitmeden onu eve gönderir, arada bir de cebine yarım peni koyardı. Ama bildiğim kadarıyla kendi menfaatiyle ilgili olmayan bu hadise bile pahalıya patlıyordu çünkü Peepy'nin Adap profesörüyle el ele yürümeden önce yeterince süslenmesi, Caddy'yle kocasının cebinden tepeden tırnağa giydirilmesi gerekiyordu.

Sonuncu ziyaretçimiz Bay Jellyby'ydi. Akşamları gelip, Caddy'ye yumuşak bir sesle nasıl olduğunu sorması, sonra da başını duvara dayayıp oturması ve başka bir şey söylemeye kalkışmaması çok hoşuma gidiyordu. Benim ufak tefek bir şeyler yaparak ortalıkta koşuşturduğumu görecek olursa bazen yardım etmek ister gibi ceketini çıkartmaya yeltenirdi ama asla bunun ötesine geçmezdi. Yegâne meşgalesi başını duvara dayayıp otururak, düşünceli bebeğe

dikkatli dikkatli bakmaktı; birbirlerini anladıkları gibi bir fikre kapılmaktan kendimi alamıyordum.

Ziyaretçiler arasında Bay Woodcourt'u saymadım çünkü o artık Caddy'nin sürekli doktoruydu. Onun ilgisiyle Caddy kısa sürede toparlanmaya başlamıştı; ama Bay Woodcourt öyle nazik, öyle maharetli, onca zahmete rağmen öyle yorulmak bilmez bir doktordu ki buna şaşmamak lazımdı. Bu süre zarfında Bay Woodcourt'u sık sık gördüm ama zannedileceği kadar fazla değil çünkü Caddy'nin güvenilir ellerde olacağını bildiğimden onun geleceği saatlerde genelde bizim eve uğruyordum. Yine de sık sık karşılaşıyorduk. Artık kendimle hayli barışıktım; ama onun benim için üzüldüğünü düşünmek ve hâlâ da üzülmeye devam ettiğine inanmak beni mutlu ediyordu. Bay Badger'a çeşitli mesleki konularda yardımcılık yapıyordu ama henüz gelecek için belli bir plan kurmamıştı.

Caddy iyileşmeye yüz tuttuğunda birtanemde bir değişiklik olduğunu hissetmeye başladım. Bu değişikliğin kendini ilk ne zaman gösterdiğini söyleyemeyeceğim çünkü onu kendi başına bir şey ifade etmeyen pek çok küçük ayrıntıda gözlemlemiş ve ancak bunları bir araya getirdiğimde bir ad koyabilmiştim. Ama bu ayrıntıları bir araya getirdiğimde Ada'nın benim yanımda o eski açık neşesinin olmadığı sonucuna vardım. Bana karşı her zamanki gibi sevgi dolu ve vefakârdı; bundan bir an için olsun şüphe etmedim; ama bana açmadığı sessiz bir hüznü, içinde gizli bir pişmanlığın izlerini bulduğum bir kederi vardı.

Bunun nedenini anlayamıyordum; güzelimin mutlu olmasını öyle çok istiyordum ki bu hali beni rahatsız ediyor, sık sık düşünmeye sevk ediyordu. En sonunda, Ada'nın beni de mutsuz etmemek için benden bir şey gizlediği ve ona Kasvetli Ev hakkında anlattıklarım yüzünden belki de benim adıma azıcık üzüldüğü geldi aklıma.

Böyle bir şeyin olabileceğine kendimi nasıl ikna ettim bilmiyorum. Bunu yapmamda bencilce bir yan olduğunun hiç farkında değildim. Kendim üzülmüyordum: Hatta hayli memnun ve mutluydum. Yine de Ada'nın –ben böyle düşünceleri çoktan bırakmış olsam da benim için– bir zamanlar akla gelen ama

şimdi çok farklı olan şeyleri düşündüğüne inanmak öyle kolay geldi ki inandım.

Güzelimi nasıl ikna etsem, ona böylesi hislerim olmadığını nasıl göstersem diye düşünmeye başladım. Olabildiğince keyifli ve meşgul olmaya çalışacaktım; zaten baştan beri buna gayret ediyordum. Ama Caddy'nin hastalığı evdeki vazifelerimi iyi kötü engellediğinden –gerçi sabahları hamime kahvaltı hazırlamak için hep orada oluyordum, o da gülerek mutlaka iki tane küçük kadın var çünkü bu küçük kadın hep burada diyordu– iki kat daha gayretli ve neşeli olmaya karar verdim. Bildiğim bütün şarkıları mırıldanarak evde dolaşıp duruyor, oturup çılgınca iş işliyor, sabah öğlen akşam cır cır konuşuyordum.

Yine de güzelimle aramda aynı gölge vardı.

"Eee Dame Trot," dedi hamim bir akşam kitabını kapatarak, üçümüz birlikteydik; "demek Woodcourt Caddy Jellyby'yi hayata döndürdü, öyle mi?"

"Evet," dedim; "Caddy'ninki gibi bir minnettarlıkla ödüllendirilmek de büyük zenginlik, hami."

"Bütün kalbimle öyle olmasını dilerim" dedi hamim.

Ben de aynı şeyi diliyordum. Söyledim de.

"Nasıl yapacağımızı bilsek onu Yahudi kadar zengin ederdik. Değil mi, küçük kadın?"

İşimi işlerken güldüm ve bundan pek emin olmadığımı söyledim çünkü şımarabilirdi ve eskisi kadar faydalı olmayabilirdi ve pek çok kişi onun eksikliğini hissederdi. Bayan Flite, Caddy ve pek çokları.

"Doğru" dedi hamim. "Onu unutmuştum. Ama onu hayatını sürdürebilecek kadar zengin yapmaya itirazın yok, değil mi? Kafa rahatlığıyla çalışabileceği kadar zengin. Kendi mutlu evinin, ev tanrılarının –hatta belki tanrıçasının– sahibi olacak kadar."

O başka, dedim. Buna hiçbirimiz karşı çıkamayız.

"Kuşkusuz" dedi hamim. "Hiçbirimiz. Woodcourt'a büyük saygım var, gözümdeki yeri çok kıymetli; usul usul planlarını ağzından almaya çalışıyorum. Onun gibi gururlu, özgürlüğüne düşkün birine yardım teklif etmek çok zor. Yine de bunu yapa-

bilsem ya da nasıl yapacağımı bilsem memnun olurdum. Yeni bir seyahate çıkmaya meyilli gibi. Ama bu öyle bir adamı uzaklaştırmak anlamına gelir."

"Ona yeni bir dünya açabilir" dedim.

"Olabilir, küçük kadın" dedi hamim. "Eski dünyadan fazlaca bir beklentisi olduğunu zannetmiyorum. Zaman zaman hayatta belli bir hayal kırıklığına ya da talihsizliğe maruz kaldığını hissediyormuş gibime geliyor. Sen hiç böyle bir şey duydun mu?"

Başımı salladım.

"Ya" dedi hamim. "Herhalde ben yanılıyorum."

O sırada oluşan küçük sessizliğin, güzelimi memnun etmek için doldurulması gerektiği düşüncesiyle işimi yaparken, hamimin sevdiği bir ezgiyi mırıldanmaya başladım.

"Bay Woodcourt yeni bir seyahate çıkacak mı sizce?" dedim şarkı bittikten sonra.

"Tam olarak bilemiyorum, canım ama şu anda başka bir ülkede uzun bir tecrübeye meyilli gibi geliyor bana."

"Nereye giderse gitsin, en iyi dileklerimiz hep onunla olacak," dedim; "bunlar onu zenginleştirmese de en azından fakirleştirmezler, hami."

"Asla, küçük kadın" dedi.

Hamimin sandalyesinin yanında, her zamanki yerimde oturuyordum. Mektuptan önceki yerim orası değildi ama artık öyle olmuştu. Karşımda oturan Ada'ya baktım; bana bakarken gözlerinin yaşlarla dolduğunu ve gözyaşlarının yanaklarına döküldüğünü gördüm. Güzelimi yanlış kanaatlerden kurtarmak ve sevgi dolu yüreğini huzura kavuşturmak için sakin ve neşeli olmamın yeteceğini düşünmüştüm. Gerçekten de kendimi öyle hissettiğimden, olduğum gibi davranmaktan başka bir şey yapmıyordum.

Tatlı güzelimin başını omzuma dayadım –onu böyle durgunlaştıran, kendi içine kapatan asıl sebepten nasıl da habersizdim!– ve pek iyi görünmediğini söyleyerek ona sarılıp, üst kata çıkarttım. Odamıza çıktığımızda, belki de o bana duymaya hiç hazırlıklı olmadığım bir şeyi anlatabilecekken, bana açılması için cesaret vermedim; buna ihtiyacı olduğu hiç aklıma gelmedi.

"Canım, biricik Esther'ciğim," dedi Ada, "ikiniz bir aradayken sen ve kuzen John'la konuşmayı bir başarabilsem!"

"Neden canım?" dedim. "Neden bizimle konuşamayacakmışsın ki, Ada?"

Ada sadece başını eğip beni göğsüne iyice bastırdı.

"Sakın unutma, güzelim," dedim gülümseyerek, "bizim nasıl eski kafalı insanlar olduğumuzu ve benim nasıl dünyanın en basiretli kadını olmaya niyet ettiğimi sakın unutma. Hayatımı nasıl mutlu ve huzurlu bir istikbalin beklediğini ve bunu bana kimin verdiğini unutma. Onun ne kadar asil bir insan olduğunu unutmayacağından eminim, Ada. Kesinlikle."

"Evet öyle, Esther."

"Madem öyle, canım," dedim, "nasıl bir sorun olabilir ki – sen neden bizimle konuşamayasın ki?"

"Sorun yok mu, Esther?" dedi Ada. "Bütün o yılları, onun o babacan ilgisi ve sevgisini, aramızdaki eski münasebetleri, bir de seni düşünüyorum da ne yapmalıyım, ne yapmalıyım!"

Şaşkınlıkla yavrucuğuma baktım ama cevap vermektense onu neşelendirmenin daha iyi olacağına karar verdim ve ona küçük anılarımızı hatırlatarak daha fazla bir şey söylemesini engelledim. O uykuya yatmadan da hamime iyi geceler dilemeye gitmedim; sonra geri dönüp Ada'nın yanında bir müddet oturdum.

Uyumuştu, ona bakarken biraz değişmiş olduğunu düşündüm. Son zamanlarda bunu pek çok kereler düşünmüştüm. Böyle kendini bilmez halde yatarken bile bu değişikliğin ne olduğunu anlayamıyordum; ama yüzünün o tanıdık güzelliğinde bir şey bana farklı görünüyordu. Hamimin Richard ve ona dair eski ümitleri kederle zihnimde canlandı ve kendi kendime "onun için endişe ediyor" deyip bu aşkın nasıl biteceğini düşündüm.

Caddy hastayken, akşamları eve döndüğümde Ada'yı genelde bir şeyler işlerken buluyordum ama beni görür görmez işini kaldırdığı için ne olduğunu hiç görmemiştim. Şimdi o iş yarı aralık çekmecede duruyordu. Çekmeceyi açmadım ama hâlâ işin ne olabileceğini merak ediyordum çünkü kendisi için olmadığı belliydi.

Cancağızımı öperken bir eli yastığın altında yattığını fark ettim.

Hiç de zannettikleri gibi halden anlamıyormuşum demek, hiç de sandığım gibi halden anlamıyormuşum, kendi keyfime ve memnuniyetime o kadar dalmıştım ki güzelimi kendine getirmek, zihnini huzura kavuşturmak sadece bana bağlı sanmıştım!

Ama bu inançla kendimi kandırarak yattım. Ertesi gün uyandığımda cancağızımla aramızda hâlâ aynı gölge vardı.

LI. Bölüm

AYDINLANMA

Bay Woodcourt Londra'ya gelir gelmez Symond's Inn'deki Bay Vholes'a gitmiş. Çünkü benim ondan Richard'a arkadaşlık etmesini rica ettiğim andan itibaren sözünü ne ihmal etti ne de unuttu. Bana bu vazifeyi kutsal bir emanet olarak kabul ettiğini söylemişti, bu emanete hep aynı coşkuyla sadık kaldı.

Bay Vholes'u bürosunda bulmuş ve Bay Vholes'a Richard'ın adresini öğrenmek için oraya uğramasını kararlaştırdıklarını söylemiş.

"Tabii, efendim" demiş Bay Vholes. "Bay C'nin adresi buradan yüz kilometre uzakta değil, efendim, Bay C'nin adresi buradan yüz kilometre uzakta değil. Oturur muydunuz, efendim?"

Bay Woodcourt Bay Vholes'a teşekkür etmiş ve onunla sözünü ettiği mesele haricinde hiç işi olmadığını söylemiş.

"Tabii, efendim. Sanırım," demiş Bay Vholes, hâlâ açıkça söylemeden oturmasında ısrar ederek, "sizin Bay C üzerinde büyük etkiniz var. Bunun farkındayım."

"Ben farkında değildim," demiş Bay Woodcourt; "ama herhalde siz daha iyi biliyorsunuzdur."

"Efendim," demiş Bay Vholes, her zamanki gibi sesini, her şeyini kontrol altında tutarak, "mesleki vazifem en iyisini bilmeyi gerektirir. Bana menfaatlerini teslim eden bir beyefendiyi tetkik etmek ve anlamak mesleki vazifemdir. Bunu bildiğim müddetçe

vazifemi eksiksiz yerine getirmiş sayılırım. Bilmezsem, ne kadar iyi niyetli olursam olayım eksik kalırım; ama bilirsem kalmam, efendim."

Bay Woodcourt tekrar adresi istemiş.

"Bana biraz müsaade edin, efendim" demiş Bay Vholes. "Bir dakika bana katlanın. Efendim, Bay C büyük oynuyor, büyük oynamak için de... bilmem söylememe gerek var mı?"

"Para mı lazım?"

"Efendim," demiş Bay Vholes, "dürüst davranmam gerekirse (kazansam da kaybetsem de dürüstlük benim altın kuralımdır, gerçi genelde kaybettirir) ben de parayı kastetmiştim. Bakın efendim, Bay C'nin bu kumarda kazanma şansının ne olduğu konusunda size hiçbir şey söylemiyorum, hiçbir şey. Bay C'nin bu kadar uzun süre bu kadar yüksek bedelle oynadıktan sonra bırakması hiç politik olmayabilir; tam aksi olabilir. Bir şey söylemiyorum. Hayır, efendim," demiş Bay Vholes, olumlu bir tavırla elini masaya koyarak, "hiçbir şey."

"Sanırım unuttunuz," demiş Bay Woodcourt, "sizden bana bir şey söylemenizi istememiştim, söylediğiniz şeylerle de ilgilenmiyorum."

"Kusura bakmayın, efendim!" demiş Bay Vholes, "Kendinize haksızlık ediyorsunuz. Hayır, efendim! Kusura bakmayın! Kendinize –benim büromda bilgim dahilinde– haksızlıkta bulunmamalısınız. Arkadaşınızla ilgisi olan her şey sizin de ilginizi çeker. Sizin gibi bir beyefendinin arkadaşını ilgilendiren bir şeyle ilgilenmediğini kabul edemeyecek kadar iyi bilirim insan mizacını, efendim."

"Olabilir," demiş Bay Woodcourt, "bilhassa adresiyle ilgileniyorum."

("Numarayı, efendim,") demiş Bay Vholes, ("sanırım zaten söyledim.) Bay C bu şekilde büyük oynamaya devam edecekse kaynak temin etmek zorunda. Beni anlayın! Şimdilik yeterli kaynak var. Bir şey istemiyorum; şimdilik kaynak var. Ama sonrası için daha fazla kaynak temin edilmeli; tabii Bay C bu geldiği noktadan geri dönmek istemiyorsa – ki buna da sadece kendisi karar verebilir. Fırsattan istifade, Bay C'nin bir dostu olarak bunu size söylü-

yorum, efendim. Kaynak olmadan, mirastan temin edilebilecek masraflar dahilinde Bay C'nin vekilliğini sürdürmekten memnuniyet duyarım; ondan öte geçmek istemem. Birilerine bir haksızlık etmeden bunun ötesine geçemem. Ya üç sevgili kızıma, ya Vale of Taunton'da elime bakan babama ya da bir başkasına haksızlık etmeden ötesine geçemem. Oysa, efendim, ben (ister zaaf deyin ister aptallık) kimseye haksızlık etmemekte kararlıyım."

Bay Woodcourt biraz sert bir sesle bunu duyduğuna çok memnun olduğunu söylemiş.

"Arkamda," demiş Bay Vholes, "iyi bir isim bırakmak istiyorum. Bu yüzden de her fırsatta, Bay C'nin dostlarına, Bay C'nin ne durumda olduğunu açıkça anlatıyorum. Bana gelince, efendim, bu emekçi parasını hak ediyor. Tekerleğe omuz vermem gerektiğinde, bunu yapıyorum ve kazandığımı hak ediyorum. Ben bu amaç için varım. Adımın bu kapının üzerinde yazılı olmasının nedeni bu."

"Bay Carstone'un adresi neydi, Bay Vholes?"

"Efendim," demiş Bay Vholes, "daha önce de söylediğim gibi çok yakın. Bay C'nin dairesini ikinci katta bulabilirsiniz. Bay C mesleki danışmanına yakın olmak istiyor; benim de hiç itirazım yok çünkü soru sorulmasına bayılırım."

Bunun üzerine Bay Woodcourt Bay Vholes'a iyi günler dilemiş ve neden değiştiğini artık daha iyi anladığı Richard'ı aramaya gitmiş.

Onu eski püskü eşyalarla döşeli kasvetli bir odada bulmuş; kısa bir süre önce benim kışlada bulduğum gibi, ama bu sefer mektup yazmıyor, önünde bir kitapla, gözleri ve düşünceleri çok uzaklarda oturuyormuş. Kapı tesadüfen açık olduğundan Bay Woodcourt o farkına varana kadar birkaç dakika onu izlemiş; o rüyadan uyanana kadar yüzüne hâkim olan yorgunluğu, halindeki ümitsizliği hiç unutamayacağını söyledi bana.

"Woodcourt, sevgili dostum!" diye bağırmış Richard, ellerini iki yana açıp ayağa kalkarak, "bir hayalet gibi karşımda bitiverdin."

"Dost bir hayalet," demiş Bay Woodcourt, "dediklerine bakılırsa tıpkı hayaletlerin yaptığı gibi hitap edilmeyi bekliyordum. Ee, fani dünya nasıl gidiyor?" Yan yana oturmuşlar.

"Kötü gidiyor, ağır gidiyor," demiş Richard; "en azından benim bölgemde."

"Hangi bölgeymiş bu?"

"Chancery bölgesi."

"Onun iyi gittiğini şimdiye kadar hiç duymadım" demiş Bay Woodcourt başını sallayarak.

"Ben de" demiş Richard hüzünle. "Kim duymuş ki?"

Bir dakikada tekrar canlanmış ve tabii açıklığıyla konuşmaya başlamış:

"Woodcourt, beni yanlış anlaman gözündeki değerimi artırsa bile senin tarafından yanlış anlaşılmak istemem. Bunca zamandır işe yarar hiçbir şey yapmadığımı bilmen lazım. Kimseye kötülük etmek niyetinde değildim ama elimden başka bir şey gelmiyor adeta. Kaderimin bana ördüğü ağdan uzak dursam daha iyi ederdim belki; ama bana öyle gelmiyor, yine de şimdiye kadar duymamışsan, çok yakında bundan hayli farklı bir fikir duyacaksın sanırım. Uzun sözün kısası, korkarım bir amacım yoktu; ama artık bir amaca sahibim –daha doğrusu o bana sahip– ve bunu tartışmak için artık çok geç. Beni olduğum gibi kabul et, iyi yönlerimi görmeye çalış."

"O zaman pazarlık yapalım" demiş Bay Woodcourt. "Sen de benim için aynı şeyi yap."

"Ama sen," demiş Richard, "mesleğini sevdiğin için yapıyorsun; bir işe başladın mı bir daha geri dönmüyorsun; her şeyi kendine amaç edinebiliyorsun. İkimiz çok farklı mahluklarız."

Pişmanlıkla konuşuyormuş ve bir an o bıkkın haline geri dönmüş.

"Neyse!" diye bağırmış silkinerek, "her şeyin sonu vardır. Göreceğiz! Beni olduğum gibi kabul edip, iyi yönlerimi görmeye çalışacak mısın?"

"Tabii! Elbette." Gülerek el sıkışmışlar ama gayet ciddiymişler. En azından birinin ciddi olduğuna bütün yüreğimle şahadet ederim.

"Seni tanrı gönderdi," demiş Richard, "çünkü burada Vholes'tan başka kimseyi görmedim şimdiye kadar. Woodcourt, anlaşmamızın başlangıcında söylemek istediğim bir şey var. Söylemezsem sonra-

dan hakkımda pek iyi düşünmeyebilirsin. Kuzenim Ada'yla nasıl bir bağımız olduğunu biliyorsun herhalde, değil mi?"

Bay Woodcourt ona bu konuyu çıtlattığımı söylemiş.

"Şimdi rica ederim," demiş Richard, "beni bir bencillik yumağı olarak görme. Bu aşağılık Chancery davasına bütün beynimi, yüreğimi koymamın tek nedeni kendi menfaatlerimdir sanma. Ada'nınkiler de benimkilerle aynı; ayrı düşünülemez; Vholes ikimiz için de çalışıyor. Böyle düşün!"

Bu konuda öyle endişeliymiş ki Bay Woodcourt ona haksızlık etmediği yolunda en sıkı teminatları vermiş.

"Anlıyorsun ya," demiş Richard, bu konuda ısrar ederken önceden hazırlanmamış acıklı bir hali varmış, "senin gibi dürüst bir insana, senin gibi buraya dost bir yüzle gelen birine bencil ve bayağı görünmeye katlanamam. Benim gibi Ada'nın da hakkını aldığını görmek istiyorum, Woodcourt; kendim gibi onun da hakkını alması için elimden geleni yapmak istiyorum; kendimle birlikte onu da kurtarmak için elimdekini avcumdakini bu işe yatırıyorum. Rica ederim, böyle düşün!"

Daha sonra Bay Woodcourt aralarında geçenleri düşündüğünde Richard'ın bu konuda endişesinin kuvvetinden öyle etkilenmişti ki bana Symond's Inn'e yaptığı ilk ziyareti anlatırken özellikle bu konu üzerinde durmuştu. Güzelimin azıcık varlığının da Bay Vholes tarafından hortumlanacağı ve Richard'ın kendini samimiyetle bu şekilde temize çıkaracağı yolundaki korkumu tazeledi anlattıkları. Bu konuşma ben Caddy'ye bakmaya başladığım sıralarda vuku bulmuştu; şimdi tekrar Caddy'nin iyileştiği ve cancağızımla aramızdaki gölgenin durup durduğu günlere dönüyorum.

O sabah Ada'ya Richard'a gitmeyi teklif ettim. Biraz tereddüt etmesi ve benim beklediğim gibi can atmaması beni azıcık şaşırttı.

"Canım," dedim, "ayrı kaldığımız bu süre boyunca Richard'la durumunuzda bir değişme oldu mu?"

"Hayır, Esther."

"Ondan haber aldın mı peki?" dedim.

"Evet, aldım" dedi Ada.

Gözlerinde o yaşlar, yüzünde o sevgi. Güzelimi konuşturamadım. Richard'a tek başıma mı gideyim? dedim. Hayır, Ada tek başıma gitmememin daha iyi olacağını düşünüyordu. Benimle gelecek miydi? Evet, Ada benimle gelse daha iyi olacağını düşünüyordu. Hemen gidecek miydik? Evet, hemen gidecektik. Gözünde yaşlar ve yüzünde sevgi olan güzelimi anlayamıyordum!

Çok geçmeden hazırlanıp dışarı çıktık. Kapalı bir gündü ve ara sıra serin bir yağmur atıştırıyordu. Her şeyin ağır ve çirkin göründüğü o renksiz günlerdendi. Evler bize kaş çatıyor, toz üzerimize kalkıyor, duman tepemize çöküyor, hiçbir şey uzlaşmaya, yumuşamaya yanaşmıyordu. Bu paspal sokaklara güzelimin hiç yakışmadığını düşündüm; sanki o sefil sokaklardan hiç o günkü kadar cenaze geçtiğini görmemiştim.

Önce Symond's Inn'i bulmamız gerekiyordu. Bir dükkâna adres soracaktık ki Ada Chancery Sokağı'nın oralarda olabileceğini söyledi. "O yöne gidersek, birazdan buluruz o zaman" dedim. Bunun üzerine Chancery Sokağı'na saptık; Symond's Inn tabelası hemen karşımıza çıktı.

Sonraki iş numarayı bulmaktı. "Bay Vholes'un bürosunu bulsak da olur," dedim hatırlayarak, "çünkü Bay Vholes'un bürosuyla komşuydu." Bunun üzerine Ada belki de şu köşedeki büronun Bay Vholes'un bürosu olabileceğini söyledi, gerçekten de öyleydi.

Sonra onun yanındaki iki kapıdan hangisi olduğu gibi bir soruyla karşı karşıya kaldık. Ben kapılardan birine, cancağızım da ötekine yöneldi; yine doğrusunu o bulmuştu. Oradan ikinci kata çıkınca cenaze arabası gibi bir panelin üzerinde beyaz harflerle yazılmış Richard'ın adını gördük.

Ben kapıyı çalacaktım ama Ada kulbu çevirip içeri girsek belki daha iyi olur dedi. Böylece Richard'ı bulmuş olduk, her biri zihnini yansıtan tozlu aynalar gibi görünen tozlu kâğıt tomarlarıyla kaplı bir masanın üzerine kapanmıştı. Nereye baksam o lanetli kelimelerin tekrarlandığını görüyordum, Jarndyce Jarndyce'e Karşı.

Richard bizi büyük bir muhabbetle karşıladı, oturduk. "Biraz daha erken gelseydiniz," dedi, "Woodcourt'u burada bulacaktınız. Onun kadar iyi birine hiç rastlamadım. Onun yarısı kadar işi

olan birisi gelmeye vakti olmadığını düşünür ama o iki arada bir derede hep uğruyor. Öyle neşeli, öyle canlı, öyle anlayışlı, öyle dürüst, öyle... benim olmadığım her şey ki ne zaman gelse burası aydınlanıyor, gidince de kararıyor."

"Tanrı onu korusun," diye düşündüm, "sözünde durdu!"

"Vholes'la benim gibi," diye konuşmaya devam etti Richard, kâğıtları bıkkın bir bakış fırlatarak, "ümitli değil ama o işin içinde değil, muammaları da bilmiyor. Muammalara biz girdik, o değil. Böyle bir labirentten fazlaca anlaması beklenemez."

Gözleri tekrar kâğıtlara kaydığında ve iki eliyle birden başını sıvazladığında, gözlerinin ne kadar büyük ve çökmüş göründüğünü, dudaklarının ne kadar kuru olduğunu ve tırnaklarının hepsinin nasıl yenmiş olduğunu gördüm.

"Sence burası sağlıklı bir yer mi, Richard?" dedim.

"Sevgili Minerva," diye cevap verdi Richard, eski neşeli kahkahasıyla, "burası ne doğayla iç içe, ne de sevimli bir yer; burada güneş görünüyorsa, açık bir yerde pırıl pırıl parladığına rahatça bahse girebilirsin. Ama bana yetecek kadar iyi. Bürolara ve Vholes'a yakın."

"Belki," dedim, "bir değişiklik..."

"... Bana iyi mi gelir?" dedi Richard, cümleyi tamamlarken zoraki bir kahkaha atarak. "Buna hiç şaşmam! Ama artık sadece tek bir değişiklik olabilir – daha doğrusu iki. Ya dava biter ya da davacı. Ama dava bitecek, dava bitecek, canım!"

Bu son sözlerini ona yakın oturan Ada'ya söylemişti. Ada'nın yüzü ona dönük olduğundan ben göremiyordum.

"İyi gidiyoruz," dedi Richard. "Vholes öyle söylüyor. Gerçekten de ilerleme kaydediyoruz. Vholes'a sorun. Onlara hiç rahat vermiyoruz. Vholes onların bütün oyunlarını, numaralarını biliyor, her yerde karşılarına çıkıyoruz. Daha şimdiden iyice kafalarını karıştırdık. O uykucuları uyandıracağız, bu söylediğimi unutmayın!"

Ümitsiz hallerinden ziyade ümitli halleri bana uzun zamandır daha çok acı veriyordu; ümitle öyle alakasızdı, ümit olabilmek için öyle canhıraş bir kararlılığı vardı, öyle aç ve hevesliydi ama zorakiliği ve muhafaza edilemezliğinin öyle bilincindeydi ki uzun

zamandır yüreğimi yaralıyordu. Ama şimdi o yakışıklı yüzünde ümidin üzerine çıkmayacak şekilde yazılmış o tefsir onu eskisinden de üzücü bir hale sokmuştu. Çıkmayacak şekilde diyorum çünkü bu tefsirin ölümcül sebepleri, Richard'ın en aydınlık hayalleri doğrultusunda o saat ortadan kalksa bile, zamanından önce çekilen onca endişenin, kendine duyduğu öfkenin, bunların içinde yarattığı hayal kırıklığının ölene kadar yüzünden silinmeyeceğine emindim.

"Sevgili küçük kadıncığımızın görüntüsü," dedi Richard; Ada hâlâ sessiz ve hareketsizdi, "bana öyle tabii geliyor, o sevgi dolu yüzü o eski yüzüne öyle benziyor ki ..."

Ah! Hayır, hayır. Gülerek başımı salladım.

"... Eski yüzüne o kadar benziyor ki," dedi Richard o samimi yüzle ve hiçbir şeyin değiştiremediği kardeşçe bakışıyla elimi tutarak, "ona rol yapamıyorum. Ne hissedeceğimi bilmiyorum; doğrusu bu. Bazen ümitliyim, canım, ama bazen... tam ümitsizliğe kapılmasam da bayağı yaklaşıyorum. Öyle," dedi Richard elimi bırakıp odanın öteki tarafına yürüyerek, "yoruluyorum ki!"

Bir iki tur attıktan sonra divana çöktü. "Öyle yoruluyorum ki," diye yineledi kederle, "öyle usandırıcı bir iş ki bu!"

Bu sözleri dalgın bir sesle söylerken koluna yaslanmış yere bakıyordu; güzelim ayağa kalktı, bonesini çıkarttı, saçları güneş ışığı gibi Richard'ın üzerine boşalarak yanına diz çöktü, iki kolunu onun boynuna doladı ve yüzünü bana çevirdi. Ne sevgi dolu, ne vefakâr bir yüzdü gördüğüm!

"Esther, canım," dedi sükûnetle, "ben artık eve dönmeyeceğim."

O zaman bende şafak attı.

"Artık hiç dönmeyeceğim. Sevgili kocamın yanında kalacağım. İki aydır evliyiz. Eve bensiz git, Esther'ciğim; ben artık eve dönemem!" Bu sözlerin ardından cancağızım başını göğsüne eğdi ve kaldırmadı. Hayatımda ölümden başka hiçbir şeyin değiştiremediği tek bir aşk görmüştüm, o da karşımda duruyordu.

"Esther'le konuş, birtanem" dedi Richard, bir müddet sonra sessizliği bozarak. "Ona nasıl olduğunu anlat."

İkimiz de birbirimize doğru hamle ettik, ona sarıldım. İkimiz de konuşmuyorduk; ama onun yanağı yanağımdayken zaten bir şey söylemesine gerek yoktu. "Güzelim" dedim. "Canım. Ah zavallım benim!" Ona o kadar acıyordum ki. Richard'ı çok seviyordum ama Ada'ya karşı içimde büyük bir acıma doğmuştu.

"Esther, beni affedecek misin? Kuzen John beni affedebilecek mi?"

"Canım," dedim, "bundan bir an bile şüphe etmen ona haksızlık olur. Bana gelince!" – bana gelince, benim affedecek neyim vardı ki!

Hıçkıran güzelimin gözlerini kuruladım, divanda yanına oturdum, Richard da öteki yanıma oturdu; ben uzun zaman önce bana ilk sırlarını verdikleri o çok farklı geceyi ve sonra hayatlarına nasıl çılgın bir mutlulukla devam ettiklerini hatırlarken bana olanları anlattılar.

"Benim neyim varsa Richard'ındır," dedi Ada; "ama Richard kabul etmiyordu, onun bu kadar çok severken onun karısı olmasaydım da ne yapsaydım!"

"Senin de öyle çok, öyle hayırlı işlerin vardı ki, muhteşem Dame Durden," dedi Richard, "seninle konuşmamıza imkân yoktu! Hem öyle uzun zamandır planlanan bir adım da değildi. Bir sabah çıkıp evlendik."

"Her şey olup bittikten sonra, Esther," dedi birtanem, "size nasıl söyleyeceğimi, ne yapsam daha iyi olacağını bilemedim. Bazen hemen öğrenmeniz gerektiğini düşünüyordum; bazen bilmemeniz gerektiğini düşünüyor ve kuzen John'dan saklamam gerektiği hissine kapılıyordum; müthiş bir tereddüt içindeydim."

Bunu daha önce hiç düşünmediğime göre ne kadar da bencil davranmışım! Ağzımdan çıkanın farkında değildim. Öyle üzgündüm ama ikisini de öyle seviyordum, beni sevmelerine öyle seviniyordum; onlara öyle acıyordum yine de birbirlerini sevmelerinden öyle bir gurur duyuyordum ki. Aynı anda hem bu kadar üzüntüyü hem de bu kadar memnuniyeti hiç bir arada yaşamamıştım; yüreğimde hangisinin ağır bastığını bilemiyordum. Ama yollarını karartmaya niyetim yoktu.

Benim sersemliğim biraz geçip kendimi toparladığımda güzelim göğsünden alyansını çıkarttı ve öpüp parmağına taktı. Sonra geçen geceyi hatırladım ve Richard'a evlendiğinden beri geceleri, kimsenin göremeyeceği zamanlarda yüzüğü hep taktığını söyledim. Sonra Ada kızararak bunu nereden bildiğimi sordu? Sonra ben de elini yastığın altına gizlediğini gördüğümü ve biraz kafamı işlettiğimi söyledim. Sonra her şeyi en baştan anlatmaya başladılar; ben de tekrar üzülüp sevinmeye, sersemlemeye, cesaretlerini kırmamak için yüzüme hâkim olmaya başladım.

Böylece artık gitmeyi düşünmem gereken zaman geldi. O zaman geldiğinde de işler iyice sarpa sardı çünkü cancağızım tümüyle kendini bıraktı. Aklına gelen bütün tatlı sözleri sıralayarak boynuma sarıldı ve sensiz ben ne yaparım diye ağlamaya başladı! Richard da ondan iyi değildi; aslında en berbat durumda olması gereken bendim ama kendi kendime, "Bak Esther, bir yaparsan, bir daha seninle hiç konuşmam!" diyerek kendime hâkim oldum.

"Hiç böyle bir eş görmedim," dedim, "kocasını hiç sevmiyor galiba. Richard, rica ederim yavrucuğumu al boynumdan." Ama onu hâlâ sımsıkı tutuyordum ve daha kim bilir ne kadar ona sarılıp ağlayabilirdim.

"Bu sevgili genç çifti uyarıyorum," dedim, "yarın dönmek üzere buradan ayrılıyorum; Symond's Inn beni görmekten bıkana kadar da gelip gitmeye devam edeceğim. Bu yüzden de hoşça kal demiyorum, Richard. Çünkü o kadar çabuk döneceğim ki hiç hükmü olmayacak!"

Artık güzelimi ona emanet etmiş gitmeye hazırlanıyordum; ama yüreğim sızlayarak ardımda bıraktığım o yüze son bir kez bakmak için biraz daha oyalandım.

Geri dönmem için bana cesaret vermezlerse bu cürette bulunabileceğimden emin olmadığımı söyledim (neşeli havai bir tavırla); bunun üzerine cancağızım yaşlı gözleriyle hafifçe gülümseyerek başını kaldırdı, tatlı yüzünü ellerimin arasına alıp son bir öptüm ve gülerek hemen kaçtım.

Aşağıya indiğimde ah nasıl da ağladım! Sanki Ada'cığımı ebediyyen kaybetmişim gibi geldi. Onsuz öyle yalnız, öyle boştum ve

onu evde görme ümidim olmadan eve gitmek öyle üzücüydü ki karanlık bir köşede ağlayıp hıçkırarak gidip gelmeme rağmen bir müddet ferahlamaya muvaffak olamadım.

Kendimi biraz payladıktan sonra yavaş yavaş toparlandım ve eve gitmek için bir arabaya bindim. St. Albans'ta bulduğum zavallı çocuk kısa süre önce tekrar ortaya çıkmış, ölümün eşiğinde yatıyordu; daha doğrusu o gün ölmüştü ama benim daha haberim olmamıştı. Hamim onu görmeye gitmiş, öğle yemeğine dönmemişti. Yalnız olduğumdan tekrar biraz ağladım; ama genel olarak çok da fena davrandığımı sanmıyorum.

Güzelimin yokluğuna henüz alışmamış olmam çok doğaldı. Onca seneden sonra üç dört saat pek fazla sayılmazdı. Ama aklım onu bıraktığım o nahoş yere öyle çok takılıyordu, kafamda orayı öyle karanlık ve taş kalpli bir yer olarak canlandırıyordum, onun yanında olmak, ona kol kanat germek için öyle büyük bir istek duyuyordum ki akşamleyin sadece pencerelerine olsun bakmak için geri dönmeye karar verdim.

Bu aptalca bir şeydi sanırım; ama bana hiç de öyle görünmedi hatta hâlâ bile pek öyle görünmüyor. Charley'e olanları anlattım ve hava kararırken birlikte çıktık. Güzelimin yeni, tuhaf evine geldiğimizde hava kararmıştı ve sarı perdelerin ardında ışık vardı. Üç dört kere yukarıya bakarak temkinle pencerenin altından geçtik ve biz oradayken bürosundan çıkan, kafasını kaldırıp yukarı bakan Bay Vholes'a yakalanmaktan son anda kurtulduk. Uzun ince, kara görüntüsü ve karanlıkta o köşenin ıssızlığı tam da düşüncelerimi doğruluyordu. Cancağızımın gençliğinin, sevgisinin ve güzelliğinin kapatıldığı bu berbat inziva yeri gözüme pek zalim göründü.

Çok ıssız, çok kasvetliydi, kimseye görünmeden yukarıya çıkabileceğimden kuşkum yoktu. Charley'yi aşağıda bıraktım ve yoldaki ölgün gaz lambalarını kaale almadan sessizce yukarı süzüldüm. Bir iki dakika kulak kabarttım; evin küflü, çürük sessizliğinde genç seslerinin mırıltısını duyar gibi oldum. Güzelimi öpermiş gibi, kapıdaki cenaze arabası paneline dudaklarımı değdirdim ve birkaç güne kadar bu ziyaretimi onlara itiraf etmeyi düşünerek sessizce aşağıya indim.

Gerçekten de iyi gelmişti; çünkü Charley'le benden başka kimse bu ziyareti bilmese de her nasılsa Ada'yla aramızdaki ayrılığı azaltmış, bir iki dakikalığına bizi yakınlaştırmış gibi geldi bana. Daha bu değişikliğe tam manasıyla alışamadan eve döndüm ama güzelimin yakınında bulunduğum için kendimi daha iyi hissediyordum.

Hamim eve gelmiş, düşünceli düşünceli karanlık pencerenin yanında duruyordu. İçeri girdiğimde yüzü aydınlandı ve koltuğuna geldi ama ben kendi yerime otururken yüzümdeki ışığı yakaladı.

"Küçük kadın" dedi. "Sen ağlamışsın."

"Evet, hami," dedim, "korkarım biraz ağladım. Ada çok üzgün, özür diliyor, hami."

Elimi koltuğunun arkasına koydum ve sözlerimle Ada'nın boş yerinin onu anlatacaklarıma hazırladığını gördüm.

"Evlenmiş mi, canım?"

Ona her şeyi ve ilk ricasının nasıl onu affetmesi olduğunu anlattım.

"Af dilemesine gerek yok" dedi. "Tanrı onu ve kocasını korusun!" Ama tıpkı benim gibi onun da ilk tepkisi Ada'ya acımak oldu. "Zavallı kız, zavallı kız! Zavallı Rick! Zavallı Ada!"

İkimiz de bir müddet konuşmadık; sonra o içini çekerek "Ya, ya, canım! Kasvetli Ev çok çabuk seyreliyor" dedi.

"Ama hanımı hâlâ burada, hami." Bunu söylemeye biraz çekinmeme rağmen, o hüzünlü ses tonu karşısında göze aldım. "Kasvetli Ev'i mutlu bir yer yapmak için elinden geleni yapacak" dedim.

"Bunu başaracak, canım!"

Mektup, yanındaki koltuğun benim yerim olması haricinde aramızda hiçbir değişikliğe neden olmamıştı; yine bir şey değişmedi. Eski aydınlık, babacan gözlerini bana çevirdi, elini eskisi gibi elimin üzerine koydu ve tekrar "Bunu başaracak, canım. Yine de Kasvetli Ev çok çabuk seyreliyor, küçük kadın, çok!" dedi.

Bu konuda sadece bunu söylemesine üzülmüştüm. Biraz hayal kırıklığına uğramıştım. Mektuptan ve cevabından beri artık o eski değerimi kaybettiğimden korktum.

LII. Bölüm

İNAT

Ama daha bir gün geçmişti ki sabahleyin erkenden, biz kahvaltıya hazırlanırken Bay Woodcourt aceleyle geldi ve korkunç bir cinayet işlendiğini, Bay George'un yakalanıp hapse konduğunu haber verdi. Sir Leicester Dedlock'un katilin yakalanması için büyük bir ödül koyduğunu söylediğinde o ilk şaşkınlıkla bunun nedenini anlayamadım ama Bay Woodcourt üç beş kelimeyle öldürülen kişinin Sir Leicester'ın avukatı olduğunu açıklayınca annemin ondan nasıl korktuğunu hemen hatırladım.

Uzun zamandır kolladığı ve şüphe ettiği, uzun zamandır onu kollayan ve ondan şüphe eden; sürekli içindeki tehlikeli ve gizli düşmandan korkarak pek iyi hisler besleyemediği birinin böyle beklenmedik bir biçimde vahşice ortadan kalkması bana öyle kötü göründü ki ilk olarak annemi düşündüm. Böylesi bir ölümü duyup da hiç merhamet hissetmemek ne kadar berbat! Belki de hayattan böyle aceleyle el etek çektirilen yaşlı adamın zaman zaman yolundan çekilmesini dilediğini hatırlamak ne korkunç!

Zihnime üşüşen düşünceler, bu isim anıldığında hep hissettiğim üzüntü ve korkuyu artırarak beni öyle telaşa gark etmişti ki masadaki yerimde zor duruyordum. Biraz zaman geçip de kendimi toparlayana kadar konuşmayı takip edemedim. Ama kendime gelip hamimin yüzündeki şaşkınlığı gördüğümde ve nasıl şüpheliden ciddi bir sesle söz ettiklerini, bize yaptığı iyilikler sonucu edindiğimiz onunla ilgili iyi izlenimlerimizi nasıl sayıp döktüklerini

duyunca, alakam ve onun adına duyduğum korku öyle kuvvetle uyandı ki tekrar eski halime döndüm.

"Hami, bu suçlamanın doğru olduğunu düşünmüyorsunuz, değil mi?"

"Canım, böyle bir şey düşünemem. Böyle açık yürekli, merhametli bir adama, o devasa cüssesinde bir çocuk kadar uysal olan, o müthiş cesaretine rağmen sade ve sakin yaşayan bir adama yapılan suçlama nasıl doğru olur? Buna inanamam. İnanmam ya da inanmayı reddediyorum demiyorum. İnanamam diyorum!"

"Ben de" dedi Bay Woodcourt. "Yine de onun hakkında bildiklerimize ve kanaatlerimize rağmen aleyhine deliller olduğunu unutmamalıyız. Müteveffa beyefendiye karşı düşmanca duygular besliyordu. Bunu pek çok yerde açık açık söylemiş. Adam hakkında astılı kestili konuştuğu söyleniyor ki bunu ben de biliyorum. Cinayetin işlenmesinden birkaç dakika önce tek başına cinayet mahallinde olduğunu itiraf ediyor. Bu işte ben ne kadar masumsam onun da o kadar masum olduğuna eminim ama üzerindeki şüphenin sebepleri bunlar."

"Doğru," dedi hamim ve bana dönerek ekledi "işin bu yanının doğruluğuna gözümüzü kapatarak ona faydalı olamayız."

Şartların onun aleyhine olduğunu sadece kendimize değil başkalarına da itiraf etmek zorunda olduğumuzu ben de hissediyordum. Yine de bu ağır şartların ihtiyacı olduğunda onu yalnız bırakmamıza neden olamayacağını biliyordum.

"Haşa!" dedi hamim. "O nasıl aramızdan ayrılan o iki zavallı mahlukun yanında durduysa biz de onun yanında duracağız." Bay George'un çatısının altına aldığı Bay Gridley'i ve çocuğu kastediyordu.

Bay Woodcourt süvarinin yanında çalışan adamın, bütün gece sokaklarda kendini kaybetmiş bir mahluk gibi dolandıktan sonra dün kendisini bulduğunu söyledi. Süvarinin en büyük endişesi onu suçlu zannetmemizmiş. Kesinlikle masum olduğuna inanmamız için en kutsal tuttuğu yeminlerle ulağını göndermişti. Bay Woodcourt adamı ancak, sabahın çok erken saatinde bu haberlerle bize gelmeyi vaat ederek yatıştırabilmişti. Ayrıca mahpusu görmeye gitmek niyetinde olduğunu da ekledi.

Hamim hemen kendisinin de gitmek istediğini söyledi. Emekli askeri çok sevmemin onun da beni sevmesinin yanı sıra olan bitene karşı, sadece hamimin bildiği gizli bir alaka da besliyordum. Sanki bu olay beni yakından ilgilendiriyormuş gibi hissediyordum. Gerçeğin ortaya çıkması ve masum birinden şüphe edilmemesi benim için şahsen önemliydi çünkü şüphe bir kere zincirinden boşaldı mı kime saldıracağı belli olmaz.

Kısacası onlarla birlikte gitmeyi bir vazife ve yükümlülük addettim. Hamimin aksi yönde bir gayreti olmadığından ben de gittim.

Birbirinin tıpatıp aynı avluları ve koridorları olan, her yeri birörnek taş döşeli o kocaman hapishanede ilerlerken, hep aynı boş duvarlar arasında senelerce kapalı kaldıktan sonra –okuduğum kadarıyla– bir ota, cılız bir bitki yaprağına düşkünlük geliştiren yalnız mahkûmları daha iyi anladığımı hissettim. Üst katta, bir mahzene benzeyen kemerli bir odada, pencerenin demir parmaklıklarını ve demir kapıyı olduğundan da kara gösteren bembeyaz duvarlı bir hücrede bulduk süvariyi; köşede duruyordu. Kilidin açıldığını, sürgülerin çekildiğini duyunca oturduğu sedirden ayağa kalkmıştı.

Bizi görünce o her zamanki uzun adımlarıyla biraz öne geldi, sonra durup başıyla hafif bir selam verdi. Ama ben elimi uzatarak ona yaklaşmayı sürdürünce hemen hissiyatımızı anladı.

"Üzerimden bir yük kalktı, hanımefendi ve beyefendiler" dedi derin bir nefes alıp bizi içtenlikle selamlayarak. "Artık sonunun nasıl geleceği umrumda değil."

Hiç mahpusa benzemiyordu. Serinkanlılığı ve asker duruşuyla daha ziyade gardiyana benziyordu.

"Burası bir hanımı ağırlamak için benim salonumdan bile daha beter bir yer," dedi Bay George, "ama Bayan Summerson'ın hoş göreceğini biliyorum." Beni kendisinin kalktığı sedire buyur etti, oturdum; buna çok memnun olmuş gibi bir hali vardı.

"Teşekkür ederim, hanımefendi," dedi.

"George," dedi hamim, "biz senden başka teminat beklemediğimize göre, inanıyorum ki bizim sana teminat vermemizin de gereği yoktur."

"Elbette yok, efendim. Size bütün kalbimle teşekkür ediyorum. Masum olmasaydım bu yüce gönüllü ziyaret karşısında yüzünüze bakıp da bunu gizleyemezdim. Bu ziyaretiniz beni çok duygulandırdı. Ağzı laf yapan biri değilim ama bu ziyaret, Bayan Summerson ve beyefendiler, beni çok duygulandırdı."

Elini geniş göğsüne koyup başını eğdi. Anında tekrar dikilmesine rağmen bu basit hareketle bize doğal hislerini büyük ölçüde aktarmış oldu.

"Öncelikle," dedi hamim, "senin rahatın için bir şey yapabilir miyiz, George?"

"Ne için?" diye sordu boğazını temizleyerek.

"Senin rahatın için. Bu mahpusluğun zorluklarını azaltacak bir istediğin var mı?"

"Teşekkür ederim, efendim," dedi biraz düşündükten sonra, "ama tütün yasak olduğundan bir isteğim var diyemeyeceğim."

"Belki zamanla aklına bazı küçük şeyler gelir. Öyle bir şey olunca bize haber yolla, George."

"Teşekkür ederim, efendim. Ama," dedi Bay George o güneş yanığı gülümsemelerinden biriyle, "benim gibi serseri serseri bütün dünyayı dolaşan birisi böyle yerlere alışıktır."

"İkinci olarak da davaya gelelim" dedi hamim.

"Gelelim, efendim" dedi Bay George, tam bir kendine hâkimiyet ve biraz merakla kollarını göğsünün üzerinde kavuşturdu.

"Şimdi ne durumda?"

"Mahkemeye geri gönderildi. Bucket, dosya tam manasıyla tamamlanana kadar davayı böyle birkaç kere geri göndererek, erteleteceğini ima etti. Ben dosyanın tamamlanacak nesi var anlamıyorum; ama herhalde Bucket bunu bir şekilde başaracaktır."

"Şu işe bak!" diye bağırdı hamim, şaşırıp hiddetlenerek, "Kendinden sanki başka biriymiş gibi söz ediyorsun!"

"Kusura bakmayın, efendim" dedi Bay George. "Bana yaptığınız iyiliğin farkındayım. Ama masum bir adamın böyle bir bakış açısı almaması halinde kafasını duvardan duvara vurmaması mümkünmüş gibi gelmiyor bana."

"Bir yere kadar bu dediğin doğru" dedi hamim yumuşayarak.

"Ama masum birinin bile kendini savunmak için olağan önlemler alması gerekir."

"Haklısınız, efendim. Ben de bunu yaptım. Yargıçlara 'Beyefendiler, bu işte ben de sizin kadar masumum; aleyhimdeki deliller tümüyle doğrudur; ötesini bilmiyorum' dedim. Bunu söylemeye devam etmek niyetindeyim, efendim. Başka ne yapabilirim ki? Doğrusu bu."

"Ama doğru tek başına işe yaramaz" dedi hamim.

"Gerçekten öyle mi? O zaman işim zor!" dedi Bay George munis bir edayla.

"Bir avukat tutmalısın" dedi hamim. "Senin için iyi bir avukat bulmalıyız."

"Kusura bakmayın, efendim" dedi Bay George bir adım geriye atarak. "Çok teşekkür ederim. Ama bu tip şeylere girmemeyi kesinlikle tercih ederim."

"Avukat tutmayacak mısın?"

"Hayır, efendim." Bay George onu doğrularcasına başını salladı. "Çok teşekkür ederim efendim, ama... avukat istemem!"

"Neden?"

"O güruha pek ısınamadım" dedi Bay George. "Gridley de öyleydi. Kusura bakmazsanız sizin de aynı duyguları paylaştığınızı söyleyeceğim, efendim."

"Bizimki Hakkaniyet,"[1] diye açıkladı hamim, ne yapacağını bilemeyerek; "o Hakkaniyet, George."

"Öyle mi, efendim?" dedi süvari o geçiştirmeci tavrıyla. "Benim bu isim farklılıklarıyla pek tanışıklığım yok ama genelde o güruha karşıyım."

Kollarını açıp duruşunu değiştirerek kocaman ellerinden birini masanın üzerine diğerini kalçasına koydu ve kararından asla dönmeyecek bir adam tablosuna büründü. Üçümüzün de konuşmaları onu ikna çabaları boşunaydı; o harbi tavrına çok yakışan bir nezaketle bizi dinledi ama gayretlerimiz hapishaneyi ne kadar etkilemişse onu da o kadar etkilemişti.

1 George, Gridley ve Jarndyce gibi Hakkaniyet mahkemesinde yargılanmayacaktı. Cinayet suçuna ayrı bir mahkeme bakıyordu.

"Rica ederim, bir kere daha düşünün, Bay George" dedim. "Davanızla ilgili hiçbir istediğiniz yok mu?"

"Bu davanın askeri mahkemede görülmesini isterdim, hanımefendi," dedi, "ama böyle bir şeyin mümkün olmadığının gayet iyi farkındayım. Bir iki dakika dikkatinizi bahşederseniz, sadece bir iki dakika, size düşüncelerimi olabildiğince açıklamaya gayret edeyim."

Sırayla üçümüze de baktı, sıkı bir üniformanın dar ve sert yakasını düzeltir gibi başını salladı, bir an düşündükten sonra devam etti.

"Gördüğünüz gibi, kelepçelenip, gözaltına alındım ve buraya getirildim, hanımefendi. Mimlenmiş, adı kötüye çıkmış bir adamım, vaziyet bu. Atış salonumu Bucket didik didik ediyor; sahip olduğum yegâne mülk de –küçük biliyorum– oraya çekiştir buraya çekiştir kendini toparlayamadı; daha önce de dediğim gibi vaziyet bu! Fazla şikâyetim yok. Şu an bulunduğum yerde olmamın sebebi bu yakınlarda yaptığım bir hata olmasa da gençliğimde avarelik etmeseydim şimdi bunun başıma gelmeyeceğini gayet iyi biliyorum. Oldu bir kere. Esas mesele buna karşı nasıl bir tavır takınacağım."

Munis bir bakışla yağız alnını sildi ve özür dilercesine "Öyle kısa soluklu bir konuşmacıyım ki biraz düşünmem gerekiyor" dedi. Biraz düşündükten sonra tekrar başını kaldırıp devam etti.

"Nasıl bir tavır takınacağım. Talihsiz müteveffanın kendisi de avukattı ve beni avcunun içine almıştı. Küllerini eşelemek istemiyorum ama yaşasaydı, beni Şeytan gibi avcunun içine aldı derdim. Bu yüzden de mesleğini zerrece sevmiyorum. O meslekten uzak durabilseydim buradan da uzak durmuş olacaktım. Ama demek istediğim bu değil. Diyelim ki onu öldürdüm. Diyelim ki Bucket'ın bizim orada bulduğu (orayı aldığım günden beri ne zaman gelse bulabileceği) kısa süre önce ateşlenmiş o silahlardan birini vücuduna gerçekten de boşalttım, tanrım! Beni buraya kapattıkları anda ne yapardım? Hemen bir avukat tutardım."

Kilitlerle sürgülerin sesini duyunca durdu, kapı açılıp tekrar kapanana kadar da konuşmadı. Kapının neden açıldığını biraz sonra anlatacağım.

"Bir avukat tutardım, o da derdi ki (gazetelerde hep okuyorum) 'müvekkilim bir şey söylemiyor, müvekkilim konuşmama hakkını kullanıyor – müvekkilim falan, müvekkilim feşmekân.' Bence o güruhun dürüst davranmak ya da başkalarının dürüst davrandığını düşünmek gibi bir âdeti yok. Diyelim ki masumum ve bir avukat tuttum. Muhtemelen benim suçlu olduğuma inanacak. İnansa da inanmasa da ne yapacak? Suçluymuşum gibi davranacak – beni susturacak, itirafta bulunmamamı söyleyecek, olayları saklayacak, delilleri bertaraf edecek, belki de beni kurtaracak! Ama Bayan Summerson, bu şekilde kurtulmayı ben istemem; kendi bildiğim gibi asılmayı tercih ederim – bir hanıma böyle nahoş bir şey söylediğim için kusura bakmayın."

Artık konuya ısınmıştı ve susmaya pek hevesli görünmüyordu.

"Kendi bildiğim gibi asılırım daha iyi. Niyetim de bu! Asılmaya çok meraklı olduğumdan değil," güçlü kolları göğsünde, kara kaşlarını kaldırarak hepimize sırayla baktı, "demek istediğim bu işten ya tümüyle aklanarak kurtulmalıyım ya da hiç kurtulmamalıyım. Bu yüzden de hakkımda söylenen şeyler doğru oldu mu doğrudur diyorum; bana 'bütün söylediklerin aleyhine delil olarak kullanılacak' dediklerinde onlara bunu umursamadığımı söylüyorum; ben de kullanılmasını istiyorum. Bütün gerçekleri bilerek masum olduğumu kanıtlayamazlarsa hiç kanıtlamasınlar daha iyi. Zaten daha azını bilerek kanıtlamalarının da benim için bir kıymeti yok."

Taş zeminin üzerinde bir iki adım attıktan sonra tekrar masaya geldi ve sözünü bitirdi.

"Size teşekkür ederim, hanımefendi, size de beyefendiler, hem dikkatle dinlediğiniz için hem de alakanız için. Kafası kör bir kılıca benzeyen benim gibi bir süvariye mesele böyle görünüyor. Hayatımda askerlik haricinde hiç iyi bir şey yapmadım; sonunda işler sarpa sararsa, ektiğimi biçmiş olacağım. Katil olarak yakalanmanın ilk sadmesini atlattığımda –benim gibi sürekli darbelere maruz kalmış bir serserinin bir sadmeyi atlatması fazla uzun sürmüyor– yavaş yavaş bu fikre vardım. Değiştirmeye de niyetim yok. Benim yüzümden hiçbir tanıdığımın şerefine ya da mutluluğuna halel gelmemeli – söyleyeceklerim bu kadar."

Kapı açıldığında içeriye, Bay George kadar cüsseli olmayan asker görünümlü bir başka adam ve kolunda sepetiyle, yüzü açık havada dolaşmaktan yanmış, ışıl ışıl gözlü, sağlıklı bir kadın girmişti. Kadın içeri girdiği andan itibaren Bay George'un söylediklerini can kulağıyla dinlemişti. Bay George onları aşina bir selam ve dostça bir bakışla karşılamış ama konuşmasını kesip özel bir şey söylememişti. Konuşması bitince gidip samimiyetle ellerini sıktı ve "Bayan Summerson, beyefendiler, bu benim eski silah arkadaşım Joseph Bagnet. Bu da karısı Bayan Bagnet."

Bay Bagnet sert bir asker selamı verdi, Bayan Bagnet de dizlerini bükerek bizi selamladı.

"Gerçekten de çok iyi dostlarımdır" dedi Bay George. "Onların evinde gözaltına alındım."

"Elden düşme bir viyolonselle" dedi Bay Bagnet başını öfkeyle sallayarak. "İyi tınılı. Bir dost için. Fiyatın önemi yoktu."

"Mat," dedi Bay George, "bu hanıma ve bu iki beyefendiye söylediklerimi duydun. Sen de onaylıyorsun değil mi?"

Bay Bagnet bir müddet düşündükten sonra meseleyi karısına havale etti, "Hanım" dedi. "Onaylıyor muyum, onaylamıyor muyum, söyle."

"George," dedi Bayan Bagnet sesini yükselterek, sepetinin içinden salamura et, biraz çay ve şeker, bir de esmer ekmek çıkarttı "onaylamadığını sen de biliyorsun. Seni dinlemek insanı delirtir. Yok şöyle kurtulursa olmazmış, yok böyle kurtulursa olmazmış – böyle ince eleyip sık dokumak da ne oluyor? Bunlar abuk sabuk şeyler, George."

"Bu talihsizliğimin üzerine bir de sen bana çıkışma, Bayan Bagnet" dedi süvari gamsızca.

"Ah! Bana talihsizlik deme!" diye bağırdı Bayan Bagnet, "Biraz daha makul düşünmene yaramıyorsa ne manası var. Bir adamın saçmaladığını duymaktan, hayatımda hiç şu anda utandığım kadar utanmamıştım. Avukatmış! Bu beyefendiler tavsiye ettikten sonra ben senin yerinde olsam bir düzine avukat tutardım."

"Ne kadar sağduyulusunuz" dedi hamim. "Umarım onu ikna edebilirsiniz, Bayan Bagnet."

"Onu ikna etmek mi, efendim?" dedi. "Tanrı sizi inandırsın, bu mümkün değil. George'u bilmezsiniz. Bakın!" Bayan Bagnet sepetini bırakıp iki esmer eliyle birden Bay George'u gösteriyor. "Nasıl duruyor! Bu kadar kendi bildiğini okuyan, bu kadar abes bir kararlılığı olan, şu gökkubbe altında insanı bu kadar çileden çıkaracak bir başkasını bulamazsınız! Bu adam kafasına bir şey koydu mu onu vazgeçirmeye çalışmaktansa kırk sekizlik bir topu tek başınıza omuzlayıp ateş etmek daha kolaydır. Ben onu bilmez miyim!" diye bağırdı Bayan Bagnet. "Ben seni bilmez miyim, George! Bunca seneden sonra bana kişilik değiştirecek değilsin herhalde?"

O dostça öfkesi kocasının üzerinde görülmeye değer bir etki yaratmıştı; adam süvariye razı olmasını sessizce tavsiye eder gibi pek çok kereler başını sallamıştı. Ara sıra Bayan Bagnet bana bakıyordu; gözlerinden bir şeyler yapmamı istediğini anlıyordum ama ne olduğunu çıkaramıyordum.

"Ama ben seninle konuşmaya çalışmaktan seneler önce vazgeçtim, dostum," dedi Bayan Bagnet, salamura etin kavanozunu silip tekrar bana bakarak; "hanımlarla beyefendiler de seni benim kadar iyi tanıdıklarında konuşmaktan vazgeçeceklerdir. Bir parçacık yemeği de kabul etmeyecek kadar dikkafalı değilsen, işte burada."

"Teşekkürlerle kabul ediyorum" dedi süvari.

"Öyle mi?" dedi Bayan Bagnet tatlı tatlı homurdanmaya devam ederek. "Çok şaşırdım doğrusu. Kendi bildiğin gibi açlıktan ölmemene hayret ettim. Senden bunu beklerdim. Belki yakında bunu da kafana koyarsın." Bu noktada tekrar bana baktı; bir kapıya bir bana bakmasından bizim artık dışarı çıkmamızı ve onu hapishanenin dışında beklememizi istediğini en nihayet anladım. Bu isteğini aynı yolla hamime ve Bay Woodcourt'a aktardıktan sonra ayağa kalktım.

"Bu konuyu bir kere daha düşüneceğinizi ümit ediyoruz, Bay George," dedim; "sizi tekrar görmeye geldiğimizde daha makul davranacağınıza inanıyoruz."

"Bundan daha minnettar olmayacağım kesin, Bayan Summerson" dedi cevaben.

"Ama umarım ikna edilmeye daha açık olursunuz" dedim. "Bu muammanın çözülmesinin ve bu fiili gerçekte işleyenin bulunmasının, sizden başkaları için de son derece önemli olabileceğini düşünmenizi rica ediyorum."

Beni saygıyla dinledi ama kapıya doğru yöneldiğimden ona biraz arkamı dönerek söylediğim sözleri fazla kaale almadı; bir anda dikkatini çekmiş gibi görünen boyumu ve endamımı inceliyordu (bunu bana sonradan söylediler).

"Çok tuhaf" dedi. "Ama o zaman da öyle düşünmüştüm!"

Hamim ona ne demek istediğini sordu.

"Efendim," dedi, "kötü talihim, öldürüldüğü gece beni müteveffanın merdivenlerine götürdüğünde karanlıkta yapısı Bayan Summerson'a çok benzeyen birinin yanımdan geçtiğini gördüm ama aklım başka yerde olduğundan onunla konuşmadım."

Bir an daha önce hiç hissetmediğim bir titremeye kapıldım, umarım bir daha da hissetmem.

"Ben yukarıya çıkarken o aşağı iniyordu," dedi süvari, "üzerinde bol siyah bir mantoyla ay ışığında parlayan pencerenin önünden geçti; mantonun uzun püskülleri vardı. Ama bunun konuştuğumuz konuyla hiç alakası yok, sadece bir an Bayan Summerson'ı o kadına o kadar benzettim ki aklıma geldi."

İçimde uyanan hisleri ayrıştırıp tanımlayamıyordum; bu tahkikatı takip etme yönünde ilk andan itibaren hissettiğim o belirsiz mecburiyet ve vazife duygusu artmıştı ama nedenini kendime sormaya cesaret edemiyordum; korkmam için bir sebep olamayacağından kesinlikle emindim.

Üçümüz dışarı çıktık ve kapının biraz ilerisinde kuytu bir köşede yukarı aşağı yürümeye başladık. Bay ve Bayan Bagnet de kısa bir süre sonra dışarı çıkıp bize katıldı.

Bayan Bagnet'in iki gözünde de birer damla yaş vardı, yüzü kızarmıştı ve endişeliydi. "George'un gerçek düşüncelerimi anlamasını istemedim, hanımefendi," dedi yanımıza gelir gelmez; "ama vaziyeti hiç iyi değil, zavallı!"

"İhtimam, basiret ve yardımla vaziyet düzelir" dedi hamim.

"Sizin gibi bir beyefendi mutlaka daha iyisini bilir, efendim,"

dedi Bayan Bagnet gözlerini pelerininin kenarına silerek; "ama benim içim rahat değil. Öyle umursamaz ki, hem başka anlamlara çekilebilecek bir sürü şey söylüyor. Jüri üyeleri onu Peygamber'le benim anladığım gibi anlayamaz. Hem öyle kötü tesadüfler olmuş ki, karşısına aleyhine konuşacak öyle çok kişi çıkaracaklar ki, Bucket da her şeyi öyle ince eleyip sık dokuyor ki."

"Elden düşme bir viyolonselle. Asker düdüğü çaldığını da söyledi. Çocukken" diye ekledi Bay Bagnet büyük ciddiyetle.

"Şimdi size bir şey söyleyeceğim, hanımefendi" dedi Bayan Bagnet; "Şu köşeye sokulalım da size anlatayım!"

Bayan Bagnet bizi daha kuytu bir köşeye çekti, ilk başta konuşamayacak kadar soluksuzdu; bunun üzerine Bay Bagnet, "Hanım! Anlat onlara!" demek fırsatını buldu.

"Bakın, hanımefendi," dedi bizim hanım rahat nefes alabilmek için bonesinin bağlarını çözerek, "Dover Kalesini yerinden oynatırsınız da George'u fikrinden caydıramazsınız, tabii onu etkileyecek yeni bir kuvvet bulamazsanız. Ben bu kuvveti bulduğumu zannediyorum!"

"Siz bir cevhersiniz, hanımefendi" dedi hamim, "Anlatın!"

"Bakın, hanımefendi," dedi o telaşı ve heyecanıyla her cümlede defalarca ellerini birbirine vurarak, "akrabaları konusunda söylediklerinin hepsi uydurma. Akrabalarının ondan haberi yok ama o onları takip ediyor. Münferit zamanlarda bana herkese söylediğinden fazlasını söyledi, bir keresinde Woolwich'ime annelerin saçlarını beyazlatıp yüzlerini kırıştırmaktan boşuna söz etmedi. Elli pounduna bahse girerim o gün annesini görmüştü. Annesi hayatta ve hemen buraya getirilmesi lazım!"

Bayan Bagnet göz açıp kapayana kadar ağzına birkaç topluiğne sıkıştırdı ve eteklerini gri pelerininin eteklerinden biraz daha yukarıda çepeçevre iğnelemeye başladı; bu işi şaşırtıcı bir çabukluk ve maharetle yapıyordu.

"Peygamber," dedi Bayan Bagnet, "çocuklar sana emanet, bana şemsiyemi ver! O yaşlı hanımı getirmek için Lincolnshire'a gidiyorum."

"Hay mübarek kadın!" diye bağırdı hamim elini cebine atarak, "Nasıl gidecek? Parası var mı?"

Bayan Bagnet tekrar eteklerine müracaat etti ve deri bir kese çıkarıp içindeki birkaç şilini saydı, sonra kendinden emin keseyi kapattı.

"Siz beni düşünmeyin, hanımefendi. Ben asker karısıyım, kendi başıma seyahat etmeye alışığım. Peygamber," onu öptü, "bir tane sana; üç tane de çocuklara. Şimdi George'un annesini bulmak için Lincolnshire'a gidiyorum!"

Biz hayretler içinde durmuş birbirimize bakarken o gerçekten de anında yola koyuldu. Gri pelerini içinde hızlı adımlarla köşeyi döndü ve gözden kayboldu.

"Bay Bagnet" dedi hamim. "Onu böyle bırakacak mısınız?"

"Bir şey yapamam" dedi. "Bir keresinde eve dönmüştü. Dünyanın öte ucundan. Aynı gri pelerinle. Aynı şemsiyeyle. Bizim hanımın her söylediğini yapın. Yapın! Bizim hanım bir şeyi yapacağım dedi mi yapar."

"Demek göründüğü kadar dürüst ve samimi," dedi hamim, "onun hakkında daha fazlasını söylemek de imkânsız."

"Emsali Bulunmaz bölüğünün Başçavuşu o" dedi Bay Bagnet, kendisi de yoluna gitmeden önce omzunun üzerinden bize bakarak. "Onun gibisi yoktur. Ama yüzüne karşı asla söylemem. Disiplini korumak lazım."

LIII. Bölüm

İZ

Bay Bucket ve şişman işaretparmağı fikir teatisinde bulunuyor. Bay Bucket böyle büyük öneme sahip bir meseleyle iştigal ederken şişman işaretparmağı aşina bir cin mertebesine yükseliyor. Parmağını kulağına götürünce, bazı bilgiler fısıldıyor; dudaklarına götürünce onu gizliliğe davet ediyor; burnunu ovalayınca koku duyusunu keskinleştiriyor; suçlu bir adamın karşısına dikince büyüleyip mahvediyor. Dedektiflik Tapınağının Kâhinleri, Bay Bucket'la işaretparmağı fazlaca muhabbete girdi mi çok geçmeden korkunç bir intikam haberinin alınacağını kehanet buyuruyorlar.

Sair zamanlarda insan mizacı gözlemlerini ılımlı bir çalışkanlıkla sürdüren, genellikle insan zaafları karşısında acımasız yargılar vermeyen iyi huylu bir filozof olan Bay Bucket pek çok eve girip çıkıyor, sayısız sokağı arşınlıyor; dıştan bakıldığında amaçsızlıktan biraz bıkkın gibi. Türdeşlerine karşı gayet dostane bir tutum içersinde, çoğuyla kadeh kaldırabilir. Paradan yana cömert, tavırları hatırşinas, konuşmaları masumane – ama hayatının uysal akıntısının altında bir işaretparmağı dip akıntısı var.

Yer ve zaman Bay Bucket'ı sınırlayamaz. Tıpkı o deyişteki insan gibi, kuş misalidir, bugün burada yarın orada – ama onun aksine yarın yine buradadır. Bu akşam Sir Leicester Dedlock'un şehirdeki evinin kapısındaki demir meşale söndürücülere bakmaktadır, yarın sabah Chesney Wold'un çatısında gezinecektir, tıpkı ruhu yüz gineyle yatıştırılan o yaşlı adamın vaktiyle yürüdüğü gibi. Çekme-

celeri, masaları, cepleri, ona ait her şeyi inceler Bay Bucket. Bir iki saat sonra Romalıyla ikisi parmaklarını tokuşturmakta olacaklar.

Bu meşgalelerin ev hayatıyla pek uyuşmaması muhtemel ama zaten Bay Bucket da bu aralar eve gitmiyor. Umumiyetle Bayan Bucket'la (doğuştan gelme bir dedektiflik dehasına sahip olan bu hanım mesleği icra edecek olsa büyük işler başarabilecekken zeki bir amatör seviyesinde kalmış) birlikte olmaktan hayli hoşlansa da kendini bu sevgili teselliden uzak tutuyor. Bayan Bucket yarenlik ve muhabbet konusunda (neyse ki alakasını çeken sevimli bir hanım olan) kiracıya bağımlı.

Cenazenin kalkacağı gün Lincoln's Inn Fields'ta büyük bir kalabalık toplanıyor. Sir Leicester Dedlock da törene bizzat katılıyor; tam sayı vermek gerekirse sadece üç tane daha insan katılımcı var, yani Lord Doodle, William Buffy ve (ağırlık olsun diye alınmış) takatsiz kuzen ama yaslı arabaların sayısı epeyce fazla. Asilzadeler mahallede emsali görülmemiş ölçüde dört tekerlekli kederle iştirak ediyorlar. Araba panellerindeki armalar öyle kalabalık ki Heralds' College bir vuruşta hem annesini hem babasını kaybetmiş sanırsınız. Foodle Dükü gümüş cantlı, gıcır gıcır dingilli, her tür son model teçhizatlı muhteşem bir toz ve kül yığınıyla, bir elem yumağı halinde arabanın arkasında duran bir seksenlik iki matemli solucan gönderiyor. Londra'daki bütün asillerin arabacıları yasa gömülmüş; mat kıyafetli müteveffa yaşlı adamda bir beygirlik varsa (ki mümkün görünmüyor) bugün fazlasıyla hoşnut olmuş olmalı.

Cenaze levazımatçıları, konak arabaları ve üzüntüyle kımıldanan onca baldır arasında Bay Bucket yaslı arabalardan birinin içine gizlenmiş, tül perdelerin ardından rahat rahat kalabalığı tetkik ediyor. Kalabalıkta olanları hemen yakalıyor –zaten neyi yakalamıyor ki?– arabanın bir sağından bir solundan oraya buraya, evlerin pencerelerine, insanların yüzlerine bakarken hiçbir şey gözünden kaçmıyor.

"Demek buradasın sevgili eşim, hı?" diyor Bay Bucket kendi kendine, onun sayesinde müteveffanın evinin basamaklarına yerleşmiş Bayan Bucket'ı görünce. "Demek buradasın! Demek buradasın. Gayet de iyi görünüyorsun, Bayan Bucket!"

Kortej henüz hareket etmemiş, uğruna toplandığı şeyin dışarıya çıkarılmasını bekliyor. En öndeki pırıl pırıl arabada oturan Bay Bucket dışarı bakarken tülü iki tombul işaretparmağıyla azıcık aralıyor.

Hâlâ Bayan B'yle meşgul oluşu bir koca olarak karısına ne kadar düşkün olduğunu gösteriyor. "Demek burdasın, sevgili eşim!" diye tekrar ediyor mırıldanarak. "Kiracımız da yanında. Seni iyice süzüyorum, Bayan Bucket; umarım sıhhatin iyidir, canım!"

Bay Bucket başka bir şey söylemiyor; asil sırların sessiz kefeni aşağı indirilene –Bütün o sırlar şimdi nerede? Onları hâlâ saklıyor mu? O ani seyahate onunla birlikte mi çıkacaklar?– ve kortej hareket edene kadar dikkatli gözlerle bakarak oturuyor, sonra görüş alanı değişiyor. Daha sonra kendini bu rahat yolculuğa hazırlayarak, belki ilerde gerekir diye arabanın aksesuarlarını incelemeye koyuluyor.

Karanlık tabutunun hudutları içinde kapalı olan Bay Tulkinghorn'la, bedeninin hudutları içinde kapalı olan Bay Bucket arasında büyük fark var. Birini sokakların taşları üzerinde bütün ağırlığıyla sarsılan sabit bir uykuya savuran o küçük yaranın ardındaki muazzam boşluğun açtığı yolla, diğerini saçının her telinden okunan temkinli bir ruh haline sokan küçücük kan lekesinin açtığı yol arasında büyük fark var! Ama ikisi için de bunun önemi yok; ikisi de bundan rahatsız olmuyor.

Bay Bucket o rahat tavrıyla kortejin geçmesini bekliyor ve beklediği fırsat geldiğinde usulca arabadan iniyor. Artık ikinci evi haline gelen, her saat istediği gibi girip çıktığı, her zaman iyi karşılandığı ve ağırlandığı, bütün her yerini avcunun içi gibi bildiği ve içinde gizemli bir yücelik atmosferinde dolaştığı Sir Leicester Dedlock'un evine yönleniyor.

Bay Bucket'ın kapıyı tıklatmasına ya da zili çalmasına gerek yok. Kendisine bir anahtar verilmesini sağlamış, keyfince içeri girebiliyor. Holden geçerken Mercury, "Size bir mektup daha var, Bay Bucket, postayla geldi" diyor ve mektubu veriyor.

"Bir tane daha mı?" diyor Bay Bucket.

Mercury'nin Bay Bucket'a gelen mektuplara dair uzatmalı bir merakı olsa bile o ihtiyatlı şahsiyetin onun merakını tatmin et-

meye niyeti yok. Bay Bucket adamın yüzü sanki kilometrelerce uzanan bir manzaraymış da kendisi de doya doya seyrediyormuş gibi adama bakıyor.

"Yanında enfiye var mı?" diyor Bay Bucket.

Ne yazık ki Mercury enfiye çekmiyor.

"Bana bir yerden bir tutam bulabilir misin?" diyor Bay Bucket. "Teşekkürler. Türü önemli değil; hangisi olsa olur. Teşekkürler!"

Aşağıdaki birinden ödünç alınan tabakadan aldığı enfiyeyi önce sağ, sonra sol burun deliğine götürerek uzun uzadıya tadına bakan Bay Bucket, iyice düşündükten sonra tam istediği tür olduğunu söylüyor ve elinde mektupla yukarıya çıkıyor.

Bay Bucket büyük kütüphanenin içindeki küçük kütüphaneye doğru, her gün yığınla mektup alan biri havasıyla çıksa da hayatında mektup aldığı pek vaki değil. Yazıcılığında pek iş yok; her an elinin altında, cebinde bulundurduğu sopayı tutar gibi tutar kalemi; başkalarının kendisine mektup yazmasını da, hassas işleri yapmanın inceliksiz ve fazlaca dolaysız bir yöntemi olarak gördüğü için teşvik etmez. Dahası genellikle kanıt olarak böyle yıkıcı mektupların gösterildiğini bildiğinden onları yazmayı bir toyluk addeder. Bu sebeplerden hem mektup yazmakla hem de kendisine mektup yazılmasıyla pek işi olmaz. Ama son yirmi dört saat içinde yaklaşık yarım düzine kadar mektup aldı.

"Bu da," diyor Bay Bucket, masanın üzerine kâğıdı koyarak, "aynı el yazısıyla yazılmış ve aynı iki kelimeden oluşuyor."

Hangi iki kelime?

Kapıdaki anahtarı çeviriyor, (pek çoklarının kaderini belirleyen) siyah not defterinin bandını açıyor, içinden bir mektup daha çıkarıyor ve her ikisinde de büyük harflerle yazılmış o iki kelimeyi okuyor, "LEYDİ DEDLOCK".

"Evet, evet" diyor Bay Bucket. "Ama bu kaynağı belirsiz bilgi olmasaydı da bu sonuca varabilirdim."

Mektupları Kader defterine koyup bandını tekrar bağladıktan sonra tam zamanında kapıyı açıp güzel bir tepside, bir sürahi şeriyle birlikte getirilen yemeğini içeri alıyor. Bay Bucket teklifsiz dost çevrelerinde bir yudumcuk yıllanmış, esmer Doğu Inder şe-

risini her şeye tercih edeceğini söyler sıklıkla. Bardağını doldurup kafasına diktikten sonra dudaklarını şapırdatıyor; tam yemeğine devam edecekken aklına bir fikir geliyor.

Bay Bucket yavaşça yandaki odayla kendi oturduğu oda arasındaki kapıyı açıyor ve içeri bakıyor. Kütüphane boş, ateş sönmek üzere. Bay Bucket'ın gözü odada bir güvercin uçuşu dolaştıktan sonra, gelen mektupların genelde konulduğu masaya konuyor. Üzerinde Sir Leicester için pek çok mektup var. Bay Bucket yanına gidip adresleri inceliyor. "Hayır," diyor, "o yazıyla yazılmış bir şey yok. Sadece bana gönderilmiş. Yarın Baronet Sir Leicester Dedlock'a bu konuyu açarım."

Tekrar yemeğine dönüp büyük bir iştahla bitiriyor; azıcık kestirdikten sonra oturma odasına çağırılıyor. Sir Leicester son birkaç akşamdır, bildireceği bir şey var mı diye onu orada kabul ediyor. Takatsiz kuzen (cenazeden bitkin düşmüş) ve Volumnia yanındalar.

Bay Bucket bu üç kişinin her birine çok farklı selamlar veriyor. Sir Leicester'a bir bağlılık selamı, Volumnia'ya bir şövalye selamı ve takatsiz kuzene "Şehirde yapmadığın züppelik yok, sen beni bilirsin ben de seni" manasında uçarı bir nezaket selamı. Nezaketinin bu küçük numunelerini dağıttıktan sonra Bay Bucket ellerini ovuşturuyor.

"Bana anlatacak yeni bir şeyiniz var mı, memur bey?" diye soruyor Sir Leicester. "Benimle özel konuşmak ister miydiniz?"

"Hayır, bu gece değil, Baronet Sir Leicester Dedlock."

"Çünkü," diye devam ediyor Sir Leicester, "hukukun çiğnenmiş hükümranlığını savunmak adına, zamanım her an emrinizdedir."

Bay Bucket öksürerek, rujlu ve gerdanlıklı Volumnia'ya bakıyor, sanki saygıyla "Seni temin ederim, güzel bir mahluksun. Bu yaşa gelip de çok daha beter görünen yüzlercesini tanıdım, gerçekten de" diyecekmiş gibi bir hali var.

Latif Volumnia cazibesinin insanileştirici etkisinin belki de farkında, şapka gibi katladığı notları yazmayı bırakarak dalgın dalgın gerdanlığını düzeltiyor. Bay Bucket bu süse kafasında kıymet biçtikten sonra onun muhtemelen şiir yazdığı kanısına varıyor.

"Eğer," diyor Sir Leicester, "bu menfur davada sizin bütün maharetinizi göstermenizi şimdiye kadar en büyük hassasiyetle istirham etmemişsem, muhtemel bir ihmalkârlığımı tamir etmek için bu fırsattan istifade etmek isterim. Lütfen hiçbir masraftan kaçınmayın. Her türlü ücreti ödemeye hazırım. Bu üstlendiğiniz konunun takibinde benim ödemekte bir an olsun tereddüt edebileceğim herhangi bir borca girmenizin ihtimali yok."

Bay Bucket bu cömertliğine karşılık olarak Sir Leicester'a bir kez daha selam veriyor.

"İnsanlık dışı şu son hadiseden beri," diye ekliyor Sir Leicester büyük hararetle, "sizin de kolaylıkla tahmin edebileceğiniz gibi, zihnim bir türlü rahata kavuşamadı. Bir daha kavuşacağa da benzemiyor. Ama o sadık, çalışkan, dini bütün safdaşımızdan geri kalanları defnetmek gibi zorlu bir vazifenin ardından bu gece zihnim öfke dolu."

Sir Leicester'ın sesi titriyor ve kır saçları kafasında diken diken oluyor. Gözlerinde yaşlar; mizacının en hoş tarafı ayaklanmış.

"Bu cinayeti kimin işlediği bulunana, ve adaletin gerektirdiği gibi cezalandırılana kadar adeta adımın üzerine bir leke olduğunu hissedeceğim" diyor. "Hayatının büyük bölümünü bana adamış bir beyefendi, hayatının son gününü bana adamış bir beyefendi, mütemadiyen masamda oturmuş, çatımın altında yatmış bir beyefendi evimden evine gidiyor ve buradan ayrılmasını takiben bir saat içinde öldürülüyor. Kim bilir belki benim evimden çıktığı andan itibaren takip edilmiş, benim evimdeyken gözetlenmiş, hatta sırf benim evimle bağlantısı yüzünden ilk başta mimlenmiş olabilir – sırf benim evimden çıktığı için, o mütevazı görünümüne rağmen daha zengin ve daha mühim biri olduğu zannedilmiş olabilir. Bütün imkânlarımla, nüfuzumla ve mevkiimle böyle bir suçu işleyenleri açıklığa kavuşturamazsam, o beyefendinin hatırasına duyduğum saygıda kusur etmiş ve bana hep sadık kalan birine vefasızlık yapmış olurum."

Büyük bir heyecan ve ciddiyetle, sanki büyük bir topluluğa hitap ediyormuş gibi odanın her tarafına bakarak bu konuşmayı yaparken Bay Bucket onu dikkatli bir ağırbaşlılıkla izliyor, hatta

küstahlık sayılmasa bu bakışında bir nebze olsun merhamet olduğu bile söylenebilir.

"Bugünkü tören," diye devam ediyor Sir Leicester, "ülkemizin en muteber kesiminin müteveffa dostuma," bu kelimeyi bilhassa vurguluyor çünkü ölüm bütün farklılıkları ortadan kaldırıyor, "gösterdikleri saygıyı bütün çarpıcılığıyla gösterdi ve bu korkunç, küstahça cinayetin bana verdiği şoku biraz olsun hafifletti. Bu işi yapan kardeşim bile olsa onu kurtarmaya çalışmazdım."

Bay Bucket gayet ciddi görünüyor. Volumnia müteveffanın dünyanın en güvenilir ve iyi insanı olduğunu söylüyor!

"Bunu büyük bir kayıp addediyor olmalısınız, hanımefendi," diyor Bay Bucket teskin edercesine, "kuşkusuz. Gerçekten de büyük kayıp."

Volumnia Bay Bucket'a cevaben, o hassas zihninin yaşadığı müddetçe bu kaybı telafi etmeye yanaşmayacağını; asabının ebediyen bozulduğunu; bir daha gülebileceğini hiç zannetmediğini söylüyor. Bu esnada, hüzünlü ahvalinin bir tezahürü olarak Bath'deki o yiğit general için bir şapka daha katlıyor.

"Böyle hassas bir hanım için çok sarsıcı," diyor Bay Bucket anlayışla, "ama zamanla geçecektir."

Volumnia neler olup bittiğini bilmek istiyor. O korkunç askeri mahkûm etmişler mi? Hukukta suç ortağı mı ne diyorlar, öyle bir şeyleri var mıymış? Buna benzer pek çok lüzumsuz soru soruyor.

"Hanımefendi," diyor Bay Bucket işaretparmağını ikna edici bir vaziyete sokarak – öyle şövalye ruhlu ki canım kelimesi dilinin ucuna kadar geliyor; "şu anda bu sorulara cevap vermek kolay değil. Şu anda. Baronet Sir Leicester Dedlock," Bay Bucket mevkiine gerekli saygıyı göstererek onu da konuşmaya dahil ediyor; "sabah öğle akşam sürekli bu davanın üzerindeyim. Sadece bir iki bardak şeri içerken dinleniyorum. Sorularınıza cevap verebilirdim, hanımefendi, ama vazifem mani oluyor. Baronet Sir Leicester Dedlock çok yakında bütün bulguları öğrenecek. Umarım," Bay Bucket tekrar ciddileşiyor, "duydukları onu memnun eder."

Takatsiz kuzen sadece bir'lernin cezalandırılmasını umyor – ibreti âlem için. Da'a iyi olur – adamı asmak – senede on bin pound bile

verse yetmez. Hiç kimseyi asmamaktansa yanlış bir'lerini asmak daa iyi – ibreti âlem olsun diye.

"Hayatı iyi biliyorsunuz, çok iyi efendim," diyor Bay Bucket iltifatkârca gözünü kırpıp parmağını bükerek, "bu hanıma söylediklerimi siz de teyit edebilirsiniz. Aldığım malumatlardan yola çıkarak, sizin benim çalışma tarzımı gayet iyi bildiğiniz sonucuna vardım. Bir hanımın ilgilenmesi beklenemeyecek şeylerle ilgileniyorsunuz. Tanrım! Hele sizin gibi yüksek mevkide bir hanımın, hanımefendi" diyor Bay Bucket, yine canım demekten kıl payı kurtularak biraz kızarıyor.

"Memur bey, Volumnia," diyor Sir Leicester, "vazifesine sadık ve çok haklı."

Bay Bucket mırıldanıyor, "Beni tasdik ederek şereflendirmenize çok memnun oldum, Baronet Sir Leicester Dedlock."

"Aslına bakarsan, Volumnia," diyor Sir Leicester, "memur beye senin sorduğun gibi sorular sormak pek iyi bir numune teşkil etmemek manasına gelir. Kendi sorumluluklarını en iyi kendisi takdir eder; sorumluluklarına göre de davranır. Bizim gibi kanunların koyulmasına yardım edenlerin onları uygulayanlara ya da," diyor sert bir sesle çünkü daha cümlesini tamamlamadan Volumnia'nın lafa girmeye teşebbüs ettiğini görüyor, "kendi çiğnenmiş hâkimiyetlerinin hesabını soranlara müdahale etmesi yakışık almaz."

Volumnia alttan alarak, bu ısrarının sebebinin sadece (kendi cinsiyetinden uçarı gençlerin ortak noktası olan) merak olmadığını, kaybını hepsinin esefle karşıladığı o sevgili adam için duyduğu üzüntü ve alakadan kaynaklandığını söylüyor.

"Pekâlâ, Volumnia" diyor Sir Leicester. "Madem öyle, ne kadar ihtiyatlı davransan az."

Bay Bucket bir sessizlikten faydalanarak tekrar konuşuyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, sizin de izninizle, aramızda kalmak şartıyla, bu hanıma meseleye tamamlanmış gözüyle baktığımı söylemeye bir itirazım yok. Güzel bir vaka –güzel bir vaka– küçük bir eksiği var, onu da birkaç saat içinde temin edeceğimi zannediyorum."

"Bunu duyduğuma çok sevindim" diyor Sir Leicester. "Sizin adınıza büyük başarı."

"Baronet Sir Leicester Dedlock," diyor Bay Bucket büyük ciddiyetle, "umarım bu hem bana başarı getirir hem de herkesi memnun eder. Bunun güzel bir dava olduğunu söylediğimde, hanımefendi," diye devam ediyor Bay Bucket ağırbaşlılıkla Sir Leicester'a bakarak, "kendi açımdan öyle olduğunu kastediyorum. Başka açılardan bakıldığında böyle vakalar az çok nahoşluklar arz eder. Ailelerde çok tuhaf şeyler olduğunu duyuyoruz, hanımefendi; olağanüstü şeyler."

Volumnia, küçük masum bir çığlıkla, ay inanırım, diyor.

"Evet, hatta yüksek sınıftan ailelerde, asil ailelerde, büyük ailelerde bile" diyor Bay Bucket tekrar ciddiyetle Sir Leicester'a bakarak. "Daha önce de asil aileler adına çalışma şerefine ermiştim; ne dolaplar döndüğünü bilemezsiniz – hatta siz bile bilemezsiniz, efendim." Bunu takatsiz kuzene söylüyor.

Büyük bir sıkıntı ve bezginlikle başının arkasına yastıkları sıkıştırmakta olan kuzen esneyerek "Muh" diyor –"muhtemelen"in kısaltması mahiyetinde.

Sir Leicester artık memuru göndermenin zamanı geldiğini düşünerek heybetle araya giriyor, "Çok iyi. Teşekkürler!" diyor ve elinin bir hareketiyle sadece bu meseleyi burada kapatmak gerektiğini değil, asil ailelerin kötü alışkanlıklarının neticelerine katlanması gerektiğini de ima ediyor. "Unutmayın memur bey," diye ekliyor tenezzülle, "ne zaman isterseniz bana gelebilirsiniz."

Bay Bucket (hâlâ ağırbaşlı) umduğu gibi gerekli açıklamaları yapabilecek duruma gelmesi halinde ertesi sabah bir görüşme yapmanın uygun olup olmadığını soruyor. Sir Leicester cevaben "Benim için her zaman uygun" diyor. Bay Bucket üç değişik selamını verip tam dışarı çıkacakken unuttuğu bir şeyi hatırlıyor.

"Bu arada," diyor Bay Bucket alçak sesle, itinayla dönerek, "ödül ilanını sahanlığa kimin astığını sorabilir miyim?"

"Oraya konması için ben talimat verdim" diyor Sir Leicester.

"Size nedenini sorsam, Baronet Sir Leicester Dedlock, acaba münasebetsizlik mi etmiş olurum?"

"Tabii ki hayır. Evin görünen bir yeri olduğu için orayı seçtim. Ne kadar göz önünde olsa az. Yanımda çalışanların bu alçak cinayetten, cezalandırılması için gösterilen kararlılıktan ve cezasız kurtulmanın imkânsızlığından etkilenmesini istiyorum. Aynı zamanda, memur bey, siz bu konulardan daha iyi anlayan biri olarak bir sakınca görüyorsanız ..."

Bay Bucket şimdilik bir sakınca görmüyor; madem asılmış indirilmese daha iyi olur. Üç selamını tekrarlayarak dışarı çıkıyor; kapıyı Volumnia'nın küçük çığlığının üzerine kapatıyor, çığlığın ardından bu sevimli ama korkunç adamın tam bir kapalı kutu olduğunu söylüyor Volumnia.

Muhabbetten çok hoşlanan ve her kesimden insana uyum gösteren Bay Bucket şu anda holdeki –erken çöken kış akşamında parlak ve sıcak– ateşin önünde durmuş Mercury'yi övüyor.

"Bir doksan varsın, değil mi?" diyor Bay Bucket.

"Doksan beş" diyor Mercury.

"O kadar çok mu? Ama yapılı olduğun için o kadar uzun göstermiyorsun. Şu sıska tiplerden değilsin doğrusu. Hiç poz verdin mi?" diye soruyor Bay Bucket, gözlerine ve başının duruşuna bir sanatçı havası vererek.

Mercury hiç poz vermemiş.

"Kesin vermen lazım," diyor Bay Bucket; "günün birinde Kraliyet Akademisinde Heykeltıraş olacak bir arkadaşım, mermer üzerine senin endamında birini yapmak için iyi para verir. Leydim dışarıda, değil mi?"

"Yemeğe gitti."

"Her gün epeyce vaktini dışarıda geçiriyor, değil mi?"

"Evet."

"Hiç şaşmamak lazım!" diyor Bay Bucket. "Öyle hoş bir hanım, öyle alımlı, öyle zarif, öyle şık bir hanım yemek masasındaki taze limon gibidir, her yere yakışır. Baban da seninle aynı işi mi yapıyordu?"

Cevap olumsuz.

"Benimki öyleydi" diyor Bay Bucket. "Önce uşakmış, sonra üniformalı uşak olmuş, sonra baş uşak, sonra kâhya, sonra bir

han işletmeye başladı. Herkesten saygı gördü, ardından da herkes yas tuttu. Son nefesinde yaptığı hizmetlerin kariyerinin en şerefli bölümünü oluşturduğunu söyledi, gerçekten de öyleydi. Kardeşim de bu mesleği yapıyor, kayınbiraderim de. Leydim yumuşak huylu mudur?"

"Olabildiğince" diyor Mercury.

"Ya!" diyor Bay Bucket. "Biraz şımarık mı? Biraz kaprisli? Tanrım! Bu kadar güzellikten de başka şey beklenemez ya? Zaten biz de onları bu huyları yüzünden sevmez miyiz?"

Mercury, ellerini dizlerine kadar inen, parlak şeftali çiçeği rengi pantolonunun ceplerine sokuyor, ipek çoraplı bacaklarını şövalye ruhlu bir adam havasıyla uzatarak bunu inkâr edemeyeceğini söylüyor. Tekerlek sesleri ve zilin canhıraş şıngırtısı duyuluyor. "İyi insan" diyor Bay Bucket. "İşte geldi!"

Kapılar açılıyor ve Leydi Dedlock holden geçiyor. Hâlâ çok solgun, matem elbisesine benzer bir şey giymiş, kollarında da iki güzel bilezik var. Ya bileziklerin ya da kollarının güzelliği Bay Bucket'ın özel ilgisini çekiyor. Dikkatli gözlerle bu kollara bakarak cebinde bir şeyler şıngırdatıyor – belki yarım peni.

Onu uzaktan gören Leydi Dedlock, kendisini eve getiren diğer Mercury'ye soru sorar gibi bakıyor.

"Bay Bucket, Leydim."

Bay Bucket bir bacağını geri çekerek selam veriyor ve aşina cinini dudak nahiyesinden geçirerek yanına yaklaşıyor.

"Sir Leicester'ı görmek için mi bekliyorsunuz?"

"Hayır, Leydim, onu gördüm."

"Bana söyleyecek bir şeyiniz mi var?"

"Şu anda değil, leydim."

"Yeni bir şeyler buldunuz mu?"

"Biraz, leydim."

Bütün bunları sadece geçerken söylüyor. Adeta hiç durmadan yukarı çıkmaya başlıyor. Bay Bucket merdivenlerin altına giderek, yaşlı adamın mezarına indiği merdivenleri çıkışını seyrediyor; duvarlarda silahlarının gölgeleriyle yinelenen cani heykel gruplarının, şöyle bir baktığı ödül ilanının yanından geçip gözden kayboluyor.

"Güzel bir kadın, gerçekten güzel" diyor Bay Bucket Mercury'nin yanına geri dönerek. "Ama pek sıhhatli görünmüyor."

Pek sıhhatli olmadığını söylüyor Mercury. Sürekli baş ağrısı çekiyor.

Öyle mi? Yazık! Bay Bucket baş ağrısının en iyi devasının yürüyüş olduğu kanısında. Yürüdüğünü söylüyor Mercury. Bazen ağrıları iyice arttığında iki saate varana kadar yürüyor. Hem geceleri de.

"Gerçekten de bir doksan beş olduğuna emin misin?" diye soruyor Bay Bucket, "Kusura bakma lafını kestim ama."

Kuşkusuz.

"Öyle orantılı bir yapın var ki hiç o kadar göstermiyorsun. Öyle muhafızlar var ki pek iri yarı olmalarına rağmen bu kadar orantılı olmuyorlar. Demek geceleri yürüyor, öyle mi? Herhalde ay ışığı olduğu zaman yürüyordur, değil mi?"

Evet. Ay ışığı olduğunda! Tabii. Tabii! İkisi de havadan sudan konuşur gibi bir hal içinde.

"Herhalde senin pek yürüme alışkanlığın yoktur, değil mi?" diyor Bay Bucket. "Zamanın yoktur."

Zaten Mercury yürümeyi pek sevmiyor. Arabayla gezmeyi tercih ediyor.

"Tabii" diyor Bay Bucket. "O zaman iş başka. Şimdi aklıma geldi," diyor Bay Bucket elleri ısıtıp hoşnutlukla ateşe bakarak, "şu meselenin vuku bulduğu gece de yürüyüşe çıkmıştı."

"Gerçekten de çıktı! Onu şuradaki bahçeye ben götürdüm."

"Sonra da orada bıraktın. Tabii ya. Seni bırakırken gördüm."

"Ben sizi görmedim" diyor Mercury.

"Biraz acelem vardı," diyor Bay Bucket, "Chelsea'de oturan teyzemi ziyarete gidiyordum, hani şu eski orijinal Bun House var ya, onun iki ev ötesinde oturuyor, doksan yaşında, tek başına yaşıyor, biraz malı mülkü var. Tesadüfen buradan geçiyordum. Dur bakayım. Saat kaçtı? Ondu galiba."

"Dokuz buçuk."

"Haklısın. Öyleydi. Yanlış hatırlamıyorsam, Leydim bol siyah bir manto giymişti, eteklerinde de uzun püsküller vardı."

"Evet, öyle."

Evet, öyle. Bay Bucket'ın yukarıda halletmesi gereken küçük bir işi var; ama bu güzel muhabbet için Mercury'nin elini sıkıyor, acaba diyor –yegâne sorusu bu– acaba yarım saatlik boş vakti olduğunda, iki tarafın da çıkarına, şu Kraliyet Akademisi heykeltıraşına ayırmayı düşünebilir mi?

LIV. Bölüm

MAYINI PATLATMAK

Bay Bucket uykuyla tazelenmiş vaziyette erkenden kalkıp muharebeye hazırlanıyor. Temiz bir gömlek ve ıslak bir saç fırçasının (önemli günlerde hayatı boyunca yürüttüğü zorlu çalışmasından arta kalan seyrek buklelerini bu aletle yağlar) yardımıyla kendine çekidüzen veren Bay Bucket iki koyun pirzolası ve ona yakışır miktarda çay, yumurta, ekmek ve marmelatla çalışmaları için gerekli temeli atıyor. Bu güçlendirici malzemenin keyfini çıkardıktan ve aşina ciniyle incelikli bir fikir teatisinde bulunduktan sonra Mercury'ye "Baronet Sir Leicester Dedlock'a o beni dinlemek için hazır olduğunda onunla konuşmaya hazır olduğumu sessizce ilet" diye talimat veriyor. Sir Leicester'ın hemen giyinip on dakika içinde Bay Bucket'la kütüphanede görüşeceği yolunda zarif bir mesaj aldıktan sonra Bay Bucket söz konusu odaya gidip parmağı çenesinde, yalazlanan kömürlere bakarak ateşin önünde duruyor.

Bay Bucket düşünceli; zor bir vazifeyle karşı karşıya olan herkes gibi; ama sakin ve kendine güveniyor. Yüzünde büyük paralara –mesela yüz gineye– oynayan bir vist oyuncusunun ifadesi var, eli çok sağlam ama ancak son karta kadar maharetle oynayabilirse büyük şöhretine yaraşacak bir zafer kazanacak. Sir Leicester geldiğinde Bay Bucket hiçbir endişe ya da rahatsızlık duymuyor; ağır ağır koltuğuna doğru yaklaşırken bir gün önceki dikkatli ciddiyetiyle ona bakıyor, hani büyük küstahlık sayılmasa içinde bir nebzecik merhamet olan şu bakışıyla.

"Sizi beklettiğim için üzgünüm, memur bey, ama bu sabah her zamankinden geç kalktım. Pek iyi değilim. Son günlerde yaşadığım teessür ve öfke bana biraz fazla geldi. Hem de... gutum var"; Sir Leicester rahatsızlığım var diyecekken vazgeçiyor çünkü Bay Bucket'ın nesi olduğunu bildiği gayet aşikâr; "şu son olaylar da onu nüksettirdi."

Biraz zorlanarak, ağrısı varmış gibi koltuğuna otururken Bay Bucket azıcık daha yakınına geliyor, tombul ellerinden birini kütüphanenin masasına dayıyor.

"Bilemiyorum, memur bey" diyor Sir Leicester gözlerini onun yüzüne kaldırarak, "yalnız görüşmek mi istersiniz; bunu tümüyle size bırakıyorum. Benim için fark etmez. Ama Bayan Volumnia Dedlock da..."

"Baronet Sir Leicester Dedlock," diyor Bay Bucket, başını ikna kabilinden yana eğip, işaretparmağıyla bir küpe gibi kulağını tutuyor, "şu anda ne kadar mahrem davransak az. Birazdan ne demek istediğimi anlayacaksınız. Her koşulda bir hanımla, hele Bayan Dedlock konumundaki bir hanımla birlikte olmak beni mutlu eder, ama bu durumda kendimi hesaba katmadan, mahrem davranmanın çok gerekli olduğu konusunda sizi temin etme cüretinde bulunmak zorundayım."

"Bu kadarı kâfi."

"Baronet Sir Leicester Dedlock," diye sürdürüyor konuşmayı Bay Bucket, "kapıyı kilitlemek için izninizi istemek üzereydim demin."

"Buyurun." Bay Bucket ustalıkla ve usulca bu tedbiri alıyor; alışkanlıkla bir an eğilip dışarıdan kimse içeriyi gözetlemesin diye anahtarı deliği kapatacak şekilde düzeltiyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, dün akşam bu vakanın tamama ermesi için çok az bir eksik kaldığını söylemiştim. Şu anda her şeyi tamamlamış ve bu suçu işleyen kişi aleyhine delilleri toplamış bulunuyorum."

"Asker mi?"

"Hayır, Sir Leicester Dedlock; asker değil."

Sir Leicester hayretle bakarak soruyor, "Peki, bu adamı gözaltına aldınız mı?"

Bay Bucket biraz durduktan sonra "Adam değil, kadınmış" diyor.

Sir Leicester koltuğuna yaslanıp güçlükle "Aman Tanrım!" diyor.

"Şimdi, Baronet Sir Leicester Dedlock," diye tekrar sözü alıyor Bay Bucket, bir eli kütüphane masasının üzerinde, ötekinin işaret-parmağı tesir etme vazifesinde, "sizi şoka uğratabilecek, hatta daha da ileri giderek söyleyebilirim ki kesinlikle şoka uğratacak bir dizi hadiseye sizi hazırlamak benim vazifem. Ama Baronet Sir Leicester Dedlock, siz bir beyefendisiniz; bir beyefendinin ne olduğunu ve nelere muktedir olduğunu bilirim. Bir beyefendi bir şoka maruz kaldığında ona cesaretle ve metanetle karşı koyabilir. Bir beyefendi her darbeye tahammül edecek kararlılığı gösterebilir. Mesela siz Baronet Sir Leicester Dedlock. Size böyle bir darbe indirilecek olsa doğal olarak ailenizi düşünürsünüz. Ta Jül Sezar'a kadar –daha geriye gitmeyelim– bütün atalarınızın böylesi darbelere nasıl dayandığını sorarsınız kendinize; çok iyi mukavemet göstermiş pek çoklarını hatırlarsınız; onlar adına ve aile itibarını korumak adına siz de mukavemet gösterirsiniz. Böyle düşünür ve böyle hareket edersiniz, Baronet Sir Leicester Dedlock."

Arkasına yaslanan ve dirseklerini kavrayan Sir Leicester taş gibi bir yüzle ona bakıyor.

"Şimdi Sir Leicester Dedlock," diye devam ediyor Bay Bucket, "sizi böyle hazırlarken, rica ederim bir an olsun, herhangi bir şeyi öğrenmiş olmam nedeniyle kendinizi üzmeyin. Ben asil olsun, sıradan olsun o kadar çok kişi hakkında o kadar çok şey biliyorum ki bir şey daha öğrenmişim öğrenmemişim benim için fark etmiyor. Bu satranç tahtasında beni şaşırtacak tek bir hamle bile olduğunu zannetmiyorum; yapılmış herhangi bir hamleyi benim bilmemde bir tuhaflık yok; muhtemel herhangi bir hamle (yanlış yönde olduğu müddetçe) benim tecrübeme göre mümkündür. Bu yüzden de size söylemek istediğim, Baronet Sir Leicester Dedlock, benim sizin aile meselelerinizi bilmemin canınızı sıkmasına izin vermeyin."

"Bu hazırlık için teşekkür ederim," diyor Sir Leicester bir sessizlikten sonra, ne elini ne ayağını ne de yüzünü kımıldatarak;

“iyi niyetli oluşunuzu takdir etsem de bunun gerekli olmadığını ümit ediyorum. Rica ederim, devam edin. Bir de”; Sir Leicester onun gölgesinde büzüşmüş gibi görünüyor, “bir itirazınız yoksa oturun lütfen.”

Yok. Bay Bucket bir sandayle çekip gölgesini küçültüyor. “Şimdi Baronet Sir Leicester Dedlock, bu kısa girizgâhın ardından esas meseleye geliyorum. Leydi Dedlock...”

Sir Leicester koltuğunda doğrularak ona korkunç bir bakış fırlatıyor. Bay Bucket yatıştırıcı olarak işaretparmağını yardıma çağırıyor.

“Leydi Dedlock’un herkes tarafından beğenildiğini biliyorsunuz. Leydi hazretleri herkes tarafından beğeniliyor” diyor Bay Bucket.

“Leydimin adının bu mevzunun tümüyle dışında tutulmasını tercih ederim, memur bey,” diyor Sir Leicester soğuk bir sesle.

“Ben de öyle isterdim, Baronet Sir Leicester Dedlock ama – bu imkânsız.”

“İmkânsız mı?”

Bay Bucket başını amansızca sallıyor.

“Baronet Sir Leicester Dedlock, bu kesinlikle imkânsız. Size söylemek mecburiyetinde olduğum şey leydi hazretleriyle ilgili. Her şey onun ekseninde dönüyor.”

“Memur bey,” diyor Sir Leicester sert bir ses, korkunç bir bakış ve titreyen bir dudakla, “vazifenizi biliyorsunuz. Vazifenizi yerine getirin ama sınırlarını aşmamaya dikkat edin. Buna izin veremem. Buna tahammül edemem. Leydimin adını sorumluluk alanınızdaki bu mevzunun içine karıştırıyorsunuz. Leydimin adı sıradan insanların oynayabilecekleri bir ad değildir!”

“Baronet Sir Leicester Dedlock, ben sadece söylemeye mecbur olduğum şeyleri söyleyeceğim, daha fazlasını değil.”

“Umarım öyle olur. Pekâlâ. Devam edin. Devam edin, efendim!”

Artık gözlerine bakmayan o kızgın gözlere, tepeden tırnağa titreyen ama belli etmemeye çalışan o kızgın adama şöyle bir baktıktan sonra Bay Bucket işaretparmağıyla ve alçak bir sesle yoluna devam ediyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, müteveffa Bay Tulkinghorn'un uzun zamandır Leydi Dedlock'a karşı güvensizlik ve şüphe beslediğini size bildirmek vazifem."

"Bu şüphelerini bana söylemeye kalksaydı, bayım –ki hiç söylemedi– onu ben kendim öldürürdüm!" diye bağırıyor Sir Leicester Dedlock elini masaya vurarak. Ama bu hareketinin hararetı ve öfkesinin orta yerinde, Bay Bucket'ın manidar gözleriyle karşılaşarak bir an donup kalıyor; dedektifin işaretparmağı yavaş yavaş gidip geliyor, güven ve sabır karışımı bir ifadeyle başını sallıyor.

"Sir Leicester Dedlock, müteveffa Bay Tulkinghorn ketum ve kapalı bir adamdı; ilk başta kafasında tam olarak ne vardı bilemiyorum. Ama kendi ağzından şunları duydum: Leydi Dedlock –bu evde ve sizin yanınızda Sir Leicester Dedlock– bir el yazısını gördükten sonra, siz kendisiyle evlenmeden önce âşığı olan birinin büyük bir yoksulluk içinde yaşamını sürdürdüğünü keşfetmiş, bu adamla evlenmek üzereymiş"; Bay Bucket durup tekrar ediyor, "evlenmek üzereymiş; buna kuşku yok. Bu adam öldükten sonra Leydi Dedlock'un onun sefil evini ve daha da sefil mezarını tek başına, gizlice ziyaret ettiğinden şüphelendiğini bana bizzat Bay Tulkinghorn söyledi. Yaptığım tetkikler sonucu Leydi Dedlock'un hizmetçisinin kıyafetini giyerek böyle bir ziyareti yaptığını öğrendim; çünkü müteveffa Bay Tulkinghorn leydi hazretlerinin foyasını meydana çıkartmam için –kullandığım terimin kusuruna bakmayın ama genellikle böyle tabir edilir– beni tuttu, ben de foyasını tamamiyle meydana çıkartmış bulunuyorum. Leydi Dedlock'a kılavuzluk etmiş olan bir şahidi Lincoln's Inn Fields'ta hizmetçiyle yüzleştirdim; Leydi Dedlock'un kadından habersiz onun kıyafetini giydiğine hiç şüphe yok. Baronet Sir Leicester Dedlock, bu nahoş ifşaatlara bir hazırlık mahiyetinde dün, bazen asil ailelerde de çok tuhaf şeylerin vuku bulduğunu söylemiştim. Bütün bunlar, hatta daha da fazlası leydiniz vasıtasıyla sizin kendi ailenizde vuku buldu. Müteveffa Bay Tulkinghorn'un bu tetkiklerini öldüğü ana kadar sürdürdüğüne ve Leydi Dedlock'la onun tam da olay gecesi bu mesele üzerinde tartıştıklarına inanıyorum. Sizden sadece bu konuyu Leydi Dedlock'la konuşmanızı ve ona Bay Tulkinghorn

buradan ayrıldıktan sonra, ona birkaç şey daha söylemek niyetiyle, uzun püsküllü, bol, siyah bir mantoyla yazıhanesine gidip gitmediğini sormanızı rica ediyorum."

Sir Leicester yüreğindeki kanı emen bu zalim adama bakarak heykel gibi oturuyor.

"Bu soruyu leydi hazretlerine sorun, Baronet Sir Leicester Dedlock, Dedektiflik Masasından Müfettiş Bucket namına sorun. Leydi hazretleri bunu kabul etmekte zorlanırlarsa, ona faydasız olduğunu söyleyin; Müfettiş Bucket'ın her şeyi bildiğini, merdivende (artık orduda olmamasına rağmen) sizin deyiminizle askerin yanından geçtiğini bildiğini, kendisinin de merdivende onun yanından geçtiğinin farkında olduğunu bildiğini söyleyin. Şimdi Baronet Sir Leicester Dedlock, bunları neden mi anlatıyorum?"

İnleyerek elleriyle yüzünü kapayan Sir Leicester ondan bir an için susmasını rica ediyor. Bir müddet sonra ellerini yüzünden çekiyor; yüzünde beyaz saçlarından daha fazla renk olmamasına rağmen vakarını ve görünürdeki sükûnetini muhafaza etmesiyle Bay Bucket'ı biraz korkutuyor. O her zamanki kibir kabuğunun üzerinde tavırlarında sabit ve donuk bir şeyler var; Bay Bucket çok geçmeden konuşmasında olağanüstü bir yavaşlık, konuşmaya başlarken anlaşılmaz sesler çıkartmasına neden olan tuhaf bir güçlük hissediyor. İşte, şimdi de böyle seslerle sessizliği bozuyor; ama hemen kendini toparlayıp merhum Bay Tulkinghorn gibi sadık ve çalışkan bir beyefendinin, bu acı verici, üzücü, beklenmedik, yıkıcı, inanılmaz bilgileri neden kendisine hiç iletmediğini anlayamadığını söylüyor.

"Bunu da, Baronet Sir Leicester Dedlock," diyor Bay Bucket, "Leydi hazretlerinden açıklamasını rica edin. Siz de doğru buluyorsanız, Dedektiflik Masasından Müfettiş Bucket namına ona sorun. Yanılmıyorsam, müteveffa Bay Tulkinghorn'un size bütün her şeyi münasip bir zamanda anlatma niyetinde olduğunu, hatta leydi hazretlerine de bunu belli ettiğini öğreneceksiniz. Kim bilir belki de benim cesedini incelediğim sabah ifşa edecekti her şeyi! Bundan beş dakika önce size ne söyleyeceğimi ve yapacağımı bilmiyordunuz, Baronet Sir Leicester Dedlock; şimdi benim yerime

başka birisi gelip size bunları anlatsa benim neden anlatmadığıma hayret edebilirdiniz, değil mi?"

Doğru. Sir Leicester büyük zorlukla o tuhaf sesleri çıkartmamaya çalışarak "Doğru" diyor. Bu safhada holden büyük bir gürültü yükseliyor. Bay Bucket biraz kulak kabarttıktan sonra, kütüphane kapısına gidip usulca açıyor ve tekrar kulak kabartıyor. Sonra başını içeri çekiyor ve aceleyle ama ne yaptığını gayet iyi bilerek fısıldıyor, "Baronet Sir Leicester Dedlock, bu talihsiz aile meselesi ortaya çıkmış, zaten bunu bekliyordum; müteveffa Bay Tulkinghorn böyle aniden ortadan kalkınca. Bu işi yatıştırmak için şu anda uşaklarınızla münakaşa eden bu insanları içeri kabul etmekten başka çareniz yok. Ben onların foyasını meydana çıkarırken siz sessizce oturur muydunuz? Benim ihtiyacım olduğunda da başınızı sallar mıydınız?"

Sir Leicester düşünmeden cevap veriyor, "Memur bey. Elinizden geleni yapın!"; Bay Bucket başıyla selam verip, parmağını ferasetle kıvırarak hole iniyor ve sesler anında kesiliyor. Ortalarında felçli, yaşlı bir adamın oturduğu bir sandalyeyi taşıyan Mercury ve yine onun gibi saçları pudralı, şeftali çiçeği rengi pantolonlu kardeş ilahının birkaç adım önünden içeri giriyor. Arkadan bir adam ve iki kadın daha geliyor. Bay Bucket sandalyenin yerini rahat ve nazik bir tavırla ayarladıktan sonra Mercury'leri gönderip kapıyı tekrar kilitliyor. Sir Leicester bu kutsal mıntıkanın işgalini buz gibi gözlerle izliyor.

"Belki de beni tanıyorsunuzdur, hanımlar beyler" diyor Bay Bucket sır verir gibi. "Dedektiflik Masasından Müfettiş Bucket; bu da," diyor göğüs cebinden yetkisini belirten küçük asanın ucunu göstererek, "yetki belgem. Baronet Sir Leicester Dedlock'u görmek istediniz. Pekâlâ! İşte gördünüz; aklınızdan çıkartmayın, onun huzuruna herkes kabul edilmez. Sizin adınız, yaşlı beyefendi, Smallweed; adınız bu; gayet iyi biliyorum."

"Olabilir, kötü bir şeye karıştığı hiç duyulmamıştır!" diye bağırıyor Bay Smallweed, şirret, tiz bir sesle.

"Domuzu neden öldürdüklerini biliyor musunuz?" diye soruyor Bay Bucket sertçe, gözlerinde amansız bir bakış var ama sinirlerine hâkim.

"Hayır!"

"Fazla dikkafalı olduğu için" diyor Bay Bucket. "Siz de aynı duruma düşmeyin. Sizin konumunuzdaki birine hiç yakışmaz. Sağır biriyle konuşmak gibi bir alışkanlığınız mı var yoksa?"

"Evet," diyor Bay Smallweed, "karım sağır."

"Bu sesinizi fazlaca yükseltmenizi açıklıyor. Ama o burada olmadığına göre, sesinizi birkaç oktav daha azaltın, hem beni memnun edersiniz, hem de sizin adınıza daha iyi olur" diyor Bay Bucket. "Bu beyefendi vaiz zannederim, öyle mi?"

"Adı Chadband," diyor Bay Smallweed, sesini alçaltarak.

"Aynı isimde bir asker arkadaşım vardı," diyor Bay Bucket elini uzatarak, "bu yüzden de bu isme bir yakınlığım vardır. Siz de Bayan Chadband olmalısınız."

"Ve Bayan Snagsby" diye takdim ediyor Bay Smallweed.

"Kocası hukuk kırtasiyecisi, benim de dostum" diyor Bay Bucket. "Onu kardeşim gibi severim!.. Evet mesele nedir?"

"Ne iş için geldiğimizi mi soruyorsunuz?" diyor Bay Smallweed bu ani yön değişiminden afallayarak.

"Ne demek istediğimi biliyorsunuz. Baronet Sir Leicester Dedlock'un huzurunda derdiniz neymiş dinleyelim. Hadi."

Bay Smallweed yanına Bay Chadband'ı çağırarak, fısıltıyla ona bir şey danışıyor. Alnının gözeneklerinden ve avuçlarından külliyatlı miktarda yağ salgılayan Bay Chadband yüksek sesle, "Evet, önce siz!" diyerek eski yerine dönüyor.

"Ben Bay Tulkinghorn'un müvekkili ve arkadaşıydım" diyor Büyükbaba Smallweed; "Onunla çalışıyordum. Benim ona faydam dokunuyordu, onun da bana. Vefat eden Krook benim kayınbiraderimdi. Cadaloz bir saksağanın –yani Bayan Smallweed'in– özbeöz ağabeyiydi. Krook'un mülkünü ben devraldım. Bütün kâğıtlarını ve mallarını elden geçirdim. Gözlerimin önünde hepsi açığa çıkarıldı. Ölmüş bir kiracıya ait mektuplar vardı; Leydi Jane'in –kedisinin– yatağının yanındaki bir rafın arkasına saklanmıştı. Her yere bir sürü şey saklamış. Bay Tulkinghorn onları benden istedi ve aldı, ama önce ben kendim baktım. Ben işadamıyım, önce ben gözden geçirdim. Kiracının sevgilisinden gelmiş mektuplardı ve Honoria

diye imzalanmışlardı. Honoria pek fazla rastlanan bir isim değil, değil mi? Bu evde Honoria diye imza atan bir hanım yoktur herhalde, var mı? Hiç sanmam! Hiç sanmam! Hele aynı el yazısıyla hiç. Hiç sanmam!"

O anda zaferinin orta yerinde bir öksürük nöbetine tutulan Bay Smallweed durup sızlanıyor, "Ay aman! Aman Tanrım! Darmadağın oldum!"

"Baronet Sir Leicester Dedlock'u ilgilendiren konuya gelmeye hazır olduğunuzda," diyor Bay Bucket onun toparlanmasını bekledikten sonra, "kendisi malumunuz burada oturuyor."

"O konuya gelmedim mi ki, Bay Bucket?" diye bağırıyor Büyükbaba Smallweed. "Bu beyefendiyi ilgilendiren konuya gelmedim mi? Yüzbaşı Hawdon, sevgilisi Honoria ve çocuklarından bahsettiğim halde hâlâ konuya gelemedim mi? Geleyim o zaman, o mektupların nerede olduğunu bilmek istiyorum. Sir Leicester Dedlock'u ilgilendirmiyorsa bile beni ilgilendiriyor. Nerede olduklarını öğreneceğim. Öyle kolay kolay ortadan kaybolmalarına izin vermem. Onları dostum ve avukatım Bay Tulkinghorn'a verdim; başkasına değil."

"Onlar için size para verdi, hem de az buz değil" diyor Bay Bucket.

"Umrumda değil. Onların kimde olduğunu bilmek istiyorum. Size ne istediğimizi söyleyeyim – hepimizin ne istediğini söyleyeyim Bay Bucket. Bu cinayetin daha da derinlemesine araştırılmasını istiyoruz. Bu işten kimin çıkarı olduğunu, bunu yapmak için kimin sebebi olduğunu biliyoruz, siz de gereği gibi bu işin üzerine gitmiyorsunuz. O serseri canavar George'un bu işte bir parmağı varsa bile sadece suç ortağı olabilir, onu biri tutmuş olmalı. Ne demek istediğimi gayet iyi anlıyorsunuz."

"Size bir şey söyleyeyim mi," diyor Bay Bucket aniden tavrını değiştirerek ona yaklaşıyor ve işaretparmağına olağanüstü bir efsun yüklüyor, "Kainattaki herhangi bir insan kişi tarafından vakamın bozulmasına, vakama karışılmasına ya da yarım saniyeliğine olsun hakkında ileri geri konuşulmasına izin verirsem ne olayım. Daha derinlemesine araştırma mı istiyorsunuz? Siz mi? Bu eli görüyor

musunuz, bu eli ne zaman uzatıp o silahı ateşleyen eli yakalayacağımı bilmediğimi mi düşünüyorsunuz?"

Adamın öyle büyük bir korkutma gücü var ve yok yere tehdit savurmadığı öyle belli ki Bay Smallweed özür dilemeye başlıyor. Bay Bucket, ani öfkesini savuşturarak onu susturuyor.

"Size tavsiyem, cinayet konusuna kafanızı yormayın. O benim işim. Gazeteleri takip edin; dikkatli bakarsanız bu yakınlarda cinayet hakkında bir şeyler okumanız işten değil. Ben kendi işimi biliyorum, bu konuda da başka söyleyeceğim yok. Şimdi mektuplara gelelim. Onların kimde olduğunu bilmek istiyorsunuz. Size söylememde bir sakınca yok. Mektuplar bende. Şunlar mıydı?"

Bay Smallweed, Bay Bucket'ın ceketinin gizemli bir yerinden çıkarttığı küçük tomara haris gözlerle bakıyor ve onlardan söz ettiğini teyit ediyor.

"Başka ne söyleyeceksiniz?" diye soruyor Bay Bucket. "Ağzınızı o kadar büyük açmayın çünkü hiç hoş görünmüyorsunuz."

"Beş yüz pound istiyorum."

"Hayır; elli demek istediniz" diyor Bay Bucket alayla.

Ama Bay Smallweed'in gerçekten de beş yüz pound istediği ortaya çıkıyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, bu konuda bana vekâlet verdi (hiçbir şey kabul etmemek ve vaat etmemek şartıyla)," diyor Bay Bucket; Sir Leicester otomatikman başını sallıyor; "benden beş yüz poundluk bir teklifi düşünmemi istiyorsunuz. Bence mantıksız bir teklif! İki ellilik de kötü olurdu ama ondan daha iyi. İki ellilik deseniz daha iyi olmaz mıydı?"

Bay Smallweed daha iyi olmayacağı görüşünde.

"Madem öyle," diyor Bay Bucket, "Bay Chadband'ı dinleyelim. Tanrım! Bu isimdeki eski asker arkadaşımı öyle çok dinledim ki; her açıdan çok ılımlı bir adamdı, onun gibisini görmedim!"

Bu davet üzerine Bay Chadband bir adım öne çıkıyor, bir müddet kaypak kaypak gülüp, avuçlarının yağlarını öğüttükten sonra konuşmasına başlıyor:

"Dostlarım, biz –karım Rachael ve ben– şu anda zengin ve asil bir malikânedeyiz. Neden şu anda zengin ve asil bir malikânedeyiz?

Davet edildiğimiz için mi? Onlarla yemek, onlarla eğlenmek, onlarla lavta çalmak, onlarla dans etmek için mi? Hayır. Peki, neden buradayız dostlarım? Günah dolu bir sırrı mı öğrendik ve bunun karşılığında buğday, şarap, yağ –ya da aynı kapıya çıkan para– mı istiyoruz? Muhtemelen öyle, dostlarım."

"Nasıl iş yapılacağını biliyorsunuz," diyor Bay Bucket, gayet dikkatli; "sonuçta da bunun ne menem bir sır olduğunu söyleyeceksiniz. Haklısınız. Bundan iyisini yapamazsınız."

"Madem öyle, kardeşim, bir sevgi ruhuyla," diyor Bay Chadband kurnaz gözlerle bakarak, "bu konuya geçelim. Rachael, karıcığım, buraya gel!"

Bayan Chadband dünden razı, öyle hevesle geliyor ki kocasını geride bırakıp, çatık kaşlı bir gülümsemeyle Bay Bucket'ın karşısına dikiliyor.

"Madem ne bildiğimizi öğrenmek istiyorsunuz," diyor, "size anlatayım. Leydi hazretlerinin kızı Bayan Hawdon'un yetiştirilmesine ben de yardım ettim. Leydi hazretlerinin ablasının yanında çalışıyordum, kendisi leydi hazretlerinin üzerlerine düşürdüğü lekeye karşı çok hassastı; hatta leydi hazretlerine bile çocuğun doğarken öldüğünü söyledi – neredeyse ölecekti. Ama o kız yaşıyor, ben de onu tanıyorum." Bu sözlerin ardından bir kahkaha atan ve "Leydi hazretleri" derken de acı bir vurguyu ihmal etmeyen Bayan Chadband kollarını kavuşturarak amansızca Bay Bucket'a bakıyor.

"Herhalde," diyor memur bey, "siz de yirmi pound ya da o ayarda bir hediye bekliyorsunuzdur."

Bayan Chadband sadece gülüyor ve küçümsemeyle yirmi peni "teklif etseydiniz" diyor.

"Dostum hukuk kırtasiyecisinin eşi de burada" diyor Bay Bucket, Bayan Snagsby'yi parmağıyla kendine çekerek. "Sizin derdiniz neydi, hanımefendi?"

Bayan Snagsby'nin derdinin ne olduğunu söylemesine ilk başta ağlayıp sızlamaları müsaade etmiyor; ama yavaş yavaş ve karmakarışık bir anlatımla, haksızlıklar ve üzüntülerle yoğrulmuş bir kadın olduğunu, Bay Snagsby'nin onu sürekli kandırdığını, yalnız bıraktığını ve her şeyi ondan sakladığını, bu acılar arasında yegâne

avuntusunun merhum Bay Tulkinghorn'un alakası olduğunu; bu beyefendinin bir keresinde yalancı kocası yokken Cook's Court'a gelip kederini paylaşmasının ardından son zamanlarda sürekli onunla dertleşmeye gittiğini anlatıyor. Orada bulunanlar haricinde herkes Bayan Snagsby'nin huzurunu kaçırmak için işbirliği etmiş gibi. Kenge ve Carboy'da kâtiplik yapan Bay Guppy mesela, ilk başta öğlen güneşi gibi apaçıkmış, sonra geceyarısı gibi kapanmış, kuşkusuz Bay Snagsby'nin baskıları ve ayartmalarıyla. Sonra Bay Guppy'nin arkadaşı Bay Weevle, benzeri sebeplerden mahallenin birinde esrarlı bir hayat sürüyormuş. Müteveffa Krook; müteveffa Nimrod; müteveffa Jo; hepsi "işin içinde"ymiş. Bu işin hangi iş olduğunu Bayan Snagsby tam olarak açıklayamıyor; ama Jo'nun Bay Snagsby'nin oğlu olduğunu biliyor "sanki davulla ilan etmişler gibi" ve Bay Snagsby'yi çocuğa son ziyaretine gittiğinde takip etmiş, oğlu olmasa neden gitsinmiş ki? Bir süredir hayatının yegâne meşgalesi Bay Snagsby'yi her gittiği yerde takip etmek ve şüpheli hadiseleri birbirine eklemekmiş –meydana gelen bütün hadiseler de gayet şüpheliymiş; bu şekilde dedektiflik yapmaya ve yalancı kocasını gece gündüz kahretmeye devam etmiş. Chadband'larla Bay Tulkinghorn'u tanıştırması, Bay Guppy'deki değişimin sebebini ona danışması ve tesadüfen burada bulunanların ilgilendiği meselenin ortaya çıkmasını sağlaması da bu sayede olmuş; ama o hâlâ Bay Snagsby'nin foyasını meydana çıkartmak ve ondan boşanmakla son bulacak yolda ilerlemeye devam ediyormuş. Bayan Snagsby bütün bunları, çok kırılmış bir kadın, Bayan Chadband'ın arkadaşı, Bay Chadband'ın takipçisi ve merhum Bay Tulkinghorn'un matemini tutan biri olarak, burada mahremiyet mührü altında, olabilecek her türlü kafa karışıklığıyla, mümkün ya da imkânsız her türlü bağlantıyı kurarak, maddi hiçbir beklentisi, sözünü ettiği konu haricinde hiçbir planı olmaksızın ve kıskançlığının durmak bilmez değirmeninden kalkan o yoğun tozu hem buraya hem de gittiği her yere taşıyarak teyit ediyor.

Bu nutuk –epeyce de zaman alıyor– devam etmekteyken, bir bakışta Bayan Snagsby'nin saydam sirkesinin öte tarafını gören Bay Bucket, aşina cinine müracaat ediyor ve kurnaz dikkatini

Chadband'larla Bay Smallweed üzerinde topluyor. Sir Leicester Dedlock, üzerinde o aynı buzlu satıhla kıpırdamadan duruyor; bütün dünyada sadece Bay Bucket'a güveniyormuş gibi ara sıra ondan tarafa bir bakış fırlatıyor.

"Çok güzel," diyor Bay Bucket. "Şimdi sizi anladım; bu küçük meseleyi halletmek için Baronet Sir Leicester Dedlock'tan vekâlet almış olduğum için," Sir Leicester yeniden bu ifadeyi teyit etmek için otomatikman başını sallıyor, "şimdi size gereken ilgiyi gösterebilirim. Para sızdırmak için işbirliği kurmanızdan filan söz etmeyeceğim çünkü bizler burada görmüş geçirmiş insanlarız, amacımız da işleri zorlaştırmak değil kolaylaştırmak. Ama size neye şaşırdığımı söyleyeceğim; aşağıda gürültü çıkartmayı düşünebilmenize şaştım. Menfaatlerinize aykırıydı. Ben bunu merak ediyorum."

"İçeri girmek istemiştik" diyor Bay Smallweed.

"Tabii, içeri girmek istemiştiniz," diye tasdik ediyor Bay Bucket neşeyle; "ama sizin gibi yaşını başını almış –ki bence hürmete şayan– hele böyle vücudunu kullanamaz olup da, hiç şüphem yok ki, bütün hayatiyeti beyninde toplanarak zihni melekeleri keskinleşmiş yaşlı bir beyefendinin, böylesi bir meseleyi olabildiğince gizli tutmazsa kendisi için yarım penilik değeri olmayacağını fark edememesi çok tuhaf! Asabiyetinize yenilmişsiniz; işte bundan kaybediyorsunuz" diyor Bay Bucket dostane bir tavırla fikir yürüterek.

"Uşaklardan biri Sir Leicester'a çıkmazsa gitmeyeceğimi söyledim sadece" diyor Bay Smallweed.

"Tamam işte! O noktada asabiyetinize yenilmişsiniz. Başka bir zaman kontrol altında tutabilirseniz para kazanabilirsiniz. Sizi indirmeleri için zili çalayım mı?"

"Bu işten ne zaman bir haber alırız?" diye soruyor Bayan Chadband abus bir suratla.

"Ah, tam bir kadın! Sizin o enfes cinsiniz hep böyle meraklıdır zaten!" diye cevap veriyor Bay Bucket şövalye ruhuyla. "Yarın ya da öbür gün size bir ziyarette bulunma mutluluğuna ereceğim – Bay Smallweed'i ve iki ellilik teklifini de unutmadım tabii."

"Beş yüz!" diye bağırıyor Bay Smallweed.

"Tamam! İsmen beş yüz" Bay Bucket'ın eli zilin kordonunda, "Kendim ve evin beyefendisi adına şimdilik size iyi günler dilememde bir sakınca var mı?" diye soruyor imalı bir ses tonuyla.

Hiç kimsede buna itiraz edecek yürek olmadığından zili çalıyor ve grup geldiği gibi gidiyor. Bay Bucket kapıya kadar onları takip ediyor ve geri döndüğünde ciddi bir sesle:

"Baronet Sir Leicester Dedlock, parayı verip vermemek sizin bileceğiniz iş. Benim tavsiyem, verilecekse parayı ben vereyim; oldukça ucuza kapatabileceğimize inanıyorum. O salatalık turşusu kılıklı Bayan Snagsby'nin bu hadiseyle uğraşan bütün herkes tarafından kullanıldığını ve farkında olmadan her şeyi birbirine bağlayarak büyük zarara neden olduğunu görüyorsunuz. Müteveffa Bay Tulkinghorn bütün bu atların gemini elinde tutuyormuş, eminim onları kendi bildiği gibi de yönlendirecekmiş; ama sürücü koltuğundan tepetaklak aşağı indirilince atlar, izlerin üzerinde tepinmeye, her biri kendi bildiğini okumaya başladı. Olan olmuş, hayat böyle. Kedi öldü mü fareler horon teper; buz kırıldı mı su akmaya başlar. Şimdi tutuklayacağımız kişi gelecek."

Sir Leicester'ın gözleri faltaşı gibi açık olmasına rağmen sanki bir uykudan uyanıyor; saatine bakan Bay Bucket'ı dikkatle süzüyor.

"Tevkif edeceğim kişi şimdi bu evde" diyor Bay Bucket, saatini cebine koyup keyiflenerek, "ve onu birazdan sizin yanınızda tutuklayacağım. Baronet Sir Leicester Dedlock, ne tek kelime edin ne de kıpırdayın. Hiç gürültü patırtı çıkmayacak. Sizin için uygunsa akşamleyin tekrar geri gelip, bu talihsiz aile meselesine dair isteklerinizi yerine getirmeye ve dile düşmemesi için elimden geleni yapmaya çalışacağım. Şimdi Baronet Sir Leicester Dedlock, birazdan vuku bulacak tevkif sizi endişelendirmesin. Baştan sonra bütün vakayı gayet açık bir şekilde göreceksiniz."

Bay Bucket zili çaldıktan sonra kapıya gidiyor, Mercury diye fısıldıyor, kapıyı kapatıp ellerini kavuşturarak yanına dikiliyor. Bir iki dakikalık bir beklemeden sonra kapı yavaşça açılıyor ve bir Fransız kadın içeri giriyor. Matmazel Hortense.

Odaya girdiği anda Bay Bucket kapıyı kapatıp sırtını da kapıya dayıyor. Aniden kadının yüzü kasılıyor ve bembeyaz kesiliyor.

"Bu hanım benim kiracım, Sir Leicester Dedlock" diyor Bay Bucket, ona selam vererek. "Bu ecnebi genç hanım birkaç haftadır evimde kalıyor."

"Sence Sir Leicester'ın bununla ne alakası var meleğim?" diyor Matmazel şakacı bir edayla.

"Bilmem ki meleğim," diyor Bay Bucket, "göreceğiz."

Matmazel Hortense'in ona yönelttiği gergin yüzündeki tehditkâr bakış yavaş yavaş küçümsemeli bir gülüşe dönüşüyor. "Çok esrarengiz davranıyorsun. İçki mi içtin?"

"Yeterince ayığım, meleğim" diyor Bay Bucket.

"Bu nefret ettiğim eve karınla geldim. Karın beni birkaç dakika önce bırakıp ortadan kayboldu. Sonra aşağıdan onun burada olduğunu söylediler. Buraya geldim ama o burada değil. Bu aptalca oyunun ne gibi bir maksadı var, söylesene?" diye soruyor Matmazel, kollarını sükûnetle kavuşturmuş ama esmer yanağında bir şey saat gibi atıyor.

Bay Bucket sadece ona parmağını sallıyor.

"Ah Tanrım, sen mutsuz budalanın tekisin!" diye bağırıyor Matmazel başını geriye atıp gülerek. "Bırak aşağı ineyim, pis domuz." Ayağını yere vurup gözdağı veriyor.

"Şimdi Matmazel," diyor Bay Bucket, serinkanlı, kararlı bir tavırla, "gidip şu kanepeye otur."

"Hiçbir yere oturmayacağım" diye cevap veriyor, başını hızlı hızlı sallayarak.

"Şimdi Matmazel," diye tekrar ediyor Bay Bucket, parmağı haricinde hiçbir yerini oynatmadan; "şu kanepeye otur."

"Neden?"

"Çünkü seni cinayet suçundan tutukluyorum, söylemesem de bilmen gerekirdi. Bir kadına ve bir ecnebiye karşı, mümkünse nazik davranmak isterim. Nazik olamazsam kaba davranmam gerekir; dışarıda benden de kaba davranabilecekler var. Benim hareket tarzım sana bağlı. Bu yüzden de, bir dost olarak, yarım dakika bile beklemeden gidip şu kanepeye oturmanı tavsiye ederim."

Matmazel, yanağındaki o şey hızla atmaya devam ederken, kesif bir sesle "Sen bir Şeytansın" diyerek boyun eğiyor.

"Gördün mü," diyor Bay Bucket takdir ederek, "rahat ettin, hem de senin gibi sağduyulu genç bir ecnebi kadından beklediğim gibi davranıyorsun. Madem öyle, sana bir tavsiyede bulunayım, Fazla konuşayım deme. Burada hiçbir şey söylemen beklenmiyor, dilini ne kadar tutsan o kadar iyi olur. Ne kadar az münakaşa edersen senin için o kadar iyi olur."

Matmazel ağzını bir kaplan gibi aralayarak ve kara gözleriyle onu topa tutarak kanepede dimdik oturuyor, elleri kenetlenmiş –hatta ayakları bile kenetlenmiş gibi– mırıldanıyor, "Ah, Bucket, sen Şeytanın tekisin!"

"Şimdi, Baronet Sir Leicester Dedlock," diyor Bay Bucket ve o andan itibaren parmağı bir an olsun dinlenmiyor, "bu genç kadın, yani kiracım, size söylediğim günlerde leydi hazretlerinin hizmetçisiydi; işten kovulduktan sonra leydi hazretlerine olağanüstü bir hınç bilemesinin yanı sıra..."

"Yalan!" diye bağırıyor Matmazel. "İşten kovulmadım, kendim çıktım."

"Neden söz dinlemiyorsun?" diyor Bay Bucket etkili, neredeyse ricacı bir tonla. "Bu boşboğazlığına şaşıyorum. Aleyhine delil olarak kullanılabilecek bir şey söyleyeceksin. Kesin ağzından kaçıracaksın. Kanıtları bulunana kadar söylediklerimi dikkate alma. Sana söylenmiyorlar."

"Kovulmakmış!" diye bağırıyor Matmazel öfkeyle, "Hem de leydi hazretleri tarafından! Aman ne hazret ne hazret! Öyle kepaze bir leydi hazretlerinin yanında kalıp da karakterimi bozamazdım doğrusu!"

"Cidden de sana şaşıyorum!" diye çıkışıyor Bay Bucket. "Fransızların kibar bir millet olduklarını düşünürdüm. Baronet Sir Leicester Dedlock'un önünde bir kadının böyle konuştuğunu duymak hayret doğrusu!"

"Sir Leicester de suiistimale uğramış zavallının teki!" diye bağırıyor Matmazel. "Evine, namına, budalalığına tükürüyorum" Bütün bunların yerine halıyı koyuyor. "Aman ne büyük adam! Ya, çok yüce! Tanrım! Pöh!"

"Neyse, Sir Leicester Dedlock," diye konuşmasına devam ediyor Bay Bucket, "bu sinirli ecnebi, sözünü ettiğim gün müteveffa Bay Tulkinghorn'un yazıhanesine geldiği için sanki bu beyefendinin kendisine borcu varmış gibi bir fikre kapılmış; oysa Bay Tulkinghorn ona zamanı ve zahmetine karşılık olarak bolca para vermişti."

"Yalan!" diye bağırıyor Matmazel. "Onun bütün parasını geri verdim."

("Boşboğazlık edersen," diyor Bay Bucket parentez içinde, "sonuçlarına katlanırsın.") "Bu fiili işleyip de beni yanlış yöne sevk etmek için bilerek mi benim evime kiracı girdi bilemiyorum; ama Bay Tulkinghorn'u sıkıştırmak maksadıyla yazıhanesine dadandığı ve zavallı bir hukuk kırtasiyecisine de aynı suretle zulmedip ödünü patlattığı sıralarda benim evimde bu sıfatla kalıyordu."

"Yalan!" diye bağırıyor Matmazel. "Hepsi yalan!"

"Cinayetin, Baronet Sir Leicester Dedlock, ne şekilde işlendiğini biliyorsunuz. Şimdi bir iki dakika söylediklerimi dikkatle dinlemenizi rica ediyorum. Cinayetten sonra beni çağırdılar ve vakayı bana verdiler. Cinayet mahallini, cesedi, belgeleri, her şeyi inceledim. Aynı binada oturan bir kâtipten edindiğim malumat doğrultusunda George'u tutukladım, o gece cinayetin işlendiği saatte oralarda dolaştığı görülmüştü; ayrıca, daha önce müteveffaya sert sözler sarf ettiği, hatta tanıklara göre onu tehdit ettiği duyulmuştu. İlk andan itibaren George'un katil olduğuna inanıp inanmadığımı sorarsanız Sir Leicester Dedlock, size samimiyetle Hayır derim; ama yine de bir ihtimal vardı; vazife icabı onu tutuklayıp gözaltında tutmama yetecek kadar kanıt vardı. Şimdi düşünün!"

Bay Bucket –kendisine göre– biraz heyecanla öne eğilip parmağının havada tek bir ölümcül hareketiyle ne söyleyeceğinin ipucunu verdiğinde Matmazel Hortense, karanlık bir ifadeyle kaşlarını çatarak siyah gözlerini onun üzerine kenetliyor ve kuru dudaklarını iyice birbirine yapıştırıyor.

"Geceleyin eve döndüm, Baronet Sir Leicester Dedlock, bu genç kadını karım Bayan Bucket'la birlikte yemek yerken buldum. Kiracımız oldu olalı Bayan Bucket'tan çok hoşlandığını göstermek için yapmadığını bırakmamıştı ama o gece her zamankinden fazla

sevgi gösterisinde bulundu – aslına bakarsanız ifrata kaçtı. Aynı şekilde müteveffa Bay Tulkinghorn'un anısına gösterdiği saygıda da ifrata kaçtı. Tanrı biliyor ya, masada karşısına oturup da onu elinde bıçakla görünce bir anda bu işi onun yaptığını anladım!"

Matmazel'in dişleriyle dudakları arasından sızan "Şeytanın tekisin!" sözleri güçlükle duyuluyor.

"Cinayet gecesi," diye konuşmasına devam ediyor Bay Buck-et, "neredeydi? Tiyatroda. (Fiilin hem öncesinde hem de sonrasında gerçekten de tiyatroda olduğunu öğrendim.) Karşımdakinin pek becerikli olduğunun, kanıt bulmakta zorlanacağımın farkındaydım; ben de ona bir tuzak hazırladım – hiç böyle bir tuzak kurmamış, bu kadar rizikoya atılmamıştım. Yemekte onunla konuşurken bu tuzağı kafamda hazırladım. Evimiz küçük, bu genç kadının gözleri de keskin olduğundan yukarıya yatmaya çıktığımda, Bayan Bucket bir hayret nidası koyvermesin diye çarşafı ağzına tıkadım ve ona her şeyi anlattım. ... Sakın bir daha böyle bir şey yapmaya kalkışma, canım, yoksa ayak bileklerini birbirine bağlarım." Bay Bucket ayağa kalkıp, sessizce Matmazel'in üzerine çöküyor ve ağır elini omzuna koyuyor.

"Derdin ne?" diye soruyor Matmazel.

"Sakın aklından geçirme," diyor Bay Bucket, parmağını ikaz edercesine sallayarak, "kendini pencereden atmaya filan kalkma. Derdim bu işte. Gel! Koluma gir. Ayağa kalkmana gerek yok; ben yanına otururum. Şimdi koluma gir, olmaz mı? Biliyorsun evli bir adamım; karımı tanıyorsun. Koluma gir."

Matmazel acıklı bir sesle beyhude yere o kuru dudaklarını ıslatmaya çalışarak, kendisiyle mücadele ediyor ve boyun eğiyor.

"Şimdi tamam. Baronet Sir Leicester Dedlock, elli binde bir –ne elli bini, yüz elli binde bir– bulunan Bayan Bucket gibi bir kadın olmasaydı bu vaka böyle sonuçlanmazdı! Bu genç kadının gardını düşürmek için o günden beri eve adımımı atmıyorum; ama gerekli oldukça ekmek ve süt vasıtasıyla Bayan Bucket'la irtibat kurdum. Bayan Bucket'ın ağzına çarşafı tıkadığımda ona fısıldadığım sözler şunlardı, 'George'dan duyduğum şüphe hakkında, falan feşmekân hakkında öyle lafın gelişi bir şeyler söyleyerek onu şaşırtır mısın?

Uykundan da vazgeçip gece gündüz onu gözler misin? Benim haberim olmadan hiçbir şey yapamayacak, farkında olmadan mahpusum olacak, ölümden nasıl kaçamazsa benden de kaçamayacak, bu cinayeti işlemişse onu yakalayana kadar hayatı hayatım, ruhu ruhum olacak deme cesaretini gösterebilir misin?' Bayan Bucket çarşafın müsaade ettiği ölçüde bana, 'Bucket, yapabilirim' dedi. Gerçekten de bu işten yüzünün akıyla çıktı!"

"Yalan!" diye araya giriyor Matmazel. "Hepsi yalan, dostum!"

"Baronet Sir Leicester Dedlock, bu koşullarda hesaplarım nasıl doğru çıktı! Bu aceleci genç kadının başka konularda da ifrata kaçacağını düşünmekte haklı mıydım? Evet. Ne yapmaya mı çalıştı? Sakın şaşırmayın! Cinayeti leydi hazretlerinin üzerine yıkmaya çalıştı!"

Sir Leicester koltuğundan doğrulup, tekrar yerine çöküyor.

"Benim sürekli burada olduğumu duyduğu için ki özellikle burada kalıyordum, iyice cesaretlendi. Müsaadenizle şu not defterimi size atayım da her birinde sadece iki kelime, LEYDİ DEDLOCK yazan şu mektuplara bir bakın, Sir Leicester Dedlock. Daha bu sabah size gelen ama benim el koyduğum mektubu da açıp içindeki KATİL LEYDİ DEDLOCK yazısını okuyun. Bu mektuplar yağmur gibi yağıp durdu. Bayan Bucket'ın casusluk noktasından, bütün bu mektupların bu genç kadın tarafından yazıldığını görmesine ne diyorsunuz? Bayan Bucket'ın şu son yarım saat zarfında söz konusu mürekkeple bunlar gibi ikiye bölünmüş kâğıtları ele geçirmesine ne diyorsunuz? Bayan Bucket'ın bu mektupların her birinin bu genç kadın tarafından gönderildiğini görmesine ne diyorsunuz, Baronet Sir Leicester Dedlock?" Bay Bucket eşinin dehasına duyduğu hayranlıkla soruları sıralıyor.

Bay Bucket neticeye varırken bilhassa dikkate çalınan iki şey var. Birincisi, belli etmeden Matmazel üzerinde korkunç bir mülkiyet hakkı kazanmış gibi görünüyor. İkincisi, Matmazel'in sanki üzerine bir ağ ya da tabut örtüsü atılmış da onu nefessiz bırakana kadar iyice çekilip daraltılmış gibi solduğu hava sanki etrafında seyrelip ağırlaşıyor.

"O olaylı gecede leydi hazretlerinin cinayet mahallinde olduğuna şüphe yok," diyor Bay Bucket; "sanırım ecnebi dostum da

merdivenin üzerinden onu gördü. Leydi hazretleri, George ve ecnebi dostum birbirlerinin peşi sıra gitmişler. Ama bunun bir önemi yok, bu yüzden de o meseleye girmeyeceğim. Müteveffa Bay Tulkinghorn'u vuran silahın sıkısını buldum. Chesney Wold'daki evinizin matbu resminin bir parçasıydı. Bunda şaşılacak bir şey yok diyebilirsiniz, Baronet Sir Leicester Dedlock. Hayır. Ama ecnebi dostum o kâğıt parçasını yırtmanın tam zamanı olduğunu düşünecek kadar tedbiri elden bıraktığında ve Bayan Bucket yırtılmış parçaları birleştirip resimde silah sıkısının eksik olduğunu gördüğünde iş biraz değişti."

"Bunlar büyük yalanlar" diye araya giriyor Matmazel. "Çok fazla konuşuyorsun. Bu, söyleyeceklerin bitti anlamına mı geliyor yoksa hep böyle konuşup durur musun?"

"Baronet Sir Leicester Dedlock," diye devam ediyor, bir unvanı tam tekmil söylemeye bayılan ve bir parçasından bile vazgeçmekten rahatsızlık duyan Bay Bucket, "bu vakanın son ayrıntısı, mesleğimizde sabrın ne kadar önemli olduğunu ve hiçbir şeyi aceleye getirmemek gerektiğini gösteriyor. Dün bu kadını, haberi olmadan, cenazeye bakarken seyrettim, yanında onu oraya götürmeyi planlamış olan karım vardı; onu yakalamak için elimde öyle çok delil vardı, yüzünde öyle bir ifade gördüm, leydi hazretlerine yaptığı kötülük yüzünden öyle kafam attı ve ona cezasını vermek için öyle münasip bir zamandı ki daha az deneyimli genç bir dedektif olsaydım hemen yakalardım. Aynı zamanda, eminim herkesin büyük beğenisini kazanan leydi hazretleri dün tıpkı –tıpkı okyanustan çıkan Venüs gibi içeri girdiğinde– onun masum olduğu bir cinayetle suçlanması bana öyle nahoş ve haksız göründü ki bu işe bir son vereyim dedim. Ne kaybederdim? Baronet Sir Leicester Dedlock, silahı kaybederdim. Tutuklum, cenaze kalktıktan sonra Bayan Bucket'a, bir arabayla biraz şehir dışına çıkmayı ve azıcık rahatlamak için oradaki gayet nezih bir yerde çay içmeyi teklif etmiş. O yerin yakınlarında bir su birikintisi var. Çay içerlerken, tutuklum bonelerin durduğu yatak odasından mendilini almaya gitmiş; mendili alması biraz uzun sürmüş ve nefes nefese geri dönmüş. Bu hadise Bayan Bucket tarafından eve döner dönmez,

şüpheleri ve gözlemleriyle birlikte bana aktarıldı. Ay ışığında, iki adamımızın yanında su birikintisini tarattım ve cep tabancasını daha atılmasının üzerinden altı saat geçmeden çıkarttırdım. Şimdi canım, elini biraz daha ileri it, orada tut da canını yakmayayım!"

Göz açıp kapayana kadar Bay Bucket bileğine kelepçeyi takıveriyor. "Bu birincisi," diyor Bay Bucket. "Ötekini de uzat, canım. İkinciyi de taktık mı tamam!"

Ayağa kalkıyor; kadın da kalkıyor. "Nerede," diye soruyor iri gözlerini karanlık bir ifadeyle iyice kıstığı halde dik dik bakmayı sürdürerek, "o yalancı, hain, lanet olası karın nerede?"

"O önden Polis Merkezine gitti" diyor Bay Bucket. "Orada görürsün, canım."

"Onu öpmek isterdim!" diye bağırıyor Matmazel Hortense bir dişi kaplan gibi soluyarak.

"Bana ısırmak istiyormuşsun gibi geliyor" diyor Bay Bucket.

"Hem de nasıl!" diyor gözlerini kocaman açarak. "Onu lime lime etmek isterdim."

"Aman, canım," diyor Bay Bucket gayet serinkanlı; "bunu duyduğuma şaşmadım. Siz kadınların fikirleri uyuşmadı mı birbirinize karşı hayret verici bir düşmanlık besliyorsunuz. Bana o kadar kızmıyorsun, değil mi?"

"Hayır. Ama yine de Şeytanın tekisin."

"Bir melek bir şeytan, öyle mi?" diye bağırıyor Bay Buck-et. "Ama bunun benim işim olduğunu kabul etmelisin. İşte! Dur şu şalını düzelteyim. Daha önce de pek çok hanıma hizmet ettim. Bonenin bir biçimsizliği var mı? Kapıda bir araba bekliyor."

Matmazel Hortense cama doğru nefretle baktıktan sonra, bir silkinişte kendine çekidüzen veriyor ve hakkını vermek gerekirse son derece kibar bir görünüm alıyor.

"Bir şey diyeyim, meleğim" diyor alaylı alaylı başını salladıktan sonra. "Pek maneviyatçısın. Peki o adamı tekrar hayata döndürebilecek misin?"

Bay Bucket cevap veriyor "Zannetmem."

"Çok gülünç. Bir şey daha diyeyim. Pek maneviyatçısın. Onu şerefli bir leydi yapabilir misin?"

"Böyle zalimlik etme" diyor Bay Bucket.

"Ya Onu mağrur bir beyefendi yapabilir misin?" diye bağırıyor Matmazel tarifi zor bir küçümsemeyle Sir Leicester'ı göstererek. "Ha! Bak bir şuna! Zavallı bebecik! Ha ha ha!"

"Yürü, yürü, bu ötekilerden de beter bir boşboğazlık" diyor Bay Bucket. "Yürü!"

"Bunları yapamaz mısın? Madem, öyle bana istediğini yap. Ölmüşüm kalmışım fark etmez. Gidelim, meleğim. Adieu ihtiyar. Sana acıyorum ve senden tiksiniyorum!"

Bu son sözlerden sonra, ağzı sanki bir yayla kapanmış gibi dişlerini birbirine vuruyor. Bay Bucket'ın onu nasıl dışarı çıkarttığını tarif etmek imkânsız ama bu zorlu görevi kendine yakışır bir maharetle yerine getiriyor; bir bulut gibi etrafını kuşatıyor, sanki kendisi yerli bir Jüpiter'miş de o da kur yaptığı kadınmış gibi yanından bir an olsun ayrılmıyor.

Tek başına kalan Sir Leicester sanki hâlâ dinliyormuş, hâlâ dikkatini anlatılanlara veriyormuş gibi aynı şekilde oturuyor. Bir müddet sonra boş odayı gözleriyle tarıyor ve kimsenin olmadığını görünce, güçlükle ayağa kalkıyor, sandalyesini itiyor ve masaya tutunarak birkaç adım atıyor. Sonra duruyor; o anlaşılmaz sesleri çıkararak gözlerini kaldırıyor ve sanki şeye bakıyor.

Ne gördüğünü Tanrı bilir. Chesney Wold'un yemyeşil ağaçları, o soylu ev, ataların tabloları, onları tahrif eden yabancılar, nesilden nesle aktarılmış en kıymetli şeyleri kabaca kurcalayan polis memurları, onu gösteren binlerce parmak, ona alayla bakan binlerce yüz. Onu hayrete düşüren böylesi gölgeler gözünün önünden geçmişse bile, hâlâ onlardan ayırt ettiği bir gölge var ve sadece onun için yoluyor beyaz saçlarını, sadece ona yöneliyor uzanan kolları.

Senelerdir gururunun ve vakarının en kuvvetli kökü addetmesi haricinde, bir kez olsun bencilce yaklaşmadığı birisi. Sevdiği, takdir ettiği, saydığı ve bütün dünyanın hürmetine sunduğu birisi. Hayatının bütün mecburi formaliteleriyle âdetlerinin çekirdeğinde canlı bir şefkat ve sevgi membağı olan, ona hiçbir şeyin veremeyeceği bir acıyı veren birisi. Neredeyse kendini tümüyle hiçe sayarak

onu görüyor; o kadar güzel süslediği o yüksek mevkiinden aşağı düşüşünü görmeye dayanamıyor.

Hatta kendi acısını bilmeden yere çöktüğü anda bile, o anlaşılmaz seslerin arasında onun adını neredeyse ayırt edilebilecek şekilde, sitem değil matem ve merhametle söyleyebiliyor.

LV. Bölüm

KAÇIŞ

Dedektiflik masasından Müfettiş Bucket az önce aktarılan büyük darbesini henüz vurmamış, kendini muharebeye hazırlamak için uykuyla tazelenirken, gecenin içinden, karlı buzlu yollardan bir araba, Lincolnshire'dan Londra'ya geliyor.

Çok yakında demiryolları bütün ülkeyi kaplayacak ve lokomotifle tren ay ışığını soldurarak, gece manzarasının içinden bir meteor gibi kayacak; ama bu gelişmeler bekleniyor olsa da, ülkenin o bölümünde henüz yoklar. Hazırlıklar sürüyor, ölçüler alınıyor, arazi işaretleniyor. Köprüler yapılmaya başlanmış, henüz birbirine bağlanmamış ayakları, birleşmelerinin önünde engel olan tuğla ve sıvadan müteşekkil çiftler gibi mahzun mahzun birbirlerine bakıyor; sağda solda yığılmış topraklar, üzerlerinden yuvarlanmış paslı el arabalarıyla dik uçurumlar gibi duruyor; tepelerde uzun direkleri üçlü üçlü çatmışlar, tünel rivayetleri duyuluyor; her şey karmakarışık, ümitsizce terk edilmiş gibi görünüyor. Dondurucu yollarda, gece vakti posta arabası demiryolunu aklına bile getirmeden yoluna devam ediyor.

Uzun yıllardır Chesney Wold'un kâhyalığını yapan Bayan Rouncewell arabada; yanında da gri pelerini ve şemsiyesiyle Bayan Bagnet var. Bizim hanım daha havadar olduğu için arabanın ön tarafında oturmayı ve her zamanki seyahat alışkanlıklarına daha uygun olduğundan ilkel bir sedire tünemeyi tercih ederdi ama

Bayan Rouncewell böyle bir şeyi teklif etmesine izin vermeyecek ölçüde onun rahatını düşünüyor. Yaşlı hanım bizim hanımı el üstünde tutuyor. O azametli tavrıyla elini kaldırıyor ve nasırlarına aldırmadan sık sık dudaklarına götürüyor, "Sen de annesin, canım," diyor durmadan, "George'umun annesini de böyle buldun!"

"George," diyor Bayan Bagnet, "bana karşı hep rahat olmuştur, hanımefendi, bizim evde otururken Woolwich'ime, büyüyüp erkek olduğunda annesinin yüzüne tek bir üzüntülü kırışık düşürmediğini ve saçının bir telini bile beyazlatmadığını bilmenin onu en mutlu edecek şey olduğunu söyleyince, o sıradaki tavırlarından, yeni bir hadisenin annesini aklına getirdiğini anladım. Eskiden bana sık sık annesini çok üzdüğünü söylerdi."

"Asla, canım!" diyor Bayan Rouncewell gözyaşlarına boğularak. "Tanrı onu korusun, asla! Beni çok severdi, bana çok düşkündü George'um! Ama cesur bir ruhu vardı, işi biraz serseriliğe vurdu, sonra da askere yazıldı. İlk başta bize haber vermek için subay olmayı beklediğini biliyorum; subay olamayınca kendini bizden aşağı gördü ve ondan utanmamızı istemedi. Çünkü aslan yüreklidir George'um, bebekliğinden beri!"

Yaşlı hanım içi titreyerek, onun ne yakışıklı, ne hoş, ne neşeli, hayat dolu, akıllı bir delikanlı olduğunu anlatırken ellerini sağa sola savuruyor; Chesney Wold'da onu herkes nasıl severdi; Sir Leicester genç bir beyefendiyken onu nasıl severdi; hatta köpekler bile onu nasıl severdi; ona kızgın olanlar bile gittiğinde nasıl hemen affedivermişlerdi, zavallı çocuk. Şimdi onca zamandan sonra onu yeniden görmek, hem de hapishanede! Göğsündeki o geniş önlük kabarıyor ve dimdik, hoş, eski moda kadın sevgi dolu üzüntü yükü altında eğiliyor.

Bayan Bagnet, sıcak iyi bir yüreğin içgüdüsel maharetiyle bir müddet yaşlı kâhyayı kendi haline bırakıyor –bu arada elinin tersiyle kendi anaç gözlerini silmeyi de ihmal etmiyor– sonra neşeyle cıvıldamaya başlıyor:

"Ben de George'u çaya çağırmak için yanına gittiğimde (piposunu dışarıda içme bahanesi uydurmuştu) 'Tanrı aşkına George, bugün neyin var? Senin her halini bilirim, vakitli vakitsiz, yaban

ellerde bizim memlekette seni her zaman görmüşümdür, ama hiç böyle hüzünlü, içe kapanık olduğunu görmedim.' 'Bilmem ki, Bayan Bagnet,' dedi George başını sallayarak, 'senelerdir yapacağımı yaptım, artık geri dönüşü yok. Cennete gidecek olursam, dul bir anaya iyi evlatlık ettiğimden olmayacak; başka diyeceğim yok.' George bana artık geri dönüşü yok dediğinde ben de ona daha önce de yaptığım gibi kendi fikirlerimi söyledim ve böyle şeyler söylemesine neyin neden olduğunu George'un ağzından aldım. George bana, avukatın bürosunda ona annesini hatırlatan, güzel yaşlı bir hanım gördüğünü söyledi ve kendini unutana kadar bana o hanımdan söz etti ve bana onun seneler önceki halinin bir resmini çizdi. George anlatmayı bitirdiğinde ona gördüğü bu hanımın kim olduğunu sordum. George bana, bu hanımın yarım asırdan fazladır Lincolnshire Chesney Wold'da Dedlock ailesinin kâhyalığını yapan Bayan Rouncewell olduğunu söyledi. George ara sıra Lincolnshire'lı olduğunu söylerdi, o gece bizim Peygamber'e 'Peygamber, kırk beş pounduna bahse girerim o kadın George'un annesi' dedim."

Bayan Bagnet bütün bunları son dört saattir belki yirminciye anlatıyor. Bir kuş gibi şakıyor; tekerlek seslerini bastırarak, kulakları ağır işiten yaşlı hanıma anlattıklarını duyurabilmek için bağırıyor.

"Allah senden razı olsun, teşekkür ederim" diyor Bayan Rouncewell. "Allah senden razı olsun, teşekkür ederim!"

"Rica ederim!" diye bağırıyor Bayan Bagnet gayet tabii bir tavırla. "Bana teşekkür etmeyin. Böyle rahatça şükredebildiğiniz için kendinize teşekkür edin! Eğer George sizin oğlunuzsa, doğru söylediğini kanıtlamak için her türlü yardımı almasını ve sizin benim kadar masum olduğu bir suçtan kendini temize çıkarmasını sağlamak için elinizden geleni yapın – kendiniz için. Sadece doğru söylemesi, haklı olması yeterli değil; kanunların ve avukatların da yanında olması lazım" diye bağırıyor bizim hanım, kanunlarla avukatların ayrı bir müessese oluşturduğu ve doğrulukla hakla alakalarının olmadığı gibi bir kanaate sahip olduğu belli.

"Ne yardım gerekiyorsa," diyor Bayan Rouncewell, "alacak, canım. Neyim var neyim yok bunu sağlamak için harcayacağım,

hem de memnuniyetle. Sir Leicester elinden geleni yapar, bütün aile yardımcı olur. Benim de bir bildiğim var; ondan bunca yıl ayrı kalmış, sonra da onu hapishanede bulmuş bir anne olarak ricada bulunacağım."

Bunları söylerken yaşlı kâhyanın tavırlarındaki müthiş huzursuzluk, kırıkdökük kelimeleri ve ellerinin titremesi Bayan Bagnet'in üzerinde kuvvetli bir tesir bırakıyor, hatta bütün bunların oğlunun endişe verici durumundan kaynaklandığını düşünmese meraklanacak. Yine de Bayan Bagnet Bayan Rouncewell'in neden dalgın dalgın "Leydim, leydim, leydim" diye mırıldandığını merak ediyor.

Soğuk gece sona eriyor, şafak söküyor ve posta arabası, ölmüş bir arabanın hayaleti gibi sabah sisinde ilerliyor. Ağaçlarla çalılardan oluşan bol bol hayaletvari dostu var; yavaş yavaş ortadan kaybolup günün gerçeklerine bırakıyorlar yerlerini. Londra'ya gelindiğinde yolcular iniyor; yaşlı kâhya büyük tedirginlik ve endişe içinde; Bayan Bagnet hayli dinlenmiş ve sakin görünüyor – yanına hiçbir yeni teçhizat ve giysi almadan bir sonraki durağı Ümit Burnu, Ascension Adası, Hong Kong ya da başka bir garnizon olsa yine böyle görünür.

Ama süvarinin bulunduğu hapishaneye doğru yola çıktıklarında yaşlı hanım, lavanta rengi elbisesinin üzerine, o her zamanki eşlikçisini, ağırbaşlı sükûnetini geçirmeyi başarıyor. Müthiş vakur, hatasız, alımlı eski bir porselen bibloya benziyor; ama kalbi çok hızlı atıyor, önlüğü bunca yıldır bu dikkafalı oğlunun anısının hareketlendirmeye muvaffak olamadığı ölçüde hareketli.

Hücreye yaklaşırken kapının açıldığını ve bir gardiyanın dışarı çıktığını görüyorlar. Bizim hanım hemen gardiyana bir şey söylememesini rica eden bir hareket yapıyor; adam başını sallıyor ve kapıyı kapatmadan önce onları içeri alıyor.

Bu yüzden de kendini yalnız zannederek, masada oturmuş bir şeyler yazan George gözlerini kaldırmayıp dalgın dalgın işine devam ediyor. Yaşlı kâhya ona bakıyor, o yerinde duramayan elleri Bayan Bagnet için yeterli bir teyit; zaten bildiklerini bilip, anneyle oğlu yan yana gördükten sonra aralarında bir akrabalık olduğundan şüphe etmesi olanaksız.

Kâhyanın ne elbisesinin bir hışırtısı, ne bir hareketi, ne de bir sözü onu ele vermiyor. George hiçbir şeyin farkında olmadan oturmuş yazı yazarken durmuş ona bakıyor ve hislerini sadece çırpınan elleri açığa vuruyor. Ama onlar her şeyi anlatıyor. Bayan Bagnet onları anlıyor. Minettarlık, sevinç, üzüntü, umut yayıyorlar; bu yapılı adamın minicik bir çocuk olduğu günlerden beri hiç karşılık beklemeyen o bitmez tükenmez sevgiyi; daha başarılı olduğu halde daha az sevilen diğer evladı, böyle düşkünlükle ve gururla sevilen bu evladı anlatıyorlar; öyle dokunaklı bir dilleri var ki Bayan Bagnet'in gözleri dolu dolu oluyor ve gözyaşları güneşten yanmış yüzünde parıldayarak süzülüyor.

"George Rouncewell! Canım evladım, başını kaldır da bana bak!"

Süvari ayağa fırlıyor, annesinin boynuna sarılıyor ve önünde diz çöküyor. Kim bilir belki gecikmiş bir pişmanlıktan, belki de yeniden aklına gelen eski bir çağrışımdan, dua okuyan bir çocuk gibi ellerini birleştiriyor ve onları annesinin göğsüne doğru kaldırarak başını eğip ağlamaya başlıyor.

"George'um, biricik evladım! Hep benim gözbebeğimdin, şimdi de öylesin, onca zalim yıldır neredesin? Nasıl koca adam olmuşsun, güçlü koca bir adam. Eğer sağ isen tam da böyle olacağını düşünür dururdum."

Bir müddet annesi soruyor o cevap veriyor, alakasız şeyler. Bu esnada bizim hanım onlara sırtını dönmüş, kolunu duvara, dürüst alnını koluna dayamış, her şeye elzem gri peleriniyle gözlerini siliyor ve tam da bizim kıza yakışacak şekilde bu anın tadını çıkarıyor.

"Anne," diyor süvari biraz daha kendilerini topladıklarında; "önce beni affet, çünkü buna ihtiyacım olduğunu biliyorum."

Onu affetmek mi! Bütün kalbiyle. Zaten onu ne zamandır affetmiş. Senelerdir vasiyetinde onun sevgili oğlu George olduğunun nasıl yazılı olduğunu söylüyor. Onun kötü bir şey yapabileceğine hiç inanmamış, hiç. Bu mutluluğu tatmadan ölseymiş –artık yaşlı bir kadın olduğundan fazla uzun yaşayamayacağının farkında– son nefesiyle bile, kendini biliyorsa, onu sevgili oğlu George olarak takdis ettiğini söylermiş.

"Anne, senin için nankör bir dert kaynağı oldum, işte bu da mükâfatım; ama son senelerde bir amaç edinmek için içimde bir kıpırtı vardı. Evden ayrıldığımda, her şeyi geride bırakmak korkarım pek umrumda değildi, anne; gidip apar topar askere yazıldım, kendimi hiç kimseyi umursamadığıma, kimsenin de beni umursamadığına inandırdım."

Süvari gözlerini kurulayıp mendilini cebine koyuyor ama o her zamanki konuşması ve duruşuyla, şimdi arada bir bastırılmış hıçkırıklarla bölünen yumuşamış ses tonu arasında çok büyük fark var.

"Senin de gayet iyi bildiğin gibi anne, başka bir isimle askere yazıldığımı ve yurtdışına gönderildiğimi haber veren bir iki satır bir şey yazdım size. Dışarıdayken, ertesi sene daha iyi bir rütbe aldığımda yazacağımı düşünüyordum; o sene geçtikten sonra ertesi sene yazarım dedim; o sene de geçtikten sonra sanırım yazmayı pek düşünmez oldum. Sonra öyle öyle seneler geçti, baktım ki on yıl olmuş, yaşlanmışım, artık bundan sonra neden yazayım ki diye sordum kendi kendime."

"Seni suçlamıyorum, evladım, ama benim içimi rahatlatmak için olsun yazamaz mıydın, George? Yaşlanan annene bir kelime gönderemez miydin?"

Bu söz süvariyi neredeyse yeni baştan altüst ediyor ama boğazını gürütüyle temizleyerek kendini toparlıyor.

"Tanrı beni affetsin, anne, ama benden haber almanın öyle pek büyük bir avuntu olmayacağını düşündüm. Sana herkes büyük saygı ve hürmet gösteriyordu. Ara sıra kuzey gazetelerinde gözüme çarptığı kadarıyla ağabeyim zengin ve şöhretli biri olmuştu. Bense bir serseriydim, bir baltaya sap olamamıştım, onun gibi kendime bir hayat kurmak yerine kendi hayatımı mahvetmiştim – gençliğimdeki bütün avantajlarımı bir kenara atmış, öğrendiğim azıcık şeyi de unutmuş, yapmayı düşünebileceğim pek çok işte işime yaramayacak şeyler öğrenmiştim. Kendimden bir haber göndermeye ne hakkım vardı? Onca zaman geçip gittikten sonra bunun ne faydası olurdu? Senin için en kötü günler geride kalmıştı, anne. Artık (yaş kemale erdikten sonra) senin benim için nasıl üzüldü-

günü, ağladığını, dua ettiğini biliyordum; ama artık acın bitmiş ya da azalmıştı, aklında eskisi gibi kalsam daha iyiydi."

Yaşlı hanım kederle başını sallıyor ve onun o güçlü ellerinden birini alıp omzuna koyuyor.

"Gerçekten de öyle hissetmişsindir demiyorum anne, ama bana öyle gelmişti. Ne faydası olur demiştim. Sevgili anneciğim, bana bir faydası olabilirdi belki – ama bu çok bencilce geldi. Beni bulurdun; borçlarımı öderdin; beni Chesney Wold'a alırdın; beni ağabeyim ve onun ailesiyle bir araya getirirdin; hepiniz benim için ne yapabileceğinizi, beni nasıl saygın bir vatandaşa dönüştürebileceğinizi düşünürdünüz kara kara. Ama ben kendime güvenemedikten sonra siz bana nasıl güvenecektiniz? Askeri disiplin altında olmadığı zamanlarda kendisi için bir yük olan, kendi itibarını düşüren aylak bir serseri, sizin için nasıl yük olmaz, itibarınızı nasıl zedelemezdi? Ağabeyimin çocuklarının yüzüne nasıl bakar, onlar için nasıl bir numune teşkil ederdim? Evinden kaçıp giden bir başıbozuk, annesine keder ve mutsuzluk veren biri olarak. 'Hayır, George.' Bunları gözümün önüne getirdiğimde hep bunu söyledim; 'Rüzgâr ektin, şimdi fırtına biç bakalım.'"

Bayan Rouncewell o azametli vücudunu doğrultarak, "Sana söylemiştim!" gibilerinden gururla bizim hanıma başını sallıyor. Bizim hanım içini boşaltmış, konuşmayla ilgilendiğini süvarinin sırtını şemsiyesiyle şöyle esaslı bir dürterek belli ediyor; bu hareketini, daha sonra, bir nevi şefkatli çılgınlık gibi tekrar ediyor; bu gösterilerin her birinin ardından beyaz duvara ve gri pelerinine dönmeyi de ihmal etmiyor.

"Madem böyle yaşadım, ölene kadar da böyle devam ederim diye düşünüyordum, anne. Bunda da kararlıydım (gerçi bir iki kere Chesney Wold'a gelip, sen beni hiç aklına getirmezken uzaktan seni seyretmiştim), tabii, beni faka bastıran eski silah arkadaşımın karısı olmasaydı. Ama ona teşekkür ediyorum. Sana bütün kalbimle teşekkür ederim, Bayan Bagnet."

Bayan Bagnet buna iki dürtelemeyle cevap veriyor.

Bunun üzerine yaşlı hanım oğlu George'a, yeniden bulduğu sevgili oğluna, sevinci ve gururuna, gözünün nuruna, hayatının

son mutluluğuna, aklına gelen her türlü sevgi sözcüğüyle, paranın ve nüfuzun temin edebileceği en iyi danışmanlığı alması; davayı tutulabilecek en iyi avukatlara teslim etmesi; bu ciddi felaketi kendisine salık verildiği şekilde davranarak atlatması gerektiğini; haklı da olsa başının dikine gitmemesi, o özgürlüğüne kavuşana kadar zavallı yaşlı annesinin çekeceği endişeyi ve acıyı düşüneceğine söz vermesi gerektiğini, yoksa kalbini kıracağını söylüyor.

"Anne, rıza göstermek ne kelime," diyor süvari onu bir öpücükle susturarak; "sen bana ne yapacağımı söyle, geç bir başlangıç da olsa onu yaparım. Bayan Bagnet, annemi sana emanet edebilirim, değil mi?"

Bizim hanım bu sefer epeyce sert dürtüklüyor.

"Onu Bay Jarndyce ve Bayan Summerson'la tanıştırırsan, tam kendisi gibi düşündüklerini görecek; onlar kendisine hem bir fikir verirler hem de yardım ederler."

"George," diyor yaşlı hanım, "hemen ağabeyine haber yollamalıyız. Bana –kendim bilmesem de Chesney Wold'un dışındaki dünyada– sağduyulu, sağlam bir adam olduğunu söylüyorlar, büyük yardımı dokunacaktır."

"Anne," diyor süvari, "bir ricada bulunmak için çok mu erken?"

"Tabii ki değil, canım."

"Öyleyse bu ricamı yerine getir. Ağabeyimin bilmesini istemiyorum."

"Neyi bilmesini?"

"Beni bilmesini. Aslına bakarsan, anne, bunu kaldıramıyorum; bu konuda karar veremiyorum. O benden öyle farklı çıktı ki, ben askerken kendini öyle yükseltti ki onu burada, böyle suçlanırken görmeye yüzüm tutmuyor. Onun gibi bir adamın böyle bir kavuşmaya sevinmesi nasıl beklenebilir? İmkânsız. Benim durumumu bir sır olarak sakla, anne; bana hak ettiğimden daha büyük bir iyilik yap ve sırrımı bilhassa ağabeyimden sakla."

"Ama sonsuza kadar olmaz, değil mi George?"

"Bilmiyorum anne, herhalde o kadar olmaz –ama belki ileride bunu da rica edebilirim– ama lütfen şimdilik beni bulduğunu ondan sakla. Eğer kardeşinin çıkageldiğini öğrenecekse," diyor süvari

şüpheyle başını sallayarak, "bu haberi kendim, onun ilerlediği yola girdikten sonra vermek isterim."

Bu konuda köklü bir hissi olduğu aşikâr olduğundan ve bunun derinliği Bayan Bagnet'in de yüzünden yansıdığından annesi ricasını kabul ediyor. George ona bu iyiliği için yürekten teşekkür ediyor.

"Bunun haricinde her konuda, sevgili anneciğim, istediğin kadar uysal ve yumuşak başlı olacağım; sadece bu konuda ısrarlıyım. Yani artık avukatlara bile hazırım. Müteveffa hakkında bütün bildiklerimin," masada duran yazıya bakıyor, "bu talihsiz meseleye nasıl karıştığımın tam bir dökümünü yapıyordum. Bir sipariş defteri gibi basit ve düzenli bir biçimde olayları sıraladım; gerçekler dışında içinde tek kelime bile yok. Savunmam için bir şey söylemem istenirse bunu okumak niyetindeydim. Yine de bunu yapmama izin verileceğini umuyorum ama artık bu davada kendi isteklerim diye bir şey söz konusu değil ve bundan böyle ne söylenirse ne yapılırsa yapılsın söz konusu olmayacağına söz veriyorum."

İş böyle tatlıya bağlandığı ve epeyce de zaman geçtiği için Bayan Bagnet artık gitmeyi teklif ediyor. Yaşlı hanım durup durup oğlunun boynuna sarılıyor, oğlu da durup durup onu geniş göğsüne bastırıyor.

"Annemi nereye götüreceksin, Bayan Bagnet?"

"Şehirdeki malikâneye, aile malikânesine gidiyorum, George. Orada hemen halletmem gereken bir iş var" diyor Bayan Rouncewell.

"Annemi bir arabayla oraya kadar sağ salim götürür müsün, Bayan Bagnet? Ama söylemesem de yapacağını biliyorum. Neden soruyorum ki!"

Bayan Bagnet de şemsiyesiyle bunun lüzumsuzluğunu vurguluyor.

"Annemi al, eski dostum, minnettarlığımı da. Quebec'le Malta'ya öpücükler, vaftiz oğluma sevgiler, Peygamber'in elini kuvvetlice sık, bu da senin için, keşke on bin altın olsaydı!" Süvari bunları söyledikten sonra bizim hanımın esmer alnına dudaklarını dokunduruyor ve hücresinin kapısı üzerine kapanıyor.

Kâhya ne kadar rica ederse etsin Bayan Bagnet'i evine kadar arabayla devam etmeye ikna edemiyor. Dedlock malikânesinin kapısında neşeyle aşağı atlayıp, Bayan Rouncewell'i basamakların tepesine kadar çıkarttıktan sonra elini sıkıp, yanından ayrılıyor; kısa bir süre sonra Bagnet ailesinin sinesine geri dönüyor ve sanki hiçbir şey olmamış gibi yeşillikleri yıkamaya koyuluyor.

Leydimiz öldürülen adamla son konuşmasını yaptığı odada, o gece oturduğu yerde oturuyor; adamın durup uzun uzun onu incelediği şöminenin yanındaki o noktaya bakarken kapı çalınıyor. Kim o? Bayan Rouncewell. Bayan Rouncewell'i böyle aniden şehre getiren nedir?

"Dert, Leydim. Büyük bir dert. Leydim, sizinle bir iki kelime konuşabilir miyim?"

Bu sakin kadını böyle zangır zangır titreten ne olmuş ki? Leydisinin hep kendisinden daha mutlu olduğunu düşündüğü bu kadın neden böyle kekeliyor, neden ona tuhaf bir güvensizlikle bakıyor ki?

"Mesele nedir? Oturun, biraz soluklanın."

"Leydim, Leydim. Oğlumu buldum – senelerce önce askere yazılan küçük oğlumu. Hapishanede."

"Borç yüzünden mi?"

"Hayır, leydim; borç olsa seve seve öderdim."

"Peki, neden hapse düşmüş?"

"Cinayet suçuyla, leydim, ama en az... en az benim kadar masum. Bay Tulkinghorn'u öldürmekle suçlanıyor." Bu bakışla, bu yalvarır gibi hareketle ne demek istiyor? Neden bu kadar yakına geliyor? Elindeki mektup da ne?

"Leydi Dedlock, sevgili leydim, iyi leydim, anlayışlı leydim! Benim hislerimi anlayacak, beni affedecek kadar yüce gönüllüsünüz. Siz doğmadan önce ben bu ailedeydim. Kendimi bu aileye adadım. Ama oğlumun yanlış yere suçlandığını düşünmek çok kötü."

"Onu ben suçlamıyorum."

"Hayır, leydim, hayır. Ama başkaları suçluyor, hapishanede, tehlikede. Ah, Leydi Dedlock, onu temize çıkarmaya yardım edebilecek bir sözünüz varsa söyleyin!"

Bu nasıl bir yanılgı? Bu haksız şüpheyi ki, şayet gerçekten de haksızsa, ortadan kaldırmasını istirham eden bu kadın onun nasıl bir gücü olduğunu zannediyor ki? Leydisinin güzel gözleri onu endişeyle, hatta biraz korkuyla süzüyor.

"Leydim dün gece bu yaşlı halimle oğlumu bulmak için Chesney Wold'dan kalkıp geldim; Hayalet Yolu'ndaki ayak sesi öyle yüksek, öyle ısrarlıydı ki senelerdir böyle olduğunu hiç duymamıştım. Her gece hava karardıktan sonra ses sizin odanızda yankılanıyordu ama dün gece iyice berbat bir hal aldı. Dün gece karanlık çökerken leydim bu mektubu aldım."

"Ne mektubu?"

"Şşş! Sessiz!" Kâhya etrafına bakıp korku dolu bir fısıltıyla cevap veriyor: "Leydim kimseye tek kelime etmedim, içinde yazanlara inanmıyorum, doğru olamayacağını biliyorum, doğru olamayacağından kesinlikle eminim. Ama oğlum tehlikede, bana acıyın. Başkalarının bilmediği bir şey biliyorsanız, bir şüpheniz, herhangi bir ipucu ve bunu kendinize saklamak için herhangi bir sebebiniz varsa, sevgili Leydim, beni düşünün ve bu sebebi bir kenara bırakıp bildiklerinizi herkese söyleyin! Ben olsa olsa bunun mümkün olabileceğini düşünüyorum. Sizin katı kalpli bir leydi olmadığınızı, hiç kimseden yardım almadan kendi yolunuzda gittiğinizi biliyorum, arkadaşlarınızla da pek alakanız yok; sizi güzel ve zarif bir leydi olarak takdir edenlerin hepsi, kendilerinden çok uzak, kolay kolay yaklaşılamayacak biri olduğunuzu bilir. Leydim, gururdan ya da kızgınlıktan bildiğiniz bir şeyi söylemekten imtina etmiş olabilirsiniz; eğer öyleyse, lütfen, lütfen bütün hayatı, çok sevdiği bu ailenin içinde geçmiş sadık bir hizmetkârı düşünün ve oğlumu temize çıkartmama yardım edin! Leydim, iyi huylu leydim," diye yalvarıyor yaşlı kâhya hakiki bir sadelikle, "ben âciz bir hizmetkârım, siz ise tabiatınız icabı öyle yüksek, öyle uzaksınız ki evladım için neler hissettiğimi anlamayabilirsiniz; ama içim öyle yanıyor ki bu korkunç zamanımızda bize bir iyiliğiniz, bir faydanız dokunabilecekse bizi küçümsemeden bu yardımda bulunmanızı rica etme cesaretini gösterdim!"

Leydi Dedlock mektubu elinden alana kadar tek kelime bile söylemeden onu dinliyor.

"Bunu okuyacak mıyım?"

"Ben gittikten sonra, lütfederseniz okuyun leydim; okuduktan sonra da benim sadece bir şeyler bilebileceğinize inandığımı unutmayın."

"Ne yapabilirim, bilmiyorum. Oğlunuzu kurtarabilecek herhangi bir şey saklamıyorum. Onu hiç suçlamadım."

"Leydim, mektubu okuduktan sonra, yanlış yere suçlanan oğluma daha fazla acıyabilirsiniz."

Yaşlı kâhya onu elinde mektupla bırakıp çıkıyor. Gerçekten de mizacen katı kalpli bir leydi değil; eskiden olsa ona böyle büyük bir içtenlikle yalvaran saygıdeğer birini görmek onu müthiş hislendirirdi. Ama öyle uzun zamandır duygularını bastırıyor, gerçekleri saklıyor ki; insan yüreğinin en tabii hislerini kehribar içine kıstırılmış sinekler gibi hapseden, iyiyle kötünün, duyarlılıkla duyarsızlığın, makulle manasızlığın üzerine tekdüze, korkunç bir cila çeken o yıkıcı okulda kendi amaçlarını gerçekleştirmek için öyle uzun süre eğitim görmüş ki yalnız kalana kadar merakını bile bastırıyor.

Mektubu açıyor. Kâğıdın üzerinde cesedin yüzükoyun, yere yatmış vaziyette kalbinde bir kurşunla bulunuşunun dökümü var; altına kendi adı, Katil kelimesiyle birlikte yazılmış.

Kâğıt elinden düşüyor. Ne kadar yerde durduğunu bilmiyor ama bir hizmetkâr, Guppy adındaki genç adamın geldiğini söylerken yerde duruyor. Hizmetkâr bu sözleri pek çok kere tekrar etmiş olmalı çünkü anlamaya başlamadan önce beyninde yankılanıyorlar.

"Gelsin!"

İçeri giriyor. Yerden aldığı mektubu elinde tutarak düşüncelerini toplamaya çalışıyor. Bay Guppy'nin gözünde, aynı hazırlıklı, mağrur, soğuk Leydi Dedlock.

"Leydi hazretleri kendileri tarafından hiçbir zaman memnuniyetle kabul edilmemiş birinin ziyaretini ilk anda pek hoş karşılamayabilir – bundan şikâyetçi değilim çünkü itiraf etmeliyim ki olanlara baktığımda şikâyet etmemi gerektirecek bir durum göremiyorum; ama leydi hazretlerine buraya gelmemin sebeplerini söylediğimde bana kusur bulmayacaklarını umuyorum."

"Söyleyin."

"Teşekkür ederim, leydi hazretleri. Öncelikle leydi hazretlerine," Bay Guppy bir sandalyenin ucuna ilişip şapkasını ayaklarının dibine, halının üzerine bırakıyor, "daha önce de sözünü ettiğim, hayatımın bir döneminde kontrolüm altında bulunmayan koşullar yüzünden kalbimden silinene kadar hayali yüreğime kazınmış olan Bayan Summerson'ın, leydi hazretlerinin huzurunda bulunma şerefine erdiğim o son seferden sonra onunla ilgili hiçbir konuda hiçbir girişimde bulunmamamı bilhassa rica ettiğini söylemek istiyorum. Bayan Summerson'ın istekleri (kontrolüm altında bulunmayan koşullar haricinde) benim için emir olduğundan bir daha leydi hazretlerinin huzuruna çıkma şerefine ereceğimi zannetmiyordum."

Yine de burada bulunduğunu hatırlatıyor, Leydi Dedlock karamsarca.

"Yine de şu anda buradayım" diye kabul ediyor Bay Guppy. "Sır olarak kalması şartıyla size buraya gelmemi gerektiren sebepleri iletmek maksadındayım."

Ne kadar sade ve kısa anlatsa o kadar iyi olacağını söylüyor Leydi Dedlock.

"Ben de," diyor Bay Guppy hafif kırgın bir edayla, "leydi hazretlerinin beni buraya getiren şeyin şahsi bir mesele olmadığına dikkat etmelerini rica edeceğim. Buraya gelmekten hiçbir menfaatim yok. Bayan Summerson'a verdiğim söz olmasaydı ve onu mukaddes addetmeseydim– aslına bakarsanız, değil bu kapılara gölgemi düşürmek, yanlarına bile yaklaşmazdım."

Bay Guppy saçlarını iki eliyle birlikte geri yapıştırmanın tam zamanı olduğunu düşünüyor.

"Söylediğimde, leydi hazretleri, buraya son gelişimde mesleğimizde çok saygın bir yeri olan, kaybıyla hepimizi üzen bir beyefendiyle karşılaştığımı hatırlayacaklardır. Bu beyefendi o günden itibaren sürekli beni sıkıştırmak için incelikli manevralar yapmaya başladı ve farkında olmadan Bayan Summerson'ın arzularına aykırı bir şey yapmadığımdan emin olmamı her açıdan zorlaştırdı. İnsanın kendini methetmesi hoş bir şey değil ama ben de işten biraz anlayan birisiyim."

Leydi Dedlock ona sorgulayan, sert bir ifadeyle bakıyor. Bay Guppy hemen gözlerini kaçırıyor.

"Bu beyefendinin," diye devam ediyor konuşmasına, "başkalarıyla ortaklaşa ne gibi bir şeyin peşinde olduğunu tahmin etmek benim için o kadar zordu ki, hepimizi üzen bu kayba kadar şaşalamış bir haldeydim – sizin gibi yüksek muhitlerde bulunmaya alışık birisi için hayrete gark olmuş ifadesi daha münasip kaçacaktır. Small da –leydi hazretlerinin tanımadığı bir dostum– öyle ketum öyle iki yüzlü bir hal aldı ki insanın onu gırtlaklayası geliyordu. Ama benim naçizane kabiliyetlerim ve Bay Tony Weevle adındaki (kendisi aristokratik bir soydan gelir ve leydi hazretlerinin portresi her zaman odasını süsler) ortak bir dostumuzun yardımıyla bazı tahminlerde bulunmaya muvaffak oldum ve buraya leydi hazretlerini hazırlıklı olması için ikaz etmeye geldim. Öncelikle leydi hazretlerine bu sabah tuhaf bazı ziyaretçilerin gelip gelmediğini sorabilir miyim? Sosyeteden kimseleri kastetmiyorum ama mesela Bayan Barbary'nin eski hizmetçisi ya da bacakları tutmadığı için üst kata sandalyeyle taşınan birisi geldi mi?"

"Hayır!"

"Madem öyle leydi hazretlerine bu ziyaretçilerin buraya geldikleri ve burada kabul edildiklerini bildirmek isterim. Çünkü onları kapıdan girerken gördüm ve meydanın bir köşesinde dışarı çıkmalarını bekledim, onlarla karşılaşmamak için yarım saat kadar ortalıkta dolaşmam gerekti."

"Benim ya da sizin bununla ne alakamız var? Sizi anlamıyorum. Ne demek istiyorsunuz?"

"Leydi hazretleri, buraya hazırlıklı olmanızı sağlamak için geldim. Belki de gerek yoktur. Olsun. O zaman Bayan Summerson'a verdiğim sözü tutmak için elimden geleni yapmış olurum. Leydi hazretlerine getireceğim mektupların, ortadan kalktıklarını zannettiğim sırada aslında ortadan kalkmadıklarından (Small'ın ağzından kaçırdığı, bizim zorla ağzından aldığımız bazı sözler yüzünden) kuvvetle şüphe ediyorum. Ortaya çıkacak bir şey var idiyse şu anda ortaya çıkmış vaziyette. Sözünü ettiğim ziyaretçiler, bu sabah bu işi kullanarak para sızdırmak için buradaydılar. O parayı da ya aldılar ya da alacaklar."

Bay Guppy şapkasını alıp ayağa kalkıyor.

"Leydi hazretleri, bu söylediklerimin bir mana ifade edip etmediğini en iyi siz bilirsiniz. Etse de etmese de ben Bayan Summerson'ın istekleri doğrultusunda bu işin ucunu bıraktım ve yaptığım hamleleri de olabildiğince geri aldım; bu bana yeter. Leydi hazretlerine hiç gereği olmadığı halde hazırlıklı olması için ikazda bulunmuşsam, umarım bu faraziyemi mazur görmeye gayret edersiniz, ben de sizin hoşnutsuzluğunuzu mazur görmeye gayret edeceğim. Şimdi size veda ediyorum, leydi hazretleri, bir daha beni huzurunuzda görmeniz gibi bir tehlike olmadığına sizi temin ederim."

Bu veda sözlerini bir bakışla olsun kaale almıyor ama Bay Guppy gittikten bir süre sonra zili çalıyor.

"Sir Leicester nerede?"

Mercury şu anda Sir Leicester'ın tek başına kütüphanede olduğunu söylüyor.

"Sir Leicester'a bu sabah ziyaretçi geldi mi?"

İş için birkaç kişi geldi. Mercury onları tam da Bay Guppy'nin söylediği şekilde tarif ediyor. Yeter; çekilebilir.

Ya! Demek her şey açığa çıktı. Adı bir sürü kişinin ağzında, kocası hatalarını biliyor, utancı ortalığa dökülecek –belki o daha bunu düşünürken bile ağızdan ağza yayılıyor olabilir– uzun zamandır beklediği, kocasının hiç beklemediği o yıldırıma ek olarak meçhul biri tarafından düşmanının katili ilan edilmesi de var.

Evet düşmanıydı, onun ölmesini defalarca, defalarca dilemişti. Mezarında bile düşmanı. Onun o cansız elinden yeni bir işkence gibi geliyor bu korkunç suçlama. O gece nasıl gizlice kapısına gittiğini, en sevdiği hizmetçisini bu hadiseden çok kısa bir süre önce sırf rahat hareket edebilmek için uzaklara gönderdiğinin nasıl iddia edilebileceğini düşününce celladın elleri boğazındaymış gibi titriyor.

Kendini yere fırlatmış, saçları darmadağın yatıyor, yüzü minderlere gömülü. Ayağa kalkıyor, bir aşağı bir yukarı hızlı hızlı yürüyor, kendini tekrar yere atıyor, ileri geri sallanıp inliyor. Kapıldığı dehşeti tarif edecek kelime yok. Gerçekten katil olsa ancak bu kadar korkabilir.

Çünkü böyle bir fiili gayet incelikli tedbirler alarak işlemeye kalkışsa bile, fiilin öncesinde o nefret uyandıran şahsiyetin müthiş heybeti cinayeti her şeyiyle görmesini engelleyecek, neticelerini ondan gizleyecekti; cinayetlerde hep rastlandığı üzere bu şahsiyetin mezara girmesiyle birlikte neticeler tahayyül dahi edilemeyecek bir sel halinde başına üşüşmeye başlayacaktı; bu yüzden şimdi anlıyor ki bu şahsiyet kendisini kollarken, kendisi de "Şu adam öldürücü bir darbe alsa da yolumdan çekilse!" diye içinden geçirirken, aslında kendisi aleyhindeki bütün malumatın rüzgâra savrulup rastgele pek çok yerde kök salmasını istemişti. Onun ölümüyle duyduğu o hain rahatlama da aynı neticeye hizmet etmişti. Ölümü kasvetli bir kemerin kilit taşını yerinden çıkartmaktan başka neydi ki, şimdi o kemerin binlerce parçası üzerine yağıp onu eziyordu!

Bu düşünceler sonucu, ölü de diri de olsa –tabutunun içinde bile o çok iyi hatırladığı vücudunun içinde olduğu kadar katı kalpli ve etkili olan– bu amansız takipçiden kurtulmanın tek yolunun ölüm olduğu gibi korkunç bir fikir aklına takılıp onu perişan ediyor. Bir av hayvanı gibi kaçıyor. Utancı, korkusu, pişmanlığı ve acısı birleşip doruk noktasına vararak onu yeniyor; kendine güveni bile güçlü bir rüzgârın önüne katılmış yaprak gibi tersyüz olup döne döne uçuyor.

Kocasına aceleyle bir şeyler çiziktirip mühürlüyor ve masanın üzerine bırakıyor:

Bu cinayet yüzünden beni ararlar ya da suçlarlarsa, emin ol, tamamiyle masumum. Hakkımda başka iyi bir şey duyacak olursan inanma çünkü duyduğun ya da duyacağın hiçbir suçlamadan masum değilim. O feci gece, sana suçumu ifşa edeceğine beni hazırlamıştı. Yanımdan ayrıldıktan sonra arada bir yürüyüş yaptığım bahçede yürümek bahanesiyle dışarı çıktım ama gerçek niyetim peşinden gitmek, bilemezsin ne zamandır beni maruz bıraktığı bu korkunç gerilimi daha fazla uzatmamasını, ertesi sabah darbesini indirmesini rica etmekti.

Evini karanlık ve sessiz buldum. Kapısını iki kere çaldım ama açan olmadı ve eve geri döndüm.

Artık evim yok. Sana daha fazla yük olmayacağım. Haklı kızgınlığınla, kendini beyhude yere cömertçe adadığın bu kıymetsiz kadını, kendisinden kaçmasına neden olan utancın çok daha büyüğü yüzünden seni görmekten imtina eden ve bu son vedayı yazan kadını unutursun umarım!"

Hızla giyinip tülünü örtüyor, bütün mücevherleriyle parasını bırakıyor, dışarıya kulak kabartıyor, hol boşaldığında göz açıp kapayana kadar aşağıya iniyor, büyük kapıyı açıp kapatıyor; ıslık çalan soğuk rüzgârda uzaklaşıyor.

LVI. Bölüm

TAKİP

Dedlock'ların şehirdeki malikânesi, yüksek terbiyesine yaraşır bir ataletle kasvetli şaşaa sokağındaki diğer evlere bakıyor ve içinde olup bitenleri dışarıya belli etmiyor. Arabalar tıngırdıyor, kapılar dövülüyor, dünya haykırıyor; gündüzleri Ölüm ve Leydi'nin[1] birbirine kaynamış hali gibi göze pek tekin görünmeyen al yanaklı, iskelet gırtlaklı yaşlı büyücüler insanların gözlerini kamaştırıyor. Buz gibi ahırlardan, sıkı sıkı battaniyelere sarınmış, keten peruklu, kısa bacaklı sürücülerin kullandığı yaylı arabalar çıkıyor; arabaların arkalarına, napolyon şapkalarını yan giyen, müthiş Mercury'ler değnekleriyle atlıyor; Meleklere yaraşır bir manzara.

Dedlock'ların şehirdeki malikânesi dış görünüş itibariyle değişmiyor, içerideki yüce dinginliğin kesintiye uğraması için saatler geçiyor. Ama daima sıkıntıdan mustarip olan ve bu illetin sinirlerini feci şekilde etkilediğini fark eden latif Volumnia en nihayet değişiklik olsun diye kütüphaneye gitme teşebbüsünde bulunuyor. Usulca kapıyı vurup hiç cevap alamayınca, kapıyı açıp içeri bakıyor ve kimsenin olmadığını görünce giriyor.

Bu şen Dedlock, ataların ot bürümüş şehri Bath'de kaçınılmaz bir merakın etkisi altında hareket etmesiyle nam salmıştır; bu merak onu münasip ya da münasebetsiz her türlü durumda gözünde

1 On sekizinci yüzyılda çok sevilen bir balad. Şarkıda zengin bir leydi ölümün pençesinden kurtulmak için ona yalvarır.

altın bir parıltıyla bir yerlere sokulmaya ve akla gelebilecek her şeye dikkatle bakmaya zorlar. Şu anda bir kuş gibi akrabasının mektupları ve evrakları üzerinde asılı durma fırsatından yararlanıyor; şu evrağı gagalıyor, başını yana eğip bu evrağa göz gezdiriyor, gözündeki o ışıltıyla meraklı, doymak bilmez bir tavırla masadan masaya sekiyor. Bu araştırmaları esnasında ayağı bir şeye takılıyor; gözünün ışıltısını o yöne çevirdiğinde akrabasının devrilmiş bir ağaç gibi yerde yattığını görüyor.

Volumnia'nın küçük evcil çığlığı bu hayretin etkisiyle hayli gerçekçi bir büyümeye uğruyor ve malikâne aniden hareketleniyor. Hizmetkârlar aşağı yukarı koşuşturuyor, ziller çılgınca çalınıyor, doktorlara haber yollanıyor, Leydi Dedlock her yerde aranıyor ama bulunamıyor. Zilini son çaldığından beri kimse onu ne görmüş ne de duymuş. Sir Leicester'a yazdığı mektup masanın üzerinde bulunuyor; ama Sir Leicester'ın başka bir dünyadan şahsen cevap vermesi gereken bir çağrı alıp almadığı henüz belli değil; bütün canlı dillerle bütün ölü diller onun için bir.

Onu yatağına yatırıyorlar masaj yapıyorlar, ovalıyorlar, yelpazeliyorlar, başına buz koyuyorlar, kendine getirmek için her şeyi yapıyorlar. Ama gün çekilip de odasına gece gelene kadar ne hırıltılı nefesi rahatlıyor ne de sabit gözleri sık sık önlerinden geçirilen mumu takip edebiliyor. Fakat bu değişim başladığında devamı geliyor; zamanla duyduğunu ve anladığını belli etmek için başını sallamaya, gözlerini hatta elini oynatmaya başlıyor.

Bu sabah yakışıklı, heybetli bir beyefendi olarak düştü; biraz kuvveti azalmıştı belki ama hoş bir yapısı, biçimli bir yüzü vardı. Şimdi yatağında kendisinin eli ayağı tutmaz bir gölgesi gibi çökmüş yanaklarıyla ihtiyar bir adam yatıyor. Sesi gür ve toktu; söylediği her sözün insanlık için bir önemi bir ağırlığı olduğuna öyle inandırmıştı ki kendini, sözleri gerçekten de özel manaları varmış gibi geliyordu kulağa. Ama şimdi ancak fısıldayabiliyor; fısıltıları da gerçekten oldukları gibi duyuluyor – kimsenin anlayamadığı karmakarışık şeyler.

Çok sevdiği, sadık kâhyası yatağının başucunda oturuyor. İlk farkına vardığı şey bu oluyor ve bundan memnuniyet duyduğu her

halinden belli. Boş yere konuşarak derdini anlatmaya çalıştıktan sonra kâğıt kalem vermelerini işaret ediyor. İşareti isteğini ifade etmekten öyle âciz ki ilk başta onu anlayamıyorlar; ne demek istediğini yaşlı kâhya anlıyor ve ona bir taş tahta getiriyor.

Biraz dinlendikten sonra, kendisininkine benzemeyen bir el yazısıyla ağır ağır üzerine "Chesney Wold?" diye çiziktiriyor.

Hayır, diyor kâhya; Londra'da olduğunu söylüyor. Bu sabah kütüphanede hastalanmış. Tesadüfen Londra'ya geldiği ve ona bakabildiği için çok mutlu.

"Ciddi bir hastalık değil, Sir Leicester. Yarın çok daha iyi olacaksınız, Sir Leicester. Bütün beyefendiler öyle söylüyor." Bunları o güzel, yaşlı yüzünden süzülen gözyaşlarıyla söylüyor.

Odayı iyice inceleyip, yatağın etrafındaki doktorlara dikkatli dikkatli baktıktan sonra, "Leydim" yazıyor.

"Leydim dışarı çıktı, Sir Leicester, siz hastalanmadan önce, daha hastalandığınızdan haberi yok."

Tekrar büyük bir hararetle kelimeyi gösteriyor. Hepsi onu yatıştırmaya çalışıyor ama o artan bir hararetle kelimeyi göstermeyi sürdürüyor. Ne söyleyeceklerini bilmeden birbirlerine bakmaları üzerine tahtayı tekrar alıyor ve "Leydim. Tanrı aşkına nerede?" yazıyor. Ardından da yalvarırcasına inliyor.

Yaşlı kâhyanın ona, içinde neler yazdığını kimsenin bilmediği ve tahmin edemeyeceği Leydi Dedlock'un mektubunu vermesinin daha iyi olacağına karar veriliyor. Kahya mektubu açıp onun okuyacağı şekilde tutuyor. Büyük bir gayret harcayarak mektubu iki kere okuduktan sonra, görülmemesi için tersini çevirerek yatağın üzerine bırakıyor ve inleyerek yatıyor. Bir an tekrar fenalaşıyor, baygınlık geçiriyor; kendisine bağlı, sadık yaşlı hizmetkârının koluna yaslanarak gözlerini açması bir saati buluyor. Doktorlar yapılabilecek en iyi şeyin onu kâhyaya emanet etmek olduğunu düşünüyorlar ve başında durup bir şeyler yapmadıklarında uzakta duruyorlar.

Tahta tekrar ortaya çıkıyor; ama yazmak istediği kelimeyi hatırlayamıyor. O anki endişesi, gayreti, üzüntüsü pek acıklı görünüyor. Acele etme mecburiyeti, ne yapılacağını, kimi görmek

istediğini ifade etmekteki aczi onu çılgına çevirmiş gibi. Bir B harfi yazıp duruyor. Birdenbire çaresizliğinin zirvesinde, önüne Bay kelimesini koyuveriyor. Yaşlı Kâhya Bucket mı diye soruyor. Tanrıya şükür! Evet o.

Bay Bucket'ın onunla olan randevusu için aşağıda beklediği anlaşılıyor. Gelsin mi?

Sir Leicester'ın onu görmek için duyduğu büyük arzuyu ya da kâhya dışında herkesin odadan çıkması isteğini yanlış anlamak mümkün değil. İsteği aceleyle yerine getiriliyor ve Bay Bucket içeri giriyor. Sir Leicester, sadece bu adama güvenecek kadar o yüksek mevkiinden düşmüş gibi görünüyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, sizi böyle gördüğüme üzüldüm. Umarım kendinizi toparlarsınız. Aile itibarını muhafaza etmek adına bunu yapacağınızdan eminim."

Sir Leicester mektubu onun eline bırakıyor ve o okurken dikkatle yüzüne bakıyor. Bay Bucket okurken gözlerinde yeni bir anlayış beliriyor; gözleri hâlâ kelimelerin üzerindeyken parmağını büküyor ve "Baronet Sir Leicester Dedlock, sizi anlıyorum" diyor.

Sir Leicester tahtaya yazıyor. "Tümüyle affettim. Bul..." Bay Bucket elini tutuyor.

"Baronet Sir Leicester Dedlock, onu bulurum. Ama onu hemen aramaya başlamam lazım. Kaybedecek bir dakika bile yok."

O zekâ kıvraklığıyla Sir Leicester'ın bakışlarını takip ederek masanın üzerindeki küçük bir kutuyu görüyor.

"Size mi getireyim, Baronet Sir Leicester Dedlock? Tabii. Bu anahtarlardan biriyle mi açılıyor? Tabii. En küçüğüyle mi? Evet. Paraları mı çıkarayım? Tamam çıkardım. Sayayım mı? Oldu bile. Yirmi otuz daha elli, yirmi daha yetmiş, elli daha yüz yirmi, kırk daha yüz altmış. Masraflar için mi? Tamam, size nerelere harcandığının dökümünü yaparım. Masraftan kaçınmayayım mı? Kaçınmam."

Bay Bucket'ın bütün bu yorumlarındaki hızı ve isabeti mucize gibi bir şey. Seyahati için istihkakını alıp yola koyulurken gözleriyle ellerinin ivediliğinden ışığı tutan Bayan Rouncewell'in başı dönüyor.

"Siz George'un annesisiniz, hanımefendi; öylesiniz değil mi?" diyor Bay Bucket şapkasını çoktan takmış, paltosunu iliklerken.

"Evet efendim, onun kederli annesiyim."

"Biraz önce bana anlattıklarından ben de bunu çıkartmıştım. Madem öyle size bir şey söyleyeyim. Artık kederlenmenize gerek yok. Oğlunuz iyi. Ağlamaya başlamayın şimdi çünkü Baronet Sir Leicester Dedlock'a bakmanız lazım, bunu da ağlayarak yapamazsınız. Oğlunuza gelince, söylediğim gibi gayet iyi; size sevgi ve saygılarını gönderdi, iyi olduğunuzu umuyor. İtibarı iade edildi, salıverildi; şu anda töhmet altında değil, tıpkı sizin gibi, bir pounda bahse girerim temiz bir karakteriniz var. Bana güvenebilirsiniz çünkü oğlunuzu ben tutukladım. O zaman da gayet şerefli hareket etti; düzgün yapılı bir adam, siz de düzgün yapılı bir hanımsınız, ana oğul ikinizi numune alıp, balmumu heykellerinizi kasaba kasaba gezdirmek lazım. Baronet Sir Leicester, bana verdiğiniz vazifeyi yerine getireceğim. Sakın yolumdan sağa sola saparım diye korkmayın; aradığımı bulana kadar ne uyuyacak, ne yıkanacak ne de tıraş olacağım. Sizin ağzınızdan hoşgörülü ve bağışlayıcı şeyler mi söyleyeyim? Söyleyeceğim, Baronet Sir Leicester Dedlock. Sıhhatinizin düzelmesini ve bu aile meselelerinin hallolmasını diliyorum – tıpkı şimdiye kadar görülmüş, bundan böyle de sonsuza kadar görülecek diğer aile meseleleri gibi."

Konuşmasını böylece bağlayan Bay Bucket sıkı sıkı giyinip sessizce dışarı çıkıyor, daha şimdiden kaçağın izinde geceyi delermiş gibi dikkatle önüne bakıyor.

İlk adımı Leydi Dedlock'un odasına gitmek ve kendisine yardım edebilecek ufak tefek bir şeyler aramak. Odalar şimdi karanlık; Bay Bucket'ı lambayı başının üzerine kaldırmış, kendisine çok tuhaf gelen pek çok narin şeyin zihninde bir dökümünü yaparken görmek lazım – ama kimse göremiyor çünkü içeri girdikten sonra kapıyı kilitliyor.

"Pek şık bir oda" diyor Bay Bucket. "Epeyce paraya patlamıştır herhalde. Ne antika şeyler, bunlardan ayrılması zor olmuştur; çok kararlı olmalı!"

Masaların çekmecelerini açıp kapatıyor, sepetlerle mücevher kutularına bakıyor, bir sürü aynada kendi yansımalarını görüyor ve ders çıkartıyor.

"Gören de hep sosyete çevreleri için çalışıyorum, kendimi Almack balo salonuna davet ettirmeye çalışıyorum zannedecek" diyor Bay Bucket. "Farkında olmadan Ekiptekilere züppe görünmeye başladım galiba."

Etrafı karıştırırken, bir dolabın çekmecesindeki küçük bir kutuyu açıyor. O tombul eli, adeta tuttuğunu fark edemeyeceği kadar hafif ve yumuşak eldivenleri yoklarken bir mendile rastlıyor.

"Hımm! Sana bir bakalım" diyor Bay Bucket ışığı bırakarak. "Neden muhafaza ediliyor olabilirsin? Sebebi ne? Leydi hazretlerinin misin, başkasının mı? Üzerinde bir yerlerde bir işaret vardır, değil mi?"

Konuşurken buluyor, "Esther Summerson."

"Ya!" diyor Bay Bucket parmağını kulağına götürüp duralayarak. "Gel, seni alayım."

İncelemelerini sessizce ve dikkatle sürdürdüğü gibi öyle de sona erdiriyor, her şeyi bulduğu gibi bırakıyor, topu topu beş dakika içinde usulca dışarı süzülüyor ve sokağa çıkıyor. Sir Leicester'ın odasının penceresine vuran ölgün ışıklara bir göz attıktan sonra son sürat en yakındaki araba durağına gidiyor, parasına uygun bir at seçiyor ve Atış Galerisine gitmek için talimat veriyor. Bay Bucket at konusunda bilimsel bir uzman olduğunu iddia etmiyor; ama bellibaşlı at yarışlarına üç beş kuruş para yatırıyor ve bu konudaki bilgisini genellikle, koşacak atı gördü mü anladığını söyleyerek özetliyor.

Şu anda da bu bilgisi onu yanıltmamış. Taşların üzerinde tehlikeli bir hızla ilerlemesine rağmen, geceyarısı sokaklarda yanından geçtiği her türlü eğreti mahluka, yatmak üzere olan insanların bulunduğu üst kat pencerelerindeki ışıklara, hızla geçip gittiği bütün kavşaklara, kapalı gökyüzüne ve karın incecik serildiği yere bakıyor –çünkü her yerde ona yardımcı olabilecek bir şey görebilir– menziline öyle müthiş bir süratle varıyor ki durduğunda atın üzerinden tüten dumandan boğulacak gibi oluyor.

"Gemini yarım dakikalığına gevşet, hemen döneceğim."

Girişteki uzun tahta koridordan koşuyor ve süvariyi piposunu içer vaziyette buluyor.

"Bütün o badirelerden sonra ben de bir pipo içeceğini tahmin etmiştim, George. Boşa sarf edecek tek kelimem bile yok. Şimdi, şerefim üzerine! Her şey bir kadını kurtarmak için. Gridley öldüğünde burada olan Bayan Summerson –adı buydu biliyorum– tamam! – Nerede oturuyor?"

Süvari oradan gelmiş, ona Oxford Caddesi yakınlarındaki adresi veriyor.

"Buna pişman olmayacaksın, George. İyi geceler!"

Isıtmayan ateşin yanında oturmuş, ağzı bir karış açık ona bakan Phil'e gözünün ucuyla bakarak tekrar dışarı çıkıyor ve tekrar dört nala gidip, bir buhar bulutu içinde arabadan iniyor.

Evdeki tek uyanık kişi olan Bay Jarndyce yatmak üzere; zilin hızlı hızlı çaldığını duyunca başını kitabından kaldırıyor ve üzerinde robdöşambrıyla aşağıya iniyor.

"Korkmayın, efendim." Bir dakika içinde ziyaretçisi gayet samimi bir tavırla hole giriyor, kapıyı kapatıyor ve eli kilitte duruyor. "Sizi daha önce görme bahtiyarlığına ermiştim. Müfettiş Bucket. Bu mendile bakın, efendim, Bayan Esther Summerson'a ait. On beş dakika önce bunu Leydi Dedlock'un çekmecelerinden birinde buldum. Kaybedecek bir dakika bile yok. Ölüm kalım meselesi. Leydi Dedlock'u tanıyor musunuz?"

"Evet."

"Bugün evlerinde bir ifşaat vuku buldu. Aile meseleleri ortaya çıktı. Baronet Sir Leicester Dedlock'a inme indi, kendine gelmesi uzun sürdü, bu yüzden de çok kıymetli saatler kaybedildi. Leydi Dedlock bugün öğleden sonra ortadan kayboldu ve ona pek de iç açıcı olmayan bir mektup bıraktı. Bir göz atın. İşte burada!"

Bunu okuyan Bay Jarndyce ona ne düşündüğünü soruyor.

"Bilmiyorum. İntihara benziyor. En azından her geçen dakika intihara biraz daha yaklaşma tehlikesi var. Bu takibe daha önce başlayabilmek için saat başına yüz pound verirdim. Bakın, Bay Jarndyce, beni Baronet Sir Leicester Dedlock tuttu, onu takip

etmem ve bulmam için – onu kurtarmam ve bağışlandığını bildirmem için. Param ve yetkim var ama bir şeyim eksik. O da Bayan Summerson."

Bay Jarndyce şaşkın bir sesle yineliyor, "Bayan Summerson mı?"

"Bakın Bay Jarndyce"; Bay Bucket konuşurken onun yüzünü büyük bir dikkatle okumuş: "Sizinle insanlıklı bir beyefendi olarak ve her zaman rastlanmayan koşullar altında konuşuyorum. Herhangi bir gecikme şu an her zamankinden daha tehlikeli; ilerde buna neden olduğunuz için kendinizi affedemeyecek olursanız, bilin ki şu anki gecikme yüzünden olacak. Leydi Dedlock kaybolduğundan beri her biri yüz pound edecek sekiz on saat kaybedildi. Ben onu bulmakla görevlendirildim. Ben Müfettiş Bucket. Üzerindeki onca ağırlık bir yana, bir cinayeti işlediğinden şüphe edildiğini de zannediyor. Ben onu tek başıma takip edersem, Baronet Sir Leicester'ın bana verdiği görevden habersiz ümitsizliğe kapılabilir. Ama onu genç bir hanımla, şefkat beslediği genç bir hanımla –bu konuda hiç soru sormuyorum ve başka bir şey söylemiyorum– takip edersem dostu olduğuma inanabilir. İzin verin bu genç hanımla birlikte gideyim ve onu ön plana çıkararak, eğer hayattaysa Leydi Dedlock'u kurtarayım ve geri götüreyim. Onunla tek başıma karşı karşıya gelirsem –işim daha zor– ama yine elimden geleni yaparım; ama elimden gelen yeter mi bilmem. Zaman geçiyor; saat bire yaklaşıyor. Saat biri çaldığında bir saat daha kaybedilmiş olacak ve o saat yüz değil bin pound değerinde."

Bütün bunların doğru olduğunun ve vaziyetin aciliyetinin şüphe götürmediği belli. Bay Jarndyce, kendisi Bayan Summerson'la konuşurken onun orada beklemesini rica ediyor. Bay Bucket bekleyeceğini söylüyor; ama her zamanki prensipleri doğrultusunda böyle bir şey yapmıyor – yukarıya kadar Bay Jarndyce'in peşinden gidiyor ve gözünü ondan ayırmıyor. Onlar konuşurken arada bir kafasını sahanlığın karanlığından uzatarak bekliyor. Kısa bir süre sonra Bay Jarndyce aşağı iniyor ve Bayan Summerson'ın hemen aşağıya ineceğini, kendisini onun korumasına emanet edeceğini ve istediği her yere onunla birlikte gideceğini söylüyor. Tatmin

olan Bay Bucket yüksek takdirlerini beyan ediyor ve onu kapıda beklemeye koyuluyor.

Orada, zihninde yüksek bir kuleye çıkıp uzaklara, enginlere bakıyor. Sokaklarda ilerleyen pek çok yalnız kişi görüyor; kırlarda, yollarda yürüyen, saman yığınlarının altında yatan bir sürü yalnız kişi. Ama aradığı onlar arasında değil. Köprülerin kuytularından aşağı bakan, nehrin kenarındaki karanlık köşelerde duran başka yalnızlar görüyor; hepsinden daha yalnız, akıntıyla sürüklenen, kapkara, şekilsiz bir şey boğucu bir ısrarla dikkatini işgal ediyor.

Nerede? Ölü ya da diri, nerede? Mendili katlayıp özenle kaldırırken, büyülü bir güçle gözlerinin önüne Leydi Dedlock'un bu mendili ilk bulduğu yeri, mendilin çocuğun üzerine örtüldüğü o kulübeyi ve etrafındaki gece manzarasını getirebilse onu orada seçebilir mi? Tuğla fırınlarının soluk mavi bir alevle yandıkları o kar çölünde; içinde tuğla yapılan sefil kulübelerin saz damlarının rüzgârdan dağıldığı; kille suyun kaskatı donduğu, sıska kör atın gün boyu döndürdüğü değirmenin bir işkence aleti gibi göründüğü o ıssızlıkta; –bu bomboş, sefil yerde, insanlar arasından kovulmuş gibi görünen karın dövdüğü, rüzgârın sürüklediği yalnız biri var, bütün o hüzünlü dünya onun. Hem de bir kadın; ama giysileri pek sefil, Dedlock malikânesinin holünü geçip büyük kapısından asla çıkamayacak kadar sefil.

LVII. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Hamim odamın kapısını çalıp hemen kalkmamı rica ettiğinde uyuyordum. Onunla konuşup ne olduğunu öğrenmek için alelacele kalktığımda, bir iki hazırlık kelimesinden sonra, Sir Leicester Dedlock'un evinde her şeyin ortaya çıktığını söyledi. Annem kaçmıştı; onu bulmaya muvaffak olabilirse, şefkatli bir koruma ve bağışlama teminatını ona iletme yetkisiyle donatılmış birisi kapımızdaydı; onun ricalarının etkili olmaması halinde benim ricalarımın etkili olabileceği ümidiyle ona eşlik etmemi istiyordu. Bu mealde bir şeyler anladım; ama öyle bir panik, acele ve üzüntü fırtınasına kapılmıştım ki heyecanımı bastırmak için gösterdiğim bütün gayrete rağmen kafamı toplamam saatler sürdü gibime geldi.

Ama Charley'yi ya da bir başkasını uyandırmadan hızla giyinip sarındım ve bu sırrın emanet edildiği Bay Bucket'ın yanına indim. Beni onun yanına götürürken bunu hamim söylemiş ve Bay Bucket'ın neden bana geldiğini açıklamıştı. Bay Bucket, hamimin tuttuğu ışıkta, holde, annemin masasının üzerine bıraktığı bir mektubu bana alçak sesle okudu; sanırım uyandıktan on dakika sonra onun yanında oturmuş hızla sokaklardan geçiyordum.

Gayet ciddi olmasına rağmen, bana sormak istediği üç beş soruya, salim kafayla cevap vermemin pek çok şeyi değiştirebileceğini bana düşünceli bir tavırla açıkladı. Bu sorular annemle (ondan sadece Leydi Dedlock diye söz ediyordu) çok görüşüp

görüşmediğim; onunla en son nerede ve ne zaman konuştuğum; mendilimin eline nasıl geçtiğiydi. Bu konularda onu tatmin eden cevaplar verdikten sonra, annemin böyle müşkül bir durumda içini dökmek isteyebileceği birini, her nerede olursa olsun, bilip bilmediğimi –uzun uzadıya– düşünmemi bilhassa rica etti. Hamimden başka kimse aklıma gelmiyordu. Bir müddet sonra Bay Boythorn'dan dem vurdum. Annemin adını söylerken takındığı o şövalyevari tavır yüzünden aklıma gelmişti; ayrıca hamimin onun annemin ablasıyla nişanlı olduğunu ve bu mutsuz öyküyle farkında olmadan ilişkili olduğunu söylediğini de hatırlamıştım.

Biz bu konuşmayı yaparken yol arkadaşım birbirimizi daha iyi duyabilmemiz için arabayı durdurmuştu. Sonra onu tekrar harekete geçirdi ve bir iki dakika düşündükten sonra bana, nasıl bir yol izleyeceğimize karar verdiğini söyledi. Bana planını anlatmak için gayet istekliydi ama benim kafam anlayacak kadar berrak değildi.

Daha oturduğumuz evden fazla uzaklaşmamıştık ki bir ara sokakta, resmi daireye benzer, ışıklı bir yerde durduk. Bay Bucket beni içeri götürüp, harlı bir ateşin yanındaki koltuğa oturttu. Duvardaki saatin biri geçtiğini gördüm. Gayet derli toplu üniformalarıyla bütün gece uyanık duran insanlara hiç benzemeyen iki polis memuru bir masada sessizce bir şeyler yazıyorlardı; bodrumdaki uzak kapılardan gelen, kimsenin umursamadığı yumruk sesleri ve bağırışlar haricinde oldukça sakin bir yerdi.

Bay Bucket'ın yanına çağırdığı ve kulağına talimatlarını fısıldadığı üçüncü bir üniformalı adam dışarı çıktı; sonra birisi Bay Bucket'ın alçak sesle söylediklerini yazarken diğer ikisi de aralarında konuşmaya başladılar. Annemin eşkali ile meşguldüler çünkü bittiğinde Bay Bucket yazılanları bana getirip alçak sesle okudu. Gerçekten de harfiyen doğruydu.

Eşkalin yazılmasına yakinen nezaret eden ikinci memur sonra yazıyı kopya etti ve başka bir üniformalı adamı çağırdı (dışarıdaki odada bir sürü üniformalı vardı) adam da kopyayı alıp gitti. Bütün bunlar büyük titizlikle, bir dakika bile kaybetmeden yapıldı; yine de kimsenin telaşlı bir hali yoktu. Kâğıt yolcu edildikten sonra iki memur tekrar dikkat ve intizamla yazı yazmaya koyuldular. Bay

Bucket düşünceli düşünceli gelip önce bir ayakkabısının sonra diğerinin tabanını ateşte ısıttı.

"Sıkı giyindiniz mi, Bayan Summerson?" diye sordu benimle göz göze gelince. "Genç bir hanım için çok soğuk ve sert bir gece."

Havanın umrumda bile olmadığını, kalın şeyler giymiş olduğumu söyledim.

"Bu iş uzayabilir," dedi; "yeter ki sonu tatlıya bağlansın, siz gerisini boş verin."

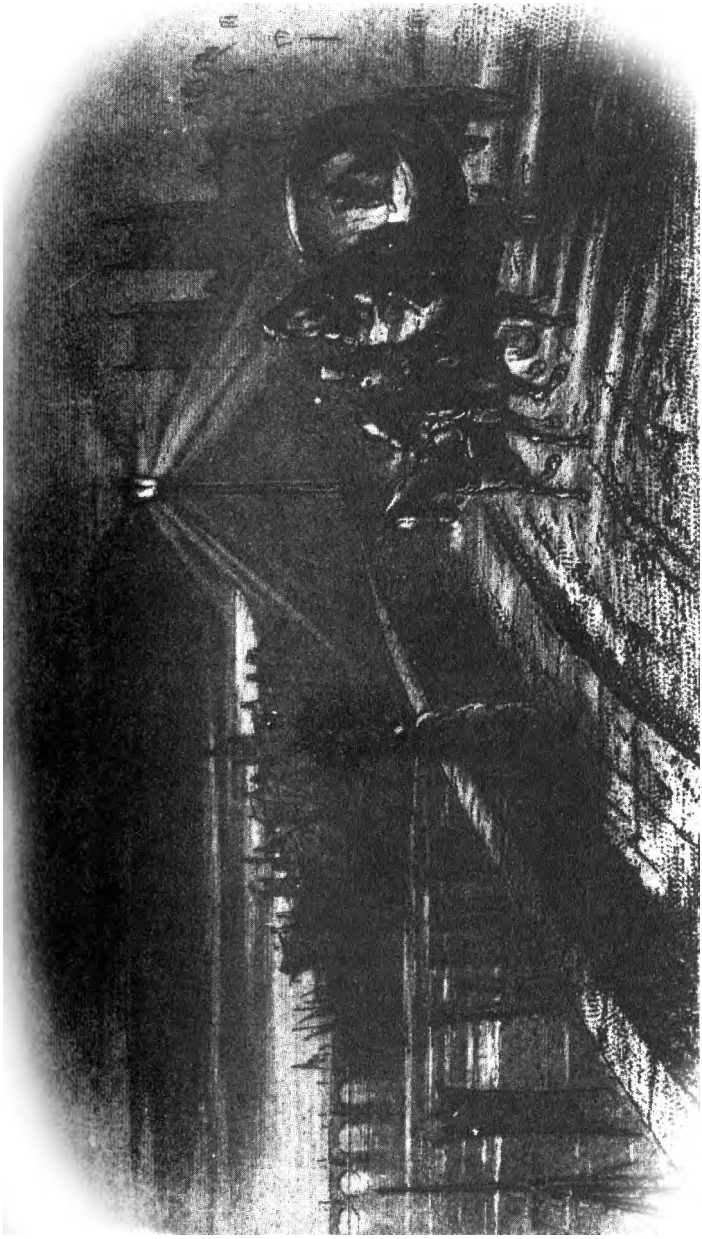
"Tatlıya bağlanması için dua ediyorum!" dedim.

Rahatlatıcı bir biçimde başını salladı. "İstediğinizi yapın, yeter ki kendinizi üzmeyin. Serinkanlılığınızı muhafaza edin ve olabilecek her şeye hazırlıklı olun; böylesi hem sizin için, hem benim için, hem Leydi Dedlock için, hem de Baronet Sir Leicester Dedlock için daha iyi olur."

Gerçekten de çok nazik ve düşünceliydi; ayakkabılarını ısıtarak ateşin önünde dururken ve yüzünü işaretparmağıyla silerken zekâsına duyduğum güven beni rahatlattı. Daha saat ikiye çeyrek kala olmamışken dışarıdan at nallarının ve araba tekerleklerinin sesi geldi. "Şimdi, sizin için bir sakıncası yoksa, yola çıkıyoruz, Bayan Summerson!" dedi.

Bana kolunu uzattı, iki memur da kibarca selamladılar, kapının önünde bir fayton, posta atları ve soldaki ata binmiş sürücü vardı. Bay Bucket beni arabaya oturttuktan sonra kendisi dışarı, arabanın ön tarafına oturdu. Bu vasıtayı alması için gönderdiği üniformalı adam, isteği üzerine ona bir de fener verdi; sürücüye verdiği birkaç talimatın ardından harekete geçtik.

Rüyada olmadığıma inanamıyordum. Labirenti andıran sokaklardan öyle büyük hızla geçiyorduk ki kısa bir süre sonra yönümü şaşırdım; sadece nehrin üzerinden bir o tarafa bir bu tarafa geçtiğimizin, sonra su kıyılarındaki kalabalık muhitlerin dar sokaklarından, rıhtımların, havuzların, içleri mal yığılı depoların, asma köprülerin ve gemi direklerinin arasından ilerlediğimizin farkındaydım. Bir süre sonra küçük pis bir ara sokağın köşesinde durduk, nehirden gelen rüzgâr havasını temizlemeye yetmiyordu; yol arkadaşımı, fenerinin ışığında, polis ve denizcilerden oluşan

Gece

bir kalabalıkla müzakere halinde gördüm. Önünde durdukları yıkık duvarın üzerinde "BOĞULMUŞ OLARAK BULUNDU" yazan bir kâğıt vardı; bu ve suyun dibinin taranmasıyla ilgili bazı sözler buraya gelmemizin nedeni konusunda içimde berbat bir şüphe uyandırdı.

Duygularıma yenilerek araştırmanın güçlüklerine yenisini eklemek, beklentilerini kırmak ya da gecikmesine neden olmak için orada bulunmadığımı kendime hatırlatmama gerek yoktu. Sessiz kaldım ama o korkunç yerde ne çile çektiğimi bir ben bilirim. Yine de bir rüyada hissedilen dehşet gibiydi. Hâlâ ıslak ve çamurlu olan, uzun çizmeleri suyu çekip şişmiş bir adam bir tekneden yukarı çağırıldı ve onunla birlikte birkaç kaygan basamağı inen Bay Bucket'ın kulağına bir şeyler fısıldadı – sanki onun göstereceği gizli bir şeyi görmek için aşağı inmişlerdi. Ellerini paltolarına kurulayarak geri geldiler, ıslak bir şeyi tersyüz etmişlerdi; ama Tanrıya şükür korktuğum çıkmadı!

Onlarla bir müddet daha konuştuktan sonra (herkesin tanıdığı ve saydığı) Bay Bucket ötekilerle birlikte bir kapıdan girdi ve beni arabada bıraktı; arabacı ısınmak için atların yanında aşağı yukarı yürüyordu. Sesten anladığım kadarıyla sular yükseliyordu; geçidin öte tarafında dalgaların rıhtıma vurduklarını duyabiliyordum, benden tarafa doğru da biraz taşıyorlardı. Tabii böyle bir şey olmadı –gerçi on beş dakika, belki de daha kısa bir süre boyunca yüzlerce kere öyle olduğunu zannettim– ama akıntı annemi atların ayaklarının dibine fırlatacak diye tir tir titredim.

Bay Bucket adamlara tetikte olmalarını söyleyerek dışarıya çıktı, fenerini kararttı ve tekrar yerine oturdu. "Buraya geldik diye korkmayın, Bayan Summerson" dedi bana dönerek. "Sadece her işin yolu yordamına uygun yapılmasını istiyorum ve öyle olduğundan emin olmak için de kendim alakadar oluyorum. Gidelim, oğlum!"

Geldiğimiz yoldan geri dönüyoruz gibime gelmişti. O karmakarışık kafayla herhangi bir şeyi hatırladığımdan değil, yolların genel özelliklerini benzetmiştim. Bir dakikalığına bir karakola daha uğradık ve nehri tekrar geçtik. Bütün bu süre zarfında, bütün araştırma esnasında, sarınıp sarmalanıp arabanın önünde

oturan yol arkadaşım ihtiyatı bir an olsun elden bırakmamıştı ama köprüyü geçerken daha da dikkatli bir hal aldı. Korkulukların üzerinden aşağı bakabilmek için ayağa kalktı; aşağı inip, karanlıkta yanımızdan geçen bir kadının arkasına düştü ve yüreğimi ağzıma getiren bir yüzle zifiri karanlık su çukuruna dikkatli dikkatli baktı. Nehrin korkunç bir görünümü vardı, öyle kapalı öyle esrarlıydı, alçak düz rıhtımlar arasından öyle hızlı akıyordu; üzeri gerçek olsun gölge olsun belirsiz ve korkunç şekillerle öyle doluydu; öyle ölüm gibi ve öyle sır gibiydi ki. O geceden sonra nehri güneş ışığında olsun ay ışığında olsun pek çok kereler gördüm ama o seyahatin izleri üzerimden hiç silinmedi. Belleğimde hâlâ köprünün ışıkları hep ölgün ölgün yanıyor; kamçılayan rüzgâr yanından geçtiğimiz evsiz kadının etrafında girdaplanıyor; tekdüze tekerlekler dönmeye devam ediyor; arabanın arkaya yansıyan ışıklarında solgun solgun bana bakan bir yüz o dehşet verici sudan yükseliyor.

Boş sokaklarda takır tukur ilerledikten sonra, en nihayet taş yollardan, karanlık yumuşak yollara çıktık ve evleri ardımızda bırakmaya başladık. Bir müddet sonra Saint Albans'a giden o aşina yolu tanıdım. Barnet'te bizi dinlenmiş atlar bekliyordu, bizimkilerle değiştirip yolumuza devam ettik. Gerçekten de çok soğuktu ve o anda kar yağmamasına rağmen bütün her yer karla kaplıydı.

"Bu yolu iyi tanırsınız Bayan Summerson" dedi Bay Bucket neşeyle.

"Evet" dedim. "Bir bilgi edinebildiniz mi?"

"Henüz güvenilir bir şey yok," dedi; "ama daha erken."

Penceresinde ışık gördüğü her konaklama yerine giriyordu (yol o zamanlar davar tüccarları tarafından çokça kullanıldığı için epeyce yer vardı) ve paralı yollardaki her kulübede inip bekçisiyle konuşuyordu. İçkiler ısmarladığını, paraları şıngırdattığını duyuyordum, kendini her yerde sevdiriyordu; ama ne zaman arabanın önündeki yerini alsa yüzü o aynı dikkatli, sabit ifadeye bürünüyor ve aynı ses tonuyla sürücüye "Gidelim, oğlum!" diyordu.

Bütün bu dur kalklarla saat beşi geçmiş altıya yaklaşmıştı ama daha Saint Albans'a varmamıza iki üç kilometre vardı; o sırada

bu konaklama yerlerinden birinden çıkıp elime bir fincan çay tutuşturdu.

"İçin, Bayan Summerson, iyi gelir. Kendinizi biraz daha toplamaya başladınız, değil mi?"

Ona teşekkür ettim ve öyle umduğumu söyledim.

"İlk başta donakalmıştınız" dedi; "Tanrım! buna hiç şaşmıyorum. Sakın yüksek sesle konuşmayın, canım. İzi bulduk. Önümüzde."

Nasıl bir sevinç çığlığı atmıştım ya da atacaktım bilmiyorum ama işaretparmağını kaldırınca kendimi tuttum.

"Bu akşam sekiz dokuz sularında buradan yayan geçmiş. İlk olarak Highgate'teki kemerin gişesinde haberini aldım ama emin olamadım. Yol boyunca izini sürdüm, kâh görmüşler kâh görmemişler; ama şu anda sağ salim önümüzde. Şu fincanla tabağını al, Seyis. Bak bakalım öteki elinle de şu yarım poundu tutabilecek misin? Bir iki üç, oldu işte! Hadi oğlum, dörtnala gidelim!"

Kısa süre sonra Saint Albans'a varıp, gün ağarmadan arabadan indiğimizde geceleyin olanları kafamda yeni yeni bir yere oturtmaya ve rüya olmadıklarına gerçekten inanmaya başlamıştım. Arabayı posta kulübesinde bırakıp, yeni atlar için talimat verdikten sonra, yol arkadaşım bana kolunu uzattı ve eve gittik.

"Burası sizin daimi ikametgâhınız olduğuna göre, Bayan Summerson" dedi, "söz konusu eşkale uyan bir yabancının sizi ya da Bay Jarndyce'i arayıp aramadığını bilmek istiyorum. Pek ihtimal vermiyorum ama belli olmaz."

Tepeye tırmanırken etrafına keskin gözlerle bakıyordu –artık şafak sökmeye başlamıştı–; bir gece küçük hizmetçim ve zavallı Jo'yla birlikte bu yokuşu çıktığımızı hatırlattı bana; onu başka bir isimle çağırıyordu.

Bunu nereden bildiğini merak ettim.

"Tam şurada bir adamın yanından geçmiştiniz" dedi Bay Bucket.

Evet, bunu da gayet iyi hatırlıyordum.

"O bendim" dedi Bay Bucket.

Şaşkınlığımı görünce devam etti:

"O akşamüzeri o çocuğu aramak için bir arabayla gelmiştim.

Kendiniz de onu bulmak için dışarı çıktığınızda arabamın tekerlek seslerini duymuş olabilirsiniz çünkü ben atı dinlendirirken sizin ve küçük hizmetçinizin dışarı çıktığınızı gördüm. Kasabada biraz sorup soruşturduktan sonra onun kimin yanında olduğunu öğrendim; tam tuğlacıların arasından oraya gidiyordum ki sizin onu eve götürdüğünüzü gördüm."

"Bir suç mu işlemişti?" diye sordum.

"Hakkında şikâyet yoktu," dedi Bay Bucket şapkasını kaldırarak; "ama sanırım o bunun pek farkında değildi. Ben onu Leydi Dedlock'la ilgili bu meseleyi gizli tutmak için arıyordum. Müteveffa Bay Tulkinghorn'a para karşılığı yaptığı küçük bir hizmet hakkında dilini bir türlü tutamıyordu; her ne pahasına olursa olsun onun sağda solda gevezelik etmesine izin verilemezdi. Onu ikaz edip Londra'dan kovduktan sonra, bir daha geri dönmemesini, geri dönerse de bana yakalanmamaya çalışmasını tembihlemek için bir öğleden sonramı gözden çıkardım."

"Zavallıcık!" dedim.

"Zavallıydı," dedi Bay Bucket, "hem de baş belasıydı, Londra'dan da başka bir yerden de ne kadar uzak dursa o kadar iyiydi. Onu sizin evinize aldığınızı keşfedince başımdan aşağı kaynar sular döküldü."

Ona neden diye sordum. "Neden mi canım?" dedi Bay Bucket. "Dilini tutamayacağını biliyordum. Herhalde doğduğunda bir buçuk metre dili varmış."

Şimdi bu konuşmayı hatırlasam da o sırada kafam karışıktı ve bu ayrıntılara girmesinin nedeninin benim aklımı başka şeylere çekmek olduğunu anlamaktan öteye geçmeme dikkatim izin vermiyordu. Yine aynı maksatla bana sık sık alakasız şeylerden söz ederken yüzü hep kafasındaki o tek meseleyle meşgul oluyordu. Bahçe kapısından girdiğimizde hâlâ bu konuda konuşmaya devam ediyordu.

"Ah!" dedi Bay Bucket. "Geldik işte, ne güzel, ne sakin yer. Hani Ağaçkakanın Tıkırtısı şarkısında, nazlı nazlı salınan dumanıyla yerini belli eden kır kulübesini getiriyor akla. Mutfak ocağını erkenden yakmışlar, bu da iyi hizmetkârlar olduklarını gösterir.

Ama hizmetkârlar söz konusu olduğunda en çok dikkat edilmesi gereken şey onları kimin ziyarete geldiğidir; bunu bilmezseniz ne işler çevirdiklerini asla öğrenemezsiniz. Bir şey daha var, canım. Mutfak kapısının arkasında bir delikanlı görecek olursanız, yasadışı amaçlarla meskende gizlenmek şüphesiyle polise şikâyet etmelisiniz."

Artık evin önüne gelmiştik; gözlerini pencerelere kaldırmadan önce dikkatlice çakılların üzerindeki ayak izlerini inceledi.

"Şu yaşlı da genç beyefendi geldiğinde onu genelde aynı odada mı ağırlarsınız, Bayan Summerson?" diye sordu Bay Skimpole'un her zamanki odasına bakarak.

"Bay Skimpole'u tanıyorsunuz!" dedim.

"Adı neydi?" dedi Bay Bucket kulağını yaklaştırarak. "Skimpole mu? İlk adının ne olabileceğini düşünür dururdum. Skimpole. John değil. Jacob da olamaz!"

"Harold" dedim.

"Harold. Evet. Bu Harold da pek hoş doğrusu" dedi Bay Bucket manidar bir ifadeyle bana bakarak.

"Kendine has biridir" dedim.

"Paradan anlamıyor" dedi Bay Bucket. "Ama yine de para almasını biliyor!"

Kendimi tutamayıp, Bay Bucket'ın onu iyi tanıdığını söyledim.

"Size bir şey söyleyeyim, Bayan Summerson" dedi. "Kafanızı sürekli aynı konuyla meşgul etmeseniz daha iyi olur, durun size değişik bir şey anlatayım. Bana Zorlu'nun nerede olduğunu o gösterdi. O gece en azından kapıya gelip Zorlu'yu sormayı aklıma koymuştum; ama böyle bir hamlede bulunmadan önce bir iki hamle daha denemek istiyordum, o pencerede bir gölge görünce tuttum bir taş attım. Harold pencereyi açar açmaz ona şöyle bir baktım ve tam aradığım kişi olduğunu anladım. Aileyi yataktan kaldırmak istemediğimi, iyiliksever genç hanımların serserileri barındırmasının hoş bir şey olmadığını söyleyerek onu tavına getirdim; nasıl biri olduğunu iyice anladıktan sonra, gürültü ve zahmet çıkartmadan Zorlu'nun yerini bulmak için beş poundu rahatça gözden çıkarabileceğimi söyledim. Sonra kaşlarını gayet gamsız bir

tavırla kaldırarak, 'Bana beş pounddan söz etmenin bir yararı yok, dostum, çünkü ben bu konularda tam bir çocuğumdur, paradan hiç anlamam' dedi. Bu konudan böyle havai bir tavırla söz etmesinin ne manaya geldiğini tabii anladım; artık tam aradığım adam olduğuna iyice kanaat getirdiğim için parayı bir taşa sarıp penceresine fırlattım. Hop! Gülücükler saçmaya başladı, pek de masum bir hali vardı, 'Ama ben bunların değerini bilmem. Bununla ne yaparım?' dedi. 'Harcarsınız, efendim' dedim. 'Ama beni kandırırlar' dedi, 'üstünü doğru vermezler, kaybederim, işime yaramaz.' Tanrım bu martavalları söylerken yüzü görülecek şeydi! Tabii bana Zorlu'yu nerede bulacağımı söyledi, ben de buldum."

Bunu Bay Skimpole'un hamime ihaneti saydığımı ve o çocuksu masumiyetinin hudutlarını aştığını söyledim.

"Hudut mu, canım?" dedi Bay Bucket. "Hudut mu? Bakın, Bayan Summerson, mutlu bir evlilik yapıp bir aile sahibi olduğunuzda kocanızın çok işine yarayacak bir nasihat vereyim size. Birisi size para konusunda kuzu kadar masum olduğunu söylerse, paranızı iyi kollayın çünkü başarabilirlerse onu mutlaka cukkalarlar. Birisi size 'Maddi konularda tam bir çocuğum' derse bu kişinin sadece sorumluluktan kaçmak için dümen çevirdiğini düşünün ve kendinden başka kimseyi umursamadığını anlayın. Ben öyle şairane birisi değilim, ahbaplar arasında bazen bir iki şiir okurum o kadar ama tecrübeli biriyim ve tecrübelerim de bana bunu söylüyor. Kural bu. Birisi bir konuda ahlaksız ve başıboşsa her konuda öyledir. Bunun yanlış çıktığını hiç görmedim. Siz de göremezsiniz. Kimse de göremez. Gafillere yaptığım bu ikazın ardından, canım, müsaadenizle şu çanı çalıp işimize geri döneceğim."

Nasıl benim aklımdan "işimiz" bir an için olsun çıkmamışsa onun da aklından ya da yüzünden silindiğini hiç sanmıyorum. Bütün ev ahalisi beni o saatte, habersiz ve yanımda böyle biriyle karşılarında görünce hayrete düştüler; sorularım da hayretlerini azaltmadı. Ama eve kimse gelmemişti. Bunun doğru olduğuna da şüphe yoktu."

"Madem öyle, Bayan Summerson," dedi yol arkadaşım, "o tuğlacıların kulübesine bir an önce gitsek iyi olur. Orada soru sorma

işini size bırakıyorum, tabii lütfederseniz. En doğal yol en iyi yoldur, sizin de en doğal yolu izleyeceğinizden eminim."

Hemen yola koyulduk. Kulübeye geldiğimizde kapıyı kapalı, evi de terk edilmiş bir görünümde bulduk; ama ben içerdekilere sesimi duyurmaya çalışırken beni tanıyan dışarı çıkan bir komşu iki kadınla kocalarının artık kaba tuğlalardan yapılma başka bir evde, fırınların kenarında, uzun tuğla sıralarının kuruduğu yerin kıyısında oturduklarını söyledi. Yüz metre kadar ilerideki bu eve gitmek için hiç vakit kaybetmedik; kapı aralık durduğundan itip girdim.

Kahvaltıda sadece üç kişi vardı; çocuk köşedeki bir yatakta uyuyordu. Ölen çocuğun annesi, yani Jenny yoktu. Öteki kadın beni görünce ayağa kalktı; adamlar da her zamanki gibi asık suratlı ve sessiz olmalarına rağmen beni tanıdıklarını gösteren bir selam verdiler. Bay Bucket arkamdan içeri girince aralarında bakıştılar, kadının onu tanıdığını görmek beni şaşırtmıştı.

Tabii içeri girmek için izin istedim. Liz (sadece bu adını biliyorum) bana kendi iskemlesini vermek için ayağa kalktı ama ben ateşin yanında bir tabureye oturdum, Bay Bucket bir yatağın köşesine ilişti. Konuşmam gerektiğinden ve pek tanımadığım insanların arasında olduğumdan biraz telaşlanmış ve sersemlemiştim. Söze başlamak çok zordu, kendimi tutamayarak ağlamaya başladım.

"Liz," dedim, "bütün gece, karda kıyamette, bir hanımı bulmak için yol aldım..."

"Hani şu buraya gelen hanım," diye araya girdi Bay Bucket, sakin, yatıştırıcı bir yüzle bütün gruba hitaben; "genç hanımın kastettiği hanım o. Dün gece buraya gelen hanım."

"Buraya birinin geldiğini size kim söyledi?" diye sordu Jenny'nin kocası, yemeği aniden bırakmış, Bay Bucket'ı bakışlarıyla tartıyordu.

"Michael Jackson adında bir bey, mavi kadife yelekli, çift sıra sedef düğmeli" diye cevap verdi Bay Bucket hiç bekletmeden.

"Her kimse, kendi işine baksa daha iyi olur" diye homurdandı adam.

"İşi gücü yok herhalde," dedi Bay Bucket Michael Jackson adına özür dilermiş gibi, "çenesi açılmış."

Kadın tekrar yerine oturmamış, eli sandalyenin kırık arkalığında ne yapacağını bilmeden, bana bakarak ayakta duruyordu. Cesareti olsa bana bir şeyler anlatacağını hissettim. Hâlâ kararsızca ayakta duruyordu ki bir elinde yağlı ekmek öteki elinde sustalı çakısıyla yemeğini yiyen kocası çakının sapını şiddetle masaya vurdu ve ona küfürle karışık, kendi işine bakmasını, yerine oturmasını söyledi.

"Jenny'yi görmeyi çok isterdim," dedim, "çünkü eminim bana bu hanım hakkında bütün bildiklerini anlatırdı, onu bulmayı gerçekten de çok istiyorum – ne kadar çok istediğimi size anlatamam. Jenny çabuk döner mi? Nereye gitti?"

Kadın söylemek için büyük istek duyuyordu ama adam tekrar küfür ederek, açıktan açığa ayağına kalın postalıyla bir tekme indirdi. Söylenecekleri söyleme işini Jenny'nin kocasına bıraktı; o da inatçı bir sessizlikten sonra darmadağınık kafasını bana çevirdi.

"Böyle üst tabakadan insanların evime gelmesine pek de bayılmadığımı daha önce de söylemiştim, hanımefendi. Ben onların evlerine gitmiyorum, onların benim evime gelmeleri çok tuhaf. Ben onları ziyarete gitsem epeyce velvele kopar herhalde. Neyse, sizden bazı başkaları kadar şikâyetçi değilim ve size efendi gibi cevap vereceğim ama porsuk gibi zokayı yutmaya niyetim yok. Jenny çabuk gelir mi? Hayır, gelmez. Nerede? Londra'ya gitti."

"Dün gece mi gitti?" diye sordum.

"Dün gece mi gitti? Ha, dün gece gitti" dedi başını sertçe savurarak.

"Peki, o hanım geldiğinde burada mıydı? O hanım ona ne dedi? O hanım nereye gitti? Rica ederim, yalvarırım söyleyin," dedim, "çünkü gerçekten de çok kötü vaziyetteyim."

"Efendim konuşmama izin verirse, kimseye bir zarar vermeden..." diye ürkekçe söze başladı kadın.

"Efendin," dedi kocası üzerine basa basa bir lanet savurarak, "seni ilgilendirmeyen işlere burnunu sokarsan boynunu kıracak."

Yeni bir sessizlikten sonra, orada bulunmayan kadının kocası tekrar bana döndü ve her zamanki homurtulu bıkkınlığıyla cevap verdi.

"Hanım geldiğinde Jenny burada mıydı? Evet, buradaydı. Hanım ona ne dedi? Ne dediğini söyleyeyim. Dedi ki 'Seni ziyaret eden genç hanım hakkında konuşmak için geldiğimi hatırlıyor musun? Onun bıraktığı bir mendili almak için sana bolca para verdiğimi hatırlıyor musun?' dedi. Jenny hatırladı. Hepimiz hatırladık. O genç hanım şimdi oradaki evde miydi? Hayır, değildi. Şu işe bakın. Leydi tek başına seyahate çıkmıştı, bize tuhaf geldi, sizin oturduğunuz yerde bir saat kadar dinlenebilir miyim diye sordu. Evet dinlenebilirdi, oturdu. Sonra gitti – belki on biri yirmi geçe, belki on ikiyi; burada saatimiz filan yok, zamanı bilmeyiz. Nereye gitti? Nereye gittiğini bilmiyorum. O bir tarafa gitti, Jenny başka tarafa; birisi Londra'ya gitti, öteki tam aksi yöne. Hepsi bu. Bu adama sorun. Her şeyi gördü ve duydu. Biliyor."

Öteki adam tekrarladı, "Hepsi doğru."

"Peki, ağlıyor muydu?" diye sordum.

"Hiç" dedi birinci adam. "Ayakkabıları, elbiseleri berbattı ama ağlamıyordu – ben görmedim."

Kadın ellerini kavuşturmuş gözleri yerde, oturuyordu. Kocası onu görebilmek için sandalyesini biraz çevirmişti ve sözünü dinlememesi halinde tehdidini yerine getirmeye hazırmış gibi, çekice benzeyen elini masanın üzerinde tutuyordu.

"Karınıza hanımın nasıl göründüğünü sormama bir itirazınız var mı?" dedim.

"Konuş!" dedi adam yüksek sesle ona. "Ne dediğini duydun. Ama kısa kes."

"Kötüydü" dedi kadın. "Solgun ve bitkindi. Çok kötüydü."

"Çok konuştu mu?"

"Pek konuşmadı ama sesi çatlaktı."

Sürekli kocasına bakarak konuşuyordu.

"Halsiz miydi?" dedim. "Burada bir şey yiyip içti mi?"

"Söyle!" dedi kocası bakışına cevaben. "Söyle ama kısa kes."

"Biraz su içti, hanımefendi, Jenny ona biraz ekmekle çay getirdi ama elini bile sürmedi."

"Peki, buradan ayrıldığında..." diye soracaktım ki Jenny'nin kocası beni susturdu.

"Buradan ayrıldığında dosdoğru Kuzeye gitti, anayoldan. Bana inanmıyorsanız yolda sorun. Bu kadar yeter. Tamam artık."

Yol arkadaşıma baktım; ayağa kalmış gitmeye hazırlandığını görünce onlara yardımları için teşekkür ettim ve ben de kalktım. Bay Bucket dışarı çıkarken kadın ona dikkatlice baktı, Bay Bucket da ona baktı.

"Bayan Summerson" dedi bana hızlı hızlı yürürken. "Leydi hazretlerinin saati onlarda. Bu kesin."

"Gördünüz mü?" diye sordum.

"Görmüş kadar oldum" dedi. "Yoksa neden yok yirmi geçelerden, yok saatlerinin olmamasından söz etsin ki? Yirmi geçe! Zamanını hep öyle ince ince ölçmüyordur. Olsa olsa buçukları söyleyebilir. Ya leydi hazretleri saatini ona vermiş ya da o almış. Bence leydi hazretleri vermiştir. Ama neden versin ki? Neden versin ki?"

Hızlı hızlı ilerlerken bu soruyu kendi kendine defalarca tekrarladı; kafasında beliren bir sürü cevap arasında bir denge bulmaya çalışıyor gibiydi.

"Zamanın önemi olmasaydı," dedi Bay Bucket, "ama bu vakada en önemli şey zaman – o kadını konuşturabilirdim; ama bu vaziyette bu olasılığa güvenmemek lazım. Gözleri hep üzerinde olacaktır; onun gibi dövülmüş, tekmelenmiş, tepeden tırnağa çürükler ve yaralarla dolu zavallı bir mahlukun, kendisine kötü muamele eden kocasının tarafını tutacağını herkes bilir. Söylenmeyen bir şey var. Öteki kadını göremememiz çok kötü."

Ben de çok üzülüyordum çünkü bana karşı öyle minnettardı ki herhangi bir ricamı geri çevireceğini hiç sanmıyordum.

"Leydi hazretlerinin," dedi Bay Bucket bu konuda fikir yürüterek, "onunla Londra'ya, size bir haber yollamış olması mümkün, kocasının onun gitmesine izin vermek için saati almış olması da mümkün. Beni memnun edecek kadar açık değil ama elimizde bu var. Baronet Sir Leicester'ın parasını bu Eşkıyalara vermek pek işime gelmez, zaten şu anda bir işe yarayacağını da zannetmiyorum. Hayır! Göründüğü kadarıyla dümdüz devam edeceğiz, Bayan Summerson ve dışarıya hiç renk vermeyeceğiz!"

Hamime kısa bir not gönderebilmem için tekrar eve gittik, sonra hızlı hızlı arabaya döndük. Geldiğimizi görür görmez atları çıkartmışlardı, birkaç dakika içinde yine yoldaydık.

Gün doğarken kar yağmaya başlamıştı, şimdi de lapa lapa yağıyordu. Yağış öyle yoğun, hava öyle karanlıktı ki birkaç adım ötemizi zor görüyorduk. Çok soğuk olmasına rağmen kar taneleri tam olarak donmamıştı ve atların toynakları altında küçük deniz kabuklarıyla dolu bir kumsalda ilerliyormuşuz gibi sesler çıkararak sulu çamura dönüşüyorlardı. Atların kimi zaman ayakları kayıyor, kimi zaman bir kilometre boyunca çamura bata çıka ilerlemek zorunda kalıyorlardı, biz de biraz dinlensinler diye durmaya mecbur oluyorduk. Yolun bu ilk bölümünde atlardan biri üç kere düşmüştü, öyle titriyordu, öyle sarsılmıştı ki sürücü onun koşumlarını çıkarıp arkadan çekmek zorunda kaldı.

Ne bir şey yiyebiliyor ne de uyuyabiliyordum; bu gecikmeler ve karın hızımızı kesmesi öyle sinirimi bozuyordu ki arabadan inip yürümek için mantıksız bir istek duyuyordum. Ama yol arkadaşımın sağduyusuna boyun eğerek oturduğum yerde oturuyordum. Bütün bu süre zarfında işinden aldığı keyifle kendini diri tutan yol arkadaşım yanından geçtiğimiz her evde aşağı iniyor; daha önce hiç görmediği insanlarla eski ahbabı gibi konuşuyor; gördüğü her ateşe koşup kendini ısıtıyor; her barda, meyhanede muhabbet ediyor, bir şeyler içiyor, birileriyle el sıkışıyor; her arabacıya, tekerlekçiye, demirciye, biletçiye dostça davranıyor; yine de asla vakit kaybetmiyor, o dikkatli, ciddi yüzüyle arabadaki yerini alıyor ve "Gidelim, oğlum!" diyordu.

Bir sonraki at değiştirmemizde, üzerinde karlar birikmiş vaziyette –Saint Albans'tan beri sık sık yaptığı gibi dizlerine kadar kara batıp çıkarak– ahırdan geldi ve arabanın yanında durup bana malumat verdi.

"Moralinizi bozmayın. Buraya geldiği doğru, Bayan Summerson. Elbisesinin nasıl olduğunu artık kesinlikle biliyoruz, elbise de burada görülmüş."

"Hâlâ yaya mı?"

"Hâlâ yaya. Sanırım sözünü ettiğiniz beyefendiye gidiyor; ama

onun da kendi evinin fazlaca yakınında oturması midemi bulandırıyor."

"Ben pek bir şey bilmiyorum" dedim. "Daha yakınlarda, adını bile duymadığım birisi olabilir."

"Doğru. Ama ne yaparsanız yapın ağlamaya başlamayın, canım; kendinizi de mümkün olduğunca endişelendirmemeye çalışın. Gidelim, oğlum!"

Bütün gün sulu kar yağdı, sabah erkenden çöken yoğun sis ne seyreldi ne kalktı. Hiç öyle yol görmemiştim. Arada bir yolu kaybettiğimizden ve tarlalara ya da bataklıklara girdiğimizden korkuyordum. Ne zamandır dışarıda olduğumu düşündüğümde bana çok uzun sürmüş belirsiz bir zaman dilimi gibi geliyordu; tuhaf bir biçimde, çektiğim endişeden hiç kurtulamıyor gibiydim.

İlerledikçe yol arkadaşımın eski güvenini kaybettiğinden şüphe etmeye başladım. Yol kenarındaki insanlara karşı tavırları aynıydı ama arabadaki yerine oturduğunda çok daha karamsar görünüyordu. Uzun, usandırıcı bir süre boyunca parmağını huzursuzca dudaklarına sürdüğünü gördüm. Bize doğru gelen arabalarla vasıtaların sürücülerine önümüzden giden arabalarda nasıl yolcular gördüklerini soruyordu. Cevapları ona cesaret vermiyordu. Tekrar arabaya çıkarken rahatlamam için parmağını büküyor sonra da kaşlarını kaldırıyordu; ama "Gidelim, oğlum!" derken sesinde bir tereddüt var gibiydi.

En nihayet atları değiştirirken, elbisenin izini uzun süredir bulamadığını ve şaşırmaya başladığını söyledi. Böyle bir izin bir kaybolup bir bulunması önemli bir şey değildi; ama iz anlaşılmaz bir biçimde ortadan kaybolmuş, bir daha da görülmemişti. O yol levhalarına bakmaya ve kavşaklarda inip bazen on beş dakikaya kadar varan incelemeler yapmaya başladığı zaman içimde oluşan kuruntuları iyice ateşlemişti bu sözleri. Ama umudumu kaybetmememi söyledi çünkü bir sonraki adımda yine doğru izi bulabilirdik.

Ama bir sonraki adım da bir önceki gibi neticelendi; yeni ipucu yoktu. Orada kocaman bir han vardı, biraz ıssızdı ama rahat, sağlam bir yapıydı, büyük bir kemerin altından geçerek

içeri girdiğimizde, ben daha ne olduğunu anlayamadan han sahibi hanım ve sevimli kızları arabanın kapısına gelip, atlar hazır olana kadar inip biraz dinlenmemi rica edince reddetmenin yakışık almayacağını düşündüm. Beni üst katta sıcak bir odaya çıkartıp orada bıraktılar.

Oda evin köşesindeydi ve iki yönü birden görüyordu. Bir tarafta bir yan yola açılan ahır avlusu vardı, seyisler ıslak ve yorgun atları çamurlu arabadan çözüyorlardı; arkalarında üzerinde levhanın ağır ağır sallandığı yan yol vardı; öteki tarafta koyu renkli çam ağaçlarının arasında kaybolan başka bir yol. Ağaçların dallarında kar birikmişti, ara sıra sessizce yere dökülüyordu. Gece oluyordu ve gecenin kasveti camdan yansıyan parlak ateşle tezat oluşturuyordu. Ağaçların arasına bakıp, yağan karın örtmeye başladığı belirsiz ayak izlerini görünce, biraz önce beni karşılayan annenin kızlarının yanındaki mutlu yüzünü düşündüm, sonra da aklıma böyle bir ormanda ölmeye yatmış kendi annem geldi.

Birden yanıma koştuklarını görünce korktum ama bayılmadan önce kendimi tutmak için çok gayret sarf ettiğimi hatırlıyorum; bu da beni sonradan biraz rahatlattı. Beni ateşin yanında büyük bir kanepeye oturtup yastıklarla desteklediler; sonra o güzel han sahibi bu gece yolculuk etmemem, yatıp uyumam gerektiğini söyledi. Ama beni orada tutacaklar diye korkumdan öyle bir titremeye başladım ki çok geçmeden bu ısrarından vazgeçip yarım saatlik bir dinlenmeye razı oldu.

Çok iyi, sevecen bir kadındı. O ve üç güzel kızı etrafımda fır dönüyorlardı. Bay Bucket başka bir yerde üstünü kurutup yemeğini yerken, bana da çorba ve haşlanmış tavuk getirdiler; ama onları hayal kırıklığına uğratmak istemediğim halde, ateşin başına kurulan küçük yuvarlak masanın başına geçip bir türlü yemek yiyemiyordum. Yine de birkaç lokma ekmekle, sıcak limonlu şarap içebildim; bunlar da beni epeyce kendime getirdiği için telafi yerine geçti.

Tam yarım saatin bitiminde araba aşağıda hazırdı, beni ısınmış, dinlenmiş, alakalarıyla rahatlamış olarak aşağı indirdiler, onlara bir daha bayılmayacağıma söz verdim. Arabaya binip, hepsine

minnettarlıkla veda ettiğimde, en küçük kız –on dokuz yaşında tazecik bir kızdı ve ilk onun evleneceğini söylemişlerdi– arabanın basamağına çıkıp içeri uzandı ve beni öptü. O andan sonra onu bir daha hiç görmedim ama ne zaman aklıma gelse dostum olduğunu düşünmüşümdür.

Dışarının soğuk karanlığından bakıldığında çok parlak ve sıcak görünen, ateşin ve lambaların aydınlattığı pencereler çok geçmeden gözden kayboldu ve tekrar o vıcık vıcık karı ezmeye başladık. Çok zor ilerliyorduk; ama kederli yollar eskisinden daha kötü değildi ve sonraki menzil sadece on iki kilometre uzaktaydı. Yerinde piposunu içen yol arkadaşım –son konakladığımız handa ateşin önünde keyifli keyifli bir duman bulutuna gömülmüş olduğunu görünce yolda da içmekten çekinmemesini rica etmiştim– her zamanki gibi ihtiyatlıydı; bir barınağa ya da bir insana rastgeldiğimizde yine hızla inip biniyordu. Arabada başka lambalar olmasına rağmen pek sevdiği fenerini yakmıştı; iyi olup olmadığımı görmek için sık sık feneri bana tutuyordu. Arabanın önünde açılıp kapanabilen bir pencere vardı ama onu asla kapatmıyordum çünkü umudu kapatmak gibi geliyordu bana.

Menzile vardığımızda kaybettiğimiz izi hâlâ bulamamıştık. Atları değiştirmek için durduğumuzda endişeyle yüzüne baktım ama seyisleri seyrederken yüzünde artan karamsarlıktan hiçbir şey duymamış olduğunu anladım. Ben arkama yaslandıktan neredeyse bir saniye sonra, elinde feneriyle, bambaşka bir insan gibi, heyecanlı heyecanlı içeri baktı.

"Ne oldu?" dedim, yerimde sıçrayarak. "Burada mı?"

"Hayır, hayır. Kendini kandırma, canım. Burada kimse yok. Ama işi çözdüm."

Kristalleşmiş kar kirpiklerinde, saçlarında, elbisesinin üzerinde birikmişti. Benimle konuşmadan önce onları silkeleyip biraz soluklandı.

"Şimdi, Bayan Summerson," dedi parmağını kapıya vurarak, "yapacağım şey seni hayal kırıklığına uğratmasın. Beni tanıyorsun. Ben Müfettiş Bucket'ım, bana güvenebilirsin. Uzun yol geldik; olsun. Geriye gitmek için dört tane at bağlayın! Çabuk!"

Avluda bir koşuşturmadır gidiyordu, ahırdan koşarak gelen bir adam "geriye mi ileriye mi" diye sordu.

"Geriye! Geri! Ne dediğim belli, değil mi? Geriye."

"Geriye mi?" dedim şaşkınlıkla. "Londra'ya! Geri mi dönüyoruz?"

"Bayan Summerson," diye cevap verdi, "geri. Dosdoğru geri. Beni tanırsınız. Korkmayın. Ötekini takip edeceğim."

"Ötekini mi?" diye yineledim. "Kimi?"

"Adı Jenny'ydi değil mi? Onu izleyeceğim. Şu çifte bir altın veririm. Hadi kıpırdayın!"

"Aradığımız bu hanımı kaderine terk etmeyeceksiniz; böyle bir gecede ve o ruh haliyle onu bırakmayacaksınız, değil mi!" dedim acıyla elini tutarak.

"Haklısınız, canım, terk etmeyeceğim. Ama ötekini takip edeceğim. Elinizi çabuk tutun biraz. Önden bir atlı gönderin, sonraki duraktan da göndersinler, sonrakinden de. Canım, korkma sakın!"

Bu talimatlar ve avlunun içinde sağa sola koşturması adamları canlandırdı ve en az bu ani değişiklik kadar şaşırtıcı bir hareketlenmeye neden oldu. Bu velvele arasında bir atlı ileriki durağa talimatları iletmek için dörtnala yola çıktı ve atlarımız da büyük bir hızla bağlandı.

"Canım," dedi Bay Bucket, yerine atlayıp tekrar içeri bakarak –"biraz fazla samimi davranıyorsam kusura bakma– sakın kuruntu yapıp kendini üzme. Şimdilik başka bir şey söylemiyorum ama beni tanıyorsun, canım; değil mi?"

Ne yapacağımıza karar vermek konusunda benden çok daha başarılı olduğunu söyledim; ama bunun doğru olduğundan emin miydi? Ben kendim –üzüntüyle elini tutup kulağına fısıldadım– kendi annemi aramak için yola tek başıma devam edemez miydim?

"Canım," diye cevap verdi, "biliyorum, biliyorum, ama sana yanlış bir şey yaptırır mıyım sence? Müfettiş Bucket. Artık beni tanıyorsun, değil mi?"

Evet demekten başka ne yapabilirdim ki!

"Madem öyle, yüreğini ferah tut, nasıl Baronet Sir Leicester Dedlock'un yanındaysam, senin de yanında olacağıma güven. Şimdi, orada rahat mısın?"

"Evet, efendim!"

"Gidiyoruz öyleyse. Gidelim, çocuklar!"

Yine geldiğimiz hüzünlü yoldaydık; çamuru ve eriyen karı bir su değirmeni gibi yırtıp geçiyorduk.

LVIII. Bölüm

KARLI BİR GÜN VE GECESİ

Hâlâ terbiyesine yaraşacak şekilde atıl duran Dedlock'ların şehir malikânesi kasvetli şaşaa sokağına her zamanki görünümünü arz ediyor. Holün küçük pencerelerinde ara sıra, gün boyu gökyüzünden dökülen başka bir beyaz toza bakan pudralı kafalar görünüyor; aynı serada şeftali çiçeği, dışarıdaki dondurucu havayı bırakıp egzotik bir edayla holdeki ateşin önüne yöneliyor. Leydimizin Lincolnshire'a gittiği ama yakında döneceği söyleniyor.

Ama durdurak bilmeyen dedikodular Lincolnshire'a gitmiyor. Şehirde uçuşup, cıvıldamayı sürdürüyor. Zavallı, bahtsız Sir Leicester'ın suiistimale uğradığını söylüyor. İnsanı şoke eden türlü türlü şeyler duyuyor, evlatçığım. Beş kilometre çapındaki dünyayı neşeyle dolaşıp duruyor. Dedlock'larda bir şeyler olduğunu bilmemek yaşamamak gibi bir şey. İskelet gırtlaklı, şeftali yanaklı büyücülerden biri Sir Leicester'ın boşanmak için başvurması halinde Lordların önüne ne gibi temel meselelerin geleceğini daha şimdiden sayıp döküyor.

Mücevherci Ateş ve Kıvılcım'da ve kumaşçı Işıltı ve Parıltı'da şu an çağın mevzuu, asrın hikâyesi bu ve daha saatlerce de böyle devam edecek. Bu müesseselerin patroniçeleri, son kertede ulaşılmaz, sattıkları mamuller gibi inceden inceye ölçülü biçili oldukları halde bu yeni moda dahilinde kasanın başındayken söylemek istediklerini en sıradan işçi bile gayet iyi anlıyor. "Bizim insanımız, Bay Jones," diyor Ateş ve Kıvılcım, söz konusu işçiye, "bizim in-

sanımız, efendim, koyun – safi koyun. Göze çarpan iki üç tanesi nereye giderse ötekiler de onu takip ediyorlar. O iki üç taneye baktınız mı bütün sürünün ne menem olduğunu anlarsınız." Işıltı ve Parıltı da kendi Jones'una sosyetik tipleri nasıl tavlayacaklarını ve kendi (Işıltı ve Parıltı'nın) seçtiklerini nasıl moda yapacaklarını benzer şekilde anlatıyor. Aynı şaşmaz ilkeler doğrultusunda kitapçı Bay Sladdery (muazzam koyunların büyük çobanı) daha bu sabah "Evet efendim, Leydi Dedlock hakkında bazı duyumlar alıyorum, hatırı sayılır tanıdıklarım arasında pek revaçta, efendim. Hatırı sayılır tanıdıklarımın bir şeylerden bahsetmesi gerekiyor, efendim; bir mevzuun yayılmasını istiyorsanız adını sayabileceğim bir iki hanıma çıtlatmanız yeter. Benden getirmemi isteyebileceğiniz herhangi bir yenilik olduğunda bu hanımlara yaptığım şeyi, bu sefer Leydi Dedlock'u tanıdıkları ve belki de masumca onu biraz kıskandıkları için kendileri yaptılar. Göreceksiniz, efendim, bu mevzu hatırı sayılır tanıdıklarım arasında pek tutulacak. Bir bahis olsaydı epeyce para getirirdi. Ben diyorsam, doğru olduğuna inanın, efendim, çünkü hatırı sayılır tanıdıklarımı tahlil etmeyi ve onları bir saat gibi kurmayı iş edindim, efendim."

Bu dedikodular başkentte dolaşıyor ama Lincolnshire'a gitmiyor. Atlı Muhafızların saatine göre öğleden sonra tam beş buçukta Muhterem Bay Stables, meslektaşları arasında uzun zamandır ona büyük itibar sağlayan o eski benzetmesini gölgede bırakacak bir yenisini buluyor. Bu dâhiyane benzetme şöyle, onun ahırdaki en iyi tımarlanmış kadın olduğunu biliyormuş ama böyle aniden dörtnala kalkma hassasına sahip olduğundan haberi yokmuş. Bu söz ahır çevrelerinde anında benimseniyor.

Ziyafetlerle eğlentilerde, şeref verdiği toplantılarda, daha düne kadar gölgede bıraktığı takımyıldızlar arasında da en gözde mevzu o. Ne? Kim? Ne zaman? Nerede? Nasıl? Sevgili dostları tarafından, moda olan en kibar argoyla, en yeni sözlerle, en yeni tavırlarla, en yeni ağız yaymayla ve iyice mükemmelleşmiş kibar bir kayıtsızlıkla konuşuluyor. Bu temanın en belirgin özelliği, verdiği ilham sonucu genelde hiç konuşmayan kişilerin çıkıp bir şeyler söylemesi – gerçekten fikir beyan etmesi! William Buffy bu zekâ örneklerinden

birini, yemek yediği yerden Parlamentoya taşıyor, Parti gözlemcisi enfiye kutusuyla birlikte bu malumatı da etrafta oturan ve gitmeye yeltenen kişilere dağıtıyor, malumat öyle bir etki yaratıyor ki (peruğunun altından kulağına fısıldanan) Meclis Başkanı üç kere "İçki getirin!" diye bağırdığı halde bana mısın demiyor.

Herkesin dilinde olmasının şaşırtıcı bir yanı da Bay Sladdery'nin hatırı sayılır tanıdıkları sınırları dahilinde dolanan, ne geçmişte ne de şimdi ona dair hiçbir şey bilmeyen kimselerin de onun hakkında konuşmayı şöhretleri için kaçınılmaz görmeleri ve en yeni sözlerle, en yeni tavırlarla, en yeni ağız yaymayla ve iyice mükemmelleşmiş kibar bir kayıtsızlıkla ve kim bilir daha nelerle onu ikincielden satmaları, ikinciel belki ama daha önemsiz sistemler ve sönük yıldızlar için yine de yeni. Bu küçük satıcılar arasında edebiyattan bilimden anlayan birileri varsa, böylesi ihtişamlı koltuk değnekleriyle dolaşan zayıf hemşirelerine destek olmaları ne asil bir davranış!

Dedlock malikânesi dışında karlı gün böyle süregidiyor. Peki, içi nasıl?

Yatağında yatan Sir Leicester güçlükle ve karmakarışık da olsa biraz konuşabiliyor. Sessizlik ve istirahat tavsiye edilmiş, acısını azaltmak için de biraz afyon vermişler çünkü eski düşmanı ona karşı çok acımasız. Asla uyumuyor ama ara sıra içi geçiyor. Havanın sert olduğunu duyunca yatağını pencerenin yanına çekmelerini, başını da yağan karı görecek şekilde çevirmelerini istemiş. Bütün gün karın yağışını seyrediyor.

Evde hemen susturulan en ufak bir ses olduğunda eli anında kaleme gidiyor. Yanında oturan yaşlı kâhya ne yazacağını bildiğinden, "Bay Bucket henüz dönmedi, Sir Leicester. Gittiğinde saat çok geçti. Daha gideli çok kısa zaman oldu" diyor.

Elini çekiyor ve tekrar kara bakmaya başlıyor; baka baka kar taneleri öyle çoğalmış ve hızlanmış gibi görünüyor ki, beyaz tanelerle buz parçalarının başdöndürücü girdabı yüzünden bir an gözlerini kapamak zorunda kalıyor.

Hava aydınlanır aydınlanmaz bakmaya başlamış. Odasının onun için hazırlanması gerektiğini düşündüğünde daha saat erken. Hava çok soğuk ve nemli. Büyük ateşler yakılsın. Beklendiğini

bilsin. Lütfen siz bizzat ilgilenin. Bu isteğini tahtasına yazıyor ve Bayan Rouncewell kurşun gibi bir yürekle bu talimata uyuyor.

"Çünkü, George," diyor yaşlı hanım aşağıda onu bekleyen oğluna, "Leydimin bir daha asla bu eve adım atamayacağından korkuyorum."

"Bu kötü bir önsezi, anne."

"Hatta Chesney Wold'a da, canım."

"Bu daha da kötü. Ama neden anne?"

"Dün leydimi gördüğümde, George, Hayalet Yolu'ndaki ayak sesi onu yemiş bitirmiş gibi geldi bana."

"Yapma! Eski hikâyelerle kendini korkutma, anne."

"Korkutmuyorum, canım. Korkutmuyorum. Bu aileye girdim gireli altmış yıldır o ayak sesini duyarım ama daha önce hiç korkmamıştım. Ama artık dağılıyor, canım; büyük Dedlock ailesi dağılıyor."

"Umarım öyle olmaz, anne."

"Hastalığında ve kötü gününde Sir Leicester'ın yanında olabilecek kadar uzun yaşadığıma seviniyorum çünkü benim yerimde olabilecek herkesten daha fazla ona faydam dokunduğunu ve onu rahatlattığımı biliyorum. Ama Hayalet Yolu'ndaki o ayak sesi leydimi yiyip bitirecek, George; onun çok arkasındaydı ama artık ona yetişip, onu geçecek."

"Ben de tekrar, umarım öyle olmaz diyorum, canım anneciğim."

"Ben de George" dedi yaşlı hanım başını sallayıp, kavuşturduğu ellerini açarak. "Ama korktuğum başımıza gelirse ve ona söylemek gerekirse, kim söyleyecek!"

"Bu Leydi Dedlock'un odası mı?"

"Leydimin odası, gittiğinden beri el değmedi."

"Şimdi," diyor süvari etrafına bakıp alçak sesle konuşarak, "neden öyle bir hisse kapıldığını anlıyorum, anne. Odalar, içlerinde görmeye alıştığın birine göre döşenmişlerse o insan uzakta olduğunda ve üzerinde bir gölge olduğunda (hele böyle ne halde olduğu bilinmediğinde) korkunç bir hal alıyorlar."

Pek de haksız değil. Bütün ayrılıklar o nihai son ayrılığı haber verdiğine göre –aşina olduğumuz birinden yoksun kalan boş

odalar, sizin ya da benim odamın günün birinde nasıl görüneceğini matemle fısıldıyorlar. Leydimizin makamı, bu terk edilmiş ve kasvetli haliyle bomboş görünüyor; Bay Bucket'ın bir gece önce gizli ikramiyesini aldığı içerideki odada elbiselerin, takıların, hatta bunlar vücudunun bir parçasına dönüştüğünde onu yansıtmaya alışık aynaların terk edilmiş, sahipsiz bir havası var. Kış gününün karanlık ve soğuk havası, bu ısısız odalarda, o havayı güçlükle dışarıda tutabilen bir kulübeden çok daha soğuk ve karanlık; hizmetkârların şöminelerde harlı ateşler yakmalarına, kanepelerle sandalyeleri, kızıl ışığı odanın en uzak köşelerine bile sızdıran cam paravanların önüne koymalarına rağmen odalarda hiçbir ışığın nüfuz edemeyeceği ağır bir bulut var.

Yaşlı kâhyayla oğlu hazırlıklar tamamlanana kadar orada kalıyorlar, sonra kâhya yukarıya dönüyor. Bu esnada Bayan Rouncewell'in yerini Volumnia almış; ama Bath'dekilerin gözünü gönlünü açmak için takılan inci gerdanlıkla sürülen ruj, bu koşullar altında felçli adama pek de iç açıcı gelmiyor. Olup biteni bilmesi beklenmeyen (gerçekten de bilmeyen) Volumnia bu konuda fikir yürütmenin tehlikeli bir şey olacağını hissetmiş; bunların yerine sıkıntıdan çarşafları düzeltiyor, itinayla parmaklarının ucunda odada dolanıyor, akrabasının gözlerine ihtiyatla bakıyor ve kendi kendine bıkkınlıkla "Uyumuş" diye fısıldıyor. Bu hoppaca sözünü boşa çıkaran Sir Leicester öfkeyle tahtaya "Uyumadım" yazıyor.

Bunun üzerine yatağın yanındaki sandalyeyi yaşlı, hoş kâhyaya bırakan Volumnia, merhametle içini çekerek biraz uzaktaki bir masaya oturuyor. Sir Leicester'ın gözü karda, kulağı geri dönmesini beklediği ayak seslerinde. Başka bir dünyaya çağrılan bir Dedlock'a eşlik etmek için eski resim çerçevesinden çıkıp gelmiş gibi görünen yaşlı hizmetkârının kulaklarında ise sessizlik kendi sözlerinin yankılarıyla yüklü, "Ona kim söyleyecek!"

Bu sabah uşağı ona biraz çekidüzen vermiş; koşulların izin verdiği ölçüde derli toplu. Yastıklarla desteklenmiş, kır saçları her zamanki gibi taranmış, yatak takımlarına hoş bir hava verilmiş, üzerine doğru düzgün bir robdöşambr giydirilmiş. Gözlüğüyle saati hemen elinin altında. Olabildiğince az müteessir, olabildi-

ğince eskisi gibi görünmesi –belki kendi gururundan da ziyade karısı için– çok gerekli. Kadınların çenesi durmaz, Volumnia da bir Dedlock olmasına rağmen istisna değil. Onu orada tutmasının nedeni, kuşkusuz başka bir yerlerde ileri geri konuşmasını engellemek. Çok hasta ama bu zihin ve vücut rahatsızlığına büyük cesaretle karşı koyuyor.

Sıkıntı canavarına yakalanma tehlikesine düşmeden uzun süre sessiz kalmayı sürdüremeyen o hayat dolu kızlardan olan latif Volumnia, çok geçmeden bu canavarın yaklaştığını gizleyemediği bir dizi esnemeyle belli ediyor. Bu esnemeleri konuşma harici bir yöntemle bastırması mümkün olmayınca Bayan Rouncewell'e oğluyla ilgili iltifatlarda bulunuyor; gerçekten de gördüğü en düzgün yapılı insanlardan biri olduğunu ve adı neydi, hani şu Waterloo'da öldürülen –ay ona bayılır– o tatlı mahluk – hani şu muhafız, işte tıpkı ona benzediğini söylüyor.

Sir Leicester bu sitayişi öyle şaşkınlıkla dinliyor ve etrafına öyle merakla bakıyor ki Bayan Rouncewell bir açıklama yapma ihtiyacı hissediyor.

"Bayan Dedlock büyük oğlumdan söz etmiyor, Sir Leicester, küçüğü kastediyor. Onu buldum. Eve döndü."

Sir Leicester sert bir bağırışla sessizliği bozuyor. "George mu? Oğlunuz George, geri mi döndü, Bayan Rouncewell?"

Yaşlı kâhya gözlerini siliyor. "Tanrıya şükür. Evet, Sir Leicester."

Kayıp birinin bulunması, onca zamandır uzaklarda olan birinin geri dönmesi umutlarını mı güçlendiriyor? "Aldığım bu yardımla onu biraz daha emniyetle yâd edebilirim; bu vakadaki senelere karşılık, onun vakasında daha saatler oldu" diye mi düşünüyor?

Ricalar boşuna; konuşmakta kararlı, konuşuyor da. Karma-karışık seslerden ibaret bir konuşma ama yine de anlaşılabiliyor.

"Bana neden söylemediniz, Bayan Rouncewell?"

"Daha dün oldu, Sir Leicester, bu tip şeylerden söz edilebilecek kadar iyi olduğunuzdan emin değildim."

Dahası, şen Volumnia o küçük çığlığıyla onun Bayan Rouncewell'in oğlu olduğunun zaten kimseye söylenmediğini, kendisine de söylenmediğini hatırlıyor. Ama Bayan Rouncewell,

önlüğünü şişirmeye yetecek bir içtenlikle, kendini biraz daha iyi hissettiğinde bunu Sir Leicester'a elbette söyleyeceğini ifade ediyor.

"Oğlunuz George nerede, Bayan Rouncewell?" diye soruyor Sir Leicester.

Bayan Rouncewell, onun doktorların talimatlarına uymamasından telaşlanarak Londra'da diye cevap veriyor.

"Londra'nın neresinde?"

Bayan Rouncewell onun evde olduğunu itiraf etmek zorunda kalıyor.

"Onu buraya, odama getirin. Hemen getirin."

Yaşlı hanımın gidip oğlunu aramaktan başka yapabileceği bir şey yok. Sir Leicester, takati elverdiğince, onu kabul etmek için biraz toparlanıyor. Bunun ardından tekrar yağan kara bakıyor ve geri dönmesini beklediği ayak seslerine kulak kabartıyor. Sokaktan fazla ses gelmesin diye aşağıya epeyce saman serpiştirilmiş, belki de o tekerleklerin sesini duymadan kapının önüne kadar gelmiştir.

Bu yeni ve küçük sürprizi unutmuş gibi öylece yatarken kâhya süvari oğluyla birlikte dönüyor. Bay George usulca yatağın yanına yanaşıyor, selam veriyor, göğsünü geriyor ve kendinden duyduğu o samimi utançla kıpkırmızı kesilerek duruyor.

"Aman Tanrım, bu gerçekten de George Rouncewell!" diye bağırıyor Sir Leicester. "Beni hatırlıyor musun, George?"

Süvarinin onun ne dediğini anlamak için yüzüne bakması ve sesleri birbirinden ayırması gerekiyor; ama bu çabası ve annesinden aldığı yardımın ardından cevap veriyor:

"Sizi hatırlamamak için çok zayıf bir hafızaya sahip olmak lazım, Sir Leicester."

"Sana bakınca, George Rouncewell," diyor Sir Leicester zorlukla, "Chesney Wold'daki o delikanlıyı görüyorum –onu iyi hatırlıyorum– çok iyi."

Gözleri yaşarana kadar süvariye bakıyor sonra başını yine kara çeviriyor.

"Kusura bakmayın, Sir Leicester," diyor süvari, "ama sizi kaldırmama izin verir miydiniz acaba? Sizi biraz kaldırsam daha rahat yatarsınız, Sir Leicester."

"Eğer istersen, George Rouncewell; bana bu iyiliği yaparsan sevinirim."

Süvari onu bir çocuk gibi kollarına alıp kolayca kaldırıyor ve yüzünü daha kolay pencereye çevirebileceği şekilde oturtuyor. "Teşekkür ederim. Annenin düşünceliliğini almışsın," diyor Sir Leicester, "üzerine de kendi kuvvetin var. Teşekkür ederim."

Eliyle gitmemesini işaret ediyor. George konuşulmayı bekleyerek sessizce yatağın yanında duruyor.

"Neden kimse seni bilmesin istiyorsun?" Sir Leicester'ın bu soruyu sorması epeyce zaman alıyor.

"Doğrusu övünülecek pek fazla şeyim yok, Sir Leicester ve –siz bu vaziyette olmasaydınız yine de yanınıza gelmek istemezdim– umarım bir an önce düzelirsiniz – yine de pek kimse beni bilsin istemiyorum. Tahmin edilmesi pek zor olmayan, burada söylenmesi uygun kaçmayacak, pek lehime olmayan açıklamalar yapmam gerekiyor. Çeşitli konularda fikirler değişse de, Sir Leicester, sanırım övünülecek pek bir şeyim olmadığı konusunda herkes hemfikir olacaktır."

"Ama askerlik yaptın," diyor Sir Leicester, "hem de sadık bir askerdin."

George asker selamı veriyor. "O iş başka, Sir Leicester, silah altındayken vazifemi yerine getirdim, bundan daha azını yapamazdım."

"Beni," diyor gözleri sürekli ona yönelen Sir Leicester, "hiç iyi bulmadın, George Rouncewell."

"Bu durumu hem duymaktan hem de görmekten büyük üzüntü duydum, Sir Leicester."

"Ona şüphem yok. Ama o eski hastalığıma ek olarak ani ve kötü bir kriz geçirdim. Bu şey..." eliyle bir tarafını işaret etmeye çalışıyor, "öldürdü ve..." elini dudaklarına götürüyor "zorlaştırdı."

George anlayışlı ve merhametli bir bakışla tekrar başını eğiyor. İkisinin de genç oldukları (süvari ondan küçüktü) ve Chesney Wold'da böyle birbirlerine baktıkları zamanlar gözlerinin önüne geliyor ve ikisini de duygulandırıyor.

Sessizliğe gömülmeden önce aklına gelen bir şeyi kendince söylemek için büyük arzu duyduğu belli olan Sir Leicester yastıkların

arasında biraz doğrulmaya çalışıyor. Bu hareketini gören George onu yeniden kaldırıyor ve istediği gibi yerleştiriyor. "Teşekkür ederim, George. Kendimden bir parça gibisin. Chesney Wold'da genelde benim yedek tüfeğimi taşırdın, George. Bu yabancı koşullarda bana tanıdık geliyorsun, hem de çok." George onu kaldırdığında sağlam kolunu omzuna atan Sir Leicester bu sözleri söylerken elini çok yavaş çekiyor.

"Tam diyecektim ki," diye devam ediyor konuşmaya, "bu krizle ilgili diyecektim ki, ne yazık ki leydimle aramızdaki bir yanlış anlamaya denk geldi. Aramızda bir münakaşa çıktığını kastetmiyorum (çünkü çıkmadı) ama sadece bizim için önemi olan bazı şeyler hakkında bir yanlış anlama oldu ve bu beni leydimin yarenliğinden kısa süreliğine mahrum etti. Bir seyahate çıkmayı gerekli gördü – eminim yakında döner. Volumnia, söylediklerim yeterince anlaşılıyor mu? Kelimelerin telaffuzuna pek hâkim değilim."

Volumnia onu gayet iyi anlıyor; aslında bir dakika öncekine nazaran konuşması çok daha rahat anlaşılıyor. Bunu yaparken gösterdiği gayret yüzündeki endişeli ve yorgun ifadede kendini belli ediyor. Sadece iradesinin gücü böyle konuşabilmesini sağlıyor.

"Bu yüzden, Volumnia, senin yanında... ve dürüstlüğüyle sadakatine kimsenin söz söyleyemeyeceği eski hizmetlim ve dostum Bayan Rouncewell'in yanında... ve atalarımın evi Chesney Wold'daki gençliğimin tanıdık bir hatırası gibi geri gelen oğlu George'un yanında... kötüye gitmem halinde, iyileşememem halinde, hem konuşma hem yazma gücümü kaybetmem halinde, gerçi daha iyi şeyler ümit ediyorum ama..."

Yaşlı kâhya sessizce ağlıyor; Volumnia yanakları al al büyük heyecan içerisinde; süvari kollarını kavuşturmuş, başını hafifçe eğmiş, saygıyla dinliyor.

"Bu yüzden Leydi Dedlock'la aramızda hiçbir şeyin değişmediğini söylemek –Volumnia bilhassa senden başlayarak– hepinizi şahitliğe davet etmek istiyorum. Ondan en ufak bir şikâyetim bile yok. Ona hep çok kuvvetli bir sevgi duydum, bunda en ufak bir azalma yok. Bunu hem ona hem de herkese söyleyin. Daha azını söylerseniz bana kasten vefasızlık yapmış olursunuz."

Volumnia titreyerek onun talimatlarını harfiyen yerine getireceğini söylüyor.

"Leydim öyle yüksek bir mevkide, öyle güzel, öyle hünerli, etrafındaki pek çok kimseye nazaran öyle üstün ki ona garez besleyen düşmanlarının olmaması mümkün değildir sanırım. Nasıl ben size söylüyorsam siz de onlara söyleyin ki aklım, hafızam ve idrakim yerinde olarak onun lehine yaptığım hiçbir düzenlemeyi geri almıyorum. Ona sağladığım hiçbir olanaktan onu mahrum etmiyorum. Onunla aramızda hiçbir şey değişmedi, onun mutluluğu ve menfaati için yaptığım hiçbir fiili lağvetmiyorum – ki böyle bir temayülüm olsa gördüğünüz gibi bunları yapabilecek gücüm var."

Bu resmi konuşma tarzı başka zaman olsa biraz gülünç gelebilir ama bu sefer ciddi ve etkileyici. Asil samimiyeti, sadakati, tam bir şövalye ruhuyla onu koruması, onun uğruna kendine yapılan haksızlığı ve gururunu cömertçe hiçe sayması, en basitinden şerefli, dürüst ve insanca. En sıradan tamircide bile böylesi ışıltılı niteliklerin altından kıymetsiz bir şey çıkamaz, en asil beyefendi de öyle. Bu açıdan bakıldığında ikisi de çok yüce gönüllü, ikisi de yükseliyor, toprağın iki çocuğu da aynı şekilde parlıyor.

Bu gayretinden bitkin düşerek başını yastıklara dayıyor ve gözlerini kapatıyor; ama sadece bir dakika; sonra tekrar havayı gözlemeye ve boğuk seslere dikkat kesilmeye devam ediyor. Bazı küçük hizmetlerin görülmesi ve bunların kabullenilişindeki memnuniyet yüzünden süvari onun için gerekli bir hal alıyor. Bu durum açıktan açığa söylenmese de kendini belli ediyor. Süvari onun görüş alanından çıkmak için bir iki adım geri atıyor ve annesinin sandalyesinin biraz arkasında tetikte bekliyor.

Artık gün sona ermek üzere. Sis ve sulu kar daha karanlık, ateş odanın duvarları ve mobilyaları üzerinde daha canlı parlıyor. Kasvet koyulaşıyor; parlak havagazı sokaklarda peydahlanıyor; yerlerini korumakta ısrarlı üç beş yağ kandili, yarı donmuş yarı erimiş hayat kaynakları üzerinde sudan çıkmış balık gibi çırpınarak titreşiyor – ki balıklarla çok da alakasız sayılmazlar. Günboyu samanların üzerine arabalarıyla yanaşıp, "hal hatır sormak için" zilin kordonunu çekmiş olanlar evlerine dönmeye, giyinmeye, yemek

yemeye ve daha önce sözü geçen bütün son moda yöntemlerle sevgili dostlarını konuşmaya başlıyorlar.

Şimdi Sir Leicester kötüleşiyor; huzursuz, rahatsız, büyük ağrısı var. Her zaman itiraza müsait bir şeyler yapmaya yazgılı Volumnia'dan yaktığı mumu söndürmesi isteniyor çünkü henüz yeterince karanlık değil. Ama aslında çok karanlık; bütün gece nasıl karanlık olacaksa o kadar karanlık. Bir süre sonra tekrar teşebbüs ediyor. Hayır! Söndür. Daha yeterince karanlık değil.

Daha o kadar da geç olmadığına kendini kandırmaya çalıştığını ilkin yaşlı kâhyası anlıyor.

"Sevgili Sir Leicester, muhterem efendim," diye fısıldıyor usulca, "sizin iyiliğiniz için ve kendi vafizem icabı, burada bu ıssız karanlıkta, gözleyip bekleyerek, dakikaları sayarak yatmamanızı rica etmek cüretinde bulunacağım. İzin verin perdeleri çekip mumları yakayım ve sizi biraz daha rahat ettirecek bir şeyler yapayım. Ne olursa olsun kilise çanları saati çalacak, Sir Leicester, ne olursa olsun gece geçip gidecek. Leydim de gelecek."

"Biliyorum, Bayan Rouncewell, ama çok güçsüzüm – gideli o kadar uzun zaman oldu ki."

"O kadar da uzun değil, Sir Leicester. Daha yirmi dört saat olmadı."

"Ama yine de uzun zaman oldu. Ah, çok uzun zaman!"

Kâhyanın yüreğini paralayan bir iniltiyle söylüyor bunu.

Üzerine çıplak ışıkları tutmanın zamanı olmadığını biliyor; gözyaşlarının kendisi tarafından bile görülemeyecek kadar kutsal olduğunu biliyor. Bu yüzden tek kelime etmeden bir müddet daha karanlıkta oturuyor; sonra usulca etrafta gezinmeye başlıyor; önce ateşi karıştırıyor, sonra pencereden bakıyor. En nihayet Sir Leicester tekrar kendine hâkim olarak ona "Haklısınız, Bayan Rouncewell, itiraf etmek durumu daha da kötüleştirmez. Vakit geç oldu, daha gelmediler. Odayı aydınlatın!" Oda aydınlanıp, hava durumu dışarıda bırakıldığında geriye sadece dinlemek kalıyor.

Ama kederli ve hasta olmasına rağmen, Leydi Dedlock'un odasındaki ateşleri canlı tutmaktan ve onu karşılamak için her şeyi hazırlamaktan söz edildiğinde biraz kendine geldiğini fark

ediyorlar. Bunlar yalandan da olsa onun beklendiğini işitmek Sir Leicester'ın umudunu diri tutuyor.

Gece yarısı oluyor, onunla birlikte yine aynı boşluk. Sokaklarda arabalar az, o civarlarda gece yarısı başka ses duyulmuyor, o buz gibi sokağa sapacak kadar sarhoş olmuş birisi naralar ata ata aşağıdan geçmediği müddetçe bir ses duymak imkânsız. Bu karlı gece öyle sakin ki o derin sessizliğe kulak kabartmak, zifiri karanlığa bakmaya benziyor. Çok uzaklardan bir ses duyulsa bile zayıf bir ışık gibi o kasvetin içinde sönüp gidiyor ve ortam eskisinden daha da ağırlaşıyor.

Hizmetkârlar yatmaya gönderiliyor (pek de isteksiz değiller çünkü bir gece önce sabaha kadar ayaktaydılar) ve sadece Bayan Rouncewell'le George Sir Leicester'ın odasında nöbete kalıyor. Gece uyuntu uyuntu ayaklarını sürürken –daha doğrusu saat ikiyle üç arasında hepten durmuş gibi görünürken– artık göremediği havanın nasıl olduğunu öğrenmek için zaptedilemez bir arzu duyuyor. Bunun üzerine, leydinin dairesine gösterilen özeni denetlemek için her yarım saatte bir devriye gezen George rotasını biraz daha uzatıyor, hol kapısına kadar gidiyor, etrafına bakıyor ve dünyanın en kötü gecesi hakkında olabildiğince iyi bir rapor getiriyor; oysa sulu kar hâlâ yağmakta, evlerin taş girişlerinde bile bilek boyu buzlu çamur var.

Oymalarla yaldızların bitiminden sonra ikinci dönemeçteki kuytu bir sahanlığa açılan (Sir Leicester Dedlock'un korkunç başarısız, bu kabahati yüzünden de sürgün edilmiş, gündüzleri tufan öncesi çay çalıları gibi kurumuş bitkilerle dolu bir avluya nezaret eden portresinin de bulunduğu) tam kuzenlere yaraşır odasında Volumnia türlü türlü korkulara kapılıyor. Bu korkular arasında kendini önemle hissettiren bir tanesi de muhtemelen Sir Leicester'a kendi deyimiyle "bir şey olması" halinde küçük gelirinin başına neler geleceği. Burada kullanıldığı şekliyle bir şeyin sadece bir manası var; o da bilinen dünyada bir baronetin görüp görebileceği son şey.

Bu korkular yüzünden Volumnia kendi odasında ne yatağa yatabiliyor ne de ateşin yanında oturabiliyor, o latif başına kocaman bir şal dolayıp, o latif vücuduna da örtüler sarmalayarak

malikânede bir hayalet gibi geziniyor; bilhassa da henüz dönmemiş o şahıs için hazırlanmış sıcak, konforlu odalara dadanıyor. Böylesi bir durumda yalnız hareket etmek akla bile getirilemeyeceği için Volumnia'ya hizmetçisi eşlik ediyor; sırf bu yüzden yatağından kaldırılmış, tir tir titreyen, gayet uykulu ve senede en azından on bin dolar eden birine hizmetçilik etmeyi aklına koymuşken koşullar icabı bir kuzenin yanına girmeye mahkûm oluşuna daima kederlenen kadının yüzünde pek de tatlı bir ifade yok.

Ama süvarinin bu odalara yaptığı düzenli ziyaretler hem hanım hem de hizmetçisi için gecenin bu saatlerinde onları gayet makbul kılan bir muhafaza ve muhabbet teminatı. Ne zaman yaklaştığını duysalar onu karşılamak için hemen üstlerini başlarını düzeltiyorlar; başka zamanlarda saatlerini kısa umursamazlık ve konuşma parçalarına bölüyorlar; Bayan Dedlock'un ayaklarını şöminenin paravanına dayamış otururken ateşe düşmekten son anda zekavet hamisi hizmetçi tarafından (ne yazık ki) kurtarılıp kurtarılmadığı türünden konuları biraz da huysuzlukla konuşuyorlar.

"Sir Leicester şimdi nasıl?" diye soruyor Volumnia, başındaki şalı düzelterek.

"Sir Leicester'ın durumunda bir değişiklik yok, hanımefendi. Morali çok bozuk ve hasta, hatta ara sıra biraz sayıklıyor."

"Beni sordu mu?" diye soruyor Volumnia şefkatle.

"Sordu desem yalan olur, hanımefendi. Yani ben duymadım."

"Gerçekten de çok esef verici bir durum, Bay George."

"Gerçekten de öyle, hanımefendi. Yatsanız daha iyi olmaz mı?"

"Yatsanız çok daha iyi olur, Bayan Dedlock" diye tekrar ediyor hizmetçi, aksi bir sesle.

Ama Volumnia Hayır! diyor Hayır! Ona ihtiyaç olabilir, hemen gelmesi istenebilir. "Bir şey olacak olursa" o da hazır bulunmazsa kendini asla bağışlayamaz. Hizmetçinin neden (Sir Leicester'ın odasına daha yakın olan) kendi odasında değil de burada beklediği yolunda tartışmaya açtığı soruya hiç cevap vermiyor; sadece inatla burada kalacağını belirtiyor. Dahası Volumnia "bir gözünü bile kapatmamakla" övünüyor –sanki yirmi otuz gözü varmış gibi– gerçi bu beyanatı son beş dakikada iki gözünü şüpheye yer

bırakmayacak şekilde açmış olmasıyla çelişiyor.

Ama saat dörde gelip, aynı boşluk devam edince sadakati onu terk etmeye ya da belki daha güçlenmeye başlıyor; çünkü ertesi gün kendisinden pek çok şey beklenebileceğini, bu yüzden de hazır olmayı görevi addettiğini söylüyor; yani orada kalmayı çok istemesine rağmen büyük bir fedakârlıkla oradan ayrılması icap ediyor. Bu yüzden de süvari tekrar gelip de "Yatsanız daha iyi olmaz mı, Bayan Dedlock?" dediğinde, hizmetçi de her zamankinden daha aksi "Yatsanız çok daha iyi olur, Bayan Dedlock!" diye çıkıştığında uysalca ayağa kalkıyor ve "Nasıl biliyorsanız öyle yapın!" diyor.

Bay George kuşkusuz ona kuzenlere yaraşır odasının kapısına kadar eşlik etmenin iyi olacağını biliyor, hizmetçi de kuşkusuz onu fazla teşrifata girişmeden yatağa postalamanın iyi olacağını biliyor. Söz konusu adımlar bu şekilde atılıyor; artık süvari devriye gezerken tek başına.

Havada hiçbir düzelme yok. Revaktan, dam korkuluğundan, saçaklardan, her çıkıntı, direk ve sütundan eriyen kar damlıyor. Sanki sığınmak ister gibi büyük kapının üst sövesine, altına, pencerelerin köşelerine, her türlü kuytu oyuğa sokulmuş; orada tükenip yok oluyor. Hâlâ kar yağıyor; çatının, çatı pencerelerinin üzerinde; hatta oradan sızıp Hayalet Yolu'ndaki ayak sesi gibi tekdüze aşağıdaki taş zemine düşüyor, şıp şıp şıp.

Chesney Wold'dan sonra ona pek de yabancı gelmeyen büyük evin ıssız ihtişamıyla hatıraları canlanan George üst katlara çıkıyor ve mumu bir kol boyu mesafede tutarak bellibaşlı odaları geziyor. Son birkaç haftadır talihinin nasıl karmaşık değişiklikler geçirdiğini, kırda geçen çocukluğunu, aradaki o geniş boşluğun üzerinden hayatının iki döneminin nasıl garip bir biçimde birbirine kavuştuğunu düşünüyor; imgesi zihninde tazeliğini koruyan cinayete kurban gitmiş adamı; bu odalarda ortadan kaybolan, yakın zamandaki mevcudiyetinin izleri hâlâ bu odalarda bulunan hanımı; üst kattaki evin efendisini, "Ona kim söyleyecek?" sorusunu sordurtan kötü sezgiyi düşünüyor, oraya buraya bakıyor ve cesaretini toplayarak yanına gidip, eliyle dokunması, hayal olduğunu ispatlaması gerekecek herhangi bir şey görebileceğini aklından

geçiriyor. Ama tekrar büyük merdiveni çıkarken her yer bomboş; aşağıdaki ve yukarıdaki karanlık gibi bomboş, iç sıkan sessizlik gibi bomboş.

"Hâlâ her şey hazır bekliyor mu, George Rouncewell?"

"Her şey yerli yerinde, Sir Leicester."

"Hiç haber yok mu?"

Süvari başını sallıyor.

"Gözden kaçmış olabilecek bir mektup yok mu?"

Ama öyle bir umut olmadığını biliyor ve cevap beklemeden başını yastığa dayıyor.

Birkaç saat önce söylediği gibi kendisine pek aşina gelen George Rouncewell, boş karlı gecenin geri kalan uzun saatlerinde onu daha rahat ettirecek pozisyonlara sokuyor ve aynı aşinalıkla onun dile getirmediği isteğini yerine getiriyor, günün daha ilk ışıklarıyla mumu söndürüp perdeleri açıyor. Gün hayalet gibi geliyor. Soğuk, renksiz, silik, "Beni gözleyenler bakın size ne getiriyorum! Ona kim söyleyecek!" diye bağırır gibi ölgün bir ikaz aydınlığı katıyor önüne.

LIX. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Kırları geride bırakıp Londra'nın kenar mahallelerine vardığımızda saat sabahın üçüydü. Gündüz gittiğimiz yollar dönerken çok daha kötü vaziyetteydi, o zamandan beri kar bir yandan yağmış bir yandan erimişti ama yol arkadaşımın enerjisi bir an olsun azalmamıştı. İlerlememizde neredeyse atlar kadar yardımı olmuş, hatta çoğunlukla onların bile yardımına koşmuştu. Atlar tepeleri tırmanırken yarı yolda bitkin düşüp durmuşlar, hızla akan derelerden geçmişler, kayıp düşmüşler, yularlarına dolanmışlardı; ama yol arkadaşım ve onun küçük feneri hep hazır ve nazırdı, mesele halledildiğinde o serinkanlı "Gidelim, çocuklar!" nidasını sesinin tonunda en ufak değişiklik olmaksızın tekrarlıyordu.

Geri dönüş yolculuğumuzu yönlendirişindeki kararlılık ve güveni anlayamamıştım. Londra'nın birkaç kilometre yakınına gelene kadar ne oyalanmış ne de soru sormak için durmuştu. Ondan sonra da sağda solda üç beş kelime ona yetmişti; böylece sabah üçle dört arası Islington'a geldik.

Annemi her geçen dakika daha da geride bırakmanın bana verdiği gerilim ve endişe üzerinde durmayacağım. Sanırım onun haklı olduğuna, bu kadının izini sürmekte geçerli bir nedeni olduğuna dair kuvvetli bir ümidim vardı ama bütün seyahat boyunca bunu sorgulayarak kendime işkence etmiştim. Onu bulduktan sonra ne yapacağımız, bu zaman kaybını nasıl telafi edeceğimiz aklımdan kolay kolay çıkaramadığım sorulardı; bunlara kafa yormaktan bitap düşmüştüm ki birden durduk.

Büyük bir caddede bir araba durağının önünde durmuştuk. Yol arkadaşım, adeta arabanın kendisi gibi sokaklarda sürüklenmişçesine çamura bulanmış iki sürücümüzün paralarını ödedi; onlara arabayı nereye götürecekleri konusunda kısa talimatlar verdikten sonra beni alıp daha küçük başka bir arabaya geçirdi.

"Ah, canım!" dedi bu işi yaparken. "Ne kadar ıslanmışsın!"

Hiç farkında değildim. Ama eriyen kar arabanın içine sızmıştı; düşen bir atı kaldırmak gerektiğinde de bir iki kere aşağı inmiştim; elbisem suyu çekmişti. Bunun hiç önemli olmadığına onu ikna etmeye çalıştım ama onu tanıyan sürücü itirazlarımı dinlemeyip ahıra koştu ve bir kucak temiz saman getirdi. Samanları üzerime serptiler, bu beni ısıtıp rahatlattı.

"Şimdi, canım," dedi Bay Bucket kapımı kapattıktan sonra pencereden başını uzatarak, "bu kadını takip edeceğiz. Biraz zaman alabilir ama sen kendini üzme. Bu işi yapmamı gerektiren bir sebep olduğunu biliyorsun, değil mi?"

Ne gibi bir sebep olduğunu pek düşünemiyordum – hele ne kadar kısa bir süre sonra bu sebebi daha iyi anlayacağım hiç aklıma gelmiyordu ama ona güvendiğimi söyledim.

"Bak burada haklısın, yavrum" dedi. "Sana bir şey diyeyim! Seni tanıdıktan sonra sana karşı beslediğim güvenin yarısını bana beslesen yeter. Tanrım! Hiç mesele çıkartmadın. Yatağından kaldırıldığın andan beri sergilediğin davranışları sergileyen tek bir kadın bile görmedim, hem de toplumun hiçbir kesiminden – yüksek kesimlerden de pek çoklarını görmüşlüğüm vardır. Tam bir örneksin," dedi Bay Bucket içtenlikle; "tam bir örneksin."

Ona mani olmadığım için çok mutlu olduğumu söyledim ve bundan sonra da olmamayı ümit ettiğimi belirttim.

"Canım," dedi, "genç bir hanım cesur olduğu ölçüde uysal, uysal olduğu ölçüde de cesursa ben artık daha fazlasını aramam. O zaman tam bir Kraliçe olur, sen kendin de öylesin."

Bu cesaret verici sözlerle –o yalnız ve endişeli anımda bana gerçekten cesaret vermişti– arabanın önüne geçti ve tekrar hareket ettik. Nereye gittiğimizi ne o zaman biliyordum ne de şimdi biliyorum ama Londra'nın en dar ve çirkin yollarında ilerliyor

gibiydik. Ne zaman sürücüye yolu tarif ettiğini duysam böylesi sokakların daha da derinlerine batmaya kendimi hazırlıyordum, nitekim öyle de oluyordu.

Bazen daha geniş bir sokağa çıkıyor ya da ötekilerinden daha büyük, ışıklı bir binaya tesadüf ediyorduk. O zaman seyahatimize başladığımız sırada girdiğimiz karakola benzeyen bu binanın önünde duruyorduk ve onun başkalarıyla kafa kafaya verip bir şeyler konuştuğunu görüyordum. Bazen bir kemerin yanında ya da bir sokak köşesinde iniyor, esrarlı bir biçimde küçük fenerinin ışığını sallıyordu. Buna çeşitli karanlık köşelerden, böcekler gibi benzer ışıklar akın ediyor, yine fikir teatisinde bulunuluyordu. Zamanla araştırmamızı daha dar ve kolay sınırlar içinde sürdürmeye başladık. Artık nöbetteki tek bir polis memuru Bay Bucket'ın bilmek istediği şeyi söyleyebiliyor ve ona nereye gideceğini gösterebiliyordu. En sonunda bu adamlardan biriyle arasında biraz uzunca bir konuşma cereyan etti, zaman zaman başını belli bir şekilde sallamasından bu konuşmanın onu tatmin ettiğini çıkarttım. Konuşması bittiğinde gayet telaşlı ve ihtiyatlı bir halde yanıma geldi.

"Şimdi, Bayan Summerson," dedi bana, "ne olursa olsun paniğe kapılmayacağınızı biliyorum. Size sadece bu kişiyi bulduğumuzu ikaz edeceğim, kim bilir belki bana bir faydanız dokunabilir. Böyle bir ricada bulunmak istemezdim ama biraz yürür müydünüz, canım?"

Tabii hemen aşağı inip koluna girdim.

"Biliyorum, ayaklarınıza hâkim olmanız o kadar kolay değil," dedi Bay Bucket; "ama acele etmeyin."

Sokağın karşı tarafına geçerken etrafıma kendimi bilmeden, telaşla bakmama rağmen bulunduğumuz yeri tanıyormuşum gibime geldi. "Holborn'da mıyız?" diye sordum.

"Evet" dedi Bay Bucket. "Bu sokağı biliyor musunuz?"

"Chancery Sokağı'na benziyor."

"Aynen öyle, canım" dedi Bay Bucket.

Sokağa saptık, karda bata çıka ilerlerken saatlerin beş buçuğu vurduğunu duydum. Sessizce ve o şartlarda olabildiğince hızlı yürüyorduk ki dar kaldırımda bize doğru gelen, pelerinine sarınmış

biri bana yol vermek için kenara çekildi. Aynı anda şaşkınlıkla kendi adımın söylendiğini duydum, bu Bay Woodcourt'tu. Sesini gayet iyi tanıyordum.

Bu öyle beklenmedik bir şeydi, sıtmalı, sayıklamalı seyahatimin ardından öyle –ne diyeceğimi bilemiyorum, hoş mu desem acılı mı– gözlerimin yaşarmasını engelleyemedim. Sanki sesini yabancı bir ülkede duymuş gibiydim.

"Sevgili, Bayan Summerson, gecenin bu saatinde böyle bir havada dışarıdasınız demek!"

Olağandışı bir iş yüzünden evden alındığımı hamimden öğrenmişti, açıklamada bulunmama gerek kalmaması için bunu hemen söyledi. Ona bir arabadan daha yeni indiğimizi ve gidiyor olduğumuzu söyledim – ama o anda kendimi yol arkadaşıma bakmak zorunda hissettim.

"Görüyorsunuz, Bay Woodcourt"; ismini benden kapmıştı; "şu anda yan sokağa gidiyoruz. Müfettiş Bucket."

Bay Woodcourt itirazlarımı umursamadan hemen pelerinini çıkarıp üzerime attı. "Bu da iyi bir hamle," dedi Bay Bucket ona yardım ederek, "çok iyi bir hamle."

"Ben de sizinle gelebilir miyim?" dedi Bay Woodcourt. Bilmiyorum bana mı sormuştu yoksa yol arkadaşıma mı.

"Tanrım!" diye bağırdı Bay Bucket cevap verme işini kendisi üstlenerek. "Elbette gelebilirsiniz."

Bütün bunlar göz açıp kapayana kadar oldu ve beni pelerine sarılmış vaziyette ortalarına alarak yola koyuldular.

"Şimdi Richard'ın yanından geliyorum" dedi Bay Woodcourt. "Dün gece saat ondan beri onun yanındaydım."

"Aman tanrım, hasta mı!"

"Hayır hayır, inanın değil; hasta değil ama pek iyi de değil. Morali bozulmuş, bitkin düşmüş –biliyorsunuz bazen çok endişeleniyor ve yoruluyor– tabii Ada da hemen bana haber göndermiş, eve geldiğimde onun notunu buldum ve hemen buraya geldim. Neyse, bir süre sonra kendini öyle toparladı ki Ada çok mutlu oldu ve bu işi benim yaptığıma öyle ikna oldu ki, gerçi Tanrı biliyor ya bir şey yapmadım, uyuyana kadar yanında kaldım. Umarım Ada da artık uyumuştur!"

Onlardan dostça ve muhabbetle söz edişini, menfaat beklemeden kendini onlara vakfedişini, cancağızımın minnettarlığını ve güvenini kazanışını ve onun içini rahatlatışını bana verdiği sözden ayrı düşünebilir miydim? Görünüşümdeki değişiklikten müthiş sarsıldığı o gün bana söylediği şeyleri unutmak için ne kadar nankör olmak lazım. "Onu bir emanet olarak kabul edeceğim, hem de bu kutsal bir emanet!"

Şimdi başka bir dar sokağa sapmıştık. "Bay Woodcourt," dedi Bay Bucket, yürürken onu dikkatle incelemişti, "işimiz gereği burada oturan bir hukuk kırtasiyecisine gidiyoruz; adı Bay Snagsby. Onun hakkında ne biliyorsunuz, tanıyorsunuz, değil mi?" Öyle zekiydi ki anında onu tanıdığını fark etmişti.

"Evet, biraz tanıyorum, onu burada ziyarete gelmiştim."

"Öyle mi?" dedi Bay Bucket. "Ben gidip onunla iki üç kelime ederken Bayan Summerson'ın yanında durur muydunuz acaba?"

Son polis memuru sessizce arkamızda duruyordu. Birinin haykırdığını duyduğumu söylediğimde lafa karışana kadar onun orada olduğunu fark etmemiştim.

"Korkmayın, hanımefendi" dedi. "Snagsby'nin hizmetçisi."

"Görüyorsunuz ya bu kız sık sık nöbet geçiriyor," dedi Bay Bucket, "bu gece de durumu fena. Bu kötü oldu işte, o kıza şey soracaktım bir şekilde kendine getirilmesi lazım."

"Zaten o olmasa bu saate kadar ayakta kalmazlardı, Bay Bucket" dedi öteki adam. "Bütün gece böyleydi, efendim."

"Doğru" dedi Bay Bucket. "Benim fenerimin gazı bitti. Seninkini şuraya tutsana."

Boğuk haykırma ve inilti sesleri duyduğum evin birkaç kapı ötesinde fısıltıyla yapılıyordu bu konuşmalar. Yolu aydınlatmak için tutulan fenerin yuvarlak ışığında Bay Bucket kapıya gidip tıklattı. Kapı iki kere çalındıktan sonra açıldı; bizi sokakta bırakarak içeri girdi.

"Bayan Summerson," dedi Bay Woodcourt; "mahremiyetinizi ihlal etmeden yanınızda kalmamın imkânı varsa rica ederim izin verin kalayım."

"Gerçekten çok naziksiniz" dedim. "Sizden kendime ait hiçbir

sırrı saklamak gereği duymuyorum; bir sır saklıyorsam bilin ki başkasınındır."

"Anlıyorum. Bana güvenin, bu sırra gerekli saygıyı gösterebildiğim ölçüde yanınızda kalacağım."

"Size tamamiyle güveniyorum" dedim. "Bana verdiğiniz sözü nasıl tuttuğunuzu biliyor ve derinden hissediyorum."

Kısa bir süre sonra küçük yuvarlak ışık tekrar parladı ve Bay Bucket dürüst yüzüyle yanımıza geldi. "Rica ederim içeri gelin, Bayan Summerson," dedi, "ateşin yanına oturun. Bay Woodcourt, aldığım malumatlardan sizin doktor olduğunuzu çıkardım. Şu kıza bir bakıp onu kendine getirecek bir şey yapabilir misiniz? Bana çok gereken bir mektup var onda. Çekmecesinde değil, sanırım üzerinde olmalı; ama öyle kasılmış, bükülmüş ki canını yakmadan bir şey yapmak mümkün değil."

Üçümüz birlikte eve girdik; soğuk ve nemli olmasına rağmen, bütün gece kimse uyumadığından biraz havasızdı. Kapının arkasındaki koridorda, gri ceketli, ürkek, hüzünlü görünüşlü ufak tefek bir adam vardı ve munis munis konuşuyordu.

"Aşağıda, Bay Bucket" dedi. "Hanımefendi mutfağın kusuruna bakmasın; gündüzleri orayı oturma odası gibi kullanıyoruz. Arka taraf Guster'ın yatak odası, kendisi de orada nöbet geçiriyor, zavallıcık, çok feci!"

Çok geçmeden Bay Snagsby olduğunu anladığım ufak tefek adamın önü sıra aşağı indik. Mutfakta ateşin yanında Bayan Snagsby kıpkırmızı gözler ve çok aksi bir yüz ifadesiyle oturuyordu.

"Hatuncuğum," dedi Bay Snagsby, arkamızdan içeri girerek, "bu uzun gece boyunca süren –ayıptır söylemesi– düşmanlıkları bir dakikalığına olsun bir kenara bırakalım, Müfettiş Bucket, Bay Woodcourt ve bir hanımefendi geldiler."

Kadın şaşırması için bir sebep varmış gibi hayretle bize baktı, bilhassa da bana.

"Hatuncuğum," dedi Bay Snagsby sanki haddi olmayarak oturuyormuş gibi kapının yanındaki en uzak köşeye ilişerek, "Müfettiş Bucket, Bay Woodcourt ve bir hanımefendinin bu saatte Cursitor Caddesi Cook's Court'a neden geldiğini bana soracaksındır her-

halde. Bilmiyorum. En ufak bir fikrim yok. Bana bir açıklama yapılsaydı bile anlamazdım, yapılmamasını da tercih ederim."

Adamcağız öyle perişan görünüyordu, başını eline dayamış öyle bir oturuşu vardı, ben de öyle soğuklukla karşılanmıştım ki özür dilemeye karar verdim ama Bay Bucket bu işi kendi üzerine aldı.

"Şimdi, Bay Snagsby," dedi, "siz en iyisi Bay Woodcourt'la birlikte gidip sizin Guster'a bakın..."

"Benim Guster mı, Bay Bucket!" diye bağırdı Bay Snagsby. "Yapmayın, efendim, yapmayın, bundan sonra da onun için suçlanırım artık."

"Ayrıca mumu da tutarsınız," dedi Bay Bucket özür dilemeye gerek duymadan, "ya onu tutarsınız ya da sizden istenen herhangi faydalı bir iş yaparsınız. Bunu yapmaya sizden daha istekli kimse olamaz çünkü siz insaniyetli ve iyi huylu birisiniz ve başkaları için merhamet duyan bir yüreğe sahipsiniz. (Bay Woodcourt rica ederim gidip ona bakar mısınız ve o mektubu alabilirseniz bir an önce bana getirir misiniz?)"

Onlar çıkınca Bay Bucket beni ateşin yanında bir köşeye oturttu ve ıslak ayakkabılarımı çıkarıp ateşin paravanının üzerine ters çevirerek yerleştirdi; bu esnada sürekli konuşuyordu.

"Bayan Snagsby'nin hiç de misafirperver olmayan bu bakışı canınızı sıkmasın, hanımefendi, çünkü büyük bir yanılsama içinde. Bu yanılsamayı, genelde düşüncelerini onun gibi şekillendiren bir hanımın anlayabileceğinden daha çabuk anlayacak çünkü ona ben anlatacağım." Elinde ıslak şapkası ve atkıları sırılsıklam ateşin önünde dururken Bayan Snagsby'ye döndü. "Şimdi size ilk sözüm, evli bir kadın olarak, hem de cazibeli denebilecek –'İnan bana, bütün o güzellikler, hoşluklar,' – bu şarkıyı iyi bilirsiniz, güzel meclislere yabancı olduğunuzu söylemeyin sakın bana –cazibe– çekicilik insanın kendine güvenmesini sağlamalıdır – ama siz her şeyi mahvettiniz."

Bayan Snagsby biraz telaşlanmış gibiydi, yüzü azıcık yumuşamıştı, kekeleyerek Bay Bucket'ın ne demek istediğini sordu.

"Ne mi?" dedi Bay Bucket; konuştuğu müddetçe mektubun bulunmasını beklediğini anladım yüzünden – ben de heyecan içe-

risindeydim çünkü onun ne kadar önemli olduğunu biliyordum; "Ne demek istediğimi söyleyeyim, hanımefendi. Gidin Othello'yu seyredin. O trajedi tam size göre."

Bayan Snagsby bile bile neden diye sordu.

"Neden mi?" dedi Bay Bucket. "Çünkü dikkat etmezseniz siz de aynı duruma düşeceksiniz. Şimdi ben sizinle konuşurken bile aklınızın bu genç hanımla meşgul olduğunu biliyorum. Size bu genç hanımın kim olduğunu söylemeli miyim? Yapmayın, siz benim mütecessis dediğim türden bir kadınsınız –ruhunuz bedeniniz için fazla büyük, içinde rahat değil– beni tanıyorsunuz, beni en son nerede gördüğünüzü ve orada ne konuşulduğunu hatırlıyorsunuz. Değil mi? Evet! Güzel. İşte bu genç hanım o genç hanım."

Bayan Snagsby o anda bu göndermeyi benden daha iyi anlamışa benziyordu.

"Bir de Zorlu var –siz ona Jo diyorsunuz– o da aynı meseleyle ilgiliydi, başka bir şeyle değil; dedenizden daha fazla malumat sahibi olmayan kocanız da (en iyi müşterisi Bay Tulkinghorn vasıtasıyla) aynı işe karışmıştı, bir başkasına değil; bütün o insanlar da hep aynı meseleye karışmıştı bir başkasına değil. Yine de sizin gibi cazibeleri olan evli bir kadın (o güzelim) gözlerini bu işe kapatıyor ve o narin başını gidip duvara vuruyor. Sizden utanıyorum! (Bay Woodcourt'un şimdiye kadar mektubu alacağını sanıyordum.)"

Bayan Snagsby başını sallayarak mendilini gözlerine götürdü.

"Hepsi bu mu?" dedi Bay Bucket heyecanla. "Hayır. Bakın ne oluyor. Bir başkası değil, yine bu işe karışmış bir başka kişi, bitkin bir halde bu gece buraya geliyor ve hizmetçinizle konuştuğu görülüyor; ikisinin arasında bir kâğıt alışverişi oluyor ki onu almak için yüz pound verirdim. Siz ne yapıyorsunuz? Saklanıp onları seyrediyorsunuz ve bu hizmetçinin –nasıl bir illeti olduğunu ve en ufak şeyde nasıl patlak verdiğini bile bile– üzerine atılıyorsunuz, hem öyle şaşırtıcı ve sert bir tavırla ki kızcağız kendinden geçiyor ve bir daha da kendine gelemiyor, hem de bir Hayat onun tek bir sözüne bağlıyken!"

Bu söylediklerinde gerçekten de o kadar ciddiydi ki ellerimi kenetledim ve odanın etrafımda döndüğünü hissettim. Ama durdu. Bay Woodcourt içeri girdi, eline bir kâğıt bıraktı ve tekrar çıktı.

"Şimdi Bayan Snagsby bunları telafi edebilmek için yapabileceğiniz tek şey," dedi Bay Bucket hızla mektuba göz gezdirerek, "bu genç hanımla burada özel bir konuşma yapmamıza izin vermeniz. Yan taraftaki beyefendiye yardım etmenin ya da kızı bir an önce kendine getirmenin iyi bir yolunu biliyorsanız elinizi çabuk tutun!" Bir dakika sonra kadın gitmiş, Bay Bucket da kapıyı kapamıştı. "Şimdi canım, sıkı dur, kendini toparla."

"Peki" dedim.

"Bu kimin yazısı?"

Annemindi. Yırtılmış, buruşuk bir kâğıda kurşunkalemle yazılmış, yer yer ıslanmıştı. Bir mektup gibi katlanmış ve hamimin adresine, bana gönderilmişti.

"Yazıyı tanıdın," dedi, "bana okuyabilecek kadar gücün varsa, oku! Ama tek kelimeyi bile atlama."

Değişik zamanlarda parti parti yazılmıştı. Okudum:

"Kulübeye gelmemin iki amacı vardı. Birincisi canımı mümkünse bir kere daha görmekti –ama sadece görmek– onunla konuşmak ya da yakınlarda olduğumu ona bildirmek değil. Öteki amacım takipten kurtulmak ve kaybolmaktı. Anneye bana yardımları yüzünden kızma. Bana yaptığı yardımı, her şeyin canımın iyiliği için olduğuna onu ikna ettiğim için yaptı. Ölmüş çocuğunu hatırlarsın. Erkeklerin rızasını parayla satın aldım ama onun yardımı gönüldendi."

"'Gelmem' demiş" dedi yol arkadaşım, "demek ki oraya gittiğinde yazmış. Tıpkı düşündüğüm gibi. Haklıymışım."

Sonraki parti başka bir zaman yazılmıştı.

"Çok uzun yol gittim, saatlerdir ayaktayım ve yakında öleceğimi biliyorum. Sokaklar! Ölmekten başka amacım yok. Evden çıkarken daha kötü bir maksadım vardı ama diğer günahlarıma bir de bunu eklemekten kurtuldum. Soğuk, nem ve bitkinlik ölü bulunmama

yetecek; ama bu sebeplerden ölmüş gibi görünsem de beni asıl öldüren sebepler başka. Üzerinde durduğum her şeyin birdenbire çökeceğini, korkudan ve vicdan azabından öleceğimi düşünmekte haklıymışım."

"Cesaret," dedi Bay Bucket. "Bir iki kelime daha kaldı."

Bunlar da başka bir zaman yazılmıştı. Görünüşe göre karanlıkta.

"İzimi kaybettirmek için elimden geleni yaptım. Yakında unutulacağım ve onun şerefine o kadar halel getirmeyeceğim. Üzerimde tanınmamı sağlayacak hiçbir şey yok. Bu kâğıdı da şimdi bırakıyorum. Oraya kadar gidebilirsem, ölmeye yatacağım yer daha önce hep düşündüğüm o yer olacak. Elveda. Beni bağışla."

Bay Bucket bana koluyla destek olarak usulca sandalyeme oturttu. "Kendini toparla! Sana acımasız davrandığımı düşünme, canım, ama o gücü içinde hisseder hissetmez ayakkabılarını giy ve hazırlan."

İstediğini yaptım; ama mutsuz annem için dua ederek uzun bir süre orada beklemem gerekti. Hepsi zavallı kızla uğraşıyordu, Bay Woodcourt'un onlara talimatlar verdiğini ve sık sık onunla konuştuğunu duyuyordum. En nihayet Bay Bucket'la birlikte içeri girdi; onunla tatlı tatlı konuşmak gerektiğini, edinmek istediğimiz malumatı benim sormamın daha iyi olacağını düşündüğünü söyledi. Biraz yatıştırılıp, telaşlandırılmazsa sorulara cevap verecek haldeydi. Sorular, mektubun eline nasıl geçtiği, mektubu veren kişiyle arasında neler geçtiği, bu kişinin nereye gittiğiydi. Zihnimi bu konulara odaklamaya çalışarak onlarla birlikte yandaki odaya gittim. Bay Woodcourt dışarıda kalacaktı ama benim ricamla içeri girdi.

Zavallı kız onu yatırdıkları yerde oturuyordu. Etrafında ama hava alabilsin diye biraz uzağında duruyorlardı. Güzel değildi, zayıf ve kötü görünüyordu ama biraz vahşi olsa da saf ve iyi bir yüzü vardı. Yere, yanına diz çöktüm ve biçare başını omzuma dayadım; bunun üzerine kolunu boynuma dolayıp ağlamaya başladı.

"Zavallı kız," dedim yüzümü alnına dayayarak; çünkü ben de ağlıyor ve titriyordum; "şimdi seni böyle sıkmak çok zalimce ama bu mektup hakkında bir şeyler öğrenmemiz o kadar önemli ki bir saat anlatsam bitiremem."

Kimseye bir zarar vermek istemediğini, Bayan Snagsby, kimseye bir zarar vermek istemediğini acınası bir halde tekrarlamaya başladı.

"Hepimiz bundan eminiz" dedim. "Ama rica ederim söyle bu mektubu nasıl aldın."

"Evet, sevgili hanımcığım, size söyleyeceğim, hem de doğrusunu. Doğrusunu söyleyeceğim, Bayan Snagsby."

"Buna eminim" dedim. "Nasıl oldu peki?"

"Bir şey almak için dışarı çıkmıştım hanımcığım –hava kararalı çok olmuştu– epey geçti; eve döndüğümde, sırılsıklam, çamur içinde fakir görünüşlü birinin bizim eve baktığını gördüm. Benim kapıdan girdiğimi görünce seslendi ve burada oturuyor muyum diye sordu. Evet dedim, o da burada bir iki yer bildiğini ama yolunu kaybettiğini ve o yerleri bulamadığını söyledi. Ne yapsaydım, ne yapsaydım! Bana inanmazlardı! Bana kötü bir şey söylemedi, ben de ona kötü bir şey söylemedim, Bayan Snagsby!"

Hanımının onu rahatlatması gerekiyordu; bunu da doğrusu büyük pişmanlıkla yaptı ama öteye geçmesini engellemek gerekti.

"O yerleri bulamıyordu" dedim.

"Hayır!" dedi kız başını sallayarak. "Hayır! Bulamıyordu. Çok bitkindi, topallıyordu, sefil bir haldeydi, Ah, çok acınası bir haldeydi! Onu görseydiniz, Bay Snagsby, eminim yarım pound verirdiniz!"

"Ya Guster'cığım" dedi, lafı nasıl bağlayacağını bilemeden. "Keşke verebilseydim."

"Yine de çok düzgün konuşuyordu," dedi kız gözlerini koca koca açıp bana bakarak, "öyle ki insanın yüreği burkuluyordu. Bana mezarlığa nasıl gidildiğini bilip bilmediğimi sordu. Ona hangi mezarlık diye sordum. Yoksul mezarlığı, dedi. Benim de yoksul bir çocuk olduğumu, kilisede öyle kayıtlı olduğunu söyledim. Ama o buradan fazla uzak olmayan, üzeri kemerli, tek basamakla çıkılan, demir kapılı, bakımsız bir mezarlığı aradığını söyledi."

Yüzüne bakıp, konuşmaya devam edebilsin diye onu yatıştırırken Bay Bucket'ın bu son söylediğini tehlike işareti diyebileceğim bir bakışla karşıladığını gördüm.

"Tanrım, tanrım!" diye bağırdı kız saçlarını elleriyle geri iterek, "Ne yapsaydım, ne yapsaydım! Şu uyku ilacını alan adamın gömüldüğü –hani siz eve gelip anlatmıştınız ya Bay Snagsby– mezarlığı kastediyordu, öyle korktum ki Bayan Snagsby. Ah, tekrar korktum. Tutun beni!"

"Şimdi daha iyisin" dedim. "Rica ederim biraz daha anlat."

"Tamam, tamam anlatacağım! Ama bana kızmayın, sevgili hanımcığım, çünkü çok hastaydım."

Ona kızmak ne mümkündü, zavallıcık!

"Tamam! Şimdi anlatacağım, şimdi anlatacağım. Ona mezarlığı tarif eder miyim diye sordu, evet dedim ve tarif ettim; bana adeta kör gözlerle baktı, olduğu yerde sallanıyordu. Mektubu çıkarıp bana gösterdi ve bunu postaya verirse silineceğini, kimsenin onu dikkate almayacağını ve asla yerine gitmeyeceğini söyledi; bunu alıp birisiyle gönderir miydim, parasını evdekiler verirdi. Ben de kimseye bir zarar gelmeyecekse evet, dedim, o da kimseye zarar gelmez, dedi. Mektubu aldım, bana verecek bir şeyi olmadığını söyledi, ben de zaten fakir olduğumu ve bir şey istemediğimi söyledim. Tanrı seni korusun! dedi ve gitti."

"Acaba?.."

"Evet," diye bağırdı kız soruyu önceden sezerek, "evet! ona gösterdiğim tarafa gitti. Sonra içeri girdim ve Bayan Snagsby birden arkamda belirdi, beni yakaladı ve korktum."

Bay Woodcourt onu usulca kollarımdan aldı. Bay Bucket beni pelerine sardı ve vakit kaybetmeden sokağa çıktık. Bay Woodcourt tereddütteydi ama ben "Beni şimdi bırakmayın!" dedim, Bay Bucket da "Bizimle gelseniz daha iyi olur, size ihtiyacımız olabilir; zaman kaybetmeyin" diye ekledi.

O yürüyüşü hayal meyal hatırlıyorum. Ne gece ne gündüz olduğunu hatırlıyorum; gün ağarıyordu ama sokak lambaları henüz söndürülmemişti; sulu kar hâlâ yağıyordu ve yollarda epeyce kar birikmişti. Yanımızdan üşümüş birkaç kişinin geçtiğini hatırlıyo-

rum. Islak çatıları, tıkanmış, taşan su yollarını, üzerinden yürüdüğümüz kararmış karı buzu, içinden geçtiğimiz daracık avluları hatırlıyorum. Aynı zamanda kızın hikâyesini yüksek sesle ve sade bir dille anlatışının hâlâ kulaklarımda olduğunu; onun koluma yaslandığını hâlâ hissettiğimi; kararmış ev cephelerinin bana bakan insan yüzlerine dönüştüğünü; kafamda ya da havada büyük su kapakları açılıp kapanıyormuş gibi geldiğini; gerçek olmayan şeylerin gerçeklerden daha elle tutulur olduğunu hatırlıyorum.

En sonunda üzeri kapalı, karanlık ve sefil bir yolda durduk, demir bir kapının önünde tek bir lamba yanıyor, sabah güçsüzce içeri girmeye çabalıyordu. Kapı kapalıydı. Arkasında bir mezarlık vardı – içinde gecenin ağır ağır kımıldandığı korkunç bir yerdi; ama içeride bakımsız terk edilmiş mezarların tümseklerini, mezar taşlarını görebiliyordum, etrafları camlarında birkaç ölgün ışık yanan, duvarlarından bir hastalık gibi nem sızan pis evlerle çevriliydi. Kapının önündeki basamakta, böyle bir yerin her taraftan sızan ve süzülen korkunç sularını çekmiş bir kadının yattığını, bir acıma ve dehşet çığlığıyla fark ettim – Jenny, ölen çocuğun annesi.

Koşayım dedim ama durdurdular ve Bay Woodcourt büyük bir samimiyetle, hatta gözlerinde yaşlarla kadının yanına gitmeden önce bir saniye olsun Bay Bucket'ı dinlememi rica etti. Dediğini yaptım gibime geldi. Dediğini yaptım.

"Bayan Summerson, bir dakika düşünürseniz ne demek istediğimi anlayacaksınız. Kulübede giysilerini değiştirmişler."

Kulübede giysilerini değiştirmişler. Bu kelimeleri zihnimde tekrarlayabiliyordum, kendi içlerinde ne anlama geldiklerini de biliyordum ama onlara başka bir şeyle bağlantılı değişik bir mana yakıştıramıyordum.

"Birisi geri dönmüş," dedi Bay Bucket, "öteki yola devam etmiş. Yola devam eden, arkadan gelenleri kandırmak için ne kadar kararlaştırılmışsa o kadar gitmiş, sonra tarlalardan evine dönmüş. Bir dakika düşünün!"

Bunu da zihnimde tekrarlayabiliyordum ama ne manaya geldiğini bilemiyordum. Önümde, basamakta yatan, ölü çocuğun annesini görüyordum. Bir kolunu parmaklıklardan birine dolamış,

adeta ona sarılmış gibi yatıyordu. Annemle daha birkaç saat önce konuşmuş olan kadın orada yatıyordu. Kederli, savunmasız, kendini bilmeyen bir mahluk orada yatıyordu. Annemin mektubunu getiren, onun nerede olduğu konusunda bana ipucu verebilecek tek kişi; bize onca zamandır aradığımızı bulmamız için kılavuzluk edebilecek, annemle ilgili anlayamadığım bir sebepten bu hale gelmiş, her an durumu daha da tehlikeye giren tek kişi orada yatıyordu; yatıyordu ve beni durdurmuşlardı! Bay Woodcourt'un yüzündeki ağırbaşlı ve merhametli ifadeyi görsem de idrak edemedim. Bay Bucket'ın gitmesini engellemek için göğsüne dokunduğunu görsem de idrak edemedim. Soğuk havada, pelerinsiz, saygıyla durduğunu gördüm. Ama hiçbir şeyi idrak edemedim.

Hatta aralarında konuştuklarını duydum:

"Yanına gitsin mi?" dediler.

"Gitsin. Ona ilk dokunan onun elleri olmalı. Bizden daha fazla hakkı var."

Kapının yanına gittim, yere eğildim. O ağır başı kaldırdım, uzun ıslak saçları kenara çektim ve yüzünü çevirdim. Annemdi, buz gibiydi, ölmüştü.

LX. Bölüm

PERSPEKTİF

Hikâyemin daha ileri kısımlarına geçiyorum. Çevremdeki herkesin iyiliğinden bulduğum avuntuyu asla duygulanmadan hatırlayamam. Kendi hakkımda öyle çok şey anlattım, daha anlatacak da o kadar çok şey var ki üzüntüm üzerinde durmayacağım. Hastalandım ama fazla uzun sürmedi; onların hastalığım sırasında bana gösterdikleri ilgiyi anmak için olmasa hiç sözünü bile etmezdim.

Hikâyemin daha ileri kısımlarına geçiyorum.

Hastalığım sırasında hâlâ Londra'daydık, Bayan Woodcourt da hamimin davetiyle yanımızda kalmaya gelmişti. Hamim benim onunla eskisi gibi konuşacak kadar iyi ve keyifli olduğuma kanaat getirdiğinde –gerçi beni dinlese çok daha çabuk olacaktı– işime ve yanındaki koltuğuma geri döndüm. Bu zamanı kendisi belirlemişti, yalnızdık.

"Dame Trot," dedi, beni yanağıma bir öpücük kondurarak karşılamıştı, "homurtuhaneye tekrar hoş geldin, canım. Uygulamam gereken bir plan var, küçük kadın. Belki altı ay belki daha da fazla burada kalmak niyetindeyim. Kısacası bir müddet buraya yerleşmek istiyorum."

"Bu esnada Kasvetli Ev'i bırakacak mıyız?" dedim.

"Evet, canım! Kasvetli Ev," dedi, "kendi kendine bakmayı öğrenmeli."

Sesi bana üzüntülü gelmişti ama ona baktığımda o nazik yüzünün en hoş gülüşlerinden biriyle aydınlandığını gördüm.

"Kasvetli Ev," diye tekrar etti; bu sefer sesi üzüntülü değildi, "kendi kendine bakmayı öğrenmeli. Orası Ada'dan çok uzak, canım, Ada'nın da sana çok ihtiyacı var."

"Sizden de bunu beklerdim, hami," dedim, "böyle bir şeyi düşünüp ikimize de sürpriz yapmanızı beklerdim."

"Eğer kendimi feda ettiğim için beni öveceksen, vazgeç, çünkü kendimi de düşünüyorum, canım, sürekli yollarda olsaydın seni pek göremeyecektim. Dahası, zavallı Rick'ten böyle uzaklaşmışken Ada'dan mümkün olduğunca çok haber almak istiyorum. Sadece ondan da değil, ikisinden birden, zavallı çocuk."

"Bu sabah Bay Woodcourt'u gördünüz mü, hami?"

"Bay Woodcourt'u her sabah görüyorum, Dame Durden."

"Hâlâ Richard hakkında aynı şeyleri mi söylüyor?"

"Aynı. Bedenen hiçbir hastalığı olmadığını düşünüyor. Ama pek de endişesiz değil; kim olabilir ki?"

Son zamanlarda cancağızım her gün, bazen günde iki kere bizi görmeye geliyordu. Ama bunun ancak ben kendimi toparlayana kadar süreceğini önceden tahmin etmiştik. O sıcak yüreğinin kuzeni John için her zamanki gibi sevgi ve minnettarlıkla dolu olduğunu biliyorduk ve Richard'ın onun bizden uzak durmasını gerektirecek herhangi bir kısıtlama getirdiğine ihtimal vermiyorduk ama Ada'nın evimize yaptığı ziyaretleri seyrek tutmayı ona karşı vazifelerinin bir parçası addettiğini de biliyorduk. Hamim o hassaslığıyla bunu kısa sürede hissettmiş ve Ada'ya bu davranışında haklı olduğunu belli etmeye çalışmıştı.

"Sevgili, talihsiz, hatasını göremiyor Richard" dedim. "Bu yanılsamadan ne zaman kurtulacak!"

"Şu anda böyle bir şey yapacağa benzemiyor, canım" dedi hamim. "Ne kadar acı çekerse bana o kadar düşman olacak çünkü beni ona bu acıları çektiren büyük mekanizmanın baş temsilcisi gibi görüyor."

Elimde olmadan ekledim, "Çok mantıksız!"

"Ah, Dame Trot, Dame Trot!" dedi hamim, "Jarndyce Jarndyce'e Karşı'da mantıklı ne var ki! Tepeden tırnağa mantıksızlık ve haksızlık, içten içe mantıksızlık ve haksızlık, baştan sona –tabii bir

sonu olabilirse– mantıksızlık ve haksızlık, sürekli onun yakınlarında dolaşan zavallı Rick ondan nasıl bir mantık çekip çıkarabilir ki? Eskiler nasıl dikenlerden üzüm, devedikenlerinden incir toplayamamışsa o da toplayamayacak."[1]

Richard hakkına her konuşmasında düşünceli ve hassas tutumu beni öyle etkiliyordu ki kısa sürede sesim soluğum kesiliyordu.

"Herhalde Başyargıç, Yardımcı Hâkimler ve bütün ağır Chancery bataryası davalılarından birinin böyle mantıksız ve haksız davranmasına çok şaşarlardı," diye sürdürdü konuşmasını hamim. "O eğitimli beyefendiler peruklarına döktükleri pudranın üzerinde gül yetiştirmeye başladığında artık ben de şaşacağım!"

Rüzgârın ne taraftan estiğini görmek için pencereye bakmaktan kendini alıkoydu ve benim koltuğumun arkasına eğildi.

"Ne yapalım, küçük kadın! Hayat devam ediyor. Bu kayayı zamana, rastlantılara ve hoş tesadüflere bırakmak zorundayız. Ada'nın onun üzerinde kazaya uğramasına izin vermemeliyiz. Bir dosttan ayrılmayı kaldıramaz, Richard da. Bu yüzden de Woodcourt'tan bilhassa rica ettim, şimdi senden de rica ediyorum, canım, Rick'i böyle bir meseleyle sarsmayın. Kendi haline bırakın. Önümüzdeki hafta, önümüzdeki ay ya da yıl, er ya da geç beni daha tarafsız gözlerle görecek. Bekleyebilirim."

Ama bu konuyu onunla çoktan konuştuğumu itiraf ettim; Bay Woodcourt'un da konuştuğunu zannediyordum.

"Bana da öyle söyledi" dedi hamim. "Olsun. O kendi itirazını yapmış, Dame Durden da kendi itirazını yapmış, artık söylenecek başka bir şey yok. Biraz da Bayan Woodcourt'tan söz edelim. Onu seviyor musun, canım?"

Damdan düşer gibi sorulmuş bu soruya cevaben, onu çok sevdiğimi ve eskisinden daha makul olduğunu düşündüğümü söyledim.

"Bence de öyle" dedi hamim. "Soyağacı muhabbeti azaldı mı ne? Şu Morgan-ap –neydi adı?– o da pek yok."

Benim de bunu kastettiğimi söyledim; gerçi adamcağızı durmadan işittiğimiz zamanlarda bile bize fazla bir zararı dokunmuyordu.

1 Matta 7:16 "Onları meyvalarından tanıyacaksınız. İnsanlar dikenlerden üzüm, yahut devedikenlerinden incir toplarlar mı?"

"Yine de kendi dağlarında kalsa daha iyi" dedi hamim. "Sana katılıyorum. Madem öyle küçük kadın, Bayan Woodcourt'u biraz daha burada tutsam iyi olmaz mı?"

Olur. Ama...

Hamim ne diyeceğimi bekleyerek bana bakıyordu.

Söyleyecek bir şeyim yoktu. En azından aklımda söyleyebileceğim bir şey yoktu. Başka bir ev arkadaşımız olsa daha iyi olacakmış gibi sebebi belirsiz bir his vardı içimde ama nedenini kendime bile izah edemiyordum. Ya da kendime izah etsem de başkasına izah edemiyordum.

"Malum," dedi hamim, "bizim burası Woodcourt'un yolu üzerinde, istediği zaman gelip annesini görebilir, bu da ikisi için de çok münasip; hem bizi tanıyor, seni de seviyor."

Evet. Bunu inkâr edecek değildim. Buna karşı söyleyecek sözüm yoktu. Bundan daha iyi düzenleme düşünemezdim ama kafam pek rahat değildi. Esther, Esther, neden? Esther, düşün!

"Gerçekten de çok iyi bir plan hami, daha iyisini yapamazdık."

"Emin misin, küçük kadın?"

Emindim. Kendime düşünme görevi verdikten sonra bir dakika düşünme fırsatı bulmuştum ve emin sayılırdım.

"Güzel" dedi hamim. "Hemen yerine getirilecek. Oybirliğiyle yapılacak."

"Oybirliğiyle" diye tekrar ettim işime devam ederek.

Hamimin kitap masası için yaptığım bir örtüyü işliyordum. O acı seyahate çıktığım gece bırakmış bir daha da elime almamıştım. Ona gösterdim, çok beğendi. Ona deseni açıkladıktan ve zamanla nasıl bir hal alacağını tarif ettikten sonra, konuştuğumuz son konuya geri dönmek geldi içimden.

"Sevgili hamiciğim, Ada yanımızdan ayrılmadan önce Bay Woodcourt hakkında konuştuğumuzda, başka bir ülkede uzun süre kalmak niyetinde olduğunu düşündüğünüzü söylemiştiniz. O zamandan beri onunla bu konuda konuştunuz mu?"

"Evet, küçük kadın; sık sık."

"Gitmeye karar verdi mi?"

"Zannetmem."

"Peki, başka bir iş imkânı mı çıktı?"

"Bilmem –evet– herhalde" dedi hamim, cevabına biraz tereddütle başlayarak. "Yaklaşık altı ay sonra Yorkshire'da bir yerde fakirlere bakacak bir doktora ihtiyaç olacakmış. Mamur bir yer, konumu çok güzel; ırmaklar, sokaklar, kasaba, kırlar, değirmenler, çayırlar; öyle bir adam için iyi bir başlangıca benziyor. Yani ümitleri ve amaçları sıradan bir düzeyin üzerinde olan bir adamı kastediyorum (sanırım zaman zaman o düzeyin üzerini düşünen pek çok kişi vardır) ama birilerine faydalı olabilmesi, yüce hizmetlerde bulunabilmesi şartıyla sıradan seviyeyle de yetinecek bir adamı. Bence bütün cömert ruhlar hırslıdır; ama benim hoşuma giden, böylesi bir yolun üzerinden körlemesine atlayıp gitmektense kendini sükûnetle o yola bırakan bir hırs. Yani Woodcourt'unki gibi."

"Bu işi alabilecek mi?" diye sordum.

"Bilmem ki, küçük kadın," dedi hamim gülümseyerek, "kâhin olmadığıma göre kesin bir şey söyleyemem ama öyle sanıyorum. Çok iyi bir şöhreti var; o deniz kazasında o bölgede yaşayan insanlar da varmış; ben kim en iyiyse şansın ona güleceğine inanıyorum. Bunun büyük bir devlet kuşu olduğunu zannetme. Çok çok alelade bir iş; azıcık paraya çok çalışmasını gerektiren bir iş; ama peşinden daha iyi şeylerin geleceği pekâlâ ümit edilebilir."

"Bay Woodcourt'u tercih ederlerse, oranın fakirleri bu tercihlerine çok memnun olacaklar, hami."

"Haklısın, küçük kadın; ben de buna eminim."

Ne bu konuda ne de Kasvetli Ev'in istikbali konusunda tek kelime daha etmedik. Ama matem elbisemle onun yanındaki yerimi ilk kez alışım bu konuların konuşulmamasını da açıklıyordu.

Artık oturduğu kasvetli karanlık yerde güzelimi her gün ziyaret etmeye başlamıştım. Genelde sabahları gidiyordum ama ne zaman bir saatlik boş vakit bulsam hemen bonemi başıma geçirip soluğu Chancery Sokağı'nda alıyordum. Günün her saatinde beni gördüklerine öyle memnun oluyorlardı, kapıyı açıp içeri girdiğimi (kendi evim gibi hiç kapıyı çalmıyordum) duyduklarında yüzleri öyle aydınlanıyordu ki henüz canlarını sıkmaktan korkmuyordum.

Bu ziyaretlerimde Richard'ı çoğunlukla dalgın görüyordum. Bazen yazı yazar ya da hiç dokunulmayan kâğıtlarla dolu masasında Dava belgelerini okurdu. Bazen Bay Vholes'un bürosunun kapısında dikilir vaziyette bulurdum onu. Bazen o civarlarda tırnaklarını yiyerek ağır ağır dolaşırken rastlardım. Genelde onu ilk gördüğüm yerin yakınlarında, Lincoln's Inn'de karşılaşırdım onunla, ne kadar değişmişti, Ah ne kadar değişmişti!

Ada'nın parasının, karanlıkta Bay Vholes'un bürosunda gördüğüm mumlar gibi eriyip gittiğini gayet iyi biliyordum. Zaten fazla bir şey değildi; evlendiklerinde Richard'ın bir sürü borcu vardı; artık Bay Vholes'un –hâlâ sık sık duyduğum üzere– omzunu tekerleğe dayamasının ne anlama geldiğini gayet iyi anlıyordum. Cancağızım ev idaresinde bir harikaydı ve tasarruf edebilmek için büyük gayret gösteriyordu; ama her geçen gün daha da fakirleştiklerini biliyordum.

O sefil köşede güzel bir yıldız gibi parlıyordu. Orayı öyle süslemiş, öyle şereflendirmişti ki bambaşka bir yere dönüşmüştü. Evdekinden daha solgun, doğal halinden daha suskun olsa da hâlâ öyle neşeli ve ümitliydi, yüzü öyle aydınlıktı ki Richard'a olan aşkının, onun nasıl mahva sürüklendiğini görmesine engel olduğuna inanacak gibi olmuştum.

Günün birinde, içimde bu hisle onlara yemeğe gittim. Symond's Inn'e tam girecektim ki dışarı çıkan küçük Bayan Flite'la karşılaştım. Jarndyce'in küçük vârislerine mühim bir ziyarette bulunmuş ve bu merasimden büyük memnuniyet duymuştu. Ada, onun her pazartesi saat beşte, bonesinde normalde takmadığı fazladan beyaz bir fiyonk, kolunda da en büyük evrak çantasıyla ziyaretlerine geldiğini söylemişti.

"Canım!" dedi. "Çok memnun oldum! Nasılsın! Seni gördüğüme çok sevindim. Enteresan Jarndyce vârislerini ziyarete mi gidiyorsun? Tabii ya. Güzelimiz evinde, canım, seni gördüğüne çok sevinecek."

"Richard daha gelmemiş mi?" dedim. "Buna sevindim çünkü biraz geç kaldım diye korkuyordum."

"Hayır, gelmedi" dedi Bayan Flite. "Mahkemede uzun bir gün

geçirdi. Onu orada Vholes'la birlikte bıraktım. Vholes'u sevmiyorsun ya? Vholes'u sevmemeli. Tehlikeli bir adam!"

"Korkarım Richard'ı her zamankinden fazla görüyorsunuz, değil mi?" dedim.

"Canım," dedi Bayan Flite, "her gün, her saat görüyorum. Başyargıcın masasındaki tılsımdan sana söz etmiştim, hatırlıyor musun? Benden sonra, mahkemenin en çok devam eden davalısı Richard. Bizim küçük grubu epeyce eğlendirmeye başladı. Nasıl dost canlısı küçük bir grup olduğumuzu bilirsin."

Bunu onun zavallı, deli dudaklarından işitmek çok acıydı ama bir sürpriz değildi.

"Kısacası, kıymetli dostum," diye devam etti Bayan Flite, hem korumacı hem de esrarlı bir havayla dudaklarını kulağıma yaklaştırarak, "sana bir sır vereceğim. Vasiyetimin hükümlerini yerine getirmesi için onu tayin ettim. Aday olarak gösterdim ve tayin ettim. Vasiyetimde. Ev-vet."

"Öyle mi?" dedim.

"Ev-vet," diye tekrar etti Bayan Flite, en kibar ses tonuyla, "Benim vârisim, vekilim, mirasımı idare edecek kişi. (Bizim Chancery tabirleri, canım.) Bana bir şey olursa onun hükmü bekleyebileceğine karar verdim. Mahkemeye öyle düzenli geliyor ki."

Richard'ı düşünürken içimi çektim.

"Bir aralar," dedi Bayan Flite, "zavallı Gridley'i vâris tayin etmek istemiştim. O da çok düzenli gelirdi, güzel kızım. İnan bana, numunelikti! Ama yıprandı gitti, zavallı adam, ben de onun yerine halefini tayin ettim. Sakın söyleme. Sır."

Çantasını dikkatle biraz araladı ve içindeki bir kâğıdı gösterdi, sözünü ettiği belge buydu.

"Bir sırrım daha var, canım. Kuş koleksiyonuma yenilerini ekledim."

"Öyle mi, Bayan Flite?" dedim, verdiği sırlara ilgi gösterilmesinin onu ne kadar memnun ettiğini biliyordum.

Başını hızlı hızlı salladı, yüzü kararıp asıldı. "İki tane daha. Onlara Jarndyce'in küçük vârisleri diyorum. Diğerleriyle birlikte kafeste duruyorlar. Umut, Neşe, Gençlik, Huzur, Rahat, Hayat,

Toz, Küller, Toprak, Yokluk, Perişanlık, Ümitsizlik, Delilik, Ölüm, Kurnazlık, Budalalık, Kelimeler, Peruklar, Paçavralar, Parşömen, Yağma, Emsal, Jargon, Tavla ve Ispanak'la birlikte!"

Zavallı kadıncağız, yüzünde gördüğüm en üzüntülü bakışla beni öptü ve yoluna gitti. Kendi dudaklarından bile isimlerini duymaya korkuyormuş gibi birbiri ardına sıraladığı kuşlarının adları tüylerimi diken diken etmişti.

Ziyaretim için pek de neşeli bir hazırlık değildi Richard'ın yemeğimizi paylaşmak için getirdiği (ben girdikten bir iki dakika sonra) Bay Vholes'un muhabbetinden de seve seve vazgeçebilirdim. Çok sade bir yemek olmasına rağmen, Ada'yla Richard yiyip içeceğimiz şeyleri hazırlamak için bir süreliğine odadan çıktılar. Bay Vholes benimle alçak sesle konuşmak için bunu fırsat bildi. Önünde oturduğum pencereye geldi ve Symond's Inn'den lafa başladı.

"İş hayatıyla ilgili olmayan biri için kasvetli bir yer burası, Bayan Summerson" dedi Bay Vholes, camı temizlemek için siyah eldiveniyle ovalayıp bulandırarak.

"Görülecek pek bir şey yok" dedim.

"Duyulacak bir şey de yok, hanımefendi," dedi Bay Vholes. "Nadiren biraz müzik sesi içeri sızar; ama biz hukuk adamları müzikle ilgilenmeyiz ve onu hemen kovalarız. Umarım Bay Jarndyce dostlarının dilediği gibi afiyettedir."

Bay Vholes'a teşekkür ettim ve Bay Jarndyce'in iyi olduğunu söyledim.

"Ben onun dostları arasına girme bahtiyarlığına eremedim," dedi Bay Vholes, "bizim mesleğimize mensup beyefendilere o cenahlarda bazen pek iyi gözle bakılmadığını biliyorum. Ancak hakkımızda iyi de söylense kötü de söylense, her türlü önyargıya rağmen (evet biz önyargı kurbanlarıyız) her şeyi açıktan açığa sürdürürüz. Bay C'yi nasıl buldunuz, Bayan Summerson?"

"Çok hasta görünüyor. Korkunç endişeli."

"Kesinlikle" dedi Bay Vholes.

O alçak odaların neredeyse tavanına erişen uzun, siyah vücuduyla arkamda duruyordu; sanki birer süsmüş gibi yüzündeki

sivilcelere dokunuyor, tabiatında tek bir insani his ya da tutku yokmuş gibi mırıl mırıl konuşuyordu.

"Bay Woodcourt Bay C'yle ilgileniyor, değil mi?" diye sordu.

"Bay Woodcourt onun hiçbir menfaat gütmeyen dostudur" dedim.

"Ama ben mesleki yardımdan söz ediyorum, tıbbi yardımdan."

"Mutsuz bir zihin için böylesi bir yardım bir şey ifade etmez" dedim.

"Kesinlikle" dedi Bay Vholes.

Öyle ağır, öyle haris, öyle kansız ve sıskaydı ki Richard'ın kendi danışmanının bakışları altında eriyip gittiğini ve bu adamda Vampirimsi bir şeyler olduğunu hissettim.

"Bayan Summerson," dedi Bay Vholes, eldivenli ellerini öyle ağır ovuşturuyordu ki o donuk dokunma duyusu için teninin üzerinde siyah deri olsa da olmasa da bir gibiydi, "Bay C'nin evlenmesi pek iyi bir fikir değildi."

Bu konuyu tartışmaktan affımı rica ettim. İkisinin daha çok gençken ve istikballeri daha hoş ve parlak görünürken nişanlandıklarını (biraz da öfkeyle) söyledim. Richard'ın kendini şimdi hayatını karartan bu tatsız konuya bırakmadığı zamanlarda nişanlanmışlardı.

"Kesinlikle" dedi Bay Vholes tekrar. "Yine de her şeyin açıklıkla yürütülmesi ilkesi doğrultusunda, izninizle Bayan Summerson, bu evliliğin gerçekten de pek iyi bir fikir olmadığını söyleyeceğim. Bu düşüncemin nedeni sadece doğal olarak kendimi korumak istediğim Bay C'nin bazı tanıdıkları değil, kendi şöhretim de söz konusu – saygınlığı hedeflemiş bir meslek adamı olarak bu benim için çok önemli; biraz serbestiyet kazanabilsinler diye uğraştığım evdeki üç kızım için de önemli; desteklemekten memnuniyet duyduğum yaşlı babam için de önemli."

"Bu evlilik çok daha farklı olabilirdi, çok daha mutlu ve güzel bir evlilik olabilirdi, bambaşka bir evlilik olabilirdi, Bay Vholes," dedim, "tabii Richard, sizin de onunla birlikte meşgul olduğunuz bu ölümcül davaya sırtını dönmeye ikna edilebilseydi."

Bay Vholes, siyah eldivenlerinden birine –adeta soluk verir

gibi– sessizce öksürerek, sanki bu sözüme de tümüyle karşı değilmiş gibi başını yana eğdi.

"Bayan Summerson," dedi, "olabilir; Bay C'nin adını böyle ihtiyatsızca alan genç hanımın –Bay C'nin tanıdıklarına karşı vazifem icabı söylediğim bu sözü tekrarladığım için benimle münakaşa etmeyeceğinize eminim– hayli soylu bir genç hanım olduğunu kabul ediyorum. İşim meslek harici konularda topluma karışmamı engelledi, yine de onun hayli soylu bir genç hanım olduğunu anlayabilecek kadar basiretliyim. Güzelliğe gelince, uzman sayılmam, çocukluğumdan beri de güzellikle pek alakadar olmamışımdır ama bu açıdan da bu genç hanımın aynı ölçüde seçkin olduğunu söyleyebilirim. Handaki kâtipler tarafından (duyduğuma göre) öyle kabul ediliyor ve bu konu daha çok onların uzmanlık alanına girer. Bay C'nin menfaatlerine gelince..."

"Ya! Demek onun menfaatleri, Bay Vholes!"

"Kusura bakmayın," dedi Bay Vholes, aynı içe dönük, heyecansız tavırla devam ederek, "Bay C'nin bu davadaki bazı ihtilaflı vasiyetlerden edineceği menfaatler var. Bu bizim sıkça kullandığımız bir tabirdir. Bay C'nin kendi menfaatlerini kollamasına gelince, sizi ilk kez görme bahtiyarlığına erdiğimde, Bayan Summerson, her şeyi açıklıkla yürütmek istediğimi söylemiştim –tamı tamına bu kelimeleri kullanmıştım çünkü günlüğüme not ettim ve istediğiniz an çıkarıp gösterebilirim– Bay C'nin kendi menfaatlerini kendisi takip etme şartı koyduğunu söylemiştim; bir müvekkilim bir şart koyduğunda ve bunun ahlaka (yani kanuna) aykırı bir tarafı olmadığında bana da ona uymak düşer. Ben bu şarta uydum; şimdi de uyuyorum. Ama Bay C'nin hiçbir tanıdığına, durumu hiçbir şekilde hafifletemem. Bay Jarndyce'e karşı nasıl açık davranmışsam size de öyle davranıyorum. Bunu mesleki vazifemin icabı addediyorum, ama kimseden böyle bir şey istenemez. Her ne kadar zor olsa da, açıkça söylüyorum, Bay C'nin işleri bana gerçekten de çok kötü görünüyor, Bay C'nin kendisi de çok kötü durumda, bu evliliği de son derece ihtiyatsız buluyorum. ... Bana mı seslendiniz efendim? Evet, buradayım, teşekkür ederim; buradayım ve Bay Summerson'la hoş bir konuşmanın keyfini çıkarıyorum, bunun için size teşekkür borçluyum, efendim!"

İçeri girerken ona seslenen Richard'a cevap vermek için lafını böyle kesmişti. Artık Bay Vholes'un kendini ve saygınlığını kurtarmaktaki titizliğini öyle iyi anlamıştım ki müvekkilinin izlediği yola en kötü korkuların eşlik ettiğini hissetmeden edemiyordum.

Yemeğe oturduğumuzda Richard'ı endişeyle inceleme fırsatı buldum. Küçük masada karşımda oturmasına rağmen (yemek için eldivenlerini çıkaran) Bay Vholes'un gözlerini ev sahibinden bir an olsun ayırmaması canımı sıkmamıştı. Richard incelmişti, isteksizdi, kıyafetine özen göstermemişti, tavırları dalgındı, zaman zaman kendini neşelenmeye zorluyordu, aralarda da mahzun ve düşünceli bir hal alıyordu. Eskiden şen şakrak olan, iri, parlak gözlerinde onları tümüyle değiştiren bir bıkkınlık ve huzursuzluk vardı. Yaşlı göründüğünü söyleyemeyeceğim. Gençliği mahveden öyle bir şey var ki ona yaşlılık denemez; Richard'ın gençliği ve o genç güzelliği işte öyle bir mahva sürüklenmişti.

Pek az yemek yiyor, ne yediğine aldırmıyordu; eskisinden daha sabırsızdı; Ada'ya karşı bile sertti. İlk başta, o eski gamsız hallerinin tümüyle yok olduğunu düşündüm; ama eski yüzümün kimi zamanlar bir an aynadan bana göz kırpması gibi, onun da eski gamsız halleri bir parlayıp bir sönüyordu. Kahkahası da onu hepten terk etmemişti ama neşeli bir sesin yankısı gibiydi ki bu yankılar hep hüzünlü olur.

Yine de o eski şefkatiyle, benim orada olmamdan her zamanki gibi memnundu; tatlı tatlı eski günleri konuştuk. Bunlar Bay Vholes'u pek ilgilendirmişe benzemiyordu ama arada bir gülüşü olduğunu zannettiğim bir şey yapıyordu. Yemekten kısa bir süre sonra kalktı ve hanımların izniyle bürosuna gideceğini söyledi.

"Hep iş, hep iş, Vholes!" diye bağırdı Richard.

"Evet, Bay C," dedi öteki, "müvekkilerin menfaatlerini ihmale gelmez, efendim. Benim gibi meslektaşları arasında ve toplum içinde iyi şöhretini muhafaza etmek isteyen bir profesyonelin düşüncelerinde onlar önde gelir. Buradaki bu hoş muhabbetten kendimi mahrum edişim sizin menfaatlerinizden ayrı düşünülemez Bay C."

Richard buna emin olduğunu söyledi ve Bay Vholes'u kapıya kadar geçirdi. Geri döndüğünde, bize birkaç kere, Vholes'un iyi

biri olduğunu, güvenilir biri olduğunu, gerçekten de söylediği şeyi yapan biri olduğunu, çok iyi biri olduğunu söyledi! Öyle meydan okur gibi bir hali vardı ki Bay Vholes'tan şüphe etmeye başlamış gibi geldi bana.

Sonra bitkin bir vaziyette kendini divana attı; Ada'yla ben ortalığa çekidüzen verdik çünkü odalara bakan kadından başka hizmetkârları yoktu. Güzelimin orada küçük bir piyanosu vardı, Richard'ın en sevdiği şarkıları söylemek için sessizce piyanonun başına oturdu; ama önce Richard'ın gözlerimi acıtıyor dediği lamba öteki odaya götürüldü.

İkisinin arasına, cancağızımın yanına oturdum ve o tatlı sesini dinlerken çok hüzünlendim. Sanırım Richard da öyle; sanırım odayı bu yüzden karartmıştı. Ada arada kalkıp onun üzerine eğilerek ve onunla konuşarak şarkı söylemeye başlayalı biraz olmuştu ki Bay Woodcourt geldi. Richard'ın yanına oturdu; yarı şaka yarı ciddi, gayet doğallıkla ve kolaylıkla, onun kendini nasıl hissettiğini ve bütün gün neler yaptığını ağzından aldı. Sonra dışarıda ay ışığı ve temiz hava olduğundan ona köprülerden birinde kısa bir yürüyüş yapmayı teklif etti; Richard seve seve razı oldu ve birlikte çıktılar.

Güzelimi piyanoda, beni de onun yanında bırakıp gittiler. Onlar çıkınca kolumu beline doladım. Sol elini elime koydu (o tarafında oturuyordum) ama sağ eli tuşların üzerindeydi – tek bir nota bile çalmadan elini tuşların üzerinde gezdiriyordu.

"Esther, birtanem," dedi, sessizliği bozarak, "Richard hiçbir zaman çok iyi olmuyor, Allan Woodcourt'la birlikte olduğu zamanlar haricinde içim hiç rahat değil. Bunun için sana teşekkür etmeliyiz."

Güzelime böyle bir şeyin söz konusu bile olamayacağını söyledim çünkü Bay Woodcourt ilk olarak kuzeni John'un evine gelmiş, hepimizi orada tanımıştı; ayrıca Richard'dan oldum olası hoşlanırdı, Richard da ondan.

"Doğru," dedi Ada; "ama bize bir dost olarak kendini bu kadar vakfetmesini sana borçluyuz."

Güzelimi kendi haline bırakmanın ve bu konuda başka bir şey söylememenin daha iyi olacağını düşündüm. Bunu da kendisine söyledim. Titrediğini hissettiğim için hafif alaylı konuşmuştum.

"Esther, canım, iyi bir eş olmak istiyorum, çok çok iyi bir eş. Bana öğretmelisin."

Öğretmek mi! Başka bir şey demedim çünkü tuşların üzerinde çırpınan eli fark ettim ve konuşması gereken kişinin ben olmadığımı anladım; bana söyleyecek şeyleri olan oydu.

"Richard'la evlendiğimde onu bekleyen gelecekten habersiz değildim. Uzun zaman sizinle birlikte çok mutlu oldum, ne keder ne endişe bildim, çok sevildim, ihtimam gördüm ama onun nasıl bir tehlike içinde olduğunun da farkındaydım, Esther."

"Biliyorum, biliyorum, canım."

"Evlendiğimizde, onu hata ettiğine inandırabileceğime dair küçük de olsa bir umudum vardı; bu hatayı benim kocam olarak daha farklı bir açıdan görebileceğini, benim hatırım için –şimdi yaptığı gibi– çaresizce üzerine gitmekten vazgeçeceğini zannediyordum. Ama böyle bir umudum olmasaydı bile onunla evlenirdim, Esther. Yine aynı şeyi yapardım!"

Hiç durmayan elinin bir an –son sözlerinden ilhamla hasıl olan ve onlarla birlikte ölüp giden– bir kararlılıkla sabit kalmasında dürüst ses tonunun teyidini görmüştüm.

"Senin gördüğünü görmekten, senin korktuğun gibi korkmaktan âciz olduğumu zannetme, Esther'ciğim. Onu benden iyi kimse anlayamaz. Dünya üzerine gelmiş en yüce bilgelik bile Richard'ı benim sevgimden daha iyi bilemez."

Öyle mütevazı ve yumuşak bir sesle konuşuyordu, titreyen eli, sessiz notalar üzerinde gidip gelirken öyle bir infial ifade ediyordu ki! Canım, cancağızım benim!

"Her gün daha kötüye gittiğini görüyorum. Uykusunda onu seyrediyorum. Yüzündeki her değişimi biliyorum. Ama Richard'la evlendiğimde, Tanrının yardımıyla, ona bu yaptıklarına üzüldüğümü gösterip onu iyice mutsuz etmemeye kesinlikle kararlıydım, Esther. Eve geldiğinde yüzümde hiç keder görmemesini istiyordum. Bana baktığında beni sevmesine neden olan şeyleri görmesini istiyordum. Bunu yapmak için evlendim onunla ve bana bu güç veriyor."

Daha da fazla titrediğini hissediyordum. Bunların ardından ne söyleyeceğini bekliyordum ki birden ne diyebileceğini sezer gibi oldum.

"Bana güç veren bir şey daha var, Esther."

Bir an durdu. Sadece konuşması durmuştu; çırpınan eli hâlâ hareket halindeydi.

"Biraz ileriye bakıyorum ve bundan daha büyük bir yardımın imdadıma yetişemeyeceğini düşünüyorum. O zaman Richard gözlerini bana çevirdiğinde, benden çok daha güzel bir şey, ona takip etmesi gereken yolu göstermeye ve onu tekrar kazanmaya benden daha muktedir bir şey göğsümde yatıyor olacak."

Eli durmuştu. Bana sarıldı, ben de ona sarıldım.

"O minik mahluk da bunu başaramazsa, Esther, daha da ileriye bakıyorum. Çok ileriye, uzun yıllar sonraya bakıyorum, ben yaşlandığımda, hatta belki öldüğümde, güzel bir kadının, kendi kızının, iyi bir evlilik yaptığını, ondan gurur duyduğunu ve onun için büyük nimet olduğunu görebiliyorum. Ya da onun eski halleri gibi yakışıklı, cömert, cesur, ümitli ve çok daha mutlu bir adamın, onun o beyaz saçlarına hürmet ettiğini ve kendi kendine 'Tanrıya şükür bu adam benim babam! Ölümcül bir miras yüzünden mahvolsa da benim sayemde kendini kurtardı!' dediğini görebiliyorum."

Ah benim tatlı kızcağızım, göğsüme dayanmış hızlı hızlı atan o yürek ne yürekti öyle!

"Bu umutlar bana güç veriyor, Esther'ciğim, hep de verecekler. Ama bazen Richard'a baktığımda içimde uyanan bir korku yüzünden onları bile yitiriyorum."

Güzelimi biraz rahatlatmak için bu korkunun ne olduğunu sordum. Hıçkıra hıçkıra karşılık verdi:

"Çocuğunu görecek kadar yaşamamasından korkuyorum."

LXI. Bölüm

BİR KEŞİF

Cancağızımın aydınlattığı o sefil köşeye sık sık gittiğim o günler belleğimden asla silinemez. Artık oraya hiç gitmiyorum, gitmek de istemem; o zamandan beri sadece bir kere bulundum orada ama belleğimde üzerinde asılı matemli bir aydınlık var, sonsuza kadar da orada parlamaya devam edecek.

Tabii o sıralarda bir gün olsun gitmemezlik etmiyordum. İlk başlarda bir iki kere Bay Skimpole'a rastladım, gelişigüzel piyanosunu çalıyor, her zamanki neşeli tavrıyla konuşuyordu. Onun orada Richard'ı daha da fakirleştirmek üzere bulunması ihtimalinden ziyadesiyle şüpheli olmamın yanı sıra, o gamsız neşesinin Ada'nın hayatının derinliklerinde yatan gerçeğe fazlasıyla aykırı olduğunu da hissediyordum. Ada'nın bu hislerimi paylaştığı da benim için aşikârdı. Bu yüzden iyice düşünüp taşındıktan sonra Bay Skimpole'a özel bir ziyaret yapmaya ve derdimi incelikli bir biçimde anlatmaya karar verdim. Güzelim için hissettiğim endişe beni cesaretlendirdi.

Bir sabah Charley'le birlikte Somers Town'a doğru yola çıktım. Eve yaklaşırken geri dönüp gitmek için güçlü bir istek peydahlandı içimde çünkü Bay Skimpole'un bazı şeyleri anlamasını sağlamanın ne kadar beyhude bir teşebbüs olduğunu ve beni bir hamlede mat etmesinin nasıl kuvvetle muhtemel olduğunu biliyordum. Ama madem oraya kadar gittim, elimden geleni yapmalıyım diye düşündüm. Elim titreyerek Bay Skimpole'un kapısını –tokmak

olmadığından elimle– çaldım; o sırada orada bulunan ve ateş yakmak için su varilinin kapağını bir maşayla kırmakta olan İrlandalı bir kadından içeri girme izni kopartmak için epeyce dil döktüm.

Odasındaki divana yatmış, biraz flüt çalan Bay Skimpole beni gördüğüne çok memnun oldu. Beni kim ağırlasın diye sordu. Merasimleri kimin yönetmesini tercih ederdim. Komik kızının mı, Güzel kızının mı, Duygusal kızının mı? Yoksa tam bir buket halinde üçünün birden mi?

Daha baştan yarı yarıya mağlubiyete uğrayarak, müsaade ederse sadece kendisiyle konuşmak istediğimi söyledim.

"Sevgili Bayan Summerson, büyük bir zevkle! Elbette," dedi sandalyesini yanıma yaklaştırıp, yüzünde o harika gülümsemesini patlatarak, "şüphesiz iş meselesi değil. Demek ki keyif!"

Kuşkusuz iş için gelmediğimi ama konunun pek keyifli de olmadığını söyledim.

"Madem öyle, sevgili Bayan Summerson'cığım," dedi, en samimi neşesiyle, "hiç sözünü etmeyin. Neden keyifli olmayan bir şeyden söz edeceksiniz ki? Ben hiç etmem. Hem siz her açıdan benden daha hoş bir mahluksunuz. Siz gayet hoşsunuz; ben de gayet hoşum; madem öyle, ben asla nahoş bir konuya değinmediğime göre siz haydi haydi değinmemelisiniz! Tamam bunu hallettik, şimdi başka şeylerden konuşabiliriz."

Utansam da hâlâ bu konuda konuşmak istediğimi söyleyecek kadar cesaretimi topladım.

"Hata ediyorsunuz derdim," dedi Bay Skimpole o uçarı kahkahasıyla, "tabii Bayan Summerson'ın bir hata yapabileceğini düşünseydim. Ama düşünmüyorum!"

"Bay Skimpole," dedim gözlerimi kaldırarak, "hayatın sıradan işlerine pek aşina olmadığınızı defalarca duydum..."

"Şu üç banker dostumuz P, S ve küçük ortakları neydi, P'yi mi kastediyorsunuz?" dedi Bay Skimpole neşeyle. "Onlara dair hiçbir şey bilmem!"

"Belki de bu yüzden," diye devam ettim konuşmaya, "bu konudaki cüretimi hoş görürsünüz. Sanırım Richard'ın eskisinden de parasız olduğunu bilmeniz gerekiyor."

"Şu işe bak!" dedi Bay Skimpole. "Ben de öyleymişim, öyle diyorlar."

"Durumu da çok sıkışık."

"Tıpkı ben!" dedi Bay Skimpole mutlu bir yüzle.

"Bu durum belli etmese de Ada'ya gizli bir endişe veriyor; misafirlerin talepleriyle karşılaşmadığında daha az endişelendiği, Richard da her zaman zihninde o huzursuzluğu taşıdığı için, münasebetsizliği göze alarak size –acaba–"

Büyük zorlukla tam söylemek istediğim şeye geliyordum ki iki elimi birden tuttu, ışıl ışıl bir yüz ve gayet canlı bir tavırla benden önce davrandı.

"Oraya gitmeyeyim mi? Elbette gitmem, sevgili Bayan Summerson, elbette. Neden gideyim ki? Ben bir yere gittim mi keyif almak için giderim. Acının olduğu yere gitmem çünkü ben keyif için yaratılmışım. Acı bana gelmek isterse gelsin. Son zamanlarda sevgili Richard'la birlikteyken pek keyif alamıyordum, sizin pratik aklınız bunun nedenini ortaya koyuyor. Genç dostlarımız bir zamanlar onları çok büyülü kılan o gençlik şiirini kaybediyorlar, 'bu adam poundların peşinde' diye düşünmeye başlıyorlar. Öyleyim; hep poundlara ihtiyacım oluyor; kendim için değil, esnaflar için. Bir süre sonra genç dostlarımız 'poundlar bu adamda – onları ödünç alan bu' diye düşünmeye başlayacaklar; çünkü gerçekten de onlardan borç aldım. Hep pound ödünç alırım. Şiirden düz yazıya düşen (ne yazık ki) genç dostlarımız bana keyif verme güçlerini kaybettiler. Onları neden görmeye gideyim ki? Çok saçma!"

Böyle akıl yürütürken yüzünde beliren ışıl ışıl gülümsemenin altından, çok şaşırtıcı, çıkar gözetmeyen bir yüce gönüllülük belirdi.

"Hem," dedi o uçarı inançla konuşmasına devam ederek, "acı olan yere gitmiyorsam –bu yaratılma maksadımdan sapmak, gayri tabii bir şey yapmak olurdu– neden bir yere gidip de acıya neden olayım? Genç dostlarımızı şu anki nahoş ruh hallerinde ziyarete gidersem onlara acı veririm. Benimle ilgili kötü fikirlere kapılabilirler. 'Poundları alan, poundları ödeyemeyen adam bu' diyebilirler, çünkü tabii ödeyemiyorum; böyle bir şey kesinlikle söz konusu

olamaz. Madem öyle, nezaket icabı yanlarına gitmemem gerek – ve gitmeyeceğim."

Samimiyetle elimi öpüp bana teşekkür ederek konuşmasını bitirdi. Bayan Summerson'ın bu ince düşünceliliğinden başka hiçbir şeyin ona bu vaziyeti gösteremeyeceğini söyledi.

Kafam karışmıştı; ama esas amaca ulaşıldıktan sonra, oraya ulaşana kadar her şeyi nasıl tuhaf bir biçimde saptırdığının önemi pek yoktu. Fakat bir şey daha söylemeye karar vermiştim ve bundan da çekinmemem gerektiğini düşünüyordum.

"Bay Skimpole," dedim, "ziyaretime son vermeden önce izninizle size bir şey daha söyleyeceğim; kısa bir süre önce en yetkili ağızdan, o zavallı çocuğun Kasvetli Ev'den kiminle birlikte ayrıldığı bildiğinizi ve o gece küçük bir hediyeyi kabul ettiğinizi öğrendiğimde çok şaşırdım. Bu konudan hamime bahsetmedim çünkü onu gereksiz yere kırmaktan korktum; ama şu anda size gerçekten çok şaşırdığımı söyleyebilirim."

"Ya? Çok mu şaşırdınız, Bayan Summerson?" dedi, biçimli kaşlarını kaldırarak.

"Hem de çok."

Yüzünde gayet makul ve kaprisli bir ifadeyle bir süre düşündü; sonra vazgeçti ve en sevimli tavrıyla:

"Benim nasıl bir çocuk olduğumu bilirsiniz. Neden şaşırdınız ki?" dedi.

Bu soruya ayrıntılı bir cevap vermek niyetinde değildim; ama kendisi büyük bir merakla cevap vermemi talep edince kullanabildiğim en kibar kelimelerle bu hareketinin pek çok ahlaki yükümlülüğü hiçe saymak olduğunu söyledim. Bunu duyunca çok eğlendi ve alakalandı "Hayır, cidden mi?" dedi samimi bir saflıkla.

"Biliyorsunuz, sorumluluk sahibiymişim gibi davranmam. Bunu asla yapmam. Sorumluluk hep benim üzerimde –ya da altımda– olmuştur," dedi Bay Skimpole, "hangisidir, onu bile bilmiyorum; ama (pratik sağduyusu ve açıklığıyla ün salmış) sevgili Bayan Summerson'ın bu meseleyi ortaya koyuşundan, esas sorunun para olduğunu anlıyorum, öyle mi?"

Tedbirsizce bu sözünü teyit ettim.

"Ah! Görüyorsunuz ya," dedi Bay Skimpole başını sallayarak, "bunu anlamam mümkün değil."

Gitmek için ayağa kalktığımda, hamimin güvenine bir rüşvet yüzünden ihanet etmesinin doğru olmadığını söyledim.

"Sevgili Bayan Summerson," dedi kendine has içten bir kahkahayla, "bana kimse rüşvet veremez."

"Bay Bucket da mı?" dedim.

"Hayır," dedi. "Hiç kimse. Ben paraya değer vermem. Parayı umursamam, bilmem, istemem. Saklamam – hemen elimden çıkar. Nasıl rüşvet alabilirim ki?"

Onunla tartışacak kabiliyetim olmasa da farklı düşündüğümü belli ettim.

"Tam aksine," dedi Bay Skimpole, "böylesi bir vakada ben daha üstün bir konuma yerleştirilmesi gereken kişiyim. Böylesi bir vakada diğer insanların üzerindeyim. Böylesi bir vakada felsefe doğrultusunda hareket edebilirim. İtalyan bebeklerin kundaklara sarmalanması gibi önyargılara sarmalanmış değilim. Hava kadar serbestim. Sezar'ın karısı gibi kendimi şüphelerin çok üzerinde addediyorum."

Tavrındaki o eşsiz benzersiz uçarılık ve mevzuyu tüyden yapılmış bir top gibi oraya buraya savuruşundaki oyuncul kayıtsızlık kimsede görülmemiştir!

"Vakayı gözden geçirin, Bayan Summerson. Kesinlikle tasvip etmediğim vaziyette bir çocuk eve getirilip yatağa yatırılıyor. Çocuk yatarken bir adam geliyor – adeta gökten düşmüş gibi. Tasvip etmediğim bir vaziyette eve getilip, yatırılan çocuğu arıyor. Tasvip etmediğim vaziyette eve getirilip yatağa yatırılan çocuğu arayan adam bir banknot çıkarıyor. Tasvip etmediğim vaziyette eve getirilip yatağa yatırılan çocuğu arayan adamın çıkardığı banknotu Skimpole kabul ediyor. Gerçekler bunlar. Güzel. Skimpole parayı kabul etmemeli miydi? Skimpole parayı neden kabul etmesin? Skimpole Bucket'a karşı çıkıyor; 'Bu ne için? Ben bunu anlamıyorum, işime yaramaz, al bunu' diyor. Bucket yine de Skimpole'dan parayı almasını rica ediyor. Önyargılarla sarmalanmış olmayan Skimpole'un bunu kabul etmesi için sebepler mi var? Evet. Skim-

pole bunların farkında. Bunlar ne? Skimpole kendi kendine mantık yürütüyor, bu adam evcil bir vaşak, faal bir polis memuru, zeki bir adam, enerjisini belli bir noktaya odaklamış, hem düşüncelerinde hem icraatında gayet incelikli biri, kaçan dostlarımızı ve düşmanlarımızı bizim için buluyor, çalınan mallarımızı geri alıyor, öldürüldüğümüzde kanımızı yerde bırakmıyor. Bu faal polis memuru, bu zeki adam, sanatını icra ederken paraya karşı kuvvetli bir inanç kazanmış; parayı çok yararlı buluyor ve toplumun yararına kullanıyor. Sırf benim paraya inancım yok diye Bucket'ın inancını da sarssa mıydım; Bucket'ın silahlarından birini bile isteye köreltse miydim; Bucket'ı bir sonraki dedektiflik operasyonunda eli kolu bağlı bıraksa mıydım? Dahası var. Madem Skimpole'un parayı alması suç, Bucket'ın bunu teklif etmesi de suç – Bucket daha aklı başında olduğundan onunki çok daha büyük suç. Şimdi, Skimpole, Bucket için iyi düşünceler beslemek istiyor; o bütünün içinde Bucket hakkında iyi düşünceler beslemeyi gerekli görüyor. Devlet ondan Bucket'a güvenmesini ciddiyetle talep ediyor. O da güveniyor. Tek yaptığı bu!"

Bu açıklamaya verecek bir karşılığım yoktu, bu yüzden de kalktım. Ancak son derece neşeli olan Bay Skimpole sadece "Küçük Coavinses"in eşliğinde eve dönmeme kesinlikle razı olamayacağını söyleyerek bana bizzat eşlik etti. Türlü türlü şaşırtıcı konuşmalarla yol boyunca bana hoşça vakit geçirtti ve ayrılırken bana, genç dostlarımızla ilgili gerçeği bulmasında ona yardımcı olan ince düşünceliliğimi asla unutamayacağını söyledi.

Bir daha Bay Skimpole'u hiç görmediğim için onun hikâyesi hakkında bildiklerimi topyekûn bitirsem iyi olacak. Anlattığım mesele yüzünden ve (sonradan Ada'dan öğrendiğimiz kadarıyla) hamimin Richard'a dair ricalarını merhametsizce kulak ardı etmesi yüzünden hamimle arasına bir soğukluk girdi. Hamime büyük borcu olmasının aralarının bozulmasıyla hiç alakası yoktu. Beş sene kadar sonra öldü ve ardında bir günlükle birlikte hayatını aydınlatan mektuplar ve başka malzemeler de bıraktı; yayımlanan bu günlük onu dost canlısı bir çocuğa karşı bütün insanlığın kumpasının kurbanı olarak gösteriyordu. Okuyanlar pek hoş bul-

muşlardı ama ben kitabı açtığım sırada tesadüfen gözüme çalınan bir cümleden fazlasını okumadım. O cümle şuydu. "Jarndyce, tanıdığım pek çok insan gibi, Bencilliğin vücut bulmuş haliydi."

Şimdi hikâyemin beni yakından ilgilendiren ve tümüyle hazırlıksız yakalandığım bir bölümüne geliyorum. Zavallı eski yüzüme dair arada bir aklımda canlanan çağrışımları hayatımın geçmişte kalmış –bebekliğim ya da çocukluğum gibi geçip gitmiş– bir bölümüne ait şeyler olarak yâd ediyordum. Bu konudaki zaaflarımın hiçbirini gizlemedim, hafızamın izin verdiği ölçüde sadakatle kaydettim. Bu sayfaların artık fazla uzak olmayan son kelimelerine kadar da aynı şeyi sürdürmek umudu ve niyetindeyim.

Aylar geçip gidiyordu; bana açtığı umutlardan güç bulan güzelim o sefil köşede hâlâ aynı güzel yıldızdı. İyice yıpranıp kendini bırakmış olan Richard her gün Mahkemeye gidiyordu; davadan söz edilmesinin en ufak bir ihtimali bile olmadığını bildiği halde gün boyu çaresizce orada oturuyordu; mahkemenin demirbaşlarından biri olup çıkmıştı. Oradaki beyefendilerin hiçbirinin onun oraya ilk girdiğinde nasıl olduğunu hatırladıklarını zannetmiyorum.

Bu sabit fikre kendini öyle kaptırmıştı ki neşeli anlarında "Woodcourt olmasa" asla temiz hava alamayacağını söylüyordu. Sadece Bay Woodcourt onun dikkatini birkaç saatliğine başka şeylere çekebiliyor, hatta aylar geçtikçe daha sıklaşan ve bizi çok korkutan o zihin ve beden ataletine gömüldüğünde bile onu canlandırabiliyordu. Güzelim, Richard'ın onun uğruna hatalarının daha da ümitsizce üzerine gittiğini söylemekte haklıydı. Kaybettiğini geri alma isteğinin genç karısı için duyduğu üzüntüyle iyice yoğunlaştığına ve bir kumarbazın gözü dönmüşlüğüne dönüştüğüne şüphem yoktu.

Sözünü ettiğim gibi her saat onlardaydım. Geceleri gittiğimde genellikle Charley'le birlikte arabayla dönüyorduk; bazen o yakınlarda hamimle buluşuyor eve kadar yürüyorduk. Bir akşam benimle sekizde buluşacaktı. Her zaman yaptığım gibi dakikası dakikasına kalkamadım çünkü güzelim için bir iş işliyordum ve bitirmeme birkaç ilmik vardı; ama saat vurduktan birkaç dakika sonra küçük iş sepetimi toparladım, güzelime son bir iyi geceler

öpücüğü verdim ve aşağıya koştum. Hava kararmış olduğu için Bay Woodcourt da benimle birlikte geldi.

Her zamanki buluşma yerine geldiğimizde –yakın bir yerdeydi ve Bay Woodcourt daha önce de bana oraya kadar eşlik etmişti– hamim orada değildi. Aşağı yukarı yürüyerek yarım saat kadar bekledik ama ondan eser yoktu. Ya gelmesini engelleyecek bir şey olduğuna ya da gelip döndüğüne karar verdik; Bay Woodcourt da benimle eve kadar yürümeyi teklif etti.

Her zamanki buluşma yerine yaptığımız kısa yürüyüş haricinde bu birlikte yaptığımız ilk yürüyüştü. Yol boyunca Richard ve Ada'dan konuştuk. Yaptıkları için ona sözlerle teşekkür etmedim –takdirim kelimelerin de üzerindeydi– hissettiklerimi biraz olsun anlayacağını ama büyük bir kuvvetle ümit ediyordum.

Eve gelip üst kata çıktığımızda hamimin de Bayan Woodcourt'un da dışarıda olduklarını anladık. Cancağızım genç sevgilisini, şimdi çok değişmiş olan kocasını yüreğinde seçtiğinde o kıpkırmızı yüzüyle onu getirdiğim odadaydık; hamimle birlikte onları ümitlerinin ve istikballerinin baharında güneş ışığından geçerken izlediğimiz odada.

Açık pencerenin yanında durmuş sokağa bakıyorduk ki Bay Woodcourt bana açıldı. Bir anda beni sevdiğini öğrendim. Bir anda bozulmuş yüzümün onun gözünde hiç değişmemiş olduğunu öğrendim. Bir anda acıma ile karışık sevecenlik olduğunu zannettiğim şeyin mutlak, cömert, sadık aşk olduğunu öğrendim. Ah, bunu bilmek için ne kadar geçti, ne kadar geç. Aklıma gelen ilk nankör düşünce buydu. Çok geç.

"Geri döndüğümde," dedi bana, "gittiğimden daha zenginleşmemiş bir halde geri geldiğimde seni hasta yatağından yeni kalkmış buldum ama başkaları için öyle tatlı bir kaygıya kapılmıştın, bencilce fikirlerden öyle uzaktın ki..."

"Ah, Bay Woocourt, Bay Woodcourt durun!" diye rica ettim. "Bu övgülerinizi hak etmiyorum. O zaman pek çok bencilce fikrim vardı, pek çok!"

"Tanrı biliyor ya aziz sevgili," dedi, "bu övgüm bir âşığın övgüsü değil, hakikattir. Etrafındakilerin Esther Summerson'da ne

gördüklerini bilmiyorsun, onun ne yüreklere dokunduğunu, ne yürekleri uyandırdığını, ne mukaddes bir takdir ve sevgi kazandığını bilmiyorsun."

"Ah, Bay Woodcourt," diye bağırdım, "birinin sevgisini kazanmak çok müthiş bir şey, çok müthiş! Bundan onur ve gurur duyuyorum; bunu duymak bu sevinç ve üzüntü gözyaşlarını dökmeme neden oluyor – bu sevgiyi kazandığım için mutluyum, layık olmadığım için üzüntülüyüm; ama size karşılık vermekte özgür değilim."

Bunu söylerken cesaretimi biraz toplamıştım çünkü beni öyle övdüğünde ve sesinin söylediğinin doğruluğuna olan inancıyla titrediğini duyduğumda buna layık olmaya karar vermiştim. Bunun için çok geç değildi. Bu beklenmedik sayfayı bu gece kapatsam da hayatım boyunca onu hak ettiğimi hissedebilecektim. Bu benim için bir rahatlık, bir itici kuvvet oldu; ondan devşirdiğim bir asaletin içimde kabardığını hissettim.

Sessizliği o bozdu.

"Benim sevgime karşılık vermekte özgür olmadığını söyledikten sonra ısrar edersem," dedi beni hem güçlendiren hem de ağlatan bir dürüstlükle, "sonsuza kadar böyle seveceğim bu sevgili kişiye olan güvenimi gösterememiş olurum. Sevgili Esther, yurtdışına giderken sana olan muhabbetimi de yanımda götürmüştüm, geri döndüğümde bu muhabbetin iyice göklere çıktığını gördüm. İstikbalime dair en ufak bir ümit ışığı belirdiği anda sana bunu söylemeyi umdum hep. Hep boşuna söyleyeceğim diye korktum. Bu gece hem umudum hem korkum gerçek oldu. Seni üzüyorum. Bu kadar konuştuğum yeter."

Bana baktığında gördüğü o Melek yerime geçti sanki, tahammül etmeye çalıştığı bu kayıp duygusu beni çok kederlendirdi! Bu dertli halinde ona yardım etmek istedim, tıpkı bana o ilk merhamet gösterdiği anda olduğu gibi.

"Sevgili Bay Woodcourt," dedim, "bu gece ayrılmadan önce size söylemem gereken bir şey var. Söylemek istediğim gibi söyleyebilmem mümkün değil –asla da söyleyemem– ama..."

Sözüme devam etmeden önce sevgisine ve elemine layık olmam gerektiğini tekrar düşünmem gerekti.

"Bu cömertliğinizi derinden hissediyorum ve ölene kadar da anısını saklayacağım. Ne kadar değiştiğimi, hikâyeme nasıl yabancı olduğunuzu ve bu kadar sadık bir sevginin ne kadar asil olduğunu gayet iyi biliyorum. Bu söylediklerinizi başka dudaklardan çıksa beni asla bu kadar etkilemezdi çünkü bunları benim için bu kadar kıymetli kılabilecek bir başkası yok. Boşa gidecek sanmayın. Beni daha iyi olmaya sevk edecek."

Gözlerini eliyle kapatıp başını çevirdi. Bu gözyaşlarına layık olmam mümkün müydü?

"Yine eskisi gibi devam edecek olan ilişkimizde –Richard'la Ada'ya göz kulak olurken ve umarım hayatın daha mutlu zamanlarında– dürüstlükle eskisinden daha iyi olduğunu düşündüğünüz bir yönümü görürseniz inanın ki bu geceden çıkmış olacak ve onu size borçlu olacağım. Sakın, sevgili sevgili Bay Woodcourt, sakın bu geceyi unutacağıma inanmayın; kalbim çarptığı müddetçe sizin tarafınızdan sevilmiş olmanın gururu ve sevincine kayıtsız kalmayacaktır."

Elimi tutup öptü. Yine kendine gelmiş gibiydi, ben de daha fazla cesaretlendiğimi hissediyordum.

"Az önce söylediklerinizden," dedim, "gayretinizin sonuçsuz kalmadığını çıkarıyorum, doğru mu?"

"Doğru" dedi. "Bay Jarndyce'i çok iyi tanıdığınız için iyi bilirsiniz, onun yardımlarıyla bu işi almayı başardım."

"Tanrı onu korusun" dedim ona elimi uzatarak; "Bütün yaptıklarınız için Tanrı sizi de korusun!"

"Bu dileğinizle daha da iyisini yapmaya çalışacağım," dedi; "yeni vazifeme sizden yeni bir kutsal emanet almışım gibi başlamamı sağlayacak."

"Ah! Richard!" diye bağırdım elimde olmaksızın, "Siz gittiğinizde o ne yapacak?"

"Daha gitmem gerekmiyor; ama gerekseydi bile onu terk etmezdim, sevgili Bayan Summerson."

O gitmeden önce bir konuya daha değinme ihtiyacı hissediyordum. Kabul edemediğim bu sevgiye başka türlü layık olamayacağımı biliyordum.

"Bay Woodcourt," dedim, "size iyi geceler dilemeden önce, önümde gayet açık ve net gördüğüm istikbalimde pişman olacağım ya da eksikliğini hissedeceğim hiçbir şeyin olmadığını benim ağzımdan duymak sizi memnun edecektir herhalde."

Buna gerçekten de memnun olduğunu söyledi.

"Çocukluğumdan itibaren," dedim "dünyanın en iyi insanının yorulmak bilmez iyiliğine sahip olma şansına erdim; ona her türlü şefkat, minnettarlık ve sevgi bağıyla bağlıyım, öyle ki hayatım boyunca yapacağım hiçbir şey bana bir günde hissettirdiklerini ifade etmeme yetmez."

"Bu hislerinizi paylaşıyorum" dedi. "Bay Jarndyce'i kastediyorsunuz."

"Onun erdemlerini iyi bilirsiniz," dedim, "ama pek az kişi ne kadar müthiş bir karaktere sahip olduğunu benim kadar iyi bilebilir. İşte bu karakterin en yüce ve iyi özellikleri, beni çok mutlu eden geleceğimin şekillendirilmesinde bütün parlaklığıyla karşıma çıktı. Ona karşı zaten büyük bir hürmet beslemeseydiniz bile –ki beslediğinizi biliyorum– sanırım bu teminatım sizin için yeterli olurdu."

Heyecanla, yeterli olacağını söyledi. Ona elimi tekrar uzattım.

"İyi geceler," dedim; "hoşça kalın."

"Birincisi, yarın tekrar karşılaşana kadar; ikincisi de aramızdaki bu bahse sonsuza kadar veda etmek anlamına geliyor, değil mi?"

"Evet."

"İyi geceler; hoşça kalın!"

Yanımdan ayrıldı, karanlık pencerenin yanında sokağı izleyerek öylece durdum. Bütün o sadakati ve cömertliğiyle sevgisi üzerime öyle ani hücum etmişti ki gideli daha bir dakika olmadan metanetimi yine kaybettim ve sokak, fışkıran gözyaşlarımın ardında silindi.

Ama pişmanlık ve üzüntü gözyaşları değildi bunlar. Hayır. Bana aziz sevgili demişti ve onun için ebediyen öyle kalacağımı söylemişti; sanki yüreğim bu sözleri işitmiş olmanın bahtiyarlığını taşıyamıyor gibiydi. O ilk çılgın düşüncem ölüp gitmişti. Bunları duymak için çok geç değildi çünkü onlar sayesinde iyi, dürüst, minnettar ve memnun olmak için çok geç değildi. Benim önümdeki yol ne kadar kolaydı; onunkinden ne kadar kolay!

LXII. Bölüm

BİR BAŞKA KEŞİF

O gece kimseyi görecek cesaretim yoktu. Hatta kendimi görecek cesaretim bile yoktu çünkü gözyaşlarımın bana biraz sitem etmesinden korkuyordum. Karanlıkta odama çıktım, karanlıkta dua edip, karanlıkta yattım. Hamimin mektubunu okumak için ışığa ihtiyacım yoktu çünkü ezbere biliyordum. Onu sakladığım yerden çıkarttım; kendi saçtığı huzur ve sevgi ışığında içinde yazanları tekrar ettikten sonra yastığımın üzerine koyup uyudum.

Sabahleyin çok erken kalktım ve Charley'i yürüyüşe çağırdım. Kahvaltı masası için çiçek aldık, geri dönüp onları yerleştirdik ve bir sürü işe daldık. Öyle erken kalkmıştık ki kahvaltıdan önce Charley'e ders verecek kadar vaktim vardı; (gramerinde en ufak bir ilerleme kaydetmemiş olan) Charley bu vartayı başarıyla atlattı; ikimiz de bu işten alnımızın akıyla sıyrıldık. Hamim geldiğinde "Küçük kadın, çiçeklerden bile daha taze görünüyorsun!" dedi. Bayan Woodcourt da Mewlinwillinwodd'dan bir pasajı tercüme ederek tekrarladı, bununla beni üzerine güneş vurmuş bir dağa benzetiyordu.

Bunlar öyle hoştu ki beni o dağın eski haline biraz daha yakınlaştırmıştır umarım. Kahvaltıdan sonra hamimi odasında –dün geceki odada– tek başına yakalayana kadar bir fırsatını kollayarak ortalıkta biraz dolaştım. Sonra anahtarlarımla birlikte içeri girmek için bir bahane uydurdum ve kapıyı arkamdan kapadım.

"Eee, Dame Durden?" dedi hamim; postadan bir sürü mektup gelmişti, kendisi de oturmuş cevap yazıyordu. "Para mı lazım?"

"Hayır, yeterince param var."

"Parayı bu kadar idareli kullanan bir Dame Durden daha yoktur" dedi hamim.

Kalemini bırakmış, arkasına dayanmış bana bakıyordu. O aydınlık yüzünden sıkça bahsettim ama hiç o günkü kadar aydınlık ve iyi görmemişim gibi geldi bana. Üzerinde müthiş bir mutluluk vardı, "Bu sabah birilerine büyük iyiliği dokunmuş" diye geçirdim içimden.

"Parayı bu kadar idareli kullanan," dedi hamim, bana bakıp gülümseyerek "bir Dame Durden daha yoktur."

O eski tavrını hiç değiştirmemişti. Bu tavrını ve onu o kadar çok seviyordum ki yanına gidip, her zaman orada duran sandalyeme oturduğumda –çünkü bazen ona okuyordum, bazen onunla konuşuyordum, bazen yanında sessizce işimi işliyordum– elimi göğsüne koyarak bu halini bozmaya çekindim. Ama halinde hiçbir değişme olmadı.

"Sevgili hami," dedim, "sizinle konuşmak istiyorum. Bir kusur mu ettim?"

"Ne kusuru, canım!"

"Mektubunuza verdiğim cevaptan beri sizin için eski anlamımı yitirdim mi, hami?"

"Sende isteyebileceğim her şey var, hayatım."

"Bunu duyduğuma gerçekten de çok sevindim" dedim. "Biliyorsunuz, bana bu karşımdaki Kasvetli Ev'in hanımı mı diye sormuştunuz. Ben de evet demiştim."

"Evet" dedi hamim başını sallayarak. Sanki beni bir şeyden korumak ister gibi kolunu omzuma atmıştı; yüzüme gülümseyerek baktı.

"O zamandan beri," dedim, "bu konu hakkında sadece bir kere konuştuk."

"O zaman da ben Kasvetli Ev'in hızla seyreldiğini söylemiştim ki öyleydi de, canım."

"Ben de demiştim ki," diye hatırlattım ona çekinerek, "hanımı hâlâ baki demiştim."

Beni hâlâ aynı korumacı tavırla ve yüzünde aynı aydınlık iyilikle kollarında tutuyordu.

"Sevgili hami," dedim, "son olaylarda hislerimi nasıl paylaştığınızı ve ne kadar düşünceli davrandığınızı biliyorum. Aradan uzun zaman geçtiğine ve daha bu sabah benim tekrar çok iyi olduğumdan söz ettiğinize göre belki de bu mevzuyu yeniden açmamı bekliyorsunuzdur diye düşündüm. Belki de bunu yapmam gerekiyordur dedim. İstediğiniz zaman Kasvetli Ev'in hanımı olacağım."

"Şu işe bak," dedi neşeyle, "aramızda nasıl bir karşılıklı anlayış var! Kafamda, zavallı Rick istisna olmak üzere –ki çok büyük bir istisna– başka bir şey yoktu. İçeri girdiğinde ben de bunu düşünüyordum. Kasvetli Ev'e hanımı ne zaman kazandıralım, küçük kadın?"

"Siz ne zaman isterseniz."

"Önümüzdeki aya ne dersin?"

"Önümüzdeki ay, sevgili hami."

"Hayatımın en mutlu ve en isabetli adımını attığım gün –dünyadaki bütün erkeklerden daha sevinçli ve gıpta edilecek bir erkek olacağım gün– Kasvetli Ev'e küçük hanımını kazandıracağım gün önümüzdeki ay olsun o zaman" dedi hamim.

Tıpkı ona cevabını getirdiğim gün yaptığım gibi kollarımı boynuna dolayıp onu öptüm.

Bir hizmetkâr kapıya gelip Bay Bucket'ın geldiğini bildirdi, gerçi buna pek gerek yoktu çünkü Bay Bucket zaten hizmetkârın omzunun üzerinden içeri bakıyordu. "Bay Jarndyce ve Bayan Summerson," dedi biraz nefes nefese, "böyle rahatsız ettiğim için kusura bakmayın, aşağıda bekleyen biri var, kendisi yokken hakkında bir şeyler konuşulur diye aşağıda kalmaya itiraz ediyor. Acaba onun yukarı getirilmesine izin verir miydiniz? Teşekkür ederim. Şu aşağıdaki Mebusu sandalyesiyle buraya taşır mıydınız?" dedi Bay Bucket tırabzanların üzerinden sarkarak.

Bu tuhaf rica yürüyemediği için iki hamal tarafından sandalyede taşınan siyah takkeli yaşlı bir adamın odada kapının yanına konmasıyla son buldu. Bay Bucket hemen hamalları savuşturdu ve esrarlı bir havayla kapıyı kapatıp kilitledi.

"Görüyorsunuz, Bay Jarndyce," dedi şapkasını çıkarıp, gayet iyi hatırladığım işaretparmağının bir hareketiyle konuşmaya baş-

layarak, “beni tanıyorsunuz, Bayan Summerson da tanıyor. Bu beyefendi de tanıyor, adı Smallweed. Para işleriyle uğraşıyor, tefecilik de denebilir. Yaptığın işin adı bu, sen de biliyorsun, değil mi?” dedi Bay Bucket ona büyük güvensizlikle bakan adama bu soruyu sormak için durarak.

Adam tam bu tanımlamaya karşı çıkacaktı ki feci bir öksürük nöbetine tutuldu.

“Hah, bu iyi oldu işte!” dedi Bay Bucket bu tesadüften memnuniyet duyarak. “Gereksiz yere itiraz etmezsen bu hallere de düşmezsin. Şimdi sizinle konuşmak istiyorum Bay Jarndyce. Baronet Sir Leicester adına bu beyefendiyle müzakerelerde bulunuyordum; bu yüzden de bulunduğu mekâna sık sık girip çıkıyordum. Eski Deniz Levazımatçısı Krook’un evinde bulunuyor genelde – bu beyefendinin akrabası olan Krook’u yanılmıyorsam hayattayken görmüştünüz!”

Hamim “Evet” dedi.

“Güzel! Bu beyefendiye Krook’un malları miras kaldı,” dedi Bay Bucket, “mal da ne mal ya. Pek çok şeyin yanı sıra bitmez tükenmez kullanılmış kâğıtlar. Tanrı sizi inandırsın kimseye beş kuruşluk faydası yok!”

Bay Bucket’ın gözlerindeki kurnazlık; daha önce yapılmış bir anlaşma çerçevesinde konuştuğunu, gerekli görse Bay Smallweed hakkında çok daha fazla şeyler söyleyebileceğini, her an tetikte bekleyen dinleyicisinin itiraz etmesine neden olabilecek tek bir bakış ya da sözcük kullanmadan bize ustalıkla hissettirişi onu anlamamızı iyice zorlaştırıyordu. Bay Smallweed’in şüpheli olduğu kadar sağır da olması ve yüzünü büyük bir dikkatle incelemesi de bu güçlüğü artırıyordu.

“Malları devraldıktan sonra bu beyefendi doğal olarak kâğıtları didik didik araştırmaya başladı, anlıyorsunuz ya?” dedi Bay Bucket.

“Ne ne? tekrar söyle” diye bağırdı Bay Smallweed yüksek, tiz bir sesle.

“Araştırmak dedim” diye tekrarladı Bay Bucket. “Kendi işini kendi görmeye alışık, açıkgöz biri olarak eline geçen bu kâğıtları araştırmaya başladın, değil mi?”

"Tabii ki" diye bağırdı Bay Smallweed.

"Tabii," dedi Bay Bucket hoşsohbet bir edayla, "yapmasaydın kabahat etmiş olurdun. Bunun sonucunda da tesadüfen," diye devam etti Bay Bucket, Bay Smallweed'den kesinlikle karşılık bulmayan neşeli bir alaycılıkla, "üzerinde Jarndyce imzası olan bir kâğıt buldun. Değil mi?"

Bay Smallweed sıkkın bir yüzle bize baktı ve istemeye istemeye bu sözü başını sallayarak teyit etti.

"Boş zamanında, salim kafayla –epeyce zaman geçtikten sonra, çünkü hiç meraklanmamıştın, neden meraklanacaksın ki?– bu kâğıda baktığında bir de ne göresin, bir Vasiyetmiş meğer. İşin komik tarafı da bu," dedi Bay Bucket, sanki hâlâ bir karış suratla oturan Bay Smallweed'e bir şakayı hatırlatıyormuş gibi neşeyle; "çıka çıka bir Vasiyet çıkmasın mı?"

"Vasiyet ya da başka bir şey olarak işe yaradığını bilmiyordum" dedi Bay Smallweed dişlerinin arasından.

Bay Bucket üzerine saldırmamak için kendini zor tutuyormuş gibi sandalyesinde kaya kaya bohçaya dönüşmüş olan adama şöyle bir göz attı; yine de aynı hoş tavırlarıyla üzerine eğilmeye, gözünün ucuyla da bize bakmaya devam etti.

"Buna rağmen," dedi Bay Bucket, "çok hassas düşünceli biri olduğundan zihninde buna dair bir şüphe ve rahatsızlık belirdi."

"Hı? Nasıl düşünceli dedin?" diye sordu Bay Smallweed elini kulağına götürerek.

"Çok hassas düşünceli."

"Ha! Tamam devam et" dedi Bay Smallweed.

"Bu isimdeki Chancery miras davasından sıkça söz edildiğini duyduğundan; Krook'un her türlü eski mobilyayı, kitapları, kâğıtları, ıvır zıvırı aldığını, kimseye vermek istemediğini, sürekli kendi kendine okumayı öğrenmeye çalıştığını bildiğinden; 'Dikkat etmezsem bu vasiyet yüzünden başım derde girebilir' diye düşünmeye başladın ki doğdun doğalı bu kadar isabetli bir düşünce geçmemiştir kafandan."

"Bak, nasıl anlattığına dikkat et, Bucket" diye elini kulağına koyarak bağırdı adam sinirli sinirli. "Yüksek sesle konuş; o cadaloz

numaralarını kendine sakla. Beni doğrult biraz; daha iyi duymak istiyorum. Tanrım, ne hale geldim!"

Bay Bucket göz açıp kapayana kadar onu doğrulttu. Bay Smallweed'in öksürükleri ve "Ay kemiklerim! Ay aman of! Nefesim kesildi! Evdeki tantanacı cadaloz domuzdan bile daha beterim!" şeklindeki kötü nidaları arasında Bay Bucket yine aynı keyifli tavrıyla konuşmasına devam etti.

"Ben de sık sık senin oraya gelip gittiğim için bana açıldın, değil mi?"

Bay Smallweed'inki gibi bir hınç ve garezle bir şeyin tasdik edildiği görülmemiştir herhalde; Bay Bucket'ın açılacağı en son kişi olduğu her halinden belliydi.

"Ben de seninle birlikte bu işe girdim – pek de iyi anlaştık; gayet yerinde olan korkularının gerçekleşebileceğini, o vasiyeti teslim etmezsen başının belaya gireceğini sana söyledim," dedi Bay Bucket anlayışla; "bunun üzerine vardığımız anlaşma sonucunda burada mevcut bulunan Bay Jarndyce'e vasiyeti koşulsuz şartsız teslim etmeyi kabul ettin. Eğer bir kıymeti varsa ödül konusunda ona güveneceksin; hepsi bu, değil mi?"

"Anlaşma buydu" dedi Bay Smallweed yine aynı garezle.

"Bu nedenle," dedi Bay Bucket, o sevimli tavrını bir anda bırakıp işini bilir bir hal takınarak, "o vasiyeti şu anda üzerinde bulunduruyorsun ve yapman gereken tek şey onu çıkarıp vermek!"

Bize gözünün ucuyla temkinli bir bakış fırlattıktan ve işaret-parmağıyla burnunu muzafferane ovaladıktan sonra Bay Bucket gözleri samimi dostuna kenetlenmiş, eli de kâğıdı alıp hamime vermek üzere uzatılmış vaziyette onun başına dikildi. Büyük bir isteksizlikle ve kendisinin zavallı çalışkan bir adam olduğunu, Bay Jarnyce'in onun dürüstlüğü yüzünden kaybetmesine izin vermeyecek kadar şerefli olduğuna inandığını defalarca söyledikten sonra kâğıdı uzatabildi. Rengi kaçmış, lekelenmiş bir kâğıdı göğüs cebinden ağır ağır çıkarttı, dışında bir sürü imzalar vardı, sanki uzun zaman önce ateşe fırlatılmış sonra da hemen alınmış gibi köşeleri biraz yanmıştı. Bay Bucket bir sihirbazın el çabukluğuyla kâğıdı Bay Smallweed'den Bay Jarndyce'e aktarmakta hiç

vakit kaybetmedi. Hamime verirken parmaklarının arkasından fısıldadı:

"Bundan nasıl para kazanacaklarına karar verememişler. Kavga edip, ağızlarından kaçırdılar. Üzerine yirmi pound koydum. Önce fazlasıyla uzun yaşamasına isyan ederek tamahkâr torunları buna saldırdı, sonra birbirlerine saldırdılar. Tanrım! O ailede tek bir kişi yok ki bir diğerini iki üç pounda satmasın, yaşlı hanım hariç – ama o da pazarlık edemeyecek kadar bunadığı için."

"Bay Bucket," dedi hamim yüksek sesle, "bu belgenin herhangi biri için değeri ne olursa olsun size çok şey borçluyum; eğer bir kıymeti varsa Bay Smallweed'i gerektiği şekilde ödüllendirmeyi üzerime alıyorum."

"Senin kıymetine göre değil" dedi Bay Bucket, Bay Smallweed'e dostça bir açıklamada bulunarak, "Sakın ondan korkma. Belgenin kıymetine göre."

"Ben de bunu kastetmiştim" dedi hamim. "Gördüğünüz gibi, bu belgeyi kendim incelemekten imtina ediyorum, Bay Bucket. Aslına bakarsanız bu meseleden uzak durmaya seneler önce yemin ettim; ruhumu iyice hasta etti. Ama Bayan Summerson'la ben bu belgeyi hemen davaya bakan avukatıma ileteceğiz ve bu kâğıdın varlığı bu işle ilgili herkese hiç gecikmeden duyurulacak."

"Bay Jarndyce bundan iyisini söyleyemezdi" dedi Bay Bucket, ziyaretçi dostuna. "Artık kimseye haksızlık edilmeyeceği açıkça beyan edildiğine göre –ki bu seni de rahatlatmıştır eminim– seni tekrar eve götürme merasimine girişebiliriz."

Kapıyı açtı, hamalları çağırdı, bize iyi günler diledi ve gayet manalı bir bakış, bir de parmak hareketiyle yanımızdan ayrıldı.

Biz de olabildiğince çabuk Lincoln's Inn'e gittik. Bay Kenge meşgul değildi; onu tozlu odasında, anlaşılmaz kitaplarla kâğıt tomarlarının arasında, masasının başında bulduk. Bay Guppy'nin bizim için sandalye getirmesinin ardından Bay Kenge, Bay Jarndyce'i böyle alışılmadık bir biçimde bürosunda görmekten duyduğu şaşkınlığı ve memnuniyeti dile getirdi. Konuşurken gözlüğünü evirip çeviriyordu ve her zamankinden daha fazla Lafazan Kenge'di.

"Umarım," dedi Bay Kenge, "Bayan Summerson'ın güler yüzlü-

lüğü," bana selam verdi, "Bay Jarndyce'in" ona selam verdi, "mesleğimizin heybetli temel direkleri arasında bulunan –yoksa yerini alan mı demeliydim– bir Davaya ve Mahkemeye karşı düşmanlığını yenmesine neden olmuştur."

"Bana öyle geliyor ki," dedi hamim, "Bayan Summerson'a bu Mahkeme ve Davanın etkilerinden öyle gına geldi ki lehlerine herhangi bir tesirde bulunmayı aklına bile getiremez. Yine de burada bulunmamın nedeni kısmen onlar. Bay Kenge, bu belgeyi masanızın üzerine bırakıp ondan kurtulmadan önce izin verin elime nasıl geçtiğini anlatayım."

Bunu kısa ve öz olarak anlattı. "Bu bir dava olsaydı," dedi Bay Kenge "bundan daha açık, daha maksada yönelik ortaya konamazdı." "Siz hiç İngiliz kanununun ya da hakkaniyetinin açık veya maksada yönelik olduğunu gördünüz mü?" dedi hamim. "Yapmayın!" dedi Bay Kenge.

İlk başta kâğıda fazla bir önem atfetmiyor gibiydi ama gördüğünde alakalandı, açıp gözlüğünü takarak birazını okuduğunda hayretler içinde kaldı. "Bay Jarndyce," dedi başını kaldırarak, "bunu okudunuz mu?"

"Hayır!" dedi hamim.

"Ama beyefendiciğim," dedi Bay Kenge, "bu davadaki bütün Vasiyetlerden daha sonraki bir tarihte yazılmış. Baştan sona vasiyetname sahibinin el yazısıyla yazılmışa benziyor. Gerektiği gibi hazırlanmış ve tasdik edilmiş. Bu yanık izlerinden anlaşılacağı üzere iptal edilmek istenmiş olsa bile, iptal edilmemiş. Mükemmel bir belge!"

"İyi!" dedi hamim. "Bunun benimle ne ilgisi var?"

"Bay Guppy!" diye bağırdı Bay Kenge sesini yükselterek. "Kusura bakmayın Bay Jarndyce."

"Efendim."

"Symond's Inn'de Bay Vholes'a gideceksiniz. Selamlarımı söyleyin. Jarndyce Jarndyce'e Karşı. Görüşmeye gelirse memnun olurum."

Bay Guppy ortadan kayboldu.

"Bunun sizinle ne ilgisi olduğunu sormuştunuz Bay Jarndyce. Bu belgeyi okumuş olsaydınız, sizin elinize geçecek meblağı ol-

dukça azalttığını görürdünüz, yine de külliyatlı bir miktar kalıyor, külliyatlı bir miktar" dedi Bay Kenge elini ikna edici, yumuşak bir hareketle savurarak. "Bay Richard Carstone'la, Bayan Ada Clare'in yani artık Bayan Richard Carstone'un ellerine geçecek meblağın da oldukça arttığını görecektiniz."

"Kenge," dedi hamim, "bu davanın bu berbat Mahkemeye getirdiği bütün o servet genç kuzenlerimin eline geçse çok memnun olurdum. Ama Jarndyce Jarndyce'e Karşı'dan iyi bir şey çıkabileceğine inanmamı mı istiyorsun gerçekten?"

"Yapmayın, Bay Jarndyce! Önyargı, önyargı. Sevgili beyefendiciğim burası çok büyük bir ülke, çok büyük bir ülke. Hukuk sistemi çok büyük bir sistem, büyük bir sistem. Gerçekten, gerçekten!"

Hamim başka bir şey söylemedi ve Bay Vholes geldi. Kenge'in mesleki itibarı karşısında tevazuyla eğiliyor gibiydi.

"Nasılsınız Bay Vholes? Rica etsem bir sandalye çekip şu kâğıda bir bakar mısınız?"

Bay Vholes kendisinden isteneni yaptı ve belgeyi tek kelimesini atlamadan okudu. Heyecanlanmamıştı ama zaten hiçbir şey onu heyecanlandırmıyordu. Belgeyi iyice inceledikten sonra Bay Kenge'le birlikte bir pencere yanına çekildi ve ağzını eldiveniyle kapatarak onunla uzun uzadıya konuştu. Daha pek fazla konuşmadan Bay Kenge'in söylediklerine karşı çıkması beni şaşırtmadı çünkü şimdiye kadar Jarndyce Jarndyce'e Karşı'da iki kişinin aynı fikirde olduğunu hiç görmemiştim. Ama tümüyle "Davalı Malların İdaresi" "Genel Sayman" "Rapor" "Mülk" ve "Masraflar" kelimelerinden oluşuyormuşa benzeyen bir konuşmayla Bay Kenge'i bastırır gibi oldu. Konuşmaları bittiğinde Bay Kenge'in masasına geri döndüler ve yüksek sesle konuştular.

"Evet! Ama bu çok dikkate değer bir belge, değil mi, Bay Vholes?"

Bay Vholes "Kesinlikle öyle" dedi.

"Aynı zamanda çok da önemli, değil mi, Bay Vholes?"

Bay Vholes tekrar "Kesinlikle öyle" dedi.

"Sizin de söylediğiniz gibi Bay Vholes, Dava önümüzdeki Dönem görüşüldüğünde bu belge beklenmedik ve ilginç bir unsur olarak boy gösterecek" dedi Bay Kenge çalımla hamime bakarak.

Bay Vholes, böylesi bir otorite tarafından fikri sorulmuş, saygınlığını muhafaza etmeye çalışan bir avukat olarak kendinden çok memnundu.

"Peki," diye sordu hamim, Bay Kenge'in paralarını şıngırdattığı, Bay Vholes'un da yüzündeki kabartılarla oynadığı kısa bir sessizlikten sonra ayağa kalkarak, "önümüzdeki Dönem ne zaman?"

"Önümüzdeki Dönem, önümüzdeki ay başlayacak, Bay Jarndyce" dedi Bay Kenge. "Tabii bu belge için gerekli işlemleri hemen başlatacağız ve gerekli delilleri toplayacağız; siz de her zamanki gibi Davanın görüleceğinden haberdar edileceksiniz."

"Tabii buna her zamanki alakamı göstereceğim."

"O engin kültürünüze rağmen," dedi Bay Kenge bizi dış bürodan kapıya kadar geçirirken, "yaygın önyargıları yankılamaya meyillisiniz, efendim, öyle mi? Biz bir refah toplumuyuz, Bay Jarndyce, refah toplumu. Biz büyük bir ülkeyiz, Bay Jarndyce, çok büyük bir ülke. Bu mükemmel bir sistem, Bay Jarndyce, büyük bir ülkenin kötü bir sistemi olmasını mı isterdiniz? Hadi yapmayın!"

Bütün bunları merdivenlerin başında, eli sanki sözlerini sistemin duvarına sıvamaya ve binlerce yıllığına sabitlemeye yarayan gümüş bir malaymış gibi usul usul sallayarak söyledi.

LXIII. Bölüm

DEMİR ÇELİK

George'un atış salonu kiralık, içindekiler satılmış, George'un kendisi de Chesney Wold'da, ata binerken Sir Leicester'a eşlik ediyor, elleri atını sürerken titrediği için George atın gemine çok yakın gidiyor. Ama bugün George o kadar meşgul değil. Kuzeydeki demir bölgesine gidiyor, etrafı bir kolaçan etmek için.

Kuzeydeki demir bölgesine yaklaşırken Chesney Wold'unki gibi yemyeşil ormanlar ardında kalıyor; kömür çukurları, küller, yüksek bacalar, kırmızı tuğlalar, kavrulmuş bitkiler, yakıcı ateşler, asla seyrelmeyen koyu bir duman manzaranın temelini teşkil ediyor. Süvari bunlar arasında, etrafına bakarak ve sürekli bulmaya geldiği bir şeyi arayarak ilerliyor.

En nihayet, hareketli bir kasabanın demir tıngırtılı kara kanal köprüsünde, şimdiye kadar gördüğü ateşlerden ve dumanlardan daha da fazlası içinde kömür yollarının tozundan esmerleşmiş bir halde duruyor ve bir işçiye Rouncewell adını biliyor mu diye soruyor.

"Aman efendim," diyor işçi, "ha kendi adımı sormuşsunuz ha bunu."

"Bu isim buralarda bu kadar iyi mi tanınıyor?" diye soruyor süvari.

"Rouncewell'ler mi? Tabii ya."

"Peki, onları nerede bulabilirim?" diye soruyor süvari önüne bakarak.

"Bankayı mı, fabrikayı mı, yoksa evi mi soruyorsunuz?" diyor işçi.

"Ya! Rouncewell'ler çok kalkınmışlar anlaşılan," diye mırıldanıyor süvari çenesini sıvazlayarak, "biraz aklım varsa geri dönmem lazım. Hangisi bilmiyorum. Bay Rouncewell'i fabrikada bulabilir miyim dersiniz?"

"Nerede bulacağınızı söylemek o kadar kolay değil – günün bu saatinde kendisi ya da oğlu orada olabilir, tabii kasabadaysa; iş anlaşmaları yüzünden sık sık seyahat ediyor."

Peki, fabrika hangisi? Şu bacaları görüyor mu – şu en yüksek olanları! Evet, görüyor. Güzel! Gözünü onlardan ayırmadan dümdüz gidecek, sonra sola sapan bir yolda onları görecek, etraflarında yüksek tuğla bir duvar var, yol boyunca uzanıyor. İşte Rouncewell'lerin yeri orası.

Süvari bilgi için teşekkür ediyor ve etrafına bakarak ağır ağır ilerliyor. Geri dönmüyor, bir lokantada atından iniyor (onu tımar ettirmeye niyetli), seyis, Rouncewell'lerin işçilerinden bir kısmının orada yemek yediklerini söylüyor. Rouncewell'lerin işçilerinin bir kısmı öğle paydosuna çıkmışlar, adeta bütün kasabayı istila ediyor gibiler. İri yarı, güçlü kuvvetliler – biraz da kuruma bulanmışlar.

Tuğla duvar boyunca ilerleyip bir kapının önüne geliyor, içeri baktığında her safhada türlü şekillerde demir yığınları görüyor; çubuk çubuk, üçgen, sac; depo, kazan, balta, tekerlek, dişli, manivela, ray; makine parçaları olarak olmadık, tuhaf şekillere sokulmuş; paslanmışları, eskimişleri dağ gibi yığılmış; yenileri kazanlarda ışıyıp fokurdamakta; buharlı presin darbeleri altında etrafa kıvılcımları saçılmakta; kızıl-sıcak demir, beyaz-sıcak demir, soğuk-kara demir; bir demir tadı, bir demir kokusu ve Babil gibi türlü türlü demir sesi.

"Burası insanın başını ağrıtır!" diyor süvari bir yazıhane arayarak şaşkın şaşkın etrafına bakınırken. "Bu gelen de kim? Evden ayrılmadan önceki halime benziyor. Ailelerde benzerlik diye bir şey varsa bu yeğenim olmalı. Saygılar, efendim."

"Saygılar bizden. Birini mi aramıştınız?"

"Kusura bakmayın. Siz genç Bay Rouncewell olacaksınız, değil mi?"

"Evet."

"Babanızı aramıştım, efendim. Onunla konuşmak istiyordum."

Delikanlı ona zaman seçiminde çok şanslı olduğunu söylüyor çünkü babası orada ve ona babasının bulunduğu büroyu gösteriyor. "Tıpkı evden ayrılmadan önceki halim – tıpkı!" diye düşünüyor süvari, onun peşinden giderken. Avluda bir binaya geliyorlar; üst katta bir büro var. Bürodaki beyefendiyi görünce George kıpkırmızı kesiliyor.

"Babama kim geldi diyeyim?" diye soruyor delikanlı.

Zihninde demirden başka bir şey olmayan George aceleyle "Çelik" diyor ve o şekilde takdim ediliyor. Bir masada, önünde hesap defterleri ve zekice figürler ve çizimlerle dolu kâğıtlarla oturan beyefendiyle büroda tek başına bırakılıyor. Çıplak bir büro, pencereleri perdesiz, aşağıdaki demir manzarasına bakıyor. Masanın üzerinde hizmetlerinin çeşitli safhalarında, çeşitli işlerde denenmek için numune alınmış birkaç demir parçası var. Her şeyin üzerini demir tozu kaplamış; yüksek bacalardan yükselen koyu duman diğer bacaların uçucu Babil kulesine karışıyor.

"Buyrun, Bay Çelik" diyor beyefendi, ziyaretçisinin paslı bir sandalyeye oturmasını bekledikten sonra.

"Bay Rouncewell," diyor George, sol eli dizinde, şapkası elinde öne eğiliyor ve ağabeyiyle göz göze gelmekten kaçınıyor; "bu ziyaretimin sizin için pek hoş olmayabileceğini tahmin etmiyor değilim. Ben eski bir Süvariyim ve yakın bir silah arkadaşım eğer yanılmıyorsam sizin kardeşinizdi. Sanırım bu ailenin başına dert açtıktan sonra evden kaçan ve geri dönmemek haricinde hiçbir iyiliği dokunmayan bir kardeşiniz var."

"Acaba," diyor demirci ustası değişmiş bir sesle, "adınızın Çelik olduğundan emin misiniz?"

Süvari durup ona bakıyor. Ağabeyi ayağa fırlıyor, adını haykırıyor ve onu kucaklıyor.

"Benim için fazla zekisin!" diyor süvari, gözleri dolu dolu. "Nasılsın? Beni gördüğüne bunun yarısı kadar bile sevineceğini zannetmezdim. İyisin ya, sevgili ağabeyciğim, iyisin!"

El sıkışıp, birbirlerine tekrar tekrar sarılıyorlar; süvari hâlâ "İyisin ya, sevgili ağabeyciğim, iyisin!" diye tekrarlıyor, sonra da onun kendisini gördüğüne bunun yarısı kadar bile sevineceğini zannetmediğini ekliyor.

"Hiç de öyle olmadı," diyor, oraya gelmeden önce olan bitenleri tam tekmil anlattıktan sonra, "ortaya çıkmaya hiç niyetim yoktu. Beni bağışlamaya razı olursan günün birinde sana bir mektup yazarım diye düşünüyordum. Benden haber almak canını sıksaydı da hiç şaşırmayacaktım, ağabey."

"Sana evde bu haberi nasıl karşıladığımızı gösteririz, George" diyor ağabeyi. "Bugün bizim için önemli bir gün, daha iyi bir zamanlama yapamazdın, seni esmer eski asker seni. Bugün oğlum Watt'la bir anlaşma yaptım, on iki ay sonra bugün, bütün seyahatlerinde görmediğin kadar güzel ve iyi bir kızla evlenecek. Yarın, eğitimini biraz cilalamak için, senin yeğenlerinden biriyle Almanya'ya yola çıkıyor. Bunun onuruna bir ziyafet veriyoruz, sen de bu ziyafetin kahramanı olacaksın."

Bay George ilk başta bu davetten öyle mahcup oluyor ki bu şerefi bütün ciddiyetiyle reddediyor. Ama ağabeyi ve yeğeninin ısrarları sonucunda –onu gördüklerine bunun yarısı kadar bile sevineceklerini zannetmediğini tekrarlayarak– gayet güzel bir eve götürülüyor; bütün hazırlıklarda anneyle babanın aslen basit alışkanlıklarıyla çocuklarının değişmiş konumları ve daha üst seviyedeki istikballerinin gerektirdiği şeylerin hoş bir karışımı var. Bay George yeğenlerinin zarafetleri ve becerilerine, bir sene sonra yeğeni olacak Rosa'nın güzelliğine ve bu hanımların rüyadaymış gibi kendisini sevgiyle karşılamasına çok hayret ediyor. Yeğeninin hürmetkâr tavırları içini sızlatıyor; üzüntüyle ona hiç iyi örnek olmadığını düşünüyor. Yine de büyük bir sevinç, gayet samimi insanlar ve sınırsız eğlence buluyor; Bay George bütün bunlara askerce, mert tavırlarıyla karşılık veriyor ve düğüne gelip gelini verme vaadi herkesi memnun bırakıyor. O gece ağabeyinin evinde heybetli yatağına yatıp bütün bunları düşünürken ve (gece boyu uçuşan müslinleriyle) Alman usulü vals yapan yeğenlerinin görüntüsü yatak örtüsünün üzerinde gözünde canlanırken Bay George'un başı dönüyor.

Ertesi sabah kardeşler demirci ustasının odasına kapanıyorlar; ağabeyi açık, makul bir dille George'u kendi işine nasıl yerleştirmeyi düşündüğünü anlatırken George elini tutarak onu durduruyor.

"Ağabey, kardeşliğin de ötesine geçen bu karşılaman için sana milyonlarca kere teşekkür ederim, kardeşliğin de ötesindeki niyetlerin için de öyle. Ama benim planlarım hazır. Onları anlatmadan önce sana aileyle ilgili bir konuda danışmak isterim. Acaba," diyor süvari kollarını kavuşturup yılmaz bir kararlılıkla ağabeyine bakarak,"annemin beni çıkartması nasıl sağlanabilir?"

"Seni anladığımdan emin değilim, George" diyor demirci ustası.

"Diyorum ki annemin beni çıkartması nasıl sağlanabilir? Bir şekilde buna ikna edilmeli."

"Seni mirastan çıkartmasını mı kastediyorsun?"

"Tabii ki. Kısaca," diyor süvari kollarını daha da büyük bir kararlılıkla kavuşturarak, "beni çıkartmasını kastediyorum!"

"Sevgili George," diyor ağabeyi, "böyle bir şey senin için o kadar önemli mi?"

"Evet! Kesinlikle! Böyle bir şey yapılmadan suçluluk duygusundan kurtulamam. Asla tekrar gitmeyeceğimi garanti edemem. Ne çocuklarının ne de senin hak ettiğiniz şeyleri çalmak için geri dönmedim, ağabey. Ben kendi haklarımı uzun zaman önce kaybettim! Kalabilmem ve başımı dik tutabilmem için çıkarılmam gerek. Hadi. Senin idrakini, zekânı herkes methediyor, bana bu işin nasıl yapılabileceğini söyleyebilirsin."

"Sana nasıl yapılmayacağını söyleyebilirim, George," diye cevap veriyor demirci ustası, "sanırım bu da gayene hizmet edecektir. Annemize bak, onu bir düşün, seni tekrar bulduğunda neler hissettiğini hatırla. Dünyada herhangi bir şeyin onun en sevdiği oğlunun aleyhine böyle bir adım atmasını sağlayabileceğine inanıyor musun? Bunu teklif etmekle ona (o sevgi dolu yaşlı kadına!) yapacağın hakarete karşılık onun razı olmasının en ufak bir ihtimali olduğuna inanıyor musun? İnanıyorsan, yanılıyorsun. Hayır, George! Çıkartılmamaya razı olmak zorundasın. Sanırım," büyük bir hayal kırıklığıyla kara kara düşünen kardeşine bakan demirci ustasının yüzünde bir gülümseme beliriyor; "Sanırım bu iş olmuş gibi davranabilirsin."

"Nasıl, ağabey?"

"Madem böyle bir isteğin var, miras alma bahtsızlığına ereceğin her şeyden bir vasiyetle istediğin şekilde kurtulabilirsin."

"Doğru!" diyor süvari, tekrar düşünmeye başlayarak. Sonra elini ağabeyinin dizine koyarak hevesle soruyor, "Bunu karına ve ailene söylemenin senin için bir sakıncası var mı, ağabey?"

"Hiç sakıncası yok."

"Teşekkür ederim. Bir serseri olduğuma şüphe yoksa da, delidolu bir serseri olduğumu, o kötü serserilerden olmadığımı da söyleyebilirsin belki?"

Demirci ustası gülümsemesini bastırarak bunu da kabul ediyor.

"Teşekkür ederim. Teşekkür ederim. Üzerimden bir yük kalktı," diyor süvari, kollarını açarak göğsünü şişiriyor ve ellerini bacaklarına koyuyor; "ama çıkarılmayı tercih ederdim!"

Kardeşler böyle yan yana birbirlerine çok benziyorlar; ama su katılmamış saflık ve maddi meselelere uzaklık süvarinin payına düşmüş.

"Neyse," diyor hayal kırıklığını bertaraf ederek, "planlarımın ikincisi ve sonuncusuna geçelim. Tam bir ağabey gibi bana buraya yerleşmemi ve çalışkanlığınla basiretinin ürünleri arasında yerimi almamı teklif ettin. Sana yürekten teşekkür ediyorum. Demin de söylediğim gibi, bu kardeşliğin ötesinde bir şey; çok teşekkür ederim" elini uzun süre sıkıyor. "Ama doğrusu, ağabey, ben... ben Yabani bir ot gibiyim ve beni bakımlı bir bahçeye ekmenin zamanı çoktan geçti."

"Sevgili George," diyor ağabeyi, güçlü, kararlı alnını ona çevirip güvenle gülümseyerek; "bu işi bana bırak, izin ver deneyeyim."

George başını sallıyor. "Bu işi yapacak biri varsa o da sensin, buna eminim; ama olmaz. Olmaz, efendim! Bir taraftan da, tesadüf bu ya ailevi acılar yüzünden hastalandığından beri Sir Leicester'a ufak tefek bir faydam dokunuyor; herkesten ziyade annemizin oğlunun yardımını tercih ediyor."

"Sevgili George," diyor öteki yüzünde hafif bir gölgeyle, "Sir Leicester Dedlock'un ev tugayında çalışmak istiyorsan..."

"Bak, gördün mü, ağabey!" diye bağırıyor süvari elini tekrar dizine koyup onu durdurarak; "Bak, gördün mü! Bu fikir hiç ho-

şuna gitmedi; benim için fark etmiyor. Sen emir almaya alışık değilsin; ben alışığım. Senin çevrendeki her şey tam bir düzen ve disiplin içinde; benimse düzen ve disiplin altında tutulmam gerekiyor. İşlerimizi aynı şekilde görmeye ya da onlara aynı açıdan bakmaya alışık değiliz. Garnizon terbiyemden söz etmeyeceğim çünkü dün gece kendimi hiç de rahatsız hissetmedim, hem burada bulunacağım kısa sürelerde de dikkat çekmeyecektir sanırım. Ama Chesney Wold benim için daha iyi – orada Yabani bir ot için buradakinden daha fazla yer var; dahası o mukaddes yaşlı hanım da mutlu oluyor. Bu yüzden de Sir Leicester Dedlock'un teklifini kabul ettim. Gelecek sene gelini vermek için geldiğimde, ya da başka gelişlerimde, ev tugayını pusuda tutacak, senin topraklarında manevraya kaldırmayacak basireti gösteririm. Sana tekrar yürekten teşekkür ediyorum, senin soyundan gelecek Rouncewell'leri düşünmek beni gururlandırıyor."

"Sen kendini bilirsin, George," diyor ağabeyi, elini sıkarak, "belki beni de benden iyi biliyorsundur. Kendi yoluna git. Birbirimizi bir daha kaybetmeyelim, kendi yoluna git."

"Ondan korkun olmasın!" diyor süvari. "Şimdi, atımın başını eve çevirmeden önce, ağabey senden bir mektuba benim için bakmanı rica edeceğim. Chesney Wold adı bu mektubun yazıldığı kişiye şu anda acı verebileceği için buradan göndermek istedim. Ben mektup yazmaya pek alışık değilim; bu mektup için de biraz titizleniyorum, hem açık, hem incelikli olmasını istiyorum."

Biraz soluk bir mürekkeple ama düzgün, yuvarlak, sık bir el yazısıyla yazılmış mektubu demirci ustasına uzattı:

"BAYAN ESTHER SUMMERSON

Belli bir şahsın evrakları arasında bana gönderilmiş bir mektubun bulunduğunu Müfettiş Bucket'tan öğrenmem vesilesiyle haddim olmayarak size, bunun o zamanlar İngiltere'de bulunan bekâr, genç ve güzel bir hanıma gönderilmiş bir mektubu nerede, ne zaman ve nasıl kendisine tevdi edeceğimi bildiren birkaç satırlık bir talimat olduğunu açıklamak istiyorum. Bu talimatları aynen yerine getirmiştim.

Dahası, yine haddim olmayarak, bunun benden sadece bir el yazısını kontrol etmek için istendiğini, aksi takdirde elimdekilerin en zararsızı gibi görünen bu mektubu kalbime bir kurşun sıkmadan benden alamayacaklarını size bildirmek isterim.

Yine haddim olmayarak, söz konusu talihsiz beyefendinin hayatta olduğuna dair en ufak bir şüphem olsaydı, onun saklandığı yeri bulmadan ve hem vazifem hem de kendi arzum icabı son kuruşumu da onunla paylaşmadan gözüme uyku girmeyeceğini bilmenizi isterim. Ama bu beyefendinin Doğu Hint adalarından bir İrlanda limanına gelen bir nakliyat gemisinin limana yanaşmasının üzerinden birkaç saat geçmemişken güverteden düştüğü ve boğulduğu (resmen) ilan edilmişti, ayrıca ben de gemideki subaylar ve tayfalardan aynı malumatı aldım ve bunun (resmen) teyit edildiğini de biliyorum.

Yine haddim olmayarak, nizam intizama alışık mütevazı biri olarak, sizi takdir eden sadık hizmetkârınız olmaya devam edeceğim; sahip olduğunuz özellikleri herkesin üzerinde tuttuğumu, bu mektubun da sınırları ötesinde bilmenizi isterim.

Saygılarımla,
GEORGE."

"Biraz resmi" diyor ağabeyi, meraklı bir yüzle kâğıdı tekrar katlayarak.

"Ama müstesna genç bir hanıma gönderilmeyecek bir şey değil, değil mi?" diye soruyor kardeşi.

"Hiç değil."

Bunun üzerine mühürleniyor ve o günkü demircilik mektupları arasına, postalanmak üzere konuyor. Bu yapıldıktan sonra Bay George aile efradıyla büyük bir samimiyetle vedalaşıyor ve atına binmek için eyerini hazırlıyor. Ama ondan bu kadar çabuk ayrılmak istemeyen ağabeyi onunla birlikte geceleyin kalacağı hana kadar hafif, açık bir arabayla gelmeyi ve sabaha kadar onunla kalmayı teklif ediyor; yolun büyük kısmında, iyi yetiştirilmiş kır Chesney Wold atını bir hizmetkârın sürmesini öneriyor. Mem-

nuniyetle kabul edilen bu teklifin peşinden kardeşlik bağlarını kuvvetlendiren hoş bir yolculuk, hoş bir yemek ve hoş bir kahvaltı geliyor. Sonra tekrar muhabbetle, uzun uzun el sıkışıp ayrılıyorlar; demirci ustası yüzünü dumana ve ateşlere, süvari de yeşil kırlara dönüyor. Öğleden sonra, hayali bir teçhizat tangırtısıyla ilerleyen süvarinin, bulvardaki dökülmüş yapraklar arasında boğulan, ağır askeri nal sesleri yaşlı meşelerin altında duyuluyor.

LXIV. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİ

Hamimle yaptığım konuşmadan sonra günün birinde elime mühürlü bir kâğıt bıraktı ve "Bu önümüzdeki ay için canım" dedi. İçinde iki yüz pound vardı.

Sessiz sakin gerekli gördüğüm hazırlıkları yapmaya başladım. Alışverişlerimi hamimin gayet iyi bildiğim zevklerine göre yapıyordum, gardrobumu onun hoşuna gidecek şekilde düzenliyordum ve başarılı olacağımı umuyordum. Bütün bunları sessiz sakin yapıyordum çünkü Ada'nın biraz üzüleceğine dair o eski sezgim tümüyle ortadan kalkmamıştı, ayrıca hamim de çok sessizdi. Ne olursa olsun sade ve özel bir törenle evleneceğimize emindim. Belki Ada'ya sadece "Yarın evlendiğimi görmeye gelecek misin, birtanem?" diyecektim. Belki bizim nikâhımız da onunki kadar iddiasız olacaktı ve her şey olup bitene kadar bir şey söylemeye gerek duymayacaktım. Tercih yapma hakkı bana ait olsa böylesini seçermişim gibi geliyordu.

Sadece Bayan Woodcourt bir istisnaydı. Ona hamimle evleneceğimi, bir süredir nişanlı olduğumuzu söylemiştim. Bunu çok tasvip etmişti. Bana yardım etmek için elinden geleni yapıyordu; onu ilk tanıdığım zamanlara kıyasla epeyce yumuşamıştı. Bana bir faydası dokunsun diye katlanamayacağı zahmet yoktu; ancak bu nezaketini sınayacak değil, tatmin edecek ufak tefek şeyler yapmasına izin verdiğimi bilmem söylememe gerek var mı?

Tabii, hamimi ihmal etmenin zamanı değildi; tabii, güzelimi ihmal etmenin de zamanı değildi. Bu yüzden de sürekli meşgul-

düm – buna da memnundum; Charley'e gelince dikişten nakıştan yüzünü görmek mümkün değildi. Kendini yığın yığın –sepetler, masalar dolusu– kumaşlarla çevreliyor, biraz çalışıyor, zamanının büyük bölümünü de o yuvarlak gözleriyle ne işlerin yapılacağına bakmakla ve kendini bunları yapabileceğine inandırmakla geçiriyordu, bunlar Charley'nin büyük iftihar vesileleri ve keyifleriydi.

Bu arada, şunu söylemeliyim ki Vasiyet konusunda hamimle aynı fikirde değildim ve Jarndyce Jarndyce'e Karşı için umutlar besliyordum. Hangimizin haklı olduğu birazdan ortaya çıkacak ama ben birtakım beklentileri teşvik ediyordum. Bu keşif Richard'a, onu bir süreliğine canlandıran bir meşgale ve heyecan temin etti; ama artık ümitlenecek esnekliği bile gitmiş, geriye sadece hummalı endişeleri kalmıştı. Günün birinde bu konuda konuşurken hamimin söylediği bir şeyden, beklememizi söyledikleri Dönem başlayana kadar nikâhın kıyılmayacağını anladım; Richard'la Ada biraz daha durumlarını düzelttiklerinde evlenmenin beni ne kadar mutlu edeceğini düşündüm.

Hamim şehir dışına çağırılıp, Bay Woodcourt'un işi için Yorkshire'a gittiğinde dönemin başlaması çok yakındı. Bana önceden orada bulunmasının gerekli olduğunu söylemişti. Bir gece güzelimin evinden yeni gelmiş, yeni giysilerime bakarak ortalarında oturuyor ve düşünüyordum ki hamimin bana yazdığı bir mektubu getirdiler. Onunla şehir dışında buluşmamı rica ediyordu; hangi arabada yerimin ayırtıldığını ve sabah saat kaçta yola çıkmam gerektiğini yazmıştı. Ada'dan fazla uzak kalmayacağım da bir dipnotla belirtilmişti.

O sıralarda en son aklıma gelecek şey seyahate çıkmaktı ama yarım saat içinde hazırlandım ve ertesi sabah erkenden yola çıktım. Bütün gün, beni onca yola neden çağırdığını merak ederek yolculuk yaptım; kâh şu yüzdendir diyordum, kâh bu yüzden; ama gerçeğin yakınına bile yaklaşamamıştım.

Seyahatimin sonuna gelip, hamimi beni bekler vaziyette bulduğumda gece olmuştu. Bu beni çok rahatlattı çünkü akşama doğru (mektubu çok kısa olduğundan) onun hasta olabileceğinden korkmaya başlamıştım. Ama gayet iyi vaziyette karşımdaydı işte;

o güleç yüzünü en aydınlık ve hoş haliyle görünce kendi kendime büyük bir iyilik daha yapmış olmalı dedim. Bunu söylemek için fazla zeki olmaya gerek yoktu çünkü onun orada bulunmasının tek nedeninin bu olduğunu biliyordum.

Otelde yemek hazırdı, masada tek başımıza kaldığımızda bana:

"Seni buraya neden getirttiğimi çok merak ediyorsundur, küçük kadın, değil mi?" diye sordu.

"Eh, hami," dedim, "ben Fatma, siz Mavi Sakal olmadığınıza göre, biraz merak ettim desem olur herhalde."

"Madem öyle, geceleyin uykunu kaçırmayayım, canım," dedi neşeyle, "sana söylemek için yarını beklemeyeceğim. Zavallı talihsiz Jo'ya karşı gösterdiği insaniyeti, genç kuzenlerime yaptığı paha biçilmez hizmetleri ve hepimiz için ifade ettiği değeri Woodcourt'a bir şekilde anlatmak istedim. Buraya yerleşme kararı aldığında, başını sokabileceği iddiasız, münasip bir yer teklif etmek geldi aklıma. Bunun üzerine böyle bir yer arattım, çok uygun şartlara böyle bir yer bulundu, ben de onun oturabilmesi için oraya çekidüzen vermeye çalışıyordum. Ama evveli gün bana hazır olduğunu söylediklerinde oraya gittim ve her şeyin olması gerektiği gibi olup olmadığı anlayacak kadar ev idaresi bilmediğimi fark ettim. Ben de gelmiş geçmiş en iyi küçük kâhyaya gelip bana fikir vermesi için haber gönderdim. İşte karşımda," dedi hamim, "aynı anda hem gülüyor hem de ağlıyor!"

Öyle tatlı, öyle iyi, öyle takdire şayandı ki. Ona hakkında düşündüklerimi söylemeye çalıştım ama ağzımdan tek kelime bile çıkmadı.

"Cık cık cık!" dedi hamim. "Fazla abartıyorsun küçük kadın. Nasıl da hıçkırıyorsun, Dame Durden, nasıl da hıçkırıyorsun!"

"Sevinçten, hami – minnetttarlıktan."

"Güzel" dedi. "Bu işten hoşlanmana çok sevindim. Ben de öyle düşünmüştüm. Bunun Kasvetli Ev'in küçük hanımı için hoş bir sürpriz olmasını istemiştim."

Onu öptüm ve gözlerimi sildim. "Artık biliyorum!" dedim. "Bunu yüzünüzde uzun süre önce görmüştüm!"

"Yo; gerçekten görmüş müydün canım?" dedi. "Bu nasıl Dame Durden böyle, yüzleri okuyor!"

Öyle neşe doluydu ki ben de uzun müddet ağlamış suratlı kalamadım ve öyle gözyaşı döktüm diye adeta utandım. Yattığımda tekrar ağladım. Ağladığımı itiraf etmek zorundayım; ama bunun sevinçten olduğunu ümit ediyorum, gerçi fazla da emin değilim. Mektubun her kelimesini iki kere tekrar ettim.

Geceyi çok güzel bir yaz sabahı takip etti; kahvaltıdan sonra, büyük ev idaresi nasihatlerimin uygulanacağı evi görmek için kol kola yola düştük. Hamimin anahtarıyla duvar boyundaki bir kapıdan bir çiçek bahçesine girdik; ilk dikkatimi çeken bütün çiçek tarhlarının evdeki benim tarhlarım gibi düzenlenmiş olduğuydu.

"Görüyorsun ya, canım," dedi hamim, sevinçli bir yüzle benim bakışlarımı görmek için durarak; "bundan daha iyi bir plan olamayacağını düşündüğümden seninkini ödünç aldım."

Güzel küçük bir meyve bahçesine girdik, kirazlar yeşil yaprakların kuytusuna sokulmuştu, elma ağaçlarının gölgeleri çimenleri benek benek yapmıştı, oradan eve geçtik – bir kulübe, bebek evi gibi odaları olan küçük bir kır kulübesi; ama öyle sevimliydi, öyle dingin ve güzeldi, çevresine öyle zengin, güleç bir manzara vardı ki; uzakta su ışıldıyordu, etrafta her yer yaz bereketiyle doluydu, ileride bir değirmen mırıldanıyordu; sevimli kasabaya bakan en yakın köşede bir çayır vardı, üzerinde açık renk giysili kriket oyuncuları toplanmıştı ve tatlı batı rüzgârıyla dalgalanan beyaz bir çadırın üzerinde bir bayrak uçuşuyordu. Şirin odalardan geçip küçük rustik veranda kapılarından dışarı çıkarken, frenkasması, hanımeli ve yaseminle taçlanmış ince tahta kolonların altında, duvar kâğıtlarında, mobilyaların renklerinde, bütün küçük şeylerin düzenlemesinde, bir yandan dalga geçerken bir yandan da övdükleri kendi naçiz zevklerimle eğilimlerimi, kendi küçük yöntemlerimle buluşlarımı, kendi komik alışkanlıklarımı gördüm.

Bu kadar güzel şeyleri ne kadar takdir etsem azdı ama onları gördüğümde aklımda gizli bir şüphe belirdi. Acaba bunların arasında mutlu olabilir mi, diye düşündüm! Bu kadar gözünün önünde olmasam daha iyi olmaz mıydı? Çünkü onun düşündüğü yeri doldurmasam da hâlâ beni çok seviyordu ve bütün bunlar

ona üzüntüyle kaybettiğini düşündüğü şeyi hatırlatabilirdi. Beni unutmasını istemiyordum –belki hafızasına böyle yardım edecek şeyler olmasa da beni unutmazdı– ama benim işim onunkinden kolaydı, onun bunu bilmekten mutlu olacağını düşünerek bile kendimi avutabiliyordum.

"Şimdi de küçük kadın," dedi hamim, bana bütün bunları gösterirken ve benim takdirimi izlerken daha önce hiç görmediğim kadar gururlu ve keyifliydi, "son olarak da sıra bu evin adına geldi."

"Adı neymiş, sevgili hamiciğim?"

"Yavrum," dedi, "gel de gör."

Beni daha önce uzak tuttuğu giriş kapısına götürdü ve dışarı çıkmadan önce bir an duraklayarak:

"Yavrucuğum adını tahmin etmiyor musun?" diye sordu.

"Hayır!" dedim.

Kapıdan çıktık ve bana üzerinde yazan yazıyı gösterdi: KASVETLİ EV.

Beni yapraklar arasındaki bir sedire götürdü, yanıma oturup elimi tutarak şunları söyledi:

"Canım kızım, aramızda geçen her olayda, senin mutluluğuna karşı gerekli özeni göstermiş olduğumu ümit ediyorum. Bana cevabını getirdiğin mektubu sana yazdığımda," bundan söz ederken gülümsemişti, "kendi mutluluğum daha ön plandaydı ama seninkini de düşünüyordum. Sen çok küçükken kurduğum günün birinde seni karım yapma hayalini başka koşullarda gerçekleştirmeye yeltenir miydim bilmiyorum. Ama bunu yapma kararı aldım, sana mektubu yazdım, sen de bana cevabını getirdin. Dediklerimi takip ediyor musun, yavrum?"

Buz kesmiştim, deli gibi titriyordum; ama söylediği tek kelimeyi atlamıyordum. Oturmuş gözlerimi ayırmadan ona bakarken ve yaprakların arasından süzülen güneş ışıkları başına vururken, üzerindeki aydınlığın Meleklerin nuru gibi olduğunu hissettim.

"Beni dinle ama konuşma, canım. Şimdi konuşma sırası bende. Yaptığım teklifin seni gerçekten de mutlu edeceğinden ne zaman şüphe etmeye başladığım önemli değil. Woodcourt geri döndüğünde hiç şüphem kalmadı."

Kolumu boynuna dolayıp, başımı göğsüne dayadım ve ağlamaya başladım. "Rahat rahat, güvenle koy başını, yavrum" dedi beni usulca kendisine bastırarak. "Artık senin hamin ve babanım. Göğsümde emniyetle dinlen."

Yaprakların sakin hışırtısı gibi insanın içini rahatlatıyordu; ısınan hava gibi sımsıcaktı; güneş gibi ışıl ışıl, lütufkârdı; konuşmasını sürdürdü.

"Beni anlamaya çalış, sevgili kızım. Öyle vefalı, öyle fedakârsın ki benimle mutlu ve memnun olacağına hiç şüphem yoktu; ama kiminle daha mutlu olacağını gördüm. Onun sırrını ağzından aldığımda Dame Durden'ın haberinin bile olmamasına şaşmamak lazım; çünkü ben onun içindeki hiç değişmeyen o iyiliği kendisinden daha iyi bilirim. Uzun zamandır Allan Woodcourt'un sırdaşıyım ama kendisi dün, sen buraya gelmeden birkaç saat önceye kadar benim sırdaşım değildi. Fakat Esther'imin o müthiş karakterinin göz ardı edilmesine; kızcağızımın erdemlerinin en ufak bir zerresinin bile fark edilmeyip takdir edilmemesine; Morgan ap Kerrig'in soyuna istemeye istemeye kabul edilmesine, Galler'deki bütün dağların ağırlığınca altın karşılığında bile razı olamazdım."

Durup beni alnımdan öptü, tekrar hıçkırmaya başladım. Çünkü bu övgülerinin acılı hazzına dayanamamıştım.

"Sus, küçük kadın! Ağlama; bugün sevinç günü olmalı. Aylardır, aylardır," dedi keyifle "bunu dört gözle bekliyordum! Bir iki kelime daha ettim mi sözüm bitmiş olacak, Dame Trot. Esther'imin kıymetinin tek atomunun bile heba edilmemesine kararlı olduğumdan Bayan Woodcourt'u bir kenara çektim. 'Bakın hanımefendi,' dedim, 'oğlunuzun evlatlığımı sevdiğine kesinlikle eminim. Onun da oğlunuzu sevdiğinden kesinlikle eminim ama aşkını, vazifeleri ve şefkati uğruna feda ediyor ve bunu öyle kendini vererek öyle kendinden vazgeçerek yapıyor ki gece gündüz gözünüzü üzerinden ayırmasanız anlamazsınız.' Sonra ona bütün hikâyemizi –seninkini ve benimkini– anlattım. 'Bakın hanımefendi,' dedim, 'bunları bilerek gelin, bizimle birlikte oturun. Gelin ve evladımı gün boyu izleyin; gördüklerinizi ki şunlar şunlardır' –bunları ke-

sinlikle küçük göstermeye yanaşmadım– 'nesebiyle karşılaştırın ve bir karara vardığınızda bana gerçek mirasın ne olduğunu söyleyin' dedim. O eski Galli kanı şerefliymiş doğrusu!" diye bağırdı hamim heyecanla, "O kanın can verdiği yüreği, Dame Durden'a karşı en az benimki kadar takdirle ve sevgiyle çarpıyor!"

Şefkatle başımı kaldırdı ve beni o eski babacan tavrıyla tekrar tekrar öptü. O korumacı tavrı şimdi nasıl da gün ışığına çıkmıştı!

"Son bir söz daha. Allan Woodcourt seninle konuştuğunda, benim bilgim ve rızam dahilinde konuşmuştu – ama ona hiç cesaret vermedim çünkü bu sürprizler benim en büyük ödülümdü ve bir zerresinden bile vazgeçmeye niyetim yoktu. Bana gelip bütün olanları anlatacaktı; anlattı da. Başka söyleyeceğim yok. Birtanem, Allan Woodcourt, öldüğünde babanın yanındaydı – annenin de. Burası Kasvetli Ev. Bugün bu eve küçük hanımını kazandırıyorum; Tanrı biliyor ya, hayatımın en keyifli günü bugün!"

Ayağa kalktı, beni de tutup kaldırdı. Artık yalnız değildik. Kocam –ona tam yedi mutlu yıldır bu şekilde hitap ediyorum– yanımda duruyordu.

"Allan," dedi hamim, "bir erkeğin sahip olabileceği en iyi eşi, benden bir hediye olarak kabul et. Onu hak ettiğini söylemekten başka senin için ne diyebilirim ki! Onunla birlikte sana getirdiği bu küçük yuvayı da kabul et. Onu ne hale getireceğini biliyorsun, Allan; adaşını ne hale getirdiğini biliyorsun. İzin ver, arada bir bu saadeti ben de paylaşayım, şimdi bu fedakârlık mı yani? Hiç değil, hiç değil."

Beni bir kere daha öptü; benimle usulca konuşurken onun gözleri de yaşlıydı.

"Esther, birtanem, onca seneden sonra bu da bir nevi ayrılık. Hatamın sana biraz üzüntüye mal olduğunu biliyorum. Yaşlı hamini affet ve onu yüreğinde eski yerine yerleştir; bu meseleyi de hafızandan sil. Allan, güzelim artık senin."

Yaprakların yeşil çatısı altında ilerledi ve dışarıda güneş ışığında durarak neşeyle bize döndü.

"Ben buralarda olacağım. Batı rüzgârı esiyor, küçük kadın, Batı! Artık kimse bana teşekkür etmesin çünkü bekârlık alışkanlıklarıma

geri dönüyorum; birisi bu ikazımı dikkate almazsa kaçarım, bir daha da hiç geri gelmem!"

O gün ne mutluyduk, ne sevinçli, ne huzurlu, ne umutlu, ne minnettar, ne saadet dolu! Bir ay içinde evlenecektik; ama gelip kendi evimize yerleşmemiz Richard'la Ada'ya bağlıydı.

Ertesi gün üçümüz birlikte geri döndük. Şehre gelir gelmez Allan dosdoğru Richard'ı görmeye ve sevinçli havadisi güzelimle ona haber vermeye gitti. Geç olmuştu, yatmadan önce gidip bir iki dakikalığına onu görmek istiyordum ama önce hamime çay yapıp, sandalyesinin yanındaki eski yerimi almak için eve gittim çünkü onun bu kadar çabuk yalnız kalmasını istemiyordum.

Eve döndüğümüzde genç bir adamın gün boyunca üç kere beni görmek için geldiğini öğrendik; üçüncü gelişinde gece saat ondan önce gelmemin beklenmediği söylenince "o saatlerde tekrar uğrarım" diyerek gitmişti. Üç kere kartını bırakmıştı. BAY GUPPY.

Doğal olarak bu ziyaretlerin nedeni üzerine yorumlarda bulundum ve bu ziyaretçi bana hep gülünç geldiğinden, Bay Guppy'ye gülerken onun eski teklifini ve sonra da bu teklifi geri alışını ağzımdan kaçırdım. "Madem öyle," dedi hamim, "bu kahramanı tabii ki kabul edeceğiz." Bu yüzden de Bay Guppy tekrar geldiğinde içeri getirilmesi için talimatlar verildi; daha talimatlar yeni verilmişti ki tekrar geldi.

Hamimi yanımda görünce utandı ama kendini toparlayıp "Nasılsınız, efendim?" diye sordu.

"İyiyim, siz nasılsınız?" dedi hamim.

"Teşekkür ederim, efendim, fena sayılmam" dedi Bay Guppy. "İzninizle size Old Street Caddesi'nde oturan annem Bayan Guppy'yi ve arkadaşım Bay Weevle'ı tanıştırayım. Yani Bay Weevle diye biliniyor ama asıl adı Jobling."

Hamim oturmalarını rica ettiler ve hepsi oturdu.

"Tony," dedi Bay Guppy, sıkıntılı bir sessizlikten sonra arkadaşına. "Söze sen başlar mısın?"

"Kendin başla" dedi arkadaşı biraz asabi bir sesle.

"Şey, Bay Jarndyce," dedi Bay Guppy bir an durup düşündükten sonra, annesi Bay Jobling'i dirseğiyle dürtüp bana imalı imalı göz kırparak bu başlangıca büyük tezahüratta bulundu; "Bayan Summerson'ı tek başına göreceğimi zannediyordum ve sizin saygıdeğer mevcudiyetinize hazırlıklı değildim. Ama belki Bayan Summerson daha önce aramızda geçenleri size anlatmıştır."

"Bayan Summerson," dedi hamim gülerek, "bu konuda bazı şeyler söyledi."

"Bu," dedi Bay Guppy, "işimi kolaylaştırır. Kenge ve Carboy'daki çıraklık dönemim sona erdi, inanıyorum ki bu dönem iki taraf açısından da tatminkâr oldu. Baroya kabul edildim (hiçbir işe yaramaz bir sürü saçmalıkla insanı çileden çıkartan bir imtihandan geçtikten sonra) ve bir de sertifika aldım, belki görmek istersiniz."

"Teşekkür ederim, Bay Guppy" dedi hamim. "Bu sertifikanın varlığını kabul etmek için görmeme gerek yok."

Bunun üzerine Bay Guppy cebinden bir şey çıkarmaktan vazgeçti ve sözüne onsuz devam etti.

"Kendime ait bir param yok ama annemin yıllık bir geliri var"; bu noktada Bay Guppy'nin annesi ne kadar sevinse azmış gibi başını salladı ve mendilini ağzına götürerek tekrar bana göz kırptı; "işleri yürütecek bir miktar parayı faizsiz olarak temin etmem de her zaman mümkün ki bu da bir avantaj" dedi Bay Guppy hisli hisli.

"Kesinlikle öyle" dedi hamim.

"Bir tanıdığım var," dedi Bay Guppy, "Lambeth'de Walcot Meydanı'nda. Bu yüzden oralarda bir ev buldum, arkadaşlarıma göre çok uygun koşullarda (vergisi gülünç, sabit giderler de kiraya dahil) orada bir yazıhane açmayı planlıyorum."

Bu noktada Bay Guppy'nin annesi olağanüstü bir şevkle başını sallamaya ve kendisine bakan herkese şakacı şakacı gülmeye başladı.

"Mutfak hariç altı odası var," dedi Bay Guppy, "arkadaşlarıma göre ferah bir yermiş. Arkadaşlardan söz ederken bilhassa Jobling'i kastediyorum," Bay Guppy ona duygusal bir havayla baktı, "beni çocukluğumdan beri tanır."

Bay Jobling bunu bacaklarını eğerek tasdik etti.

"Dostum Jobling bana kâtip olarak yardım edecek ve evde oturacak" dedi Bay Guppy. "Old Street Caddesi'ndeki evinin kontratı sona erdiğinde annem de oraya taşınacak; yani hiç yalnızlık çekilmeyecek. Dostum Jobling aristokrat tabiatlıdır; yüksek tabakaların hareketlerine aşina olmasının yanı sıra beni de şu anda anlatmaya çalıştığım niyetimde tamamen desteklemektedir."

Bay Jobling "Elbette" dedi ve Bay Guppy'nin annesinin dirseğinden biraz uzaklaştı.

"Bayan Summerson size anlattığına göre," dedi Bay Guppy, "(anne, rica ederim hareketlerine hâkim olur musun!) Bayan Summerson'ın hayalinin daha önce yüreğime kazılı olduğunu ve ona evlenme teklifi yaptığımı size söylememe gerek yok."

"Bunu duymuştum" dedi hamim.

"Üzerinde hiçbir kontrolüm olmayan bazı koşullar," diye devam etti Bay Guppy, "bu hayalin tesirini bir süreliğine zayıflattı. Bu esnada Bayan Summerson'ın bana karşı tavırları gayet kibar, hatta yüce gönüllüydü."

Hamim omzumu sıvazladı, pek eğleniyormuş gibi bir hali vardı.

"Şimdi, efendim," dedi Bay Guppy, "bu yüce gönüllülüğe aynı şekilde mukabele etmeye karar verdim. Bayan Summerson'a, onun benim yükseleceğimi hiç zannetmediği bir yere çıkabileceğimi kanıtlamak istiyorum. Yüreğimden silindiğini zannettiğim o hayalin silinmediğini anladım. Üzerimdeki tesiri hâlâ çok kuvvetli; buna teslim olarak, üzerinde hiçbir kontrolüm olmayan koşulları görmezden gelmek ve daha önce Bayan Summerson'a yapma şerefine erdiğim teklifi tekrar etmek istiyorum. Walcot Meydanı'ndaki evi, işimi ve kendimi Bayan Summerson'ın kabulüne sunuyorum."

"Gerçekten de çok yüce gönüllü bir hareket, efendim" dedi hamim.

"Evet, efendim," dedi Bay Guppy samimiyetle, "benim de isteğim öyle olmak. Bayan Summerson'a bu teklifi yapmakla kendimi feda ettiğimi düşüncesinde değilim; dostlarım da öyle düşünmüyor. Yine de o küçük tereddütümü mazur gösterecek bazı sebepler olduğunu hesaba katmak lazım; böylece durum dengelenmiş oluyor."

"Bayan Summerson adına," dedi hamim zili çalarken gülerek,

“teklifinize cevap vermeyi ben üzerime alıyorum. Hayırlı niyetlerinizi hassasiyetle karşılıyor; size iyi geceler ve hayatta başarılar diliyor.”

“Ya!” dedi Bay Guppy boş bir bakışla. “Bu kabul mü, ret mi, yoksa düşünülecek manasına mı geliyor?”

“Kesinlikle ret!” dedi hamim.

Bay Guppy inanamayan gözlerle arkadaşına, birdenbire çok sinirlenen annesine, yere, sonra tavana baktı.

“Öyle mi?” dedi. “Madem öyle Jobling, arkadaşım olarak burada bulunduğuna göre, annemin istenmediği bir yerde durması yerine dışarı çıkmasına yardım edebilirsin.”

Ama Bayan Guppy dışarıya çıkmayı kesinlikle reddediyordu. Bunu duymak bile istemiyordu. “Ne, ne biçim adamsın sen,” dedi hamime, “ne demek istiyorsun? Benim oğlumun nesini beğenmiyorsun? Kendinden utanmalısın. Defol git buradan!”

“Hanımcığım!” dedi hamim, “Benden kendi odamdan gitmemi istemeniz son derece mantıksız.”

“Umrumda değil” dedi Bayan Guppy. “Defol git buradan. Madem bizi beğenmiyorsun git kendine beğenecek birini bul. Git bul.”

Bayan Guppy’nin şakacı tavırlarının aniden çok derin bir alınganlığa dönüşmesine hazırlıklı değildim.

“Git de kendine beğenecek birini bul” diye tekrar etti Bayan Guppy. “Defol!” Bay Guppy’nin annesini bizim dışarı çıkmamamız kadar sinirlendiren ve kızdıran başka bir şey yoktu sanki. “Neden çıkmıyorsun?” dedi Bayan Guppy. “Neden hâlâ burada duruyorsun?”

“Anne,” diye müdahale etti oğlu, o hamimin üzerine hamle ettikçe önüne geçip omzundan geri geri itmişti, “çeneni tutar mısın?”

“Hayır, William,” dedi; “tutmayacağım! O dışarı çıkana kadar çenemi tutmayacağım!”

Ama Bay Guppy’yle Bay Jobling birlikte (fazlaca ağzı bozulmaya başlayan) Bay Guppy’nin annesini kıskıvrak yakaladılar ve yaka paça aşağı indirdiler; her basamak inişinde sesi bir basamak daha yükseliyordu ve hemen dışarı çıkıp beğeneceğimiz birini bulmamızda ve bilhassa da dışarı çıkmamızda ısrar ediyordu.

LXV. Bölüm

DÜNYANIN BAŞLANGICI

Dönem başlamıştı; hamim Kenge ve Carboy'dan Davanın iki güne kadar görüleceğini bildiren bir not almıştı. Bu nottan heyecanlanacak kadar vasiyetten umutlu olduğumdan Allan'la birlikte o sabah Mahkemeye gitmeyi kararlaştırdık. Richard had safhada heyecanlı, zayıf ve moralsizdi; hastalığı sadece zihninden kaynaklansa da birtanemin desteğe ihtiyacı vardı. Ama kısa süre sonra gelecek o yardımı bekliyor ve kendini bırakmıyordu.

Dava Westminster'de görülecekti. Daha önce de herhalde yüzlerce kere orada görülmüştü ama bu sefer bir sonuca varabileceği düşüncesinden kendimi alamıyordum. Zamanında Westminster Hall'de olabilmek için kahvaltının hemen ardından evden çıktık ve kalabalık sokaklarda –insanlar öyle cıvıl cıvıl, öyle tuhaftı ki!– birlikte yürüdük.

Richard'la Ada için neler yapacağımızı planlayarak birlikte yürürken arkadan birinin seslendiğini duydum, "Esther! Sevgili Esther! Esther!" Öğrencilerine (pek çoktu) gitmek için tuttuğu arabadan başını uzatan Caddy Jellyby beni yüz metre öteden kucaklamak istiyor gibiydi. Hamimin yaptıklarını ona anlatan bir mektup göndermiştim ama gidip görmek için bir dakika bile vakit bulamamıştım. Tabii geri döndük; o sevgi dolu kız öyle bir coşkuya kapılmıştı, bana çiçekleri getirdiği geceden bahsetmekten öyle sevinçliydi, yüzümü (bonemle birlikte) elleri arasında sıkıştırmakta öyle kararlıydı, bana bir sürü sevgi sözcükleri söyleyerek, Allan'a onun için neler neler

yaptığımı anlatırken öyle kendinden geçmişti ki onu sakinleştirmek için istediğini yapmasına ve söylemesine izin vererek küçük arabaya binmek zorunda kaldım. Pencerede duran Allan da Caddy kadar memnundu; ben de her ikisi kadar memnundum; arabadan nasıl inebildiğime, kıpkırmızı, darmadağınık, gülerek nasıl sokakta durduğuma ve gözden kaybolana kadar arabanın penceresinden bize bakan Caddy'ye nasıl baktığıma hayret ediyorum.

Bu bizi on beş dakika kadar geciktirdi, Westminster Hall'e geldiğimizde iş gününün başlamış olduğunu gördük. Daha da beteri Chancery Mahkemesi öyle olağanüstü kalabalıktı ki kapıya kadar tıklım tıklımdı ve içeride olanları ne duyabiliyor ne de görebiliyorduk. Komik bir şey oluyor gibiydi çünkü ara sıra içeriden kahkahalar ve "Sessizlik!" diye bir bağırış geliyordu. İlginç bir şey olmalıydı çünkü herkes ite kaka içeriye sokulmaya uğraşıyordu. Meslek erbabını pek keyiflendiren bir şeydi bu çünkü kalabalığın içinde, peruklu favorili pek çok genç avukat vardı ve birisi içeride olanları diğerlerine anlattığında ellerini ceplerine sokup katıla katıla, kaldırımın üzerinde tepine tepine gülüyorlardı.

Yanımızdaki beyefendiye hangi davanın görüldüğünü bilip bilmediğini sorduk. Jarndyce Jarndyce'e Karşı, dedi. Davanın ne durumda olduğunu biliyor mu diye sorduk. Bilmediğini, zaten bu davanın ne durumda olduğunu kimsenin bilemediğini ama anlayabildiği kadarıyla sona erdiğini söyledi. Bugünlük mü diye sorduk. Hayır, dedi; ebediyen.

Ebediyen!

Bu anlaşılmaz cevabı alınca hayretle birbirimize baktık. Vasiyetin işleri yoluna sokması ve artık Richard'la Ada'nın zengin olmaları mümkün müydü? Buna bir türlü inanamıyordum. Ne yazık ki haklıymışım.

Bu şaşkınlığımız kısa sürdü çünkü kalabalıkta bir aralanma oldu ve kıpkırmızı, terli insanlar içerinin kötü havasını da beraberlerinde getirerek dışarı hücum ettiler. Hâlâ son derece neşeliydiler ve Sulh Mahkemesinden ziyade bir Hokkabazlık ya da Komedi gösterisinden çıkmış gibiydiler. Tanıdık bir yüz görmeye çalışarak kenarda durduk; biraz sonra tomar tomar kâğıtlar dışarıya taşınma-

ya başladı – çantalar dolusu kâğıtlar, çantaların alamayacağı kadar büyük kâğıt tomarları, her türlü yığın yığın kâğıtlar taşıyanları ağırlıkları altında sendeletiyordu, adamlar getirdiklerini yere fırlatıp daha da getirmek için içeri giriyorlardı. Kâğıtları taşıyan kâtipler bile gülüyordu. Kâğıtlara baktık ve hepsinin üzerinde Jarndyce Jarndyce'e Karşı yazısını görünce aralarında duran resmi kılıklı bir adama davanın bitip bitmediğini sorduk. "Evet," dedi; "en nihayet bitti!" ve o da kahkahalarla gülmeye başladı.

Bu esnada Bay Kenge'in zarif bir vakarla, kendi çantasını taşıyan ve saygıda kusur etmeyen Bay Vholes'u dinleyerek Mahkemeden çıktığını gördük. Bizi ilk gören Bay Vholes oldu. "Bakın, Bayan Summerson burada, efendim" dedi. "Bay Woodcourt da."

"Gerçekten de! Evet. Doğru!" dedi Bay Kenge, cilalı bir kibarlıkla bana şapkasını çıkararak. "Nasılsınız? Sizi gördüğüme memnun oldum. Bay Jarndyce yok mu?"

Hayır. Onun buralara hiç uğramadığını hatırlattım.

"Doğru," dedi Bay Kenge, "bugün burada olmaması çok iyi çünkü –sevgili dostumun gıyabında o inatçı, tuhaf fikri diyeceğim– evet bu fikri iyice güçlenirdi; hem belki haksız da sayılmazdı ama iyice güçlenirdi."

"Rica ederim, bugün ne yapıldığını söyler misiniz?" diye sordu Allan.

"Anlayamadım" dedi Bay Kenge, aşırı bir nezaketle.

"Bugün ne yapıldı?"

"Bugün ne yapıldı" diye tekrar etti Bay Kenge. "Tabii. Evet. Eee, pek fazla bir şey yapılmadı. Önümüze bir mania koyuldu –nasıl söylesem– aniden eşiğe getirildik."

"Bu Vasiyet hakiki bir belge olarak kabul edildi mi, efendim?" dedi Allan; "Bize bunu söyeyebilecek misiniz?"

"Elbette söylerdim," dedi Bay Kenge; "ama o konuya girmedik; o konuya girmedik."

"O konuya girmedik" diye tekrar etti Bay Vholes, alçak mırıl mırıl sesi bir yankıymış gibi.

"Şöyle düşünün, Bay Woodcourt," dedi Bay Kenge, hayali gümüş malayı ikna ve teskin edici bir hareketle savurarak, "bu büyük

bir davaydı, bu uzatmalı bir davaydı, bu karmaşık bir davaydı. Jarndyce Jarndyce'e Karşı, yok yere Chancery Mahkemesi'nin Abidesi adını almadı."

"Sabır da uzun zamandır üzerine çöküp kalmıştı" dedi Allan.

"Çok güzel söylediniz, efendim" dedi Bay Kenge o tenezzül kokan kahkasıyla. "Çok güzel! Dahası, şöyle düşünün Bay Woodcourt," adeta suratını asacak kadar ciddileşti, "bu büyük davanın sayısız çıkmazları, beklenmedik vakaları, ustaca kurmaca anlatımları ve prosedür formları uzun çalışmalar, maharet, belagat, bilgi, zekâ gerektirmiştir, Bay Woodcourt, yüksek zekâ. Seneler boyunca –Baronun çiçeği diyeceğim– bir de şunu eklesem, Hâkim Koltuğunun en olgun sonbahar meyveleri... Jarndyce Jarndyce'e Karşı uğruna heba olmuşlardır. Bu büyük İdrakten halka bir fayda gelecekse, memleket bezenecekse, bunun karşılığı parayla ya da para kıymetinde bir şeyle ödenmeli, efendim."

"Bay Kenge" dedi Allan, bir anda mevzuyu anlamış gibiydi. "Kusura bakmayın, zamanımız kısıtlı. Zannederim bütün miras masraflarla tüketildi, yanılıyor muyum?"

"Iıı! Korkarım öyle" dedi Bay Kenge. "Siz ne diyorsunuz Bay Vholes?"

"Korkarım öyle" dedi Bay Vholes.

"Böylece dava sukut etti ve sona erdi, değil mi?"

"Muhtemelen" dedi Bay Kenge. "Bay Vholes?"

"Muhtemelen" dedi Bay Vholes.

"Bir tanem," diye fısıldadı Allan, beni aceleyle onlardan uzaklaştırarak, "bu Richard'ın yüreğini parçalayacak!"

Yüzünde öyle endişeli bir bakış vardı, Richard'ı öyle iyi tanıyordu, ben de bizzat Richard'ın ağır ağır kötüleyişini öyle yakından görmüştüm ki cancağızımın her şeyi önceden gören aşkıyla söyledikleri kulaklarımda çınladı.

"Bay C'yi arıyorsanız," dedi Bay Vholes, arkamızdan gelerek, "Mahkemede bulabilirsiniz. Onu orada dinlenir vaziyette bıraktım. İyi günler, efendim; iyi günler, Bayan Summerson." Çantasının iplerini bağlarken o ağır ağır yiyip bitiren bakışıyla bana baktıktan sonra, lafazan mevcudiyetinin lütufkâr gölgesinden ayrılmaya

korkarmış gibi göründüğü Bay Kenge'in arkasından seyirtirken müvekkilinin son lokmasını da yutmuş gibi bir kere öksürdü ve kapkara, sıkı sıkı ilikli, sıhhatsiz vücudu binanın sonundaki alçak kapıya doğru kayarak uzaklaştı.

"Sevgilim," dedi Allan, "bana verdiğin emaneti kısa bir süreliğine bana bırak. Bu haberi eve götür, sonra da Ada'lara gel!"

Beni arabaya götürmesine karşı çıktım, bir dakika bile kaybetmeden Richard'ın yanına gitmesini ve istediği şeyleri hemen yapmaya başlamama izin vermesini rica ettim. Eve koşup hamimi buldum ve ona yavaş yavaş getirdiğim haberleri anlattım. "Küçük kadın," dedi, kendisi için hiç üzülmüşe benzemiyordu, "bu davadan her nasıl olursa olsun kurtulmak benim için büyük nimet. Ama zavallı genç kuzenlerim!"

Bütün sabah onlardan konuştuk ve neler yapılabileceğini tartıştık. Öğleden sonra hamim benimle birlikte Symond's Inn'e yürüdü ve beni kapıda bıraktı. Yukarı çıktım. Güzelim ayak seslerimi duyunca küçük koridora fırlayıp kollarını boynuma doladı; ama kendini hemen toparladı ve Richard'ın pek çok kereler beni sorduğunu söyledi. Allan'ın onu mahkemenin bir köşesinde taştan bir heykel gibi oturur vaziyette bulduğunu anlattı. Allan onu ayağa kaldırdığında, birden kendine gelmiş ve canhıraş bir sesle hâkime hitap edecekmiş gibi ağzını açmış. Ağzı kan dolu olduğu için hiç sesi çıkmamış ve Allan onu eve getirmiş.

Ben içeri girdiğimde gözleri kapalı divanda yatıyordu. Masanın üzerinde ilaçlar vardı; oda olabildiğince havalandırılmış, biraz karartılmıştı, gayet derli toplu ve sessizdi. Allan ciddi bir yüzle ona bakarak arkasında duruyordu. Richard'ın yüzü bana çok renksiz göründü, o beni görmeden ona dikkatle bakma imkânı bulduğumdan ne kadar tükenmiş olduğunu ilk kez bu kadar iyi anlıyordum. Ama günlerdir olduğundan çok daha yakışıklı görünüyordu.

Sessizce yanına oturdum. Biraz sonra gözlerini açtı ve zayıf bir sesle ama eski gülüşüyle, "Dame Durden, bana bir öpücük ver canım!" dedi.

Bu moral bozukluğuyla bile neşeli ve iyimser olduğunu görmek beni çok rahatlattı ve şaşırttı. Evleneceğimiz için ne kadar mutlu olduğunu kelimelerle anlatamayacağını söyledi. Kocam kendisi

ve Ada için bir koruyucu melek olmuştu, ikimize de teşekkür ediyor, ömür boyu mutlu yaşamamızı diliyordu. Kocamın elini tutup göğsüne koyduğunu görünce içim sızladı.

Olabildiğince gelecekten söz ettik ve ayağa kalkabilirse nikâhımızda mutlaka bulunmasını istediğimizi defalarca söyledik. Ada'nın onu getirmenin bir yolunu bulacağını söyledi. "Elbette, sevgili Richard!" Ama cancağızım böyle umutla, çok yakında gelecek o yardımın etkisiyle böyle metanetli ve güzel ona cevap verirken –biliyordum– ben biliyordum!

Çok fazla konuşması onun için iyi değildi; o sustuğunda biz de susuyorduk. Yanında otururken güzelim için bir şeyler dikiyormuş gibi yapıyordum çünkü hep bir şeylerle meşgul olmamla sürekli dalga geçerdi. Ada yastığına eğilmiş, başını koluna almıştı. Sık sık uykuya dalıyordu; uyanıp da Allan'ı göremedi mi hemen "Woodcourt nerede?" diye soruyordu.

Gözlerimi kaldırıp hamimin küçük holde durduğunu gördüğümde akşam olmuştu. "O gelen kim, Dame Durden?" diye sordu Richard. Kapı arkasında kalıyordu ama yüzümden birinin geldiğini anlamıştı.

Danışmak için Allan'a baktım, başıyla "Evet" dediği için eğilip kimin geldiğini Richard'a söyledim. Hamim bunları görünce usulca yanıma geldi ve bir anda Richard'ın elini tuttu. "Ah, efendim," dedi Richard, "siz iyi bir adamsınız, çok iyi bir adam!" ve ilk kez gözlerinden yaşlar boşandı.

Hamim, iyiliğin vücut bulmuş hali gibi yerime oturmuş Richard'ın elini tutuyordu.

"Sevgili Rick," dedi, "artık bulutlar açıldı, önümüz aydınlık. Artık her şeyi görebiliriz. Biraz kafamız karışmıştı Rick. Ne fark eder! Sen nasılsın, canım evladım?"

"Çok zayıfım, efendim, ama daha güçleneceğimi ümit ediyorum. Dünyaya yeniden başlamam lazım."

"Doğru; iyi dedin!" diye bağırdı hamim.

"Eskisi gibi başlamayacağım" dedi Richard hüzünlü bir gülüşle. "Dersimi aldım, efendim. Acı bir dersti; ama onu iyice bellediğimden emin olabilirsiniz."

"Boş ver, boş ver," dedi hamim onu teskin ederek; "boş ver, boş ver sevgili evladım."

"Düşünüyordum da efendim," dedi Richard, "dünyada Dame Durden'la Woodcourt'un evinden daha fazla görmek istediğim bir şey yok. Biraz kuvvetimi topladığımda beni oraya götürürseniz çok daha çabuk iyileşeceğimi hissediyorum."

"Ben de öyle düşünüyordum, Rick," dedi hamim, "bizim küçük kadın da öyle; daha bugün onu konuşuyorduk. Herhalde kocasının bir itirazı yoktur. Ne dersin?"

Richard gülümsedi; yatağın başucunda duran Allan'a dokunmak için elini kaldırdı.

"Ada hakkında hiçbir şey söylemiyorum," dedi Richard, "ama onu düşünüyorum, hep düşündüm. Ona bir bakın! Burada kendisinin dinlenmesi gerekirken bu yastığın üzerine nasıl eğildiğini görün, sevgilim benim, canım!"

Ona sarıldı, hiçbirimiz sesimizi çıkartmadık. Biraz sonra onu bıraktı; Ada önce bize sonra başını kaldırıp yukarı baktı ve dudaklarını kımıldattı.

"Kasvetli Ev'e geldiğimde," dedi Richard, "size anlatacak çok şeyim olacak, sizin de bana gösterecek çok şeyiniz olacak. Oraya geleceksiniz, değil mi?"

"Elbette, sevgili Rick" dedi hamim.

"Teşekkür ederim" dedi Richard. "Sizden de bunu beklerdim. Bana bütün her şeyi nasıl planladığınızı, Esther'in o bildik zevkleriyle alışkanlıklarını nasıl bir bir hatırladığınızı anlattılar. Yine eski Kasvetli Ev'e gitmiş gibi olacağız."

"Umarım oraya da gelirsin, Rick. Biliyorsun artık yalnız bir adamım, gelmekle bana büyük iyilik etmiş olursun. Bana gelmekle büyük iyilik etmiş olursun, canım!" diye tekrarladı Ada'ya bakarak, eliyle usulca altın saçlarını okşadı ve bir bukleyi dudaklarına götürdü. (Sanırım yalnız kalması halinde onu bağrına basmayı aklına koymuştu.)

"Hepsi kötü bir rüya mıydı?" dedi Richard hamimin iki elini birden hevesle tutarak.

"Sadece rüya, Rick; başka bir şey değil."

"Siz çok iyi bir adam olduğunuzdan bunu böyle kabul edip, rüyayı göreni affedebilir, ona merhamet gösterebilirsiniz, uyandığında da ona yumuşak davranarak onu cesaretlendirebilirsiniz, değil mi?"

"Elbette. Ben de eninde sonunda rüya gören bir başkasıyım, Rick."

"Dünyaya yeniden başlayacağım!" dedi Richard gözlerinde bir ışıkla.

Kocam Ada'ya biraz daha yaklaştı, elemli bir el hareketiyle hamimi uyardığını gördüm.

"Ada'nın benim için ne anlam ifade ettiğini anlatabileceğim, hatalarımla körlüklerimi hatırlayabileceğim, kendimi doğmamış çocuğuma rehberlik etmeye hazırlayacağım o eski günlerin geçtiği güzel kırlara ne zaman gideceğim?" dedi Richard. "Ne zaman gideceğim?"

"Sevgili Rick, biraz daha güçlendiğinde" dedi hamim.

"Ada, sevgilim!"

Kendini biraz kaldırmaya çalıştı. Ada'yı göğsüne bastırabilsin diye Allan onu biraz kaldırdı; istediği buydu.

"Sana karşı çok büyük hatalar yaptım, biriciğim. Zavallı serseri bir gölge gibi yoluna düştüm, seninle evlenip seni fakirliğe ve dertlere mahkûm ettim, bütün paranı har vurup harman savurdum. Dünyaya yeniden başlamadan önce bütün bunları affedebilecek misin, Ada?"

Ada onu öpmek için eğildiğinde yüzünü bir gülüş aydınlattı. Başını usulca onun göğsüne yasladı, kollarını sıkıca boynuna doladı ve tek bir veda soluğuyla dünyaya yeniden başladı. Ama bu dünyaya değil, ah değil! Bu dünyanın hesabının görüldüğü dünyaya.

Gecenin geç saatlerinde, her şey sükûnete gömüldüğünde, zavallı deli Bayan Flite ağlayarak geldi ve kuşlarını azat ettiğini söyledi.

LXVI. Bölüm

LINCOLNSHIRE'DA

Eskisinden çok farklı şu günlerde Chesney Wold'da bir sessizlik hâkim, tıpkı aile tarihinin belli bir bölümü üzerinde hâkim olduğu gibi. Hikâyeye bakılırsa Sir Leicester bütün her şeyi anlatabilecek bazı şahıslara çenelerini tutmaları için para vermiş; ama cılızca fısıldanan ortalıkta sürünen bir hikâye bu ve ilk baştaki o canlı kıvılcımı çok geçmeden ölüp gidiyor. Güzel Leydi Dedlock'un bahçedeki mozolede, karanlık ağaçların yukarıda kemerlendiği, geceleri baykuşun koruyu çınlattığı yerde yattığını herkes biliyor; ama o ıssız yerin yankıları arasında yatmak üzere oraya ne zaman getirildiği ve nasıl öldüğü tam bir muamma. Eski arkadaşlarından bazıları, bilhassa iskelet gırtlaklı şeftali yanaklı büyücülerin arasında bulunanlar, malum Dünya bir araya geldiğinde –bütün yeteneklerini kaybeden büyücülerin Ölümle oynaşmaya başlaması gibi– o kocaman yelpazeleriyle zalimce oynayarak, o mozolede bulunan diğer Dedlock'ların küllerinin bu kutsiyeti bozucu kadına karşı isyan etmediğine şaştıklarını söylüyorlar. Ama müteveffa Dedlock'lar bu durumu sükûnetle karşılamışlardı ve itiraz ettikleri hiç duyulmamıştı.

Çukurdaki eğreltilerin arasından ve ağaçlar arasındaki kıvrımlı atlı yolundan, bu ıssız yere ara sıra nal sesleri geliyor. O zaman Sir Leicester –takatsiz, kamburu çıkmış, güçlükle görüyor ama hâlâ saygıdeğer bir hali var– atının geminin hemen yanında yağız bir adamla görülüyor. Mozole kapısının önünde belli bir yere gelin-

diğinde Sir Leicester'ın alışkın atı kendiliğinden duruyor ve Sir Leicester bir iki dakika şapkasını çıkarıp sükûnetle bekledikten sonra yollarına devam ediyorlar.

Küstah Boythorn'la eski savaş aynen devam ediyor, ama istikrarsızca, kâh hararetli, kâh soğuk; cılız bir ateş gibi titreşiyor. Aslına bakılırsa Sir Leicester temelli Lincolnshire'a geldiğinde, Bay Boythorn yol hakkından vazgeçmeye ve Sir Leicester'ın isteklerini yerine getirmeye karar vermiş ama Sir Leicester bunu hastalığı ya da talihsizliği karşısında gösterilen bir tenezzül addederek öyle hiddetlenmiş, öyle kederlenmiş ki Bay Boythorn komşusunu kendine getirebilmek için araziye çok şatafatlı bir tecavüzde bulunmak zorunda hissetmiş kendini. Bay Boythorn yine eskisi gibi ihtilaflı yola kocaman levhalar asmayı sürdürüyor ve (başında kuşuyla) kendi evinin sınırları içinde Sir Leicester'a karşı mücadelesine devam ediyor; yine aynı şekilde, küçük kilisede onu görmezden gelerek eskisi gibi meydan okuyor. Ama eski düşmanına karşı en amansız olduğu zamanlarda aslında onu düşündüğü fısıldanıyor; Sir Leicester da erişilmez olmanın vakarıyla nasıl hoş tutulduğunu fark etmiyor bile. İki kız kardeşin kaderlerinin her ikisine de nasıl acı verdiğini hiç bilmiyor; artık bunun farkında olan düşmanıysa ona durumu anlatacak kişi değil. Bu yüzden de kavga ikisini de memnun edecek şekilde devam ediyor.

Bahçedeki kulübelerden birinde; bir keresinde Lincolnshire'ı su bastığında leydimizin Bekçinin çocuğunu gördüğü, evden görünen kulübede; eskiden süvari olan yağız adam oturuyor. Duvarlarda eski mesleğinin yadigârları asılı, bunları pırıl pırıl tutmak da ahır avlusu civarında dolanan ufak, topal bir adamın vazifesi. Bu adam hep meşgul, üzengi demirlerini, gemleri, suluk zincirlerini, koşum takımlarını, ahır avlusunda parlatılabilecek her şeyi parlatıyor; sürtünmeli bir hayat sürüyor. Paspal, ufak, dumura uğramış bir adam, fazlaca dövülmüş bir çoban köpeğine benziyor. Phil dendi mi efendim diyor.

Yaşlı kâhyayı (kulakları artık ağır işitiyor) oğlunun kolunda kiliseye giderken görmek ve onların Sir Leicester'la, Sir Leicester'ın da onlarla ilişkilerine şahit olmak (gerçi son zamanlarda eve pek

gelen giden olmadığından bunu gören de az) çok hoş. Yazın sıcaklar bastığında misafirleri geliyor, Chesney Wold'un başka zamanlardan bilmediği gri bir pelerin ve şemsiye yapraklar arasından görünüyor; iki genç hanım tenha bıçkı hendeklerinde ve bahçenin başka kuytu köşelerinde sıçrayarak oynuyorlar; süvarinin kapısından iki piponun dumanı mis kokulu havaya karışıyor. Sonra kulübenin içinden asker düdüğüyle çalınan, insanın tüylerini diken diken eden İngiliz Neferleri marşı duyuluyor; akşam çökerken iki adamın yürüyüşleri esnasında sert, ciddi bir sesin "Ama bizim hanımın yüzüne karşı asla söylemem. Disiplini korumak lazım" dediği duyuluyor.

Evin büyük bölümü kapatılmış, artık gelenlere gezdirilmiyor; yine de Sir Leicester uzun oturma odasındaki eski makamını muhafaza ediyor ve leydimizin resmi karşısındaki eski yerinde dinleniyor. Geceleyin etrafı geniş paravanalarla çevrilen ve sadece o kısmı aydınlatılan oturma odası ağır ağır küçülüp daralıyormuş gibi görünüyor, sanki sonunda yok olacakmış gibi. Aslına bakılırsa kısa süre sonra Sir Leicester için yok olacak; mozolenin sıkı sıkı kapalı, sağlam, küflü kapısı açılıp onu içine alacak.

Geçen zamanla birlikte yüzündeki pembeler solan, beyazlar da sararan Volumnia uzun gecelerde Sir Leicester'a kitap okuyor ve esnemelerini saklamak için türlü çarelere başvuruyor; bunlar arasında en etkili olanı inci gerdanlığını gül dudaklarının arasına sokması. Buffy ve Boodle meselesi üzerine yazılmış, Buffy'nin nasıl pirüpak, Boodle'ın da feci mi feci olduğunu, memleketin Buffy'yi değil de Boodle'ı desteklediği için nasıl kaybedildiğini, ya da Boodle'ı değil de Buffy'yi (ama ille de bu ikisini) desteklediği için nasıl kurtarıldığını anlatan uzun soluklu incelemeler Volumnia'nın okuduğu şeylerin belkemiğini oluşturuyor. Sir Leicester neyin okunduğuna pek aldırmıyor, zaten takip ediyormuş gibi de görünmüyor; dahası Volumnia ne zaman kalkıp gitmeye kalkışsa aniden uyanıyor ve yüksek sesle okuduğu son kelimeyi tekrar ederek, hoşnutsuzlukla yorulup yorulmadığını soruyor. Ama Volumnia, kuş gibi kâğıtlar arasında hoplayıp onları didiklerken, kendisine dair bir nota denk gelmiş, akrabasına "bir şey olması"

halinde eline geçecek miktar bu uzatmalı okuma için yeterli telafi oluşturuyor, hatta Sıkıntı canavarını bile uzak tutmaya yetiyor.

Bu kasvetli zamanlarda kuzenler genelde Chesney Wold'dan uzak duruyorlar ama av mevsiminde biraz rağbet ediyorlar, korularda silah sesleri duyuluyor ve üç beş dağılmış kışkışçı ve taşıyıcı sıkıntılı kuzenleri eski yerlerinde bekliyor. Takatsiz kuzen evin kasvetinden iyice takatsiz düşüyor, berbat bir depresyona kapılıyor, elinde silah olmadığı saatlerde, nedamet hisleri uyandıran divan yastıkları arasında inliyor ve bö'le beter bir 'apis'anenin insanı öldüresiye takatsiz düşüreceğinden şikâyet ediyor.

Lincolnshire'daki evin bu farklı durumunda Volumnia için yegâne heyecanlı anlar, pek ender de olsa belediye ya da ülkenin menfaatleri uğruna bir baloyu şereflendirmesi gereken anlar. İşte o zaman bezgin hava perisi bir masal prensesi gibi odasından çıkıyor ve kuzeninin eşliğinde, yirmi kilometre ötedeki, eski, sıkıntılı balo salonuna gidiyor; her sıradan yılın üç yüz altmış dört günü ters çevrilmiş eski sandalyeler ve masalarla dolu, dünya dışında bir depoya benziyor salon. İşte bu durumlarda, alçakgönüllülüğüyle, genç kızlara yaraşır canlılığıyla ve ağzı fazlaca diş dolu, korkunç generalin zamanındaki gibi etrafta sekip durmasıyla bütün kalpleri kazanıyor. Bu durumlarda iyi ailenin kır perisi gibi dans başakları arasında dönüp kıvrılıyor. Sonra iki genç köylü çayla, limonatayla, sandviçlerle, hürmetle geliyorlar. O zaman kibar ve zalim oluyor, azametli ve mütevazı, bir öyle bir böyle, hoş bir kaprisi oluyor. Bu durumlarda balo salonunu süsleyen başka bir çağın cam şamdanlarıyla arasında tuhaf bir paralellik oluşuyor; zayıf sapları, seyrek küçük sallantıları, üzerinde hiç sallantı olmadığı için hayal kırıklığı yaratan topuzları, üzerinde ne sallantı ne de topuz olan çıplak, küçük kolları ve zayıf prizmatik titreşmeleriyle hepsi Volumnia'lar gibiler.

Geri kalan zamanlarda Volumnia için Lincolnshire hayatı, iç çeken, ellerini sallayan, başlarını eğen, tekdüze bir sıkıntıyla gözyaşlarını camlara akıtan ağaçlara bakan fazlaca büyük evin içinde büyük bir boşluk. Bir ihtişam labirenti; insanlardan ve solmuş suretlerinden oluşan eski bir ailenin malı olmaktan ziyade en ufak

bir seste mezarlarından fırlayıp bütün evi dolaşan yankılar ve gürültülerden oluşan eski bir ailenin malı. Kullanılmayan koridorlar ve merdivenler ifratı, geceleyin yatak odasının zeminine bir tarak düşürmek bütün eve kaçamak ayak sesleri salmaya yetiyor. Pek az kişi içinde yalnız başına dolaşmaya cesaret edebiliyor; hele bir hizmetçi ateşten bir kül düşse çığlık atıyor, sürekli her mevsim ağlıyor, feci bir sinir bozukluğuna kapılıyor ve işten ayrılıyor.

Chesney Wold böyle. Pek büyük bir bölümü karanlığa ve boşluğa terk edilmiş; aydınlık yazla karanlık kış arasında pek az fark var; her zaman çok kasvetli ve durgun –gündüzleri bayrağı dalgalanmıyor, geceleri dizi dizi ışıklar parlamıyor; aileden gelen giden yok, soluk, soğuk odalara ruh verecek bir misafir gelmiyor, etrafta tek hayat kımıltısı yok– yabancı gözüyle bile hırs ve gururun Lincolnshire'daki evden çekildiği ve onu kasvetli bir istirahate sevk ettiği anlaşılıyor.

LXVII. Bölüm

ESTHER'İN HİKÂYESİNİN SONU

Tam yedi mutlu yıldır Kasvetli Ev'in hanımıyım. Eklemek istediğim son birkaç kelime birazdan sona erecek, o zaman bunları yazdığım o meçhul dosttan sonsuza kadar ayrılacağım. Benim için çok kıymetli bir anı olacak. Umarım onun için de öyle olur.

Güzelimi kollarıma verdiler ve haftalar boyu yanından hiç ayrılmadım. Pek çok şey yapması beklenen o küçük çocuk babasının mezarında çimler yeşermeden doğdu. Oğlandı; ben, kocam ve hamim ona babasının adını verdik.

Cancağızımın güvendiği yardım gelmişti ama İlahi kudret onu başka bir maksatla göndermişti. Bu bebeğin vazifesi babasını değil annesini mutlu etmek ve kendine getirmek olsa da bunu yapacak güce sahipti. Küçük, zayıf elin kuvvetini, dokunuşunun güzelimin yüreğini nasıl iyileştireceğini ve içinde ümitleri yeşerteceğini gördüğümde Tanrının inayeti ve şefkatini başka türlü hissettim.

Güçlendiler; yavaş yavaş cancağızımın bahçeye çıkmaya ve kucağında bebeğiyle orada dolaşmaya başladığını gördüm. Artık evliydim. Mutluluğuma diyecek yoktu.

O sıralarda hamim de yanımıza geldi ve Ada'ya eve ne zaman döneceğini sordu.

"İkisi de senin evin, canım," dedi, "ama eski Kasvetli Ev'in önceliği var. Sen ve oğlum yeterince güçlendiğinizde, gelip evinize yerleşin."

Ada ona "sevgili kuzen John" dedi. Ama o, Hayır, artık hami demelisin diye düzeltti. Bundan böyle onun ve çocuğun hamisiydi;

hem bu isme eskiden kalma bir aşinalığı vardı. Ada da ona hami diye hitap etti, o gün bugündür de öyle hitap ediyor. Çocuklar onu bu isimle tanıyorlar. Çocuklar diyorum; benim de iki küçük kızım var.

Charley'in (hâlâ yuvarlak gözlü ve grameri hâlâ bozuk) bizim yakınlarımızda bir değirmenciyle evlendiğine inanmak çok zor; ama işin gerçeği bu; hatta şimdi bile, yazdığım masadan başımı kaldırdığımda, sabahın erken saatinde yaz penceremden o değirmenin dönmeye başladığını görebiliyorum. Umarım değirmenci, Charley'i şımartmaz; ama ona çok düşkün, Charley de bu evlilikten pek gururlu çünkü kocasının maddi durumu çok iyi, bekârken de hayli rağbetteydi. Küçük hizmetçime gelince, ona bakınca yarım saat önce değirmenin durması gibi yedi yıl boyunca Zaman durmuş gibi geliyor çünkü küçük Emma, Charley'in kız kardeşi, şimdi onun yerinde. Charley'in erkek kardeşi Tom'a gelince, okulda Ondalıkları bir türlü sökememiş. Şimdi değirmencinin çıraklığını yapıyor; iyi, utangaç bir çocuk, sürekli birilerine âşık olup, mahcubiyete kapılıyor.

Caddy Jellyby son tatilini bizim yanımızda geçirdi ve her zamankinden daha tatlıydı; hayatında hiç dans dersi vermemiş gibi sürekli evin içinde çocuklarla dans edip duruyordu. Artık araba tutmuyor çünkü kendi küçük arabası var ve Newman Sokağının iki kilometre batısında oturuyor. Çok çalışıyor, kocası (ki mükemmel bir koca) ayağını sakatladığı için pek fazla bir şey yapamıyor. Yine de o çok mutlu ve yapması gereken her şeyi canu yürekten yapıyor. Bay Jellyby akşamlarını, kızının yeni evinde de eskisinde olduğu gibi başını duvara dayayarak geçiriyor. Bayan Jellyby'nin kızının bayağı evliliği ve mesleği yüzünden çok küçük düştüğünü duydum ama zamanla bunu atlacağını zannediyorum. Borrioboola-Gha Kralının –o iklimde sağ kalabilen– herkesi Rom uğruna satmak istemesi üzerine büyük fiyaskoyla sonuçlanan Borrioboola projesi yüzünden büyük hayal kırıklığına uğradı ama kadınların Parlamentoya girme hakkı için mücadeleye başladı, Caddy bu misyonun eskisinden fazla yazışma gerektirdiğini söylüyor. Caddy'nin zavallı küçük kızını neredeyse unutacaktım. Artık öyle küçücük

değil ama sağır ve dilsiz. Azıcık boş zamanını çocuğunun özürünü hafifletmek için sayısız sağır dilsiz hünerlerini öğrenmekle geçiren Caddy'den daha iyi bir anne yoktur herhalde.

Caddy'yi ne kadar anlatsam bitmeyecek galiba, Peepy'yle Yaşlı Bay Turveydrop'u hatırladım şimdi. Peepy Gümrükte çalışıyor, gayet de başarılı. Yaşlı Bay Turveydrop felce meyilli ama hâlâ şehirde Adabını sergiliyor; hâlâ eskisi gibi keyif sürüyor; hâlâ eskisi gibi inandırıcı. Peepy'yi himaye etmekten vazgeçmedi, ona yatak odasındaki en sevdiği Fransız saatini hediye etmiş – gerçi kendisinin değilmiş ya.

Biriktirebildiğimiz ilk parayla, güzel evimize sırf hamim için küçük bir Homurtuhane ekledik; bir sonraki gelişinde de büyük ihtişamla açılışını yaptık. Bunları fazla ciddileşmeden yazıyorum çünkü sona yaklaşırken içim dolu dolu; ama ondan söz ederken gözyaşlarıma engel olamıyorum.

Ona ne zaman baksam zavallı, sevgili Richard'ın, "Siz çok iyi bir adamsınız" sözleri kulaklarımda çınlıyor. Ada'ya ve sevimli oğluna babalık yapıyor; benim için hep nasılsa öyle, buna ne isim verebilirim ki? Kocamın en iyi ve yakın arkadaşı, çocuklarımızın sevgilisi, en derin sevgimizin ve hürmetimizin sahibi. Yine de onu çok üstün bir varlık olarak hissetsem de ona öyle yakınım, yanında öyle rahatım ki kendime şaşıyorum. Eski isimlerimi hiç kaybetmedim, o da kendisininkini; bize geldiğinde asla onun yanındaki eski sandalyemden başka yere oturmuyorum. Dame Trot, Dame Durden, Küçük Kadın! –hepsi baki, ben de ona aynı şekilde cevap veriyorum, Evet, sevgili hami!

Kapının üzerindeki yazıyı okumak için beni dışarı çıkarttığı andan itibaren rüzgâr bir gün olsun Doğuya dönmedi. Bir keresinde ona rüzgârın artık hiç Doğudan esmediğini söyledim; gerçekten de öyle dedi; tam da o gün rüzgârın o yönü terk ettiğini söyledi.

Cancağızımın her zamankinden güzel olduğunu düşünüyorum. Yüzündeki o eski keder –çünkü artık yok– o masum ifadesini iyice saflaştırıp ona ilahi bir görünüm verdi sanki. Bazen başımı kaldırıp da, onu hâlâ giydiği siyah elbisesiyle, Richard'cığıma ders çalıştırır-

ken gördüğümde –anlatması zor– sevgili Esther'ciğini dualarında hatırlaması çok hoşuma gidiyor.

Ona Richard'cığım diyorum! Kendisi de iki annesi olduğunu, bunlardan birinin de ben olduğumu söylüyor.

Paradan yana fazla zengin değiliz ama durumumuz hep biraz daha iyiye gitti ve kendi kendimize yetiyoruz. Ne zaman kocamla yürümeye çıksam herkesin ona hayır dualar ettiğini duyuyorum. Ne zaman bir eve gitsem onun takdir edildiğini duyuyorum ya da insanların gözlerindeki minnettarlığı görüyorum. Ne zaman başımı yastığa koysam, onun o gün birilerinin acılarını azalttığını, ihtiyacı olan birini rahatlattığını düşünüyorum. Artık iyileşme umudu kalmayanların yataklarından, son saatlerinde, onun o sabırlı alakası için teşekkürlerin yükseldiğini biliyorum. Zenginlik bu değilse nedir?

Hatta doktorun karısı olduğum için Beni bile takdir ediyorlar. Hatta Beni öyle seviyorlar ve öyle methediyorlar ki mahcup oluyorum. Bütün bunları ona borçluyum, aşkıma, gurur kaynağıma! Onun sayesinde beni de seviyorlar çünkü ben hayatta her şeyi onun için yapıyorum.

Bir iki gece önce, ertesi gün gelecek olan Ada, hamim ve küçük Richard için hazırlık yaptıktan sonra, hoş anıları olan o kapının önünde oturuyordum ki Allan eve geldi. "Sevgili küçük kadıncığım, burada ne yapıyorsun?" dedi. "Ay o kadar güzel parlıyor, gece öyle nefis ki Allan burada oturup düşünüyordum" dedim.

"Ne düşünüyordun, canım?" dedi Allan.

"Ne kadar meraklısın!" dedim. "Sana söylemeye utanıyorum ama söyleyeceğim. Eski halimi düşünüyorum – ne yapalım."

"Eski halinin nesini düşünüyordun, benim çalışkan arım?" dedi Allan.

"Eskisi gibi görünsem bile beni şimdi sevdiğinden daha fazla sevemeyeceğini düşünüyordum."

"Bunları mı düşündün?" dedi Allan gülerek.

"Evet, bunları düşündüm."

"Sevgili Dame Durden'cığım," dedi Allan, elimi koluna koyarak, "sen hiç aynaya bakmıyor musun?"

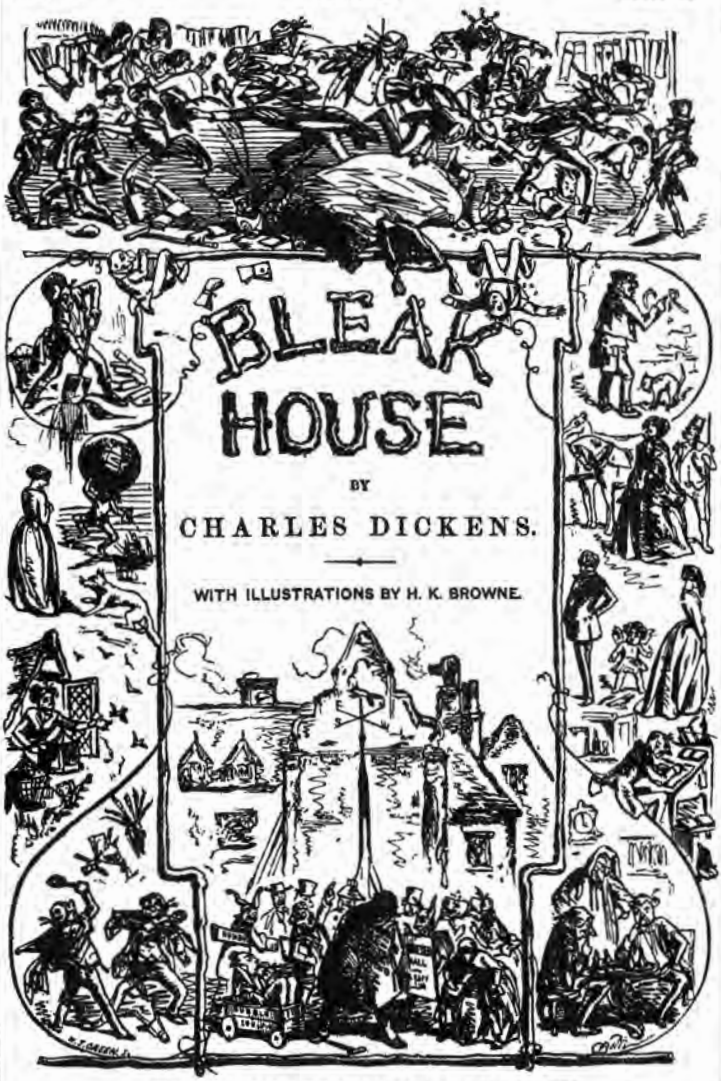
"Baktığımı biliyorsun; bakarken beni hep görüyorsun."

"Her zamankinden daha güzel olduğunu bilmiyor musun?"

Bunu bilmiyordum; şimdi de biliyorum diyemem. Ama küçük bebeciklerimin çok sevimli olduklarını biliyorum, cancağızımın da çok güzel olduğunu biliyorum, kocamın da çok yakışıklı olduğunu biliyorum, hamimin de dünyanın en aydınlık en iyi yüzüne sahip olduğunu biliyorum; ben fazla güzel olmasam da pekâlâ idare edebilirler.

SON

No. II. APRIL. Price 1s.

BLEAK HOUSE

BY

CHARLES DICKENS.

WITH ILLUSTRATIONS BY H. K. BROWNE.

LONDON: BRADBURY & EVANS, BOUVERIE STREET.

AGENTS: J. MENZIES, EDINBURGH; MURRAY AND SON, GLASGOW; J. M'GLASHAN, DUBLIN.

☞ NOTICE is hereby given that the Author of "BLEAK HOUSE" reserves to himself the right of publishing a Translation in France.